37
14 C
20

[illegible]

GERMANICARVM RERVM

QVATVOR CELEBRIORES VETVSTIORESQVE CHRONOGRAPHI, EARVM

DESCRIPTIONEM AB ORBE CONDITO VSQVE AD TEMPORA Henrici IIII. Imperatoris patriæ imperijq; vindicis & Propugnatoris acerrimi, ſingulari fide & diligentia, quaſi continua ſucceſſione deducentes, ad publicam hiſtoriæ Studioſorum vtilitatem in lucem reuocati, & longè emendatius quàm antea impreſſi, cum nouo Indice.

QVORVM NOMINA SVNT:

IOHANNES TVRPINVS DE VITA CAROLI MAGNI ET *ROLANDI.*

RHEGINO ABBAS PRVMIENSIS DIOCESIS TREVIREN.

SIGEBERTVS GEMBLACENSIS EIVSQVE CONTINVA*TOR ROBERTVS DE MONTE.*

LAMBERTVS SCHAFFNABVRGENSIS, ALIAS HIRSFEL*DENSIS DICTVS.*

CVM CAESAREAE MAIESTATIS GRATIA ET PRIVILEgio ad decennium.

IMPRESSVM FRANCOFORTI AD MOENVM, ANNO Domini, M. D. LXVI.

ILLVSTRISSIMO PIETATE OMNIQVE VIRTVTVM HEROICARVM GENERE CLARISSIMO PRINCIPI ET DOMINO, D. Iohanni Alberto, Duci Megalopolenſi, Principi Henetorum, Suerini, Roſtochij & Stargardiæ, Domino ſuo clementiſſimo, S. P. D.

ETSI, Illuſtriſſime Princeps, eorum conſilium, qui vtilia ſcripta & literarũ monumenta ſummis ordinibus offerenda ducunt, approbatione, quàm reprehenſione maiore dignius exiſtimem, quod & literæ hoc officium viris principibus, deque Repub. benemeritis debeant, vt quorum authoritate ac patrocinio ſartę tectæq; ſunt, eorum memoriam & virtutem celebrent, & ad ipſos Principes inter cætera onera, etiam hæc cura ſpectet, vt ſcripta, quibus opiniones, iudicia, moreſq; populi formantur, inſpiciant, atque conſeruent, tamen cum primis rectè ſapienterq; mihi ſentire videntur, qui poſt monumenta de religione conſcripta hiſtoricos libros digniſſimos cenſent, qui Principum magnorumq; virorum iudicio ſubijciantur, eorumq; authoritati cõmendentur. Nam, vt doctrinæ religionis ſtudium, cultus, conſeruatio, & propagatio præcipuum officium eſt, quod Deus ab his, qui præſunt requirit, & exigit, ſic rerum à principibus cognoſcendarum, notitiæ hiſtoriarum, antiquitatum, exemplorumq; memorabilium, non immeritò ſecundæ partes tribuuntur. Ne etenim attingam, quàm hiſtoriarum cognitio doctrinę Eccleſię ad explicationem multarum rerum neceſſaria & vtilis ſit, viris ſanè principibus earum ſtudio nihil vel dignius, vel conuenientius vel vtilius, vel iucundius denique eſſe poteſt. Quid etenim homini liberali, antiquitatis, & veterum monumentorum notitia dignius, qua cum ab alijs animantibus vero proprioq; diſcrimine, tum quoque ſuæ ſpeciei hominibus, rerum memoria ſecernitur?

Nam, vt iuxta Ciceronem, inter hominem & beluam hoc maximè intereſt, quod homo, quoniam rationis eſt particeps, per quam conſequentia cernit, principia & cauſas rerum videt, earumq; progreſſus & quaſi antęceſſiones non ignorat,

ſimilitudines comparat, rebusq́ue præſentibus annectit futuras, Belua autem tantum, quantũ ſenſu mouetur, ad id ſolum quod adeſt, quodq́; præſens eſt, ſe accommodet, paulum admodum ſentiens præteritum & futurum. Sic ætas hominum inter ſe rerum notitia differt, pro pueris his habitis, qui nullam ante actarum rerum ſcientiam habent, pro ſenibus econtrà, qui plures ſuperiorũ ætatum res geſtas norint, quod ætas hominis nihil aliud ſit, niſi quum, eodem Cicerone autore, memoria rerum veterum cum ſuperiorũ ætate contexitur. Cum verò generoſos animos non tantum à beluarum cognatione recedere deceat, ſed & anniti, ne ſemper pueri eſſe videantur, quod eo, rem verè æſtimantibus, nil triſtius, nil acerbius, nil iniucundius eſſe poſſit, hiſtoriarum cognitio ipſis digniſſima eſt, quæ ſola præſtare poteſt, ne ſemper pueri eſſe, ſed iuuenes etiam ſenes prudentia ſuperare, videantur.

Porrò cum omnium principum ac gubernatorum officio maximè conueniat, ea conſilia ſequi, quæ à fortunæ arbitrio, & imprudentiæ atque erroris culpa remota, firmis prudentiæ fundamentis nitantur, & cum propria ipſorum ſalute, ſubditorum vtilitate, commodoq́; Reipub. coniuncta ſint, vnde meliora ſalubrioraq́; conſilia, quàm ab hiſtoria, petentur? quæ dum rerum euenta notat, animum ad earum cauſas refert, inq́; eas attentè inquirit, & cur ex illo calamitates, ex hoc optata contigerint, perpendit, efficit, vt animi prudentum, ſine omni difficultate, labore, periculo, atq́; diſpendio cognoſcant, quid tentandum, quid omittendum, quid quoq́; conſilio aggrediendum, aut vitandum ſit. Quid verò ſalubrius vel præſtantius eo, quàm quod alij varijs multiplicium euentorum caſibus exagitati, ſummo periculo & diſcrimine experti ſunt, illud, quaſi quem in theatro vitę humanæ ſedentem, aliorumque triſtes caſus inſpicientem, extra omnem fortunæ aleam, teliq́; iactum addiſcere, ac origine calamitatis aliorum cognita, in magna vitæ ignorantia, ſummisq́; erroribus, nihil agere, niſi quod ratio præſcribit, omniaq́; conſilia ad veterum exemplorum normam dirigere? Sit ſane propria rerum experientia efficax, ac plurimum momenti ad comparandam prudentiam habeat, vt & Heroum ſapientiſſimus eſt habitus, qui ſæpius aduerſam fortunam expertus, multorum hominum mores conſpexit, & vrbes. At quis ſani iudicij non amplectatur & eligat potius hunc cognoſcendæ ſapientiæ modum, quo ſine difficultate, diſpẽdio, atq́; periculo, id quod melius eſt, & factu atq́;

omiſſu præſtabilius vnicuique cernere, ac vel ſequi, vel fugere licet, quam propriam rerum experientiam, quæ abſq; dolore, acerbitate, & diſcrimine à nemine acquiri poteſt? Quare cum ſummi magiſtratus & principes, vel ſummo omnium bono prudentes, cati, atq; cordati ſint, vel ſummo omnium malo, incommodo, & exitio hallucinentur, errent, labantur, atque deſipiant, iuxta vulgare id:

Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui,

optima ac vtiliſſima conſiliorum ſuggeſtrix, actionumque magiſtra hiſtoria cenſenda eſt, quæ, vt Polybij verbis vtar, ex commemoratione rerum ab alijs geſtarum, ſemoto prorſus omni detrimento, optimos rerum iudices, facit, format, & conſtituit.

Magni quidem ſenum conſilia ob longam ætatem fieri cõſueuere, ijsq; fidei & authoritatis plurimum ineſſe putatur, Hiobo etiam in ſacris literis affirmante, quod in antiquis ſit ſapientia, & in multo tempore prudentia. At cum hiſtoria commonſtret, non quid in vno loco, vel ſeculo tantum, ſed quid in omnibus imperijs, mundiq; partibus, multis retro actis ſeculis acciderit, rerumq; ſeu bene ſeu malè geſtarũ cauſas prudenter exponat, quorũ vtrumq; nulli ſenum, nõ ſolum ob vitę hominũ anguſtiam, ſed & difficultatem in explorandis rerũ cauſis ac negotiorum conſilijs occurrentem, experiri licet, tantò con ſilia ex hiſtoria petita maioris ſunt facienda, quantò ea plura negotia multarum ætatum, cum ſingularum cauſarum explicatione complectitur, quàm faciat vita vnius hominis longiſſima, rerum in vno ſeculo tantum geſtarũ cognitione inſtructa: Et hac de cauſa minime erraſſe videntur qui cenſuêre, vt Polybius ſcribit, ἀληθινωτάτην μὲν εἶναι παιδείαν καὶ γυμνασίαν περὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν.

Vt verò intelligentia ciuilis hiſtoriarum cognitione in ſummis viris alitur, inſtruitur, atq; augetur, ſic & hi eum inde fructum percipiunt, quod earum lectione, cum de alijs multis virtutibus, vitæq; partibus, tũ verò de humana infirmitate admoneantur, ne vel ſuperbia elati, vel cupiditate aut fiducia virium impulſi, res iniuſtas minimeq; neceſſarias ſuſcipiant, ſed immoderatos impetus frenent atq; coherceant. Habent quidem aliàs conſiliarios, Doctores ac Senatores lateri ſuo adiunctos, vt de neceſſarijs atq; vtilibus per ipſos commonefiant, verum quàm multi ſæpius officij obliti, nulla re minus, quam iniunctis partibus fungantur, cum ipſa quotidiana experientia,

tum veteres multorum principum atq; bonorum virorũ querelæ teſtantur. Nam in his, qui principibus adſunt, eorumq́ue conſilia moderantur, plærunq; malæ gubernationis culpam hęrere ex Vopiſci Aureliano patet, Diocletiani Imperatoris ſententiæ ſubſcribentis. Itaque, vt gubernatores quæ in vita ipſorum reprehenſionem merentur, quæq; conſectanda ac expetenda ſunt, intelligant, nullo admonitore melius cognoſcere poterunt, quàm diligenti hiſtoriarum lectione. Namq; hiſtoriæ tam turpitudine inſignia dicta factaq;, quàm honeſta atq; præclara ex Taciti ſententia literis mandantes, cum mentem bonis moribus ac rectis conſilijs inſtruunt, tum improbos vitiorũ vituperatione ad ſanitatem, & moderationẽ, multò melius faciliusq;, quàm leges, vel Philoſophorũ de moribus præcepta, reducunt. Nec vlla vitæ corrigendæ ratio expeditior, magisq; hominibus in promptu propoſita eſt, vt Polybius exiſtimat, quàm rerum geſtarum antè cognitio. Vnde rectè Demetrius Phalereus Ptolomæum Regem ſub inde admonuit, vt libros de Imperio ſcriptos legeret, quoniam quæ amici principibus timerent dicere, aut demonſtrare, ea in libris ſcripta reperirent.

His vtilitatibus & hæc accedit, quod hiſtoriæ magnorum virorum animos ad virtutis ſtudium eiusq; imitationem incitant, rapiunt, atq; impellunt. Quis enim tam humilis, abiecti vecordis atq; ignaui animi eſſet, qui cũ aliorũ res geſtas ac laudes celebrari legat, nõ vehementiſſimè ſibi animũ ad virtutem accendi ſentiat, nec prius conquieſcendum ſtatuat, quàm virtute ſua eorum famàm ac gloriam vel adæquarit, vel ſuperarit. Comprobant id cum aliorum ſummorum Imperatorum ac clariſſimorum virorum exempla, tum verò Themiſtoclis & C. Iulij Cæſaris. Nec etenim ille Greciæ liberatæ gloriam ſibi pepeniſſet, ni trophæis Miltiadeis ſomno excitatus, vitæ ſaniori relictis prioribus comeſſationibus ſe dedere cepiſſet. Nec hic aduerſarijs deuictis primus monarchiam Romæ conſtituiſſet, ſi non quaſi ſtimulo imaginibus Alexandri incitatus, relicta quæſtura in Hiſpanijs, ad res maiores gerendas properaſſet. Vt verò hiſtoriæ vis quædam inflammandi bona ingenia ad ſtudium virtutis ineſt, ſic peruerſa à vitijs retrahit, eorumq́; errantes cupiditates metu infamiæ cohibet atque refrenat, dum, ni penitus humanos ſenſus exuerint, vereri coguntur, omnem ſuam vitam, omnesq́; actiones, in totius orbis, omniumq́; ſeculorum notitiam, tanquam ampliſſimum theatrum, mox

produ-

producendas. Veſanus ſiquidem, & non tam ab omni virtute, quàm cõmuni ſenſu alienus cenſendus eſſet, qui, vt Nero, Caligula, ſimiliaq; portenta principum traduci, quam vitia ac ſcelera, ſi nõ penitus abijcere, tegere ſaltem atq; diſſimulare mallet. Apud Lacedemonios morẽ fuiſſe legimus, vt agreſtes, qui Helotę vocabantur, quam maximè poſſent, ingurgitarent, illosq; vino madidos & diſtentos in cœtum adoleſcentium & iuuenum introducerent, vt iuxta Anacharſis & Platonis conſilium temulentiæ turpitudinem intuentes, à vino & luxu libentius abſtinerent, ac tam tetri aſpectus tantique dedecoris non ſolũ pigeret, ſed etiam puderet. Quod ſi illa mancipiorum fœda ingurgitatio tantum valuit, vt eius turpitudine animi ingenui ab ebrietate deterrerentur, quantò magis hiſtoriarum lectio homines ingenuos à vitijs ſceleribusq; retrahet, quæ ita graphicè vitiorum turpitudinem depictam ob oculos hominum proponit, vt omni æuo ijs obuerſari, nec vlla temporis iniuria inde remoueri queat? Hiſtoria namq; vt virtutum perpetua cuſtos, ſic quoq; vitiorum diligens teſtis eſt. Ac ideò cum aliorum tum principum cognitione digniſſima, quò illas colere & imitari, hæc vitare & fugere, diſcant.

Quid deniq; generoſis ſummorum virorum animis vel iucundius vel ſuauius, vel gratius eſſe poteſt, quàm voce eloquentiſſimorum hominum nil niſi graue, ſapiens, ac ſalutare reſonantium frui, præſtantiſſimorum regum ac ducum deliberationes audire, ſapientiſſimorum gubernatorum conſilijs intereſſe, initia, incrementa, inclinationem, & omnes inſignes mutationes religionis atq; imperiorum videre, malorum cum publicorum tum priuatorum cauſas nullo cum periculo in ocio cognoſcere, & inde exempla ad varios vitæ caſus vtilia colligere? Ponatur in aliqua iucundæ voluptatis parte venaticam exercere, canibus ſaltus circumdare, vel indagine cingere, retia tendere, plagas adducere, varijs laqueorum, pedicarum, decipularumque ingenijs animantibus inſidiari, feris aquilas, accipitres, falcones immittere, hinnulos inſequi, ceruos glande bombardaria traijcere, apros venabulo cõfigere, ac noxias infeſtasque beluas vincere & proſternere, at tantò ſuauior digniorq; viris principibus voluptas eſt, in hiſtoriarum monumentis aduerſa ducum excellentium ſtratagemata, artes, inſidias, conſilia, varios rerum euentus, fortunæq; viciſſitudines intueri, quantò animi oblectationes perennes, corporis voluptatibus caducis præſtantiores honeſtioresq; habentur.

 Cum

Cum igitur hiſtoriarum cognitio ſummos viros illuſtri diſcrimine à cæteris rudibus hominibus diſcernat, conſilijs ſalutaribus informet, officij atq; virtutum admoneat, ad gloriæ ſtudium & virtutis amorem incitet, eorumq́; animos liberali ſuauiſſimaq; voluptate afficiat, omnibus ſeculis, qui virtute ac rerum geſtarum laude excelluêre reges ac principes hiſtorias tanti fecerunt, vt quod ad earum ſtudium, cultum ac conſeruationem pertineret, in eo nihil prætermiſerint. Nam, vt à præſtantiſſimis Græcorũ Heroibus incipiendo, ad Romanorum duces ac Imperatores inſigniores progrediar, & ab hiſce ad noſtræ ætati viciniores principes deſcendam, nec virtute, nec rerum geſtarum gloria inter Græcos quiſquam Achilli ac Alexandro, à rerum geſtarum magnitudine Magni nomen adepto, meritò anteponetur. At horum illum diuinus ille vates Homerus ad cytharam fortium virorum inſignia exempla & facta cecíniſſe narrat, & hunc in Aſiam tam longe progreſſum, vt iam libros nullos inueniret, ab Harpalo Philiſti hiſtorias ex Græcia tranſmiſſas, lectioni Iliados Homeri adiunxiſſe Plutarchus ſcribit. Nec, vt alijs virtutibus plerique Romanorum ducum Græcis, ſic nec ſtudio literarum, maximè hiſtoriarum, inferiores fuerũt. Nam initio Scipio ille Africanus, cui (ſi Hannibalis teſtimonio, ſe eo deuicto, vel Alexandro, vel Pyrrho minime ceſſurũ arbitrantis, quicquam tribuendum eſt) merito inter ipſos primæ deferuntur, cum ſe totum componeret ad imaginem principis à Xenophonte deſcriptam, pædiam Cyri in caſtris inter tubarum claſſica, ſonitumq́; armorum ſolitus eſt legere. Et vir clariſſimus L. Lucullus ad bellum Mithridaticum à Senatu miſſus, cum totum iter & nauigationem confeciſſet partim in percunctando à peritis, partim in rebus geſtis legendis, in Aſiam tantus Imperator venit, vt cum Roma profectus eſſet rei militaris rudis, Mithridates ille Rex poſt Alexandrum maximus, hunc à ſe maiorem Ducem cognitum, quam quenquam eorum, quos legiſſet, teſte Cicerone, fateretur. Quantum etiam huic quidem coætaneus, ſed rerum geſtarum laude longè ſuperior Cneus Pompeius, hiſtoriæ detulerit, inde colligere licet, quod ſibi in Hiſpaniam ad graue periculoſumq́; bellũ proficiſcenti data à Senatu poteſtate, eos ciuitate donandi, qui ſe pro reipublicæ defenſione ſtrenuos præſtitiſſent, Theophanem Mityleneum ſcriptorem rerum ſuarum in cõcione militum ciuitate donarit. Syllam, Iulium Cæſarem, & Auguſtum, tres maximos in Romana repub. viros & rerum ge-

ſtarum

ſtarum gloria nobiliſſimos Imperatores hoc loco prætereo, quod eos non ſolum hiſtorias ſtudioſe legiſſe, ſed & erudite ſcripſiſſe conſtet. At quis non laudet Alexandri Seueri optimi ac ſapientiſſimi Imperatoris, qui eos aliquot annorum interuallis poſt eſt ſubſecutus, morem, quo vt Aelius Lampridius tradit, ſi de re militari ageretur, tam hiſtoricos quàm milites veteres ac bene meritos cõſilijs adhibuit, ac quæſijt, quid in talibus cauſis, quales in diſceptatione verſarentur, veteres Imperatores Romani, vel exterarũ gentium feciſſent? Præclarè quidem ille, ſed non minus laudabiliter Tacitus Imperator, qui vt artem bene imperandi ex hiſtorijs repetendam eſſe profiteretur, Cornelium Tacitum ſcriptorem hiſtoriæ Auguſtæ, quem parentem ſuum diceret, in omnibus Bibliothecis collocari, & ne lectorum iniuria deperiret, librum per annos ſingulos decies deſcribi edixit. Nullis liberalibus ſtudijs Valens Imperator aliàs minime malus, eruditus fuit, tamen hiſtoricos domi ſuæ & inter hos Ammianum Marcellinum aluit, & vt Eutropius res Romanas ab vrbe condita vſq; ad ſuam ætatem colligeret, iuſſit. Tertius ab hoc Imperator Theodoſius, vt omni virtutum genere anteceſſoribus ſuis præluxit, ſic eorum ſtudium diligenti hiſtoriarum lectione auxit, execrans veterum facta ſuperba, crudelia, libertati infeſta quæ legiſſet, vt Aurelius Victor memoriæ prodidit. Quare cum filium Honorium tam paternarum virtutum quàm imperij hæredem eſſe cuperet, eum ad antiquitatis cognitionem hortari non deſtitit, vt id Claudianus venuſtiſſimis hiſce verſibus expreſſit:

Interea Muſis, animus dum mollior, inſtes,
Et quæ mox imitêre legas, nec deſinat vnquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetuſtas
Antiquos euolue duces.

Ac vtinam cum ipſe Honorius, tum ſubſequentes Imperatores, Theodoſij virtutes ſibi imitandas propoſuiſſent, haud dubiè Romani imperij maieſtas vſq; ad tempora iſta lætiſſimis rerum ſucceſſibus aucta, & clariſſimorum virorum conſilijs ad ampliſſimum faſtigium euecta, ſalua ac inconcuſſa ſubſtitiſſet. Verum dum cum imperio ipſorum quoq; Imperatorum virtus conſenuit, factũ eſt, vt imperij maieſtas triſtiſſima Barbarie oppreſſa funditus conciderit, donec quod quidã boni ac ſapientes principes quaſi diuinitus ad opem imperio ferẽdam excitati, veterũ Imperatorũ virtutes reuocare, res imperij collapſas erigere, artiumq; bonarum ſtudia reſuſcitare ceperunt,

inter quos meritò primus refertur Carolus ob egregia facinora Magni nomine ornatus, qui non ſolū fœlicitate rerū domi foriſq; geſtarum, ſed & liberali ſtudio literarū præſtantiſſimos quoſque veterum principum Romanorum adæquauit. Nam & Pariſienſe Gymnaſium & Papienſe viris vndique doctiſſimis accerſitis inſtituit, & hiſtoriarum adeò ſtudioſus extitit, vt inter cœnandum eas ſibi legi curarit, & Paulum Varnefridum Diaconum Aquileienſem Longobardicarum rerum ſcriptorem, euerſo Longobardorum regno, eorumq; rege Deſyderio capto aluerit. Huic ſi quis duos Fridericos Sueuos fortiſſimos Imperatores adijciat, næ ipſe ęquus virtutum æſtimator cenſeri poterit. Primus etenim eorum, quem Barbaroſſam dixêre, vt virtute bellica ſine contentione, par Carolo fuit, ſic vſu hiſtoriæ cognito Otthoni ſuo Friſingenſi ad rerum geſtarum deſcriptionem munifica adiumenta ſuppeditauit. Alter verò tanta variarum rerum atq; linguarum cognitione inſtructus fuit, vt qui ei comparandi ſint ad hanc vſq; ætatem pauciſſimi extiterint. Poſſent his & alij noſtræ gentis Imperatores eadem laude celebres, & in his præcipuè clariſſimus doctrina & humanitate Sigiſmundus Imperator aggregari, Verū cum quantò quiſque ipſorum melius gubernarit, tantò maiori in precio hiſtoriarum ſtudia habuerit, in his cōmemorandis prolixior non ero. Vnius tamen exteri, nimirum Alphonſi Arragoniæ regis non poſſum non meminiſſe, qui cum ante annos centum Rex armorum vſu & victorijs nobiliſſimis clariſſimus eſſet, nihil tamen hiſtoriarum ſtudio antiquius duxit. Quare vt Alexander Iliada Homeri, ſic ipſe hiſtoriam Liuianam ſemper habuit comitem, & Laurentium Vallam, quem apud ſe exulantem de Perſarum & Græcorum hiſtoria differentem, quotidie audiebat, ad conuertendum in linguam latinam Herodotum & Thucydidem impulit, eumque mirificè complexus eſt. Et vt quanti literatam artem bene gubernandi faceret, oſtenderet, ſuis clypeis atq; ſignis librū appinxit, & gloriari ſolitus eſt, nullos ſe habere meliores conſiliarios quàm mortuos, hoc verbo libros intelligens, interrogatuſq; vtri rei plus deberet libris aut armis, ex libris reſpondit ſe arma & armorum vſum didiciſſe, minime obſcurè libros armis præferens. Deniq; cum æger aliquando decumbens lectione Curtij de rebus geſtis Alexandri Magni ita ſe oblectaſſet, vt animi & corporis languentis collapſas vires refici ſentiret, exclamauit, non eſſe in Hippocrate vel Galeno ſaniorem medicinam ſuauioremque curationem.

Quod

Quod illuſtrius regis tam armorum quàm literarum peritiſſimi, de ſtudijs teſtimonium produceretur? Tantò itaq; maiori laude ac perenniori memoria dignius, quanto rarius eſt.

Verumenimvero non ſolū ſummi ac præſtantiſſimi quique reges hiſtorias ſibi, ob rerumpub. adminiſtrationem, & ſuauiſſimam voluptatem legendas cenſuerunt, ſed & ipſorum pleriq; earum dignitatem ac excellentiam admirati, animum ad eas conſcribendas appulerunt. Nulli regum potentia ac opibus ceſſit Xerxes, ac licet nomen eius in armis minime obſcurum eſſet, tamen cum non minorem gloriam ex ſtudijs quàm armis ſe conſecuturum ſperaret, hiſtorias conſcripſit. Quis Imperatorum in re bellica Hannibale clarior, hunc tamen non puduit Cnei Volonis res geſtas literis Græcis in Aſia mandare? Similiter Timotheus Cononis Athenienſis filius, nō infimus ducum ſuæ ciuitatis, cum res maximas ſumma cum fœlicitate geſſiſſet, hiſtorijs ſcribendis ſe dedit. Prætereo Thucydidem & Xenophontem, quos tam præclarè feciſſe ſcribenda, quàm ſcripſiſſe facienda conſtat. Quin & Iuba, qui primus Mauritaniæ vtriq; imperauit, omnium qui vnquam fuerunt regij ſanguinis hiſtoricorum præſtantiſſimus, iuxta Plutarchum, non modo de Africana, ſed & Romana hiſtoria adeò bene eſt meritus, vt Claudius Imperator id agnoſcens Cæſaream eius regiam in Tingitana Coloniæ iure donauerit. Porrò inter Romanos duces quot hiſtoriarum celebres ſcriptores inueniuntur? Primę quidem, quin Cæſari deferendæ ſint, nemo facile ambiget, cum commentarij eius extent, & quidem extent luculentiſſimo Ciceronis teſtimonio commendati, at tam laudabilis inſtituti ante ſe duces, in quos intueretur, habuit, & eiuſdem exempla ſua ætate vidit. Nam & Q. Fabius, & M. Portius Cato non obſcuri nominis duces, res Italas latino ſermone ſcripſere. Et Lucullus is, quem paulò ante memorauimus, minime hiſtoriarum lectione contentus, in ijs conſcribendis ita verſatus eſt, vt & doctiſſimos ſuæ ætatis viros Hortenſium & Siſennam ſponſione propoſita prouocare non dubitarit, & quæ Græco ſermone de bello Marſico literis mandarit, ea ob elegantiam ab homine Romāno minime ſcripta putarentur. Quid dicam de Cornelio Sylla, qui cū grauiſſimis Reipub. negotijs, & horribili morbo occuparetur, tamen cōmentarios rerum à ſe geſtarum libris XXII. conſcripſit? Atqui Marcus Brutus minime poſtremo loco inter Romanos duces collocãdus, in ipſis Pompeij caſtris paulò antequam pugna Pharſalica committeretur, alijs

aut

aut quieſcētibus, aut de euentu pugnæ ſollicitis, Polybij queſtū legendo prope triuiſſe traditur, compendium ſcripſit commentans.

Cæterum vt horum exempla Cæſar vidit, ſic alij eius exemplum cupidiſſimè promptiſſimeq; ſunt imitati. Siquidem Auguſtus, etſi eius tempore cum alij doctiſſimi viri, tum hiſtoricorum facile Princeps Liuius floreret, tamē & ipſe hiſtoriam proprio ſtudio illuſtrare voluit, & præter alia libros de vita ſua ſcriptos reliquit. Et Aelius Adrianus cum ſcriptores ac profeſſores reliquos, vt doctior contemneret, famæ celebrioris cupiditate libros vitæ ſuæ ſcripſit, idemque exemplum cum imperio ad nepotem adoptiuum M. Antoninū Philoſophum cœleſtis ingenij, omniumq; virtutum Imperatorem, licet non nulla cum diuerſitate, tranſmiſit. Cum etenim ille libros à ſe ſcriptos libertis literatis dederit, vt eos ſuis nominibus publicarent, hic veritatis hiſtoricæ conſcientia fretus, libros etiamnum hodiè extantes, in lucem intrepidè dedit. Quis plura hiſce adductis ad ſententiæ noſtræ confirmationem requireret? Verum in gentis noſtræ honorem peccarem, ſi præſtantiſſimum omnique laude digniſſimum Imperatorem Maximilianū primum præterirem, qui rebus magnis geſtis, earundem quoque memoriam imitatione ſuperiorum Imperatorum, literis mandandam ſuſcepiſſe traditur, tanta elegantia ac puritate, vt quibus commentarij eius lecti fuēre, eos, omnium ad iſtam vſque ætatem Germanicorum hiſtoricorum ſcriptis præferendos eſſe affirmarint.

Quid? quod regiæ tam animo, quàm genere feminæ vtilitate ac iucunditate hiſtoriæ incitatæ, cum ipſis viris in ea ornanda quaſi contendiſſe legantur? Quis enim Zenobiam omnium mulierum nobiliſſimam non admiretur, quæ adeò rerum geſtarum cognoſcendarū ſtudioſa fuiſſe perhibetur, vt Aegyptiam & Orientalem hiſtoriam in compendium redegerit, Latinam autem Græcè legerit, eius adiumento tantā prudentiam rerumque peritiam aſſequuta, vt & poſt mortem viri Odenati in Oriente imperium Romanum melius adminiſtrarit quàm in Occidente Aureolus & Galienus, & virtutum eius admiratione Aurelianus, alioqui truculentus & ſanguinarius princeps, cōmotus, de ea deuicta, inque poteſtatem redacta, non ſecus ac ſummo aliquo duce triumphū ducere ſibi glorioſum putarit. Et quis Eudociam ac Annam reginas Conſtantinopolitanas non laudet, quarum illa Theodoſij ſecundi

vxor,

vxor, femina doctiſſima, & Imperatoris maximi coniugio digniſſima Perſica mariti bella heroico carmine deſcripſiſſe perhibetur? Hæc patris Alexij Comneni hiſtoriam à Zonara prætermiſſam libris XX. Alexiados ſuæ ita pertexuit, vt ſola laudem ſexui muliebri debitam in hoc genere retuliſſe videatur. Verum à commemoratione plurium exemplorum abſtineo, quòd ſatis ex hiſce patere arbitrer, ſtudium hiſtoriarum præſtantiſſimis omnium temporum principibus curæ fuiſſe.

Licet autem omne genus Hiſtoriarum multiplices commoditates legentibus adferat, & vniuerſæ, ſi fieri poſſit, ſummo ſtudio cognoſcendæ euoluendæque ſint, tamen alias alijs, & maximè patrias peregrinis præferendas eſſe, rectè pleriq; cenſuêre, & quod domeſtica exempla ſemper animos efficacius moueant, iudiciaq; de præſentibus negotijs dexterius informent, quam peregrina, & quod non ſine cauſa, veteris oraculi authoritate noſtra noſſe, abiectaq; rerum alienarum curioſitate in proprias inquirere iubeamur, &, vt ille inquit, ὅττι μὲν ἐν μεγάροισ' ἀγαθόν τε κακόν τε τέτυκται. Quæ etenim hæc ξενομανία eſt, res geſtas aliarũ gentium cognoſcere, ſuæ patriæ ſtatus qui fuerit, vel quæ in ea mutationes acciderint, ignorare, aliena & procul petita amare, vernacula atq; domeſtica aſpernari? Turpe olim Q. Mutius Scæuola eſſe putauit ius ignorare in quo verſemur, ſed multo turpius eſt res patrię, qua nihil charius, nihil dulcius viro bono eſſe debet, ignorare. Si autem id cuiuis alij nationi ignominiæ ſit, rectè Germanis turpiſſimum fuerit, quorum maiores pro patriæ libertate conſeruanda, & imperij maieſtate tuenda augendaque res tantas geſſerunt, vt cum fortiſſimis Græcorum Romanorumq; ducibus, omni genere præſtantiſſimarum virtutum contendere poſſint.

Vt itaq; ij merito laudandi ſunt, qui in patriarũ rerum cognitione operam ſtudiumq; collocant, ſic & eorum conatus probandus eſt, qui in id incumbunt, vt antiqua hiſtoriarum monumenta, quibus res patriæ memoriæ mandatæ ſunt, conſeruentur, & ad poſteritatem tranſmittantur. Quorum etenim virtutis operum notitia haberi poſſet, monumentis antiquitatis vel temporis iniuria ſublatis, vel hominum negligentia deperditis? Hæc quippe ſola clariſſimorum virorum illuſtria & admiratione digna facta ab interitu & obliuione vindicant, & ne vna cum corporibus eodem puluere ſepeliantur, præſtant vt rectiſſimè Lyricus ille ſenſit dum cecinit, Neq; ſi chartæ ſileant quòd benefeceris, mercedem tuleris. Quid foret Iliæ Ma-

 nortiſq;

uortisq; puer, ſi taciturnitas obſtaret meritis inuida Romuli? Tanta à maioribus noſtris, quanta à gente vlla præclarè geſta eſſe non dubitatur, at cum pauciſſimi fuerint, qui ea non dico ornarint, ſed ſaltem deſcripſerint, factū eſt, vt diuturnitate tem poris & obliuione abolita prorſus ignorentur.

Quare cum conſeruatione eorum, quæ veluti ex incendio aut ruina erepta ad manus noſtras peruenerūt, amoris aliquam erga patriam ſignificationem oſtendi, ac rerum patriæ ſtudioſis operam non malam ea nauari viderem, quatuor rerū Germanicarum præcipuos ſcriptores Turpinum, Reginonem, Sigebertum, Lambertum Schaffnaburgenſem, è tenebris erutos in lucem reduci curaui, quod qui de Caroli Magni, eiusq; poſterorum, & quatuor Henricorū rebus geſtis plura ijs ſcripſerint, vetuſtiores vix inueniantur, & quod eorū ſcripta iam an nis aliquot deſyderari noſſem, bona ſpe, eorū publicationem multis minime inutilem fore.

Nam, vt de Turpino ſuum cuique iudicium permittam, qui vnicam Caroli expeditionem contra Sarracenos Græcorū more deſcribere videtur, flumina Xerxe prandente, Athonq; velificatum ſcribentiū, Regino ſane ſuos Annales à natiuitate Chriſti inchoans, res Pipinorum tanta diligentia deſcribit, vt etiam minima vſq; ad Otthonem primum conſectetur, Sigebertus verò narrationis ſuæ telam ab anno domini trecenteſimo octogeſimo primo, quo poſt mortem Valentis, Valentinianus minor, & Gratianus filij maioris Valentiniani regnare cœperunt, exorſus, non ſolum Romanorum, ſed & Perſarum, Francorum, Britannorum, Vandalorum, Vuiſigotthorum, Oſtrogothorum, aliarumq; gentium, quæ armis imperium Romanum peruagatæ, id in omnibus fere orbis partibus deſtruxerunt, hiſtoriam compendioſe vſq; ad annum 1210. pertexuit, nihil eorum prætermittens, quod ad Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cognitionem pertinere poſſet. At poſtremus eorum Hirſfeldenſis, breuiter à creatione mundi incipiens, hiſtoriam ita perſequitur, vt ad res ſui temporis ſub Henrico IIII. Imperatore geſtas perueniens in ijs deſcribendis nulli ſcriptorum Germaniæ eius ſeculi diligentia & ſynceritate (quæ præcipuè in hiſtorico requiritur) cedat. Nam cum vnus ex grege cucullatorum fuerit, non quòd pleriq; eius generis facere conſueuerunt, vel metu, vel reuerentia, vel ſtudio adulationis, pontificum, aliorumque improbitati ac peſſimis artibus, colorem obducit, ſed zelo quodam pietatis ac honeſtatis ardente, quæ minus piè

aut

aut recte ab ipſis facta ſunt liberè perſtringit, & deteſtatur quenque pro meritis ſuis genuino colore depingens.

Etſi autem fatendum ſit plurima in his ipſis ſcriptis deſyderari, nec ea, vel ratione dicendi, vel conſiliorum atq; cauſarum negotiorum explicatione rerum geſtarum magnitudini reſpondere, tamen cum meliora nobis fortuna ob ſeculi iſtius infelicitatem inuiderit, & hæc qualiacunq;, quæ ad nos peruenerunt, homines non penitus rudes de multis monêre poſſint, nos ea boni conſulere decet. Et ſi quis literatior maiorem elegantiam in his requirit, is meminerit hiſtorias non eſſe verborum, ſed rerum, neq; eas tam linguæ expoliendæ quàm mentis erudiendæ gratia comparari. Si quem verò inſcitia conſiliorum offendat, is eam ſeculi iſtius infelicitati imputet, quo imperiti, & quidem plerunq; Monachi in latibulis monaſteriorum ſecluſi, hiſtorias magis ex vulgi, quàm eorum qui rebus interfuiſſent relatione conſcripſerunt. Cum ergo ijs vetuſtiores de rebus, quas ſtylo ſuo ſunt perſecuti, non habeamus, gratam eorum editionem ſtudioſis hiſtoriæ fore ſpero.

Sub tui verò nominis auſpitio, Illuſtriſſimè Princeps, eos in publicum prodire volui, cum ea de cauſa, quam in initio dixi, tum quòd per illuſtre nomen Celſitudinis tuæ huic editioni non exiguum ornamentum acceſſurum conſiderem. Ne etenim quid de antiquitate Illuſtriſſimi generis Celſitudinis tuæ, quod à bellicoſiſſimis Gothorum & Herulorum regibus deriuari conſtat, vel maiorum eius rebus præclare geſtis, quæ plurimę ſunt, quid memorem, ea, præſtantiſſimarum virtutum Celſitudinis tuæ fama percrebuit, vt nomen eius omnes literarum, veræq; religionis ſtudioſi vbique colant, admirentur, atq; ſuſpiciant. Neq; enim ignotum vel obſcurum eſt, Celſitudinem tuam ſtudia bonarum literarum non modò fouere atq; defendere, ſcholis, in quibus iuuentus rectè doceatur in ditione ſua paſſim liberaliter conſtitutis, & inclyta academia Roſtochienſi, recens ampliſſimis vereq; regijs reditibus ac beneficijs aucta, ſed etiam eam tanta literarum artiumque ſcientia ornatam eſſe, vt omnes ferè ſui ordinis hac ætate longiſſimè antecellat, & cum viris doctiſſimis in omni diſciplinarum genere contendere poſſit.

Etſi autem hoc tale tantumq; ornamentum ſit, vt vel ſolum generis tui nobiliſſimi antiquitati, ac maiorum memorabilibus factis coniunctum, Celſitudinem tuam optimis ac præſtantiſſimis principibus, quorum paulò antè memini,

æquet,eiusq; nomini perpetuum & immortale decus conciliet, tamē id acceſſione eximij ſtudij in vera,ſincera, atq; incorrupta religione conſeruanda, multò illuſtrius ſplendidiusque efficitur. Neq; enim gubernatione ditionis paternæ ſuſcepta, Celſitudini tuæ ſat fuit,falſos,impios, idololatricos cultus,qui partim pontificum auaritia, partim hominum inſcitia in Eccleſias ditionis ſuæ irrepſerant, abolere, ac ſalutiferam Euangelij doctrinam,iuxta normam verbi diuinitus traditi,& veteris purioris Eccleſiæ inſtituta, in eas reuocare, ſed & varijs doctrinæ corruptelis,cum maxima piorum atq; cōſtantiumDoctorū perſecutione,diaboli Eccleſiæ Dei hoſtis impulſu,& impiorū hominū improbitate exortis, ea, ſingulari ſtudio, ardore,& Zelo gloriæ Dei in id incubuit, vt omnibus corruptelis via præcluſa, vera atq; incorrupta religionis doctrina in ſua ditione ſonaret, & vt pij & conſtantes Doctores, poſt varias perſecutionum procellas, ditionem eius tanquam tranquillum portum ingreſſi, communicatione benigniſſimi hoſpitij & ſuſtentatione liberali recrearentur.

Vt autem hoc ipſo Celſitudo tua ſubditos ſuos tanto beneficio, quantum vix agnoſci poterit, ſibi perpetuo deuinxit, ipſis in veræ religionis pura agnitione conſeruatis,ſic nec Deo, præcipuè ſe hoc honore coli, ſi principes cum Deo Abraham congregentur, & nutritores ſint viſcerum Eccleſiæ, teſtanti gratius acceptiusq;,nec Celſitudini tuæ ad adeptionem perpetuæ benedictionis & immortalis gloriæ accommodatius, eo, quicquam præſtari potuiſſet, æterno patre Saluatoris noſtri IheſuChriſti affirmante,ſe glorificaturum eos,à quibus honore afficiatur, & filio promittente ſe centuplò remuneraturū ſi quis vel potum aquæ vni ex minimis nomine ſuo præbuerit. Quod ſi hic de vita priuata, pietate, ſanctitate, cōſtantia, innocentia, liberalitate, clementia, alijsque virtutibus Celſitu. tuæ vlterius loqui vellem, quàm ſpacioſus dicēdi campus ſeſe aperiret? Verū Panegyricū de Celſitudinis tuæ laudibus contexere non decreui, ſaltem hæc volui commemorare, vt oſtenderem non exigua ornamenta Celſitudinis tuæ eſſe,quibus boni atq; ſtudioſi commoti, Celſitudinem tuam omni honore cultuq; proſequantur. Quare cum hoſce authores clariſſimo Celſitudinis tuæ nomine ornatos, propter id plus gratiæ apud bonos habituros ſperarem,id ipſis præfigere volui.

Acceſſit ad hæc etiam, quod cum non vſque adeò multis menſibus exactis, mihi ſignificatū eſſet, Celſitudinem tuam

prædica-

prædicatione quorundam, talem, de me licet immerito, opinionem concepiſſe, vt numero ſuorum, honeſtiſſimi ſalarij oblatione, aſcitum me cuperet, mearum partium duxerim, quandoquidem in præſens prompta, officioſa, atq; fideli obſequiorum meorum præſtatione, tam honorifico iudicio de me ſatisfacere non poſſem, hoc ſaltem officio qualemcunque animi grati, & iudicium maximi ac præſtantiſſimi principis debita reuerentia agnoſcentis ſignificationem præbere.

Ac etſi ex prædicatione inſignis beneuolentiæ & clementiæ Celſitudinis tuæ eam ſpem concepi, hoc qualecunq; officium minime contrariũ ei futurum, tamen ſubmiſſiſſima obſeruantia rogo, vt Celſit. T. conſilium meum in hiſce authoribus ei dedicandis probare, honorificam meam de eius virtute opinionem admittere, authores ipſos benigna fronte recipere, meq; in cura reſpectuq; Reipub. aliqua ſui fauoris parte complecti dignetur, Id quod ſi impetraro omni animi cõtentione enitar, vt cum quamplurimi ſint, qui Celſitudinem tuam ob multas eius variaſque Heroicas virtutes venerantur & colunt, nulli tamen eorum fide, obſeruantia, cultuq; nominis inferior fuiſſe videri queam. Chriſtus Iheſus, æterni patris filius, Rex regum, ac Dominus dominantium, qui cum patre & ſpiritu S. ſalutem dat regibus ac principibus terræ, Celſitudinem tuam cum præſtantiſſima coniuge, eximia ſobole, totaq; familia aulica in valetudine proſpera, vera ſui agnitione, ac gubernatione tranquilla, quàm diutiſſimè tueatur, conſeruet, protegat, ac ornet. Datæ Spiræ Cal. Iulij Anno 1566.

Tuæ illuſtriſſimæ Celſitudini deditiſſ.

Simon Schardius,
L. L. Doctor.

VITAE AVTORVM PRAECEDENTIVM BREVITER DESCRIPTAE AB ABBATE SPANHEYmenſe in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

DE IOHANNE TVRPINO.

TVrpinus Archiepiſcopus Rhemenſis, Caroli Imperatoris Magni amicus & Secretarius, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, carmine & proſa exercitatum habẽs ingenium, pauperum aduocatus, vita & conuerſatione Deo dilectus, qui ſe cum Carolo proprijs manibus & armis Sarracenos ſæpe fatetur expugnaſſe, ſcripſit Geſta Caroli Magni. Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Claruit ſub eodem Carolo & Ludouico eius filio, Anno Domini 830.

VITA RHEGINONIS EX EODEM.

RHegino Abbas Prumienſis cœnobij in diœceſi Treuerenſi, ordinis ſancti Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, inter Doctores Germaniæ & Galliæ ſuo tempore facile obtinuit principatum, ſcripſit magnæ authoritatis opuſcula, de quibus ego tantum reperi ſubiecta. Ad Alberonem primum Epiſcopum Metenſem à natiuitate Chriſti vſque ad annum eiuſdem, &c. continentem præcipuè geſta Francorum & Germanorum, ſcripſit

Hiſtoriam ſeu Chronicam lib. 10.

De diſciplina Eccleſiaſtic. lib. 2. De cæteris nihil adhuc vidi. Scripſit autem præfatum opus, quòd prænotatur de diſciplina Eccleſiaſtica & religione Chriſtiana, iubente Rathbodo Archiepiſcopo Treuirorum, quod ex decretis Sanctorũ patrum, & generalium conciliorum in duos libros comportauit, & in nongenta ferme capitula per rubricas ex more luculenter diſtinxit. Claruit ſub Arnoldo Imperatore, Anno Domini 910.

VITA SIGEBERTI EX EODEM.

SIgebertus Monachus Gemblacenſis ordinis S. Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis ſcripturis à iuuentute ſua ſtudioſiſſimus & multum eruditus, atq; in ſecularibus literis nulli ſuo tempore in Leodienſium territorio ſecundus, carmine exercitatus & proſa, ſcripſit vtroq; ſtylo multa volumina, quibus nomen ſuum tranſmiſit ad poſteros. Reprehenditur

autem

autem in eo quod Henrico Imperatori Romanæ Eccleſiæ perſecutori & rebelli adhærens, contra Hildebrandũ Gregorium ſeptimum Papam literas & opuſcula ſcripſit, quæ ſuum propoſitum non decebant. Cum in cœnobio S. Vincentij Metenſis ad inſtruendos pueros eſſet poſitus ſcripſit Heroico metro.

Vitam ſancti Theodorici Epiſcopi lib.I.
Paſſionem ſanctæ Luciæ lib.I.
De tranſlatione eiuſdem lib.I.
Paſſionem Thebeorum lib.I.
Geſta abbatum Gemblacenſium lib.I.
Vitam ſancti Theobaldi lib.I.
Apologiam ad Imperatorem lib.I.
Contra Epiſtolam Paſchalis Papæ lib.I.
In Eccleſiaſtem Heroico metro lib.I.
Hiſtoriarum poſt Euſebium lib.I.
De Illuſtribus viris lib.I.
De computo Eccleſiaſtico lib.I.
Epiſtolarum ad diuerſos lib.I.
Vitam Sigeberti regis lib.I.
Vitam ſancti Guberti lib.I.
Vitam ſancti Marlouij lib.I.
Contra Papam Gregorium lib.I.

Alia etiam poſt hæc edidit, quæ cum ſupra ſcriptis non ſignauit, Claruit temporibus Henrici Imperatoris III. regis Quarti Anno Domini 1110. Chronicam ſuam perduxit vſq; ad ad annum 1111.

DE LAMBERTO SCHAFNABVRGENSI EX BIbliotheca Geſneri.

Lamberti Schafnaburgenſis hiſtoria (quæ hactenus anonymos legebatur) de Germanorum rebus olim præclare geſtis: itemque rerum aliarum ferè memoratu digniſſimarum perbreuis, & admodum iucunda quædam annotatio ab exordio mundi repetita. Morhardus excudit Tubingæ 1533. in octauo, cum Indice chartis 23. Ex Præfatione Philippi Melanthonis ad Caſparum Churrerum. Nondum vidi à Germaniæ ſcriptoribus eo Argumento quicquam diligentius eſſe compoſitum, tametſi quædam admiſcuerit de priuatis rebus indigna poſterorum memoria, &c. Ex primo Chronicorum volumine Iohannis Tritemij claruit his temporibus Lambertus

Monachus

Monachus Hirsfeldenſis in Buchonia ſylua, quæ eſt inter Haſſiam & Thuringiam, Moguntinæ diœceſis, vir valde eruditus, qui inter cætera ſcripſit Chronicon monaſterij ſui Hirsfeldenſis, breue quidem, ſed non inutile. Et de geſtis regum, principum, ac Imperatorũ à tempore Caroli Magni vſque ad annum Domini 1077. Hiſtoriarum volumen vnum inſigne & iucundæ lectionis, & alia multa mihi incognita. Plura de vita huius ſcriptoris vide in præfationibus, ibidem ſequentibus, vbi conqueritur etiam Ludouicus Schradinus hoc opus partim tempore abſumptum, partim à librarijs mendoſe ſcriptum nondum ſatis emaculatum prodire.

IOHAN-

IOHANNIS TVRPINI
ARCHIEPISCOPI RHEMENSIS, HISTORIA CAROLI MAGNI, ET ROLANDI.

CAP. I. Epiſtola beati Turpini ad Leoprandum.

CAP. II. Hiſtoria famoſiſſimi Caroli Magni, quomodo tellurem Hiſpanicam & Galecianam à poteſtate Sarracenorum liberauit.

CAP. III. De muris Pampiloniæ per ſemetipſos lapſis.

CAP. IIII. De Idolo Mahometh.

CAP. V. De Eccleſijs quas Carolus fecit.

CAP. VI. De reditu Caroli ad Galliam, & de Aigolando Rege Aphricanorum.

CAP. VII. De exemplo eleemoſynæ mortui.

CAP. VIII. De Bello ſancti Facundi, vbi haſtæ viruerunt.

CAP. IX. De Vrbe Agennj.

CAP. X. De Vrbe Sanctonica, vbi haſtæ viruerunt.

CAP. XI. De fuga Aigolandi & de militibus exercituum Caroli.

CAP. XII. De datis treugis & de diſputatione Caroli & Aigolandi.

CAP. XIII. De ordinibus qui erant in conuiuio Caroli, & de pauperibus vnde Aigolandut ſcandalum ſumpſit, & renuit baptizari.

CAP. XIIII. De bello Pampilonienſi & de morte Aiogolandi.

CAP. XV. De Chriſtianis qui ad illicita ſpolia redierunt.

CAP. XVI. De bello Furræ.

CAP. XVII. De bello Ferracuti Gigantis & de optima diſputatione Rolandi.

CAP. XVIII. De bello Laruarum.

CAP. XIX. De conſilio Caroli & profectione eius ad ſanctum Iacobum.

CAP. XX. De perſona & fortitudine Caroli.

CAP. XXI. De proditione Ganneloni, & de bello Runciævallis & de paſſione pugnatorum Caroli.

CAP. XXII. De paſſione Rolandi, & morte Marſiri, & fuga Belligandi.

CAP. XXIII. De ſonitu tubæ Rolandi, & de confeſſione & tranſitu eius.

CAP. XXIIII. De nobilitate & moribus Rolandi.

CAP. XXV. De viſione Turpini, & de lamentatione Caroli ſuper mortem Rolandi.

CAP. XXVI. De hoc quod Sol ſtetit ſpacio trium dierum, & de quatuor millibus Sarracenorum occiſorum.

CAP. XXVII. De corporibus mortuorum, aromatibus & ſale conditorum.

CAP. XXVIII. De duobus coemiterijs ſacro ſanctis, vna apud Arelatem, altera apud Blauium.

CAP. XXIX. De ſepultura Rolandi & de cæterorum qui apud Belinum & in diuerſis locis ſepulti ſunt.

CAP. XXX. De his qui ſepulti ſunt apud vrbem Arelatem in Aylis campis.

CAP. XXXI. De concilio quod apud beatum Dionyſium Carolus adunauit.

CAP. XXXII. De morte Caroli.

IOHANNIS TVRPINI HISTORIA DE VITA CAROLI MAGNI, ET ROLANDI.

CAP. I.

Incipit Epiſtola beati Turpini Archiepiſcopi ad Leoprandum.

TVrpinus Dei gratia Archiepiſcopus Remenſis, ac ſedulus Caroli Magni Imperatoris in Hiſpania conſocius, Leoprando Decano Aquiſgranenſi ſalutem in Domino. Quoniam nnper mandaſtis mihi apnd Viennam, cicatricibus vulnerum aliquantulum ægrotanti, vt vobis ſcriberem qualiter Imperator veſter famoſiſsimus Carolus Magnus tellurem Hiſpanicam & Gallicianam à poteſtate Saracenorum liberanit, mirorum geſtorum apices, eiusq; laudãda ſuper Hiſpanicos Saracenos trophæa, quę proprijs oculis intuitus ſnm, quatuordecim annos perambulans Hiſpaniã & Galliciam vnà cum eo, quod exercitibus ſuis pro certo ſcribere, veſtræq; fraternitati mittere non ambigo. Etenim magnalia diuulgata quę Rex in Hiſpania geſsit, in ſancti Dionyſij Chronico vt mihi ſcripſiſtis reperire plenariè authoritas veſtra nequiuit. Igitur auctorem illius (aut pro tantorum actuum ſcriptura prolixa, aut quia idem abſens ab Hiſpania, ea ignorauit) intentio veſtra intelligat minimè ea ad plenum ſcripſiſſe, & nuſquam Volumen iſtud abea diſcordaſſe, Viuas & valeas, & Domino placeas, Amen.

CAP. II.

Incipit hiſtoria famoſiſsimi Caroli Magni, quomodo tellurem Hiſpanicam & Gallicianam à poteſtate Saracenorum liberauit.

GLorioſiſsimus itaq; Chriſti Apoſtolus Iacobus, cum alijs Apoſtolis & dominicis diſcipulis diuerſa coſmi climata adeuntibus, vt fertur, primitus in Galliciã prædicanit. Deinde eius aſſeclæ Apoſtolico corpore ab Herode Rege perempto, ſcilicet ab Hieroſolymis ad Galliciam per mare tranſlato in eodem Gallicia prædicauerunt, Sed ipſi Galliciani poſtea peccatis ſuis exigẽtibus, fidem poſtponentes, vſq; ad Caroli Magni Imperatoris Romanorum, Gallorum, Teutonicorum cæterarumq; gentium, tempus, perfidi retro abierũt. Hic verò Carolus poſtqnam multis laboribus per multa climata orbis, diuerſa regna Angliam, Galliam, Teutonicã, Boiariam, Lotharingiam, Burgundiam, Italiam, Britanniam, cæterasq; regiones, innumerasq; vrbes, à mari vſq; ad mare, dininis ſubſidijs munitas, innincibili brachio potentiæ ſuæ adquiſiuit, & à Saracenorum manibus abſtulit, Chriſtianoq; imperio ſubiungauit, graui labore, ac tanto ſudore fatigatus, ne amplius bellum iniret, & ut requiem ſibi daret, propoſuit. Statimq; in cœlo intuitus eſt quandam viam ſtellarum, incipientem à mari Friſiæ, & tendentem inter Teutonicam & Italiam inter Galliam, & Aquitaniam rectiſsimè tranſeuntem per Gaſconiam, Baſclam & Nauarram, & Hiſpaniam, vſq; ad Galetiam, qna beati Iacobi corpus tunc temporis latebat incognitum. Quam viam cum Carolus per ſingulas noctes ſæpe perſpiceret, cœpit ſæpiſsimè præmeditari quid ſignificaret. Cui hæc ſummo ſtudio cogitanti heros quidam optimam & pnlcherrimam vltra quam dici fas eſt habens ſpeciem, nocte in ectaſi apparuit, dicens: Quid ais fili mi? At ille inquit, Quis es Domine? Ego ſum, inquit, Iacobus Apoſtolus, Chriſti alnmnus, filius Zebedæi, frater Iohannis Euangeliſtæ, quem Dominus ſuper mare Galileæ ad prædicandum populis ſua ineffabili gratia eligere dignatus eſt, quem Herodes Rex gladio peremit, cuius corpus in Galetia, quæ à Saracenis adhuc turpiter opprimitur, incognitum requieſcit. Vnde ultra modum miror cum terram meam à Saracenis minimè liberaſti, qui tot terras tantasq; vrbes acquiſiuiſti. Quapropter tibi notifico, quia ſicut Dominus potentiorem omnium Regum terrenorum te fecit, ſic ad præparandum iter meum & liberandam tellurem meam à manibus Moabitarum, te inter omnes, vt tibi coronam æternæ retributionis exinde præpararet elegit. Via ſtel-

larum

larum quam in cœlo uidiſti, hoc ſignificat, quod tu cũ magno exercitu ad expugnandam gentem paganorum perfidam, & liberandum iter meum & tellurem & ad uiſitandum Baſilicam meam & ſarcophagum meum ab his horis vſq; ad Galliciam iturus es, & poſt te omnes populi à mari vſq; ad mare peregrinantes, veniam delictorum ſuorum à domino impetrantes, illuc iterum ituri ſunt, narrantes laudes Domini & virtutes eius, & mirabilia eius quæ fecit, à tempore vero uitæ tuæ vſq; ad præſentis ſæculi finem ibunt. Nunc autem perge quam citius poteris, quia ego ero auxiliator tuus in omnibus, & propter laborem tuum impetrabo tibi coronam à Domino in cœleſtibus, & vſq; ad nouiſsimum diem erit nomen tuum in laude. Taliter beatus Apoſtolus tribus uicibus Carolo apparuit, His itaq; auditis Carolus Apoſtolica promiſsione fretus, & coadunatis ſibi exercitibus multis, ad expugnandas gentes perfidas Hiſpaniam ingreſſus eſt.

CAP. III.

De muris Pampiloniæ, per ſemetipſos lapſis.

PRima vrbs quam obſidione circuiuit Pampilonia extitit, & ſedit circa eam tribus mẽſibus, & nequiuit eam capere, quia muris in expugnabilibus munitiſsima erat. Tunc fecit Domino precem dicens, Domine Ieſu Chriſte pro cuius fide in has terras ad expugnandam gentem perfidam veni, da mihi hanc vrbem capere, ad decus nominis tui. O Beate Iacobe ſi verum eſt quæ mihi apparuiſti, da mihi capere illam. Tunc Deo donante, beato Iacobo orante, muri collapſi funditus corruerunt, Saracenos vero qui baptizari uoluerũt ad vitam reſeruauit, & qui renuerunt gladio, trucidauit. His auditis mirabilibus Saraceni vbiq; Carolo pergenti, ſe in clinabãt, & mittebant ei tributũ, & reddebãt ei vrbes, & facta eſt tota terra illa ei ſub tributo. Mirabatur gens Saracenica cũ uidebat gentem Gallicam optimam ſcilicet ac bene indutam & facie elegantem, & honorifice pacificeq́; recipiebant eos, armis etiam reiectis, Inde viſitato ſarcofago beati Iacobi, venit ad Petronum, & infixit in mari lanceam, agens Deo & ſancto Iacobo grates, qui eum vſq; illuc duxit, qui tamen antea ire nõ poterat. Galecianos vero qui poſt beati Iacobi prædicationem diſcipulorumq́; eius ad perfidiam paganorũ conuerſi erant baptiſmatis gratia per manus Turpini Archiepiſcopi regenerauit, illos ſcilicet qui ad fidem voluerunt conuerti, qui nondum baptizati erant, Illos vero qui fidem recipere noluerunt, aut gladio trucidauit, aut ſub Chriſtianorum Imperio captiuauit, Deinde iuit per totam Hiſpaniam, à mari vſq; ad mare.

CAP. IIII.

De Idolo Mahumeth.

IDola & ſimulacra quæ tunc in Hiſpania inuenit, penitus deſtruxit, præter Idolum quod eſt in terra Alandaluf, quod vocatur Salamcadis, Cadis dicitur propriè locus in quo eſt Iſalam, in lingua Arabica Deus dicitur. Tradunt Saraceni, quod Idolum iſtud Mahumeth, quem ipſi colunt, dum ad huc viueret in nomine ſuo proprio fabricauit, & dæmoniacam legionem quandam ſua arte magica in ea ſigillauit, quæ etiam tanta fortitudine illud Idolũ obtinet quod à nullo vnquam frangi potuit. Cùm enim aliquis Chriſtianus ad illud appropinquat, ſtatim periclitatur, Sed cum aliquis Saracenus cauſa adorandi vel deprecandi Mahumeth accedit, ille incolumis recedit, Si forte ſuper illud auis quælibet ſe depoſuerit, ilico moritur. Eſt igitur in maris margine lapis antiquus opere Saracenico optimè ſculptus ſupra terram, deorſum latus & quadratus, deſurſum ſtrictus, altiſsimus ſcilicet quantum ſolet volare in ſublime coruus ſuper quem eleuatur imago illa de auri, optimo in effigie hominis fuſa ſuper pedes ſuos, erecta faciem ſuam, tenẽs verſus meridiem & manu dextra tenẽs quandam clauam ingentem, Quæ ſcilicet claua, vt ipſi Saraceni aiunt, à manu eius cadet anno quo Rex futurus, in Gallia natus fuerit, qui totam terram Hiſpanicam Chriſtianis le-

gibus in nouiſsimis temporibus ſubiugauerat, Mox ut viderunt clauam lapſam gazis ſuis in terram poſitis omnibus, fugiunt.

CAP. V.

De Eccleſijs quas Carolus fecit.

DE auro quod Carolo Reges & Principes Hiſpaniæ dedere, Beati Iacobi Baſilicā tunc per tres annos in illis oris commorans augmentauit, Antiſtitem & Canonicoſcos ſecundū beati Iſidori Epiſcopi & Confeſſoris Regulam inſtituit, eamq; tintinnabulis, pallijsq; libris, cæterisq; ornamentis decenter ornauit. De reſiduo vero auro & argento immenſo quod de Hiſpania attulit regreſſus ab ea, multas Eccleſias fecit. Eccleſiam ſanctam Beatæ Mariæ virginis quæ eſt apud Aquiſgranū, & Baſilicam S. Iacobi quæ eſt apud Tholoſam, & illam quæ eſt in Gaſconia, inter vrbem quæ vulgo dicitur Axa, & ſecundum ſanctum Iohannem Cordue via Iacobitana, & Eccleſiam ſancti Iacobi, quæ eſt apud vrbem Pariſios, inter Sequanam fluuiū & montem Martyrum, & Abbatias innumeras per mundum quas fecit.

CAP. VI.

De reditu Caroli ad Galliam, & de Aigolando Rege Aphricanorum.

DEinde reuerſo Carolo ad Galliam, quidam Paganus Rex Aphricanus, nomine Aigolandus, cum ſuis exercitibus terram Hiſpanorum ſibi acquiſiuit, eiectis etiam & interfectis de oppidis & vrbibus cuſtodibus Chriſtianis, quos ad cuſtodiendā terram Carolus reliquerat. His auditis Carolus, cum multis exercitibus rurſum Hiſpaniam adijt, & erat cum eo Dux exercituum Mylo de Angleris.

CAP. VII.

De exemplo eleemoſinæ mortui.

SEd quale exemplum tunc Dominus nobis omnibus oſtendere dignatus eſt, de his qui mortuorū eleemoſinas iniuſte retiuent, nobis eſt dicendū: Cum igitur apud Baionam vrbem Baſculorum Caroli exercitus hoſpitatus eſſet, miles quidam nomine Romaricus valde ægrotus, morti proximus accepta pœnitentia & Euchariſtia à Sacerdote vt equū quem habebat venderet, preciumq; clericis & egenis erogaret cuidam ſuo conſangnineo præcepit. Quo mortuo, conſanguineus ille inuidiæ ſtimulo tactus, equum centū ſolidis vendidit, preciumq; cibis, potibusq;, velociter expendit, Sed quia malis factis diuini iudicis vindicta proxima eſſe ſolet, tranſactis triginta diebus, apparuit ei nocte in eſtaſi mortuus, dicens: Quomodo res meas pro animæ meæ redemptione in eleemoſina tibi commendaui ad dandum, ſcias omnia crimina mea Deum mihi dimiſiſſe, ſed quia iniuſtè eleemoſinam meā retinuiſti, per triginta dies in tartareis pœnis moras me intelligas feciſſe, te autem in eodem loco infernali, vnde egreſſus ſum, die craſtina ſcias ponendum, & me in paradiſo futurum. His itaq; dictis mortuus receſsit, viuusq; tremefactus euigilauit. Quæ cum ſummo mane narraret quæ audierat omnibus, atq; omnis exercitus de tanta re inter ſe loqueretur, ecce ſubiti clamores ſuper eum in aëre quaſi rugitus leonum, luporū & vitulorum, & ſtatim de medio circumſtantiū à dæmonibus in ipſis vlulatibus viuus ac ſanus rapitur. Quid plura? quæritur quatuor diebus per montes & valles ab equitibus & peditibus, & nuſquam inuenitur. Deniq; cum per duodecim dies exercitus noſter per deſerta telluris Nauarrorū & Laruarum peragraſſet, reperitur corpus eius exanimatum ac confractū in cuiuſdam ſilicis faſtigio, cuius aſcenſus tribus leucis habebatur ſupra mare, diſtans à præfata vrbe quatuor dietis. Dæmones vero eius corpus ibi eiecerant, animamq; ad tartara rapuerant, Nota: quapropter ſciant qui mortuorū eleemoſinas ſibi ad dandū commendatas, iniuſtè retinent damnandos in æuum.

CAP.

CAP. VIII.

De bello ſancti Facundi, vbi haſtæ viruerunt.

POſtea verò cœperunt quærere Aigolandũ per Hiſpaniam, Carolus & Milo cum ſuis exercitibus. Quem cum cautè inueſtigarent, inuenerũt eum in terra quæ dicitur de campis ſuper flumine, quod dicitur cera in pratis, ſcilicet in optimo loco & plano, quo poſtea beatorum martyrum Facundi & Primitiui Baſilica ingens & optima iuſſu & auxilio fabricatur, & in qua eorundem martyrum corpora requieſcũt, & Monachorum Abbatia conſtituitur, & magna villa pinguiſsima in eodem loco. Appropinquantibus verò Caroli exercitibus, mandauit Aigolandus Carolo bellũ, ſecundum velle ſuum, vel viginti contra viginti, vel quadraginta contra quadraginta, vel centum contra centũ, vel mille contra mille, vel duos contra duos, vel vnum contra vnum. Interea miſsi ſunt à Carolo centũ milites contra centum Aigolandi, & interfecti ſunt Sarraceni, Tum Aigolandus miſit ducentos contra ducentos, & ſtatim occiſi ſunt omnes Mauri. Deinde Aigolandus miſit duo millia contra duo millia, quorũ pars quædam occiditur, parsq́; alia terga vertit. Tertia vero die eiecit ſortes Aigolandus ſecretè, & agnouit Caroli detrimentum, & mandauit ei vt pugnam plenariam ſequenti die faceret, ſi vellet, quæ ab vtroq; conceſſa eſt. Tunc aſtiterũt quidam è Chriſtianis, qui ſero ante diem belli arma bellica ſua ſtudioſe præparantes, haſtas ſuas infixerunt, erectas in terra ante caſtra in pratis videlicet iuxta præfatum fluuium, quos ſummo mane corticibus in frondibus decoratas inuenerunt. Hi ſcilicet qui in acie ꝓxima martyrij palmam Dei fide accepturi erant, & vltra quam dici fas eſt, admirantes, tantumq́; Dei miraculum gratiæ diuinæ adſcribentes, abſciderunt eas prope terram, & radices quæ remanſerũt in tellure, in modum perticarum ex ſe magna poſtea generauerunt arbuſta, quæ adhuc in illo loco apparent, Erant enim illorum multæ haſtæ de lignis fraxineis. Mira res magnumq́; gaudium, magnumq́; animabus proficuũ, ingensq́; corporibus detrimentum. Quid plura? Dum verò illa agitur vtrorumq́; pugna, in qua occiſi ſunt quadraginta Chriſtianorũ millia, & Dux Milo Rolandi genitor cum his quorum haſtæ fronduerunt, ibi palmam martyrij adeptus eſt, & Caroli equus peremptus eſt. Tunc Carolus ſtans pedes cum duobus millibus Chriſtianorũ peditũ, in medio belli Saracenorũ euaginauit ſpatam ſuam nomine gaudioſam, & trucidauit multos Saracenos per medium. Die vero adueſperante vertuntur Saraceni & Chriſtiani in Caſtris, Altera die venerunt ad ſuccurendũ Carolo quatuor Marquiſij de Italiæ oris, cũ quatuor millibus virorum bellatorũ. Mox vt illos Aigolandus agnouit, terga vertens, in Legionenſes oras ſeceſsit, & Carolus cum ſuis exercitibus tunc ad Galliam remeauit. Nota, in prefata acie fas eſt intelligi ſalutem pro Chriſto certantiũ, Sicut enim Caroli milites pugnaturi, ante bellum arma ſua ad bellandum præparauerũt, ſic & nos arma noſtra, id eſt, bonas virtutes, cõtra vicia pugnaturi præparare debemus, Quiſquis enim vel fidem contra hæreticam, prauitatem vel charitatem contra odium, vel largitatem contra auaritiam, vel humilitatem contra ſuperbiam, vel caſtitatem contra libidinem, vel orationem continuã contra dæmoniacã tentationem, vel paupertatem contra felicitatem, vel perſeuerantiam contra inſtabilitatem, vel ſilentiũ contra iurgia, vel obedientiam contra carnalem animum ponit, Haſta eius florida & victrix in die iudicij Dei erit. O quam fœlix & florida erit in cœleſti regno victoris anima, quæ legitimè contra vicia decertauerit in terra. Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit, & ſicut Caroli pugnatores pro Chriſti fide obierunt in bello, ſic & nos mori debemus vicijs, & viuere virtutibus ſanctis in mundo, quatenus palmam de triumpho floridam habere mereamur in cœleſti regno.

CAP. IX.

De Vrbe Agenni.

INde Aigolandus adunauit ſibi gentes innumeras Saracenos, Mauros, Moabitas, Aethiopes, Parthos, Aphricanos, Perſas, Texephinom Regem Arabum, Vrabellum Regem Alexandriæ, Auitũ Regem Bugiæ, Oſpiuum Regem Algarbiæ, Facinum Regem Barbariæ, Ailis Regem Malclos. Alphinorgeum Regem Maioricæ. Manuonem Regem Mequæ, Ebraim Regem Sibiliæ, Altumaiorem Regem Cordubæ, & venit vſque ad vrbem Gaſconiæ Agomom & cœpit eam. Deinde mandauit Carolo, vt veniret ad ſe pacificè, cum parua militum turma, promittens ei auro & argeuto, cæteriſq; gazis ſexaginta equos in ſingnum amicitiæ & beneuolentiæ oneratos, ſi imperijs ſuis tautum ſubiaceret. Idcirco hoc dicebat, quia agnoſcere eum volebat, vt poſtea eum in bello occidere potuiſſet. Sed Carolus hæc animaduertens, cum duobus millibus fortium vſq; ad quatuor milliaria prope vrbem Agennũ venit, & ibi dimiſit illos occultè, & venit cũ ſexaginta tantũ militibus vſq; ad moutem, qui eſt prope vrbem, vnde poteſt ciuitas videri, ibiq; dimiſit illos, & mutatis veſtibus ſuis optimis ſine lancea retrò ſupra dorſum, Clipeo verſo, vt mos nunciorum belli eſt, cum ſolo milite venit ad vrbem. Ilico quidam ab vrbe egreſsi, venerũt ad illos ſciſcitandos, quid quærerent. Nuncij ſumus, inquiunt, Caroli Magni Regis m, iſsi ad Aigolandum Regem veſtrum. At illi duxerunt illos ad vrbem ante Aigolandum, Qui dixerunt ei: Carolus miſit nos ad te, quia ipſe venit, vt imperaſti, cum ſexagiuta militibus, & vult tibi militare, & effici tuus, ſi vis illi dare quod pollicitus es, Idcirco veni ad eum cum ſexaginta tuis ſimiliter pacificè, & loqoere ei. Tunc armauit ſe Aigolandus & dixit, vt redirent ad Carolum, & dicerent ad Carolum, vt expectaret eum, & uondum putabat Aigolandus illom eſſe Carolum, qui ſibi loquebatur. Carolus verò illum tunc cognouit, & explorauit vrbem qua parte erat ad capiendum fragilior, & vidit Reges in ea qui erant, & redijt ad ſexagiuta milites, quos retrò reliquerat, cum quibus redijt vſq; ad duo millia, Aigolandus quidem citius inſecutus eſt illos cum ſeptem millibus militũ volens perimere Carolum, ſed ipſi animaduertentes fugere cæperunt. Deinde Carolus rediens in Galliam, coadunatis ſibi exercitibus multis, venit ad vrbem Agennum & obſedit eam, & ſedit circa eam ſex menſium ſpacio. Septimo verò menſe aptatis iuxta murum petrarijs, & mangatellis, & troijs, & arietibus cæteriſq; artificijs ad capiendum, & caſtellis ligneis à Carolo, nocte quadam Aigolandus, cum Regibos & maioribus ſuis per latrinas frauduleuter exiuit, & fluuium Garunnam, qui fluit iuxtà vrbem, tranſmeantes, à Caroli manibus euaſit. Die verò ſequenti Carolus in vrbem cum maguo triumpho intrauit, Tunc quidam ex Saracenis gladio occiſi ſunt, quidam per Garunnam cum magno impetu euaſerunt. Decem tamen millia Saracenorum gladio perempti ſunt.

Antoni. fol. 109. part. 2. habet nouem equos.

CAP. X.

De vrbe Sanctonica vbi haſtæ viruerunt.

INde Aigolandus venit Sanctonas, quæ tunc Saracenorum Imperio ſubiacebat, Carolus verò ſecutus eum, mandauit illi vt redderet vrbem, ipſe verò noluit reddere, ſed exiluit ad bellum contra eum tali conoenientia, vt eſſet vrbs, qui vinceret alium. Serò autem, antè diem belli, caſtris & arietibus & turmis præparatis in pratis ſcilicet, quæ ſunt inter caſtrum, quod dicitur Talaburgum, & vrbem iuxta fluuium Caranta, infixeruut Chriſtiani quidam haſtas ſuas, erectas in terra ante caſtra. Craſtina vero die haſtas ſuas corticibus & frondibus decoratas inuenerunt, hi ſcilicet, qui in bello præſenti accepturi erant martyrij palmam pro Chriſti fide. Qoi etiam tanto miraculo Dei gauiſi abſciſsis haſtis ſuis de terra ſimul coadunati primitus in bello perierunt, & multos Saracenos occiderunt, ſed tandem martyrio coronantur. Erat enim exercitus

citus eorum quatuor millium, & equus etiam Caroli ibi occiditur. Carolus vero oppreſſus fortitudine Paganorum, reſumptis viribus cum ſuis exercitibus pedites multos interfecit illorum, At illi bellum ferre non valentes fatigati ex illis quos occiderant, fugierũt in vrbem, Carolus vero inſecutus illos obſedit vrbem, & circuiuit omnes muros eius præter illum qui erat contra fluuium. Denium ſequenti nocte Aigolandus cum ſuis exercitibus aufugere per fluuium cœpit, Carolus verò hoc animaduertens inſecutus eſt illos,& occidit Regem Algarbiæ, & Regem Bugiæ alioſq; multos paganos, circiter quatuor millia.

CAP. XI.

De fuga Aigolandi, & de militibus exercituum Caroli.

TVnc Aigolandus fugiens transſmeauit portus Aſerros, & venit vſq; Pampiloniam, & mandauit Carolo quod ibi expectaret eum cauſa bellãdi. Quo audito Carolus rediȷt in Galliam, & cum ſumma cura omnes exercitus ſuos longè lateq; ad ſe venire mandauit, & præcepit per totam Galliam, vt omnes ſerui, qui ſub malis conſuetudinibus relegati tenebantur, ſoluta ſeruitute proprij capitis, & depoſita venditione ſua cum omni progenie ſua præſenti, & futura, vſq; in ſempiternum liberi permanerent, & ne alicui Barbaræ genti Franci amplius ſeruirent, illi ſcilicet, qui cum eo in Hiſpaniam ad expugnandam gentem perfidam irent, præcepit. Quid plura? Omnes etiam, quos ergaſtulis captos reperit, abſoluit, & quos pauperes inuenit, hos ditauit, nudos veſtiuit, maleuolos pacificauit, expulſos ab hæreditatibus, honoribus proprijs releuauit, omnes armis doctos & ſcutiferos militari habitu honorificè ordinauit, & quos ab amore ſuo iuſtè ſeparauerat Dei dilictione compunctus, ad amicitiam ſuam omnino conuertit, amicos etiam & inimicos, domeſticos & barbaros, ad pergendũ in Hiſpaniam omnes ſibi ſociauit, & quos Rex ſibi ſociabat ad expugnandam gentem perfidam, ego Turpinus Dominica authoritate & noſtra benedictione & abſolutione hos à peccatis cunctis relaxabam. Tunc coadunatis ſibi centum triginta quatuor millibus virorum bellatorum, profectus eſt in Hiſpaniam contra Aigolandum. Hæc ſunt nomina pugnatorum maiorum qui fuere cum eo: Ego Turpinus Archiepiſcopus Rhemenſis, qui dignis monitis Chriſti fidelem populum ad bellandum fortem & animatum & à peccatis abſolutum reddebam, & Saracenos proprijs armis ſæpe expugnabam. Rolandus Dux exercituum, Comes Cenomanenſis & Blauij Dominus, nepos Caroli, filius Ducis Milonis de Angleris, Natus Berthæ ſororis Caroli cum quatuor armatorum millibus, Alius tamen Rolandus fuit, de quo nobis nunc ſilendum eſt. Oliuerius Dux exercituum miles acerrimus, bello doctiſsimus, brachio & mucrone potentiſsimus, cum tribus millibus virorum bellatorum, Eſtultus comes Linguenenſis, filius comitis Odonis cum tribus millibus virorum bellatorum. Araſtagnus Rex Britannorum, cum ſeptem millibus virorum bellatorum. Alius tamen Rex tempore ipſius in Britãnnia erat, de quo mentio nunc ad plenum non fit. Engelerus Dux Aquitaniæ, cum quatuor millibus virorum bellatorum. Iſti erant docti omnibus armis maximè arcubus & ſagittis. Tempore iſtius Engeleri erat alius comes in Aquitania, ſcilicet in vrbe Pictauorum, de quo non eſt modò loquendum. Hic vero Engelerus genere Gaſconus Dux vrbis Aquitaniæ erat, quæ ſcilicet vrbs ſita erat inter Lemouicas & Biturigas & Pictauos, quam etiam Cæſar Auguſtus primũ in illis oris fecit, & Aquitaniam nominauit, cui etiam vrbi Biturigas, & Lemouicas, & Pictauos, & Sanctonas, & Engoliſmam cũ prouincijs ſubiugauit, vnde tota patria illa Aquitania vocatur. Hæc vero ciuitas poſt Engelerij obitũ viduata Duce ſuo, in vaſtitatè vertitur, eo quod ciues ipſius omnes in Runtiaualle gladio obierunt, nec alios Colonos habuit amplius. Gaiferus Rex Burdegalen. cũ tribus millibus virorũ bellatorũ, cum Carolo in Hiſpaniã profectus eſt, Galerus, Galinus Salõmon ſocius Eſtulti, Balduinus frater Rolandi, Galdebodus Rex Phriſiæ cum ſeptem millibus

heroū. Oellus comes vrbis, quæ vulgo dicitur Nautas, cum duobus millibus heroum de hoc canitur in cantilena vſq; in hodiernum diem, quia innumera fecit mirabilia. Lambertus princeps Bituricenſis cum duobus millibus virorū, Samſon Dux Burgundiæ cum decem millibus heroum, Rainoldus de alba ſpina, Galterius de termis, Vuilterinus Garinus Lotharingiæ Dux cum quatuor millibus virorum, Hego, Albertus Burgundio, Berardus de Miblis, Gumardus Eſturinitus, Theodoricus Iuonius, Berengarius, Hata, Ganalonus, qui poſtea traditor extitit, Et erat exercitus proprij telluris Caroli quadraginta millibus militum, ſed & peditum numerus non erat. Iſti præfati ſunt viri famoſi heroes, bellatores potentibus, coſmi potentiores, fortiores, Chriſti proceres, Chriſtianā fidem in mundo propagantes, Vt enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus vnà cum duodecim Apoſtolis ſuis & diſcipulis mundum acquiſiuit, ſic Carolus Rex Gallorum & Imperator Romanorū cum his pugnatoribus Hiſpaniam acquiſiuit ad decus nominis Dei, tunc omnes exercitus in laudis Burdegalenſibus coadunantur, Cooperiebant enim totam terrā illam, longitudine ſcilicet & latitudine duabus dietis, ſpacio duodecim milliarium audiebantur fremitus & ſonitus illorū. Item Arnoldus de Bellanda, prius tranſmeauit portus Aſereos, & venit Pampiloniā, Statim inſecutus eſt illum Eſtultus Comes cum ſuo exercitu. Deinde venit Araſtagnus Rex, & Engelerus Dux cum ſuo exercitu ſimul, poſtea venit Galdebodus Rex cū ſuo exercitu, deinde Ogerius Rex, & Conſtantinus cum ſuis exercitibus venerunt, Nouiſsimè vero venit Carolus cum omnibus alijs exercitibus, & cooperuerūt totam terram à flumine Rume, vſq; ad montem qui diſtat ab vrbe tribus leucis via Iacobitana. Octo diebus moram fecerunt ad tranſmeandum portus. Interea mandauit Carolus Aigolādo qui erat in vrbe, vt redderet ei vrbem quam ædificauerat, & rurſum munierat, aut exiret ad bellum contra eum. Aigolandus vt vidit, quia vrbem non poterat tenere contra eum, elegit ad bellum exire contra eū, quàm in vrbe turpiter mori. Tunc mandauit Carolo, vt daret ſibi inducias quouſq; omnis exercitus eius egrederetur ab vrbe, & ad bellum præpararetur, & cum eo etiam ore ad os loqueretur, Deſiderabat enim Carolum videre Aigolandus.

CAP. XII.

De datis treugis, & de diſputatione Caroli & Aigolandi.

ITaq; datis treugis inter ſe egreſſus eſt Aigolandus cum ſuis exercitibus ab vrbe, & dimiſsis illis iuxta vrbem venit cum ſexaginta ex maioribus ſuis ante Caroli tribunal qui cum ſuis exercitibus vno miliario ab vrbe diſtabat, & erat tunc exercitus Aigolandi & exercitus Caroli in quodam plano & optimo qui eſt iuxta vrbem, habens in longitudine & latitudine ſex milliaria, Via Iacobitana diuidebat vtrumq; exercitum. Tunc dixit Carolus Aigolando: Tu es Aigolandus qui terram meam fraudulenter à me abſtuliſti, tellurem Hiſpanicam & Gaſconicā, brachio inuincibili potentiæ Dei acquiſiui, Chriſtianis legib. ſubiugaui, omnesq; eius Reges in eo imperio auerti, tu autem Dei Chriſtianos me ad Galliam remeante peremiſti, meas vrbes & caſtella deſtruxiſti, totamq; terram igne & gladio vaſtaſti. Vnde multum conqueror in præſenti. Mox vt Aigolandus cognouit loquelam ſuam Arabicam quam Carolus loquebatur, miratus eſt multum & gauiſus eſt, Didicerat enim Carolus linguam Saracenicam apud vrbem Coletum, in qua cum eſſet iuuenis aliquanto tempore commoratus eſt. Tunc ait Aigolandus Carolo: Obſecro, inquit, vt tu tantum dicas, cur terram quæ iure hæreditatis tibi non contingit, aut pater tuus aut auus, aut abauus aut atauus non poſſedit, à noſtra gente abſtuliſti? Ideo, inquit Carolus, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus, creator coeli & terræ, gentem noſtram, ſcilicet Chriſtianā, præ omnibus gentibus elegit, & ſuper omnes gentes totius mundi eam dominari inſtituit, tuā gentem Saracenicam legi noſtræ in quantum potui conuerti. Valde indignum eſt, ait Aigolandus, vt gens noſtra tuæ genti ſubiaceat, cum lex noſtra magis quàm veſtra valeat, Nos habemus Mahumeth, qui Dei nuncius fuit nobis à Deo miſſus, cuius præ-

cepta

cepta tenemus, imò Deos omnipotẽtes habemus, qui iuſſu omnipotẽtis Mahumeth nobis futura manifeſtãt, quos colimus, per quos viuimus & regnamus. Aigolande, inquit Carolus, in hoc erras, quia nos Dei mandata tenemus, vos vana præcepta vani hominis tenetis, nos in Deũ patrem, & filiũ, & Spiritũ ſanctum, credimus, & adoramus, vos diabolum in ſimulachris veſtris & creditis & adoratis. Animæ noſtræ per fidem, quam tenemus, poſt mortem ad paradiſum, & ad vitam perennem rendunt, veſtræ autem ad orcum proficiſcuntur. Vnde liquidò pater, quod magis valeat lex noſtra quam veſtra. Quapropter aut baptiſmum accipe tu & gens tua, & viue, aut veni in bellum contra me, vt malè moriaris. Abſit à me, inquit Aigolandus, vt baptiſmum accipiam, & Mahumeth Deum meum omnipotentem abnegem: Sed pugnabo ego & gens mea contra te, & gentem tuam, tali pacto, quod ſi veſtra magis valeat quam noſtra, vos conuincatis, & ſit vſque in vltimum diem victis opprobrium, inuictis autem laus & exultatio in ſempiternum. Inſuper ſi gens mea vincitur ego baptiſmum accipiam, ſi viuere poſsim. Quod ex vtraq; parte conceditur, ſtatim eliguntur viginti milites Chriſtiani aduerſus viginti milites ex Saracenis in campo belli, & tali pacto cœperunt debellari. Quid plura? ilico interfecti ſunt pariter omnes Saraceni. Indè mittuntur quadraginta contra quadraginta, & perimuntur Saraceni. Rurſum mittuntur centũ contra centum, & ſtatim fugientes Chriſtiani retro interficiuntur, ideo quod mori timentes fugierunt. Nota, Hi vero typum gerũt certantium fidelium Chriſti, quia qui pro fide volunt pugnare, nullo modo debent retro abire, Et ſicut illi ideo occiſi ſunt quia retro fugierunt, Sic Chriſti fideles, qui debent fortiter ſpiritus S. adminiculo cõtra vicia pugnare, ſi retro reuerſi fuerint, in vicijs turpiter & cum æternæ ſalutis diſpendio moriuntur, Sed qui benè cõtra vitia pugnanr, hi inimicos, id eſt, Dæmones, qui vitia adminiſtrant: facile occidunt, Non coronabitur quis, inquit Apoſtolus, niſi legitimè qui certauerit. Inde mittuntur ducenti contra ducentos, & interficiuntur omnes Saraceni, deniq; mille, cõtra mille, & occidũtur omnes Saraceni. Tunc, data ex vtraq; parte treuga, venit Aigolandus ad alloquendum Carolum, affirmans legem Chriſtianam meliorem eſſe, quàm Saracenorũ, & pollicitus eſt Carolo, quod die craſtina ipſe, & gens ſua acciperet, Itaq; redijt ad gentem ſuam, & dixit regibus & maioribus ſuis, ſe velle baptiſmum accipere, & præcepit cũctis gentibus ſuis vt baptizarentur omnes, Quod alij conceſſerunt alij renuerunt.

CAP. XIII.

De ordinibus qui erant in conuiuio Caroli, & de pauperibus vnde Aigolandus ſcandalum ſumpſit, & renuit baptizari.

CRaſtina vero die circa tertiã treuga data eundi & redeundi, venit cauſa baptizandi Aigolandus ad Carolum, mox vt vidit Carolum prandentem, & menſas multas circa eum paratas, & ſcumbentesq; quoſdam habitu militari indutos, quoſdam habitu Monachali atro tectos, quoſdam Canonicali habitu albo indutos, interrogauit Carolum de vno quoque ordine, cuiuſmodi gens erat, cui Carolus inquit, Quos vides birris vnius coloris indutos, Epiſcopi & ſacerdotes noſtræ legis ſunt, qui nobis præcepta legis exponunt, & à peccatis abſoluunt, & benedictionem nobis Dominicam tribuũt, quos habitu atro vides, Monachi & Abbates, illi ſanctiores ſunt, qui Dominicam Maieſtatem ſemper pro nobis implorare non ceſſant, Miſſas quia matutinas & horas Dominicas decantant. Interea videns Aigolandus in quadam parte tredecim pauperes miſerrimo habitu indutos, ad terram reſidentes ſine menſa & linteaminibus comedentes, paruo cibo & potu vtentes, interrogauit cuiuſmodi eſſent. At ipſe Carolus ait, Hæc eſt gens Dei, nuncij Domini noſtri Ieſu Chriſti, quos ſub numero duodecim Apoſtolorum Domini per unumquemque diem ex more paſcimus. Tunc Aigolandus reſpondit, Hi qui circa te reſident felices ſunt, & tui ſunt, & feliciter comedunt & bibunt, & induuntur, illi vero quos Dei tui nomina eſſe dicis, & nuncios eius eſſe aſſeris, cur fame pereunt & malè

veſtiuntur?

veſtiuntur & longè à te proijciuntur & turpiter tractantur, male Domino ſuo ſeruit, qui ſic nuncius eius recipit, magnam verecundiam Deo ſuo facit qui eius famulis ita ſeruit, Legem tuam quam dicebas eſſe bonam nunc oſtendis falſam, Et accepta ab eo licentia rediјt ad ſuos, & baptizari renuens mandauit ei die craſtino bellum. Tunc intelligens Carolus quod propter paruulos, quos vidit malè tractari, renuit Aigolandus baptizari, omnes pauperes quos in exercitu inuenit diligenter procurauit optimè indui, & cibum & potum honorificè illis ex more præbuit. Nota hinc animaduertendum, quàm magnam culpam Chriſtianus quilibet acquirit, qui Chriſti pauperibus ſtudioſè non ſeruit, Si Carolus Regem baptizandum & gentem ſuam perdidit, eò quòd malè pauperes tractauit, quid erit illis in extremi examinis die, qui malè hîc pauperes tractauêre. Quomodo audient vocem terribilem, dicentem: Diſcedite à me maledicti, Ite in ignem æternum, quia eſuriui & non dediſtis mihi manducare, &c. Conſiderandum, quia lex domini & fides eius in Chriſtiano parum valet, niſi operibus adimpleatur, Apoſtolo affirmante, qui dicit: Sicut corpus mortuum eſt ſine anima, ita fides ſine operibus bonis mortua eſt in ſemetipſa. Sicut Rex paganus baptiſmum repulit, idcircò quia baptiſmi opera recta in Carolo non vidit: Sic timeo ne fidem baptiſmi in nobis dominus repudiet in die iudicij, idcircò quia baptiſmi opera non inuenit.

CAP. XIIII.

De bello Pampilonenſi & de morte Aigolandi.

INde Craſtina die omnes armati ex vtraq; parte conuenerunt in campo, cauſa pugnandi præfato pacto duarum legum, Et erat exercitus Caroli centũ triginta quatuor millibus, & exercitus Aigolandi centum millibus, Chriſtiani verò quatuor acies fecerunt, & Saraceni quinq;, Quarum prima quæ ad bellum primitus acceſsit & ilico conuicta fuit, mox vt viderunt Saraceni detrimentum ſui ſimul coadunantur omnes, & Aigolandus in medio eorum extitit, Quod vt Chriſtiani viderunt, accinxerũt illos vndiq;. Ex vna parte accinxit illos Arnoldus de Bellanda cum ſuo exercitu, ex alia Eſtultus Comes cum ſuo exercitu, Ex alia Araſtagnus cum ſuo exercitu, & ex alia Galdebodus Rex cum ſuo exercitu, & ex alia Ogerius Rex cum ſuo exercitu, Et ex alia Conſtantinus cum ſuo, Et ex alia Carolus cum innumeris ſuis exercitibus. Tunc Arnoldus de Bellanda cum ſuo exercitu prius irruit ſuper illos, & trucidauit ac præcipitauit omnes ad dextram, & ad leuam, quouſque peruenit ad Aigolandum, qui in medio illorum erat, & potenter propria ſpata illum peremit, Statimq; factus eſt nimius clamor omnium, & irruerunt ex vtraq; parte Chriſtiani ſuper Saracenos, & occiderunt illos omnes. Ibi agitur tanta paganorum occiſio, quod nullus eorũ euaſit, niſi tantum Rex Sibiliæ & Altumaior cordubæ, Hic cum paucis Saracenorum turmis fugerunt, tanta ſanguinũ effuſio de illa agitur, quod victores vſq; ad baſes in ſanguine natabant, Saraceni vero qui inuenti ſunt, in vrbe omnes trucidati fuerũt, Ecce quia Carolus contra Aigolandũ decertauit pro pacto Chriſtianæ fidei occidit illum, Quapropter patet quia lex Chriſtiana omnibus ritibus & legibus totius mũdi excellit. Nota, O Chriſtiane, ſi fidem benè tenueris corde & operibus quantũm poteris adimpleueris, veraciter ſuper Angelos cum capite tuo Chriſto, cuius membrum es, ſublimatus erit, Si vis aſcendere firmiter cre, dequia poſsibilia omnia ſunt credẽti dicit Dominus. Tunc Carolus coaduriatis ſibi exercitibus ſuis gauiſus eſt; de tanto triumpho venit vſq; ad pontem Arge via Iacobitana; & ibi hoſpitatus eſt.

CAP. XV.

De Chriſtianis qui ad illicita ſpolia redierunt.

TVnc quidam Chriſtiani Gazarum cupidi mortuorum, nocte illa retrò redierunt Carolo ignorante in campo belli, quo mortui iacebant, & auro argentoq; diuerſis gazis

ſis gazis onuſtati ad Carolum redire cœperunt, Ilico Altumaior Cordubæ, qui erat abſconditus inter montes,cum alijs Saracenis qui de bello fugerant peremit illos omnes,nec vnus quidem ex eis remanſit, & erat numerus illorum qui interficiuntur,circiter mille. Nota, Hi vero typum gerunt fidelium pro peccatis certantium, ſed poſtea ad vicia redeuntium,Quia ſicut illi poſte a inimicos ſuos deuicerunt, ad mortuos cupiditatis cauſa redierunt, & interficiunt ab inimicis:Sic fidelis quiſq;, qui vicia ſua deuicit,& pœnitentiam accepit ad mortuos, id eſt, ad vicia iterum redire non debet, ne fortè ab inimicis, id eſt, à dæmonibus interficiatur, & ſicut illi ad aliena ſpolia reuertentes præſentem vitam perdiderunt,& nece turpi perierunt, ſic religioſi quique qui ſæculum dimiſerunt, & ad terrena negocia poſtea inflectuntur, vitam cœleſtem perdunt & mortem perpetuam amplectuntur.

CAP. XVI.
De bello Furræ.

ALtera verò die nunciatū eſt Carolo quòd apud montem Garzimi princeps quidam Nauarrorum nomine Furre volebat debellare contra eum. Aduenіente vero Carolo ad montem Garzimi, diſpoſuit princeps ille venire ad bellū contra eum die ſequenti, Carolus namq; ſero antequam bellum eſſet,rogauit Dominū,vt oſtenderet illos ei,qui morituri erant de ſuis in bello. Die vero craſtina armatis Caroli exercitibus apparuit Rubeum ſignum Dominicæ crucis in humeris moriturorum, retro ſcilicet ſuper loricas, Quos vt vidit Carolus,mox retruſit illos in oratorio ſuo nemorerentur in bello. Quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia Dei, & inueſtigabiles viæ eius,Quid plura? peracto bello & perempto Furre cum tribus millibus Nauarrorum,ſcilicet & Saracenorum quos cuſtodia retruſerat, Carolus reperit exanimatos & erat numerus eorū centum quinquaginta. O Chriſti pugnatorū ſanctiſsima caterua, & ſi gladius peccatoris non abſtulit palmam,tamen martyrij non amiſit, Tunc Carolus cœpit caſtrum monteſq; Garzimi in ſuum, totamq; patriam Nauarrorum.

CAP. XVII.
De bello Ferracuti Gigantis,& de optima diſputatione Rolandi.

STatimq; nunciatum eſt Carolo, quod apud Nageram Gigas quidam nomine Ferracutus de genere Goliad aduenerat, de oris Syriæ,quem cum viginti millibus Turcorum Babylonis Admiraldus ad bellandum Carolum Regem miſerat. Hic vero lanceam aut ſagittam non formidabat, vim quadraginta fortium poſsidebat. Quapropter Carolus ilico Nageram adijt. Mox vt eius aduentum Ferracutus agnouit, egreſſus ab vrbe, ſingulare certamen ſcilicet vnum militem contra alterum petijt,Tunc mittitur ei primum à Carolo Ogerius Dacus, quem mox vt Gigas ſolum in campo aſpexit, ſuauiter iuxta illum vadit, & ilico eum brachio dextro cum omnibus amicis ſuis amplexatus eſt, & deportans illum cunctis videntibus in oppidum ſuum leuiter, quaſi eſſet vna mitiſsima ouis. Erat enim ſtatura eius quaſi cubiti duodecim, & facies eius longa quaſi vnius cubiti, & naſus vnius palmi menſurati, & brachia & crura eius quatuor cubiti erant, & digiti tribus palmis, Deinde miſit ad eum cauſa belli Carolus Rainaldum de alba ſpina, & detulit illum ſolo brachio ilico in carcerem oppidi ſui. Deinde mittitur Conſtantinus Rex Romanus & Oelus, comes, & ipſos ſimul vnum ad dextram & alium ad leuam carcere retruſit. Deinde mittuntur viginti pugnatores, ſcilicet duo in ſimul ſeparatim, & illos ſimiliter carcere mancipauit.His itaq; inſpectis Carolus,cunctis inſuper admirantibus,neminem poſtea auſus eſt mittere ad expugnandum eum: Rolandus tamen vix impetrata licentia à Rege,acceſsit ad Gigantem bellaturus,At ille Gigas ilico rapuit eum ſola manu dextera, & miſit eum ante ſe ſuper equum ſuum. Cumq; illum portaret verſus oppidū,reſumptis viribus ſuis, in Domino confiſus arripuit eum per mentum,

& ſtatim

& ſtatim euertit eum retro ſuper equum, & ceciderunt ambo ſimul de equo proſtrati ſolo, Statimq́; eleuantur à terra ambo pariter & aſcenderunt equos, Ilico Rolando, ſpata propria euaginata, gigantem occidere putans, equum eius ſolo ictu per mediũ trucidauit. Cumq́; Ferracutus pedes eſſet, ſpatamq́; euaginatam manu tenens ei nimias minas intuliſſet, Rolandus ſua ſpata in Brachio, quo ſpatam ſuam Gigas tenebat, illum percuſsit, & minimè eum læſit, ſed ſpatã eius è manu excuſsit. Tunc Ferracutus gladio amiſſo percutere putans pugno clauſo Rolandũ, eius equum in frontem percuſsit & læſit, & ſtatim equus obijt, Deniq; ſine gladijs pedites vſq; ad nonam pugnis & lapidibus debellarũt, Die adueſperante impetrabat treugas Ferracutus à Rolando vſq; in craſtinum. Tunc diſpoſuerũt inter ſe, vt die craſtina in bello ſine equis & lanceis ambo conuenirent, & conceſſa pugna ex vtraq; parte vnuſquiſq; ad proprium remeauit hoſpicium. Craſtina verò die, ſummo diluculo ſeparatim venerunt pedites in campo belli ſicut diſpoſitum fuerat: Ferracutus tamen ſecum attulit ſpatam, ſed nihil ei valuit, quia Rolandus baculum quendam retortum & longum ſecum detulit, cum quo tota die illum percuſsit, & minimè læſit eum. Percuſsit eum cum magnis & rotundis lapidibus, quibus campus abundanter erat vſq; ad meridiem, illo tempore conſentiente, ſed eum nullo modo lædere potuit. Tunc impetratis à Rolando treugis Ferracutus ſomno prægrauatus cœpit dormire, Rolandus vero vt erat iuuenis alacer, miſit lapidem ad caput eius, vt libentius dormiret. Nullus enim Chriſtianorũ illum tũc occidere audebat, nec ipſe Rolãdus, nã talis erat inter eos inſtitutio, quod ſi Chriſtianus Saraceno, vel Saracenus Chriſtiano daret treugas, nullus ei iniuriam faceret, & ſi aliquis treugam datam ante diffidentiam frangeret, ſtatim interficeretur. Ferracutus itaq; poſtquam ſatis dormiuit, euigilauit, & ſedit iuxta eum Rolandus, & cæpit eum interrogare, qualiter ita fortiſsimus & duriſsimus habebatur, quam ut (gladium aut lapidem aut baculum non formidabat) Vulnerari, inquit Gigas, non poſſum niſi per vmbilicum. Loquebatur ipſe lingua Hiſpanica, quam Rolandus ſatis iutelligebat. Tunc Gigas cœpit Rolandum adſpicere & interrogare eum, dicens: Tu autem quomodo vocaris? Rolandus, inquit, vocor. Cuius generis, inquit Gigas, es, qui fortiter me expugnas? Francorum genere oriundus, inquit Rolandus, ſum. At Ferracutus ait, cuiuis legis ſunt Franci? Et Rolandus, Chriſtianæ legis Dei gratia ſumus, & Chriſti imperijs ſubiacemus, & pro eius fide in quantũ poſſumus, decertamus. Tũc paganus audito Chriſti nomine ait, Quis eſt ille Chriſtus, in quem credis? Et Rolandus, filius Dei patris, inquit, qui ex virgine naſcitur, cruce patitur, ſepulchro ſepelitur, & ab inferis tertia die reſuſcitatur, & ad Dei patris dexterã ſuper cœlos regreditur. Tunc Ferracutus, nos credimus, inquit, quia creator cœli & terræ vnus eſt Deus, nec filium habuit nec patrem. Sed ſicut à nullo generatus eſt, ita neminem genuit, Ergo vnus eſt Deus nõ trinus. Verũ dicis, inquit Rolandus, quia vnus eſt, Sed cum dicis: trinus non eſt, in fide claudicas. Si credis in patrem, crede in filio eius, & ſpiritu ſancto. Ipſe enim Deus pater eſt filius, & ſpiritus ſanctus eſt. Vnus Deus permanens in tribus perſonis. Si patrem, inquit Ferracutus, dicis eſſe Deum, filium Deum, ſpiritum ſanctũ Deum, ergo tres Dij ſunt, quod abſit, & non vnus Deus. Nequaquam, inquit Rolandus, ſed vnum Deum & trinũ prædico tibi, & vnus eſt, & trinus eſt. Totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt & coæquales. Qualis pater talis filius, talis ſpiritus ſanctus, in perſonis eſt proprietas, in eſſentia vnitas, & in maieſtate adoratur æqualitas. Trinum Deum & vnum Angeli adorant in cœlis. Et Abraham tres vidit & vnum adorauit. Hoc oſtende, inquit Gigas, qualiter tria vnum ſint. Oſtendam etiam tibi, inquit Rolandus, per humanas creaturas: Sicut in cithara, cum ſonat tria ſunt, Ars ſcilicet, chordæ, & manus, & vna cythara eſt, Sic in Deo tria ſunt, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, & vnus eſt Deus. Et ſicut in amigdala tria ſunt, eorium ſcilicet, nucleus, & teſta, & vna tamen amigdala eſt, Sic tres perſonæ in Deo ſunt, & vnus Deus eſt. In ſole tria ſunt, candor, ſplendor, & calor, & tamen vnus ſol eſt. In rota plauſtri tria ſunt, medius ſcilicet, brachia, & circulus, & tamen vna rota eſt. In temetipſo tria ſunt, corpus ſcilicet, membra & anima, & tamen vnus homo es. Sic in Deo & vnitas & trinitas eſſe perhibetur.

Nunc

Nunc Ferracutus inquit trinum Deum & vnum eſſe in telligo, Sed qualiter pater filium genuit ignoro. Credo, in quit Rolandus, quod Deus Adam fecit, Credo inquit Gigas, Quemadmodum inquit Rolandus, Adam à nullo generatus eſt, & tamen filios genuit. Sic Deus pater à nullo generatus eſt, & tamen filium ineffabiliter ante omnia tẽpora diuinitus, pro ut voluit, genuit à ſemetipſo. Et Gigas, placent, inquit, mihi quę dicis, ſed qualiter homo effectus eſt, qui Deus erat penitus ignoro. Ille, inquit Rolandus, qui cœlum & terram & omnia creauit ex nihilo, ipſe fecit humanari filium in virgine ſine ſemine humano, ſed ſpiramine ſacro ſuo. In hoc, inquit Gigas, laboro, & qualiter ſine humano ſemine, vt aſſeris, naſcitur de virginis vtero, & Rolandus ait Deus qui Adam ſine ſemine alterius formauit, ipſe filium ſuum ſine ſemine, hominis de virgine naſci fecit, & ſicut de Deo patre naſcitur ſine matre, ſic ex matre naſcitur ſine homine patre. Talis enim decet partus Deum. Valde, inquit Gigas, erubeſco, quomodo virgo ſine homine genuit. Ille, inquit Rolãdus qui fabæ gurgulionem & arbori & gliſci facit gignere vermẽ, & multos piſces & vultures & apes & ſerpentes ſine maſculo ſemine facit parere prolem, ipſe virginẽ intactam abſq; virili ſemine facit gignere Deum & hominem, Qui primum hominem ſine alterius ſemine, vt dixi, fecit, facile potuit facere, vt eius homo factus de uirgine ſine maſculo concubitu naſceretur. Bene inquit Ferracutus poteſt eſſe, quia de virgine natus fuit, ſed ſi filius Dei fuit, nullatenus, vt aſſeris, in cruce mori potuit. Naſci, vt dicis, potuit, ſed ſi Deus fuit, nequaquam mori potuit, Deus enim nunquam moritur. Bene, inquit Rolandus, dixiſti, Quia de virgine naſci potuit, Ecce quia vt homo natus fuit. Si natus eſt vt homo, Igitur mortuus eſt vt homo, quia omnis qui naſcitur, moritur. Si credendum eſt natiuitati, igitur credendum eſt paſsioni, ſimul & reſurrectioni, Quomodo inquit Ferracutus credendum eſt reſurrectioni? Quia inquit Rolandus, Is qui naſcitur moritur, & qui moritur tertia die viuificatur. Tunc Gigas audito verbo miratus eſt multum; Dixitq; ei, Rolande cur tot verba inania profers, Impoſsibile eſt, vt homo mortuus denuo ad vitam reſurgat. Non ſolum inquit Rolandus Dei filius à mortuis reſurrexit, verum etiam omnes homines qui fuẽre ab initio vſq; ad finem, ſunt reſurrecturi ante eius tribunal & accepturi meritorum ſuorum ſtipendia, prout geſsit vnuſquisq; ſiue bonum, ſiue malum, Ipſe Deus qui modicam arborem in ſublime creſcere fecit, & granum frumenti mortuum in terra putrefactum reuiuiſcere, creſcere ac fructificare facit, ille cunctos propria carne & ſpiritu de morte ad vitam reſuſcitabit in die nouiſsimo. Leonis myſt cam tibi aſſume, Si die tertia Leo catulos ſuos mortuos anhelitu ſuo viuificat, quid mirum ſi Deus pater filium ſuum, die tertia à mortuis reſuſcitauit, nec nouum tibi debet videri, ſi Dei filius ad vitam redijt, Cum multi mortui ante eius reſurrectionem ad vitam redierint. Si Helias & Eliſeus facilè defunctos reſuſcitarunt, facilius Deus Pater illum reſuſcitauit, facilè à mortuis reſurrexit, à morte nullatenus teneri potuit, ante cuius conſpectum mors ipſa fugit, ad cuius vocem mortuorum phalanx reſurrexit. Tunc Ferracutus, ſatis, inquit, cerno quæ dicis, ſed qualiter cœlos penetrauit, vt dixiſti, prorſus ignoro. Ille, inquit Rolandus, qui de cœlis deſcendit, polos facilè aſcendit, Qui facilè per ſemet ipſum reſurrexit facilè polus penetrauit. Exempla multarum rerum tibi ſume, vides rotam molendini quantum ad ima de ſuperius deſcendit, tantum de infimis ad ſublimia aſcendit. Auis volans in aëre quantum deſcendit, tantum aſcendit. Tu ipſe ſi forte de quodam deſcendiſti monte benè potes iterum redire vnde deſcendiſti, Sol ab Oriente heri ſurrexit & ad Occidentem occubuit, & hodie ſimiliter in eodẽ loco ſurrexit. Vndè ergo filius Dei venit, illuc redijt. Tali igitur pacto inquit Ferracutus tecũ pugnabo, quod ſi vera eſt, hæc fides, quam aſſeris, ego victus ſim, & ſi mendax eſt, tu victus ſis, & ſit genti victæ iugiter opprobrium, victori autem laus & decus in æuum. Fiat, inquit Rolandus, idcirco bellum exultroq; corroboratur, & ilico Rolandus paganum aggreditur. Tunc Ferracutus eiecit ictum ſpata ſua ſuper Rolandum, Sed ipſe Rolandus ſubſilijt ad leuam & accepit ictum ſpatæ in baculo ſuo, interea abſciſſo baculo Rolandi irruit in eum & ipſe Gigas, & illum arripiens leuiter inclinauit ſubter ſe ad

terram, Statim agnouit Rolandus tunc nullo modo euadere poterat, cœpit igitur implorare auxilium filij beatæ Mariæ virginis, & erexit ſe Deo iuuante paulatim, & reuoluit eum ſubter ſe, & adiunxit manū ſuam ad mucronē eius, & punxit eius parumper vmbilicum & euaſit. Tunc alta voce cœpit Deum ſuum Gigas inuocare, dicens: Mahumeth, Mahumeth Deus meus, ſuccurre mihi, quia iam morior. Et ſtatim ad hāc vocem accurrentes Saraceni ſuſtulerunt eum, portantes manibus verſus oppidum. Rolandus vero iam incolumis ad ſuos redierat, & ſtatim Chriſtiani vnà cum Saracenis, qui Ferracutum deferebant in oppidum, vrbem violento impetu ingrediuntur. Sicq; Gigante perempto vrbs & caſtra capitur, & pugnatores à carcere eripiuntur.

CAP. XVIII.

De bello Laruarum.

POſt exiguum verò tempus relatum eſt Imperatori noſtro, quòd apud Cordubam Ebraim Rex Sibiliæ & Altumaior, qui de bello Pampiloniæ olim fugerant ex pectabant eum cauſa pugnandi, & venerant ad eos in auxiliū viri bellatores de ſeptem vrbibus Sibiliæ, ſcilicet Granada, Deſatina, Dema, Vbeda, Abula, Baetia. Tunc diſpoſuit Carolus ire ad bellum contra illos, cum itaq; Cordubam cum exercitibus ſuis appropinquaret, exierunt Reges præfati cum exercitibus ſuis contra eum armati, longè ab vrbe tribus milliaribus, & erant Saraceni circiter decem millia, noſtri vero ſex millia. Tunc diſpoſuit Carolus exercitū ſuum in tribus turmis, quarum prima militu probatiſsimorum fuit, ſecunda peditum vltima verò militum extitit, & Saraceni ſimiliter fecerunt: cumq; appropinquaret iubente Carolo prima turma militum noſtrorū, contra primam turmam militum paganorum, venerunt ante ſingulos equos illorum ſinguli pedites, habentes laruas barbatas, cornutas, dæmonibus conſimiles tenentesq; ſinguli tympana, quæ manibus fortiter percutiebant, quorum ſonitus & voces equi noſtrorum militum mox vt audierunt, terribilesq; illorum videtunt ſimilitudines, nimis pauefacti, retro quaſi amentes fugere cœperunt, & nullatenus milites eorum retinere valebant. Cumq; aliæ duæ turmæ noſtrorum exercitus primam turmam fugere viderunt, in fugam omnes conuerſæ ſunt. Tunc Saraceni valdè gauiſi retrò lento gradu inſecuti ſunt nos, quouſq; ad quendam montem peruenimus, qui ab vrbe ferè duobus milliaribus diſtat. Illi verò omnes coadunati ex nobiſmet ipſis aſylum fecimus, illos expectantes ad bellum. Quod illi videntes aliquantulum retrò redierunt, ilico tentoria noſtra fiximus, ibi manentes vſq; in craſtinum, mane autem facto accepto conſilio Carolus cum omnibus pugnatoribus præcepit, vt omnes equites exercitus noſtri equorum ſuorum capita linteis & pannis velarent, ne laruas nephandorum præ aſpicerent, & aures eorum ſimiliter fortiter obturarent, ne tympanorum ſonitus audirent. Ars mirabilis, Ilico clauſis oculis & auribus eorum, acceſſerunt confidenter ad pugnam, paruipendentes ſonitus ſubdolos impiorum. Tunc conſtanter noſtri ſimul ſimiliter expugnauerunt illos, à mane vſq; ad meridiem & multos illorum occiderunt, non tamen vſq; ad omnium internecionem, Et erant omnes Saraceni ſimul coadunati, & in medio illorū erat plauſtrum, quod octo boues trahebant, ſuper quod vexillum rubeum eorum eleuabatur, mosq; erat quod nemo de bello fugeret, quam diu vexillum eorum erectum videret. Quod cum Carolus agnouiſſet lorica & galea & ſpata inuincibili ceptus, diuina virtute obumbratus, ingreſſus eſt inter acies iniquorum præcipitando illos ad dexteram & leuam, quouſq; peruenit ad plauſtrum. Tunc propria ſpata perticam, quæ vexillum ſuſtentabat, abſcidit, Et ſtatim omnes Saraceni huc illuc diſperſi fugere cœperunt. Ilico vtrorumq; exercituum magnoq; clamore & impetu octo millia Saracenorum interficiuntur, & Rex Sibiliæ occiditur, Et Altumaior cum duobus millibus Saracenorū ingreſſus vrbem muniuit. Craſtina vero die tandē victus reddidit Imperatori noſtro vrbem tali pacto, vt baptiſmo ſubijceret, imperijq; Caroli ſubiaceret, & vrbem amplius de illo teneret. His itaq; geſtis terras & prouincias Hiſpaniæ pugnatorib, & gētibus ſuis, illis ſcilicet qui in illa

mouere

mouere volebant. Tunc Carolus dimiſit terram Nauarrorum & Baſclorum Britannis, & terram Caſtellanorum Francis, terram Nagere, & Cæſar Auguſtam Græcis & Apulis, qui in noſtro exercitu ſunt, & terram Arraginis Picardis, & terram Alandaluf iuxta maritima Teutonicis, & terram Portugallorũ, Dacis & Flandris dedit. Terram Galliciæ Franci inhabitare noluerunt, quoniam aſpera eis videbatur. Nemo poſtea fuit, qui auderet in Hiſpania Carolum impugnare.

CAP. XIX.

De concilio Caroli, & profectione eius ad ſanctum Iacobum.

TVnc dimiſsis maioribus exercitibus Carolus in Hiſpania beati Iacobi limina adijt, & quos in illa patria habitantes reperit, Chriſtianos amplificauit. Illos verò qui ad perfidiã Saracenorũ reuerſi fuerãt, aut gladio peremit, aut in Galliã exules miſit. Tũc conſtituit per ciuitates Antiſtites, & presbyteros, & adunato in vrbe Compoſtella Epiſcoporũ & principũ conſilio, inſtituit à maiore beati Iacobi, quod cũcti præſules & principes et Reges Chriſtiani, Hiſpani ſcilicet & Galliciani præſentes & futuri Epiſcopo ſancti Iacobi obedirent, apud Iriã præſulem minimè inſtituit, quia illam pro vrbe nõ reputauit, ſed villam ſubiectam ſedi Compoſtellenſi eſſe præcepit. Tunc in eodem concilio, Ego Turpinus Rhemenſis Archiepiſ. beati Iacobi Baſilicam, & altare cum quadraginta Epiſcopis Caroli rogatu calendis Iunij honorificè dedicaui, Et ſubiugauit Rex eidem Eccleſiæ totam terram Hiſpanicam & Gallicianam, Deditque ei in dote præcipiens, vt vnuſquiſq; poſſeſſor domus totius Hiſpaniæ & Galliciæ quatuor nummos annuatim ex debito daret, & ab omni ſeruitute, Rege præcipiente, liberi eſſent. Et conſtituitur die illo, vt illa Eccleſia amplius vocitetur ſedes Apoſtolica, Eò quod ibi Iacobus Apoſtolus requieſcat, & in ea Epiſcoporum totius Hiſpaniæ crebrò conſilia teneantur, & Epiſcopales virgæ, & Regales coronæ per manus Epiſcopi eiuſdem vrbis ad decus Apoſtoli Domini præbeantur. Et ſi fides in alijs vrbibus, peccatis populorum exigentibus, vel dominica præcepta defecerint, ibi concilio eiuſdem Epiſcopi reconcilientur, & meritò in Eccleſia illa venerabili, fides reconciliari & ſtabiliri decernitur. Et ſicut per beatum Iohannem Euangeliſtam, beati Iacobi fratrem, in Orientali parte apud Epheſum Chriſti fides & Apoſtolica ſedes inſtituitur, ſic per beatum Iacobum in Occidentali parte, regni Dei apud Galliciam fides eadem, & Apoſtolica ſedes conſtituitur. Hæ ſunt procnl dubiò ſedes, Epheſus ſcilicet, quæ eſt ad dexteram in regnò terreno Chriſti, & Compoſtellã, quæ eſt ad ſiniſtram. Quæ videlicet ſedes his duobus fratribus filijs Zebedæi in diuiſione prouinciarũ contigerunt, quia ipſi petierant à Domino, vt vnus ad dexteram in regno eius ſederet, & alius ad læuã. Tres Apoſtolicas ſedes principales præ omnibus ſedibus in Orbe meritò religio Chriſtiana venerari præcipuè conſuenit, Romanã ſcilicet & Gallicianã, & Epheſinã. Sicut enim tres Apoſtolos, Petrũ ſcilicet, & Iacobũ & Iohannẽ præ omnibus Apoſtolis Dominus inſtituit, quibus ſua ſecreta plenius cæteris, vt in Euangelijs patet, reuelauit. Sic per eos tres has ſedes præ omnibus coſmi ſedibus reuerẽdas cõſtituit, & meritò hæ ſedes dicũtur principales. Quia ſicut hi tres Apoſtoli dignitatis gratia, cæteros præceſſerunt Apoſtolos: ſic loca illa ſacroſancta, in quibus prædicauerũt, & ſepulti fuère, dignitatis excellentia totius orbis ſedes iure præcedere debent. Iure Romę ſedes Apoſtolica prima pręponitur, quia eam princeps Apoſtolorũ Petrus prædicatione ſua & proprio ſanguine & ſepultura dedicauit. Cõpoſtella quoque ſedes ſecunda meritò dicitur, quia beatus Iacobus inter cæteros Apoſtolos præcipua dignitate & honore & honeſtate maior poſt beatũ Petrũ extitit, & in cœlis prima tum ſuper illos tenet, prius martyriò laureatus, eã ſua prædicatione olim muniuit, ſepultura ſua ſacratiſsima cõſecrauit, & miraculis adhuc perluſtrat, & indeficientibus beneficijs indeſinenter ditare non ceſſat. Tertia ſedes ritè Epheſus dicitur, quia beatus Iohannes Euangeliſta in ea Euangeliũ ſuum (ſcilicet in principio erat verbũ) eructauit, coadunato Epiſcoporũ concilio, quos ipſe per vrbes diſpoſuerat, quos etiam in

Apocalypſi ſua Angelos vocat, eamq́; doctrina ſua & miraculis & baſilica quam in ea ædificauit, in ſuper propria ſepultura conſecrauit. Si ergo aliqua iudicia, aut diuina aut humana in alijs ſedibus orbis ſua difficultate terminari fortè nequeant, iu his tribus ſedibus tractari & deffiniri, legitimè & iuſtè debent. Itaq; Gallicia in primis temporibus à Saracenis expedita, virtute Dei & beati Iacobi & auxilio Caroli conſtat honeſta vſq; in hodierum diem in fide Orthodoxa.

CAP. XX.

De perſona & fortitudine Caroli.

ET erat Rex Carolus capillis brunis, facie rubeus, corpore decorus & venuſtus, ſed viſu efferus, Statura verò eius erat in longitudine octo pedum ſuorũ, ſcilicet qui erant longiſsimi, ampliſsimus renibus, ventre congruus, brachijs & cruribus groſſus, omnibus artubus fortiſsimus, certamine doctiſsimus, miles acerrimus. Habebat in longitudine facies eius vnũ palmũ & dimidiũ, Et Barba vnum, & naſus circiter dimidium, & frons eius erat vnius pedis, oculi leonini ſcintillantes vt carbunculi, ſupercilia oculorũ eius dimidiũ palmũ habebant, ſtatim perterritus erat, quem ipſe ira commotus apertis oculis reſpiciebat, cingulum namq́; quo ipſe cingebatur octo palmis extenſum habebatur, præter id quod dependebat. Parum panis comedebat, ſed quartam partem arietis, aut gallinas duas, anſerem aut ſpatulam porcinã, aut panonem, aut gruem, aut leporem integrum edebat, modicum vinum, & aquæ limpham ſobriè bibat, Tantæ fortitudinis erat, quòd militem armatum ſedentem ſuper equum, à vertice capitis vſq; ad baſes ſimul cum equo vno ictu, propria ſpata ſecabat, quatuor ferraturas equorũ ſimul facilè exteudebat, militem armatũ rectum ſtantem ſuper palmam ſuam à terra vſq; ad caput ſuũ ſua manu velociter eleuabat. Et erat donis largiſsimus, iudicijs rectiſsimus, locutionibus, luculentus. In quatuor ſolennitatibus per circulũ anni præcipuè in Hiſpania curiam ſuam tenens, corouã Regiam & ſceptrũ geſtabat, Die ſcilicet natalis Domini, & die Paſchæ, & die Pentecoſtes, & die ſancti Iacobi, ante eius tribunal ſpata nuda more Imperiali ferebatur. Circa lectum eius per ſingulas noctes aſsiduè centum viginti fortes orthodoxi conſtituebantur ad cuſtodiendum eum, quorum quadraginta primam noctis vigiliam trahebant, decem ſcilicet ad caput, & decem ad pedes, & decem ad dextram, & decem ad leuam, manu dextera nudam ſpatam, & ſiniſtra ardentem candelã tenebãt, Eodem modo ſecundam vigiliam alij quadraginta, ſimiliter alij quadraginta tertiam vigiliam noctis, vſq; ad diem alijs dormientibus obſeruabant. Sed ſi quem magna eius geſta audire delectauerit, euarrare nobis magnũ eſt & oneroſum. Quemadmodũ Galafrus, Admiraldus Coleti illũ in prouincia exulatũ ornauit habitu militari in palatio Coleti. Et quomodo idẽ Carolus poſtea ob merita eiuſdem Galafri occidit in bello Braimantum magnum ac ſuperbum Regem Saracenorum Galafri inimicum, & qualiter diuerſas terras & vrbes acquiſiuit, & trino nomini ſubiugauit, & quomodo Abbatias multasq́; Eccleſias per mundum inſtituit, & quomodo multorum ſanctorũ corpora, & reliquias in auro & argento collocauit, & qualiter Romæ Imperator fuit, & dominicum ſepulchrum adijt, Et qualiter lignum Dominicum ſecum attulit, vnde multas Eccleſias dotauit, ſcribere nequeo, magis deficit manus & calamus quam eius hiſtoria. Quemadmodum tamen poſt liberationem telluris Galliciæ ab Hiſpania redijt, nobis breuiter eſt dicendum.

CAP. XXI.

De proditione Gannalonis, & de bello Runciæ vallis, & de paſſione pugnatorum Caroli.

POſtq́; Carolus Magnus Imperator famoſiſsimus totã Hiſpaniam diebus illis ad Dei & Apoſtoli eius ſancti Iacobi decus acquiſiuiſſet, rediẽs ab Hiſpania Pampiloniam

niam, cum ſuis exercitibus hoſpitatus eſt, & erant tunc temporis commorantes apud Cæſarauguſtam duo Reges Saraceni, Marſirius ſcilicet & Beligandus frater eius, ab Admiraldo Babylonis de Perſide ad Hiſpaniã miſsi, qui Caroli imperijs ſubiacebant, & libenter ei in omnibus ſeruiebãt, ſed in caritate ficta. Quibus Carolus per Gannalonem mandauit, vt baptiſmum ſubirent, aut tributum ei mitterent. Tunc miſerunt ei triginta equos oneratos auro & argẽto gazisq́; Hiſpanicis, & quadraginta equos vino dulciſsimo, & puriſsimo alijsq́; itidem pugnatoribus ad potandum, & mille Saracenas formoſas. Ganaloni vero viginti equos argento & auro, & pallijs oneratos fraudulenter obtulerũt, vt pugnatores in manu illorũ traderet. Qui conceſsit, & pecuniã illam accepit. Itaq; inter ſe firmato pacto prauo traditionis redijt Ganalon ad Carolum, & dedit ei gazas, quas Reges illi miſerant, dicens, quod Marſirius vellet effici Chriſtianus, & præparabat iter ſuum, vt veniret ad Carolum in Galliam, & ibi baptiſmum acciperet, & totam terram Hiſpanicam deinceps de illo teneret, maiores vero pugnatores vnum ab eo ſolum modo acceperunt, mulieres verò nullatenus, ſed iuniores ſuſtulerunt. Tunc Carolus credens verbis Ganalonis, diſpoſuit tranſire portus Ciſereos, & redire in Galliam. Indè accepto conſilio à Ganalone, Carolus præcepit cariſſimis ſuis, Rolando nepoti ſuo, Cenomatienſi & Blauienſi Comiti, & Oliuerio Gebennenſi Comiti, vt cum maioribus pugnatoribus & viginti Chriſtianorum millibus vltimam cuſtodiam in Runciaualle facerent, donec ipſe Carolus cum alijs exercitibus portus Ciſereos tranſiret, idq́; factum eſt. Sed quia præcedentibus noctibus vino Saracenico ebrij quidam cum mulieribus paganis, & chriſtianis, etiam fœminis quas ſecum multi de Gallia adduxerant, fornicati ſunt, mortem incurrerunt. Quid plura? dum Carolus portus cum viginti millibus Chriſtianorum & Turpino & Ganalone tranſiret, & præfati vltimam cuſtodiam facerent, Marſirius & Beligandus cum quinquaginta millibus Saracenorũ ſummo mane exierunt de nemoribus & collibus, vbi conſilio Gannalonis duobus diebus totidemq́; noctibus latuerãt, Et fecerũt duas turmas bellicas, vna viginti millium, primum cœpit poſt tergũ ſubitò percutere noſtros, ilico noſtri reuerſi ſunt contra illos, & expugnantes eas à mane vſq; ad tertiam, omnes occiderunt, nec vnus quidem ex viginti millibus euaſit. Statim noſtros, tanto bello fatigatos & laſſos alia triginta millia Saracenorum aggrediuntur, & percuſſerunt eos à maiore vſq; ad minorem, nec vnus quidem ex triginta millibus Chriſtianorũ euaſit, alij lanceis perforantur, alij perticis verberando perimuntur, alij ſpatis decollantur, alij ſecuribus abſcinduntur, alij ſagittis & iaculis perforantur, alij cultellis viui excoriantur, alij igne cremantur, alij arboribus ſuſpenduntur, ibi interficiuntur omnes pugnatores præter Rolandum, & Balduinum, & Turpinum, & Thedricum, & Gannalonem, Balduinus & Thedricus, diſperſi per nemora tũc latuere & poſtea euaſerunt. Tunc Saraceni vna leuga retro redierunt. Nota, Hoc in loco interrogandũ eſt, cur illos, qui minimè cum mulieribus fornicati ſunt, Dominus mortem incurrere permiſit, quia noluit vt ad propriam patriam amplius redirẽt, ne fortè ibi grauiora peccata committerent. Etenim voluit illis pro laboribus ſuis coronam cœleſtis regni per paſsionem rependere, Illos verò qui fornicati ſunt mortem permiſit incurrere, quia per gladij paſsionem voluit illorum peccata delere. Nec credendum eſt, quod clementiſsimus Deus voluerit remunerare tranſactos labores, eorũ ſcilicet qui in finem nomen eius confeſsi ſunt, peccata confitentes, licet enim ſint fornicati, tamen pro Chriſti nomine ſunt in fine perempti. Igitur pergentibus ad prælium patet, quod pernicioſus ſit comitatus fœminarum. Quidam enim terreni principes Darius ſcilicet & Antonius olim cũ vxorum comitatu perrexerunt in bellũ, & ambo ibi corruerũt. Darius ſuperatus ab Alexandro, Antonius verò ab Octauiano Auguſto. Quapropter nec decet, nec expedit habere mulieres in caſtris, vbi libido caſtranda eſt, impedimentũ animæ ſimul & corpori. Illi qui inebriati & fornicati ſunt, ſignificant ſacerdotes & religoſos viros, contra vicia pugnantes, quibus non licet inebriari & mulieribus coinquinari, Quod ſi fecerint, ab inimicis ſuis, id eſt, à dæmonibus, ſe nouerint ſuperandos, & æterna morte plectendos.

Antoni. fol. 109. pro ter quadringentos dicit.

CAP. XXII.

De paſſione Rolandi, & morte Marſirij, & fuga Belligandi.

ITaq; peracto bello cum rediret Rolandus ſolus cauſa explorādi aduerſus paganos, & adhuc ab eis longè diſtaret, inuenit quendam Saracenum atrū, de bello feſſum in nemore latentem, & captum viuumq́; nexum fortiter cum quatuor retortis, ad arborem quandam dimiſit. Tunc aſcendit in montem quendam, & explorauit illos, & vidit quia multi erant, & rediјt retrò ad viam Runciæuallis, quà illi pergebāt qui portus tranſire cupiebant. Tunc inſonuit tuba ſua eburnea, ad cuius vocem redierunt ad eum ex Chriſtianis circiter centum, cum quibus retrò per nemora, verſus Saracenos, vſq; ad Saracenum nexum rediјt, quem citius à vinculis abſoluit, & eleuauit ſpatam ſuam nudam ſuper caput eius, dicens: Si mecum veneris, & Marſirium mihi demonſtraueris viuū te dimittam, alioquin te interficiam. Nondum enim cognoſcebat Rolandus Marſirium. Ilico iuit Saracenus, ille cum eo, & oſtendit inter agmina Saracenica à longè Marſiriū cum equo rufo & clypeo rotundo. Tunc Rolandus illo dimiſſo animatus ad bellum reſumptis viribus Dei, cum his quos ſecum habuit irruit ilico ſuper Saracenos, & vidit quendam inter alios, qui erat ſtatura maior aliјs, & vno ictu ſecuit illū, & equum eius propria ſpata, à ſummo vſq; deorſum, ita quod pars Saraceni & equi eius, cecidit ad dextram, & alia ad leuam. Quod vt aliј Saraceni viderunt, ilico Marſirium cum paucis in campo dimittentes fugere huc illucq́; cœperunt. Mox Rolandus Dei virtute fretus, intrauit inter acies Saracenorum, illos ad dexteram & leuam præcipitando, & conſecutus eſt Marſirium fugientem, & potenti virtute Dei illum inter alios peremit. Tunc in eodem bello centum ſociј Rolandi, quos ſecum adduxerat, interfecti ſunt, & idem Rolandus quatuor lanceis, imò haſtis & lapidibus grauiter percuſſus & attritus euaſit. Mox vt Belligandus Marſiriј necem agnouit, cum aliјs Saracenis ab illis oris ilico receſsit. Tedricus verò & Balduinus, vt prædiximus, & aliј quidam Chriſtiani, per nemora huc illucq́; diſperſi, & perterriti latitabant, aliј verò portus tranſibant. Carolus vero cum ſuis exercitibus iam montis faſtigia tranſierat, & quæ poſt tergum facta fuerant, ignorabat. Tunc Rolandus tanto bello fatigatus, de nece Chriſtianorum & tantorum virorum dolens, Saracenorum ictibus magnis & percuſsionibus acceptis afflictus, vſq; ad pedem portuum Ciſeræ per nemora ſolus peruenit, & ibi ſub arbore quadam iuxta lapidem marmoreum, qui ibi erectus erat in prato optimo ſuper Runciæuallem, equo deſiliјt. Habebat ipſe adhuc quandam ſpatam ſuam ſecum, opere pulcherrimam, acumine incomparabilem, fortitudine inflexibilem, mira claritate reſplendentem, nomine Durenda. Durenda interpretatur durus ictus, cum ea namq́; prius deficiet brachium, quàm ſpata. Quam cum euaginaſſet & manu eam teneret, intuitus eam lachrymoſis vocibus, dixit: O enſis pulcherrime, ſed ſemper lucidiſsime, longitudinis decentiſsimæ, latitudinis congruæ, fortitudine firmiſsime, capulo eburneo candidiſsime, cruce aurea ſplendidiſsime, ſuperficie deauratè, pomo berillino deaurate, magno nomine Dei inſculpte, acumine legitime, virtute omni prædite, Quis amplius tua virtute vtetur? Quis amplius te poſsidebit, quis tenebit, quis habebit te? Qui te poſsidebit erit inuiſtus non attonitus, non formidine inimicorum perterritus, non vllis fantaſiјs pauidus, ſed ſemper erit diuina virtute fretus, auxilio diuino circumdatus, per te Saraceni deſtruuntur, gens perfida deſtruitur, Lex Chriſtiana exaltatur, laus Dei & gloria & celeberrima fama acquiritur. Quotiens Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanguinem per te vindicaui, quotiens Chriſti inimicos peremi, quot Saracenos per te trucidaui, quot Iudæos ac perfidos pro Chriſtianæ fidei exaltatione deſtruxi? Per te Dei iuſtitia adimpletur, pes, manusq́; latrocinio aſſueta amputantur. Quotiens per te aut Iudæum perfidū, aut Saracenum peremi, totiens Chriſti ſanguinem, vt arbitror, vindicaui. O ſpata fœliciſsima, acutiſsimarum acutiſsima, cui ſimilis nō fuit, nec amplius erit. Qui te fabricauit, nec ante, nec poſt cōſimilem fecit. Nullatenus

tenus viuere potuit qui ex te vulneratus aliquantulum exitit. Si miles ignauus aut timidus te habuerit, Si Saracenus aut aliquis perfidus, valde doleo. His itaque dictis timens ne in manus Saracenorum deueniret, percuſsit ſpata lapidem marmoreum trino ictu, à ſummo vſq; deorſum lapis diuiditur, & gladius biceps illæſus educitur.

CAP. XXIII.

De ſonitu tubæ, & de confeſſione & tranſitu eius.

DEinde tuba ſua cœpit altiſona tonitruare, ſi forte aliqui ex Chriſtianis, qui per nemora Saracenorũ timore latitabant ad ſe, venirent, Vel ſi illi qui portus iam tranſierant forte ad ſe redirent, ſuoq; funeri adeſſent, Spatamq; ſuam, & equum acciperent, & Saracenos perſequerentur. Tunc tanta virtute tuba ſua eburnea inſonuit, quod flatu omnis eius tuba per medium ſciſſa, & venæ colli eius & nerui rupti fuiſſe feruntur, cuius vox ad aures Caroli, quæ in valle quæ Caroli dicitur, cum exercitu ſuo tentoria fixerat, loco ſcilicet, qui diſtabat à Carolo octo milliaribus verſus Gaſconiam, Angelico ductu peruenit. Ilico Carolus voluit ad eum, laturus auxilium, redire. Sed Gannalonus paſsionis Rolandi conſcius, dixit ei: Noli retro Domine mi Rex redire, Quia Rolandus pro minimo ſolet tubicinare quotidie, ſcias quia nunc auxilio tuo non indiget, ſed venaudi ſtudio aliquam feram perſequens, per nemora cornicando diſcurrit. O ſubdola conſilia Iudæ proditoris traditioni comparata. Cumq; ſuper prati herbam Rolandus iaceret, aquam quam ad refocillandam ſitim nimis deſideraret, ſuperueniente Balduino, vt ſibi aquam præberet, innuit. Qui cum aquam huc illucq; quæreret, nec inueniret, videns, eum morti proximum benedixit ei, & formidans, ne in manus Saracenorum incideret, equum eius aſcendit, & Caroli exercitum præcedentem, relicto eo, inſecutus eſt. Quo recedente, ilico aduenit Theodoricus & cœpit valde ſuper eum lugere, dicens ei, vt animam ſuam fidei confeſsione muniret. Accepit ipſe Rolandus die eodem euchariſtiam, & delictorum ſuorum confeſsionem à quibuſdam ſacerdotibus antequam ad bellum properaret. Erat enim mos, vt omnes pugnatores euchariſtia & confeſsione per manus Sacerdotum, Epiſcoporum & Monachorum, qui ibi aderant, munirentur, antequã pugnam aut bellũ inirent. Tunc eleuatis in cœlũ oculis Rolandus Chriſti martyr, ait: Domine Ieſu Chriſte, pro cuius fide patriam meam dimiſi, in hisq; Barbaris oris ad exaltandã Chriſtianitatem tuam veni, multa perfidorum bella, tuo munitus auxilio, deuici, innumeras alapas, ruinas, vulnera multa, opprobria, irriſiones, fatigationes, calores, frigora, famem, ſitim, anxietates pertuli, tibi in hac hora commendo animam meam. Sicut pro me de virgine dignatus es naſci, crucem pati, mori, ſepeliri, & tertia die ab inferis reſuſcitari, Cœlos, quos nunquam tui numinis præſentia deſeruiſti, voluiſti aſcendere, ſic animã meam liberare digneris à morte æterna, vltra quam dici fas eſt, me reum & peccatorem eſſe confiteor, Sed tu, qui omnium peccatorum indultor clementiſsimus es, quiq; miſereris omniũ, & nihil odiſti eorum quæ feciſti, diſsimulans peccata hominum propter pœnitentiã, qui peccatoris omnia facinora, in quacunq; die ad te reuerſus fuerit, & ingemuerit, obliuioni in perpetuum tradis, qui inimicis peperciſti, & mulieri deprehenſæ in adulterio peperciſti, & Magdalenæ remiſiſti, & Petro lachrimanti relaxaſti, & latroni confidenti Paradiſi ianuam aperuiſti, mihi veniam non deneges delictorum, quodq; in te peccaui, mihi remitte, & animam meam in æterna requiẽ fouere digneris. Tu enim es, qui non perimis moriendo corpora noſtra, ſed mutantur in melius, qui animam à corpore ſeparatam meliori vita viuere facis, qui dixiſti, te malle vitam peccatoris quàm mortem. Credo corde, & ore confiteor, quia idcirco animam meam ab hac vita vis educere, vt poſt mortem eam in meliori vita facias viuere. Senſum & intellectum, quem nunc habet, tantò meliorem habebit, quantum

differt vmbra à corpore, & tenens pellem & carnem circa mammas, & cor, vt idem Thedricus poſtea retulit, dixit cum lachrimoſis gemitibus: Domine Ieſu Chriſte, fili Dei viui & beatæ Mariæ virginis, totis viſceribus confiteor, & credo quòd tu redemptor meus viuis, & in nouiſsimo die de terra reſurrecturus ſum, & in carne iſta videbo Deum Saluatorem meũ. Tribus vicibus carnem & pellem ſuam fortiter tenens manibus, ait: Et in carne iſta videbo Deum ſaluatorem meum, & miſit manus ſuper oculos, & tribus vicibus ſimiliter ait: Et oculi iſti conſpecturi ſunt, & rurſum apertis oculis cœpit aſpicere cœlum, & omnes artus ſuos & pectus ſigno ſanctæ crucis munire, & dicere cœpit: Omnia terrena inuileſcunt, nunc enim Chriſto donante intueor, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, noc in cor hominis aſcendit, quod præparauit Deus diligentibus ſe. Deniq; manus ſuas ad Dominũ expandens, effudit precem pro his qui in bello præfato mortui fuerant, dicens: Moueantur viſcera tua miſericordiæ Domine ſuper fideles tuos, qui hodie in bello mortui ſunt, de longinquis partibus in has barbaras oras ad expugnandam gentem perfidam, & ad exaltandũ nomen ſanctum, & vindicandum ſanguinem tuum precioſum & declarandam fidem tuam aduenerunt. Nunc autem pro te manibus Saracenorũ perempti iacent, ſed tu Domine maculas eorum clementer abſterge, & à Baratri cruciatibus animas eripere digneris, mitte Archangelos tuos ſuper illos, qui eorum animas recipiant de regionibus tenebrarum, & perducant eos in regna cœleſtia, quatenus vnà cum ſanctis Martyribus tuis regnare valeant tecum ſine fine, qui viuis & regnas cum Deo patre & ſpiritu ſancto, in ſæcula ſæculorum, Amen. Et ſtatim Theodorico recedente in hac confeſsione & prece beati Rolandi martyris anima beata de corpore egreditur, & ab angelis in perenni requie transfertur, vbi regnat & exultat ſine termino, choris ſanctorum martyrum dignitate meritorum coniuncta.

CAP. XXIIII.

De nobilitate & moribus Rolandi.

NOn decet hunc igitur vacuis deflere querelis,
 Quem lætum ſummi nunc tenet aula poli.
Nobilis antiqua, decurrens prole parentum,
 Nobilior geſtis, nunc ſuper aſtra manet.
Egregius, nulli de nobilitate ſecundus,
 Moribus excellens, culmine primus erat.
Templorum cultor recreans modulamine ciues,
 Vulneribus patriæ fida medela fuit.
Spes cleri, tutor viduarum, panis egentum,
 Largus pauperibus, prodigus hoſpitibus.
Sic venerabilibus templis, ſic fudit egenis,
 Mitteret vt cœlis quas ſequeretur opes.
Dogmata corde tenens plenus velut archa libellus,
 Quiſquis quid voluit fonte fluente bibit.
Conſilio ſapiens, animo pius, ore ſerenus,
 Omnibus vt populis eſſet amore parens.
Culmen honoratum, decus almum, lumen opimum,
 Laudibus in cuius militet omne decus.
Pro tantis meritis hunc ad cœleſtia vectum,
 Non premit vrna rogi, ſed tenet aula Dei.

CAP. XXV.

De viſione Turpini Epiſcopi, & de lamentatione Caroli ſuper morte Rolandi.

QVid plura? dum beati Rolandi anima exiret de corpore, & ego Turpinus in valle Caroli loco præfato aſtante Rege, defunctorum miſſam eodem die ſcilicet, ſextodecimo

ſextodecimo calendas Iulij,celebrarem,raptus in extaſin audiui choros in cœleſtibus cantantes,ignorans quid hoc eſſet. Cumq; illi ad ſublimia tranſirent, ecce poſt tergum tetrorum militum phalanx quaſi de raptu rediens prædamq; ferens, ante me tranſiuit, Cui ſubitò mox dixi: quid fertis? Nos,inquiunt,Marſirium portamus ad inferna, tubicinem virum cum multis Michaël fert ad ſuperna. Tunc miſſa celebrata dixi: Conci: Regi veraciter, Rex ſcias quia Rolandi animam cum multis aliorum Chriſtianorum beatus Michaël Archangelus deducit in cœlum, Sed qua morte mortuus eſt prorſus ignoro, ſed & dæmones cuiuſdam Marſirij, cum animabus multorum infidelium ad incendia gehennalia ferunt. Dum hæc dicerem, Ecce Balduinus ſuper equum Rolandi, qui omnia quæ facta fuerant, & Rolandum in agone poſitum iuxta lapidem in monte ſe dimiſiſſe nobis enarrauit, Moxq; per omnem exercitum omnibus exclamantibus retroq; redeuntibus, inuenit prius Carolus Rolandũ exanimatũ, iacentem, cõuerſis brachijs ſupra pectus, in effigie crucis poſitũ, & circuẽs ſuper eum, cœpit lachrimoſis gemitibus, & ſingultibus incomparabilibus, ſuſpirijsq; innumerabilibus lugere, manus complodere, faciem ſuam vnguis laniare, barbam & capillos vellere, & dixit altis ſonis mœrens: O brachium dextrum corporis mei, barba optima, Decus Gallorũ, ſpata iuſtitiæ, haſta inflexibilis, lorica inuiolabilis, galea ſaluationis, Iudæ Machabæo probitate comparatus, Samſoni aſsimilatus, Sauli & Ionathæ mortis fortuna cõſimilis, miles acerrime, bello doctiſsime, fortiſsime fortiorum, genus Regale, deſtructor Saracenorum, defenſor Chriſtianorum, murus Clericorum, baculus orphanorũ, viduarum refectio, tam pauperum quàm diuitum, releuatio Eccleſiarum, lingua ignara mendacij in iudicijs omnium, comes inclyte Gallorum, Dux exercituum fidelium, cur te in has oras adduxi? cur mortuum te uideo? Cur non morior tecum? Cur me mœſtum et inanem dimittis? Heu miſer quid faciam? Viuas cum angelis, exultes cum martyrum choris, læteris cum omnibus ſanctis. Sine fine tamen lugendum eſt ſuper te, quemadmodum luxit & doluit Dauid ſuper Saul & Ionatham & Abſolon. Verſus:

Tu patriam repetis nos triſti ſub orbe relinquis,
    Te tenet aula nitens, nos lachrimoſa dies.
Sex qui luſtra gerens, octo bonus inſuper annos,
    Ereptus terræ iuſtus ad aſtra redis.
Ad paradiſiacas epulas te ciue reducto,
    Vnde gemit mundus, gaudet honore polus.

His verbis & ſimilibus Carolus Rolandum luxit quàm diu vixit. Statimq; in eodem loco, quo Rolandus iacebat, defunctus illa nocte tentoria ſua Carolus fixit cum ſuo exercitu, & corpus exanimatum Balſamo & Myrrha & aloë conduit, & exequias magnas cantibus & luctibus, precibusq; circa eum luminaribus, & ignibus per nemora accenſis, honorificè, tota nocte illa cuncti peregerunt.

CAP. XXVI.

De hoc quod Sol ſtetit ſpacio trium dierum, & de quatuor millibus Saracenorum, & morte Gannalonis.

CRaſtina, itaq; die ſummo diluculo armati ad locum, quo bellũ peractum fuerat & pugnatores perempti iacebant, in Runciaualle ierunt, & ſinguli amicos ſuos quoſdam penitus exanimatos, quoſdã adhuc viuos, ſed læthaliter vulneratos inuenerunt. Oliueriũ namq; ab hac luce in meliorem tranſlatũ, iacentem inuenerunt ſuper ſolũ terræ euerſum, in effigiem crucis extenſum quatuor palis in terra fixis, cũ quatuor retortis fortiter nexum, & à collo vſq; ad vngues pedum & manuũ cultellis acutiſſimis excoriatum, iaculiſq; & ſagittis, lanceisq; & ſpatis perforatum, magniſq; ictibus baculorũ attritũ. Clamor quoq; & luctus & vox plangentiũ innumerabilis erat, quia vnuſquiſq;

vnuſquiſq; ſuper amicum ſuum dolebat, totum nemus & vallem clamoribus ſuis replebant. Tũc iurauit Rex per Regem omnipotentem, quòd poſt paganos currere non ceſſaret, quouſq; illos inueniret. Ilico eo poſt illos currente cum ſua tanta militia, Sol ſtetit immobilis, & prolongata eſt dies illa ſpacio, quaſi trium dierum, & inuenit eos iuxta fluuium Ebra nomine, iuxta Cæſar Auguſtam iacentes & comedentes. Tunc quatuor millibus ex his interfectis reuerſus eſt, Rex noſter cum ſua militia ad Runciamuallem. Quid plura? Defunctis & infirmis & vulneratis ad locum, quo Rolandus iacebat, tranſlatis, cœpit inquirere Carolus: Si verũ eſſet an nõ, quod Gannalon pugnatores, vt multi aſſerebant, tradidiſſet, ilico duos milites armatos Pinabellũ ſcilicet pro Ganalone & Theodoricum pro ſemetipſo ad declarandam veritatem congredi iuſsit. Quorũ Theodoricus ilicò peremit Pinabellũ, ſicq; traditione Gannalonis declarata, iuſsit illum Carolus quatuor equis ferociſsimis totius exercitus alligari, & ſuper eos quatuor ſeſſores agitantes, contra quatuor plagas cœli, & ſic digna morte diſcerptus interijt.

CAP. XXVII.

De corporibus mortuorum, aromatibus & ſale conditorum.

TVnc defunctorum corpora amici eorum, diuerſis aromatibus condiderunt, alij Myrrha, alij Balſamo, alij ſale diligenter perfuderũt, multi corpora per ventrem findebãt, & ſtercora eijciebant, & ſale, alia aromata nõ habentes condiebant, alij pheretra lignea ad ferendum ea aptabant, alij ſuper equos vectabant, alij humeris, alij inter manus ferebant, alij vulneratos & infirmos in ſcalis ſuper colla ſua portabant, alij alios ibidem ſepeliebant, alius vſq; Galliam vel ad proprium locum amicũ ſuum deferebat, alius portabat illũ quouſq; in putredinem diſſolueretur, & tunc ſepeliebant.

CAP. XXVIII.

De duobus cœmiterijs ſacroſanctis, vno apud Arelatem, altero apud Blauium.

ET erant tunc temporis bina cœmiteria præcipua ſacroſancta, Alterum apud Arelatem in Aylis campis, alterum apud Burdegalam, quod Dominus per manus ſanctorũ ſeptem Antiſtitum, ſcilicet Maximini Aquenſis, Trophini Arelatenſis, Pauli Narbonenſis, Saturnini Tholoſanenſis, Frontornij Petragoricenſis, Martialis Lemouicenſis, Eutropij Sconnenſis conſecrauit, in quibus pars máxima illorum ſepelitur, & illi qui in acie montis Garzimi gladijs intacti obierunt. In his cœmiterijs aromatibus peruncti ſepeliuntur.

CAP. XXIX.

De ſepultura Rolandi, & cæterorũ qui apud Belinum & diuerſis locis ſepulti ſunt.

BEatum namq; Rolandũ ſuper duas mulas tapeto aureo ſubuectũ, pallijs tectum, vſq; Blauium Carolus deferri fecit, & in beati Romani Baſilica, quam ipſe olim ædificauerat, Canonicoſq; regulares intro miſerat honorificè ſepeliuit, mucronemq; ipſius ad caput, & tubam eburneã ad pedes, ſcilicet ad decus Chriſti & probæ militiæ eius ſuſpendit, ſed & tubam poſtea aliam in beati Seuerini Baſilicam, apud Burdegalam condignè tranſtulit, fœlix vrbs digniſsima Blauij, quæ tanto hoſpite decoratur, cuius corporali ſolatio lætatur, eius ſubſidijs munitur. Apud Belinum ſepelitur, Oliuerius, & Galdibodus Rex Friſiæ, & Ogerius Rex Dacię, & Araſtagnus Rex Britannię, & Garinus Dux Lotharingiæ, & alij multi, fœlix villa macilenta Belini, quæ tantis heroibus honoratur. Apud Burdegalam cœmiterio ſancti Seuerini ſepelitur Satferus Rex Burdegalenſis, Engelerus Dux Aquitaniæ, Lambertus princeps Bituricenſis, Galerus, Galinus, Rainaldus de alba ſpina, Galterius de termis, Vuillerinus Bego,

cum

cum quinq; millibus aliorum. Oellus comes apud Nantas vrbem ſuam cum alijs multis Britannis ſepelitur. His itaq; viris ſepulturæ traditis, ac pro animarum eorum ſalute duodecim millibus vncijs argenteis, totidemq; talentis aureis veſtibusq; & cibarijs, Carolus inſtar Machabæi largitis, egenis totam terram, quæ circa Baſilicam ſancti Romani Blauienſ. milliariorum ſpacio porrigitur, totomq; oppidum Blauienſe cum cunctis quæ ſibi pertinent, & etiam mare, quod ſub eo eſt, Vſibus eiuſdem Eccleſiæ in allodio amore Rolandi dedit, & præcepit Canonicis eiuſdem loci, ne alicui perſonæ humanæ ſeruitutis officia amplius exhiberent, ſed ſolommodo pro ſalute animæ Nepotis ſui ſociorumq; eius, die paſsionis eorundem annuatim triginta pauperes cunctis veſtibus neceſſarijs induerent, cibarijsq; reficerent, & triginta Pſalteria, totidemq; miſſas, cum vigilijs, cæterisq; plenarijs defunctorū obſeqoijs in commemorationem eorum annuatim non ſolū pro his, verum etiam pro omnibus, qui in Hiſpania martyrium pro diuino amore vel acceperant, vel accepturi forent, diligenter Canonici, ſcilicet præſentes & futuri celebrarent, quatenus ipſorum coronæ in cœleſtibus participes fieri mererentur. Quod illi ſub pacto iuris iurandi faciendum promiſerunt. *Hic deeſt numerus.*

CAP. XXX.

De his qui ſepulti ſunt apud vrbem Arelatem, in Aylis campis.

POſtea verò ego & Carolus cum quibuſdam exercitibus noſtris à Blauio diſcedentes per Gaſconiam & Toloſam, tendentes Arelatem perreximus, ibi verò inuenimus Burgundionom exercitus, qui à nobis in Hoſta valle diſceſſerant, & per Morlanū & Tholoſam venerant cum mortuis ſuis & vulneratis, quos lectulis & bigis ſecum adduxerant ad ſepeliendum eos in cœmiterio in Aylis campis, in quo cœmiterio per manus noſtras ſepulturæ traduntur. Eſtultus comes Lingonenſis, & Salomon & Samſon Dux Burgundiorum, & Arnoldus de Bellanda, & Albericus Burgundio, Gumardus & Eſturinitus, Hato & Iuerius & Berardus de Nublis, & Berengarius & Naaman Dux Boiariæ cum decem millibus aliorum. Conſtantinus præfectus apud vrbem Romam, per mare delatus, cum alijs multis Romanis, & Apulis ſepelitur, pro quorum animabus vncias duodecim millia argenti totidemq; talenta aurea Carolus apud Arelatem egenis dedit.

CAP. XXXI.

De Concilio quod apud beatum Dionyſium Carolus adunauit.

POſt hæc Viennam ſimul perreximus, & ibi vulnerum cicatricibus verberibusq; percuſsionibus, multisq; alapis, quas in Hiſpania pertuli anguſtiatus remanſi, & Rex aliquantulum debilitatus cum ſuis exercitibus Pariſiacam adijt vrbem. Tunc adunato Epiſcoporum & principum concilio in Baſilica ſancti Dionyſij, agens Deo grates, qui ſibi vim dederat Paganam gentem ſubiugandi, omnem Franciam Eccleſiæ eius in prædio dedit, ſicut beatus Paulus Apoſtolus & Clemens Papa beato Dionyſio in Epiſcopatu antea illam præboerant, Et præcepit, vt omnes Franciæ Reges & Epiſcopi præſentes & fùturi, paſtori eioſdem Eccleſiæ eſſent obedientes in Chriſto: Nec Reges ſine eius conſilio eſſent coronati, nec Epiſcopi ordinati, nec apud Romam recepti eſſent, aut damnati. Rurſum poſt plurima dona eidem Eccleſiæ vnuſquoiſq; poſſeſſor, vniuſcuiuſq; domus totius Galliæ quatuor nummos annuatim ad ædificandam Eccleſiam daret, & omnes ſeruos, qui hos nummos libenter darent, manu miſit. Tunc beatum Dionyſium, iuxta eius corpus ſtans implorauit, vt pro ſalute eorum, qui libenter illos dabant, Domino precem funderent, & pro Chriſtianis ſimiliter, qui propria ſua pro diuino amore dimiſerant, & in Hiſpania in bellis Saracenorum martyrij coronam acceperant: Nocte proxima Regi dormienti beatus Dionyſius apparuit, eumq; excitauit dicēs: Illis, qui tua admonitione & exemplo tuæ probitatis, animati in bellis Saracenorum mortui, & morituri ſunt, delictorum ſuorū omnium

veniam,

veniam, & illos qui nummos ad ædificandam Eccleſiam meam dant & daturi ſunt, grauioris ſui vulneris medicamina à Deo impetraui. His à Rege relatis, populi nummos ſaluberrimæ promiſsionis deuotiſsimè offerebant, & qui libentius reddebat Francus ſancti Dionyſij vbiq; vocabatur, quomodo liber ab omni ſeruitute rege præcipiente erat, hinc mos ſurrexit, vt terra illa, quæ antea vocabatur Gallia, tunc Francia vocaretur, id eſt, ab omni ſeruitute aliarum gentium libera. Quo propter Francus liber dicitur, quia ſuper omnes gentes alias dominatio & decus illi debetur. Tunc Carolus Rex Aquiſgranum verſus Leodio perrexit, & balnea aqua cali da & frigida temperata in eadem villa parauit, & beatæ Mariæ virginis Baſilicam, quam ibi ædificauerat, auro & argento, cunctiſq; ornatibus Eccleſiaſticis decenter adornauit, veteriſq; & nouæ legis hiſtorijs eam depingi iuſsit, & Palatium, ſimiliter quæ ipſe iuxta eam ædificauerat. Bella namq; quæ ipſe in Hiſpania deuicit, & ſeptem liberales artes inter cætera miro modo in eo depicta ſunt.

CAP. XXXII.

De morte Caroli.

POſt exiguum vero tempus Caroli Regis mors mihi demonſtratur. Cum igitur apud viennâ in Eccleſia ante altare die quadam raptus in ectaſi, precibus inſiſterem pſalmumq;:(Deus in adiutorium meum) &c. cantarem, tetrorum agmina innumerabilia militum ante me præterire, ac verſus Lotharingiam tendere agnoui. Qui cum omnes pertranſirent intuitus ſum quendam illorum, Aethiopi conſimilem, retrò lento gradu alios inſequentem. Cui dixi: Quò tenditis, Aquiſgranum inquit, ad Caroli mortem tendimus, vt eius ſpiritum ad tartara rapiamus. Cui dixi: Adiuro te per nomen Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti, vt peracto itinere tuæ diſpoſitionis, ad me reuerti non renuas. Tunc modicum commorati vix expleto pſalmo, eodem ordine ad me redierunt, & dixi nouiſsimo, cui prius locutus fueram. Quid egiſtis, & Dæmon Gallitianus inquit: ſine capite, tot ac tantos lapides ac ligna Baſilicarū ſuarum in ſtatera ſuſpendit, quod magis appenderunt bona quā eius mala, & idcirco eius animam à nobis abſtulit, & his dictis Dæmon euanuit. Itaq; intellexi eadem die Carolum ex hac luce migraſſe, & ſubſidijs beati Iacobi, cuius Eccleſias multas ædificauerat, ad ſuperna meritò regna ſubuectum. Nam & ego ab eo die ſcilicet qua nos ab inuicem apud viennam ſeparauimus impetraueram, vt ſi fieri poſſet nuncium mortis ſuæ mihi mitteret, ſi ante mortem meam mors illi ueniret, ſimiliter ipſe à me impetrauerat, vt mortem ei prænunciarem, Qua propter cum ægritudine eſſet detentus, factæ promiſsionis memor præcepit cuidam militi alumno antequam moreretur, vt cū eius mortem agnouiſſet, ilico mihi nunciaret. Quid plura? Poſt eius mortem tranſactis quindecim diebus per eundem nuncium didici, ab ipſo tempore, quo ab Hiſpania receſſit, vſq; ad diem mortis ſuæ illum aſsiduè ægrotaſſe, ac pro ſalute præfatorū defunctorum eadem die, qua ipſi martyrium pro diuino amore ſuſceperunt, ſcilicet XVI. Calendas Iulij, duodecim millia vnciarum argēti, totidemq; talenta aurea, veſtes etiam & cibaria, annuatim in omni vita pauperibus ſolitum erogaſſe, totidemq; Pſalteria, Miſſaſq; & Vigilias cantari feciſſe, atq; eadem die & hora, qua viſionem ego videram ſcilicet quinto Calendas Februarij, Anno dominicæ in carnationis octingenteſimo & quartodecimo illum ab hac vita migraſſe, & apud Aquiſgranum in beatæ Mariæ Baſilica rotunda, quam ipſe ædificauerat, honorificè ſepultum illum fuiſſe. Et hæc ſigna ante mortem eius per tres annos contigiſſe audiui. Nam Solem & Lunam ſex dierum ſpacio atro colore ante eius mortem contigit immutari, nomen eius, id eſt, Carolus princeps, quod erat ſcriptum in pariete Eccleſiæ præfatæ ante eius mortem omnino per ſemet ipſum deletum eſt, porticus quæ inter Baſilicam & Regiam erat die aſcenſionis dominicæ funditus per ſemetipſam cecidit. Pons ligneus, quem ipſe apud Moguntiam ſex annorum ſpacio ingenti ſtudio ſuper fluuium Rheni ædificauerat, incendio funditus per ſemetipſum conſumptus fuiſſe dicitur,

Cumq;

Cumq; ipſe de loco ad locum die quadam pergeret, ſubitò dies atra efficitur, & flamma magna rogi à parte dextera verſus leuam, ante eius oculos velociter pertranſijt, Vnde ipſe valde pauefactus, attonitusq; in alteram partem de equo cecidit, & arca quam manu ferebat, in aliam. Ilico ſocij eius occurrerunt, & manibus à terra eum eleuarunt.

Nunc igitur illum eſſe participem in corona martyrum præfatorum credimus, quorum labores illum cum eis ſuſtuliſſe credimus. In hoc exemplo datur intelligi, quod qui Eccleſiam ædificat, Regiam Dei ſibi præparat à dæmonibus, vt Carolus eripitur, & in cœleſti Regia ſubſidijs Sanctorum, quorũ ædificat Baſilicas, collocatur.

Explicit Epiſtola Turpini ad Leoprandum.

Qui legis hoc carmen Turpino poſce iuuamen,
Vt pietate Dei ſubueniatur ei.

AMEN.

REGINONIS MONACHI PRVMIENSIS ANNALES, NON TAM DE AVGVſtorum uitis, quàm aliorum Germanorum geſtis, & doctè & compendioſè differentes, ante ſexingentos ferè annos editi.

EXCELLENTISSIMI INGENII, ET TOTIVS PHILOSOPHIAE STVDIIS MVLTIplicer inſignito Domino à Dalberoni, Epiſcopo Treuerenſi, Regino quanuis omnium Chriſticolarum extremus, veſtræ tamen ſublimitati in omnibus deuotiſsimus fidelia mandat orationum obſequia.

CHRONICA, QVÆ DE NOSTRIS, ET ANTEceſſorum noſtrorum temporibus literis comprehendi, veſtra ſingulari prudentia examinanda tranſmiſi, vt veſtro perſpicaci iudicio, aut approbarentur, aut condemnarentur. Ea autem in duos libellos diſtinxi, exordium capiens à primo incarnationis dominicæ anno & conſummans cœptũ opus vſq; in præſentem annum, qui computatur à præfata incarnatione domini noningenteſ. octauus. Indignum etenim mihi viſum eſt, vt cum Hebræorum, Græcorum, atq; Romanorum, aliarumq; gentium hiſtoriographi res in diebus ſuis geſtas ſcriptis vſq; ad noſtram notitiam tranſmiſerint, de noſtris, quanquam longe inferioribus, temporibus ita perpetuum ſit ſilentium, vt quaſi in diebus noſtris aut hominum actio ceſſauerit, aut fortaßis nil dignum, quod memoriæ fuerit commendandum, egerint, aut ſi res memoratu dignæ geſtæ ſunt, nullus ad hæc literis mandanda idoneus inuentus fuerit, notarijs per in curiam otio torpentibus. Hac itaq; de cauſa non paſſus ſum tempora patrum noſtrorum, & noſtra per omnia intacta præterire, ſed ex multis pauca notare curaui, & vbi ad præſentia tempora ventum eſt, ſtylo temperaui, propter quorundam offenſam, qui adhuc ſunt ſuperſtites, latius hæc poſteris exequenda reliquens. Accipite ergo hoc paruum munuſculum ea benignitate, qua deuotione miſſum eſt à mea paruitate. In calce autem obſecro lectorem, vt ſi illi hæc noſtra dicta, qualiacunq; ſint, placuerint, & ea ſibi deſcribi voluerit, hanc præfatiunculam nullatenus omittat, quin eam in prima fronte libelli annotari faciat. Gloriam celſitudinis veſtræ multorum vtilitatibus profuturam ſuperna prouidentia diu incolumem conſeruare dignetur.

Finit præfatio.

CHRONICORVM REGINONIS AD ADALBERONEM, TREVERENSEM EPISCOPVM, LIBER PRIMVS.

ANno Imperij Cæſaris Octauiani quadrageſimo ſecundo, Ieſus Chriſtus, filius Dei, natus eſt. Eadem nocte ab Angelis Euangelizatur, à Paſtoribus viſitatur, octaua die circunciditur, tredecima die, ſtella duce à Magis adoratur, & myſticis muneribus prædicatur. Quadrageſimo die in templum cum oblatione à parentibus inducitur, à Symeone ſuſcipitur, ab Anna cognoſcitur. Poſt hæc in Aegyptum deportatur, vbi manet vſq; ad obitum Herodis.

Herodes & cōiugē & liberos interfecit.

Anno dominicæ incarnationis ſecundo Herodes mittens in Bethleem, & in omnibus finibus eius, pueros innocentes iugulare præcepit. Deinde in domeſticos arma conuertens, multos peremit, dilectam ſibi coniugem Mariamnem interfecit, filios, quos ex ea ſuſceperat, Ariſtobulum, & Alexandrum in Samaria ſtrangulari iubet, nouiſsimè Antipatrem ex Dodyſe natum incentorem, & inſimulatorem, & omnium malorum inſidiatorem percutit. Poſt hæc miſerabili morte perijt, Anno dominicæ incarnationis ſexto, regni vero ſui XXXVI.

Herodes perijt.

Anno dominicæ incarnatio. VII. Archelaus filius Herodis in Iudæa regnat. Dominus Ieſus Chriſtus ex Aegypto reducitur, & propter metum prædicti regis in Nazareth ciuitatem Galilææ diuertit, ibiq; vſq; ad tempus baptiſmi perdurauit.

Duodecimo ætatis ſuæ anno dominus Ieſus Chriſtus Hieroſolymam conſcendit, ibiq; in templo in medio doctorum reſidens, à parentibus poſt triduū inuenitur.

Anno dominicæ incarnationis XV. Archelaus à Iudæis apud Cæſarem accuſatus, in Viennam vrbem Galliæ exilio relegatur. Regnum Iudæorum inter quatuor fratres eius Herodem, Antipatrem, Lyſaniam, & Philippum diuiditur. Cæſar Auguſtus poſtquam LVI. annis & VI. menſibus Romanorum rexit imperium, moritur.

Octauia. Augu. moritur.

TIBERIVS.

Anno dominicæ incarnationis XVI. Tiberius regnare cœpit, & regnauit annos XXIII.

Anno dominicæ incarnationis XVI. Pilatus Iudææ procurator à Tiberio dirigitur.

Anno dominicæ incarnationis XXX. Tiberij autem XII. Ioannes circa regionem Iordanis baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum prædicat, multosq; baptizatur inter quos ipſum redemptorem mundi, qui omnium peccata abluit, aquis Iordanicis tinxit, poſt baptiſmum dominus in deſertum ſecedit, XL. dies ieiunat, poſt ieiunium temptatore ſuperato, in virtute ſpiritus Galilæam ingreditur, Apoſtolos vocat, regnum Dei Euangelizat, multa ſigna & miracula facit.

S. Ioannes capite truncatur.

Anno dominicæ incarnationis XXXII. Ioannes Baptiſta, Herodiade inſidiante, iuſſu Regis Herodis, in Carcere capite truncatur.

Chriſtus paſſus eſt.

Anno dominicæ incarnationis XXXIII. Tiberij autem XVIII. Dominus ſua nos Paſsione redemit. XL. die poſt reſurrectionem cœlum aſcendit. L. die Spiritū paracletum miſit. Mathias in loco Iudæ conſtituitur Apoſtolus. Iacobus frater domini Hieroſolymorum Epiſcopus conſtituitur. VII. Diaconi ordinantur. Stephanus lapidatur.

Conuerſio Pauli.

Anno dominicæ incarnationis XXXIIII. Secundum latinos, qui à Ianuario annum incipiunt computare, Paulus cum pergeret Damaſcum, à Chriſto de cœlo vocatus, Secundum Hebræos qui à Martio initium anni capiunt, eodem anno, quo dominus paſſus XI. menſe VIII. Kalendarijs Februarij.

C. CALIGVLA.

Anno dominicæ incarnationis XXXIX. Gaius regnat annis quatuor, Menſes V. dies VIII. his ergo X. Menſibus ſi addamus VI. qui ſuper fuerint LVI. annis Octauiani, erunt Menſes XVI. Ex quibus, IIII. detractis, annus integer remanet, qui hoc in loco inſerendus videtur. Herodes Agrippa Iudæorum genti præficitur.

Anno

Anno Dominicæ incarnationis XLIIII. Herodes Tetracha cum Herodiade in Hiſpania mœrore perijt. Pilatus qui in Dei paſsione mortis ſententiam protulit, ſua ſe manu peremit.

Pilatus ſe ipſum interfecit.

Anno Dominicæ incarnationis XLV. Claudius regnat annos XIIII. Menſes VII. dies XXVII. Addamus itaq; his VII. Mēſibus, qui ſupra remanſerunt, fiunt XL. & IX. dies his XXVII. diebus, erunt XXXVII. id eſt annus, & dies VI. qui huius temporibus adnumerandus videtur.

CLAVDIVS.

Anno Dominicæ incarnationis XLVII. Iacobus frater Iohannis ab Herode decollatur, Petrus in carcerē mittitur. Idem Herodes ab Angelo percutitur, Antiochiæ ſpiritus diſcipulos alloquitur, ſegregate mihi Paulum & Barnabam in opus quod elegi eos. Agrippa filius Herodis in Iudæa regnat, vſq; ad exterminium Iudæorum.

Iacobus Apoſtolus decollatur. Frater Ioannis.

Anno Dominicæ incarnationis XLVIII. Paſsionis verò XIIII. & Claudij IIII. Paulus & Barnabas aſcenderunt Hieroſolymam. De hac aſcenſione ſua Paulus ipſe ſcribit ad Galatas, Deinde poſt annos XIIII. aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito, & contuli cum illis, id eſt, cum Apoſtolis Euangelium, quod prædico in gentibus. XIIII. itaq; anno paſsionis Dominicæ iuxta cōductum Iacobi, Zephæ & Ioannis ad gentium Magiſterium & Apoſtolatum Paulus profectus eſt, vbi numerus ipſe quem poſuit, recenſendus eſt annorum. Scimus enim Petrum & Paulum Apoſtolos anno poſt aſcenſionem Domini XXXVIII. id eſt, vltimo Neronis anno paſſos fuiſſe, & beatum Petrum Romæ XXV. annis Epiſcopalem ſediſſe cathedram. XXV. autem anni & XIIII. non XXXVIII. ſed XXXIX. faciunt. Sequitur ergo vt beatum Petrum eodem XIIII. poſt Domini paſsionem anno, quo eum Hieroſolymis alloquitur Paulus, id eſt, quarto Claudij anno, Romam veniſſe credamus, ſimulq; ni fallor hac ſupputatione Paulum eodem, quo Dominus paſſus eſt anno, ad fidem veniſſe probatur. Eodem anno fames grauiſsima facta eſt, cuius Lucas meminit, & Claudius Britanniam intrauit.

Videant qui Petrum Romæ Epiſcopatum annis XXV. & Menſ. VII. tenuiſſe ſcribunt. Fames grauiſsima.

Anno Dominicæ incarnationis LIII. Claudius Iudæos tumultuantes Roma expulit. Nero regnat annos XIII. Menſes VII. Dies XXVIII.

NERO.

Anno Dominicæ incarnationis LXI. Feſtus procurator ſuccedit Felici. Paulus vinctus Romam mittitur anno II. Neronis.

Anno Dominicæ incarnationis LXIII. Iacobus frater Domini à Iudæis lapidatur. Feſto Magiſtratu Iudææ ſucceſsit Albinus, Albino Florus.

Iacobus frater domini lapidatur.

Anno Dominicæ incarnationis LXX. Veſpaſianus Magiſter militiæ cum exercitu in Iudæam mittitur.

Anno Dominicæ incarnationis LXXII. Romæ Petrus crucifigitur, Paulus decollatur, ſub Neroniana perſecutione coronatur Romæ, Proceſſus & Martinianus XLVII. qui baptizati ſunt à beato Petro in cuſtodia Manutij retruſi. Torpes, Marcell. & Apuleius, Alexandriæ Marcus Euāgeliſta paſſus eſt VIII. anno Neronis. Mediolani Nazarius & Celſus. Geruaſius & Protaſius ſub Amilino præfecto apud Miceriam. Aquileia Hermagoras Epiſcopus, Fortunatus Diaconus, Fœlix cum Conſtantia.

Petrus crucifigitur. Paulus decollatur. Marcus Euan.

Anno Dominicæ incarnationis LXXIII. Veſpaſianus regnat annos IX. Menſes XI. dies XXII. his IX. Menſibus additi VII. Neronis, fiunt XVII. & his XXII. diebus illius XXVII. fiunt L. dies, id eſt annus, VII. Menſes & XX. dies, qui annus hoc loco inſeritur.

VESPASIANVS.

Anno Dominicæ incarnationis LXXIII. Regnū Iudææ à Tito ſubuertitur, templumq; deſtruitur. His temporibus Appollinaris Epiſcopus à beato Rauenna directus martyrio coronatur.

Anno Dominicæ incarnationis LXXXIIII. Titus regnauit annnos II. Menſ. II.

TITVS.

Anno Dominicæ incarnationis LXXXV. Domitianus regnauit annos XVI. Menſes V. his V. Menſibus addamus VII. Veſpaſiani, completur annus qui hic inſeritur,

DOMITIANVS.

Ioannes Apoſt. tur, huius temporibus Ioannes Apoſtolus Romæ in feruentis olei dolium mittitur, ante portam Latinam, & in Pathmos inſulam relegatur. Vbi Apocalypſim ſcribit. Flauia Domicilla in Pontianam inſulam exiliatur. Anacletus Papa tertius poſt Petrum martyrio coronatur.

NERVA IMPER. Anno Dominicæ incarnationis XC. Nerua regnauit annum I. Menſes IIII. dies VIII. Ioannes Apoſtolus ab exilio reuocatur, & apud Epheſum Euangelium ſcribit. Huius temporibus paſsi ſunt Romæ Eutices, Victorinus & Maro apud Amiterninam vrbem, Victorinus apud fratrem Seuerini.

TRAIANVS AVG. Anno Dominicæ incarnationis XCI. Traianus regnauit annos XIX. Menſes VI. dies XVI. his V. Menſibus ſi addiderimus Titi II. Neruæ IIII. fit annus. Qui hoc in loco aptatur, remanent dies XXVIII. qui ſupra notati ſunt.

Sub Traiano paſsi martyriū. Anno Dominicæ incarnatio. C. I. Ioannes Apoſtolus Epheſo requieuit. Traiani temporibus martyrio coronantur Romæ, Clemens Papa, Alexander IIII. poſt Petrum Papa. Quirinus, & filia eius Balbina, Sulpitius & Seruilianus, Domicilla & Seraphia virgines, Nereus & Achilleus, Ignatius Antiochenus Epiſcopus Hieroſolymis. Symeon Epiſcopus filius Cleopæ. in Ponto Focas Epiſcopus.

Adrianus Aug. Anno Dominicæ incarnationis CXI. Adrianus regnauit annos XI. huius temporibus paſsi ſunt Romæ Sixtus Papa, Getulius, Sabina, Seraphia, Virgines apud Meſenam ciuitatem Apuliæ. Eleutherius Epiſcopus cum Anthia matre, apud Athenas, Quadratus & Atriſtides clari habentur. Dionyſius Epiſcopus Ariopagita apud Tiburnam vrbem Italiæ. Symphroſa cum ſeptem filijs.

Sub Hadriano paſsi.

Antonius pius Aug. Anno Dominicæ incarnatio. C. XXIII. Antonius cognomento Pius, cum filijs Aurelio & Lucio regnauit annos XXII. Menſ. III. Iuſtinus Philoſophus claret. Suppio Epiſcopo Hermes librum ſcribit, qui dicitur Paſtoralis.

Mar. Antonius Verus. Anno Dominicæ incarnationis C. XXV. Marcus Antonius Verus, cum fratre Lucio Commodo annis XIX. Menſe I. horum & ſupra dictorum temporibus coronati ſunt Romæ Anicetus Papa, Victor Papa, Simetrius presbyter, Felicitas cū VII. filijs, Iulius & Antonius, Euſebius & Pontianus, Peregrinus & Vincentius, apud Sebaſtem Armeniæ minoris XL. martyres ſub Agricolo iudice, apud Spoletum, Concordius, apud Smyrnam, Policarpus Epiſcopus ſancti Ioannis diſcipulus. Item Germanicus & Pionius apod Apameam, Alexander & Gaius apud Cretam vrbem Cortinæ, Philippus Epiſcopus apud Pergamum Aſiæ vrbem. Carpus Epiſcopus, Papinus Diaconus, & Iuſtinus Philoſophus apud Lugdunum Galliæ, Irenæus Epiſcopus cum multis, Fortinus Epiſcopus eiuſdem vrbis & Blandina cum alijs XLVIII. Epipodius & Alexander in Syria, Victor & Corona Mediolanij, Fauſtus Cabillone marcellus, Item in territorio Cabillonenſi, caſtro Trenortio Valerianus, Alexandria Tholomeus & Lucius.

Martyrio coronantur.

Antonius Comodus aug. Anno Dominicæ incarnationis C. XLIIII. Lucius Antonius Gommodus, poſt mortem patris Antonini Veri regnauit annos XIIII. Huius temporibus nonnulli paſsi ſunt, quos ſupra notauimus. Sed idcirco hæc non per ordinem certis imperatorum temporibus exprimere potuimus. Quia in quibuſdam paſsionibus ſanctorum ſupra nominatorum, Imperatorum vocabula ita confuſe poſita ſunt, vt cum dicas rem ſub Antonino geſtam, ignoretur, vtrū ſub Pio aut ſub Vero aut ſub Commodo actum ſit, & cum dicitur ſub Lucio ambiguum ſit, vtrum ſub Aurelio aut ſub Commodo aut ſub Antonino geſtum ſit. Ferunt tamen quod huius temporibus Irenæus Epiſcopus Lugdunenſis paſſus ſit.

Helius Pertinax. Anno Dominicæ incarnationis C. LVII. Helius pertinax regnat Menſes VI.

SEVERVS PER. Anno Dominicæ incarnationis C. LVIII. Seuerus purtinax regnauit annos XVII. Clemens Alexandrinæ Eccleſiæ pater, & Pantenus Philoſophus clareſcunt. Narciſſus Hieroſolymorum Epiſcopus, Theophilus Cæſarienſis inſignes habentur. Leonides pater Origenis coronatur apud Carthaginem, Perpetua & Felicitas beſtijs deputantur.

Anno

Anno Dominicæ incarnationis C. LXX. Antonius cognomento Caracalla Seueri filius, regnat annos VII. *Antonius Caracalla Aug.*

Anno Dominicæ incarnationis C.LXXI. Macrinus regnat annum vnum. *Macrinus.*

Anno Dominicæ incarnationis C.LXXII. Marcus Aurelius Antonius, regnauit annos III. *M. Aurelius.*

Anno Dominicæ incarnatio. C.LXXVI. Aurelius Alexander annos XIII. regnauit. Origenes toto orbi clarus habetur, huius temporibus coronantur Romæ, Caliſtus Papa, Vrbanus Papa, Cæcilia virgo, Tiburtius & Valerianus Calepodius presbyter, Palmatius couſul cum vxore & filijs, & Simplicius ſenator. *Aureli. Alexan. Origenes.*

Anno Dominicæ incarnationis C.LXXVI. Maximinus regnauit annos III. huius temporibus coronãtur Romæ, Anterus Papa, Pontianus Papa, Cæſarea Paleſtinæ, Pamphilus & Maximinus presbyteri. *Maximinus. Aug.*

Anno Dominicæ incarnationis C.CXII. Gordianus regnauit annos VI. Origenes in Cæſaria Paleſtinæ Theodorum, cognomento Gregorium, & Antenodorum fratres, diuina Philoſophia imbuit. *Gordianus. Aug.*

Anno Dominicæ incarnationis C. XCVIII. Philippus cum filio Philippo regnauit annos VI. hic primus omnium Imperatorum Chriſtianus fuit. *Philippus primus Chriſtianus Cæſar.*

Anno Dominicæ incarnationis CC.IIII. Decius regnauit annum vnum, Menſ. III. his menſibus adde Antonini Pij III. Marci Autonini vnum, Helij Pertinacis VI. fit annus, qui hoc in loco ponitur, remanet Menſis I. & dies XXVIII. ſupra not iti, huius temporibus martyrio coronantur Romæ, Fabianus Papa, Sixtus Papa, Laurentius feliciſsimus, & Agapitus Diaconus, Abdon & Sennes, Ipolitus & Concordia, Hierenus & Habundus, Cornelius Papa, Victoria virgo, Miniates, Anthiochia, Babillus Epiſcopus, Apollonia ciuitate Leacus, Tirſus & Gallinecus, Hieroſolyma Alexander Epiſcopus, Nazanzo, Tripzo in Aegipto ciuitate, quæ dicit Thinius, Pheleas Epiſcopus, & Philoronius tribunus cum alijs multis in Sicilia ciuitate Cartanenſium. Agatha virgo in Perſide, Polocronius Babiloniæ & Theſifontis Epiſcopus, Egen Pamphiliæ, Neſtor Epiſcopus in Corduba ciuitate, Parmenius presbyter cum ſocijs apud Circenſem Coloniam, Marianus & Iacobus in Tyro, Anatholia & Andet apud Africam, Nemeſieanus & Felix, Rogantianus presbyter & Feliciſmus cum multis alijs Antiochiæ, Aſclepiades Epiſcopus Alexandriæ, Agatho & Seraphion, Arſenius & Dioſcorus cum ſocijs ſuis. *DECIVS. Martyrium paſſi.*

Anno Dominicæ incarnationis CC. VI. Gallus cum Voluſiano filio regnauit annos II. Menſes IIII. Origenes Doctor moritur & in Tyro ſepelitur. *Gallus cũ Voluſiano Aug.*

Anno Dominicæ incarnationis CC. IX. Valerianus cum Galieno regnauit annos XV. horum temporibus coronantur Romæ Stephanus Papa, Eugenia virgo, Iouinus & Baſileus, Lucius Papa, Baſilla, Rufina, & Secunda virgo, Herculianus, Protus & Iacinctus, Sixtus Papa, Valerianus, Nemeſius, Sinphronius & Olympius in Hiſpania vrbe Tetragone, Verona, Zenon Epiſcopus, & confratres, Fructuoſus Epiſcopus, Augurius & Eulogius Diaconus, Cæſarea Paleſtinæ Marinus & Arcemius apud Africam ciuitatem Tuburno, Lucernariæ Maxima, Donatilla, & Secũda virgo. In territorio Canellitano, vico Mitanenſi, Priuatus, Epiſcopus, Theodorus cognomento Gregorius, Cæſariæ Ponti Epiſcopus virtutum gloria claret. *Origenes moritur. Martyres.*

Anno Dominicæ incarnationis CC. XXIIII. Claudius annum vnum regnat, Menſes IX. his adde quatuor Voluſiani, fit annus, qui hic annumeratur, remanet Menſis I. Huius temporibus paſsi ſunt Romæ Felix Papa. Marius & Martha coniunx eius cũ filijs, XLVII. milites, qui baptizati ſunt à Dionyſio Papa. Cirilla virgo, in Terracinis Campaniæ ciuitate, Fœlix presbyter, & Euſebius. *Claudius Aug.*

Anno Dominicæ incarnationis CC. XXVI. Aurelianus regnauit annos V. VI. Menſes. Huius temporibus paſsi ſunt Romæ Eutichanus Papa, Thedora, Baſilides, Tripos, & Mandalio, Lingonus ſancti Gemini Loonio ciuitate, Canon Cæſarea Capadociæ, Mannes apud Præneſtinam vrbem. Agapitus in ciuitate Salona, Anaſtaſius, Auguſtuduno, Simphorianus in territorio Nauarienſi loco, qui dicitur gentibus, *Aurelianus Aug.*

Andeolus Subdiaconus, Andochius presbyter, Tirſus Diaconus, & Fœlix in caſtro Diuione, Benignus presbyter.

Tacitus Aug.

Anno Dominicæ incarnationis CC. XXXII. Tacitus regnat, Menſes VI. adde VI. Aureliani, fit annus, remanent LXXXVIII. dies Floriani, his coniunge XXVIII. dies, qui ſupra remanſerunt, fiunt CVIII. id eſt, Menſes III. XVIII. dies. Adde duos ſuperfluos Menſes, faciunt Menſes V. dies XVIII. Anatholius Laodiceæ Syriæ Epiſcopus clarus habetur.

Probus Aug.

Anno Dominicæ incarnationis CC. XXXIII. Probus regnat annos VI. Menſes IIII. His adde VI. Taciti, & V. ſupraſcriptos fit annus, remanent III. Menſes.

Carus cũ filijs.

Anno Dominicæ incarnationis CC. XL. Carus cum filijs Carino & Numeriano regnauit annos II. Horum temporibus coronantur Romæ Criſantus & Daria, Claudius & Hilaria vxor eius cum filijs, Iaſon & Mauro, & LXX. milites.

Diocletianus & Maximianus, & Conſtantius, & Galerius.

Anno Dominicæ incarnationis CC. XLII. Diocletianus cum Maximiano, & Conſtantio, & poſt mortem Diocletiani, Maximianus cum Seuero, Galerio, & Maximiano, regnauit annos XX. Horum temporibus martyrio coronantur Romæ Gaius Papa, Cyriacus Diaconus, Largus, & Smaragdus, Apronianus Papias, & Maurus, Claudius, & Prepedigna cum filijs, Gabinus presbyter, Caſtulus, Pancratius, Arthemius cum vxore, & filia, Sebaſtianus, Marcus, & Marcellianus, Marcellinus presbyter, Petrus exorciſta. Tranquillinus, Nicoſtratus, Zoe vxor eius, Primus Felicianus, Claudius, Caſtorius, Victorinus Simphorianus, Baſiliſcus, Fauſtinus, Simplicius, & Beatrix, Tiburcius filius Coromatij, Suſanna virgo, Ioannes, Criſpus, Geneſius, Felix, & Audactus, Lucia, & Geminianus, Sergius, & Bachus. Criſogonus, Saturninus, quatuor coronati, Theodoros, Poncianus, Pretextatus, & Thraſo, apud Spoletum Gregorius presbyter, Sabinus Epiſcopus, Exſuperantius, & Marcellus Diaconus, apud Inſulas Parmarias Anaſtaſia, Antiochia Iulianus, & Baſiliſſa. In Hiſpania, ciuitate Cæſaraugustana, Vincentius Diaconus. In Barcinona, Eulalia virgo, Cucufas. Apud Gerundam Felix. In Cucumis Iuliana virgo, Apud Tyrũ Tyranno Siluanus, Peneleus, atq; Epiſcopi cum innumera multitudine, apud Sirmium Strenum, Nicomedia, Petrus, & Lucianus presbyter, Antiocemus, Antimus Epiſcopus, Panthaleon, Ioannes Adrianus, Dorotheus, & Gorgonius, Eleutherius. Smirniæ, Hireneus Epiſcopus. In Paleſtina ciuitate, Gara Siluanus, Mediolanis Victor, apud Illiricum ciuitate Suſſcia, Quirinus Epiſcopus, apud Tharſum, Bonifacius, apud Aquileiam, Fœlix, & Fortunatus, apud Ciliam, Vitus & Modeſtus, cum Creſcentia Lucia virgo in Britannia. Albanus apud Maſiliam, Victor apud Auguſtã. Afra cum Matre ſua Hilaria in Rhetia, in prouincia Nicea Bithyniæ Theodora cum filijs. In Hiſpania, ciuitate Complnto, Iuſtinus, & Baſtar fratres. In Sicilia ciuitate Catanenſium Euplus Diaconus. Apud vrbem Italiæ Pergamum Alexander, in ciuitate Calcedona Euſemia, in Neapoli Campaniæ Ianuarius Epiſcopus Beneuentura. Socius Diaconus Meſenate ciuitate, Fauſtus & Deſyderius, In Paleſtina Pelus & Nilus Epiſcopi, in Cirzico Fauſta & Euilaſius, Aganno. Mauricius cum ſocijs Antiochiæ. Cyprianus Epiſcopus cum Iuſtina apud Egeam Ciuitatem. Coſmas & Damianus in Gallia. Caſtro Solodora, quod eſt ſuper Aralam fluuium, Victorini, apud Coloniam Agrippinam Gereon cum ſocijs, apud Tarſum Probus & Andronicus, in Venuſa ciuitate Apuliæ, Fœlix Epiſcopus, Audax, & Ianuarius presbyteri. Sueſsionis ciuitate Criſpinus & Criſpinianus, apud Sidonem Cenobius presbyter. In territorio Tiberius Modeſtus, & Florentina, In Scythia Mennas. Antiochia Romanus. Alexandria Patrus Epiſcopus. In Africa ciuitate Criſpina virgo. In Tuſcia Barbara virgo. In Hiſpania Leocadia. Emerita ciuitate Eulalia, & Iulia, virgines.

Martyrium ſubeunt.

Conſtant. Aug.

Anno Dominicæ incar. CC. XLIII. Huius Cõſtantij temporibus pace Eccleſijs reddita, Epiſcopi priuatis ſedibns reſtituũtur, & alia plura Chriſtianæ religioni profutura cedũntur. Inter quę etiã Cœnobiũ ſeruorũ dei Treueri inchoatur, cui pręſcripti Principis aſſenſu, inter contiguos vrbi muros, Ioannes Abbas miræ ſanctitatis vir, initia dedit, cuius cœnobij beatus Auguſtinus in lib. Confeſsionum mentionem fecit.

Cœnobiũ Treueris inchoatur.

Anno

Anno dominicæ incarnationis CCXLIII. Conſtantinus Conſtantij, ex concubina Helena filius, regnat annos XXX. Menſes X. his adde tres menſes qui ſupra remanſerunt fit annus, remanet menſis vnus. Silueſter papa clarus habetur, cuius induſtria Synodus præclariſsima toto orbe terrarum CCCXVIII. patrum apud Niceam vrbem celebratur. Crux domini noſtri Ieſu Chriſti, à Iuda inuenitur. Sed vt in geſtis Romanorum pontificum legimus, ſub Conſtantio patre Conſtantini, & Euſebio pontifice Romano, eadem crux inuenta eſt. Nam ibi ita legitur ſub huius temporibus, id eſt Euſebij, inuenta eſt Crux Chriſti, V. nonas Maij, & baptiſatus eſt Iudas, qui & Quiriacus.

CONSTANTIVS. Helena concubina Cæſaris. Concilium Nicenum. Crucis inuětio per Iudam.

Anno dominicæ incarnationis CCXCV. Conſtantinus cum Conſtantino, & Conſtante fratribus, annos XXVII. Menſes V. Dies XIII. Horum temporibus Maximianus Treuirorum Epiſcopus clarus habetur. Iacobus niſibus Epiſcopus agnoſcitur. Antonius Monachus in Eremo moritur. Hilarius Patauienſis Epiſcopus, ab exilio reuocatur. Iulius papa, in exilium mittitur. Liberius papa, exilio deportatur. Reuocatus hæreticis fauet. Felix papa deponitur, & ab hæreticis interficitur. Euſebius presbyter propter fidem catholicam in quodam cubiculo includitur, ibiq; poſt VII. Menſes moritur. Dionyſius Epiſcopus Mediolanenſis apud Capadociam exilio damnatur. Paulus Conſtantinopolitanus Epiſcopus ab Arrianis ſtrangulatur. Paulinus Epiſcopus Treuirenſi ſucceſſor ſancti Maximiliani Epiſcopi, ob Catholicam fidem à Conſtantio relegatur exilio, & vſq; ad mortem etiam vltra Chriſtianum nomen mutando, exilio fatigatur. Ad vltimum apud Frigidam defunctus eſt inde Treueris reportatur.

Conſtantin. & Conſtans fratres. Pontifices à Cæſaribus depoſiti.

Anno dominicæ incarnationis CCCX. Iulianus regnauit annos duos, Menſes VIII. His adde VI. qui remanſerunt fit annus. Superſunt Menſes II. & XVIII. dies. Huius temporibus coronantur Romæ Priſcus presbyter, Priſcillianns clericus, Benedicta fœmina, Pigmenius presbyter, Gordianus, Demetria virgo, Ioannes presbyter. Item Ioannes & Paulus, Fauſtus & Dafroſa, in Hoſtia Hilarianus Hieroſolymorum Epiſcopus, Aretia ciuitate Donatus Epiſcopus, Anthiochia Theodoritus presbyter.

IVLIANVS.

Anno dominicæ incarnationis CCCXV. Valentinianus cum fratre Valente regnauit annos XI. Romæ Damaſus papa clarus habetur, Mediolani Ambroſius Epiſcopus inſignis habetur. Hilarius Epiſcopus Pictauis moritur, Anathaſius Alexandria vita decedit.

Valentini. cum fratre aug.

Anno dominicæ incarnationis CCCXXVII. Valens cum Gratiano, & Valentiniano Valentiniani fratris ſui filio regnat annos IIII. Hunni Gothos proprijs ſedibus pellunt. Gothi Thraciam depopulantur.

VALENS.

Anno dominicæ incarnationis CCCXXXII. Gratianus cum fratre Valentiniano regnauit annos VI. Theodoſius à Gratiano Imperator creatur. Synodus CL. pátrum congregatur vrbe Auguſta ſub Damaſo papa. Theodoſius Archadium filium conſortem imperij facit. Maximus in Britannia Imperator creatur, in Gallia apud Lugdunum Gratianum Auguſtum interfecit, fratrem eius Valentinianum ab Italia expulit. Martinus Turonorum Epiſcopus virtutum gloria fulget. Hieronymus ſacræ ſcripturæ interpres Bethleem inſignis habetur.

Gratianus cum Valente. Concilium. MAXIMVS IMPERA. Martinus Epiſ. Hieronymus.

Anno dominicæ incarnationis CCCXXXIX. Theodoſius, qui Gratiano viuente, annos iam orientem regebat, poſt eius mortem regnauit annos XI. Maximum Tyrannum quarto ab Aquileia lapide interfecit. Siricus papa Romanam rexit Eccleſiam. Hieronymus librum de illuſtribus viris ſcripſit. Apud Egyptũ Ioannes Eremita celebratur, qui Theodoſio de Tyranno victoriam prædixit.

THEODOSIVS.

Anno dominicæ incarnationis CCCL. Archadius cũ fratre Honorio regnauit annos XV. Gothi Italiam, Vuandali atq; Alemanni Gallias aggrediuntur. Corpora Abbacuc, & Micheæ Prophetarum reuelantur. Innocentius papa Romanam rexit Eccleſiam. Sanctus Martinus ad cœleſtia tranſit. Seuerinus Epiſcopus Coloniæ

Archadius cum Honorio aug.

Agrippinæ

Auguſtinus. Agrippinæ clarus habetur. Auguſtinus Epiſcopus eximius Doctor in Hipponenſi Eccleſia diuinam Philoſophiam dogmatizat, Pelagius Britto gratiam Dei impugnat.

Honorius & Theodoſius aug. Anno dominicæ incarnationis CCCLXIIII. Honorius cum Theodoſio minore fratris ſui filio regnauit annos XV. Alaricus Rex Gothorum Romam inuadit anno VII. Honorij. Corpora ſanctorum Stephani prothomartyris, Gamalielis & Nicodemi, Luciano presbytero reuelantur, Bonifacius papa, & Celeſtinus Romanam regunt Eccleſiam. *S. Hieron. obijt.* Hieronymus presbyter obijt XII. Honorij anno, ætatis autem ſuæ XCVII. libros ſuos perfecit.

Theodo. minor, Valentinia. iu. S. Auguſt. obijt. Anno dominicæ incarnationis CCCLXX. Theodoſius minor, Archadij filius, regnauit annos XXVI. Valentinianus iunior, Conſtantij filius, Rauennæ imperator ordinatur. Gens Vuandalorum, Alanorum & Gothorum, Africam deuaſtat. Auguſtinus Epiſcopus inter ipſas obſidionum anguſtias migrauit ad Deū. Vuandali capta Carthagine, in Siciliam tranſeunt. Celeſtinus & Xiſtus Romanam regunt Eccleſiam, huius temporibus Leo magnus apoſtolicam obtinuit cathedram, ad quem, & ad Pulcheriam Auguſtam, multa ſuper Euticetis errorem ſcribit Flauianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, & Euticenem damnat.

Martia. & Valentinianus iu. Anno dominicæ incarnationis CCCXCVII. Marcianus & Valentinianus regnauerunt annos VII. Ioannes Baptiſta duobus monachis caput ſuum manifeſtat. Germanus Epiſcopus Vtiſrodorenſis, & Lupus Trecaſenis Epiſcopus, in Britanniam diriguntur. Poſt hæc Germanus Epiſcopus apud Rauennā moritur. Leo Epiſcopus Marciano multa fidei dogmata ſcribit. Anatolius Epiſcopus Conſtantinopolitanus Euticetis errorem damnat, & à Leone papa arguitur, quod contra Nicenum conſilium, Antiochenam & Alexandrinam Eccleſias ſibi ſubdere voluiſſet. *Aetius patritius.* Aetius patricius à Valentiniano occiditur apud Arelatum. Hilarius Epiſcopus doctiſsimus atq; preclariſsimus vir, qui vitam ſancti Honorati prædeceſſoris ſui compoſuit, moritur.

LEO AVG. Anno dominicæ incarnationis CCCCV. Leo regnauit annos XVII. huic Leoni, Leo papa plurima ſcribit. Theodorus Epiſcopus ciuitatis Syriæ, hiſtoriam Eccleſiaſticam à fine librorum Euſebij ſcribit. Hilarius papa, Romanam Eccleſiam gubernat. Victorinus, iubente papa Hilario, reuolutionem magni anni deſcribit.

Zenon aug. Anno dominicæ incarnationis CCCCXIIII. Zenon regnauit annos XVII. Odoacer Rex Gotthorum Romam obtinuit. Theodericus, cognomento Vualager, vtramq; Macedoniam depopulatur. Honoricus Rex Vuandalorum, Arriano in Africa pluſquam CCCXXXIIII. Epiſcopis fugatis, Eccleſias eorum clauſit, & plebes varijs ſupplicijs affecit. Felix papa damnauit Achatium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, & Petrum Alexandrium. Gelaſius vir prudens, Felici papæ in pontificatu ſuccedit. Hic etiam damnauit Achatium & Petrum. Poſt hunc, Anaſtaſius præſul efficitur, qui voluit occulte reuocare Achatium, ſed non potuit, qui etiam nutu diuino percuſſus eſt.

Anaſtaſius aug. Anno dominicæ incarnationis CCCCXXI. Anaſtaſius regnauit annos XXIX. Traſamundus Rex Vuandalorum CCXX. Epiſcopus exilio Sardinia miſit, Huius & Zenonis temporibus ſub Vuandalica perſecutione martyrio coronantur, apud Africam Eugenius Carthaginenſis Epiſcopus, & cum eo pluſq; D ti. Appa Bonifacius, *Martyres cruciantur.* Diaconus, Seruius & Ruſticus ſubdiaconi. Rogatus & Septimus monachi, & Maximus puer, primo igne iniecti, poſt remorum vectibus enecati ſunt. Item Marcianus & Satirianus, & Maxima virgo, & cum eis CCCLXX. crudeliter perempti ſunt. Item *Confeſſores.* Papias & Manſuetus. Vulteus, Valerianus, Vrbanus Creſcens, Felix & Hortulanus Epiſcopi in confeſsione curſum vitæ conſummauerunt. Item Daciua, & Dionyſia, *Pontificis liberalitas in captiuos.* Emelianus medicus cum multis alijs, Valerianus Epiſcopus, Symachus papa Eccleſiam Romanam gubernat, pecuniam, & veſtes per Africam, & Sardiniam Epiſcopis in exiliū miſsis miniſtrat. Poſt hunc Hormiſda papa conſtituitur. Clodoneus Rex francorum qui Gallias regnauit XXX. annos, Syagrium patritium interfecit. Cundibaldum regem Burgundia expulit. Almannos tributarios facit. Anno XII. regni ſui à ſancto Remigio, Remorum Epiſcopo, vnà cum francis baptizatur. Mammerius Epiſcopus Vie-

pus Viennenſis Eccleſiæ triduanas litanias inſtituit ante aſcenſionem Domini. Clodoueus Rex cum Alarico, rege Gothorum, in Aquitania iuxta Pictauos confligit; eumq́; regno & vita priuat. Amalricus filius Alarici in Hiſpania regnum paternum obtinuit. Anaſtaſius Imperator Clodoueo dona regia mittit, Clodoueus Reginarium propinquum atq; conſortem regni interficit. A tranſitu ſancti Martini vſq; ad mortem Clodouei ſunt anni CXII. Quatuor filij eius Theodoricus, Clodomerus, Childebertus, & Clotharius, regnum patris inter ſe diuiſerunt. Anaſtaſius Imperator in flumine perijt.

Anno Dominicæ incarnationis CCCC.L. Iuſtinus ſenior regnauit annos VIII. *IVSTINVS*
Ioannes Papa à Theodorico rege Gotthorum Rauennam propter fidem Chatolicam *MAIOR*
in cuſtodiam mittitur, ibiq́; moritur. Idem tyrannus Symmachum patritium interfe- *AVG.*
cit. Boetium in liberalibus diſciplinis nulli ſecundum in carcerem trudit. In quo ipſa *Symmachus.*
Philoſophia miris diſputationum argumentis conqueritur. Præfatus Theodoricus *Boetius.*
ſubita morte perijt. Athalaricus in regnum ſuccedit. Benedictus pater, & primus in *S. Benedictus.*
loco, qui Sublacus dicitur, & poſtea in caſtro Caſsini, vir magnæ vitæ meritis, & apoſtolicis virtutibus effulſit. Felix, & Bonifacius Romanam regunt Eccleſiam. Sigiſmundus, Rex Burgundionum, monaſterium ſanctorum Auganenſium ædificat. Idem à ſupradictis filijs Clodouei interficitur. Theodoricus cum filio Theodeberto, & fratre Clothario Thuringiam depopulatur, Ermenfridum Thuringorum ducem apud Tulpiacum extinguit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCC. LIX. Iuſtinianus, Iuſtini ex ſorore *IVSTINIA-*
nepos, regnauit annos XXXVIII. Nam per Beliſarium patritium Perſas fortiter de- *NVS AVG.*
uicit. Perq́; ipſum Beliſarium Vuandalorum gentem, capto eorum rege Geliſmero, *Aliàs Gilimere.*
vſq; ad internetionem deleuit. Africamque totam poſt annos XC. & VI. Romano Im-
perio reſtituit. Rurſusq́; Beliſarij viribus Gothorum in Italia gentem, capto Vuitiſi, *Aliàs Vitige.*
eorum rege, ſuperauit. Mauroſque poſt hæc Africam infeſtantes, eorumque regem
Attilam per Iohannem proconſulem mirabili virtute proſtrauit. Leges quoq; Roma-
nas quarum prolixitas grauabat, minorauit, & inutiles diſſonantias mirabili breuita- *Aliàs Anitalã.*
te correxit. Extruxit quoque Conſtantinopoli templum, quod Græco vocabulo ἁγίαν σοφίαν nominauit, cuius opus adeo cuncta ædificia excellit, vt in totis terrarum ſpa-
cijs huic ſimile non poſsit inueniri. Huius temporibus Caſsiodorus Romæ tam ſecu- *Caſsiodorus.*
lari quàm diuina ſcientia claruit. Hic primitus conſul, deinde ſenator, ad extremum *Aliàs Alba.*
monachus efficitur. Romæ Dionyſius abbas Paſchales ſcribit circulos. Apud Cõſtan- *Priſcianus.*
tinopolim Priſcianus Cæſarienſis Grammaticæ artis (vt ita dicam) profunda rima- *Aliàs Paſcalem*
tus eſt, tumq́; nihilo minus Arator Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconus, Poëta mirabilis *calculum.*
Apoſtolorum actus verſibus hexametris decorauit, Huius temporibus Romanam rexerunt Eccleſiam Ioannes Agapetus, Syluerius, & Vigilius. Syluerius à Beliſario iuſſu Theodoræ Auguſtæ in exilium mittitur, & ibi moritur. Vigilius quoq; eò quòd nollet reuocare Anthemium hæreticum, Epiſcopum Conſtantinopolitanum à Iuſtiniano in exilium truditur, reuocatur ab exilio cùm Romam reuerteretur, in Sicilia ciuitate Syracuſana calculi dolore moritur. Pelagius in pontificatu ſuccedit. Per idem tempus Albuinus, filius Odouini, Langobardis iam decimus imperat, qui filiam Clotharij regis Francorũ Clothſuindam in matrimonium habuit. Childebertus, Rex Francorum, cum exercitu Hiſpaniam intrat, Amalricum regem, filium Alarici, in prælio extinguit, multum aurum & argentum inde aſportat. Clotharius filius fratris ſui Clodomeri cultro confoditur. Theodericus Rex moritur. Theodebertus filius eius poſt eum regnat.

Anno Dominicæ incarnationis CCCC. XCVIII. Iuſtinianus minor regnauit *IVSTINIA-*
annos XI. Narſes Patricius Tothylam regem Gothorum in Italia occidit. Idem cum *NVS IVN.*
ducibus Theudeberti regis Francorum Bucellino & Amingho, qui Italiam deprædabantur, pugnauit, eosq́; interfecit. Narſes apud Iuſtinianũ & eius coniugem Sophiam *Narſes.*

accuſatus

accuſatus à Romanis, quod ſeruicio Italiam præmeret: & ſtatim Longinus præfectus mittitur, qui Narſetis locum obtineret. Cui inter cætera Sophia, quia Eunuchus erat, hoc fertur mandaſſe, quòd cum puellis in gynætio lanarum faceret penſas diuidere. Ad hæc ille reſpondit, talem ſe ei telam orditurum, qualem ipſa dum viueret, deponere non poſſet, ſtatimq́; genti Langobardorum mandat, vt venirent & poſsiderent Italiam. Ioannes Papa Romanam Eccleſiam regit. Childebertus & Clotharius reges cum exercitu Hiſpaniam intrant. Cæſar Auguſtanam ciuitatem obſidet. Ciues induti cilicijs tunicam ſancti Vincentij ſuper murum circunferunt, Deumq́; contrito corde exorant. Reges diuina inſpiratione flexi obſidionē ſoluunt. Epiſcopus eiuſdem ciuitatis Childeberto regi pro munere ſtolam beati Vincentij conſtituit. Albuinus cum Langobardis Italiam intrauit, & Giſulfum nepotem ſuum foro Iulianis præfecit. Theodebertus Rex Italiam intrat cum Langobardis, certamen init, eosq́; vicit, in Franciam reuerſus moritur. Non multo poſt tempore Childebertus Rex Pariſijs moritur, & in Baſilica ſancti Vincentij ſepelitur. Regna quæ fratres & nepotes tenuerant, in Clotharij rediguntur poteſtatem.

Medardus.

His temporibus Medardus Epiſcopus migrauit ad Dominnm, quem Clotharius Rex cum debito honore Sueſsionis ſepeliuit. Poſt hæc Clotharius Rex cum debito ſuo moritur, & in Baſilica ſancti Medardi ſepelitur. Quatuor filij eius regna inter ſe diuiſerunt. Heribertus regnum Childeberti accepit, & ſedem Pariſijs habuit.

Regnum Franciæ diuiditur.
Aurelij aliàs.

Guntramus regnum Clodomeri tenuit: ſedemq́; conſtituit Auribanis. Hilpericus regnum patris ſui Clotharij cathedram ſueſsionis habuit. Sigibertus regnum Theoderici Remis ſiue Metis ſedem ſtatuit. Huni qui & Auares comperta morte Clotharij, ſuper Sigibertum irruunt. Quibus ille in Thuringiam occurrens, eos iuxta fluuium Albiam potenter ſuperauit. Hic Sigibertus legationem in Hiſpaniam

Bruniam aliàs.
Theodeb. aliàs.

mittens, Brunihildem Atanahildi regis filiam petit, eamq́; in coniugium accepit, de eaq́; filium Childebertum nomine ſuſcepit. Heribertus derelicta legitima vxore, quæ vocabatur Ingoberta, duas Sorores Marconeſam & Merofilidam, ſibi in matrimonium iungit, ex quo ſcelere excommunicatus eſt à ſancto Germano Pariſiorum Epiſcopo, & iuſto Dei iudicio percuſſus moritur, & in Baſilica ſancti Romani ſepelitur.

Galſundā aliàs.

Regnum eius Sigebertus arripuit. Hilpericus Gilſundam ſororem Brunichildis in coniugem accepir, quam pauco interiecto tempore, ſuggerente Fredegunde, in lecto ſtrangulauit. Deinde Andoueram reginam à ſe repulit, eo quòd adhortante Fredegunde, filiam propriam à ſacro fonte ſuſcepiſſet, & eandem Fredegundem ſibi in matrimonium iungit.

Chilperici tres filij.

Habuit verò ex ſupra dicta Andauera tres filios, Theodebertum, Merouеum, & Clodoueum. Theodebertus iuſſu patris trans Ligerim regionem, quam auunculus eius Heribertus tenuerat, occupat, &

Gondibaldo.

apud Pictauos cum Gulidaldo Ducæ Sigiberti dimicat, eumq́; ſuperat. Sigebertus cum exercitu Pariſios venit, fratremq́; Hilpericum bello aggreditur, in quo prælio ſupradictus Theodebertus occubuit. Hilpericus fugiens cum vxore & filijs, Torniacum ingreſſus eſt, ibiq́; ſe communiuit.

Sigibertus dolo interficitur.

Quem cum Sigebertus ibi perſequeretur, dolo Fredegundis reginæ à duobus pueris eius dolo interficitur, Quem frater in Baſilica ſancti Medardi ſepeliuit. Ea tempeſtate Brunichildis cum filio

Gondobaldus aliàs.
Merouеus fit presbyter.
S. Germanus.
Narſes moritur.
Benedict. papa.
Fortunatus Poeta & Epiſc.
Duplaulis aliàs.

adhuc paruulo Pariſijs morabatur. Guldaldus Dux apprehenſum puerum nocte latenter aufugit, eumq́; in regnum paternum reportauit. Eademq́; Brunichildis Rothomagum in exilium mittitur, vbi veniens Merouеus filius Hilperici eam ſibi in coniugium ſociauit. Ex qua cauſa poſtea à patre attonſus, Monachus efficitur, & presbyter ordinatur. Eodem tempore Sanctus Germanus Pariſiorum Epiſcopus ad Dominum tranſit, & in Baſilica ſancti Vincentij ſepelitur, matrem Brunichilden requirir, quam Helpericus redire iubet. Narſes patricius de Campania Romam venit, ibiq́; moritur, corpus eius in locello plumbeo cum omnibus diuitijs eius Conſtantinopolim perlatum eſt, Benedictus Papa Romanam Eccleſiam gubernat. Fortunatus Poeta in Gallijs inſignis habetur, qui natus quidem in loco, qui Duplalis dictus fuit, qui locus haud longè à Cenitenſi caſtro vel Taruiſiana

diſtat

diſtat ciuitate. Sed tamē in Rauēna nutritus & doctus in arte Grāmatica ſiue Rhetorica ſeu Metrica clariſsimus exiſtit. Qui amore ſancti Martini in Gallias tranſiens, primo Turonis, deinde Pictauis habitauit, in qua ciuitate Epiſcopus ordinatus eſt.

Langobardi in Italiam.

Albinus rex cum Langobardis Taruiſium, Vincentiam, Veronamq́;, & reliquas Venetiæ ciuitates capit. Deinde Liguriam iugreſſus Mediolanum cœpit, & omnes Liguriæ ciuitates. Ticiuenſis ciuitas ultra tres annos obſidionem perferens Langobardis ſe tradidit, omnesq́; ciuitates armis cœperunt, præter Romam, & Rauennam, uel aliqua caſtra, quæ erant in maris littore conſtituta. Albuinus poſtquā in Italia tres annos & ſex menſes regnauit, inſidijs ſuæ coniugis interemptus eſt. Elmigiſus qui Albuinum occiderat cum Roſemunda regina Rauennam ad Longinum præfectum fugit, auferens ſecum Alpiſindam filiam regis & omnem Langobardorum theſaurum, vbi ambo veneno perierunt. Longinus Albiſindam filiam Albuini cum Longobardorum theſauris Conſtantinopolim dirigit, Langobardi Gallias ingrediuntur. Horum aduentum vir dei Hoſpicius, qui apud Niceam erat iuclusus, ſancto ſibi reuelante ſpiritu, longè ante præuidit, quibus occurrit armatus dux Guntrannus, & commiſſo bello à Langobardis extinguitur. Mumulus in locum eius ſubrogatur, qui ex Longobardis multos interfecit, eoſq́; in Italiam redire compulit.

Albouinus moritur.
Helmigiſo.
Helmich aliàs.
Alſuindam aliàs.
Langobardi in Galliam.
S. Hoſpitius.

TIBERIVS CONSTANTINVS Auguſtus.

Anno dominicæ incarna. D.X. Tiberius Cōſtantinus regnauit annos VII. Hic cum ſub Iuſtino adhuc Cæſare palatium regeret, & multas quotidie eleemoſynas faceret, magnū ei Dominus copiam auri ſubminiſtrauit, nam deambulans per palatium vidit iu pauimento tabulā marmoream, in qua erat Crux domini ſculpta, quam inde leuari iubens, inuenit defoſſum magnum theſaurum, habentem ſupra mille auri centenaria. Huic etiam theſaurus Narſeti, à quodam ſene, qui eum cum alijs terræ madanuerat manifeſtatus eſt, qui tantus fuit, ut vix permultos dies Ciſterna in qua iacuerat, à deportantibus potuiſſet euacuari. Huic Sophia Auguſta inſidias tentauit ingerere. Procedente enim eo ad villam, ut iuxta ritum imperialem XXX. diebus ad vindemiam iucundaretur, uocato Iuſtiniano nepote Iuſtini mariti, uoluit eum in regno ſublimare, quo comperto, Tiberius apprehenſam Auguſtam omnibus theſauris ſpoliauit, ſolum ei victum relinquens. Huius exercitus Perſas debellauit, tantamq; prædam cū XX. pariter Elephantibus detulit, ut humanæ crederetur poſſe ſufficere cupiditati. Ad hunc Hilpericus rex Francorum ſuos Legatos dirigens, multa ab eo ornamenta, aureos etiam ſingularum librarum ſuſcepit, habentes ab vna parte effigiem Imperatoris, & ſcriptum iu circulo, Tiberius Conſtantinus perpetuus Auguſtus, ab alia parte habentes quadrigam & aſcenſorem, in circuitu ſcriptum, gloria Romanorū. Huius Diaconus Gregorius dicitur cū eſſet apochriſarius in vrbe Conſtantinopolitana, morales libros compoſuit, Euticiumq́; eiusdem urbis Epiſcopum de reſurrectione errantem, in conſpectu Auguſti ſuperauit. Pelagius Papa Romanam regit ecclesiam, qui abſq; iuſſione principis ordinatus eſt, eò quòd Langobardi Romam obſiderent, nec poſſet quiſquā progredi. Hilpericus rex, deſcriptiones nouas per conſilium Fredegundis in omni regno ſuo facit, ut unuſquiſq; poſſeſſor de propria terra de uno Arpenne vnam amphoram vini ad partem regis daret, et de Iugere modium unum, vnde populus ualde oppreſſus vociferabatur ad Dominum. Miſit autem Dominus plagam in domū regis, & ipſe egrotare cœpit, et duo filij eius mortui ſunt. Rex perterritus deſcriptiones combuſsit, & tributum indulſit. Poſt hoc cognouit vxorem ſuam, quæ peperit filium, quem appellauit Clotharium. Hic fuit poſtea rex magnus.

Theſauros duos Tiberius reperit.
Aurei ſingularū librarum.
Gregorius papa
Pelagius papa.
Lex de vinearū cultoribus.
Gallicum eſt.

MAVRICIVS AVG.
Autharius aliàs

Anno dominicæ incarnacionis D. XVII. Mauricius regnauit. annos X X. Hunc Tiberius ſentiens ſibi diem mortis imminere, vna cum conſilio Sophiæ Auguſtæ ad Imperium elegit, ornataq́; ſua filia regalibus ornamentis eam tradidit, & cum ea omne imperium. Langobardi cum per annos X. ſub poteſtate ducum fuiſſent, regem ſuper ſe ſtatuunt, Otharium filium Clephonis, quem etiam ob dignitatem Flauium appellauerunt. quo pronomine Longobardorum reges vſi ſunt. Duces qui tunc erant ob reſtaurationem regni, omnium ſubſtantiarum ſuarum medietatem regalibus vſibus tribuunt, ut eſſe poſſet vnde rex ipſe, ſiue qui ei aderant, per diuerſa officia ale-

Flaui Langobardorū reges dicti.

rentur. Mauricius Imperator Childoberto regi Francorum quinquaginta milia ſolidorum per ſuos legatos direxit, petens, vt Langobardos de Italia exterminaret. Qui cum Francis Italiam intrat, Langobardi munera tribuunt, et pacem cum eo faciunt, Imperator ſolidos requirit, ſed ille ſuarum virium potentia fretus, pro hac re nec reſponſum reddidit. Idem Childebertus bellum aduerſus Hiſpanos gerens, eorum acies ſuperauit. Cauſa huius certaminis iſta fuit, Cthildebertus Ingundē ſororem ſuam Herminigildo Leuigildi Hiſpanorum regis filio, in coniugium tradiderat, qui Herminigildus prædicatione Leandri epiſcopi Hiſpalenſis, atq; adhortatione ſuæ coniugis, Chatolicam fidem conuerſus fuerat, quem pater impius in ipſo ſacrato Paſchali die ſecuri percuſſit. Ingundis poſt mariti mortem, cum in Gallias repedare vellet, à Pyratis tenetur, atq; in Siciliam deducitur, vbi & moritur. Filius eius Imperatori eſt tranſmiſſus. Eo tempore fuit aquæ diluuium in finibus Venetiarum & Liguriæ, ſeu in cæteris regionibus Italiæ, quale poſt Noe tempus creditur nō fuiſſe. Sed ſecuta eſt ſtatim peſtis inguinaria, quæ tanta ſtrage populum deuaſtauit, vt de inæſtimabili multitudine pauci remanerent. In hac tribulatione Gregorius à cunctis generaliter Papa electus eſt, & in Pontificali cathedra ſublimatus. Per idem tempus idē Gregorius Papa Auguſtinum, & Mellitum, & Ioannem cum alijs plurimis monachis timentibus deum in Britanniā miſit, eorumq; prædicatione ad Chriſtum Anglos conuertit. Racharedus rex Gothorum, frater Herminigildi martyris, per prædicationem Leandri epiſcopi ad fidem catholicam cōuertitur.

Leander epiſcopus. *Ingundis moritur.* *Inguinaria peſtis.* *Gregorius Papa.*

Gens Anglorum ad Chriſtum conuertitur, Edilbertus rex eorum baptiſatur.

Angli & Gothi ad fidem verſi.

Gregorius Papa libros regulæ paſtoralis, quos in epiſcopatus ſui exordio ſcripſerat, libros etiam quos in expoſitione beati Iob iamdudum Conſtantinopoli fecerat, ſupradicto Leandro epiſcopo mittit, cui etiam pallium ex benedictione ſancti Petri dirigit.

Mauritius imperator legationem ad Childebertum regem dirigit, mandans ei, vt quod prius non fecerat, nunc adimpleret, vt Langobardos ab Italia remoueret, qui exercitum in Italiam direxit, & commiſſa pugna cum Langobardis Francorum acies grauiter atritæ ſunt. Abrincatis Paternus epiſcopus ciuis Pictauienſis nitelcit.

Autharius alias Theodelinda.

Flauius rex Otharius, Theodelindam Garibaldi Baioariorum ducis filiam, in coniugium accepit. Childebertus iterato in Italiam exercitu Francorum, cum XX. ducibus ad bellandum Langobardorum aciem direxit. Qui per tres menſes Italiam peruagantes, plurima caſtra depoſuerunt, & innumerabilem multitudinem captiuorum inde abduxerunt. Regem autē Otharium habere non potuerunt, qui intra Ticinenſem vrbem ſe continuerat exercitus, quia tempus æſtiuū erat propter inconſueti aeris incōmoditatem, diſſenteriæ morbo grauiter fatigabatur, & ob id in patriā redire compellitur. Taſſilo ſuper Batuariam à Chilberto dux conſtituitur. Otharius rex ad Guntrannū regē Childeberti legatos miſit, vt per eius nutū, pax inter Childebertū & Othariū firmaretur. Erat autem iſte rex pacificus, omni bonitate ornatus. Is cum quodam die venatum in ſiluā iſſet, &, ut ſolet fieri, hac illacq; diſcurrentibus ſocijs, ipſe cum vno fideli ſuo remanſit ſolus, & graui ſomno depreſſus, capite in gremio eius inclinato obdormiuit, De cuius ore paruum animal egreſſum, tenuem riuulū, qui procul diſcurrebat, tranſire moliebatur, Tunc is in cuius gremio quieſcebat, ſpatam ſuam eduxit, eiq; ex ea pontem fecit, per quem ad aliam tranſiuit partem, & in quoddam montis foramen ingreditur, & poſt paululum reuertitur, & per eandem ſpatam riuulum tranſiens, in os Guntranni ingreditur, ſtatimque à ſomno excitatus, omne retulit ſicut vidit. Is in cuius gremio dormierat, cum rem per ordinem retuliſſet, effoſſus eſt locus, & inæſtimabiles ſunt reperti theſauri, de quo auro miræ magnitudinis cœnobiū fabricauit, & ſupra Corpus ſancti Marcelli martyris in ciuitate Cyballanis poni fecit. Nec eſt vſquam vllum opus ex auro factum, quod huic valeat comparari. Nec poſt multum tempus idem rex, cum theſauros ſuos eccleſijs ac pauperibus erogaſſet moritur, & in eadem Baſilica ſepelitur. Regnum eius Childebertus, & filij eius obtinuerunt,

Otharius. *Ex Guntrani ſomnio reperti theſauri.* *Ciboriū alias. Cabellano vel Canilonio alias. Cabilone.*

nuerunt. Per idem tempus venit ſanctus presbyter Goar ex Aquitania, et in territorio Treuirenſi, in pago Trigorio ſuper ripam Rheni, & riuulum, qui Vuochara dicitur, Oratorium in honorẽ ſanctæ Dei genitricis conſtruens, orationibus, eleemoſynis & prædicatione inibi inſiſtens, plenus virtutibus in eodem loco quieuit. Circa hæc etiam tempora Hilpericus rex, inſidijs ſuæ coniugis Tradegundis, cum de venatione rediret interficitur, & Pariſijs in Baſilica ſancti Vinceutij ſepelitur. Clotharius adhuc puer à matre & Landerico, qui tunc maior domus erat, in regnum ſublimatur. Audiens Childebertus Auunculum mortuum, regnum illius occupare nititur, & cum inmenſo Francorum & Burgundiorum iuxta Sueſsionem ciuitatem venit exercitu, vbi eis Fredegundis cum Landerico duce occurrit, & pugna commiſſa, exercitus Childeberti grauiter cæſus fugit. Poſt idem tempus Childebertus moritur. Habebat autem duos filios, vnum ex concubina nomine Theodebertum, qui maior natu erat, Alterum ex Regina uomine Theodoricum. Huius regis maior domus fuit Arnu lfus, Theodebertus regnum patris obtinuit. Theodericus regnum Guntrani. Idem Burgundiam cum auia ſua Bruninchilde. Per idem tempus bellum inter Chlotharium & Theodericum oritur ſuper fluuium Aroadi, tantaq; cædes de vtroq; populo facta eſt, vt ipſe alueus de cadaueribus repletus magis cruorem, quàm aquam fundere videretur. In prædicto, vt aiunt, certamine viſus eſt angelus Domini gladium euaginatum tenens ſuper populum His temporibus ſanctus pater Columbanus ex Hybernia cum beato Gallo, & alijs probatiſsimis diſcipulis venit in Burgundiam, ibiqne permittente rege Theodorico monaſterium, quod Luxomnium dicitur, ædificauit. Exinde á Brunichilde fugatus, Alemaniam ingreſſus eſt, ibi ſanctum Gallum diſcipulum ſuum reliquit. Ipſe verò in Italiam tranſiens monaſterium, quod Bouium dicitur ædificauit, vbi & multorum pater extitit monachorum. Per idem tempus rex Otharius moritur, & Agilulfus dux Taurinatius, accepta Theodelinda regina in coniugium, ſuper Langobardos in regem eleuatur, quibus Gregorius Papa de pace inter Langobardos & Romanos conſeruanda, multa ſcribit. Prædictæ etiam reginæ quatuor libros, quos de vita ſanctorum compoſuit, tranſmiſit, quem codicem dialogum id eſt duorum locutionum, quia eum, colloquens cum ſuo Diacono Petro, ediderat, appellauit. Per hanc reginam multum vtilitatis eccleſia conſecuta eſt. Agilulfus cum Theoderico regẽ Francorum, perpetuam pacem facit. Cœnobium ſancti Benedicti abbatis à Langobardis noctu inuaditur, monachi Romam petierunt, ſecum Codicem ſanctæ regulæ, nec non pondus panis, & menſuram vini deferentes. Mauricius imperator cum filijs ſuis Theodoſio, Tiberio & Conſtantino, à Phoca, qui fuit ſtrator Priſci patricij occiditur.

Sanctus Goar.
Hilpericus rex Francorum, dolo coniugis interficitur.
Landericus dux.
Childebertus moritur.
Aaronna aliàs.
Maxima clades.
S. Columbanus & Gallus.
Luxouiũ aliàs.
Bobium aliàs.
Rex Otharius moritur.
Agilulfus rex.
Theodalinda.
Cœnobium ſancti Benedicti inuadunt Langobardi.
Mauricius Imperator cum filijs à Phoca occiditur.

Anno Domiuicæ incarnationis D. XXXVIII. Phocas regnauit annos VIII. Huius ſecundo anno Gregorius Papa migrauit ad Dominum, cui iu pontificatu Sabinianus ſuceſsit, quo defuncto Bonifacius Papa conſtituitur. Hic obrinuit apud Phocã principẽ, vt ſedes Romana caput eſſet omniũ eccleſiarum. Quia eccleſia Conſtantipolitana primam ſe omuiũ eccleſiam ſcribebat. Hic mẽſes VIII. & Dies XX: in cathedra reſidens perrexit ad Dominũ, in cuius loco iterũ Bonifacius cõſecratur: Hic petijt Phocã, vt in veteri fano, quod Pantheou vocabatur, quod à Domitiano Cæſare fuerat conſtructũ, eccleſiã ſibi conſecrare liceret, quod annuit Imperator. Poſt hunc Deuſdedit iu pontificatu ſublimatur. Eleutherius Patricius, & cubicularius Imperatoris, in Neapoli ciuitate interfecit Ioannem Tyrannum. Perſæ adverſus rempublicam grauiſsima bella gerunt, & Hieroſolymam intrantes, vexillum Dominicæ Crucis aſportant. Anaſtaſius mouachus illuſtre martyrium pertulit. Nam à Perſis multa pro Chriſto perpeſſus, ad extremum à Coſdroe rege eorum decollatus, cum alijs. LXX. In Francia inter Theodoricum & Theodebertum fratres, inſtigante Brunichilda auia, grauiſsimum oritur bellum, eò quòd Theodebertus non legitimus hæres regni diceretur, quia de pellice erat natus, & apud Tulpiacum caſtrum ſummis viribus decertatum, Theodebertus terga vertit & Coloniam fugit, inde abſtra-

Phocas Imperator.
Sabinianus Papa.
Sedes Romana, hic primum cœpit eſſe caput Eccleſiæ.
Bonifacius.
Papa Deuſdedit.
Theodebertus à fratre trucidatur.

Brunichildis mors digna.
Agilulfus rex Langobardorũ moritur.

ctus, & à fratre attonſus, clericus efficitur, & non poſt multum ab eodem fratre trucidatur, & duo filij eius interficiuntur. Regna quæ præfati reges tenuerunt, in poteſtatem Clotharij tranſeunt. Brunichildis propter multa maleficia, quæ perpetrat iuſſu Clotharij, equorum indomitorum caudis relegata diſcerpitur. Agilulfus rex Langobardorum moritur, & Rodoaldus filius eius in regnum ſtabilitur.

Adaloaldus aliàs.
Heraclius aug.

Anno Dominicæ iocarnatioois D.XLV I. Heraclius regnauit annos XXVI. Qui aduerſus Perſas bellum aggreſſus, occiſo Coſdroe rege eorum, Perſas in deditionem accepit, & lignum ſanctæ crucis Hieroſolymæ, vnde ſoblatum fuerat, cum magna veneratione reſtituit. Bonifacius quintus, & Honorios Seuerinus, & Ioannes Romanam regunt eccleſiam. Heduinus rex Anglorum prædicante Paulino Epiſcopo, ad Chriſti fidem cum ſua gente connertitur. Honorius Papa Scotos in obſeruatione Paſchæ errantes, per epiſtolam redarguit, ſimiliter & Ioannes ſucceſſor Seuerini facit. Per idem tempus fuit maior domus in palatio Chlotarij regis, Arnulfus vir, vt poſtmodum claruit, Deo amabilis, qui poſt gloriam ſeculi, Chriſti ſe ſeruitio ſubdens, mirabilis in epiſcopatu extitit. Huic Dagobertus filius Clotharij in annis puerilibus poſitus, traditus eſt à genitore, vt eom ſecundum ſuam ſapientiam enutriret, eique tramitem Chriſtianæ religionis oſtenderet. Hinc poſtquam ad virilem ætatem peruenit, Sandrageſillum ducem Aquitaniæ & carum conſiliarium patris, eò quòd ſe quadam contumacia deſpiceret, verberibus affecit, & barbæ raſione deturbauit. Quod com pater cognouiſſet, eum ad ſupplicia requirit. Ille furorem patris timens, in Baſilicam ſanctorum Dionyſij & ſociorum eius confugit, eorumq; tutelam ſupplex expoſcit, quorum ſuffragantibus meritis à nullo potuit idem extrahi, quouſq; commiſſum facinus pater indulgeret. Vnde & illum potiſsimom dilexit locum, vbi poſtmodom ingentia dona contulit, & numeroſa prædia dedit. Poſt hæc Dagobertus cum Pipino duce in Auſtria regnaturus, à patre dirigitur, & ſancti Arnulſi Metenſis Epiſcopi conſilijs commendatur. Rodoaldo Langobardorum rego mortuo, Rotharius eidem regno præficitur.

Arnolfus Metẽſium Epiſcopus.
Pædagogus.
Dagoberti in Comitem Aquitania facinus.

Heraclionas Auguſtus.
Hæreſis.
A Martino aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D.LXXII. Heraclionas filius Heraclij, cum matre ſua Martina regnauit anoos II. Cyrus Alexandriæ, Sergius & Pyrrhus regiæ vrbis Epiſcopi, vnam operationem in Chriſto dioinitatis & humanitatis, & vnam voluntatem dogmatizant, & ob hoc à Theodoro Papa & alijs Epiſcopis condemnati ſunt. Dagobertus filius Clotharij cum Saxonibus dimicans, grauiter ab eis uulneratus, patremq; per legatum vocat in auxiliom, qui feſtinans cum exercitu venit & interfecto eorum duce Bertaldo ita Saxones armis perdomuit, vt omnis virilis ſexus eiuſdem terræ incolas, qui gladij, quem tunc fortè gerebat, longitudinem exceſsiſſent, perimeret. Circa hæc tempora Sinenandus, & poſt eum Chilitilla, in Hiſpania regnauerunt. Horum temporibus ſynodus bis facta eſt in vrbe Toletana, vbi plurima de fide catholica & religiooe Chriſtiana promulgata ſunt & ſcripto roborata. Sub his etiam regibus Iſydorus Hiſpalenſis eccleſiæ Epiſcopus floruit, nulli modernorum doctorum poſtponendus, qui multa de fidei regulis, eccleſiaſticiſqoe diſciplinis diſputauit. Poſt idem tempus cooionx regis, nomine Cæſarea, pro Chriſti amore priuato habitu veoit Conſtantinopolim & poſt aliquot dies baptizata, ab Auguſto de ſacro fonte lauata eſt, quam vir eius requirens, cum XL. militaribus viris pacificè Conſtantinopolim venit, à quo ſatis digne ſuſceptus, cum omnibus quos ſecum adduxerat, baptizatus eſt & ab Auguſto de fonte leuatus, multiſq; muneribus honoratus accepta coninge ad patriam repedauit.

Bertbulfo aliàs Saxonum clades maxima à Francis.
Synodus in Hiſpania.
Iſydorus.
Cæſarea regis Perſarum coniunx.
LX. millibus viris aliàs.

Conſtantius Auguſtus.
Paulus patriarcha condemnatur.

Anno Dominicæ incarnatioois D. XXV. Conſtantius filius Heraclij, cnm fratre Heraclione regnauit menſibus VI. Pyrrhi ſucceſſor Paulus, non tantum veſana doctrina ſicut prædeceſſores eius, ſed & aperta perſecutione catholicos cruciauit, ob hoc & ipſe ſicut prædeceſſores eius à ſede apoſtolica damnatus eſt.

Conſtantinus filius Cõſtantij.

Anno Dominicæ incarnationis D.LXXVI. Conſtantinus filius Conſtantij, filij

Heracli

raclij regnauit annos XXVIII. Hic à ſupradicto Paulo deceptus, Hæreticus efficitur, expoſuitq; typum aduerſus catholicam fidem, nec vnam nec duas voluntates, aut operationes in Chriſto definitas eſſe confitendas, quaſi nihil velle, nec operari, vel credendus potens ſit Deus. Vnde à Martino Papa, & C.L. Epiſcopis ſub anathemate damnati ſunt ſupra nominati epiſcopi. Hac de re idem Martinus Papa in exilium mittitur apud Cerſonam, ibique moritur. Vbi etiam miraculorum gloria fulget. Eugenius Papa conſtituitur, quo vita decedente, Vitellianus in eius loco ſubrogatur. Rothario Langobardorum rege mortuo, Grimaldus vir ſtrenuus regnum obtinuit. Per id tempus Clotharius rex Francorum moritur, & ſub Vrbano Pariſijs in Baſilica ſancti Vincentij ſepelitur. Dogebertus Monarchiam totius Imperij obtinuit, excepto quod fratri ſuo Heriberto contra Ligerim & limitem quo tenditur partibus Vuaſconiæ, pagum ſcilicet Toloſanum, Caturcinum, Aganenſem, Petrogoricum, & Sanctonicum, vel quod ab his verſus Pyrenæos montes excluditur, conceſsit. Grimaldus rex Bertarit virum potentem perſequitur, quem idem rex in ſua fide ſuſpiciens, adulatorum & detrahentium linguis ſtimulatus, dolo occidere meditatur, ſed induſtria Hunoldi fideliſsimi ſatellitis, per murum Ticinenſem depoſitus fune, in Franciam ad Dagobertum fugit mortisq; periculum euaſit. Per id tempus Theodorus archiepiſcopus, & Adrianus Abbas doctiſsimus à Vitelliano Papa miſsi ſunt in Britanniam, plurimaſq; eccleſias Anglorum doctrinæ apoſtolicæ fruge fœcundarunt, è quibus Theodorus archiepiſcopus peccantium indici, aquantis ſcilicet annis pro vno quoq; peccato quis pœnitere debeat, mirabili & diſcreta conſideratione deſcribit. His diebus Conſtantinus Auguſtus Italiam à Langobardorum manu eripere cupiens, Conſtantinopoli egreſſus venit Athænas, inde mare tranſgreſſus Tarentū applicuit, inde Beneuentū intrauit, omneſq; pene ciuitates Longobardorum, per quas venerat, cœpit. Luceriam vſque ad ſolum proſtrauit. Deinde Beneuentum cum omni exercitu circundedit, vbi Romualdus filius Grymaldi ſe incluſerat Imperator accepta obſide prædicti Romualdi ſorore, ſoluta obſidione, Neapolim proficiſcitur. Inde Romam perrexit, cui ſexto ab vrbe miliario Vitellianus Papa cum ſacerdotibus & populo Romano occurrit, qui obtulit beato Petro pallium auro textile, & manens apud Romam diebus XII. omnia quæ fuerant antiquitus inſtituta ex ære in ornamentum ciuitatis depoſuit, in tantum, vt etiam Baſilicam beatæ Mariæ, quæ aliquando Pantheon vocabatur, diſco operiret, tegulaſq; æreas inde aufferet. Poſt hæc, Neapolim reuerſus, itinere terreno perrexit ciuitatem Regium, ingreſſuſq; Siciliam habitauit Syracuſas. Manſit autem in Silicia VI. annos, vbi poſt plurimas & inauditas deprædationes in balneo à ſuis extinctus eſt. Poſt huius mortem Mezentius in Silicia Regnum arripuit, ſed abſq; orientalis exercitus voluntate, contra quem Italiæ milites, alij per Hiſtriam, alij per Campaniam, alij vero à partibus Africæ & Sardiniæ, venientes in Syracuſas eum vita priuarunt. Conſtantinopolim caput falſi Imperatoris deportatum eſt. Hæc audiens gens Sarracenorum (quæ iam Aegyptum & Alexandriam peruaſerat) ſubitò cum multis nauibus venientes Siciliam inuadunt, Syracuſas ingrediuntur, multamq; ſtragem faciunt populorum, aufferentes quoq; prædam nimiam, & omnem illum quem Conſtantinus à Roma ſumpſerat ornatum, in ære & diuerſis ſpeciebus, ad Alexandriam reuerſi ſunt.

Martinus Papa in exilio moritur.

Dagobertus rex Franciæ.

Bertarit.

Theodorus monachus Cantuarienſis Epiſcopus.

Supplicijs abàs.

Alias in littore Tyrrheno.

Alias Reginam

Conſtantinus interficitur.

Mezentius alias Metetius.

Anno Dominicæ incarnationis D. C. V. Conſtantinus filius Conſtantini ſuperioris Auguſti regnauit annos XVII. Donus Papa apoſtolicam ſedem tenet. Quo defuncto Agatho. Papa ordinatur. Conſtantinus Auguſtus C. L. Epiſcopos congregari fecit in vrbe Regia, inter quos etiā fuerunt Legati ſanctæ Romanæ eccleſiæ miſſi ab Agathone Papa, Ioannes diaconus, Ioannes Portuenſis Epiſcopus, qui omnes eandem hæreſim damnarunt, quæ vnam operationem & voluntatem in Domino Ieſu Chriſto aſſeuerabat. Ea hora tantæ aranearum telæ in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur, & per hoc ſignificatum eſt, quòd ſordes hæreticæ prauitatis

Conſtantinus Conſtantini nepos Auguſtus.

Donus Papa.

Cōſtantinus Auguſtus fecit concilium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

uitatis depulſæ eſſent. Et Georgius quidem patriarcha Conſtantinopolitanus correctus eſt, cæteri veró in ſua defenſione perſeuerantes, anathematis ſunt vltione percuſſi. Recta autem fides & vera hæc eſt, vt in Domino noſtro Ieſu Chriſto ſicut duæ ſunt naturæ, hoc eſt Dei & hominis, ſic etiam duæ credantur eſſe voluntates. His temporibus ſolis eclypſis facta eſt V. Nonas Maij, moxq; ſubſecuta eſt grauiſſima peſtis tribus menſibus Iulio Auguſto & Septembre. Tunc viſibiliter multis apparuit, quia bonus & malus angelus noctu per ciuitatem pergerent, & ex iuſſu boni angeli malus angelus, qui videbatur venabulum manu ferre, quoties de venabulo oſtium cuiuſcunq; domus percuſſiſſet, tot de eadem domo ſequenti die homines interirent. Per idem tempus Dagobertus rex Arnulfum auunculum Heriberti fratris ſui propter infidelitatem ſuam interfici iuſſit, qui ab Amalgario & Arneberto ducibus, & Vnillibaldo patritio interfectus eſt. Poſt diſceſſum igitur beati Arnulfi, adhuc conſilio Pipini, qui maior domus dicitur, & Cuniberti pontificis Vlſcolone, Dogobertus vtens, ab ipſis fortiter admonitus proſperitatis & iuſtitiæ amore complexus, vniuerſarum ſibi gentium ſubditarum fauoribus extollebatur. Habuit filium ex quadam puella nomine Regnidruda, quem frater eius Heribertus Aurelianus veniens de ſacro fonte ſuſcepit. Namque dum eundem puerum Amandus Epiſcopus catechumenum faceret, finita oratione, cum nemo reſpondiſſet amen, aperuit Dominus os pueri, qui non amplius quàm quadraginta dies habebat & cunctis audientibus reſpondit amen. Vocatus eſt idem puer Sigibertus. Arnulfus Epiſcopus & Romaricus Abbas clari habentur. Eo anno legati regis Dagoberti, Seruatus & Paternus à Conſtantinopoli regreſſi ſunt, petijtq; Imperator Dagobertum, vt omnes Iudæos regni ſui ſecundum fidem catholicam baptizare præciperet, aut de regno expelleret. Siquidem in ſyderum ſignis cognouerat, quod à circuncisis gentibus diuino nutu, eius Imperium eſſet vaſtandum. Et rex quidem ſummo hæc peregit ſtudio, ſed Imperatori non de Iudæis, ſed de Sarracenis fuerat demonſtratum. Poſt hæc Heribertus moritur, relinquens filium paruulum nomine Hilpericum, qui etiam paulo poſt moritur, Regnum ad Dagobertum tranſijt. Grymaldus rex Langebardorum cum Dagoberto pacis firmiſsime fœdus inijt. Quód cùm profugus Bertarius cognouiſſet metuens Grymaldum, egreſſus à Gallia ad Britanniam inſulam properare diſpoſuit. Interea Grymaldus moritur. Cumque iam Bertarius nauim ingreſſus, aliquantum per pelagus nauigaſſet, vox à littore audita eſt, reuertatur Bertarius in patriam ſuam, quia tertius dies eſt hodie, quód Grymaldus rex mortuus eſt. Qui ſtatim reuerſus regnum Langobardorum obtinuit, atque Cunibertum filium ſuum conſortem regni facit. Agothone Papa decedente, Leo iunior locum eius obtinuit. Poſt hunc Benedictus ordinatur. Dagoberdus rex cum Sclauis congreditur eosque ſuperauit, quibus præerat tunc dux nomine Samo. Vuaſcones etiam rebellantes ferro compeſcuit. Huni & Bulgares inter ſe prælia conſerunt, Huni Bulgares ſuperant, qui deuicti & de Pannonia expulſi, nouem millia cum vxoribus, & liberis regem Dagobertum expetunt, terram ad manendum requirunt. Quos res ad Heimandum & Baioariam recipere præcepit. Diſperſosq; per domos omnes vna nocte cum mulieribus & liberis interficere fecit. Circa hæc tempora defuncto Siſebodo rege Hiſpaniæ, Siſenandus quidam ex proceribus Dagobertum regem expetijt, vt ei auxilium ferret, quatenus regnũ Hiſpaniæ obtinere poſſet, in huius beneficij recompenſatione miſſorium aurum regi promittit, penſans auri pondera L. Rex exercitum miſit cum Habundantio & Venerando ducibus, regnumq; viribus Francorum Siſenandus obtinuit. Miſſorium Gothis contradicentibus, non tranſmiſit. Sed ducenta millia ſolidorum, pro miſſorio regi Dagoberto perſoluit. Quod argentum rex ſancto Dionyſio dedit. Edildrudis regina & virgo apud Anglos clara habetur. Gens Sarracenorum ex Aegypto in Africam cum nimia multitudine pergens, obſeſſam Carthaginem cæpit, & crudeliter depopulatam ad ſolum vſq; proſtrauit.

Vera fides duas in Chriſto voluntates et operationes requirit.
Solis Eclypſis.
Peſtis grauiſſima & duo Genij viſi ſunt.
Alij ex Nantbil de vxore genitũ volunt.
Sigibertus puer in Baptiſmo locutus Amen.
Iudæos aut baptizandos aut expellendos.
Heribertus frater Dagoberti moritur cum filio.
Betrarit aliàs.
Grymaldus moritur.
Hũni Vulgaros ſuperant.
Dagoberti crudelitas in Bulgaros.
Miſſorium aureum.

Anno Dominicæ incarnationis D. C. XII. Iuſtinianus minor, filius Conſtantini regnauit annos X. Ioannes, Conon & Sergius Romanam regunt eccleſiam. Chilianus Epiſcopus Vurrzburgenſis. Arnnal eius diſcipulus clareſcit. Iuſtinianus Africam à Sarracenis abſtulit & cum eiſdem pacem terra marique fecit. Hic Sergium Pontificem, quia in errorem illius ſynodi, quam Conſtantinopoli fecerat, fauere & ſubſcribere noluit, miſſo Zacharia protoſpatario ſuo, Conſtantinopolim deportari iuſsit, ſed militibus repugnantibus, iuſſu principis perficere non potuit. Adalgiſus Tyrannus, dux Tridentinæ ciuitatis, adnitentibus Aldone & Grauſone Brixinanis ciuibus, & alijs multis ex Langobardis, contra Cunibertum regem debellat eumque de regno expulit, ſed reſumptis viribus Cunibertus præfatum Tyrannum in prælio interfecit. Dagobertus rex Metas veniens in conſilio Pontificum & Procerum, filium ſuum Sigibertum in regno Auſtriæ ſublimat, cumq; Cuniberto Epiſcopo Colonienſis eccleſiæ & Pipino duci commendat, ſequenti anno ei filius natus eſt, cui regnum Neuſtriacum atque Burgundiæ dandum poſt ſuum diſceſſum nominauit. Poſt hæc idem Dagobertus moritur, & in Baſilica ſancti Dionyſii ſepelitur, fuit autem prouidus in conſilio, cautus in iudicio, ſtrenuus in militari diſciplina, largus in Eleemoſynis, ſtudioſus in componenda pace eccleſiarum, præcipuè deuotus in ditandis ſanctorum cœnobijs, qui quamuis omnia loca ſancta excoluiſſet, præ cæteris monaſteria ſanctorum Dionyſij, Martini atque Mauricij excoluit, & omnia eccleſiaſtica dignitate nobilitauit. Regnum eius ſicut ipſe viuens diuiſerat, filij eius tenuerunt. Ega maicr domus cum Nautilda regina, regnum Cludeuei adminiſtrat. Circa hæc tempora cum in caſtro Caſsino vaſta ſolitudo exiſteret, venientes de Celimanicorum vel Aurelianenſium regione, Franci venerabilis patris benedicti, eiuſque Germanæ Scholaſticæ corpora auferunt, in ſuam patriam aſportant. Corpus ſancti Benedicti in territorio Aurelianenſi, in monaſterio, quod vocatur Floriacus, ſepultum eſt. Porrò ſanctæ Scholaſticæ in partibus Cenomanenſium religioſorum denotione conditum. Rege Cuniberto mortuo, de regno Langobardorum inter principes magna fit controuerſia, plurimi interficiuntur, non nulli excæcantur. Mulieres etiam, quæ ſe reginas forè iactauerant, naſo & auribus abſciſis deturpantur. Ad extremum Heribertus dux Taurinenſium reguum obtinuit.

Iuſtinianus minor.
S. Chilianus.
Protoſpatarius Alachis alias.
Aliàs Auſtraſia.
Dagobertus moritur.
Erckenualdus alias.
S. Benedicti tranſlatio & Scholaſtica.

Anno Dominicæ incarnationis D. C.XXII. Leo Auguſtalem dignitatem arripiens, Iuſtinianum regno priuauit eumq; exulem in Ponto ſeruauit, regnumq; Romanorum tribus annis rexit. Sergius Papa in ſacrario beati Petri Apoſtoli magnam portionem ligni Dominicæ crucis reperit, quæ ex tempore illo ab omni populo in Baſilica Conſtantiniana, die exaltationis eius oſculatur ac adoratur. In Britannia Cunibertus Lindiſfranenſis eccleſiæ Epiſpopus clarus habetur, in gallijs Audoenus Rotomagenſis, Cligiſus Nouigenſis, Sulpitus Biturиacenſis Epiſcopi clari habentur. His etiam temporibus venerabilis vir Vuillibrordus, cognomento Clemens de Britannia gentis Anglorum, ob gratiam Euangelij in Gallias tranſiens, à Sergio Papa Epiſcopus Friſonum conſecratur, atque in eandem gentem ad prædicandum dirigitur. Tiberius regnauit annos ſeptem. Hic contra Leonem inſurgens, regnum eius inuaſit, eumq; toto quo ipſe regnauit tempore, in eadem ciuitate in cuſtodia tenuit. Gilſulfus dux, Beneuentum & campaniam igne, gladio & captiuitate vaſtauit. Ioannes Romanam regit eccleſiam:

Hic vniuerſos captiuos, quos Giſulfus cæperat, redimit atque Langobardos domum redire fecit, cui ſucceſsit alius Ioannes Clodoueus rex, corpus beati Dionyſij diſco operiens minus religioſe, licet cupidè, os brachij eius fregit & rapuit confeſtimq; ſtupefactus in amentiā incidit, & poſt duos annos vitam cū regno finiuit Hoc tempore Synodus Aquileiæ facta ob imperitium fidei, quintū vniuerſale concilium ſuſcipere diffinit. Clariſsima hæc ſynodus ritè et ſolenniter celebrata fuit, tem

LEO AVG.
Iuſtiniano abiecto.
Tiberius III. Auguſtus.
Clodoueus moritur.
Concilium contra Hæreticos.

poribus Vigilij Papæ, contra Hæreticos qui beatam Mariam ſolum hominem, non Deum & hominem genuiſſe affirmabant, in qua ſynodo catholicè inſtitutum eſt, vt Maria ſemper virgo θεότοκος diceretur, quia non ſolum hominem, ſed verè Deum & hominem genuit. Ea ætate claruit Lambertus Tungrenſis eccleſiæ epiſcopus, qui dum regiam domum zelo religionis accenſus increpaſſet, ab iniquiſsimo Dodone & alijs viris de palatio miſsis improuiſe concluſus, intra domum eccleſiæ in Leodio vico occiditur.

Lambertus Epiſcopus occiditur.

Iuſtinianus ſecundò Imperiū occupat. Leo Imperator occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis D.C.XXXII. Iuſtinianus ſecundò cū Thiberio filio regnauit annos VI. hic regnum rurſus recipiens, eos, qui ſe expulerant, patritios occidit, Leonem quoque & Tiberium, qui locum eius vſurparant, cœpit, & in medio circo coram omni populo iugulari præcepit. Gallicinum vero patriarcham Conſtantinopolitanum erutis oculis Romam miſit, Cyrumq́; abbatem, qui eum in Ponto exulem aluerat, epiſcopum in loco Gallicini conſtituit. Siſinnius & Conſtantinus Romanam regunt eccleſiam. Hunc Conſtantinum ad ſe venire iubens Iuſtinianus, honorificè ſuſcepit ac remiſit, quem proſtratus in terra pro ſuis peccatis intercedere rogans, cuncta eccleſiæ priuilegia renouauit. Qui cum exercitum in Pontū mitteret ad comprehendendū Philippicum, quem ibi relegauerat, multum eum idem Papa prohibuit, ſed tamen inhibere non potuit. Exercitus, qui miſſus contra Philippicum fuerat, ad partem eius ſe contulit, & eum Imperatorem facit, qui Conſtantinopolim contra Iuſtinianum veniens, cum eo ab vrbe miliario duodecimo pugnauit & eum occidit, regnumq́; adeptus eſt. Imperauit autem, vt præmiſimus, hac ſecunda vice VI. annos, quem Leo in expulſione ipſius naribus detruncauit, qui poſt iterum aſſumpto imperio quoties defluentem guttam rheumatis manu deterſit, pene toties aliquem ex his, qui contra eum fuerant, iugulari præcepit. Dum hæc in oriente aguntur, Anſprandus, qui apud Baioariam IX. exulauerat annos, cum Baioarijs Italiam venit, pugnauitq́; cum Ariberto rege, qui dum in Franciam fugere vellet, Ticinum fluuium ingreſſus, cum equo tranſnatare conatus eſt, ſed quia auro grauatus erat, aquis ſuffocatus extinctus eſt. Anſprandus regnum obtinuit III. tantummodo menſes. Poſt cuius interitum Luitprandus filius eius in regali conſtituitur ſolio. Apud Francorum quoque gentem Pipino vita exempto, eius filius Carolus in principatu ſucceſsit, licet per multa bella & certamina de manu Raginfridi, eundem principatum ſuſtulit. Nam cum in cuſtodia teneretur, diuino nutu ereptus aufugit, ac primum contra Raginfridum, cum paucis bis terq́; certamen iniuit, ad extremum eum apud Vinciacum magno certamine ſuperauit, cui tamen vnam vt ferunt, hoc eſt Andaganenſem ciuitatem ad habitandum conceſsit, cunctam vero Francorum gentem ipſe gubernandam ſuſcepit.

Philippicus fit Auguſtus occiſo Iuſtini ſecū. Iuſtinianus naribus detruncatus à Leone.

Anſprandus rex Lango.

Carolus rex Francorum.

PHILIPPICVS AVG.

Anno Dominicæ incarnationis D C. XLVIII. Philippicus regnauit annū vnum & menſes VI. hic poſtquàm imperiali dignitate confirmatus eſt, Cyro de pontificatu abiecto, ad gubernandum monaſterium ſuum in Pontum, redire cœpit. Hic Cōſtantino Papæ literas praui dogmatis direxit, quas ille reſpuit, ſtatuitq́; populus Romanus, ne hæretici imperatoris nomen, aut chartas aut figuram ſolitus ſuſciperent. Contra hunc Anaſtaſius, qui & Arthemius dictus eſt, inſurgens, eum regno expulit, oculiſq́; priuauit.

ANASTASIVS. Arthemius dictus. Petronax.

Anno Dominicæ D. C. L. Anaſtaſius regnauit annos III. Hic literas Conſtantino Papæ per Scholaſticum patricium, & Exarcham Italiæ direxit, quibus ſe fautorem catholicæ fidei & concilij prædicatorem eſſe declarauit. Defuncto Giſulfo duce Beneuentano, Romaldus filius eius locum eius obtinuit. Circa hæc tempora Petronax ciuis Brixianæ vrbis, diuino amore compunctus, caſtrum Caſsinum petijt, & monaſterium ſancti Benedicti quòd iam tunc C. & X. annos deſtructum manebat, reædificatum multorumq́; monachorū pater ibi extitit. Gregorius Papa conſtituitur,

Hic

hic Bonifacium ex Britannia ortum, epiſcopum ordinauit, & per eum in Germaniam verbum ſalutis prædicauit & gentem illam ſedentem in tenebris euangelica luce illuſtrauit.

Germani ad fidem verſi.

Carolus princeps contra Ratbodum Regem Friſonum multa certamina conſerit, qui tyrannus diuino nutu percutitur anno præfati principis, IIII. regni ſui. Pugnauit idem Carolus aduerſum Saxones, eoſque vicit.

Rappotũ aliàs

Anaſtaſius Imperator claſſem in Alexandriam contra Sarracenos direxit. Exercitus de medio itinere reuerſus, Theodoſium imperatorem elegit, atque coactum in ſolio imperij confirmauit, qui Theodoſius apud Mycenas ciuitatem Anaſtaſium graui prælio vicit, ſeptem millia de exercitu ceciderunt, datoq́; ſibi ſacramento, eum clericum fieri, & presbyterum fecit ordinari.

THEODOSIVS III. Imperator à militibus coactus.

Anno Dominicæ incarnationis D. LIIII. Theodoſius regnauit vnum, hic poſtquàm regnum accepit, mox in Regia vrbe imaginem illam, in qua ſancta ſynodus erat depicta & à Philippo erat eiecta, priſtino in loco erexit. His diebus ita Tyberis fluuius inundauit, vt vltra alueum ſuum egreſſus, multa Romanæ fecerit exitia ciuitati, ita vt in via lata ad vnam & ſemis ſtaturam excreſceret, atque à porta ſancti Petri vſque ad pontem Miluium aquæ ſe deſcendentes coniungereut.

Tyberis inundatio.

Anno Dominicæ incarnati. D. C. LV. Leo regnauit annos IX. His temporibus Sarracenorum gens cum inmenſo exercitu veniens Cõſtantinopolim circũdedit ac per continuum trienniũ obſedit, donec ciuibus multa inſtantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, bello, peſtilentiaq́; perirent, at ſic partes obſidionis abſcederent. Eorum maxima multitudo tempeſtate in mare perijt. Intra Conſtantinopolim vero tempore obſidionis CCC. millia hominum peſtilentia & fame interiêre. Luitprandus rex oſſa ſancti Auguſtini Epiſcopi à Sardinia tranſtulit & in vrbem Ticenenſem cum debito honore ſepeliuit. Idem rex Rauennam obſedit, claſſem inuaſit atque deſtruxit. Carolus princeps X. anno regni ſui cum Baioarijs pugnauit eoſque vicit. Idem rex quintodecimo anno regni ſui Alemanniam ingreſſus contra Lantfridum dimicauit & ſibi eandem gentem ſubiecit. Sextodecimo anno regni ſui Vaſconiam ingreſſus, Eudonem ducem Aquitaniæ bello perterruit. XVII. anno Sarraceni ex Hiſpania cũ vxoribus & paruulis venientes, Aquitaniam Galliæ prouinciam quaſi in ea habitaturi intrant. Carolus quidem vt dictum eſt cum Eudone Aquitaniæ Principe tunc diſcordiam habebat, qui tamen in vnum ſe coniungentes, contra eoſdem Sarracenos pari couſilio dimicarunt. Nam irruentes Franci ſuper eos, CCC. LXXV. millia ex eis interfecerunt. Eudo quoq́; ſuper eorum caſtra irruens, pari modo multos interficiens, omnia deuaſtauit. Mille tantum Quingenti ceciderunt ex Francis, vt in epiſtola ab Eudone miſſa Gregorio Papæ de eadem victoria continetur. Ea tempeſtate Leo Imperator ſanctorum imagines depoſitas incendit, Romanoq́; pontifici Gregorio ſimiliter facere, ſi ſuam vellet habere gratiam, mandauit. Sed Pontifex hoc facere contempſit. Omnes quoq́; Rauennæ exercitus vel Venetiarum, talibus iuſsis vno animo reſtiterunt, & niſi Pontifex eos prohibuiſſet, alium Imperatorem ſuper ſe conſtituiſſent. Per id tempus Luitprandus rex caſtra Aemiliæ, Foromanum & Pentapolim, Auximiumq́; inuaſit. Sed poſt aliquos dies Romano pontifice elaborante Romanis reddita ſuut. Leo Auguſtus ad peiora progreſſus eſt, ita vt compelleret omẽs Cõſtantinopolim habitantes, tam vi quàm blandimentis ſanctorum imagines depouere, & quaſcunq́; inuenire potuit, in media ciuitate concremauit. Et quia pleriq́; ex populo tale ſcelus fieri prohibebãt, aliqui ex eis capite truncati, alij parte corporis mutilati ſunt, cuius errori Germanus patriarcha non conſentiens, à propria ſede depulſus eſt, & eius in loco Anaſtaſius presbyter ordinatur. Circa hæc tempora Carolus princeps Pipinũ filium ſuum ad Luitprandum regem direxit, vt eius iuxta morem Capillum incideret, qui eius

LEO III. AVG.

Conſtantinopolis obſeſſa à Sarracenis.

S. Auguſtini tranſlatio.

Imagines ſanctorũ incenſa.

Sanctorum imagines incenſa iterum.

Cæſariem

Cæſariem incidens, ei pater effectus eſt, multiſq́; eum ditauit regijs muneribus, & genitori remiſit.

Carolus XVII. anno regni ſui cum exercitu in Vueſtrachiam venit, eamq́; ſuæ ditioni ſubiecit. Anno XX. regni ſui, iterum cum valida manu Vuaſconiam ingreſſus eſt, & Eudonem regno ſimul & vita priuauit, ſequenti anno contra filios eiuſdem Eudonis dimicauit.

Anno XXII. regni ſui, Saracenorum exercitus rurſum in Gallias introiens, multam deuaſtationem fecit, contra quos Carolus non longè à Narbona bellum committens, eos ſicut & prius maxima cæde proſtrauit.

Anno XXIIII. regni ſui, iterum Sarraceni Gallorum fines ingreſsi, vſque ad prouinciam venerunt, & capta Arelate, omnia circumquaq; demoliti ſunt. Tunc Carolus ad Luitprandum regem mittens, auxilium contra Sarracenos expoſcit, qui nihil moratus cum omni Langobardorum exercitu in eius adiutorium properauit, quo comperto gens Sarracenorum mox ab illis regionibus aufugit.

Carolus moritur. Anno XXVI. regni ſui, Carolus bellicoſiſsimus & victorioſiſsimus princeps Francorũ moritur, fiunt igitur ni fallor, anni ab incarnatione Domini computati à quadrageſimo ſecundo anno Imperij Octauiani, vſque ad ultimum Leonis Auguſti annum, qui temporibus Caroli principis regnaſſe cognoſcitur. D.CC.XVIII. Menſes III. Dies II.

Diſcordant in ſupputatione temporum hiſtorici. Diſcernamus etiam ſi placet eoſdem annos Domini per tempora pontificum Romanorum, & videamus quomodo ſibi tempora principum, & præſulum adinuicem comparata, reſpondeant.

Beatus Petrus Apoſtolus Romæ in epiſcopali cathedra ſedit annos XXV. Menſes II. Dies II.

Linus ſedit	Annos	XI.	Menſes	III.	Dies	XIII.
Cletus ſedit	Annos	XII.	Menſem	I.	Dies	XI.
Clemens ſedit	Annos	IX.	Menſes	II.	Dies	X.
Anacletus ſedit	Annos	IX.	Menſes	II.	Dies	X.
Euchariſtius ſe.	Annos	IX.	Menſes	X.	Dies	X.
Alexander ſedit	Annos	X.	Menſes	VII.	Diem	I.
Sixtus ſedit	Annos	X.	Menſes	II.	Diem	I.
Thelophorus ſe.	Annos	XI.	Menſes	III.	Dies	XXI.
Iginus ſedit	Annos	IIII.	Menſes	III.	Dies	III.
Pius ſedit	Annos	XIX.	Menſes	IIII.	Dies	III.
Anicetus ſedit	Annos	XI.	Menſes	IIII.	Dies	III.
Soter ſedit	Annos	IX.	Menſes	VI.	Dies	III.
Eleutherius ſedit	Annos	XV.	Menſes	III.	Dies	II.
Victor ſedit	Annos	X.	Menſes	II.	Dies	X.
Zepherinus ſe.	Annos	VIII.	Menſes	VI.	Dies	X.
Calixtus ſedit	Annos	VI.	Menſes	II.	Dies	X.
Vrbanus ſedit	Annos	IIII.	Menſes	X.	Dies	XIII.
Pontianus ſedit	Annos	IX.	Menſes	V.	Dies	II.
Antherus ſedit	Annos	XII.	Menſem	I.	Dies	XII.
Fabianus ſedit.	Annos	XIIII.	Menſes	XI.	Dies	XI.
Cornelius ſedit	Annos	II.	Menſes	II.	Dies	II.
Lucius ſedit	Annos.	III.	Menſes	III.	Dies	III.
Stephanus ſedit	Annos	VII.	Menſes	V.	Dies	II.
Sixtus ſedit	Annum	I.	Menſes	X.	Dies	XXIII.
Dionyſius ſedit	Annos	VI.	Menſes	II.	Dies	IIII.

Felix

Felix ſe.	Annos	IIII.	Menſes	III.	Dies	XXV.
Euthichianus ſe.	Annum	I.	Menſes	I.	Dies	I.
Gaius ſedit	Annos	XI.	Menſes	IIII.	Dies	XII.
Marcellius ſe.	Annos	IX.	Menſes	IIII.	Dies	XXV.
Marcellus ſedit	Annos	V.	Menſes	VII.	Dies	XXII.
Enſebius ſedit	Annos	VI.	Menſes	I.	Dies	III.
Melchiades ſe.	Annos	IIII.	Menſes	o.	Dies	o.
Siluester ſedit	Annos	XXIIII	Menſes	X.	Dies	X.
Marcus ſedit	Anuos	II.	Menſes	VIII.	Dies	XX.
Iulius ſedit	Annos	XV	Menſes	II.	Dies	VI.
Liberius ſedit	Annos	VI	Menſes	III.	Dies	IIII.
Felix ſedit	Annum	I.	Menſes	III.	Dies	II.
Damaſus ſe.	Annos.	XVIII.	Menſes	III.	Dies	XII
Siricius ſedit	Annos	XV.	Menſes	o.	Dies	o.
Anaſtaſius ſedit	Annos	III.	Menſes	o.	Dies	X.
Innocentius ſe.	Annos	XV.	Menſes	II.	Dies	XXI.
Zoſimus ſedit	Annum	I.	Menſes	III.	Dies	XI.
Bonifacius ſedit	Annos	III.	Menſes	VIII.	Dies	VII.
Celeſtinus ſedit	Annos	VIII.	Menſes	X.	Dies	XVII.
Sixtus ſedit	Annos	VIII.	Menſes	o.	Dies	XIX.
Leo ſedit	Annos	XXI	Menſes	I.	Dies	III.
Hilarius ſedit	Annos	VI	Menſes	III.	Dies	X.
Simplicius ſedit	Annos	XV.	Menſes	I.	Dies	VII.
Felix ſedit	Annos	VIII.	Menſes	XI.	Dies	XVIII.
Gelaſius ſedit	Annos	IIII.	Menſes	VIII.	Dies	XVIII.
Anaſtaſius ſedit	Annnm	I.	Menſes	XI.	Dies	XXIIII.
Symachus ſedit	Annos	XV.	Menſes	VII.	Dies	XXVII.
Hormiſda ſedit	Annos	IX.	Menſes	o.	Dies	XVII.
Ioannes ſedit	Annos	II.	Menſes	IX.	Dies	XVI.
Felix ſedit	Annos	IIII.	Menſes	II	Dies	XIIII.
Bonifacius ſedit	Annos	II.	Menſes	o.	Dies	XXVI.
Agapitus ſedit	Annum	I.	Menſes	XI.	Dies	XIX.
Siluerius ſedit	Annum	I.	Menſes	V.	Dies	XI.
Vigilius ſedit	Annos	XVIII.	Menſes	VI.	Dies	XXVI.
Pelagius ſedit	Annos	XI.	Menſes	X.	Dies	XVIII.
Ioannes ſedit	Annos	XII	Menſes	XI.	Dies	XXVI.
Benedictus ſedit	Annos	IIII.	Menſes	I.	Dies	XXVIII.
Pelagius ſedit	Annos	X.	Menſes	II.	Dies	X.
Gregorius ſedit	Annos	XIII.	Menſes	VII.	Dies	X
Sabinianus ſedit	Annum	I.	Menſes	V.	Dies	IX.
Bonifacius ſedit	Annos	VIII.	Menſes	o.	Dies	XXII.
Honorius ſedit	Annos	XII.	Menſes	XI.	Dies	XIII.
Seuerinns ſedit	Annos	o.	Menſes	II.	Dies	IIII.
Ioannes ſedit	Annnm	I.	Menſes	IX.	Dies	XVIII.
Theodorus ſedit	Annos	VI	Menſes	V.	Dies	XVIII.
Martinus ſedit	Annum	I.	Menſes	I.	Dies	XXVI.
Eugenius ſedit	Annnm	I.	Menſes	VIII.	Dies	XXIIII.
Vitellianus ſedit	Annos	VII.	Menſes	o.	Dies	o.
Adeodarus ſedit	Annos	IIII.	Menſes	II.	Dies	V.
Donus ſedit	Annum	I.	Menſes	V.	Dies	X.
Agatho ſedit	Anuum	II.	Menſes	VI.	Dies	IIII.
Leo ſedit	Annum	I.	Menſes	X.	Dies	XXII.
Benedictus ſedit	Annum	o.	Menſes	X.	Dies	XII.

Ioannes

Ioannes ſedit	Annos	I.	Menſes	o.	Dies	IX.
Conon ſedit	Annos	o.	Menſes	XI.	Dies	o.
Sergius ſedit	Annos	XIIII.	Menſes	VIII.	Dies	XXIII.
Ioannes ſedit	Annos	III.	Menſes	II.	Dies	XII.
Ioannes ſedit	Annos	II.	Menſes	VI.	Dies	o.
Siſinnus ſedit	Annos	o.	Menſes	o.	Dies	XV.
Conſtantinus ſe	Annos	VII.	Menſes	IX.	Dies	XI.
Gregorius ſedit	Annos	XVI.	Menſes	IX.	Dies	XXV.
Gregorius ſedit	Annos	X.	Menſes	IX.	Dies	XI.
Zacharias ſedit	Annos	X.	Menſes	III.	Dies	XIIII.

Fit ergo, vt arbitramur, ſumma horũ à temporibus beati Petri Apoſtoli vſq; ad Zachariam Papam, qui principio regni Pipini Romaná gubernat eccleſiam, Anni DCCC.III. Menſes VIII. Dies XXVI. Quibus ſi addamus quindecim An. Octauiani, XXIII. Tiberij. III. Caij ſimiliter III. Claudij, quia IIII. Claudij anno Petrus Apoſtolus Romam venit, & ipſe iam annus in Pontificatu eius computatur, colliguntur anni DCC.XXVII. ſupercreſcunt itaq; anni Pontificum, annos principum Romanorum XXIX. annos. Quid horum potius ſequendum ſit, prudens lector videat. Illud tamen pro certo ſcimus, quòd nec Auguſtorum, nec Antiſtitum numerus annorum cyclis Dionyſij concordet, ſiquidem in alio plus, in alio minus inuenitur. Nam ſecundum Dionyſiũ Anno dominicæ incarnat. DCC. XLI. Carolus princeps moritur, & Pipinus ſuſcepit principatum, poteſt autem fieri vt vicio ſcriptoris numerus ſit deprauatus annorum. Hæc idcirco ab ipſo incarnationis Domini anno exordium capientes, vſq; huc prædiximus, vt quia ſequens libellus à noſtra paruitate æditus, per eiuſdem incarnationis dominicæ annos tempora principum & geſta declarat, iſte nihilominus quo tempore, quo loco, vel quid ſub vnoquoq; principe actum ſit, ſummatim demonſtrat. Triumphos quoq; ſanctorum Martyrum, confeſſorum, quibus in locis, vel ſub quibus regibus coroná gloriæ perceperunt, nominatim aperiet. Igitur vbi iſte finitur, ille conſequenter initium capiat, & vbi ille incipit, iſte finem ſorciatur.

S. Petrus quando venerit Romam.

Ex Eutropio & Paulo Vuarnefrido fermè omnia ſumpſit, & in primum congeſſit librum.

Primi Libri finis.

CHRO.

CHRONICORVM REGINONIS DE ORIGINE GENTIS ET REGVM FRANCORVM LIBER SECVNDVS.

ANno Dominicæ incarnationis D.CC.XLI. Carolus filius Pipini, maior domus, & bellicoſiſsimus dux Francorum defunctus eſt.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.XLII. Carolomanus & Pipinus filij eius, duxerunt exercitum contra Hunoldum ducem Aquitanorum, & cœperunt caſtrum, quod vocatur Lucas, & in eodem itinere diuiſerunt regnum Francorum inter ſe in loco, qui dicitur vicus Pictanis. Poſt hæc Carolomanus eodem anno Alemaniam cum exercitu vaſtauit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XLIII. Carolomanus & Pipinus contra Odilonem ducem Baioariorum duxerunt exercitum, & inierunt pugnam, & victores effecti. Carolomanus abſq; fratre in Saxoniam perrexit, & cœpit caſtrum quod dicitur Ochſenbrug per placitum & pacis conditionem, & Theodericum Saxonem obſidem accepit, qui ſacramentis datis, in patriam dimiſſus eſt redire, ſed poſt habito ſacramento fefellit.

Anno Dom inicæ incarnationis D.CC.XLIIII. Iterum Carolomanus & Pipinus Saxoxiam cum exercitu ingreſſus, & rurſus captus eſt ſupradictus Theodericus.

Bellum Francorū in Saxones.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XLV. Carolomanus confeſſus eſt ſuo Germano Pipino, quod mente diſpoſuiſſet mundum relinquere, & pro amore Dei regnum terrenum deſerere, vt in futura vita centuplicatam reciperet poſſeſsionem. Et in hoc anno nullam fecerunt expeditionem, ſed præparauit ſe Carolomanus ad id, quod decreuerat. Et Pipinus vt Germanum ſuum ad locum honorificè cum muneribus, & debita munificentia proſequeretur. Carolomanus Rex Romam pergens, & in monachali habitu vitam finiuit.

Carolomanus factus monachus.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.XLVI. Carolomanus Romam perrexit, ibiq; ſe totondit, & in Sarapte monte monaſterium ædificauit, in honorem ſancti Syluestri, ibiq; aliquod tempus moram faciens, exinde ad ſanctum Benedictum in Caſſinum vſq; peruenit, & ibi monachus effectus eſt. Fertur autem de ſancto viro exemplum memorabile. Cum adhuc Romæ poſitus in monaſterio, quod ſibi ædificauerat, ab omnibus propter regiam nobilitatem, & quod maius eſt, propter contemptum regni terreni, & gloriam præſentis ſeculi, veneraretur, & laudibus extolleretur, timens vir Deo plenus fauorem laudis humanæ, qui tanta pro Chriſto reliquerat, fugam magis arripere diſpoſuit, quam vanæ gloriæ ſubiacere. Et hoc tantummodo vni fido ſocio confeſſus eſt, quem ab infantia in omnibus fidelem probauerat, cum eo noctu omnibus aufugit inſcijs, & ad Caſsinum montem vſq; peruenit, nihil ſecum portans ex omnibus bonis, quæ corpori erant neceſſaria, nudus Chriſtum ſecutus eſt. Et iuxta morem portam monaſterij pulſans, colloquium patris monaſterij expetijt, in cuius præſentiam cùm veniſſet mox in terram corruit, ſe homicidam eſſe, ſe reum omnium criminum proteſtans, miſericordiam expoſcit, pœnitentiæ locum exquirit, pater cùm hominem peregrinū eſſe cognouiſſet, interrogat cuius patriæ aut gentis eſſet, at ille confeſſus eſt ſe Franciū eſſe, & ex Francia propter talia ſcelera migraſſe, exilium libenter ferre paratum, tantum vt patriam cœleſtem non amitteret. Spiritualis pater eius precibus annuens, præcepit eum in cella nouitiorum recipi, vnà cum ſuo collega, probari ſecundum quod regula iubet, & tantò arctius, quantò barbaræ & ignotæ gentis homo erat, implens illud apoſtolicum, Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt. Itaq; probatus in omni pacientia, ſociatus eſt congregationi vnà cum collega: poſt emenſum anni circulum profeſſus ſtabilitatem, conuerſationem, morum obedientiam ſecundum regulam ſancti Benedicti, cœpit autem irrepræhenſibiliter inter fratres conuerſari, omnibus virtutibus pollens. Accidit autem, vt iuxta quod mos eſt, ad coquinæ officium Ebdomadarius deputaretur, quod cum libenter quidem faceret,

Soracte aliàs.

Ad Caſsinum montem venit Carolomannus.

Probate Spiritus ſi ex Deo ſunt.

A coquo percuſſus Caroloman.

ſed in multis ignoranter offenderet. Coquus vino exæſtuans ei alapam dedit, dicens: Ita te fratribus deſeruire oportet, cui ille nil motus, placido vultu reſpondit: Indulgeat tibi Dominus frater, & Carolomanus. Neq; enim cuiquam nomen ſuum prodiderat, ne ex vocabulo agnoſceretur. Rurſus cum in quibuſdã cibarijs adminiſtrandis errasset, à coquo percuſſus eſt, cui eadem quæ ſupra imprecatus eſt. Et cum tertiò à coco crudeliter cæderetur, indignatus ille comes indiuiduus ſuæ peregrinationis, quod tantus vir à tam vili perſona tam contumelioſe afficeretur, iam ferre non valens, arripuit pilum, vnde panis in holerã fratum mittendus conterebatur, & eum omni annisu percuſsit dicens. Nec tibi Deus parcat ſerue nequam, nec Carolomanus indulgeat. Fratres hoc audito valde commoti ſunt, quod homo alienigena, & pro miſericordia receptus, talia facere præſumpſiſſet. Protinus ergo cuſtodiæ mancipatur, vt die ſequenti talis præſumptio acrius vindicaretur. In craſtinum productus de cuſtodia in medio conuentu ſiſtitur: percunctatus cur manus extendere in fratrem miniſtrum auſus fuiſſet. Reſpondit, quia inquit, vidi ſeruum nequiorem omnibus, virum meliorem & nobiliorem omnium, quos in terra conuerſari ſcio, non ſolum verbis dehoneſtare, ſed etiam plagis afficere Furore nimio exagitati, quod eum, qui peregrinus venerat, cæteris prætuliſſet, interrogant quis eſſet ille, qui bonitate & nobilitate omnes anteiret, cur ſaltem patrem monaſterij non excepiſſet, Ille neceſsitate conpulſus celare non valens, quod Deus iam manifeſtari volebat, ait: iſte eſt Carolomanus quondam Rex Francorum, qui pro Chriſti amore regnum & gloriam mundi dereliquit, qui de tanta excellentia ita ſe humiliauit, vt modo à viliſsimis perſonis non ſolum contumelijs afficitur, verum etiam verberibus affligatur: Quo audito tremefacti à ſedibus ſurgunt, pedibus eius ſe proſternunt, veniam poſtulant de contemptu, ignorantiam profitentur. Ille contra in terram prouolutus, cum lachrymis negare cœpit, hæc non eſſe vera, non ſe eſſe Carolomanum, ſed hominem peccatorem & homicidam, collegam ſine timore perterritum, propter commiſſum piaculum hæc excogitaſſe. Quid plura? cognitus ab omnibus cum magna reuerentia eſt obſeruatus. Hæc non paſsi ſumus præterire, nunc ad Chronica reuertamur.,

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XLII. Gripho fugit in Saxoniam, & Pipinus iter faciens per Thuringiam, in Saxoniam introiuit vſq; ad fluuium Muſſaham, in vico, qui dicitur Schahaningi, & Gripho collecta manu, vnà cum Saxonibus ſuper fluuium Obaccrum ſedit, qui dicitur Orhemum.

Strahungo aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XLIII. Gripho de Saxonia egreſſus, in Baioariam peruenit, ipſumq; ducatum ſibi ſubiugauit. Giltrudem cum Thaſsilone cœpit, & ſuæ ditioni ſubiecit Suigder in ſolatium ſupra dicti Griphonis. Hæc audiens Pipinus cum exercitu illuc venit, omnesq; ſupra nominatos ſibi ſubiugauit, Griphonem & Lantfridũ ſecum duxit in Franciam, Thaſsilonem ducem Baioariorum conſtituit. Griphonem in partibus Neuſtriæ miſit, & ei X II. comitatus dedit, inde iterum Gripho fugiens Vaſceniam petijt, & ad Vuipharium ducem Aquitanorum peruenit.

Gayſirum aliàs.

Bituricen. eccl. Archiepiſcopus aliàs.
Furadus aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XLIX. Burchardus Vurtzburgenſis eccleſiæ Epiſcopus, & Floradus capellanus miſsi ſunt Romam ad Zachariam Papam, vt interrogarent de regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes regiam poteſtatem, reges tamen vocabantur, ſi bene eſſent reges. Et præfatus Papa mandauit Pipino, melius ſibi videri illum regem vocari qui poteſtatem haberet, quàm illum, qui ſine regali poteſtate manebat, & ne perturbaretur Chriſtianitatis ordo, per auctoritatem Apoſtolicam iuſsit Pipinum regem creari, & ſanctæ vnctionis oleo inungi.

Pipinus rex Franciæ factus.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. L. Pipinus ſecundum morem Francorũ electus in regem, & vnctus per manum ſanctæ memoriæ Bonifacij Moguntiacenſis vrbis Archiepiſcopi, & eleuatus eſt à Francis in regno, in Sneſsionis ciuitate. Hildericus vero, qui falſo rex vocabatur attonſus eſt, & in monaſterium miſſus.

Anno Dominicæ incarnationis D. C C. LI. Pipinus rex in Saxoniam iter fecit, & Hildegarius epiſcopus occiſus eſt à Saxonibus in caſtro, quod dicitur Nigberg, & tamen Pipinus rex victor extitit, & peruenit vſq; ad locum, qui dicitur Rimiæ, & reuerſus eſt in Franciam, vbi ei nunciatum eſt, quòd Gripho, qui in Vaſconiam fugerat, Germanus eius occiſus eſſet. Stephanus Papa eodem anno in Franciam venit, ſolatiū & adiutoriū quærens pro iuſticijs ſancti Petri. Venit autem & Carolomanus monachus, & Germanus ſupradicti regis per iuſsionem Abbatis ſui in Franciam, quaſi ad conturbandam petitionem Apoſtolicam. Hoc anno natiuitatis Domini in Theodonis villa Paſcha in Caraſiaco Dominus Rex celebrauit.

Gripho occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LII. Supradictus Stephanus Papa confirmauit Pipinum ſancta vnctione in regem, & cum eo vnxit duos filios eius Carolum & Carolomanum ad regiam dignitatem. Eodem anno ſanctus Bonifacius Archiepiſcopus annumcians Dei verbum in Friſia à Paganis interfectus, martyr Chriſti occubuit. Vuolfridus in Italia clareſcit.

S. Bonifacius in Friſia occubuit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LIII. Pipinus rex, per Apoſtolicam inuitationem Italiam ingreſſus eſt, iuſtitiam Petri Apoſtoli quærens. Haiſtulfus rex Langobardorum ſupradictam iuſtitiam cōtradicendo, Thermophylas, id eſt, clauſuras Langobardorum petijt, & obuiam Pipino regi & Francis venit, & commiſſo prælio Domino auxiliante & beato Petro intercedente, Pipinus cum Francis victor extitit. Eodem anno Stephanus Papa reductus eſt ad ſuam ſedem, per miſſos regis Pipini Floradū & alios plurimos. Incluſo verò Aiſtulpho rege in Papia ciuitate neceſſitate deductus, iuſtitiam ſancti Petri pollicitus eſt faciendam. Ex hac promiſsione rex Pipinus obſides. XL. recepit, & cum ſacramento firmato reuerſus eſt in Franciam. Nec ſuperfluum iudicauimus, ſi epiſtolam eiuſdem Papæ Stephani, hac de cauſa ſcriptam, huic operi inſeramus, continet enim hunc modum: Stephanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Sicut nemo ſe debet iactare de ſuis meritis, ſic non debent opera Dei, quæ in illo per ſuos ſanctos fiunt, ſine ſuis meritis ſileri, ſed prædicari, ſicut angelus admonet Thobiam, vnde ego pro oppreſsione ſanctæ Eccleſiæ à rege atrociſsimo & blaſphemo & nec dicendo Haiſtolpho ad optimum & ſancti Petri fidelem dominum Pipinum Chriſtianiſsimum regem in Franciam veni, vbi egrotaui vſq; ad mortem, & manſi aliquot tempus apud pagum Pariſiacum in venerabili monaſterio ſancti martyris Dionyſij, quem cum iam medici deſperarent, fui ſicut in oratione in eccleſia eiuſdem beati martyris ſubtus campanis, & vidi ante altare Dominum Petrum, & Magiſtrum gentium dominum Paulum, & tota mente illos recognoui de illorum ſurcarijs, & tunc beatum Dominum Dionyſium ad dextram Domini Petri ſubtilem & longiorem, dixitq; bonus paſtor dominus Petrus: hic frater noſter poſtulat ſanitatem, & dixit beatus Paulus: modo ſanabitur, & appropinquans miſit manum ſuam ad pectus domini Dionyſij amicabiliter, reſpexitq; ad dominum Petrum, & dixit dominus Petrus ad dominum Dionyſium hilariter: Tua gratia eſt ſanitas eius. Et ſtatim beatus Dionyſius thuribulum incenſi, & palmam in manu tenens cū presbytero & Diacono, qui in parte ſtabant, venit ad me & dixit: Pax tecum frater, noli timere, non morieris donec ad fidem tuam proſperè reuertaris, Surge ſanus, & hoc altare in honorem Dei & Apoſtolorum Petri & Pauli, quos vides dedica, miſſas gratiarum agens, moxq; factus ſanus ſum, & volebam implere quod mihi præceptum erat, & dicebant, qui ibi aderant, quod dementabam, qua propter retuli illis & regi, ſuiſq; omnibus ex ordine, quæ videram, & quomodo ſanatus fuerim, & impleui quæ viſa ſunt mihi omnia. Geſta ſunt autem hæc anno ab incarnatione Domini D. CC. LIII. V. Idus Auguſti, quo Chriſti roboratus virtute, inter celebrationem conſecrationis præfati altatis, & oblationem ſacrificij, vnxi in reges Francorum Regem Pipinum, & duos filios eius Carolum & Carolomanum. Sed & Bertradam coniugem ipſius regis, indutam cycladibus regijs, & gratia ſpiritus ſancti ſeptiformis conſignaui in Dei nomine, atq; Francorum Proceres Apoſtolica benedictione ſan-

Thermopylæ. In Anguſtijs alpium occurrebat.

Nobile figmentum literarum Papalium.

Incidit in morbum propter amiſſa bona. & luxuria Romana priuatus.

Niſi Pipinum auxilio fuiſſet Papæ, non feciſſet hoc miraculum Dionyſius.

Bertham aliàs.

ctificans, auctoritate ſancti Petri ſibi à Christo tradita obligauit & obteſtatus eſt, vt nunquàm de altera ſtirpe per ſuccedentium temporum curricula, ipſi vel quique ex eorum progenie orti, regem ſuper ſe præſumant aliquo modo conſtituere, niſi de eorum progenie, quos & diuina prouidentia ad fidem Apoſtolicam tuendam eligere & per eum videlicet ſancti Petri Vicarium, imò Domini noſtri Ieſu Chriſti, in poteſtatem regiam dignata eſt ſublimare & vnctione ſacratiſsima conſecrare. His interpoſitis ad Chronica redeamus. Cum Pipinus rex, vt ſupra expreſſum eſt Italiam ingreſſus eſſet, Carolomanus Monachus, Vienna ciuitate remanſit vna cum Bertrada regina, vbi languore correptus, diem clauſit extremum.

Carolomanus moritur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LV. Cum audiſſet Pipinus rex ea non eſſe vera, quæ Haiſtulphus promiſerat de Iuſtitijs ſancti Petri, iterum Italiam ingreſſus, Papiam obſedit, Haiſtulphum obſidione cinxit & rurſum de Iuſtitijs ſancti Petri firmitatem dedit, vt ſtabilis permanerent, & inſuper Rauennam cum Pentapoli, & omni exercitu conquiſiuit, & ſancto Petro tradidit. Cum autem reuerſus eſſet Pipinus rex in Franciam, meditabatur ſupradictus Haiſtulphus ea fallere, quæ promiſerat. Quadam vero die cum venationibus inſeruiret, percuſſus eſt Dei iudicio, vitamq́; cum regno finiuit, quomodo vero miſſus ſit Deſyderius in regnum, in ſubſequentibus dicemus.

Exarchatu aliàs.
Haiſtulphus rex Langobardorũ moritur.
Deſyderius rex Langobardorũ.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LVI. Miſit Conſtantinus Imperator regi Pipino cum alijs donis organum, & rex Pipinus tenuit palacium ſuum in Compendio, ibiq́; Thaſsilo venit Dux Baioariorum & ſuus effectus eſt, per manus ſacramentaq́; multa iurauit Pipino, & filijs eius ſupra corpus ſancti Dionyſij, ſancti Germani, & ſancti Martini ſimul, & eius homines meliores fecerunt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LII. Pipinus rex in Saxoniam iter fecit, & in munitiones Saxonum per virtutem introiuit, & in loco, qui dicitur Sitina, multæ ſtrages factæ ſunt de populo Saxonum. Et tunc promiſerunt ſe omnem voluntatem regis facturos, tributum etiam præſentandum, equos ſcilicet C C C. per ſingulos annos.

Saxones tributarij facti.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LVIII. natus eſt Pipino regi filius, cui ſupradictus rex nomen impoſuit, qui vixit annos duos, & in tertio defunctus eſt. Eodem anno celebrauit natalem Domini in Longolare, & Paſcha in Iopilia.

Anno Dominicæ incarnationis D. C C. L X. Pipinus rex cernens Vaifarium ducem Aquitanorum minimè conſentire, vt iuſtitias faceret eccleſijs, quæ erant in Francia, de rebus & poſſeſsionibus illarum, qui in ſuo ducatu erant, inijt conſilium cum Francis, vt iter pergeret in Aquitaniam & ſupra dictas iuſtitias quæreret, & peruenit vſq; in locum, qui dicitur Theodoad. Quod cum cognouiſſet Vaifarius, timore perterritus, mittit legatos Otbertum & Dauninum, & dedit obſides ad Algarium ſuum propinquum, & mandauit Pipino, ſe omnia redditurum, quicquid ſupradictus rex quærebat in cauſis Eccleſiaſticis, & celebrauit natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimul.

Gayfarium aliàs.
Childoacus aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.LXI. Vaifarius minime cogitans de obſidibus & ſacramentis datis, vt ſe vindicaret de iniuria, quam à Francis præterito anno fuerat perpeſſus, exercitum miſit, qui vſq; ad Cabillonem ciuitatem venerunt, vaſtantes omnia. Et cum ſupradictus rex ſynodum teneret in villa, quæ dicitur Duria, nunciatum eſt ei, quod Vaifarius perpetraſſet, protinus exercitum mouit, & Aquitaniam ingreſſus, multa caſtella cæpit, ſcilicet Burdellum, Clarum montem, Cantellam Auernen. & peruenit vſq; ad Leonidicas vaſtando omnia, & celebrauit natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimiliter.

Borbonium aliàs.
Lemouicas aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXII. Tertio rex Pipinus Aquitaniam cum exercitu vaſtauit & cæpit ciuitatem Biturigas, & caſtrum, quod dicitur Toarcis, & celebrauit natalem Domini in villa Gentiliaco, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXIII. Rex Pipinus habuit placitum ſuũ in Niuernis & quarto ingreſſus eſt Aquitaniam, ibiq́; Thaſsilo dux Baioariorum poſt

poſt poſitis ſacramentis, fraudulenter ſe inde ſubduxit, omnia beneficia oblitus, quæ rex auunculus eius ei fecerat, & Baioariam ingreſſus ſupradicti regis faciem amplius videre noluit. Rex autem Aquitaniam perluſtrans vſq; ad Caduriciam venit, & per Leonidicas reuerſus in Franciam venit. Et facta eſt hyems valida, & celebrauit rex natalem Domini in villa, quæ dicitur Longlare, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.LXIII. Rex Pipinus habuit placitum ſuum in Vuormatia, & cauſam diligenter pertractauit inter Vaifariū & Thaſsilonem, celebrauit natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.LXVI. Rex placitum ſuum habuit apud Attiniacum, & eodem anno ſicut ſuperiori nuſquam profectus eſt. Celebrauit autem natalem Domini in Aquis villa, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXVI. Rex Pipinus perrexit in Aquitaniam, & placitum ſuum habuit in Aurelianis ciuitate, & reſtaurauit Argentonium caſtrum, quod antea à Vaifario fuerat deſtructum, ibiq; Francos dimiſit ad continendam Aquitaniam, ſimiliter & in Biturigis fecit, & celebrauit natalem Domini in Salmoniaco, & Paſcha in Gentiliaco.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXVII. Rex in ſupradicta villa ſynodū magnam habuit inter Romanos & Græcos de ſancta Trinitate, & de ſanctorum imaginibus, & poſt hæc Aquitaniam ingreſſus eſt per Narbonam. Cœpit autem Toloſam & Ganaldanem, & celebrauit Paſcha in ciuitate Vienna. Eodem anno menſ. Auguſt. iterum Aquitaniam ingreſſus vſq; Biturigas venit, ibiq; Synodū tenuit, & inde profectus, vſq; ad Garonnam venit, multas rupes & ſpeluncas cœpit, nec non caſtra Scoraliani, Forunam & Petrociam, & reuerſus eſt Biturigas, ibi nunciatum eſt ei de obitu Pauli Papæ, ibi etiam celebrauit natalem Domini.

De Trinitate & ſanctorum imaginibus Synodus habita.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.LXVIII. Rex Pipinus iter faciens Rheni ſtagnum cœpit, ad Santones ciuitatem vſq; peruenit, & ibi cœpit matrem Vaifarij & ſororem eius, & Neptes eius, inde perrexit in locū, qui dicitur Montes, ibi Heriduicus venit ad eum, qui habebat aliam ſororem Vaifarij, & inde reuerſus Paſcha celebrauit in caſtro, quod dicitur Sles. Poſt hæc aſſumens ſecum Bertradam reginam ad Santones ciuitatem peruenit, ibiq; reginam cum famulis dimiſit, & Petragoricum perrexit, & interempto Vaifario, cum triumpho victoriæ ad Santones reuerſus eſt, ibiq; moram faciens poſt aliquot dies ægrotare cœpit, & inde profectus Turones venit ad oratorium ad ſanctum Martinum perrexit, inde egreſſus Pariſios ad ſanctum Dionyſium vix peruenit, ibiq; diem clauſit extremum VIII. Idus Auguſti. Et dominus Carolus, & Carolomanus eleuati ſunt in regnum, Carolus in Nouiona ciuitate, Carolomanus in Sueſsione VII. Idus Octobris. Et celebrauit Carolus natalem Domini in Aquis, Paſcha in Roterdama ciuitate.

Xantones aliàs.

Petragoricum. Gayſirus occiditur.

Pipinus moritur.

Vuormatia aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXIX. Carolus rex Aquitaniam cum exercitu intrauit, eò quòd Hunaldus diſpoſuiſſet rebellare, & totam Aquitaniam & Vaſconiam, auxiliante Deo, in deditionem recepit, & Hunaldi iniqua conſilia diſsipauit. Inde digreſſus ad Colonienſem ciuitatem venit, & inde ſumpſit plures Francorum cum armis, & omnibus vtenſilibus eorum, & abijt ſuper flumen Dorhdoniam, & ædificauit ibi caſtrum, quod dicitur Fronticus, & in dicto præſidio Francos collocauit. Deinde miſſos direxit ad Lupum Vaſconem mandans, vt ſibi Hunaldū cum vxore repræſentaret, qui ad eum confugerant. Adductus eſt prædictus Hunaldus cum vxore ad nominatum caſtrum, quem cum recepiſſet, in Franciam reuerſus eſt, & celebrauit natalem Domini in Duria, & Paſcha in Leodio vico publico.

Carolus & Carolomanus regnum adepti æquali portione.

Carolus Aquitaniam ſubegit.

Lupus Vaſconum dux.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXX. Carolus habuit Synodum in Vuormatia ciuitate, & Berta regina perrexit in Baioariam, & inde Italiam ingreſſa eſt, & rex celebrauit natalem Domini in Moguntia, & Paſcha in Heriſtellio.

Carolomanus rex obijt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXI. Carolus rex Synodum habuit ad Valentinianas, & eodem anno Carolomanus rex defunctus eſt in villa Salmontiaco II. Nonas Decembris. Venit autem Carolus ad villam Carboniacum, vbi venit

ad eum Volcarius, & Folradus capellani cum alijs epiſcopis & ſacerdotibus, Vuerinus & Adalhardus comites, cum alijs primatibus, qui fuerũt Carolomani. Vxor verò Carolomani, cum per paucis Francis partibus Italiæ perrexit, & celebrauit rex natalem Domini in Adtiniaco & Paſcha in Heriſtellio.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXII. Carolus rex ſynodum habuit in Vuormatia & inde perrexit in partes Saxoniæ, & primo impetu Heresburg caſtrum cæpit, & ad Hermanſaul vſq; peruenit, & ipſum fanum deſtruxit & aurum & argentum, quod ibi reperit, abſtulit. Erat autem tunc ſiccitas magna, ita vt aqua deficeret in ſupradicto loco, & dum vellet ibi rex duos aut tres dies manere, vt prædictum fanum funditus deſtruere poſſet, & aqua exercitui deeſſet, ſubito, diuina largiente gratia, omnibus inſcijs in quodam torrente aquæ effuſæ largiſsimè, ita vt omnis exercitus ſufficienter haberet. Deſtructo fano, rex ſuper Vuiſeram fluuium venit, & ibi cum Saxonibus placitum habuit & accepit XII. obſides, & reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit natalem Domini in Heriſtellio, & Paſcha ſimiliter.

Hermanſaul.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXIII. Rex peruenit ad hyemandum in Theodonis villa, vbi eum adijt miſſus Adriani Papæ nomine Petrus, inuitans eum vna cum Francis, vt pro Dei amore, ſeu pro iuſtitia ſancti Petri acquirenda ſuper Deſyderiũ & Langobardos veniret, venit præfatus legatus per mare vſq; in Maſſyliam, inde per terram vſq; ad regem, & ideo per mare venit, quia viæ clauſæ fuerunt à Longobardis Romanis. Tunc rex fideles conſuluit: Vtrum petitionibus Apoſtolicis aſſenſum præberet, omnibus hoc collaudantibus, illas in partes profectus eſt, Genuamque ciuitatem veniens ſynodum tenuit, & ibi exercitum diuiſit in duas partes. Ipſe cum vna parte per montem Cinyſium perrexit & miſit Bernardum auunculum ſuum cum reliqua parte per montem Iouis. Coniunxerunt autem ſe vtetq; exercitus ad Gluſas. Quod cum cognouiſſet Deſyderius, regi & Francis cum armatus occurrit. Tunc rex caſtra poſuit ad eaſdem Cluſas, & miſit occultè vnam Scaram de electis viris per montana. Hoc ſentiens Deſyderius ſtatim Cluſas, reliquit & quàm citius potuit Papiam ingreſſus eſt. Rex autem cum omnibus, auxiliante Domino, & intercedente beato Petro, ſine læſione Italiam ingreſſus eſt, & cum ad Papiam perueniſſet, Deſyderiũ intrinſecum latitantem obſedit, ibiq; in ſuis caſtris celebrauit natalem Domini & Paſcha in Roma.

Bellum Caroli in Deſyderium.

Scara multitudinem putat forte.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXIIII. Rex dum in illis partibus pro huiuſmodi negocio moram faceret, Saxones occaſione accepta, poſtpoſitis ſacramentis in finibus Francorũ impetum fecerunt, & vſq; ad caſtrum, quod nominatur Buriaburgh venerunt, quorum aduentum incolæ loci perſentientes, in iam dictam munitionem ſe receperunt. Igitur cum præfata gens ſeuiens cæpiſſet forinſecus villarum ædificia concremare, venerunt ad quandam Baſilicam in loco, qui dicitur Fricdiſlar, quam ſanctæ memoriæ Bonifacius martyr conſecrauit, atq; per Propheticũ ſpiritum prædixit, quod nunquàm incendio cremaretur. Cœperũt autem præfati Saxones omni intentione certare aduerſus eandem Baſilicam, quemadmodum eam per quodlibet ingenium igne cremare potuiſſent. Et dum hæc agerent, apparuêre quibuſdam Chriſtianis, qui erant in caſtello, ſimul quibuſdam paganis, qui in eodem erant exercitu, duo iuuenes in albis veſtimentis, qui ipſam Baſilicam ab igne protegebant, & propterea non potuerunt neq; interius neq; exterius ignem accendere. Interea nutu diuino maieſtatis pauore perterriti, in fugam conuerſi ſunt, nemine perſequente. Inuentus autem eſt poſtea vnus ex eiſdem Saxonibus mortuus iuxta ipſam Baſilicam, flexis genibus, adcliuis ſupra pedes, habens ignem & ligna in manibus, & velut ore flaret ipſam Baſilicam cremare. Dum hæc aguntur, Carolus à Roma reuerſus venit Papiam, ipſamq; ciuitatem armis cæpit, inſuper Deſyderium regem cum vxore ſua & filia, omnem theſaurũ Palatij. Ibiq; venientes omnes Langobardi de cunctis ciuitatibus Italiæ, eius ſe ſubdiderunt dominationi. Adalgiſus verò filius Deſyderij regis fuga lapſus, mare introiuit, & Conſtantinopolim perrexit. Carolus

ſubiugata

ſubiugata Italia & ordinata, cuſtodiam Francorum in Papia dimittens, cum magno triumpho in Franciam reuerſus eſt, & cum veniſſet in locum, qui dicitur Ingelheym, miſit quatuor Scaras in Saxoniam, tres pugnas cum Saxonibus inierunt, & Deo auxiliante, victores extiterunt. Quarta vero Scara non habuit pugnam, ſed capta præda magna reuerſi ſunt in Franciam, & celebrauit rex natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimiliter. *Adalgiſus Deſiderij filius. Ingelnheym alias.*

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.LXXV. Rex habuit ſynodum in villa, quæ dicitur Duria, & inde Saxoniam pergens Sigiburgh caſtrum cæpit, Heresburch reædificauit, ſuper Vuiſaram fluuium venit in locũ, qui dicitur Brunisberg, vbi occurrerunt ei Saxones volentes ripam ſupradicti fluminis defendere, auxiliante Deo, & Francis decertantibus, fugatis Saxonibus, Franci ambas ripas occupauerunt, & multi Saxones occiſi ſunt. Tunc rex diuidens exercitum, ſumpſit ſecum partem, perrexitq; vſq; ad Obaccrum fluuium, vbi omnes orientales Saxones venientes cum Haſsinone duce eorum, dederunt obſides iuxta quod placuit regi, & iurauerunt ſacramenta. Simul eo reuertente venerunt Angrarij in pagum, qui dicitur Bucki, vna cum Brunone duce eorum, & fecerunt ſicut orientales Saxones fecerant. Interea cum Francis qui ſuper fluuium Vuiſara remanſerant, Saxones pugnam commiſerant, & Deo largiente Franci victoria potiti ſunt, & plures ex Saxonibus interfecti ſunt. Hæc audiens rex iterum ſuper Saxones cum exercitu irruens multam ſtragem fecit, & prædam copioſam cæpit ſuper Vueſtphalos, & coacti obſides dederunt. Obſidibus itaq; receptis, & præda multa capta, rex in Franciam reuerſus, vbi nunciatum eſt ei, quod Rotgandus Langobardus, poſtponens fidem & ſacramenta, aduerſus eum rebellare diſponeret, ſtatim illis in partibus iter arripuit, & celebrauit natalem Domini in villa, quæ dicitur Schletſtat in Elſatio. *In Saxones mouetur.*

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.LXXVI. Carolus rex Italiam ingreſſus, Foroiulus partes petiuit, Rotgandnm rebellem captum decollare iuſsit, ad Taruiſium ciuitatem venit, ibiq; Paſcha celebrauit, & ordinatis rebus de relictis cuſtodibus ex Francis, in ciuitatibus, quæ aduerſus eum ſenſerant, in Franciam cum proſperitate reuerſus eſt. Interea Saxones cognita abſentia regis, more ſolito, ruptis ſacramentis in vnum conglobati Heresburgk caſtrum aggrediuntur, fraudulenter Francis ſuadent vt de caſtro exeant & cum pace in patriam pergant. Sed cum illi fallacibus verbis moniti ſunt, minime aſſenſum præberent, machinas præparant, munitionem obſidione cingunt, & ſummis viribus certant, ſed nihil proficiunt. Quadam itaq; die cum iterum rediuiuo certamine bellnm paraſſent, apparuit gloria Dei maniſeſtè ſupra domum eccleſiæ, quæ erat infra ipſum caſtrum, videntibus multis tam Chriſtianis quàm paganis. Nam duo ſcuta apparuerunt ſupra præfatam Baſilicam, ſanguineo colore flammantia, & velut in prælio quibuſdam motibus agitantia: itaq; Pagani hoc ſignum aſpicientes timore & formidine repleti, mox in fugam conuerſi ſunt, & in tantam amentiam deuenerunt, vt ſtrictis gladijs, mutuis armis ſe confoderent. Quanto vero illi plus pauore perterriti fugerunt, tanto magis Chriſtiani confortati, omnipotentem Dominum laudabant, qui ſaluos facit ſperantes in ſe. Ex prædicto igitur loco cũ tanta confuſione diſcedentes, venerunt ad aliud caſtrum, quod appellatur Deſuburgh, vbi voluerũt ſimiliter facere, ſed Deo auxiliante Franciſq; eis viriliter repugnantibus, nihil præualuerunt. Oppidani vero perſecuti ſunt eos vſq; ad flumen, quod Lippa dicitur, & multos ex eis interfecerunt. Itaq; rex Vuormatiam veniens ſynodũ placitumq; publicũ ibi tenuit, & concilio ſoluto, mox Saxonũ finis penetrauit, & velut ingẽs tempeſtas omnia proſternit, munitiões irrumpit. Saxones perterriti ad locũ vbi Lippa oritur venerũt, ibi ſe ſuamq; patriam regi tradiderunt, & ſpoponderunt ſe Chriſtianos eſſe debere. Tunc rex vna cum Francis reſtaurauit Heresburgh caſtrum, & aliud caſtrum ſuper Lippum, vbi venientes Saxones vna cum vxoribus paruulis innumerabilis multitudo baptiſati ſunt in nomine ſanctæ Trinitatis. Poſt hæc obſides quantos rex expetijt dederunt, reformatis autem caſtellis cuſtodijsq; diſpoſitis, *Rotgandus decollatur. Lippa fluuius. Saxones Chriſtiani primum facti.*

Carolus in Franciam reuertitur, & celebrauit natalem Domini in Heriſtellio, & Paſcha in Nouiomago.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXVII. Rex Saxoniam ingreſſus placitum tenuit in loco, qui dicitur Padresbrunna, vbi omnes Saxones conuenerunt, excepto Vuidichindo, qui cum paucis Saxonibus in partibus Nortmaniæ confugit. In eundem etiam locũ venerunt Sarraceni de partibus Hiſpaniæ, quorũ hæc ſunt nomina, Ibina, Iarabi & filius Denizefi, qui Lammeioſeph nominabatur, & gener eius, vbi etiam multitudo Saxonum baptiſati ſunt, & ſacramenta ſecundum conſuetudinem dederunt, vt perderent ingenuitatem, & omnem hæreditatem, niſi conſeruarent ſuſceptam Chriſtianitatem, & promiſſam fidelitatem regis & filiorum eius, necnon etiam & Francorum. Carolus in Franciam reuerſus celebrauit natalem Domini in Duciato, & Paſcha in Aquitania in villa, quæ dicitur Caſinogilo.

Vuidekind.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXVIII. Carolus cum exercitu Hiſpaniam ingreſſus eſt, venit enim primò ad Pampilõnam ciuitatem, deinde ad Cæſarauguſtanam vrbem perrexit, vbi innumerabilis multitudo de partibus Burgundiæ, & Auſtraſiæ, vel Baioariæ, ſeu Prouinciæ, & Septimaniæ: pars etiam Langobardorum in auxilium Francorũ conuenerunt. Obſidione itaq; ciuitatis territi Sarraceni obſides dederũt, & immenſum pondus auri: Eiectis itaq; Sarracenis de Pampilona, murisq; eiuſdem ciuitatis dirutis, Vaſconibusq; ſubiugatis, in Franciam reuertitur. Interea Saxones audientes, quòd Carolus cum Francis tam longa terrarum ſpacia ab eis eſſet ſeparatus, ſuadente Vuidichindo, ſecundum conſuetudinem iterum rebellati ſunt, & ad Duriam caſtrum (quod Coloniæ ciuitati contiguum eſt) vſq; venerunt, cædibus, rapinis, & incendijs omnia deuaſtantes. Quod cum nunciatum eſſet regi reuertenti, etiam commoranti Antiſsiodoro ciuitate, miſit idem princeps ſcaram vnam ex electis viris, qui eorum violentiæ reſiſterent. Saxones audientes incolumitatem regis & aduentum Francorum, in ſugam conuerſi ſunt, quos Franci eueſtigio ſequentes, repererunt eos ſuper fluuium, cuius vocabulum eſt Adarna, in loco qui dicitur Liheſi, vbi pugna cœpta & finita, Franci auxiliante Deo, victores extiterunt, & multitudo Saxonum eſt ibi occiſa, & celebrauit rex Natalem Domini in Heriſtellio & Paſcha ſimiliter.

Saxones cæſi ſexta defectione iuxta Adarnam fluuium.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXIX. Carolus venit in villam, quæ dicitur Compendium, vbi ſe obtulit Hildebrandus Spoletanorum dux cum muneribus, eiuſque Dominationi ſe ſubdit. Eodem anno Synodum tenuit in Duria, & poſt hæc Saxoniam ingreſſus vſq; ad Lippam venit. Conati ſunt autem Saxones reſiſtere in loco, qui dicitur Bucholtz, ſed nihil præualuerunt. Aperta autem via Vueſtphalos ſubiugauerunt, & omnes Saxones, qui vltra Vuiſaram commorabantur. Veniens autem rex in locum qui vocatur Medofulli accepit obſides, & ſacramenta à Saxonibus, qui ab eodem defecerant, & reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit natalem Domini in Vuormatia ciuitate, & Paſcha ſimiliter.

Hildebrandus dux Spoletanorum.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXX. Carolus Saxoniam ingreſſus ad Heresburgk venit, & inde ad locum vbi Lippi conſurgit, & ibi Synodum tenuit. Inde progreſſus ad Albiam fluuium venit, & in ipſo itinere Bardonganenſes, & multi de Nortlindis baptizati ſunt in loco, qui dicitur Horheym, vltra Obaccrum fluuium, & peruenit vſq; ad locum vbi Iora confluit in Albiam. Diſpoſitis itaq; tam Saxonibus, quàm Sclauis in Franciam reuerſus eſt. Inito autem conſilio, vt Romam pergeret orationis cauſa vnà cum coniuge Hildegarde, celebrauit natalem Domini in Papia ciuitate.

Hildegardis Caroli vxor.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXXI. Carolus iter pergens celebrauit Paſcha in Roma, & ibi baptiſatus eſt filius eius Pipinus ab Adriano Papa, qui & ipſe eum de ſacro fonte ſuſcepit, & duo filij eius à ſupradicto pontifice inuncti ſunt in regem. Idem Pipinus ſuper Italiam, Ludouicus ſuper Aquitaniam, inde reuerſus venit Mediolanum, vbi baptiſata eſt filia eius Giſila ab archiepiſcopo Thoma, qui & ipſe eam à ſacro fonte leuauit. His ita peractis reuerſus eſt in Frãciam.

Pipinus filius Caroli.

Perid

Per id tempus Legati Apoſtolici, Formoſus & Damaſus epiſcopi, cum miſsis regis, Siculfo capellano & Eunardo magiſtro pincernarum directi ſunt ad Thaſsilonem ducem commonentes & conteſtantes ex auctoritate Apoſtolica, vt recordaretur priorum ſacramentorum & non aliter faceret, niſi ſicut iureiurando iam dudum promiſerat Pipino regi & filijs eius. His admonitionibus conſenſit Thaſsilo & ſumptus obſidibus, ad regem venit Vuormatiam, vbi renouauit ſacramenta & dedit duodecim obſides, ſed non diu præfatus Thaſsilo promiſſa cõlocrauit. Celebrauit autem rex natalem Domini in Cariſiaco & Paſcha ſimul. *Gliſſa filia.*

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXXII. Carolus Coloniam veniens, Rhenum tranſijt, & ſynodum tenuit, vbi Lippa conſurgit, vbi omnes Saxones conuenerunt, excepto rebelle Vuidinchindo. Illuc etiam venerunt legati Godefridi regis Nortmanorum & Altdeni & Hoſmundus, nec non etiam legati Auarorum miſsi à Cacano & Iugurro. Peracto placito reuerſus eſt rex in Franciam. Saxones iterum fidem violant, arma corripiunt, ſuadente Vuidichindo. Rex autem ea tempeſtate miſerat nuncios ſuos ad Adalgiſum, & Geilonem atque Conradum viros potentes, vt ducerent exercitum Francorum & Saxonum ſuper Sclauos paucos, qui ad huc rebelles erant. Supradicti vero principes, cum iam in itinere eſſent, audientes quod Saxones rebellaſſent, ſuper eos arma verterunt, & commiſſo prælio multos ex eis interfecerunt, in qua pugna duo duces ceciderunt, videlicet Adalgiſus, & Geilo in monte, qui dicitur Suntdal. Hoc audiens Imperator cum Francis, quos ſub celeritate congregare potuit, illuc perrexit & peruenit vſq; ad locum, vbi Alara confluit in Vuiſaram. Tunc omnes Saxones iterum conuenientes ſubdiderunt ſe ſub poteſtate ſupradicti regis & reddiderunt ſeditioſos, qui illam rebellionem maxime terminauerunt, ad occidendum quatuor milia quingentos viros. Vuidichinder vero partibus Nortmaniæ aufugit. Interfectis itaque ſeditioſis, exilioq; damnatis, rex in Franciam reuerſus eſt, & celebrauit natalem Domini in Theodonis villa, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXXIII. obijt Hildegardis regina pridie Kalendas Maij, quod euenit tunc in vigilia Aſcenſionis Domini, & rex iterum Saxoniam ingreſſus eſt, eò quòd Saxones rurſum rebellaſſent & cum paucis Francis ad Thietmalli venit, ibi Saxones parauerunt pugnam in campo viriliter, tunc rex cum Francis ſuper eos irruit, & magnam ſtragem ex eis fecit, ita, vt perpauci fuga elaberentur. Poſt peractam victoriam venit rex ad Paderbrunnã, vbi coadunato exercitu, denuo ſuper Saxones irruit, qui ſe ſociauerant ſuper fluuium, cuius vocabulum eſt Aſa. vbi iterum pugna inita non minor numerus Saxonum cecidit, quàm in ſuperiori prælio ceciderat. Tunc rex Vuiſaram tranſijt & ad Albiam vſq; peruenit, poſt hæc in Franciam reuertitur. Eodem anno obijt Bertha regina IIII. idus Iulij & cum Vuormatiam perueniſſet Rex, ſociauit in matrimonium Fraſtradanam reginam & celebrauit natalem Domini in Heriſtellio, & Paſcha ſimiliter. *Hildegardis coniunx moritur.* *Nonò pugnatū cū Saxonibus.* *Bertha mater Caroli moritur.*

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXXIIII. Carolus ingreſſus eſt Saxoniam, eò quòd iterum rebellaſſet, & cum eis aliqua pars Friſonum, & peruenit vſq; ad Huculin, circum eundo & vaſtando omnia. Erat autem nimia inundatio aquarum. Ipſe igitur per Turingiam ab orientali parte intrauit ſuper Hoſtfalos. Porro filium Caroli dimiſit cum valida manu contra Vueſtphalos. Itaq; rex Turingiam ingreſſus, peruenit vſq; ad fluuium Albiæ, & inde ad Tagniofurt, deinde ad Scanminge, ex quo loco reuerſus eſt in Franciam. Vueſtphali vero congregauerũt ſe iuxta Lippam, quibus occurrit filius regis in pago, qui dicitur Dragim, & inierunt pugnam, quibus viriliter ſuperatis, reuerſus eſt Vuormatiam ad genitorem ſuum. Rex itaq; conſultis fidelibus, iterato hyemis tempore, Saxoniam intrauit, & celebrauit natalem Domini iuxta Kichrisburch Vuinzzagani ſuper fluuium Ambra in villa, quæ dicitur Linhidi. *Faſtradana vxor Caroli moritur.* *Decimò pugnatur in Saxones.*

Anno Dominicæ incarnationis D. C C. LXXXV. Rex vſq; Adrine peruenit

ſuper

ſuper fluuium Vuiſaram, vbi confluit Vnaahna, & propter nimiam inundationem aquarum, inde reuerſus eſt Heresburgh, vbi vxorem ſuam Faſtradanam cum filijs & filiabus venire iuſsit, & ibi tota hyeme reſedit, ibi etiam Paſcha celebrauit, & multis vicibus ſcaras per Saxones miſit, & eorum caſtra deprædatus eſt, & in Maio Synodum ad Paderbrunnam habuit, & inde iter pergens, nullo contradicente, totam Saxoniam circuiuit. Venit autem in Bardenguni, & inde miſit poſt Vuidichindum & Abbionem, & vtroſq; ad ſe fecit venire, quos ſacramento firmauit, vt in Franciam ad eum venirent. Qui acceptis obſidibus, ad Attiniacum ad regem venerunt, ibiq; baptiſati ſunt, & tunc tota Saxonia ſubiugata eſt Francis, & in eadem villa celebrauit rex Natalem Domini & Paſcha ſimiliter.

Vndecimò omninò Saxonia deuicta.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXXVI. Carolus miſit exercitum ſuum partibus Britanniæ, vnà cum miſſo ſuo Odulpho principe Cacorum, vbi multa caſtella acquiſierunt Franci, & eorum primates repræſentauerunt Vuormatiam regi in publico conuentu. Tunc rex videns ſe ex omni parte pacem habere, Romam perrexit orationis cauſa, & vt ibi cum miſsis Imperatoris colloquium haberet, & celebrauit natalem Domini in Florentia ciuitate.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XXXVII. Carolus Romam venit, & à pontifice Adriano ſuſceptus eſt, vbi aliquot dies moratus eſt. Quod cum audiſſet Heregiſus dux Beneuentanorum, timore perterritus, miſit Romaldum filium ſuum cum magnis muneribus ad regem poſtulans pacem, & promittens ſe omnem voluntatem eius facturum. Sed his ſuaſionibus minime Apoſtolicus credidit, ſed magis hortatus eſt regem, vt Beneuenti fines intraret, quod & fecit. Et cum Capaum veniſſet Herigiſus, reliquit Beneuentum, & in Salernum ſeceſsit, ibiq; ſe muniuit. Exinde miſit filium ſuum Grimalduu, (nam Romaldum rex ſecum retinebat.) cum magnis numeribus offerens obſides, & promittens omnem fidelitatem, tantum ab impugnatione ceſſaret. Tunc rex cum conſulto fidelium & ſacerdotum, ne penitus Epiſcopatum & monaſteria deuaſtareutur, elegit XII. obſides, & XIII. filium ſupradicti ducis Grimaldum, & accepit munera, & iurauerunt ei omnes Beneuentani, & reuerſus eſt Romam, ibiq; celebrauit Paſcha cum præſule ſedis Apoſtolicæ. Venerunt etiam in eodem loco miſsi Thaſsilonis Arinis epiſcopus, & Henricus abbas rogantes Papam, vt pacem faceret, litemq; terminaret inter Carolum regem, & Thaſsilonem ducem, ex qua cauſa multum coarctatus eſt Apoſtolicus. Rex autem ad poſtulata reſpondit ſe per multa tempora quæſiſſe, ſed minimè obtinere potuiſſe: Ne tamen inobediens videretur eſſe monitis Apoſtolicis, aſſeruit ſe in eiuſdem Papæ præſentia, cum eiſdem miſsis pacem velle firmare. Illis autem rennentibus, atq; dicentibus non ſe audere pro ſeniore difinitiuam proferre ſententiam, neq; ſe ad hoc deſtinatos eſſe. Videns Apoſtolicus ficta mendacia, & cognoſcens inſtabilitatem ducis, iratus anathematizauit prædictum Thaſsilonem, & omnes illi fauentes, niſi fidelitatem, quam regi Pipino, & filio eius Carolo promiſerat, per omnia obſeruaret. Conteſtans per eoſdem miſſos eundem virum, & monens ne per eius obdurationem, & perfidiam ſanguis Chriſtianorum funderetur, & terra deuaſtaretur. Et ſi ipſe dux nullatenus obedire vellet, tunc Carolus & exercitus eius abſoluti eſſent à Deo & ſancto Petro, & quicquid in ducatu eius perpetratum eſſet, incendijs & homicidijs, vel qualicumq; malicia, totum hoc in Thaſsilonem & ſocios eius vertatur, & Rex & Franci perſiſtant innoxij. His verbis abſolutis miſsis Thaſsilonis, Rex oratione ad limina Apoſtolorum completa, & benedictione percepta, in Franciā greſſum dirigit, & Vuormatiam, vbi erat Faſtradana coniunx eius, peruenit, vbi Synodum congregauit, & manifeſtauit ſacerdotibus & optimatibus regni cauſas itineris, & qualiter verſutia Thaſsilonis coram ſummo Pontifice eſſet deprætenſa. Miſit itaq; cū conſulto fidelium ad eundem Thaſsilonem monens, vt Apoſtolicis ad hortationibus obtemperaret, qui cum nollet obedire, Rex partibus Bauariæ exercitū mouit, & venit in locum, qui dicitur Lehfeld, ſuper ciuitatem Auguſtā, & venerūt orientales Franci & Thuringi & Saxones ſuper Danubium

Lechfeld.

Danubium in loco, qui dicitur Faringa. Porro Pipinus rex de Italia cum exercitu venit Trientum, tunc perſpiciens Thaſsilo ſe ex omni parte eſſe circundatum, & videns quod Baioarij magis eſſent fideles Carolo, quàm ſibi, vndiq; coarctatus venit ad eum, tradens ſe manibus eius, ad ſeruitium reddens ducatum Pipino rege ſibi commiſſum, & ſe in omnibus peccaſſe & malè egiſſe confeſſus eſt, & denuo renouans ſacramenta dedit duodecim obſides electos, & tredecimum filium ſuum Theodonem. Rex receptis obſidibus, reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit natalem Domini in Ingelnheym, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXXVIII. Rex congregauit ſynodum in præfata villa, ibique venit Thaſsilo. Cœperunt autem eum Bauari accuſare, quód fidem promiſſam violaſſet, ſuadente vxore Luitberga, obiecta vero Thaſsilo denegare non potuit, ſed conuictus eſt ad Auaros tranſmiſiſſe, & in vitam fidelium regis conciliatum fuiſſe. Ad vltimum tamen confeſſus eſt ſe dixiſſe, ſi decem filios haberet, omnes mallet, amittere, quàm ita manere, ſicut iurauerat. Ex ijs & alijs multis, ab omnibus diiudicatus eſt ad mortem. Et cùm omnes capitalem ſententiam proclamarent, Rex miſericordia motus, eò quòd conſanguineus eius eſſet, obtinuit ab ipſis Dei & ſuis fidelibus ne moreretur. Interrogatus ergo à rege quid agere vellet, terræ proſtratus licentiam in monaſterium intrandi expetijt, vt ibi peccata ſua deplorare potuiſſet. Similiter & filius eius Thiodo fecit. Igitur attonſi ſunt, & in monaſterium miſsi. Pauci Baioarij qui cum Thaſsilone ſenſerant, in exilium ſunt miſsi. *Thaſsilo monachus factus.* Eodem anno commiſſum eſt bellum inter Græcos & Langobardos, ducibus Hildebrando, Spoletino & Grimaldo, Beneuentano & Vuinegiſo à rege directo cũ Francis, & fugati ſunt Græci, & victores extiterunt Franci & Langobardi. Per id tempus pugna commiſſa eſt inter Auaros & Francos, qui in Italia habitabant, & Deo largiente victoriam obtinuerunt Franci. Tertia pugna commiſſa eſt inter Auaros, & Baioarios im campo Iboræ, & fuerunt ibi miſsi regis Grahamanus, & Odoacer cum aliquibus Francis, & Deo auxilante victoria fuit Francorum ſeu Baioariorum. Hæc omnia ſupradictus Thaſsilo & vxor eius Luitburga terminauerũt. Quarta pugna fuit contra Auaros, qui volueruut vindicare eos, qui in prælio ſuperius dicto conciderant, ſed Deo adiuuante, victoria Chriſtianis ceſsit. Poſt hæc Carolus Ratisbonam venit, ibiq; marcas & fines Baioariorum diſpoſuit, indeq; reuerſus eſt in Franciam, & celebraũit Natalem in Aquis Palatio, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXXXIX. Rex regnum Coloniæ tranſijt, & Saxoniam ingreſſus, vſq; Albiam fluuium venit, ibiq; duos pontes conſtruxit, & ex vtraq; parte poutis caſtra fecit ex lignis & terra, & inde progreſſus Sclauorum fines iutrauit, & Sclauos vocabulo Vuilzi ſuo dominio ſubiugauit. *Vuinden aliàs.* Fuerunt autem cum eo in eadem expeditione Franci & Saxones. Friſones vero nauigio venerunt per Habolam fluuium. Fuerunt autem cum eo Sclaui, Vrbi, & Abotrudi, quorum princeps vocabatur Vuizan, obſidibus itaq; receptis, reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Natalem Domini Vuormatiæ, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XC. Nullum iter rex fecit, ſed in prædicta ciuitate Rex celebrauit natalem Domini, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XCI. Carolus ad partes Baioariorum perrexit, & Ratisbonam peruenit, vbi & exercitum ſuum conuenire iuſsit, ibiq; cum conſilio optimatum regni, diſpoſuit ire in Auarorum regnum propter maliciam intolerabilem, quam in Gallorum populos geſſerunt, & Eccleſias Dei. Venit ergo cum exercitu vſque ad Aniſam fluuium, vbi triduanum ieiunium cum letanijs fecerunt, poſtulantes pro ſalute exercitus, & adiutorium Dei, & vindictam inimicorum. *Caroli expeditio in Auaros.* Rex itaq; littora Danubij de Auſtrali parte tenuit, Saxones autem cum quibuſdam Francis, & plurima multitudine Friſonum de Aquilonari, & ita pergentes peruenerunt, vbi iam dicti Auari habebant munitioues paratas. De Auſtrali parte ad Chunberg, de Aquilonari verò ripa in loco qui dicitur Camp. ſic enim nominatur ille

natur illi fluuius, qui ibi influit in Danubium: itaq; Auari cùm ex vtraq; ripæ partem vidiſſent exercitum, & claſſem per medium fluuium venientem, tantus terror, Deo faciente, illos inuaſit, vt dimiſsis præſidijs munitionum, fugæ latibula quærerent, & ſic Chriſto duce vterq; exercitus abſq; læſione Pannoniam introiuit. Peruenit autem Rex vſq; ad fluuium, qui dicitur Raba, omnia cædibus, incendijs, rapinisq; deuaſtans, & inde reuerſus Ratisbonam, celebrauit ibi natalem Domini & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.XCII. Feliciana Hæreſis condemnata eſt, quem Felicem Engelbertus in præſentiam Adriani pontificis adduxit, & poſt confeſsionem hæreſim abdicauit. Et eodem anno nulla expeditio facta eſt, ſed tamen ſuper naues ad flumina tranſeunda, cõpactus eſt pons anchoris & funibus, ita coherens, vt iungi & diſſolui poſsit, & celebrauit rex natalem Domini Ratisbonæ.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.XCIII. Carolus Ratisbonam proficiſcens, ad Foſſatum magnum inter fluuios Alemonon & Radinzam venit, ibiq; ſummi Pontificis miſsi cum magnis muneribus in præſentiam eius venerunt, ibi etiam nunciatum eſt ei, Saxones iterum more ſolito fidem & promiſſa violaſſe. Inde nauigio per Radinzam Mogonum fluuiũ ingreſſus, natalem Domini celebrauit in Vuirzeburch.

Conciliũ Francofordianum. Anno Dominicæ incarnationis D.CC.XCIIII. celebrauit Rex Paſcha in Franconofurt, ibiq; congregauit Synodum magnam Epiſcoporum Gallorum, Germanorum & Italorum, vbi fuerunt miſsi Apoſtoli Theophilus, & Stephanus Epiſcopi. In hac Synodo, tertiò condemnata eſt Hæreſis Feliciana, quam damnationem per auctoritatem ſanctorum patrum in libro conſcripſerunt, quem librum omnes ſacerdotes manibus proprijs ſubſcripſerunt. *Extat adhuc ad Diuũ Albanum Moguntiæ monumentum.* Eodem tempore Faſtradana regina obijt, & in monaſterio ſancti Albani honorificè ſepulta eſt. Pſeudo ſynodus Græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerant, à pontificibus reiecta eſt. Rex autem poſt hæc diuiſo in duas partes exercitu, Saxoniam ingreſſus eſt, ipſe per Turingiam, Carolus vero filius eius Coloniæ Rhenum tranſijt. Tunc Saxones congregantes ſe in loco, qui dicitur Finisfelt, præparauerunt ſe ad pugnam. Cum verò audiſſent ſe ex duabus partibus eſſe circundatos, diſsipauit Deus conſilia eorum, quamuis fraudulenter Chriſtianos ſe eſſe, & fideles regi promiſerunt. Rex in Franciam reuerſus celebrauit natalem Domini in Aquis Palatio, & Paſcha ſimiliter.

Moguntia. Anno Dominicæ incarnationis D.CC.XCV. Rex venit Moguntiam, ibiq; tenuit placitum ſuum in villa, quæ dicitur Cuffinſtein, in ſuburbio eiuſdẽ vrbis. Audiens verò quod Saxones ſecundum conſuetudinem promiſsionem ſuam, quam de obſeruanda Chriſtianitate & fidelitate regis tenenda fecerant, irritam feciſſent, cum exercitu Saxoniam intrauit, & vſq; ad fluuium Albiam peruenit ad locum, qui dicitur Hiliuni, in quo iſdem diebus Vuirzam Abrotitorum Rex à Saxonibus occiſus fuerat, ibi etiam venerunt miſsi à Thudone, qui in gente & regno Auarorum magnam poteſtatem habebat, affirmantes quod idem Thudon cum terra & populo ſuo ſe Regi dare vellet, & eiuſdem ordinatione Chriſtianam fidem ſuſcipere. Rex itaq; afflictis magna ex parte Saxonibus, eorumq; terra vaſtata, acceptis obſidibus in Franciam redijt, & celebrauit natalem Domini Aquis, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D.CC.XCVI. Adrianus Papa obijt, & Leo mox in pontificatu ſucceſsit, ſtatimq; miſit regi legatos cum muneribus, claues etiam cõfeſsionis ſancti Petri, & vexillum Romanæ vrbis direxit. Henricus Dux Foroiulianorum miſsis hominibus cum Vuonomiro Sclauo in Pannoniam, Iringum gentis Auarorũ principem, longis retro temporibus, qui eum ciuili bello, fatigatis inter ſe principibus, improuiſe expoliauit. Caganus & Iuguro inteſtina clade interempti ſunt. Theſaurum priſcorum regum multa ſeculorum prolixitate collectum, idem dux Carolo, ad Aquis palatium miſit, quo accepto, peracta largitori omnium bonorum gratiarum actione, magnam partem inde Romam ad limina Apoſtolorum miſit per Angelbertũ abbatem: porro reliquam partem optimatibus, clericis ſiue laicis, cæterisq; fidelibus ſuis largitus eſt. Per id tempus Thudon ſecundũ promiſsionem ſuam, cum

magna

magna parte Auarorum ad regem venit,ſe,populum ſuum & patriam Regi tradidit, ipſe & populus eius baptizatus eſt, & muneribus ſuſceptis redierunt ad propria. Eo tempore Rex cum exercitu Saxoniam intrauit,& Pipinus rex in Pannoniam cum exercitu introiuit. Venit autem legatio Pipini regis ad patrem in Saxoniam, quæ dixit Auaros poſt interfectionem priorum ducum ſuper ſe conſtituiſſe regem, nomine Karam,& Pipinus contra eum certare diſponeret. Rex peragrata Saxonia,in Franciam ſe recepit & in Aquis palatio filium ſuum Pipinum à Pannonia redeuntem & partem theſauri, quæ remanſerat, adducentem lætus aſpexit. Et celebrauit in eodem loco natalem Domini & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XCVII. Barcinona ciuitas Hiſpaniæ, quæ iam pridem à Francis diſceſſerat, per Thathim præfectum ipſius Francis eſt reddita. Nam ipſe ad palatium veniens, & ciuitatem cum ſemetipſo regi tradidit. Eo tempore expeditio facta eſt in Saxoniam, & vſq; ad Oceanum trans omnes paludes & inuia loca pertranſiit exercitus, & rex de Adnlo hoc regreſſus (hoc enim loco nomen, vbi Oceanus Saxoniam alluit) tota Saxonum gente in deditionem per obſides accepta, in Aquis palatii reuerſus eſt, vbi Abdellam Sarracenum, qui à fratre regno pulſus in Mauritania exulabat, ipſo ſemetipſum commendante,ſuſcepit. In eodem loco & Legatus Nicete,qui tunc Siciliam regebat, nomine Theophilus Imperatoris Epiſtolam portans, quem honorificè ſuſcipiens, poſt aliquod dies abſoluit. Ipſe verò Nouembri Menſe mediante,ad hyemandum cum exercitu Saxoniam intrauit, poſitisq; caſtris iuxta Vuiſaram fluuium, locum caſtrorum Heriſtellium vocari iuſsit, illuc legati gentis Auarorum cum magnis muneribus venerunt. De eodem loco Abdellam Sarracenum cum filio ſuo Ludouico in Hiſpaniam ire iuſsit & filium ſuum Pipinum in Italiam remiſit, ipſe ad diſponendam Saxoniam totum hyemis tempus impendens, ibi natalem Domini celebrauit & Paſcha. *Hiſpania partem obtinet.* *Adulo.*

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XCVIII. Venit ad regem legatus Haldifonſi regis Galliciæ & Auſtriæ nomine Frolo, Papilionem miræ magnitudinis præſentans. Et in ipſo Paſchæ tempore Nordiueli trans Albiam ſedentes ſeditione commota, legatos regios, qui tunc ad iuſtitias faciendas apud eos conuerſabantur, comprehenderunt, quoſdam ex eis trucidantes, cæteros ad redimendos ſeruauêre. Rex itaq; collecto exercitu, de Heriſtellio ad locum, qui Ininda dicitur, perrexit, & facto conſilio in deſertores arma corripuit & totam inter Albiam & Vuiſaram Saxoniam depopulando perragrauit. Nordlindi contra Tranaſchonem ducem Abrothidorum, & Helbruinum legatum regis, commiſſo prælio, victi ſunt, cæſa ſunt ex eis in eo prælio quatuor millia, cæteri, qui fugerunt, de paucis conditione tractare cœperunt. Rex acceptis obſidibus à Saxonibus in Franciam reuerſus eſt & Aquis perueniens, legationem Græcorum à Conſtantinopoli miſſam ſuſcepit. Erant enim legati Michaël patritius quondam Phrygiæ & Theophilus presbyter, Epiſtolam Hierenæ imperatricis ferentes. Nam filius eius Conſtantinus Imperator à ſuis conprehenſus & excæcatus eſt. Hæc tamen legatio tantum de pace fuit, quos cum abſoluiſſet, abſoluit etiam cum eis Siſinnium fratrem Tharaſij Conſtantinopolitani epiſcopi, iam dudum in Italia prælio captum. Hoc anno ſydus Martis in toto cœlo non comparuit. Inſulæ Baleares à Mauris & Sarracenis deprædatæ ſunt. Aldefonſus rex Galliciæ & Auſtriæ, prædata Vlyſibona vltima Hiſpaniæ ciuitate, loricas, mulos, captiuosq; Mauros regi per legatos Frolam & Baſilium, hyemis tempore miſit, & celebrauit natalem Domini in eodem loco, & Paſcha ſimiliter. *Nordiueli.* *Conſtantinus Imperator excæcatus.*

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. XCIX. Romani Leonem Papam, Letania maiore captum excæcauerunt ac linguam eius radicitus abſciderunt, qui in cuſtodia miſſus noctu per murum euaſit & ad legatos regis, qui tunc apud Baſilicam ſancti Petri erant, Vuirundum ſcilicet Abbatem & Vuinegiſum Spoletanorum ducem veniens, Spoletum ductus eſt. Rex Saxoniam ingreſſus apud Paderbrunnam caſtris poſitis conſedit & inde diuiſo exercitu, Carolum filium ſuum cum medietate ad colloquium Sclauorum, & ad recipiendos Saxones, qui ex Nordtlindis venerunt, in

Bardengani direxit. In eodem loco Leonem Papam ſummo cum honore ſuſcepit, ibiq; reditum Caroli filij expectans, Leonem pontificem ſimili, quo ſuſceptus erat, honore dimiſit, qui ſtatim Romam profectus eſt, recepto cum proſperitate filio, Aquas repedauit, vbi legatus Michaëlis Siciliæ præfecti nomine Daniel ad eum venit atq; inde cum magno honore dimiſſus eſt. Eodem anno gens Auarorum à fide, quam promiſerat, defecit, & Henricus dux Foro iulianorũ poſt tot victorias proſperè geſtas iuxta Tharſicam Liburniæ ciuitatem inſidijs ciuiũ oppreſſus eſt. Per id tempus Geroldus cum eſſet Baioariæ præfectus, commiſſo cũ Auaribus prælio, interficitur & in Augia ſepelitur, de quo in viſione Vuetini legitur, quòd inter Martyres ſit adnumeratus. Inſulæ Baleares, quæ à Mauris & Sarracenis deprædatæ ſunt, poſtulato & accepto à Francis auxilio à prædonum incurſione defenſatæ ſunt. Signa quoq; Maurorum in pugna ſublata regi præſentata ſunt. Vuido comes qui Marcam contra Britones tenebat, cum ſocijs Britanniam ingreſſus, totamq; perluſtrans, in deditionem recepit, & Regi de Saxonia reuertenti arma ducum, qui ſe tradiderant in ſcriptis ſingulorũ nominibus præſentauit. Tota itaq; Britannia, quòd nunquam antea fuit, Francis ſubiugata eſt. Eodem anno monachus quidam de Hieroſolymis veniens, reliquias multas attulit regi ex parte patriarchæ Hieroſolymitani. Azan præfectus ciuitatis, quæ dicitur Oſcadanis, regi munera miſit. Celebrauit natalem Domini in eodem palatio.

Britannia tota à Francis ſubiugata.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. Rex abſolutum Hieroſolymitanum monachum dimiſit, & cum eo Zachariam presbyterum de palatio ſuo & per illum multam pecuniam miſit per illa ſancta loca, vbi Dominus conuerſatus eſt corporaliter. Ipſe medio Martio de Aquis egreſſus, littus Oceani Gallici peruſtrans & in ipſo mari, quod tunc à pyratis infeſtabatur, claſſem inſtituit & præſidia diſpoſuit. Paſcha apud ſanctum Richardum celebrauit; indeq; per littus Oceani ad Rothomagum ciuitatem peruenit, ibiq; Sequana amne transmiſſo, Turones ad ſanctum Martinum orationis cauſa profectus eſt, ibiq; aliquot dies moratus eſt, propter aduerſam Lindkardi coniugis valetudinem, quæ ibidem & defuncta & humata eſt. Obijt autem pridie Nonas Iunij. Inde per Aurelianos ac Pariſios Aquis palatium venit. Eodem anno pridie nonas Iulij, contra morem & naturam aſpera & gelu concreta fuit pruina, & VIII. idus Iulij ſimiliter: ſed tamen nullam incõmoditatem fructibus attulit. Menſe Auguſto Moguntiæ placitum tenuit & inde mouens cum exercitu Rauennam venit, vbi VII. dies moratus Romam direxit greſſum, filio ſuo Pipino cum exercitu in Beneuentum miſſo. Itaq; cum Romam veniſſet, occurrit ei pridie Leo Papa & ſenatus Romanorum apud Nomentum, duodecimo ab vrbe lapide, & ſumma cum humilitate, ſummoq; honore ſuſcepit, prandens cum eo in eodem loco. Igitur ſtatim eum ad vrbem præceſſit & in craſtinum in gradibus Baſilicæ beati Petri Apoſtoli ſtans, miſſis obuiam Romanæ vrbis vexillis cum crucibus, atq; reliquijs ordinatis etiam atq; diſpoſitis per congrua loca tam peregrinorum, quàm ciuium turmis, qui venienti laudes dicerent, ipſe cum clero, & epiſcopis ante gradus eccleſiæ eum humiliter ſuſcepit. Data itaq; benedictione in Baſilicam beati Petri Apoſtoli cunctis pſallentibus introduxit. Hoc autem factum eſt VIII. idus Decembris. Poſt VII. verò dies Rex concione vocata, cur Romam veniſſet patienter indicauit & inde quotidie ad ea, quæ venerat facienda operã dedit interquæ quod maximum & difficilimũ erat, de diſcutiendis criminibus, quæ ſummo pontifici obiecta erant, Cauſa itaq; ventilata, cum nullus probator aut teſtis legitimus appareret, qui locum controuerſiæ ſubire præſumeret, præfatus pontifex coram omni populo in domo ſancti Petri Euangelium portans ambonem conſcendit, inuocatoq; ſanctæ Trinitatis nomine, iureiurando ab obiectis ſe criminibus purgauit. Eadem die Zacharias pater cum duobus monachis, vno de monte Oliueti, altero de Bethleem Romam venit, quos epiſcopus Hieroſolymorũ ad regem direxit, qui benedictionis cauſa claues ſepulchri Domini ac loci Caluariæ, claues etiam ciuitatis cum vexillo detulerunt, quos Rex benignè ſuſcipiens, aliquot dies ſecum detinuit, & Menſe Aprili remuneratos abſoluit. Et celebrauit ibi Rex natalem Domini.

Romam venit Carolus.

Claues ciuitatis Hieroſolymitanæ Carolo miſſa.

Anno

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.I. Cnm rex ipſe die natali Domini ante confeſsionem ſancti Petri ab oratione ſurgeret, Leo Papa coronam capiti eius impoſuit & à cuncto Romanorum populo ter acclamatum eſt: Carolo Auguſto à Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori Romanorum, Vita & victoria. Et poſt laudes more antiquorum principum adoratus eſt, & ablato patricij nomine Imperator & Auguſtus eſt appellatus. Poſt paucos dies iuſsit eos, qui anno ſuperiori pontificem depoſuerant, exhiberi & habita de eis quæſtione ſecundum legem Romanam, vt maieſtatis rei, capitali ſententia damnati ſunt, pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem interceſsit. Nam vita & membrorum integritas eis conceſſa eſt. Cæterii pro facinoris magnitudine exilio deportati ſunt. Huius factionis fuêre principes: Paſchalis Primicerius, & Campulus ſacellarius & multi alij nohiles Romani, qni omnes eadem ſententia damnati ſunt. Ordinatis itaq; Romanæ vrbis totius Italiæ, non tantùm publicis, ſed etiam eccleſiaſticis & priuatis negotijs miſſaq; iterum ſuper Beneuentanos cum Pipino filio ſuo hoſtili expeditione, ipſe poſt Paſcha, VII. Kalendas Maij Romam egreſſus eſt & venit Spoletum. Et dum ibi moraretur, II. Kalendas Maij, hora noctis ſecunda terræmotus ingens factus eſt, quo tota Italia grauiter concuſſa eſt, quo motu tectum Baſilicæ beati Pauli Apoſtoli magna ex parte cum ſuis trabibus corruit. Eodem anno loca quædam circa Rhenum & in Gallia & in Germania terræmotu tremuerunt, & Peſtilentia propter mollitiem hyberni temporis facta eſt. Imperator de Spoleto Rauennam veniens, aliquot dies ibi moratus, Papiam perrexit, ibi nunciatum eſt ei Legatos Aaron, Amirmnnmilin regis Perſarum portum Piſæ intraſſe, quibus obuiam mittens inter Vercellas & Eboreiam eos ſibi fecit præſentari. Vnus enim ex eis erat Perſa de oriente Legatus regis Perſarum, alter Sarracenus de Africa, Legatus Ammirati Abraham, qui in confinio Afiicæ in Foſſato poſsidebat, qui Iſaac Iudęum, quem imperator ante quadriennium ad regem Perſarum cum Lantfrido & Sigiſmundo miſerat, reuerſuni cum magnis muneribus nuntiauerunt. Nam Lantfridus & Sigiſmnndus in itinere defuncti ſunt. Miſit itaq; Rex Erchanbaldum notarium in Liguriam ad naues parandas, vbi Elephas etiam inter quæ deferebantur, ſubuehebatur, ipſe verò celebrato die natiuitatis ſancti Ioannis baptiſtæ apud Eboreiam, Alpes trangreſſus in Galliam reuerſus eſt. Ipſa æſtate capta eſt Barcinona ciuitas Hiſpaniæ, iam tunc minus plus biennio obſeſſa. Zatuni præfectus eius, & alij quàm plures Sarraceni comprehenſi ſunt. Et in Italia Theate ciuitas ſimiliter capta, & flammis exuſta eſt, eiusq; præfectus Rodhelmus comprehenſus eſt. Caſtella, quæ ad illam ciuitatem aſpiciebant, in deditionem recepta ſunt. Zatuni & Rotſelmus exilio damnati ſunt. Menſe Octobri Iſaac Iudæus de Africa cum Elephante regreſſus, portum Veneris intrauit. Et quia propter niues Alpes tranſire non potuit, Vercellis hyemauit. Imperator Aquis natalem Domini celebrauit.

Eo tempore pedes pontificum non deoſculabātur, qua Tyrannide tamē modo gloriantur.

Legati regis Perſarum ad Carolum.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.II. Hirene Imperatrix de Conſtantinopoli miſit Legatum nomine Leonem ad Imperatorem, de pace confirmanda inter Francos & Græcos, & Imperator Conſtantinopolim miſit Ieſſe epiſcopum Ambianenſem & Helingandum comitem, vt pacem cum eo ſtatuerent. Paſcha celebratum eſt in eodem palatio. Eodem anno, XIII. Kalendas Auguſti, venit Iſaac cum Elephante & cæteris muneribus à rege Perſarum miſsis, in præſentiam Imperatoris. Nomen Elephantis erat Amhulater. Oſtona cinitas in Italia in deditionem recepta eſt. Luceria quoq; frequenti obſidione fatigata, & ipſa in deditionem venit, præſidiumq; Francorum in ea poſitum eſt. Imperator æſtatis tempore in Arduenna venationibus operam dedit, & miſſo in Saxoniam exercitu, transalbianos Saxones veſtauit. Grimaldus Benenentanorum dux, in Luceria Vninegiſum comitem Spoleti, qui præſidio præerat, aduerſa valetudine fatigatum obſedit, & in deditionem accepit, captumque cum magno honore tenuit. Imperator Aquis natalem Domini celebrauit.

Hirene Auguſta ad Carol. Impe. Legatos miſit.

Albini aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.III. Terræmotus Aqnis palatio factus eſt, & mortalitas ſubſecuta eſt. Vuinegiſus à Grimaldo redditns eſt. Miſsi Imperatoris

à Conſtantinopoli regreſsi ſunt, & venerunt cum eis Legati Nichefori Imperatoris, qui tunc rempublicam regebant, quorum hæc ſunt nomina, Michaël epiſcopus, Petrus Abbas, Calixtus & Candidus, qui venerunt ad Imperatorem in Germania ſuper

Saltza aliàs.

fluuium Sala, in loco, qui dicitur Saliz & pactum faciendæ pacis in Chriſto ſuſceperunt. Inde dimiſsi cum epiſtola Imperatoris Romam venerunt, inde Conſtanſtinopolim regreſsi ſunt. Imperator autem Bauariam profectus eſt, & diſpoſitis Pannoniarum cauſis reuerſus eſt, ibi natalem Domini celebrauit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. IIII. Imperator Aquis hyemauit, æſtate vero in Saxoniam cum exercitu perrexit omnesq;, qui trans Albiam in Vuihmodi babitabant, Saxones cum mulieribus & infantibus tranſtulit in Franciam, &

Saxones in Franciam tranſlati.

pagos Transalbianos Abrotidis dedit. Eodem die Godefridus rex Danorum venit cum claſſe ſua & omni equitatu regni ſui ad locum, qui dicitur Schlieſvuich in confinio regni ſui & Saxoniæ. Promiſit enim ſe ad colloquium Imperatoris venturum, ſed conſilio ſuorum territus, propius non acceſsit, ſed quicquid voluit per legatos mandauit. Nam Imperator ſuper Albiam fluuium ſedebat in loco, qui dicitur Holdnſteyn, & miſſa ad Godefridum legatione pro fugitiuis retentis, mediante Septemb. Coloniam venit: deinde ad Arduennam ingreſſus venationum iocis exercitatus, Aquas reuerſus eſt, Medio Nouembris, nuntiatum eſt ei Leonem Papam cum eo natalem Domini celebrare velle, vbicunq; illi placuiſſet, quod gratanter ſuſcepit. Et ſtatim miſſo filio ſuo Carolo ad ſanctum Mauritium, eum ſuſcipere honorificè præcepit: Ipſe verò obuiam illi Remorum ciuitate profectus eſt, ibiq; ſuſceptum ad Cariſiacum vſq; perductum cum eo ibi natalem Domini celebrauit: deinde Aquas perduxit, & honoratum magnis muneribus per Baioariam ire volentem, à ſuis deduci fecit vſq; Rauennam. Cauſa autem aduentus eius hæc fuit. Nuntiatum eſt Imperatori Ieſu Chriſti Domini noſtri ſanguinem in Mantua ciuitate fuiſſe repertum, Imperator ad Papam direxit, rogans vt veritatem rei perquireret, qui accepta occaſione Roma exeundi primo in Langobardia, quaſi pro inquiſitione prædicta profectus eſt: deinde arreptò itinere ſubito ad Imperatorem vſq; peruenit, manſitq; apud illum dies octo, & ſicut dictum eſt Romam repedauit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. V. Cacanus princeps Auarorum Imperatorem adijt, poſtulans ſibi locum dari ad habitandum inter Sabariam & Carantanum, qui propter infeſtationem Sclauorum, in priſtinis ſedibus manere non potetat, quem Imperator benignè ſuſcepit eiusq; precibus fauit. Eodẽ tempore miſit exercitum cum filio ſuo Carolo ſuper Sclauos, qui vocantur Boemi, qui omnem terram

Carolus II. contra Bohemos.

eorum depopulantes, Ducem eorũ, qui appellabatur Letzo, occiderunt. Imperator Theodonis villam venit, indeq; Adromarici montẽ vſq; profectus, ibi venationibus exercitatus eſt, inde Theodonis villam reuerſus natalem Domini celebra.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. VI. venerunt Vuilharius & Beatus, duces Venetiæ, nec nõ & Paulus dux Ladoræ atq; Donatus eiuſdem ciuitatis epiſcopus, Legati Dalmatiæ in præſentiam Imperatoris cum magnis donis, & ordinatis tam Venetijs, quàm Dalmatijs, eorum miſsis abſolutis, Imperator cũ primoribus & optimatibus Francorum de pace conſtituenda, & conſeruanda inter filios ſuos & de partitione regni placitũ habuit. Et diuiſione facta in tres partes, Imperium ſuum partitus eſt inter tres filios, vt ſcilicet vnusquisq; ſciret, quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi illum patrem ſuperuiueret. De hac diuiſione teſtamentum fecit, & ſacramentum interpoſitum à Francis confirmatum eſt, & Leoni Papæ tranſmiſſum, vt hæc decreta manu ſua firmaret, quod & factum eſt. Poſt hæc Imparator dimiſſo vtroq; filio, in regnum ſibi deputatum, Pipino ſcilicet & Ludouico de Theodonis villa pro-

Theodonis villa.

fectus, nauigio per Moſellam Rhenum ingreſſus, ad Neomagũ in Badua venit, ibiq; tota quadrageſima fuit, & ſanctũ Paſcha celebrauit & inde Aquas rediens, Carolũ filium in terra Sclauorum, quæ dicitur Rorabi, ſuper Albiam fluuium cum exercitu miſit, in qua congreſsione Miliduoh Sclauus occiſus eſt duoq; caſtella ab exercitu conſtructa ſunt: vnum ſuper ripam fluminis Salæ, alterum ſuper Albiam. Sclauisq;

com-

compreſsis, ex hac parte Bohemos cum Baioarijs atq; Alemanis aggreditur, eorumq; terram ex maxima parte vaſtauit. Eodem anno in Corſicam inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, claſsis de Italia à Pipino miſſa eſt, cuius aduentum Mauri non expectantes, diſceſſerunt. Vnus tamen ex Francis Hademarus nomine, comes ciuitatis Genuæ, cum imprudenter pugnaret, occiſus eſt à Mauris. In Hiſpania verò Nauarri & Pampilionenſes, qui ſuperioribus annis ad Sarracenos tranſierant, in fidem recepti ſunt. Claſsis Anicephoro Imperatore, cui Geta patritius præerat, ad recipiendam Dalmatiam mittitur, & Legati qui fere annos quatuor ad regem Perſarum miſsi ſunt, per ipſas Græcarum nauium ſtationes tranſuecti, ac Taruiſium nullo aduerſariorum ſentiente peruenerũt. Imperator celebrauit natalem Domini Aquis Palatio. Eodem anno fuit eclypſis Lunæ, IIII. Nonas Septembris, erat ſtatio ſolis tunc in XVI. parte virginis, Luna autem morabatur in XVI. parte piſcium.

Prodigia ante obitum Caroli Magni.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.VII. Eclypſis ſolis facta eſt III. idus Februarij, ſtante vtroq; ſydere in XXV. parte Aquarij, & in eodem Menſe, IIII. Kalendas Martij Eclypſis Lunæ facta eſt, & in eadem nocte apparuerunt acies in cœlo miræ magnitudinis, ſole morante in vndecima parte piſcium, & Luna in XI. parte virginis. Iterum XI. Kalendas Septembris Eclypſis Lunæ facta eſt hora noctis tertia, Sole poſito in V. parte Virginis, & Luna in V. Piſcium. Rutbertus miſſus Imperatoris, qui de oriente reuertebatur, defunctus eſt, & Legatus regis Perſarum nomine Abdella cum monachis de Hieruſalem, qui legatione Thomæ patriarchæ fungebantur, quorum nomina fuêre Gregorius & Felix. Gregorius abbas erat de monte olíueti, & erat natione Germanus, & à parentibus Engilbaldus vocatus eſt. Peruenerunt Aquis ad Imperatorem numera ferentes, quæ prædictus Rex Cæſari miſerat, ſcilicet Papilionem & tentoria atrij, vario colore reſperſa, miræ magnitudinis & pulchritudinis.

Dona à rege Perſarum miſſa Carolo.

Erant enim omnia Byſsina, tam tentoria quàm & funes eorum diuerſis tincti coloribus. Fuerunt etiam munera præfati regis pallia holoſerica multa, valde pretioſa, odoramenta, Balſamum atq; vnguenta.

Horologium miro artificio fabricatum.

Miſit præterea horologium ex aurichalco arte mechanica mirificè compoſitum, in quo XII. horarum curſus ad clepſydram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cymbalum reſonare faciebãt, additis in eodem horologio eiuſdem numeri equitibus, qui per XII. feneſtras completis horis exibant, & in curſu egreſsionis ſuæ totidem feneſtræ, quæ prius erant apertæ, claudebantur: nec non & alia multa erant in præfato Horologio. Fuerũt etiam inter prædicta munera duo candelabra ex aurichalco miræ magnitudinis & proceritatis, quæ omnia Aquis repoſita ſunt, Imperator igitur Legatum & Monachos per aliquod tempus ſecum retinens, poſtmodum eos in Italiam direxit, atq; ibi tempus nauigationis expectare iuſsit.

Comes ſtabuli.

Eodem anno, Burchardum comitem ſtabuli ſui, quem corruptè conſtabulum appellamus, cum claſſe miſit in Corſicam, vt eam à Mauris defenderet, qui prædas illic exercebant, qui iuxta conſuetudinem ſuam de Hiſpania egreſsi, primo Sardiniam appulſi ſunt, ibiq; cum Sardis prælio commiſſi, multis ſuorũ amiſsis (nam tria millia ibi cecidiſſe perhibentur) in Corſicam recto curſu peruenerunt, ibi iterum in quodam portu eiuſdem inſulæ cum claſſe, cui Burchardus præerat, prælio decertarunt, victiq; ac fugati ſunt amiſsis XIII. nauibus, & plurimis ſuorũ interfectis, adeo illo anno in omnibus locis aduerſa fortũa fatigati ſunt, vt ipſi ſibi idcirco hoc accidiſſe teſtati ſunt, quòd anno ſuperiori contra omnem iuſtitiã de Patalaria inſula LX. Monachos aſportatos in Hiſpania vendiderunt, quorum aliqui per liberalitatem Imperatoris iterum in ſua loca reuerſi ſunt.

Grande piaculum eſt Monachos vendere.

Niceta patritius, qui cum claſſe Conſtantinopolitana ſedebat in Venetia, pace facta cum Pipino rege & inducijs vſq; ad menſem Auguſti acceptis, ſtatione ſolita Conſtantinopolim regreſſus eſt, & celebrauit Imperator natalem Domini Aquis & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.VIII. Hyems molliſsima, & Peſtilens erat, Vere inchoante Imperator Niumagã profectus eſt, & celebrato ibi Paſchate, iterum Aquis repedauit, vbi nuntiatum eſt ei Godefridum regem Danorum copias in

Obotritos aliàs.

Abrotides traieciſſe, aduerſus quem Carolū filium ſuum cum exercitu miſit, iubens veſano regi reſiſtere, ſi Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Godefridus expugnatis aliquot Sclauorum caſtellis, cum magno copiarum ſuarum detrimento in patriam reuerſus eſt. Nam licet Draſconem ducem Abotridorū loco pepuliſſet, Godelaibū alium ducem dolo captum patibulo ſuſpendiſſet, Abrotidorum duas partes ſibi vectigales feciſſet: optimos tamen militum ſuorum & manu promptiſsimos amiſit & cum eis filium fratris ſui, nomine Regiubaldū, qui in oppugnatione cuiuſdam oppidi cum plurimis Danorum primoribus interfectus eſt. Imperatoris filius Albiam ponte iunxit, & exercitum, cui præerat Hilinones & Smeldingos, qui & ipſi ad Godefridum regem defecerant, quanta potuit celeritate tranſpoſuit, populatisq́; circunquaq; eorū agris, tranſito iterum flumine, cum incolumi exercitu in Saxoniam ſe recepit. Fuerunt cum Godefrido in prædicta expęditione Sclaui, qui dicuntur Vuilzi, qui propter antiquas inimicitias, quas cum Abrotidis habere ſolebant, ſponte illi corpus eorum iunxerant, ipſoq́; in regno reuertente, cum præda, quam in Abrotidès cæperant, & ipſi domum reuerſi ſunt. Godefridus verò priuſquam reuerteretur, deſtructo

Rerich emporium.

emporio, quod in Oceani littore conſtitutum erat & lingua Danorum Rerich dicebatur, & magnam regno illius commoditatem vectigalium per ſolutionem præſtabat, tranſlatisq́; inde negotiatoribus ſoluta claſſe, ad portum, qui Lieſtorph dicitur, cum vniuerſo exercitu venit, vbi per aliquot dies moratus, limitem regni ſui, qui Saxoniam reſpicit, vallo munire conſtituit, & modò vt ab orientali maris ſinu, quem illi Hoſarſalet dicunt, vſq; ad occidentalem Oceanum, totam Egidoræ fluminis Aquilouarem ripam munimentum valli prætexeret, vna tantùm porta dimiſſa: per quam carra & equites emitti & recipi potuiſſent. Diuiſo itaq; opere inter duces, domum reuerſus eſt. Interea Rex Nortdauibrorum de Britannia inſula nomine Eardulf, regno & patria pulſus, ad Imperatorē dum adhuc Niumagæ moratur, venit, & patefacto aduentus ſui negotio, Romam proficiſcitur, Romaq́; rediens per legatos Romani pontificis & Imperatoris in regnum ſuum reducitur. Fuit autem Legatus apoſtolici Adulphus Diaconus de Britannia natione Saxo, & cum eo ab Imperatore miſsi Abbates duo, Rotfridus notarius & Nantharius de ſancto Othmaro. Imperator ædificatis per legatos ſuos ſuper Albiam duobus caſtellis, præſidioq́; in eis contra Sclauorum incurſiones diſpoſito, Aquis natalem Domini celebrauit & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. IX. Claſsis de Conſtantinopoli miſſa primò Dalmatiam, deinde Venetias appulit. Cumq́; ibi hyemaret, pars eius ad Cumaculam inſulam venit, commiſſoq́; prælio contra præſidium, quod in ea poſitum erat, à ciuibus victi atq; fugati ſunt. Dux autem, qui claſsi præerat, nomine Paulus; cum de pace inter Francos & Græcos conſtituenda, quaſi ſibi hoc eſſet iniunctum, apud Pipinum regem agere moliretur, Vuillario & Beato Venetiarū ducibus, omnes conatus eius impedientibus, atq; ipſis etiam inſidias parantibus, cognita eorum fraude, diſceſsit. Dum hæc in Italia aguntur, Ludouicus rex in occiduis parti-

Ludouicus Hiſpaniam ingreſſus.

bus cum exercitu Hiſpaniam ingreſſus, Tortuoſam ciuitatem ſuper ripam Hiberi fluminis ſitam obſedit, conſumptoq́; in expugnatione illius aliquanto tempore, poſtquam eam tam cito capi non poſſe vidit, dimiſſa obſidione cum incolumi exercitu in Aquitaniam ſe recepit. Poſtquam Eardulfus rex Nortdanibrorum in regnum ſuum reſtitutus eſt, cum miſsi reuerterentur, Adulphus Diaconus captus eſt à Pyratis, ſed poſtea redemptus eſt Romamq́; reuerſus. In Thuſcia Populonium ciuitas

Orobitæ Græci.

maritima à Græcis, qui Orobitæ vocantur, deprædata eſt. Mauri quoq; de Hiſpania Corſicam ingreſsi in ipſo ſabbato S. Paſchæ ciuitatem quandam deprædati ſunt, & præter Epiſcopum & paucos ſenes atq; infirmos, nihil in ea reliquerunt. Interea Godefridus rex Danorum, per quoſdam negotiatores mandauit duci, qui Phryſiam præuidebat, audiſſe ſe quod ei Imperator eſſet iratus, eò quòd in Abrotides duxiſſet exercitum et ſuas vltus eſſet iniurias, addens ſe velle denegare, quod ei obijciebatur, quod fœdus promiſſum irrupiſſet, petiuit etiam Imperatorem, vt mitteret miſſos

ſuos

ſuos trans Albim,iuxta terminos regni ſui,& ipſe cum ſuis ibi veniret, inuicemq́; diſcuſsis cauſis, quæque emendatione digna erant, abſq; contradictione ibi corrigerentur,quòd cùm Imperatori nuntiatum eſſet,non abnuit, colloquiumq́ue eſt habitum cum primoribus Danorum trans Albiam, multisq́; hinc inde prolatis, minimè ad effectum res perducta eſt. Thraſco dux Abrotidorum,poſtquam filium ſuum poſtulanti Godofrido obſidem dederat, collecta manu & auxilio à Saxonibus contracto, vicinos ſuos Vuilzos aggreſſus, agros eorum ferro & igne vaſtauit, regreſſusq́; domum cum ingenti præda, accepto iterum à Saxonibus validiori auxilio, Smeldingnorum maximam ciuitatem expugnat, atq; his proſperis ſucceſsibus omnes, qui ab eo defecerant, ad ſuam ſocietatem redire coegit.

Dux Abrotiderum in Vuilzos.

Imperator itaq;, cum ei multa de iactatione & ſuperbia regis Danorum nuntiarentur, ſtatuit trans Albim ciuitatem ædificare, Francorumq́ue in ea ponere præſidium, cumq́ue ad hoc per Galliam atq; Germaniam homines congregaſſet, armisq́; ac cæteris ad vſum neceſſarium rebus inſtructos, ad locum deſtinatum ducere per Phryſiam iuſsiſſet, Thraſco dux Abroditorum, in emporio Rerich ab hominibus Godefridi dolo interfectus eſt.

Thraſco dux Abrotidorum interfectus.

Imperator poſtquam locus ciuitatis conſtituendæ fuerat exploratus, Egobertum comitem huic negotio exequendo præficiens, Albiam traijcere & locum iuſsit occupare. Eſt autem locus ſuper ripam Sturiæ fluminis vocabulo Eſſelfelt. Occupatus eſt itaq; ab Egeberto & comitibus Saxonibus, & circa idus Martij muniri cœptus.

Eyſfelt.

Dum hæc circa Danos aguntur, Aureolus comes, qui in confinio Hiſpaniæ atq; Galliæ trans Pyrenæum contra Oſcam, Cæſare Auguſtæ reſidente defunctus eſt, & Amoror pręfectus in locum eius intrauit, miſſaq; ad Imperatorem legatione, ſe cum ſuis omnibus eius obſequio traditurum promiſit. Eclypſis Lunæ accidit VII. Kalendas Ianuarij.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. X. Amoror præfectus colloquium Imperatoris expetijt in conſinio Gallici & Hiſpanici limitis, in eo colloquio ſe promiſit cum ſuis omnibus Imperatoris manibus commendaturum, quod licet Imperator annuiſſet, multis interuenientibus cauſis, remanſit infectum. Mauri de tota Hiſpania, maxima claſſe collecta, primò Sardiniam, deinde Corſicam applicuerūt, nulloq́; in ea inuento præſidio, inſulam penè totam depopulati ſunt. Dum hæc aguntur Pipinus rex perfidia ducum Venetiorum incitatus, ipſam inſulam bello, terra mariq́; vexabat, ſubiectaq́; Venetia ac ducibus eius in deditionem receptis, eandem claſſem ad Dalmatiæ littora vaſtanda miſit.

Pipinus in Venetos.

Sed cum Paulus Ceſalaniæ præfectus cum orientali claſſe ad auxilium Dalmatijs ferendum aduentaret, regia claſsis ad propria regreditur. Rotrudis filia Imperatoris, quæ natu maior erat, Octobri idus Iunij moritur.

Rotrudis filia Caroli moritur

Imperator Aquis morabatur, vbi nuntiatum eſt ei claſſem ducentarum nauium de Nortmannia in Phryſiam applicuiſſe, ternaq́; prælia cum Phryſonibus commiſiſſe. Danosq́; victores tributū victis impoſuiſſe, etiam C. libras argenti à Phryſonibus eſſe ſolutas, Regemq́; Godefridum hæc omnia agere dixit, qui nuntius adeo Imperatorem concitauit, vt miſsis in omnibus circunquaq́; regionibus ad congregandum exercitum nuntijs, ipſe ſine mora pallatio exiens, illas in partes tendere cœpit, tranſito itaq́; Rheno flumine in loco, qui Lippa dicitur, copias, quæ nondum conuenerant, ſtatuit operiri.

Expeditio in regem Danorum.

Vbi cum aliquot dies moraretur, Elephas ille, quem ei Aaron Rex Sarracenorum tranſmiſerat, ſubita morte perijt, congregatis tandem copijs quanta potuit celeritate ad Alarum fluuium contendit, caſtrisq́ue poſitis, minarum Godefridi regis inflatus, ſe iactauit arroganter, quòd cum Imperatore congredi vellet. Sed cum Imperator in loco memorato ſederet, diuerſarum rerum legationes ad eum perferuntur. Nam & claſſem, quæ Phryſiam vaſtabat, domum reuerſam, & Godefridum à quodam ſuo ſatellite interemptum, & Caſtellum vocabulo Huobbuocki, Albiæ flumini contiguum, in quo Odo legatus Imperatoris erat, & erat orientalium Saxonum præſidium, à Vuilzis captum, & Pipinum filium eius Regem Italiæ VIII. idus Iulij de corpore migraſſe, duasq́; legationes de diuerſis terrarum partibus, vnam de Conſtantinopoli, alteram de Corduba

Godefridus rex Danorū interemptus.

Pipinus filius Caroli moritur.

 aduen-

Peſtilentia boum.

aduentare pacis cauſa, nuntiabatur, quibus ille acceptis diſpoſuit pro temporis conditione Saxoniam; Aquis reuertitur. Tanta in ea fuit expeditione boum Peſtilentia vt penè nullus tanto exercitui ſupereſſet, quin omnes vſq; ad vnum perirent, & non ſolum ibi, ſed etiam per omne imperiũ huius generis animalia perierũt. Aquis veniens menſe Octobris memoratas legationes ſuſcepit, pacemq; cum Nicephoro Imperatore & cum Abular rege Hiſpaniæ fecit, ſiquidem Venetias Nicephoro reddidit, & Heinricum comitem dudum à Sarracenis captum Abular remittente cæpit. Eo anno Sol & Luna bis defecerunr. Sol V. idus Iunij & pridie Kalendas Decembris, Luna XI. Kalendas Iulij. & nono Kalendas Ianuarij. Corſica inſula iterum à Mauris vaſtata eſt. Amoror & Abdiramã filius Abular de Cæſare Auguſta expulſus, & Oſcam intra compulſus eſt. Godefrido, vt diximus, mortuo, Hemmingus filius fratris eius in regnum ſucceſsit, pacemq; cum Imperatore fecit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XI. Abſoluto atq; dimiſſo Arſario Spatario, legato Nicephori Auguſti, eiuſdem pacis confirmandæ gratia legati ad Imperatorem Conſtantinopolim mittuntur. Haido Epiſcopus Baſilienſis & Hugo Comes de Turonis & Ago Langobardus de Foroiulio & cum eis Leo quidam Spatarius natione Siculus, Vuillarius dux Venetiarũ, quorum alter ante annos X. Romæ ad Imperatorem, cùm ibi eſſet, de Sicilia profugit, & redire volens in patriam, remittitur. Alter propter perfidiam honore ſpoliatus Conſtantinopolim ad dominũ ſuum duci iubetur, condicta cauſa ab Imperatore & Hemmingo rege Danorũ. Rex propter hyemis aſperitatem, quæ inter partes commeandi viam claudebat, in armis tantum curata ſeruatur, donec redeunte veris temperie, vijs apertis, aduenientibus ex vtraq; parte Francorum & Danorum XII. primoribus, ſuper fluuium Agidoram, datis viciſsim ſecundum ritum ac morem ſuum ſacramentis, pax confirmaretur. Proceres autem de parte Francorum hi fuere: Vualách, Burchardus, Bernhardus, Egbertus, Theodericus, Año, Oſdag, Vuichman, omnes comites. De parte vero Danorum in primis iñ fratres Hemmingi, Ancimin, & Anganſeo, deinde cæteri honorabiles inter ſuos viri, quorum nomina ſuperfluum duximus annotare. Imperator itaq; pace cum Hemmingo firmata, & placito generali ſecundum conſuetudinem Aquis habito, iñ tres partes regni ſui totidem exercitus miſit, vnum trans Albiam in Linones, qui & ipſos vaſtauit, & caſtrum Hohbouch ſuperiori anno à Vuilzis deſtructum reſtaurauit, alterum in Pannoniam ad controuerſias Hunnorum ac Sclauorum finiendas direxit, tertium ſuper Britones ad eorum perfidiam miſit, qui omnes rebus proſperè geſtis domum reuerſi ſunt, ipſe autem Imperator ad claſſem videndam, quam præcedenti anno fieri & fabricari iuſſerat, ad Bonnoniam venit, fanumq; ibi ad nauigandum, curſus dirigendos, antiquitus cõſtitutum reſtaurauit, & in eiuſdem ſummitate nocte igniem accendit, inde ad Scaldim fluuium veniens, in loco qui vocatur Gant, naues ad eandem claſſem ædificatas aſpexit, & circa medium Nouembris Aquas venit, vbi obuiauerũt ei Legati Hemmingij regis, Aoum & Hephi munera regis & verba pacifica regis deferentes, fuerunt etiam Aquis aduentum eius poſtulantes qui de Pannonia venerunt, Canizanci princeps Auarorum, & Thudun, & alij principes ac duces Sclauorum circa Danubium habitantium, qui à ducibus Francorum, qui in Pannonias fuerunt miſsi, ad præſentiam principis iuſsi ſunt venire, interea Carolus filius Imperatoris; qui maior natu erat, obijt II. Nonas Decembris.

Pax inter Francos & Danos.

Anno Dominicæ incarna. D. CCC. XII. Hemmingus Danorum rex moritur, cui cum Sigefridus nepos Godefridi, & Anilo nepos Herioldi ſuccedere voluiſſent, neq; inter eos de diuiſione regni cõueniret, comparatis copijs & cõmiſſo prælio ambo moriuntur, pars tamẽ Anilonis adepta victoriã, fratres eius Heroldũ & Regnifridũ reges ſibi conſtituit, quam neceſſario pars victa ſecuta, eoſdem ſibi imperare non abnuit, in eo prælio X. millia D. CCCC. XL. viri cecidiſſe memorantur. Nicephorus Im-

Ambo in prælio occubuerunt.

rus Imperator poſt multas & inſignes victorias, in Meſia prouincia cõmiſſo cũm Bulgaris prælio moritur, & Michaël gener eius Imperator factus, legatos Domini Imperatoris, qui ad Nichephorum Imperatorem miſsi fuerunt, ſuſcepit in Conſtantinopolim & abſoluit, cum quibus & ſuos legatos direxit, Michaëlem ſcilicet Epiſcopum & Arſafium, atq; Theognoſtum protoſpatarium, & per eos pacem Anicephoro ceptam confirmauit, nam Aquiſgrani vbi ad Imperatorem venerunt, conſcriptum pactum ab eo in eccleſia ſuſceperunt, more ſuo, id eſt, Græca lingua laudes eius dixerũt, Imperatorem eum & Baſileum appellantes. Et in reuertendo Romam venientes in Baſilica ſancti Petri Apoſtoli, eundem pacti ſeu fœderis libellum à Leone Papa denuò ſuſceperunt, quibus dimiſsis Imperator generali conuentu Aquis ſolenniter habito, Bernhardum filium Pipini nepotem ſuum in Italiam miſit, & propter ſamam claſsis, quæ de Africa & Hiſpania ad vaſtandam Italiam ventura dicebatur, Vuallonem filium Bernhardi patruelis ſui cum illo eſſe iuſsit, quouſq; rerum euentus ſecuritatem ſuis afferret. Hæc claſsis partim in Corſicam, partim in Sardiniam venit. Et ea quidem pars ad Sardiniam venit, quæ penè deleta eſt. Claſsis Nortmannorum Hyberniam inſulam aggreſſa, commiſſoq; cum Scotis prælio, multi ex eis interfecti, cæteri fuga lapſi ſunt, à Grimaldo duce Beneuentanorum XXV. millia ſolidorum auri pro tributo Imperatori ſoluta ſunt. Eodem anno expeditio facta eſt in Vuilzos, & ab eis obſides accepti. Herioldus & Regnifridus reges Danorum, miſſa ad Imperatorem legatione, pacem petunt, & fratrem ſuum Hemmingum ſibi remitti rogant. Hoc anno idus Maij, poſt meridiem Solis eclypſis fuit.

Eclypſis Solis & Lunæ.

Anno Dominicæ Incarnationis D. CCC. XIII. Imperator Aquis hyemauit, & incipiente vernali tempore Hamalarium, qui Epiſcopatum Treuerenſem tenebat, & Petrum abbatem monaſterij de Nonantula, propter pacem cum Michaële confirmandam, Conſtantinopolim miſit ac deinde habito generali conuentu, euocatum ad ſe de Aquitania Ludouicum filium, Coronam illi imperialis dignitatis impoſuit. Bernherdum nepotem ſuum Italiæ præfecit, Regemq; appellari iuſsit. Concilia quoque iuſſu eius ſuper ſtatum Eccleſiarum per totam Galliam ab Epiſcopis celebrata ſunt, quorum vnum Moguntiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Caballonis, quintum Arelate congregatum eſt, & conſtitutiones, quæ in ſingulis factæ ſunt, ab Imperatore confirmatæ ſunt, quas qui noſſe voluerit, in ſupradictis ciuitatibus inuenire poterit, quanquàm & earum exempalaria in Archiuo Palatij habeantur. Eodem tempore miſsi ſunt trans Albiam quidam Francorum & Saxonum proceres ad terminos Nortmanorum, qui pacem cum eis ſecundum petitionem ipſorum facerent, & fratrem regum eis redderent, iuramentis itaq; ex vtraq; parte datis, pax firmata eſt. Tamen ea tempeſtate reges domi non erant, ſed ad Vueſterfalt cum exercitu perrexerant, quæ regio vltima regni illorum erat, inter ſeptentrionem & occidentem ſita, contra Aquilonem Britanniæ ſummitatem reſpicit, cuius principis ac populi eorum dominationem dedignabantur, quibus perdomitis cum reuerſi eſſent, & fratrem ab Imperatore miſſum recepiſſent, filij Godefridi regis, & nõnulli ex primoribus Danorũ, qui iamdudum relicta patria apud Suiones exulabant, attractis vndiq; copijs bellum intulerunt, & confluentibus ad ſe paſsim ex omni Danorum terra populorum turmis, commiſſo cum eis prælio, eos regno paterno expulerunt. Eodem anno Carolus Imperator obijt & Aquis in Baſilica ſancti Saluatoris & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, honorificè ſepultus eſt, quam Baſilicam ipſe mirifico opere à fundamento ædificare fecit, Ludouicus filius eius imperialia ſceptra ſuſcepit.

Ludouicum filium facit Imperatorẽ Bernhardus nepos Rex.

Concilia quinque habita ſub Carolo.

Vueſterfalt regio Daniæ.

Anno Dominicæ incarna. D.CCC. XIIII. hæc, quæ ſupra expreſſa ſunt, in quodam libello reperi, plebeio & ruſticano ſermone compoſita, quæ ex parte ad latinam regulam correxi, quædã etiam addidi, quæ ex narratione ſeniorũ audiui. Cætera quæ ſequuntur, meæ paruitatis ſtudio deſcripta ſunt, pro vt in Chronicorũ libris adnotata inueni, aut ex relatione patrũ auditu percipere potui. Et de Ludouici quidem Imperatoris temporibus perpauca literis cõprehẽdi; Quia nec ſcripta reperi, nec à ſenioribus, quæ

bus,quæ digna eſſent memoriæ cõmendanda audiui. De Lotharij verò Imperatoris, & fratrum eius Regum Francorum geſtis, plura deſcripſi, vbi verò ad noſtra tempora ventum eſt, latius ſermonem narrationis protraxi, aliter enim, vt Hieronymus ait, narrantur viſa, aliter audita, quæ melius ſcimus, melius & proferimus.

Bernhardus filius Pipini & oculis & vita priuatur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XVIII. Bernhardus filius Pipini Rex Italiæ, Aquis euocatus ad Imperatorem dolo capitur & primò oculis, poſt vita priuatur. Habuit autem iſte Bernhardus filium nomine Pipinum, qui tres liberos genuit, Bernhardum, Pipinum, & Heribertũ, qui Heribertus Rodulfum comitem filium Baldunini interfecit noſtris temporibus & non multum poſt occiſus eſt ab Alduinno ſatellite Baldunini Rodulfi, qui Baldunius hucuſq; in Flandris ducatum tenet.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XXIX. Tancradus ſecundus abbas Prumienſis monaſterij obijt & Marcunardus ei in regimine ſucceſsit, vir prudens & ſacræ religioni deditus.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XXXVI. Britones fœdera violant, & rebellare incipiunt cum duce ſuo nomine Murmano, contra quos Imperator exercitum producit, ſed non adeo præualuit.

Ludouicus Imperator priuatur Imperio.

Anno Dominicæ incarna. D. CCC. XXXVII. Murmanus rex Britannorũ moritur, & Numenoio apud Ingelnheym ab Imperatore ducatus ipſius gentis traditur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XXXVIII. Ludouicus à ſuis imperio priuatur & priuatus cuſtodiæ traditur. Regniq; Monarchia Lothario filio eius per electionem Francorum datur, rurſumq; à filio Ludouico & à Francis de cuſtodia eruitur ac Imperiali ſedi reſtituitur. Fuit autem hæc deiectio pro maxima parte facta propter multimodam fornicationem Iudith vxoris eius.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XXXIX. Lotharius derelicta Francia Italiam petijt. Ebbo epiſcopus Remorum in generali ſynodo deponitur, ac multi alij exilio damnantur, qui in deiectione Imperatoris conſpirauerant.

Inſula Moguntia proxima.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XL. Ludouicus Imperator, dum filium Ludouicum trans Rhenum perſequitur, morbo grauatur & in nauim miſſus per Mogonum fluuium in Rhenum deducitur, ibiq; in Inſula iuxta Ingelnheym vita decedit, inde Mediomatricum deportatus in Baſilica ſancti Arnolfi honorabiliter ſepulturæ mandatur. Statimq; Lotharius Italiam egreſſus imperium arripuit.

Lotharius apud Fontanetũ Altiſſiodorenſis agri vicum, victus.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XLI. Ludouicus & Carolus indignè ferentes, quòd regno paterno per omnia priuati eſſent, exercitum vndequaque contrahunt, ac mox fratrem bello aggrediuntur apud Fontaniacum, in qua pugna ita Francorum vires attenuatæ ſunt, ac famoſa virtus infirmata, vt non modò ad amplificandos regni terminos, verumetiam nec ad proprios tuendos in poſterùm ſufficerẽt. Tandem non ſine graui diſpendio ſuorum Carolus & Ludouicus vicerunt.

Lotharingia à Lothario nomẽ ſumpſit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XLII. tres ſupradicti fratres imperium Francorum inter ſe diuiſerunt & Carolo occidentalia regna ceſſerunt à Britannico Oceano vſq; ad Moſam fluuium, Ludonico verò orientalia ſcilicet omnis Germania vſq; Rheni fluenta, & nonnullæ ciuitates cum adiacentibus pagis trans Rhenũ propter vini copiam. Porrò Lotharius qui & maior natu erat, & Imperator appellabatur, medius inter vtroſq; incedens, regnum ſortitus eſt, quod hactenus ex eius vocabulo Lothoringia nuncupatur, totamq; Prouinciam nec non omnia regna Italiæ cum ipſa Romana vrbe, quæ & modò ab omni ſancta eccleſia propter pręſentiam Apoſtolorum Petri & Pauli, ſpeciali quodam veneratur Priuilegio & quondam propter Romani nominis inuictam potentiam, orbis terrarum Domina dicta fuerat.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XLVII. Hetto epiſcopus Treuirorum ex hoc ſeculo tranſijt, & Thietgandus cathedram eius obtinuit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LI. obijt Herimingardis regina, coniunx Lotharij Imperatoris, venerabilis & Deo acceptabilis matrona, quæ tres filios Lothario genuit, videlicet Ludouicum, Lotharium & Carolum.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LIII. Nortmani, Britanni, cum mare

nauigio

nauigio girantes, hoſtia Ligeris fluminis occupauerunt, & repentina irruptione ciuitatem Namnetis inuadunt, omniaq́; cædibus, incendijs, ac rapinis depopulantes, pontificem ciuitatis ipſo die ſabbato ſancto Paſchæ, cum baptiſmũ ex more celebraret, in Baſilica interficiunt, Clerumq́; trucidant, omnemq́; circumquaq́; regionem deuaſtantes. Primum ad Andagauenſem, deinde Turonicam occupant vrbem, ac velut immanis tempeſtas cuncta proſternit, ita cuncta conſumunt. Templum etiam præcellentiſsimi pontificis Martini incendio cremauerunt. Tunc primum Nortmanorum claſsis (vt aiunt) Ligeris attigit littora. Eodem anno Egil abbas monaſterij Prumienſis, conſtituitur. Circa hæc tempora Carolus Pipinum regem Aquitaniæ nepotem ſuum cœpit, ipſis Aquitanis eum prodentibus, eò quòd pace ſoluta, eadem Prouincia à ſuis indigenis deuaſtaretur, & multa illic mala impunè patrarentur, cœpit, & captum cum conſilio epiſcoporum, & procerum attondit, & habitu monachico indutum Sueſsionis in monaſterio ſancti Medardi miſit, inde duobus monachis cõſentientibus, ſimul & opem ferentibus, foga dilapſus eſt. Sed iterum captus inſula Nectis caſtro munitiſsimo cuſtodiæ mancipatur. Fuit verò iſte Pipinus filius Pipini filij Ludouici Imperatoris, de quo ferunt, quòd eum pater videlicet Ludouicus Imperator, dum adhuc puerilis eſſet ætatis, voluerit ad clericatus officium promouere, ac Drogoni epiſcopo Mettenſi auunculo, videlicet ſuo commendare, erudiendum liberalibus ſimul & eccleſiaſticis diſciplinis. Sed paternis votis Lotharius frater eiuſdẽ pueri, nequaquàm permiſit eum attondi, ſed vi abſtraxit de manu patris. Erat enim idem puer (vt aiunt) ingentis pulchritudinis, cui poſtmodum Ludouicus Imperator pater ſuus cum imperium diuideret, Aquitaniam prouinciam tantum conceſsit, ſed non ei in proſperum ceſsit, quod à dei cultura & ſeruitio ſubtractus eſt. Ebrietatibus enim & comeſſationibus die noctuq́; vacans, ad extremum mente captus, in maniacam incidit paſsionem, & præſentem vitam cum dedecore amiſit: ſucceſſorem relinquens Pipinum filium, de quo Paulo ſuperius mentionem fecimus.

Nortmanorum maxima clades in Gallos.

Pipinum Aquitaniæ regem facit monachum Carolus Caluus.

Maniaca paſsione Pipinus laborans.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LV. Lotharius conuocatis primoribus regni, imperium filijs ſuis diuiſit, Ludouico Italiam tradidit, eumq́; Imperatorem appellari fecit. Aequiuoco verò idem Lothario, regnum, quod ex ſuo nomine vocatur conceſsit, Carolo autẽ, qui iunior natu erat, Prouinciæ regnum largitus eſt. Diſpoſitis itaq́; atq; ordinatis regni negotijs, Valedicens ſuis, mundum reliquit, atq; in Prumiam monaſterium veniens, comam capitis depoſuit, habitoq́; ſanctæ conuerſationis luſcepto, in religionis profeſsione diem clauſit extremum, III. Kalendas Octobris.

Anno Dominicæ incar. D. CCC. LVI. Lotharius rex Thietbirgam reginam ſibi in matrimonium iunxit, ex qua coniunctione maxima ruina non illi ſolùm, ſed etiam omni regno eius accidit, ſicut in ſequentibus luce clarius apparebit.

Lotharius monachus efficitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LVIII. Carolus rex filius Lotharij Imperatoris moritur, qui Prouinciam regebat, & ex regno quod tenuerat facta eſt non modica controuerſia inter Rotharium regem, & auunculum eius Carolum.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LIX. Lotharius Hueberto abbati inter Iurum & montem Iouis commiſit, eò quòd tunc fideliſsimus putaretur, vtpote affinitate coniunctus, propter ſororem Thietbergam.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LX. Egil abbatiam Prumienſem ſua ſponte dimiſit, & Auſpaldus in regimine ſucceſsit, vir omni ſanctitate & bonitate conſpicuus. His temporibus Ludouicus ſenior, frater Lotharij Imperatoris plurima bella ſtrenuiſsimè geſsit aduerſus Sclauorum gentes. Siquidem Marahenſium regna ingreſſus, armis cuncta perdomuit. Capto eorum principe nomine Raſtitz, cui etiam propter violata fœdera oculos erui iuſsit. Ea tempeſtate inter principes Caroli, magnum diſcordiarum ac litium efferbuit incendium. Deniq́; Lambertus, qui ducatũ tenebat inter Ligerim & Sequanam Viuianũ potentem virũ dolo interfecit, rurſum eundem Lambertũ Ganzbertus comes æquè dolo trucidauit. Idem Ganzbertus iuſſu Caroli decollatus eſt. Deſtitutam terram principibus & conſilio nudatã perſpicientes,

Raſtitz.

ciens, Britones arma corripiunt, fines regni Francorum inuadunt, Ligerim tranſeunt, & vſq; Pictauis progrediuntur, cædibus, rapinis, ac incendijs omnia depopulantes, oneratiq; ingenti præda ad propria redeunt. Ad compeſcendam vero huius præſumptionis inſolentiam, Carolus cum magno exercitu Britanniam intrauit, pugna committitur. Saxones qui conducti fuerunt ad excipiendos velocium equorum anfractuoſos recurſus, in prima fronte ponuntur. Sed primo impetu ſpiculis Britonum in acie ſe recondunt. Britones more ſolito huc illucq; cum equis ad huiuſcemodi conflictum exercitatis diſcurrentes, modo conſertam Francorum aciem impetunt, ac totis viribus in medio ſpicula torquent, nunc fugam ſimulantes, inſequentium nihilominus pectoribus ſpicula figunt. Franci, qui quo minus ſtrictis gladijs pugnare conſueuerant, attoniti ſtabant, nouitate autem inexperti diſcriminis perculſi, nec ad inſequendum idonei, nec in vnum conglobati tuti. Nox ſuperueniens bellum diremit. Multi ex Francis interfecti, quàm plurimi vulnerati, innumerabiles equi perierunt. Sequenti die rurſus pugna inchoatur, ſed grauiori infortunio finitur. Quod cernens Carolus nimio terrore diſſolutus, nocte inſcio exercitu clam aufugit, derelicto Papilione, tentorijs & omni regio apparatu. Mane facto cum exercitus fuga ipſum regem comperiſſet, nimia formidine repletur, nihilq; aliud niſi de fuga meditatur. Britones cum clamore irruunt & Caſtra Francorum omnibus diuitijs referta inuadunt, omnemq; belli copiam capeſſunt, fugientia Francorum agmina inſequuntur, obuios quoſq; aut ferro cædunt, aut viuos capiunt, reliquos fuga ſeruauit. Ditati itaq; Britones opibus Francorum, armiſq; inſtructi, in ſua ſe recolligunt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXI. Carolus placitum habuit in Compendio, ibiq; cũ optimatũ conſilio, Rodoberto comiti ducatum inter Ligerim & Sequanam aduerſum Britones commendauit, quem cum ingenti induſtria per aliquod tempus rexit.

Rex Britonum moritur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CC. LXII. Numeneus rex Britonum moritur, diuino nutu percuſſus. Nam cum eccleſias Dei deuaſtaret, & confinia crudeliter depopularetur, eò quòd Carolo debitam fidelitatem ſeruarent, quadam die cum equum aſcendere vellet, vt cœptam malitiam conſumaret, repente vidit ante ſe ſanctum Maurilonem epiſcopum aſtare, ſibi hæc toruo vultu & terribilibus oculis ingeminantem, Deſine iam crudelis prædo eccleſias Dei vaſtare. His dictis, baculũ quem manu geſtabat eleuans, eum in capite percuſsit, qui à ſuis in domum reportatur, vitam cum regno finiuit. Fuit autem iſte Maurilo epiſcopus Andagauenſis vrbis, cuius ciuitatis termini cohærebãt finibus Britanniæ & ideo ab eis grauiter depopulabatur, filius Numenei Heriſpius regnum paternum obtinuit.

Maurilo.

Heriſpius rex Britonum.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.LXIII. Carolus iterum cum immenſo exercitu fines Britonum intrauit, ſed minimè, vt optauerat præualuit. Nouiſsimè autem eis pacem fecit. Datis itaq; ex vtraq; parte obſidibus & ſacramentis, Heriſpius rex ad eum venit, eiuſq; dominationi ſe ſubdit. Carolus verò magnis muneribus honoratum Heriſpium in regnum abire permiſit, ipſe in Franciam reuertitur.

Thietbergã vxorem repudiat Lotharius ob pellicem Vualdradã Coloniẽ. epiſco. ſororem.

Sororem aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LXIIII. Lotharius Rex cœpit occaſiones quærere, qualiter Thietbergam reginam à ſuo conſortio ſeparare potuiſſet, quam exoſam habebat propter Vualdradam, quæ eius fuerat concubina, cum adhuc adoleſcens eſſet in domo paterna, hanc ſiquidem Diabolo inflammante, nimio diligebat amore. Guntherium itaq; Colonienſis vrbis pontificem, qui eo tempore erat archicapellanus. Rex primo per ſubintroductos miſſos, deinde per ſemetipſum ſup huiuſcemodi diſsidio omni arte aggreditur & vt facilius aſſenſum præberet, promiſit ſe eiuſdẽ epiſcopi neptẽ in matrimoniũ accepturũ, tantũ vt prædictã Thietbergam eius, aliorũq; epiſcoporũ auctoritate & licentia repudiare, quacũq; ratione potuiſſet. Qui, vt erat leuis animo, ac in cõſideratus actione, protinus omni intentatione introducitur, varia ſpe, vt poſtea claruit, ſeductus. Rurſus idẽ Guntherius Thietgandũ archiepiſcopum Treuirenſem, hac de cauſa alloquitur, ſciens eſſe virum ſimplicem,

nec adeo

nec adeò indiuinis ſcripturis eruditum, canonicisq; ſanctionibus exercitatum, ex vtriuſque teſtamenti paginis quaſdam ſententias profert, quas aliter quàm eccleſiaſtica regula docet, ediſſerens, virum improuidum ſecum in foueam trahit, Cæcus cæco ducatum præſtans. Quid plura? facta ſunt omnia, quæ huic commento videbantur eſſe neceſſaria. Concilium Metis conuocat, reginam quaſi canonicè euocatã, in medio ſtatuunt, teſtes producunt vnà cum ſcriptis, qui valde grauia crimina imponebant, inter alia proteſtati ſunt, quòd eadem Thietberga confeſſa fuiſſet, ſemetipſam fratris germani inceſtuoſo concubitu eſſe pollutam. Continuò ſtatuta patrum de inceſtuoſis recitantur, & non ſolum à legitimo viro ſeperatur, verùm etiam omnis copula maritalis inhibetur, pœnitentia iuxta modum culpæ indicitur, & tali nefaria machinatione diu exoptata voluntas regis adimpletur. Non multo poſt interiecto tempore iterum conuentum ſynodalem Aquisgrani coadunant, vbi rex libellum ſuæ proclamationis obtulit, vbi continebatur, qualiter in quadam fœmina Thietberga nomine, factioſis perfidorum hominum argumentis fuerat defraudatus, immo non mediocriter repetiuit, quòd iudicio epiſcoporum diſsidij ſententiam pertuliſſet, quæ ſi idonea eiſſet coniugali thoro & peſtifera inceſtus pollutione fœdata nõ fuiſſet, nec viuæ vocis confeſsione publicè condemnata, ſponte eam retineret: Porro ſe incontinentem eſſe profeſſus eſt, & ſine copula iuuenilis ætatis ardore ferre nõ poſſe, allatis itaq; diuerſorum conciliorum voluminibus, multa de inceſtuoſis replicata ſunt, quibus recitatis, hanc diffinitiuam ſententiam protulerunt: Credimus illam non fuiſſe idoneam ac legitimam coniugem, neque adeo præparatam eſſe vxorem, quæ publica confeſsione inceſtuoſo fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioſo principi noſtro pro ſua in diuino cultu deuotiſsima aſſertione, atq; victorioſiſsima regni tuitione, cui non ſolum nos, verũ etiam canonica auctoritas interdixit inceſtuoſum coniugium, legitimum matrimonium à Deo illi conceſſum non denegamus, iuxta indulgentiam dicentis apoſtoli, Melius eſt nubere, quàm vri. His ita patratis, Vualdrada iam in publicum procedit, ſtipata obſequentium multitudine, omnisq; regia aula reſultat Vualdradam reginam eſſe. Guntherij Epiſcopi neptis ad regem accerſitur, ac ſemel, vt aiunt, ab eo conſtupratur, atq; cum cachinno & omnium deriſione ad auunculum remittitur. Igitur agentibus fratribus Thietbergæ reginæ, hæc omnia ad notitiam Nicolai Papæ deferuntur, qui eò tempore Romanæ præſidebat eccleſiæ.

Colonienſis & Treuerenſis Epiſcopi magno eorum malo in diuortium regis conſentiunt.

Concilium Metenſe.

Conuentus Aquiſgrani.

Vualdrada olim concubina in vxorem datur regi.

Neptis à rege remittitur epiſcopo Colonienſi.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.LXV. miſsi ſunt Hagano & Rodoaldus apoſtolicæ ſedis legati in Galliam ad diſcutiendum: Vtrum res ita ſe habet, ſicut ſummo pontifici nuntiata fuerat, qui in Franciam venientes, pecunia corrupti, magis fauerunt iniquitati, quam æquitati. Tamen ad regem peruenientes, cum ei declaraſſent legationis ſuæ cauſas, tale reſponſum ab eo acceperunt: Se nihil aliud egiſſe, niſi quod epiſcopi ipſius regni in generali ſynodo ſibi agendum præmonſtraſſent. Dederunt autem idem legati conſilium regi, vt illos epiſcopos, qui illi ſynodo præfuerant, ad ſedem apoſtolicam deſtinaret, qui verbis ac ſcriptis vniuerſali Papæ ſatiſfacerent. Legati immenſis ditati opibus, Romam regreſsi ſunt, nunciaueruntq; Præſuli quæ in Gallijs viderant & audierant, adijcientes ſe nullũ ſapientem epiſcopum in regno Lotharij inueniſſe, qui ad liquidum canonicis eſſet inſtitutus diſciplinis. Interea Thietgandus, & Guntherius archiepiſcopi Romam profecti ſunt, ea animi intentione, & vt regem innoxium in ſupradicto facto demonſtrarent, & ſe cum cæteris coepiſcopis eccleſiaſtica atque apoſtolica exercuiſſe decreta. Stultitiæ quidem elogio denotandi, qui illã Petri ſedem aliquo prauo dogmate fallere poſſe arbitrati ſunt, quæ nec ſe fefellit, nec ab aliqua hæreſi vnquam falli potuit. Itaq; cum in præſentiam Nicolai Pape veniſſent, libellum obtulerunt, in quo continebantur geſta ſynodalia, quæ in Mediomatrico vrbe & Aquis, ab eis ſtatuta fuerant. Qui cum à Notario coram omnibus recitatus eſſet, interrogauit pontifex, ſi hæc ſcripta verbis cõfirmarent? Reſponderunt incõueniens videri, vt quod proprijs manibus roborauerant, verbis infirmare mallent, Et ſic nec repulſa, nec admiſſa eorum aſſertione, iuſsi ſunt ire ad hoſpitia ſua, quouſq; reuocarentur. Paucis interpoſitis diebus, ad ſynodum, quam Papa

Epiſcopi ambo Romã vadunt.

congreganerat ſunt accerſiti, vbi eorum damnata & anathematiſata ſunt ſcripta & ipſi, omnibus adiudicantibus epiſcopis, presbyteris & diaconis ſunt depoſiti, et omni eccleſiaſtica dignitate priuati. Qni tam turpiter dehoneſtati, Ludouicū Imperatorē fratrem Lotharij regis adeunt, qui ea tempeſtate Beneuentanis morabatur, in partibus ſcriptis ac dictis vociferantes ſe iniuſtè eſſe depoſitos, ipſi Imperatori & omni ſanctæ eccleſiæ iniuriam eſſe factam, cum nunquam auditum ſit, vel vſpiam lectum qnòd vllus metropolitanus ſine conſcientia principis vel præſentia aliornm metropolitanorum fuerit degradatus. Adiecerunt inſuper multa alia, blaſphemantes eundem Papam, quæ hic ſuperfluum duximus enumerare, exiſtimantes eiuſdem ſe Imperatoris adminiculo ſimul & interceſsionis ope & criminis obiecti aboleri notam & priſtinæ dignitatis recuperare ſtatum. Sed ſpes eorum fruſtrata eſt, quamuis Imperator omnibus votis illis opitulari volniſſet. Thietgandus depoſitionis ſuæ à ſede apoſtolica prolatam ſententiam pacienter ferens, iuxta præcedentem conſuetudinem, nihil omnino de ſacro miniſterio contingere præſumpſit. Guntherius verò ſuperbiæ ſpiritu inflatus, vetitum ſibi officiū vſurpare auſu temerario non expauit, parui pendens apoſtolicam excōmunicationem. Reuertuntur igitur in Franciam debita confeſsione repulſi. Et dum iterum ac tertio ſedem apoſtolicam reparationis & reſtitutionis gratia adiſſent, nouiſsimè in Italia infirmitate præuenti, peregrini & exules moriuntur, communione laicali ſibi tantum conceſſa.

Ambo piſcopi moriuntur exules.

Lotharius reconciliatur vxori Thietbergæ.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.LXVI. Arſenius Epiſcopus apochryſarius & conſiliarins Nicolai Papæ, vice ipſius directus eſt in Franciam, quò perueniens tanta authoritate & poteſtate vſus eſt ac ſi idem ſummus Præſul adueniſſet. Conuocato denique epiſcoporum conuentu, Lothariū regem alloquitur, ut vnum è duobus eligat, ant propriæ reconcilietur vxori, abdicato Vualdradæ pellicis conſortio, aut protinus anathematis gladio feriretur, ipſe omnesque ei in hoc ſcelere fauorem præſtantes. Hac neceſsitate compulſus vel conſtrictus, vellet nollet Thietbergam reginam in matrimonium recepit, interpoſito iuriſiurandi ſacramento, ſe illam ita in reliquū habere, ſicut æquitatis iura dictant, legitimā vxorem eſſe tenēdam, nec eam à ſe ſeperaret, nec ipſa viuēte, aliam ſuper eam induceret. Poſt hæc Vualdradam ex authoritate Dei et ſancti Petri, & verbo Domini apoſtolici, Romā ire iubet, vt pro ſe rationē reddere ſtudeat. Engildrudam vxorē quondam Buſonis comitis à ſede apoſtolica excōmunicatam eſſe omnibus declarauit. Quia propriū deſeruerat maritum, & Vuangerū ſuum vaſallum in Gallias ſecuta fuerit, quam excōmunicationem cum omnibus, qui aderant epiſcopis renouauit. Poſt hæc eadē Engildruda prædicto Arſenio in Vuormatia ciuitate ſe repræſentauit, in quo loco præfatus epiſcopus Ludouico regi occnrrerat. Iurauit igitur in præſentia ipſius miſsi ſacramentum, hunc modum continens: Ego Engildrudis filia quondā Matfridi comitis, quæ fui vxor Buſonis comitis, vobis Domino Arſenio epiſcopo miſſo, & apochryſario ſūmæ ſanctæ catholicæ atq; apoſtolicæ ſedis, & per vos Domino meo Nicolao ſūmo pontifici & vniuerſali Papæ iuro per patrē filiū & ſpiritum ſanctū & per hæc quatuor Chriſti Dei euangelia, quæ ore oſculor et manibus proprijs tango, quia amodo relictā illam malitiam, quā in prænominato Buſoue viro meo exercui, vt onis, qnæ perdita fuit, ad ſanctā catholicā, ſub eadē obligatione qua Dominus Nicolaus ſnmmus pontifex & vniuerſalis Papa me obligauit, reuertar eccleſiā, & in Italico regno, aut vobiſcū, aut ante vos, quo quo modo prouideritis ibo & quicquid Dominus apoſtolicus iuſſerit vel terminauerit adimplebo vel perficere nō recuſabo. Sed tam horribile iuſiurandū nō adimpleuit Siquidē vſq; Danubij fluenta cū eodē Arſenio perrexit, ibiq; ad quempiā conſanguineū pro Caballorū adminicnlo ire condixit, & ad Auguſtā ciuitatē ad eundē miſſum ſe reuerſurā pollicita eſt. Tali occaſione greſſum torquens ex Alemania, in Franciā repedauit, quòd cū ſupradictus Arſenius cognouiſſet, epiſtolā miſit omnibus archiepiſcopis et epiſcopis atq; omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus Galliæ, Germaniæ ac Neuſtriæ cōmorantibus, obteſtans omnes per authoritatē Dei omnipotentis & beatorū principū Petri & Pauli, & Domini pontificis & vniuerſalis Papæ, vt nullus eā in ſu-

Engildruda vxor comitis Buſonis.

Forte non abs re ægre tulit legatus abitionē tam dulcis comitis.

am par-

am parrochiam reciperet, ſed eam funditus in omnibus eccleſijs ſuis prædicarent ex cõmunicatam & ab omni Chriſtianorum cõmunione ſequeſtratam, inſuper & anathematis vinculo innodatã & inter impias & ſceleroſas damnatã, donec de peſtiferis factionibus ſuis, atq; perpetrato periurio ante Domini apoſtolici præſentiam dignã acciperet pœnitentiã. His ſummatim cõmemoratis reuertamur ad Lotharij regis in gemiſcendã cauſam. Legatus itaq; apoſtolicæ ſedis, cõpoſitis in Gallia rebus, Romã, vnde venerat, reuerſus eſt. Rurſusq; Vualdrada, eiusq; cõplicibus decertantibus regis animus aduerſus Thietbergam cõmouetur, excitantur iræ & in ſopitis diſcordiarum & odiorũ cineribus, denuo copioſus ignis accenditur. Deſpicitur, abominatur, recitatur, adulterij crimẽ inpingitur, omniq; ingenij arte exquiritur, qualiter puniri, quaſi rea poſsit. Illa prævidens imminere ſibi mortis periculum, latenter aufugit & ad Carolum perueniens, eius ſe tuitioni cõmiſit. Quòd cũ fama diuulgante, Nicolaus Papa cognouiſſet, miſit Carolo regi epiſtolam collaudatoriam, hæc continentẽ. Inter alios ſanctæ eccleſiæ religioſos propugnatores veritatis ſtrenuos defenſores neminem magis ſuper Thietbergam glorioſæ reginæ contritione ſollicitum, neminẽ magis ipſius incõmoditatibus condoluiſſe, quàm veſtræ pietatis affectum recolimus. Et poſt congruentem exhortationem addidit: Excellentiam veſtram nolumus ignorare adeo Lo lotharium regem, Thietbergam coniugem ſuam diuerſis afflictionibus ſubdidiſſe & innumeris preſſuris contra præſcripta iuramenta ſubegiſſe, vt nobis coacta nunc ſcriberet, regia ſe velle exui dignitate ſine copula & ſolam priuata vita forè contentam. Cui nos reſcripſimus, non hoc aliter fieri poſſe, niſi eandem vitam coniunx eius Lotharius elegiſſet. Verum ſicut multorum relatu dicimus, ipſe Lotharius conuentum celebrare diſpoſuit & eandem Thietbergam ex animi proprio iudicio ſubijcere me, ditatur. Et ſiquidem eam præſtigijs falſitatis ſuæ, vel argumentoſis ambagibus potuerit exhibere, quaſi non fuerit legitima ſua vxor, vult eam penitus à ſe ſequeſtrare. Sin autem uult tanquàm propriam quidem vxorem accipere, ſed deinde quaſi mechata fuerit inſimulare, atque propter hoc hominem ſuum & hominem Thietbergã ad monachiam impellere & ſi homo ipſius reginæ ceciderit, diſponit hanc ſine dilatione perimere. Quæ quantum ſint omni diuinæ legi contraria, magnitudo prudentiæ veſtræ, credimus, iam aduertit. Sed & nos hinc aliquid ſtrictim uolumus demonſtrare, prius aſſeuerantes, quod de retroacta controuerſia, Thietberga non debet vlterius ad iteratam reſponſionem prouocari, quoniam quod bene ſemel definitum eſt, & interpoſitis ſacramentis deliberatum, nulla debet iteratione, niſi fortaſsis ibi fuerit maior authoritas, retractari. Deinde quod eccleſiæ refugium quærens, eccleſiaſticum iudicium ſemper expetens, ſubmitti non debet ſeculari iudicio. Poſt hæc verò cùm nos ex vtraque parte idem tam à Lothario quàm à Thietberga fuerimus prouocati iudices, nosque amborum controuerſiam executi ſimus, ad nullos alios conuenit ſuper hoc negotio iudices conuolare. Cum ſecundum ſacros canones à iudicibus, quos communis conſenſus elegerit, non liceat prouocare. Itaque cum non ſit apoſtolicæ ſedis authoritate, quæ amborum negotium executa eſt, vſquam maior authoritas, neſcimus, ſi alicui liceat de eius iudicio iudicare, vel eius retractare ſententiam. Et poſt pauca, illud verò quod Lotharius Thietborgam de adulterio criminatur, quis non videat dolo eſſe plenum. Denique ſi vt ipſe iactat, vxor eius, non pertinet ad eum, illi de adulterio calumniam texere, cum nec mechari potuit, ſi alicuius vxor non exiſtit. Porro ſi à Lothario de adulterio accuſatur & ſi victa fuerit, vltio præparatur, neceſſe eſt, vt fateatur vxorem & quibuſdam interpoſitis. Prӕterea ſiue de coniugij fœdere, ſiue de adulterii crimine iudicium ſit agitandum, nulla ratione patet Thietbergam cum Lothario poſſe legalem inire conflictum, vel legitimum controuerſiæ ſubire certamẽ, niſi prius ad tempus ſuæ fuerit reddita poteſtati, ſeu & ſuis conſanguineis liberè ſociata, inter quos etiam locus prouidendus eſt, vbi nulla vis multitudinis formidanda & nõ ſit difficile teſtes producere, vel ceteras perſonas, quæ tam à ſanctis canonibus, quàm à venerandis Romanorum legibus in huiuſmodi controuerſijs requiruntur. Verùm hæc non vt fiant

 dicimus

dicimus, quæ ſiue decreto & ordinatione noſtra fieri non poſſe ſupra docuimus.

Accenſus itaque idem ſanctiſsimus pontifex zelo Dei, quo fuerat ſacerdos quondam inflammatus, Vualdradam ipſo die purificationis ſanctæ Mariæ dei genitricis, in Baſilica excommunicauit, & ab omni chriſtianorum conſortio ſeparauit, deſtinauit epiſtolam omnibus epiſcopis per Germaniam & Gallias conſtitutis, cauſas & modum excommunicationis continentem, cuius ſenſum quàm verborum ſeriem cauſa breuitatis potius placuit ponere. Decreueramus quidem circa Vualdradam mœcham & pertinaciter in inpœnitentia permanentem, vindictæ modum minus diſtrictè temperare & iuxta quod merebatur non ita pro ſcelere ſententiam in eam iuſtæ punitionis proferre, niſi obſtinato animo in mœchiæ volutabro perenniter permanere propoſuiſſet. Igitur quia monita noſtra, & crebras exhortationes cõtempſit, quia culpam ſuã nec dũ cognouit nec confeſſa eſt, nec miſſa nobis legatione, qui cauſam ipſius exequendam ſuſcepimus, veniam poſtulauit. Poſtremò cum recto itinere nos illi fuerat adeundum, & beati Petri apoſtoli ſuffragia requirenda, retro eſt conuerſa poſt Sathanã, nec non & Thietbergæ reginæ dolos ſtruere, cœpta interitus meditatione nõ ceſſat, cum egregio apoſtolo dicimus, quòd cõtra eam contraq; eius ſimiles ſæpius replicandũ eſt, quia ſecundũ duritiam ſuã, & cor inpœnitens theſaurizat ſibi iram in die iræ, idcirco nos eam de factis ſuis excommunicauimus, donec eccleſiæ Chriſti, nobiſq; præcipuè, qui eius principaliter curam gerimus, quiq; cauſam ipſius exequi ac inueſtigare cepimus, ſatisfecerit, donec etiam ſiniſtram omnem ſuſpicionem, conſilium noſtrum ſuſcipiens, adimat, ac pretioſi corporis & ſanguinis Domini perceptione, atque ab omni modo conſortio ſanctæ eccleſiæ, ſancti ſpiritus, beatorumque apoſtolorum Petri & Pauli iudicio, & mediocritatis authoritate fecimus, prorſus cũ vniuerſis cõplicibus & cõmunicatoribus, fautoribuſq; ſuis prorſus extorrẽ. Hanc ſententiã IIII. nonas Februarij à nobis promulgatam meminimus, eamq; ſcripto vobis deſtinauimus, & ne labor inanis conſtituatur, ſpiritualis nobiſcum veſtra fraternitas, aduerſus iam dictam mœcham, & communicatores eius arma ſuſtollat, & in parrochia ſua excommunicatã hanc, fautoreſque ſuos, vna voce vnuſquiſque denuntiet, donec noſtro ſpeciali iudicio dignæ ſe pœnitentiæ ſubmittat. Direxit etiam Lothario regiæ idem reuerendiſsimus pontifex epiſtolam, hæc continentem: Audito reuertenti miſſo noſtro, correctionis tuæ (vt ita dicamus) initio, gratias Deo condignas egimus, & vt tibi quoque grates competibiles referremus, animum præparauimus. Sed heu aduerſa nuntia huius intentionis noſtræ propoſito celeriter obuiauerunt. Quapropter compulſi ſumus mutare vocem, & qui ad gratiarum actiones os aperire diſpoſueramus, in luctus & increpationes ad hoc officium linguæ coacti dirigimus. Didicimus enim te, qui prolixo tempore in ſcelere permanens eccleſiæ Dei non modicum nocuiſti, nocere adhuc, & qui in ſordibus eras, ſordeſcere adhuc. Siquidem, vt opinamur, tibi nõ ſufficit ſolum adulterium perpetraſſe, niſi apponas, vt etiam animas hominũ periurij laqueis irretitas, in extremum demergas interitũ. Sed quid mirũ, ſi paucorũ animabus periurio exitiũ acquiſiſti, quando in tanta ſublimitate poſitus, per exemplũ tuæ mœchæ tot hominũ millia in perditionis chaos præcipitaueris. Illud autem quod Thietberga, quaſi Vuoldradæ teſtimonium dicens eam fuiſſe tuam legitimam vxorem, volens aut inuita fruſtra conatur aſtruere, quandoquidem illius nullus prorſus hinc teſtimonio quis indigeat, cũ magis nos ita ſentiamus quod iuſtum eſt, & intelligamus quod æquum, vt etiam Thietberga mortua, tu nullis legibus, nullis regulis vnquam Vualdradam in vxorem poſsis, aut permittaris aſſumere. Vtrum ergo Vualdrada legitima tua fuerit aliquando coniunx, eccleſia Dei ſatisfactione Thietbergæ non eget. Vnum tamen ſcimus, quoniam nec nos eadem eccleſia Dei, authore Deo, qui adulteros iudicabit, te ſi Vualdradam quandocunq; reſumpſeris, etiam Thietberga decedente, dimittet modis omnibus impunitum. Et poſt pauca: itaque ſummo ſtudio præfatam Thietbergam coniugem tuam tanquam propriam fouere carnem, ac diligere procurato, & ne illam à te ſeperare vllo pacto conſentias vigilanter attende,

vnde

vnde ſi vult à te diſcedere, corrige imò corripe eam & à tali intentione per omnia reuocare ſatage. Iam verò ſi amore pudicitiæ ſeparationẽ quærat, & coniugalis connubij ſolutionem efflagitet, certum eſt apoſtolo dicente: Quoniam mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, uerùm ſi & ipſe pudicitiam ſectatus religionis obtentu copulam diſſoluere vis, tantùm ne ſimulatè fiat, concedimus. Nam licet ſit ſcriptum: quos Deus coniunxit, homo non ſeparet, Deus tamen, & non homo ſeparat, quando diuini amoris intuitu, ex cõſenſu vtriuſq; coniugis matrimonia diſſoluuntur. Si ergo hoc modo vis, gratuito permittimus animo, celeremq́; præbemus aſſenſum, aliter autem fieri mutuam veſtrã ſeparationem prohibemus. Porrò ſi ſterilitas accuſatur, cogites Saram nonagenariã, Annam quoq; ſimul & Eliſabeth, quam tamen ſterilitatẽ fortaſſe non facit infœcunditas, ſed iniquitas. Ergo glorioſiſsime rex eſto propria contentus vxore, & præter illius alterius ne quæras conſortium. Igitur conſilium noſtrum accipe, & monita noſtra tanquam affectuoſi patris amplectere, atq; ab omni prauitate mentem, linguam, corpusq́; refrena, præcipuè Vualdradæ pellicis tuæ & dudũ à te repudiatæ communionem declinans, & eius conſortium perpetuæ obliuioni contradens, Excommunicata eſt enim, & vſq; ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorũ contubernio ſequeſtrata, ſicut totus iam nouit Occidens, & iam quoq; per miſſos noſtros minimè cum plagis cæteris Oriens ignorabit. Quamobrem cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro vnius mulierculæ paſsione, & breuiſsimi temporis deſyderio, vinctus & obligatus ad ſulphureos fœtores & ad perenne traharis exitium. Et paucis interpoſitis epiſtolam ſic concludit: Hæc autem non tibi nunc ſcripſiſſe, & quaſi inter nos & te noſtra verba exceſſus tuos corripientia diſcurriſſe ſufficiat, Cæterum præcaue ne cum nobis ſecundum pręceptum duos aut tres teſtes adhibeamus, Imò verò ne hoc eccleſiæ ſanctæ dicamus, & quod non optamus de cætero fias ſicut Ethnicus & publicanus.

Ecce ex multis pauca notare curauimus, vt ſic neſcientibus ex parte fierent cognita, vt tamẽ ſcientibus nõ per omnia eſſent oneroſa. Qualẽ verò exitũ huius peſtiferi morbi pernicies attulerit (Apoſtolico renuens antidoto mederi) quantaq́; regni diſpendia ex hac mortifera cõtagione fecerit, ſupradictus Papa ſpiritu ſancto afflatus prædixerat, quæ in ſubſequẽtibus ſuo in loco demonſtrabimus. Circa hæc tẽpora Ludouicus rex fratris ſui Caroli regnum cum exercitu ingreſſus eſt, geſtiens occidentalia regna ſuo dominatui ſubiugare, fratriq́; præripere debitam portionẽ, quæ ei ſorte ac funiculo hæreditatis cõpetenter acciderat, oblitus germanitatis ac conſanguinitatis fœdera, oblitus pacti, quod iam dudũ mutua conuentione pepigerat. Immemor etiam ſacramentorũ, quibus ſe cũ magnis execrationibus corã Deo obligauerat. Præbuerat ad hoc facinus peragendũ occaſionem, incitamenta, fomitẽ. Carolus, qiu et vt præmiſimus, quoſdã ex nobilioribus regni, aut publicè adiudicatos gladio percuſsit, aut dolo deceptos perdidit. Cęteri formidantes ne ſimilia paterẽtur, Ludouicũ regẽ trans Rhenũ commorantẽ ſollicitant, eiuſq́; animũ ad obtinendũ fratris regnũ illiciunt, promittẽtes ſemetipſos vnà cũ regno eius ditioni tradituros. Hac perſuaſione vt animi regũ auidi, & ſemper inexplebiles ſunt, facilè in ſpẽ introductus, cũ valida manu, vt diximus, terminos regni intrauit. Carolus ſentiẽs viros regni à ſe defeciſſe in vltimis finibus Aquitaniæ, Lugiæ latibulũ quęſiuit, Ludouicus, vt cœperat, regnum obtinuit, ac vſq; Retnenſem ciuitaten peruenit. Dimiſſo verò exercitu, in Germaniam ad propria redire cũ optimatibus regni cœpit negotia diſpõere, ſed ſubitò fortuna mutatur. Nam principes, qui eũ in regnũ introduxerant, videtesq́; quòd longè aliter incederet erga eos quàm exiſtimauerat, pœnitudine tacti, ad Carolũ reuertuntur. Carolus ex deſperatis rebus vires ſe recepiſſe congaudens, contractis vndiq́; copijs, fratrem bello aggredi tentat. Ille intuẽs, & à ſuis, quos ſecũ adduxerat, & ab his, quos ibi acquiſiſſe viſus fuerat, ſe eſſe deſtitutũ, maturius fugã arripuit, & cum debita confuſione fines regni exceſsit. Hac tempeſtate Hubertus abbas frater Thietbergæ reginę contra Lotharium regem rebellare exorſus eſt. Collecta quippe prędonum valida manu, rapinas cœpit exercere, interfectiſq́; aut fugatis Lotharij fidelibus, qui finitima poſsidebant lo-

Animi regum auidi & inexplebiles.

plurimi etiam aranearũ morſibus perierunt, vt iam tunc daretur intelligi, quòd propter duritiã, & cor inpœnitens, Deus nõ ſolùm Lothario, verumetiã omni regno eius aduerſaretur, reuertitur itaq; in Franciã nõ ſine graui, vt dictũ eſt, diſpendio ſuorum.

Anno Dominicæ incar. D. CCC. LXVIII. Nicolaus ſanctiſsimus & beatiſsimus Papa, poſt multos pro Chriſto labores & multa pro ſanctæ eccleſiæ inuiolabili ſtatu certamina, migrauit ad cœleſtia regna, recepturus pro adminiſtrata fideliter ſibi credita diſpenſatione à largiſsimo Domino immarceſsibilem gloriæ coronã, de cuius Deo placidis actibus plura poterant dici relatu digna, niſi breuitati ſtudentes, cauſas rerũ magis ſummatim notare, quàm explanare propoſuiſſemus. Deniq; poſt beatum Gregoriũ vsq; in præſens, nullus præſul in Romana vrbe pontificali honore ſublimatus, illi videtur æquiparandus. Regibus ac Tyrannis imperauit, eisq; acſi Donminus orbis terrarum, anthoritate præfuit. Epiſcopis & ſacerdotibus religioſis, ac Domini mãdata obſeruãtibus humilis, blandus, pius manſuetus apparuit, irreligioſis & à recto tramite exorbitantibus terribilis atq; auſteritate plenus extitit, vt meritò credatur alter Helias (Deo ſuſcitante) noſtris in temporibus reſurrexiſſe, & ſi non corpore, tamẽ ſpiritu & virtute. Huic ſanctiſsimæ memoriæ, viro Adrianus in pontificatu ſuceſsit, quòd cùm Lotharius rex certa relatione comperiſſet, et talia ſcripta direxit: Infauſta relatio & iuambigua hactenus manens (vt ita dicamus) acriter noſtræ ſerenitatis tranſuerberauit aures, intimando qnòd beatæ recordationis, dominus Nicolaus ab hac lachrymarum valle, vocante Chriſto, deceſſerit, cũ ſanctis vt credimus inæſtimabiliter coronandus, Nec differt, vt omnis Chriſtiana religio de tanto põtifice doleat, & omnis Chriſtiana religio detanto poutifice doleat, & omnis eccleſiaſticns ordo de prudentiſsimo Papa ingemiſcat, renera nos potius defleмus, qui cauſas noſtræ calumniæ, & fraudulentas æmulorũ noſtorũ querimonias, tam benigno patri æquitatis ac iuſtitiæ lance ponderandas ac terminandas ad tempus & in parte cõmiſimus, ſed quòd lugubrius replicamus, plus apud ſanctitatem illius valuêre inimicorũ inſidiæ, & ſimulatæ deceptiones, quã noſtra ſimplex et pura defenſio. Nos enim literis & verbis indeſiuẽter proclamantes, & dinerſis legationibus eadẽ repetentes, humiliter poſtulauimus, vt nos & accuſatores noſtri, iuxta diuinas & humanas leges ſui pontificatus audientiã mereremur, vt ratio docet, noſtrã præſentiam exhibendo. Sed ſemper repulſi ſumus. Poſt pauca: Sed quia Deus omnipotens princeps paſtorum, in illa ſancta ſede veſtri pontificatus apicem ſublimauit, ſi tempus arriſerit, veſtrum multipliciter deſyderamus conſpectum, & noſtris Deo dignis animari colloquijs, ac melliſlua benedictione potiri. In fine ipſius epiſtolæ: Interea modis omnibus obſecramus, vt de veſtra optabili proſperitate literis veſtris, celſitudinẽ noſtram certam reddentes, charæ filiationis munus nobis impartiri dignemini.

Adhæc ſupradictus Papa reſcripſit, ſedem ſancti Petri ſemper paratã eſſe dignam ſatiſfactionẽ ſuſcipere, nec quòd diuinæ humanæq; leges iuſte dercernunt, vnquam repuliſſe, itaq; ſi immunẽ ab obiectis ſe ſciret, cũ omni fiducia ſedem apoſtolicã oporteret adire, vt expeditã benedictionem perciperet, ſi culpã antẽ regnoſceret, nihil ominus abſq; hæſitatione venire feſtinaret, cõdigna pœnitentiæ remedia ſuſcepturus.

His temporibus gens Bulgarũ ferociſsima ac bellicoſa relictis idolis ab renuntiatisq; gentilium ſuperſtitionibus, in Chriſtũ pro maxima parte credidit, & abluta ſalutari baptiſmatis vnda, in religionem Chriſtianã tranſijt. Directi ſunt autẽ à ſede apoſtolica in eandem gentem ſacerdotes, ac viri religioſi, qui populum adhuc rudem diuinis informarent præceptis, & incultam barbariem ſacris dogmatibus excolentes. Chriſto gratum habitaculum præpararent, vt huius veræ ſanctæ deuotionis opus pro ſperum obtineret effectum. Ludouicus Chriſtianiſsimus rex, qui Germanis Imperabat, non mediocre prębuit ſuplementum. Ferunt autem de huius gentis rege, quòd tanta perfectione poſt perceptam baptiſmi gratiam cœperit, vt diebus ornamentis regijs indutus, coram populo procederet, noctibus verò ſacro veſtitu latenter eccleſiam intrans, ſuper pauimentũ ipſius Baſilicę ſubſtrato tantum ſibi cilicio proſtatus in oratione iaceret, non poſt multũ tempus diuina inſpiratione cõmotus regnũ terrenum

Bulgarorum rex monachus fit.

Pater oculos effodit filio.

uum dimiſit, vt in cœlis æternaliter regnaret cũ Chriſto. Et ordinauit in ſuum locum regẽ filium ſuũ maiorem natu, comam capitis depoſuit, habituq; ſanctæ cõuerſationis ſuſcepto monachus effectus eſt, eleemoſynis, vigilijs, & orationibus die noctuq; intentus. Interea filius eius, quem regem conſtituerat, longè à paterna intentione & operatione recedens, prædas cœpit exercere, ebrietatibus, comeſſationibus, & libidinibus vacare, & omni conamine ad gentilitatis ritum populum nouiter baptizatum reuocare, quod cũ pater audiſſet, nimio zelo accenſus, ſacrum habitum depoſuit, & militiæ cingulũ reſumpſit, & cultu regio indutus, adſociatis ſibi Deum timentibus, filiũ perſecutus eſt, quẽ mox abſq; difficultate cæpit, oculoſq; eius effodit, & in carcerem miſit, deinde conuocato omni regno ſuo, filium iuniorem regem conſtituit, interminatus coram omnibus ſimilia fore paſſurum, ſi in aliquo à recta Chriſtianitate deuiaret, his ita patratis depoſito cingulo & reſumpto ſanctæ religionis habitu, in monaſterium ingreſſus, in ſancta conuerſatione reliquum vitæ præſentis tempus duxit.

Lotharius Romam venit

Anno Dominicæ incarnat. D.CCC.LXIX. Lotharius Romã profectus eſt, quò cũ perueniſſet, ab Adriano pontifice honorificè ſuſceptus eſt, qui ab eodẽ præſule ſciſcitatus, ſi monita pij patris Domini Nicolai cũ omni vigilantia hactenus obſeruata haberet, & præſtitum iuſiurandũ inuiolato fœdere cuſtoditũ, quod ab illo deceptus, qui in veritate non ſtetit, qui non ſolum mendax eſt, ſed etiam pater omnis mendacij, reſpondit: ſe ita omnia obſeruaſſe, ac ſi diuinitus ſibi eſſent imperata, cumq; proceres & optimates, qui cum eo venerant, eadẽ teſtificarentur, nec vlla oppoſita perſona inueniretur, quæ aduerſus regiam authoritatem legitimum auderet controuerſiæ inire certamen, vniuerſalis Papa talia proſequitur, ſi veſtræ teſtificationis verbis veritas ſuffragatur, cũ omni alacritate mentis omnipotenti Deo multiplices gratiarum actiones referimus. Reſtat ergo fili chariſsime, vt ad confeſsionem ſancti Petri accedas, vbi Deo propitio hoſtiam ſalutarem pro tua non tam corporis quàm animæ incolumitate immolabimus, ex qua te nobiſcum participare oportet, vt per hanc participationẽ mẽbris Chriſti, vnde abſciſus eſſe videbaris, merearis incorporari. Finitis igitur miſſarum ſolẽnibus, inuitat ſummus pontifex eundẽ regẽ ad menſam Chriſti, acceptoq; in manibus corpore & ſanguine Domini, ita eũ alloquitur, ſi innoxiũ te recognoſcis à prohibito, atq; interdicto tibi à Nicolao adulterij ſcelere, & hoc fixa mente ſtatutũ habes, vt nunquã diebus vitæ tuæ Vualdradæ pellicis tuæ dudũ à te repudiatæ miſcearis nefario cõcubitu, fiducialiter accede, & ſacramentũ ſalutis æternæ, tibi ad remiſsionẽ peccatorũ profuturũ percipe, ſi autẽ tua conſcientia te accuſat, te letali vulnere ſauciatũ proclamat aut iterum redire mente diſponis in mœchiæ volutabrũ, nequaquã ſumere præſumas, ne forte ad iudiciũ & condemnationem tibi adueniat, quod fidelibus ad remediũ præparauit diuina prouidentia. Qui mente captus, obduratus pariter & obcœcatus abſq; retractione cõmunionem corporis & ſanguinis Domini, de manu pontificis ſumpſit, nõ expaueſcens illam ſententiã, quæ dicit, horribile incidere in manus Dei viuentis. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Deinde conuerſus idem præſul ad ſequaces ac fautores regis, vnicuiq; cõmunionem obtulit in hæc verba: Si Domino ac regi tuo Lothario in obiecto adulterij crimine fautorẽ nõ præſtitiſti, neq; conſenſum prębuiſti, & Valdradæ & alijs ab hac ſede apoſtolica excõmunicatis non communicaſti, corpus & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti proſit tibi in vitam æternam. Igitur quiſquis in his ſe læſum ſciens, auſu temerario communionem ſub tali conteſtatione porrectam ſumere præſumpſit, diuino iudicio percuſſus, ab hac luce ſubtractus eſt, antequam ſubſequentis anni rediret principium, perpauci qui ſe à communionẽ ſubtraxerunt, vix mortis periculum euaſerunt. Porrò Lotharius Roma egreſſus morbo corripitur, et Placentiam ciuitatem perueniens, diem clauſit extremum V I.idus Auguſti. Tanta autem ſtrages in pręfati regis populo facta eſt, vt non peſte perijſſe, ſed hoſtili gladio corruiſſe virtus ac nobilitas totius regni videretur, quæ eo tempore tantę fœcunditatis erat, vt in modũ denſarũ ſegetũ pullulans, veluti quoddam examẽ imperij fines impleuerit.

Lotharius moritur.

Carolus certa relatione comperiens Lotharium regem obijſſe, mox illius occupare

cupare ditionẽ nititur, Metaſq́; perueniens, ab Aduentio, præfatæ vrbis epiſcopo, & nonnullis alijs primoribus fauorabiliter exceptus, in regnũ ſublimatus, indeq́; digrediens. Aquiſgrani palatium ingreſſus eſt, eò quòd ſedes regis eſſe videretur, vbi multò plures ad eum confluxêre.

Carebat autẽ ea tempeſtate vrbs Treuirorũ & Colonia Agrippinenſis pontificibus, ſiquidẽ vt præmiſimus, amborũ præſules in Italia ab hac labe ſubtracti ſunt. Inito autẽ rex cum optimatibus conſilio, Bertulfum nepotẽ ſupradicti Aduentij epiſcopi, eccleſiæ Treuirorũ præfecit. Dictum eſt autem vt iſte vir epiſcopalẽ obtineret dignitatẽ interuentu & ope prædicti Aduentij, quia eo tempore plurimũ apud regem poterat, eò quòd illi aſſentando in adipiſcendis regni negotijs ambitioſius faueret. *Aduentius epiſcopus Metẽſis.*

Porrò Coloniæ Agrippinæ rex Hilduuinum abbatem præponere tentauit in pontificali cathedra, fecitq́; à Francone epiſcopo Tungrenſis Diœceſis, in Aquispalatio presbyterum ordinari ad titulum ſancti Petri, prædictę Metropolis.

Dum hæc in regno Lotharij aguntur, Ludouicus rex infirmitate detentus, in Baioariorũ finibus lecto decumbebat, audiens itaq; à fratre ſæpe dictũ regnum taliter inuaſum, ægrè tulit & cum omni feſtinatione legatos direxit, qui eum obnixè rogarent, vt ab hac temeraria inuaſione ceſſaret, nec ſolus indebita præſumptione vſurparet, quod vtriſq́; hæreditario iure æqualiter competebat, regno decederet, quouſq́; Deo priſtinã ſoſpitatem reddente, venire poſſet, vt pariter colloquerentur, & de eiuſdẽ regni ſtatu quod iuſtitiæ & æquitatis iura dictabant, pari voluntate decernerent. His cũ tali mandato præmiſsis, interim Luidpertũ archiepiſcopum Moguntiæ vrbis occultè Coloniã dirigit, hortaturq́; vt omni arte ſatageret ordinationem Hilduini prĉuenire, & ex ipſius ciuitatis clero epiſcopũ conſecrare ſtuderet per electionem ciuiũ, qui aſſumptis ſecum alijs epiſcopis, recto itinere Duizam caſtrũ peruenit, & formidans ne forte inſidiæ ſibi à Caroli fautoribus ſtruerẽtur, nequaquã Rhenũ tranſijt. Sed deſtinatis miſsis mandauit, vt honeſtiores ex clero et nobiliores ex populo ſibi ad idem caſtrũ occurrerẽt, illis iuſſa cõplentibus epiſcopus ex parte regis eos alloquitur, vt ſibi conſulerent, & quàm citius ex proprio grege præſulem eligerent, ſe ad hoc deſtinatũ eſſe, vt quẽcunq; cõmuni cõſilio præficiendũ decernerent, ſtatim conſecraret. Ad hæc illi reſpondent, Hilduinũ epiſcopum eſſe datum, iamq́; presbyterum ad ipſam ſedem ordinatũ, omneſq́; penè manibus datis eius dominationẽ ſuſceptam haberent, nulla ratione pemitterent, vt aliũ eligerent, quibus ille econtra, ſi electionem nobis à rege conceſſam deſpicitis, in arbitrio & poteſtate regis eſt, quẽ nobis velit dare epiſcopũ. His auditis vnanimiter elegerunt Vuilibertum venerabilem virũ, quẽ nimium renuentẽ ac refugientẽ ordinauit prædictus antiſtes, cũ alijs conſacerdotibus & cum omni clero & populo Rheni fluenta transfretauit, & eũ honorificè in ſede põtificali impoſuit. Omnibuſq́; ritè peractis, ad ſua omni celeritate receſsit. Carolus cõperta ordinatione nimio furore accẽditur, ac mox Coloniã proficiſcitur, quippe dum hæc agerẽtur, à miſsis Ludouici Hilduinus apud Aquis palatiũ in regio obſequio morabatur. Vuillibertus epiſcopus, & omes qui in eius ordinationẽ conſenſerãt Rhenũ tranſeuntes, ſæuitiam regis declinauerunt. Rex cum neminẽ reperiſſet, in quem ſuas iniurias vlciſci poſſet, via qua venerat, regreſſus eſt. Interea iterũ legati à Ludouico mittuntur, orantes vt à regno diſcederet, ſed cum minimè acquieſceret, nouiſsimè Luidbertum archiepiſcopum & Altfridũ epiſcopum de Saxonia prudentiſsimi virũ Ludouicus legatos dirigit, mandans vt vnũ è duobus eligeret, aut cito à regno recederet, aut ſibi pugnandum cum fratre foret: qui eum tanta ingenij arte, tantaq́; conſtantia aggrediuntur, vt abſq́; dilatione recederet & in proprio regno ſe reciperet. Poſt hæc ſupradicti reges conuentum celebrare diſponnnt, in loco qui dicitur Marſana, iuxta Moſam.

Per lectionem ciuium olim Epiſcopi præficiebantur.

Vuillibertus Epiſcopus Colonienſis contra Hilduinũ fit.

Anno Dominicæ incarnat. D.CCC.LXX. Ludouicus & Carolus vnà cũ optimatibus & proceribus ſuis ad Marſanã venientes, regnũ quondã Lotharij æquis partibus inter ſe diuiſerunt: qualiter autem hęc diuiſio facta ſit, quia omnibus penè notum ſit, ſupervacuũ duximus annotare. Carolus conuentu abſoluto, ad Heriſtellium perrexit, quia eidem palatium in parte acciderat, Ludouicus verò ad Aquas palati-

excepto Capua, quæ quia quadrato lapide erat cõſtructa, audatiam repungnandi ciui
bus præbuit. Cingitur itaq; obſidione, omniſq; aditus intrandi penitus intercluditur,
in circuitu vaſtatur, cuncta hoſtili rapacitate diripinntur. Nouiſsimè vites, oliueta & *Capua obſidetur.*
cæteræ fructiferę arbores radicitus exciduntur. Capuani deſperatis rebus epiſcopũ ci-
uitatis adeunt, corpus ſancti Germani epiſcopi, cuius animã venerabilis pater Benedi
ctus in ſphęra ignea ab angelis in cœlum viderat deferri, in feretro leuant & ſic portis *S. Germanus.*
apertis ſupplices caſtra Imperatoris petunt, orantes eiuſdem ſancti interuentu ſibi ve
niá largiri. Auguſtus vt totis pietatis viſceribus affluebat, miſericordia motus, erratis
atq; exceſſui benignè indulſit, pręcepitq; exercitui ab excidio retrahere manum. Ex-
pulſis itaq; Gręcis, cuſtodes ex numero ſatellitum in ciuitatibus, quas receperat, locat
& Beneuentũ proficiſcitur, vbi aliquantiſper decreuerat immorari. Exercitus longa
ciuitatũ obſidione fatigatus, genitale ſolũ cœpit ſuſpirare, poſt emenſos labores quie
tem deſyderare, coniugiũ ac liberorũ dulces amplexus ante oculos mẽtis reuocare,
& hac ex cauſa paulatim quotidie diffluere. Interim Adalgiſus, vt erat callidus inge-
nio, Imperatorem alloquitur, cur vires ſuorum nullis exiſtentibus cauſis profligaret,
cur agros villasq; ſuæ ditioni ſubditas hoſtiliter depopulari permitteret, oporteret vt *Adalgiſi callidum & Italicũ ingenium.*
& feſsis optata cõcederent, & regio, quæ iã penè deuaſtara erat, clemẽtia principis ſal
uaretur. Flexus his ſuggeſtitionibus Imperator exercitũ pro maxima parte abſoluit &
ad propria repedare permiſit, ipſe cũ paucis in eodem loco remanet, nil aduerſi ſuſpi
catus. Adalgiſus regẽ ſuis viribus deſtitutũ cernens iam dudum cõceptam iniquitatẽ
parturit & cũ ſuæ cõſpirationis ſectatoribus palatiũ, in quo Imperator meridie quieſ-
cebat, occupare nititur. Rex à ſtrepitu & clamore irruentiũ excitatus, lecto deſilit, ar-
ma corripit, & cũ perpaucis corporis ſui cuſtodibus ad oſtiũ domus turbatus repẽtina
inruptione procedit aditumq; ferro intercludens, hoſtẽ à liminibus arcet. Adalgiſus
ſentiens non ſine diſcrimine oſtia domus eſſe penetranda, ab introitu pedẽ retrahit,
pacit, latiũq; flãmis iubet exuri. Interea rex inducias ſibi dari petit pacemq; obnixè
depoſcit, cui reſponſum eſt, nõ aliter petita impetraturũ, niſi prius iureiurando deuo
uiſſet, nunquam ſe diebus vitæ ſuæ Beneuenti fines intraturum, neque ex calumia,
quàm tunc patiebatur, vindictã aliquando exacturũ, allatis itaq; ſanctorũ pignori-
bus, neceſsitate conſtrictus Sacramentum, quod ab eo exigebatur, iurauit, ſtatimq;
poſtera die à Beneuento exiuit

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.LXXII. Ludouicus Imperator Romã
venit ibiq; conuentũ celebrans, corã ſummo pontifice multa ſuper Adalgiſi tyranni
de cõqueſtus eſt. Tunc à ſenatu Romanorũ idem Adalgiſus Tyrannus atq; hoſtis rei-
publicæ declaratur, bellũ etiam aduerſus eum decernitur. Ioãnes Papa Imperatorem
à iuramento, quo ſe obligauerat, authoritate Dei & ſancti Petri abſoluit, adfirmans ni
hil obeſſe quod ob mortis periculũ euadendũ coactus fecerat. Nec ſacramentũ eſſe
dicendũ, quod contra ſalutẽ reipublicæ, quamuis cũ multis execrationibus, fuerit pro
batũ. His exhortationibus principis animus ad rediuiua certamina prouocatur, tamẽ
ne à ſuis periurus diceretur, nequaquã ipſe contra tyrannũ procedit, ſed reginam cũ
exercitu dirigit. Adalgiſus certis indicijs colligens bellũ aduerſum ſe ſummis viſceri
bus parari, hoſtẽq; ſe ac tyrannũ eſſe denunciatũ, ſuę nequitiæ conſcius, metu pèrterri
tus & ſpem vitæ in fuga ponens, in Corſicam inſulam ſeceſsit, ibiq; ad tempus latuit.

Anno Dominicæ incarnat. D.CCC.LXXIIII. Locuſtarum ineſtimabilis mul- *Adalgiſus in Corſicam fugit.*
titudo menſe Aug. ab oriente veniens, totam penè peruaſtauit Galliam, quæ maiores
erãt quàm cęteræ locuſtæ, habebantq; ſena alarũ remigia, & mirũ dictu eſt, vt caſtorũ *Locuſtæ Galliã deuaſtant.*
acies diſtinctis ordinibus per aera ferebantur, vel terrę incũbentes caſtra metabãtur.
Duces cũ paucis exercitũ itinere vnius Dei præibant, quaſi loca apta multitudini pro
uiſuri, circa horã nonam vbi duces pridie venerant, inſidebant nec à loco occupato *Locuſtarum ordo militaris.*
monebantur, quouſq; ſol ſuum reprę ſentaret ortum, tunc per turmas ſuas proficiſce-
bantur, vt in paruis animalibus diſciplinam militarem cerneres, ſegetibus veſceban-
tur, quæ ab eis ita depaſtæ ſunt, vt veluti immani tempeſtate conſumptæ viderentur,
ſpacium diurni itineris quatuor aut quinq; milliaribus extendebatur. Peruenerunt au

tem uſq;

tem uſq; ad mare Britannicũ, & ſuperficiẽ terræ cooperientes, in quod, Deo volente violento ventorũ flatu impulſæ, atque in profundũ aſportatæ, demerſæ ſunt. Aeſtu verò atq; refuſione Oceani reiectæ, littora maritima repleuerunt, tantaq; congeries facta eſt, vt ad inſtar montium cumulatæ coaceruarentur, ex earum fœtore ac putredine aer corruptus diram peſtem finitimis generauit, ex qua multi perierunt.

Per idem tempus Carolus Adagauenſem obſidebat vrbem, deniq; Nortmanni poſtquàm Ruodbertum & Ranulfum & alios generoſæ ſtirpis viros, qui patriæ terminos armis tuebantur, Deo habitoribus terræ aduerſante, occiderunt, cum nemo inueniretur, qui eorum violentiæ reſiſteret, ſollicitati paucarum ciuitatum vel regionum deceptione, ex præda ſingularũ, quantæ opes vniuerſarum eſſent animo proſpicientes. Andegauis ciuitatem ciuibus fuga dilapſis, vacuã reperientes ingrediuntur, quam cum munitiſsimam, & pro ſitu loci inexpugnabilem eſſe vidiſſent, in lætitiam effuſi, hanc ſuis ſuorumq; copijs tutiſsimum receptaculum aduerſus laceſſitas bello gentes fore decernunt. Protinus nauibus per Medanam fluuium deductis Mulieribus & paruulis, veluti in ea habitaturi intrant, diruta reparant, foſſas, vallaq; renouant, & ex ea proſilientes, repentinis curſionibus circumiacentes regiones deuaſtant. Quod cum Carolo tam pernicioſa peſtis in viſceribus regni interclusa nuntiata eſſet, illico ex omnibus regnis, quæ ſuæ ditioni parebant, veluti ad cõmune incendium extinguendum exercitum colligit, atque caſtris in circuitũ poſitis, ciuitatem obſidione cinxit. Et quia Medana fluuius à partibus Britanniæ vrbis murum abluebat, Salomoni regi Britonum mandat, vt contractis auxilijs citius aduentaret, vt communem hoſtem cõmunibus viribus expugnarent. Quia aſſumptis ſecum multis Britonum millibus, ſuper ripam fluminis Medanæ tentoria fixit. Igitur ex omnibus partibus vrbe obſidione circundata, multis diebus vndique ſumma virtute dimicatur, noua & exquiſita machinamentorũ genera adplicantur, ſed conatus regis proſperitatis affectum non obtinuit, quia & loci facies non facilẽ præbebat acceſſum, & Paganorum valida manus, quia pro vita res erat, ſummo reſiſtebat conanime. Exercitus immenſæ multitudinis cum longẽ obſidionis tædio, fame, & graui peſtilentiæ morbo attereretur, cernentes Britones vrbem inexpugnabilem, conati ſunt fluuium à ſuo alueo deriuare, vt exſiccato naturali meatu naues Nortmannorũ inuadere nõpoſſent. Cœperũt itaq; foſſam miræ profunditatis ac latitudinis aperire, quæ res tantę formidinis metũ Nortmãnis ingeſsit, ut abſq; dilatione ingentem pecuniam Carolo pollicerentur, ſi ſoluta obſidione eis ex ſuo regno liberum præberet egreſſum. Rex turpi cupiditate ſuperatus, pecuniam recepit & ab obſidione recedens, hoſtibus viam patefecit. Illi concenſis nauibus in Ligerim reuertuntur, & nequaquàm vt ſpopoderãt ex regno eius receſſerunt, ſed in eodẽ loco manentes, multo peiora & immaniora, quàm antea fecerunt.

Medana fluuius.

Anno Dominicæ incarnat. D. CCC. LXXIIII. Ludouicus Imperator qui Italiæ regnum regebat, moritur. Fuit verò iſte princeps pius & miſericors, iuſtitiæ deditus, ſimplicitate purus, eccleſiarum defenſor, orphanorum & pupillorum pater, eleemoſynarum largus largitor, ſeruorum Dei humilis ſeruitor, vt iuſtitia eius maneret in ſeculum ſeculi, & cornu eius exaltaretur in gloria.

Eodem anno Salomon rex Britonum à Paſquitano et Vurfando ducibus ſuis dolo interficitur, poſt cuius mortem cum hi duo regnum eius inter ſe diuidere vellent, ſed in diuiſione diſſentirent, eò quod maxima pars Paſquitani partibus faueret, bellũ ab vtriſque ſummis viribus inſtauratur. Paſquitanus quamquam maiore multitudine abundaret, Nortmanorum tamen aũxilia pecunia conducit, eaque ad ſupplementum virium ſuo exercitui miſcet, & mox contra æmulum ad pugnam proficiſcitur. Vurfaudi ſatellites vidẽntes vires regni ad Paſquitanum conceſsiſſe, cœperunt ab eo diffugere, vt vix mille cum eo in acie remanerent. Qui ipſi cœperunt ſuadere, vt fecederent, mortiſq; periculum declinarent, ſe cum paucis innumeram multitudinem ſuſtinere non poſſe. Ad hæc ille reſpondit, Abſit inquit optimi commilitones, vt hodie faciam, quod nunquam feci, ſcilicet vt inimicis meis terga vertam, vt gloria nominis noſtri infametur. Melius nobiliter mori, quam ignominia vitam ſeruare, nec diffidendum

fidendum de victoria,fortunæ vires cum hoſtibus experiamur. Neque enim ſalus eſt in multitudine ſed potius in Deo. Huiuſcemodi exhortationibus animarum ſocij ſupertriginta & eo amplius, vt ferunt, aduerſariorum millia irruunt,clamor in cœlum tollitur,pugna ſumma virtute conſeritur, Vurſandus cum ſuis in conſertiſsimam hoſtium aciem irrumpit, & veluti herba pratorum reciſa, ante acumen falcis cadit, & vberrimæ ſegetes procella tempeſtatis deſæuiente proſternũtur, ita ferro cædit, ſternitq́; omnia. Rarò in vllo regno,in vllo prælio tantum ſanguinis fuſum eſt. Paſquitanus vt mactari ſuos more pecudum vidit, cum paucis, quos gladius nec dum conſumpſerat fugit. Porro Nortmanni,qui in auxilium fuerant conuocati,monaſterium ſancti Melani Epiſcopi ingreſsi ſunt,ibiq́; ſe more ſolito communiunt,& ſuccedente nocte fuga dilapſi,ad naues reuertũtur. Fuit verò geſtum hoc prelium in campis iuxta ciuitatem Rodonis. Erat hic Vurſandus genere inter ſuos clarus,ſed virtutum experimẽtis & nobilitate clarior, quæ tanta fuit in illo,vt animi magnitudine, viriumq́; gloria inter ſuos,vt diximus, nulli videretur eſſe ſecundus, ad cuius audaciam, mentisq́; conſtantiam demonſtrandam,vnum è multis ponere placuit. Nam cum Salomon rex hyemis tempore aliquando contra Nortmannos caſtra poſuiſſet, vt ab eorũ incurſione fines regni ſui tueretur, ibiq́; multis diebus reſideret,quadam die cum ſermo inter ſocios teneretur de audacia & duritia Nortmannorum, Vurſandus ſe vltra vires præſumens arroganter iactauit, ſi rex cum exercitu recederet, ſe tantummodo audere cum ſuis in eodem loco remanere, & tribus diebus poſt deceſſum regis immorari. Diſtabant verò caſtra Britonum à Nortmannorũ claſſe tantum octo milliaribus. Nuntiata ſunt verba, quæ Vurſandus quaſi leuiter protulerat, neſcio à quo Haſtingo duce Paganorũ. Non multo poſt interiecto tempore, datisq́; quingentis vaccis Salomon pacem cum Nortmannis fecit, & acceptis obſidibus, cum redire in regnum diſponeret,legatus Haſtingi eum taliter alloquitur. Nuntiatum eſt domino meo te tantũ virum habere, qui ſe iactet, quòd te recedente ſolus cum ſuis hoc in loco audeat remanere. Si ergo tantus eſt,quantus ſibi videtur, incunctanter remaneat, quia dominus meus vult eum videre, audaciſq́; viri deſyderat notitiam habere. Interrogatus autem Vurſandus à rege, vtrum tale aliquid profeſſus eſſet, reſpondit ſe talia dixiſſe,& hæc eadem facere velle, protinusq́; licentiam ibi remanendi petit. Cum à principe obiurgatus, cur tam fatua obſtinatione detẽtus, prouerbijs inaniter in ventum prolatis,vellet mori,ſuoſq́; morti tradere, nullatenus acquieuit, aſſerens niſi remanendi licentiam daret, nequaquam illi fidelis in reliquum foret. Sed cum Salomon inreuocabilem eius animum perſpexiſſet, dare ei ſolatium ex ſuis ſatellitibus voluit, quod renuit ſuſcipere, affirmans ſi alios, quàm ſuos ſecum haberet, iam non eſſe vera quæ ſpoponderat. Rex cum omnibus copijs in regnum receſsit, & Vurſandus in eodem loco cum ducentis fere viris remanſit,ibiq́; quinque diebus expectauit. Sexta nocte Haſtingus quendam captiuum abſoluit à vinculis,& eum ad Vurſandum direxit, mandans vt ſibi ad vadum cuiuſdam torrentis inter tertiam & ſecundam ſuperuenientis diei horas occurreret,vt mutuis colloquijs fruerentur, qui nihil cunctatus arma corripere, ſocijs imperat, & ad condictum locum abſq́; mora peragit, proſpiciensq́; vadum torrentis inter ſuos & aduerſarios, quaſi limitem fore, nullo modo ibi conſiſtere voluit,ſed tranſuadato gurgite vltro obuiam hoſtibus procedit. Nortmanni admirantes animoſitatem & audaciam viri,ab eo declinauerũt,nec eum bello lacerare auſi ſunt. Ille autem vſq; ad horam ſextam intrepidus expectans, cum nemiuem aduerſæ partis venire cerneret,cum ſuis ad propria reuerſus eſt. Nec illi animus minus in mortem inuictus,quàm in hoſtem fuit. Deniq; poſt peractam victoriam morbo grauiter ad extremum deducitur, cuius ualetudinem cum perſenſiſſet Paſquitanus reſumptis viribus, fautores eius bello aggreditur, qui perterriti timore ad ducem confugiunt,& cum lachrymis ei minas Paſquitani aperiunt, petentes contra imminens periculum conſilium. At ille hortatur, vt aduerſus hoſtem audaciter procedant,ſuum vexillum ferentes, polliceturq́; victoriam. Qui cum reſpondiſſent, ſine eius præſentia non audere cum aduerſarijs congredi, ſpiritum qui vnà cum viri-

Vurſandi laus.

bus corporis iam penè effugerat, reſumens, quia nec pedibus neque equo poterat ire, iubet ſe in lecto portari, ante aciem inimicorū exponi, & ſic ſubire certamen. Quod cum Satellites feciſſent, eius mox hoſtes in fugam verſi ſunt. Patrata victoria, eum cum reportare vellent domum, inter manus militum, ſpiritum qui tantummodo in pectore palpitabat, exhalauit. Paucis autem interpoſitis diebus Paſquitanus & ipſe defunctus eſt. Poſt horum duorum continuas mortes Indicheil, ex filia Heriſpon regis natus, & Alanus frater memorati Paſquitani Britanniam inter ſe partiti ſunt, inter quos etiam multa iurgia & bella fuerunt, Sed Indicheile in prælio, quod contra Nortmannos magis audacter quàm prouidè geſſerat, interempto, in ditionem Alani omnis Britannia conceſsit, qui & hanc ſtrenuè hactenus gubernat.

Vurfandus moritur, & Paſquitanus paulò poſt.

Eodem anno Carolus Romam perrexit, & datis apoſtolico Ioanni & Romanis magnis muneribus, Imperator creatur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LXXXVI. Ludouicus rex apud Frauckonefurt Palatium diem clauſit extremum V. Kalendas Septembris, ſepultus eſt in monaſterio ſancti Nazarij, quod Lorasham nuncupatur. Fuit autem iſte princeps Chriſtianiſsimus, fide Catholicus, non ſolùm ſecularibus, verū etiam Eccleſiaſticis diſciplinis ſufficienter inſtructus, quæ religionis ſunt, quæ pacis, quæ iuſtitiæ, ardentiſsimus executor. Ingenio callidiſsimus, conſilio prouidentiſsimus, in dandis ſiue ſubtrahēdis publicis dignitatibus, diſcretionis moderamine temperatus, in prælio victorioſiſsimus: armorum, quàm conuiuiorum apparatibus ſtudioſior, cui maximæ opes erant inſtrumenta bellica, plus diligens ferri rigorem, quàm auri fulgorem, apud quem nemo inutilis valuit. In cuius oculis perraró vtilis diſplicuit, quem nemo muneribus corrumpere potuit, apud quem nullus per pecuniam Eccleſiaſticam ſiue mundanam dignitatem obtinuit, ſed magis Eccleſiam probis moribus & ſancta conuerſatione mundana, deuoto ſeruitio & ſyncera fidelitate. Habuit autem hic glorioſiſsimus Rex, cuius memoria in benedictione eſt, reginam nomine Hemmam ſibi in matrimonium iunctam, quæ nobilis genere fuit, ſed quod magis laudandum nobilitate mentis multò præſtantior, ex qua tres filios ſuſcepit, excellētiſsimæ indolis videlicet Carlomannum, Ludouicum, & Carolum, qui fœlici ſorte poſt deceſſum patris imperij moderati ſunt gubernacula.

Carolus autem audito quòd frater à ſeculo receſsiſſet, nimia (vt aiunt) exultatione perfuſus eſt, arbitratus portionem regni Lotharij, quam idem frater tenuerat, in ſuos liberos conceſſuram. Exercitum ergò quanta potuit celeritate aduuauit, & cum omnibus viribus regnum ingreſſus, ad Aquas Palatium venit, vbi paucis diebus moratus, Coloniam profectus eſt. Dum hæc aguntur in memorato regno Carolomanus primogenitus Ludouici, Italiæ fines intrauit, cupiens eam paterno ſuoq; ſubiugare dominatui. Siquidem Ludouicus Imperator iam (vt diximus) ab hac luce ſubtractus fuerat, & Carolus Imperatoris nomen reportans, ex Italia exceſſerat. Carolus verò frater eius, in Alemania morabatur. Porrò Ludouicus, qui ad patris obitum fuerat, funeriſq; eius obſequia condigno honore celebrauerat, apud Franckfurt, principalem ſedem orientalis regni, reſidebat, cui cum nuntiatum eſſet, quòd Carolus auunculus eius, iam regni paterni terminis occupatis, circa Rhenum fluuium caſtra poſuiſſet, nimio furore accenditur, ſtatimq; legatos ad eum dirigit, orans, vt memor eſſet germanitatis atque conſanguinitatis, memor eſſet nominis Domini noſtri Ieſu Chriſti, cuius mentionem coram nonnullis teſtibus facientes ipſe & frater, quando regnum inter ſe diuiſerunt, terribili eſſent alternam pacem adinuicem pacto polliciti, & pertimeſcens tantum nomen inuanum accipere, redderet Domino iuramenta ſua, fœdus quod vterque pepigerat inuiolabile maneret, parceret gladio, & humanum fundere ſanguinem, tam dira cupiditate infectus, formidoloſius exhorreſceret, foret ſua ſorte contentus, & funiculo hæreditatis diuinitus ſibi collato, pacificè frueretur, aliena iura non inuadens, non ſubtrahens, non perturbans, non eſſet in tanto viro vanæ gloriæ typus, nō ſupercilij faſtus, non alterius vſurpandi

Carolomanus primogenitus Ludouici Imperator.

pandi terminos ambitio, ſed iuſtitia, charitas & concordia regnaret, ac ſummũ pacis inter illum & nepotes teneret omninò faſtigium, ſed huius commodi monita Carolus ſpreuit, aſſerens ſe cum fratre, non cum nepotibus pepigiſſe. Interim Ludouicus exercitum ex Saxonia, Thuringia & orientali Francia cõgregat, & vt in filio tantum paternos vultus, quantũ animi ſubtilitatem, artiumq́; ingenia recognoſceres, caſtra è regione Coloniæ contra caſtra Caroli ſuper ripam fluminis magno apparatu collocat. Ipſe autem cum hoſtili virtute inter Confluentes & Arduennam Rhenũ tranſijt, nec defuit, qui ad aures Caroli perferret, nepotem cum omnibus copijs Rhenum tranſiſſe. Tunc primum animaduertit Carolus ſe à caſtris Ludouici eſſe illuſum. Mouit verò abſq; mora exercitum cum quinquaginta & eò amplius, vt ferunt, millibus in pago Meginenſe, non longè ab Andernaco caſtello, aduerſus eum ad pugnam procedit, ſed non ſaluatur ex multa virtute: fallax enim equus ad ſalutem, ſiquidem inito certamine Reginarius comes, qui regium vexillum ferebat, primo impetu extinguitur, confertiſsimæ acies Ludouici à ſocijs irrumpuntur, & ſicut ignis in ſtipulam immiſſus furit, & in momento cuncta deuorat, ita vires aduerſariorum ferro conterunt, & terræ proſternunt. Exercitus Caroli grauiter cæſus terga vertit, & Ludòuici victoria fuit. Carolus videns ſuos fugere, & ipſe fuga vitam ſeruauit, ſerò ſecum reuoluens, quanti diſcriminis ſit, æquitatis iura diuinarum humanarumq́; legum inſtitutionibus roborata, immoderatæ cupiditatis ambitione violare velle. Acta eſt autem hæc ſtrages VIII. idus Octobris. Poſt hæc cùm venerunt tres ſupradicti fratres in loco, qui dicitur Saulifelt, ibi diuiſerunt paternũ regnum. Carolomanus ſortitus eſt Baioariam, Pannoniam & Carnutum, quod currupté Carantanum dicitur, necnon & regna Sclauorum, Beheimenſium & Marahenſium. Ludouicus orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Fryſiam, & partem regni Lotharij. Porrò Carolus Alemaniam & aliquas ciuitates ex regno Lotharij.

Ludouicus exercitum contra Carolum Imperatorem ducit.

Andernacum.

Diuiſio regni filiorum Ludouici Imperatoris.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.LXXVII. Carolus ſenior Romam ſecundò profectus eſt, vbi iampridem Imperatoris nomen, à Præſule ſedis Apoſtolicæ Ioanne, ingenti pretio emerat, regnumq́; Italiæ magis in tranſeundo, vidit, quàm fruendo potitus eſt, ab vrbe Roma in Langobardiã reuerſus eſt. Boſoni Germanichildis reginæ Hirmingardem filiam Ludoũici Imperatoris in matrimonium iungit, dies nuptiarum tanto apparatu, tantaque ludorum magnificentia celebratus eſt, vt huius celebritatis gaudia modum exceſsiſſe ferantur. Dedit inſuper eidem Buſoni Prouinciam, & corona in vertice capitis impoſita, eum regem appellari iuſsit, vt more priſcorum Imperatorum, regibus videretur dominari. Euolutis deinde paucis diebus, Papiam ingreditur, in qua cum diſponendis publicarum rerum negotijs animum intenderet, repentinè nunciatum eſt ei, Carolomannum cum ingenti armatorum multitudine Langobardorum ditionem introijſſe. Mox pauore ſolutus, Ticinum Padumq́; tranſit, & ſummo anniſu in Gallias repedare contendit. Sed priuſquam Alpium præeminentia iuga anguſtaque itinera attingeret, ægritudine pulſatur, quam protinus mors ſubſecuta, finem vitæ impoſuit. Eſt autem fama, quòd à quodam Iudæo, qui vocabatur Sedechias, poculum mortis ei propinatum ſit, qui ei familiarius adhærebat, eò quòd in medendis corporũ paſsionibus ſingularem experientiam habere diceretur. Porrò hic ſicarius planè erat, & magicis præſtigijs, incantationibusq́; mentes hominũ deludebat: obijt verò pridie nonas Octobris. Corpus eius leuatum eſt in feretro, à ſuis extra Italiam deportatur: Sed quia fœtor intollerabilis ex putredine cadaueris baiulantes granabat, compulit illud terræ mandare. Poſt aliquantos annos eius oſſa tranſlata ſunt, & Paryſijs in monaſterio ſancti Dionyſij honorificè ſepulta, cui ſucceſsit in regnum filius Ludouicus.

Carolus Rex Galliæ imperium Romanum emit à pontifice.

Roſymoni aliàs.

Carolus Imperator à Iudæo necatus veneno.

Verſellis inhumauerunt, in æde diui Euſebij.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.LXXXVIII. eclypſis Lunæ magna facta eſt, menſe Octobri, die XVI. Item eodem menſe eclypſis Solis accidit, die XXIX. circa horam nonam. Paucis interiectis diebus, Ludouicus rex filius Caroli, qui Balbus appellabatur, eò quòd inpeditioris & tardioris eſſet eloquij, ab hac luce ſubtractus eſt. Fuit verò iſte princeps, vir ſimplex ac mitis, pacis, iuſtitiæ, & religionis amator.

Ludouicus Balbus moritur.

Habuit autem cum adhuc iuuenilis ætatis flore polleret, quandam puellam nobilem nomine Anſgard, ſibi coniugij fœdere copulatam, ex qua duos liberos ſuſcepit elegantis formæ, ac ingentis animi, virtute præſtantes. Horum vnus Ludouicus, alter Carolomannus vocabatur, ſed quia hâc ſine genitoris conſcientia & voluntatis conſenſu ſuis amplexibus ſociauerat, ab ipſo patre ei poſt modum interdicta, & interpoſito iuriſiurandi ſacramento, ab eius conſortio in perpetuum ſeparata, tradita eſt autem eidem ab eodem patre Adelheidis in matrimonium, quam grauidam ex ſe reliquit. Idem rex cùm obiret, quæ tempore pariendi expleto, enixa eſt puerum, cui nomen Aui impoſuit, eumq́; Carolum vocitari fecit.

Anſgard, Adelheydis.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LXXIX. Boſo, de quo paulò ſuperius mentionem fecimus, audita morte Ludouici, à Prouincia egreditur, totamq́; Burgundiam occupare nititur. Deniq́; nonnullos Epiſcopos partim minis, partim ſuaſionibus, in ſocietatis fœdera colligit & Lugdunum ingreſſus, ab Aureliano eiuſdem vrbis metropolitano & alijs pontificibus in regem ſuper præfatum Burgundiæ regnum inungitur, pro nihilo ducens adoleſcentes filios Ludouici, & velut degeneres deſpiciens, eò quòd iuſſu Caroli, eorum genitrix ſpreta, atq; repudiata fuerit. Quæ res obtulit illi magis continuum clam odium, ac periculorum diſpendium, quàm gloriæ, & dignitatis emolumentum. Siquidem iam dicti adoleſcentes Ludouicus, & Carolomannus, induſtria ac ſtudio Hugonis abbatis & aliorum procerum in regnum ſublimatorum, & eundem Boſonem diebus vitæ ſuæ omni inſtantia ſunt perſecuti. Nec ſolùm illi, verùm etiam alij reges Francorum per ſuccedentia tempora adeo grauiter nomen eius tulerunt, atque exoſum habuerunt, vt irrecuperabili eius deiectione & mortis exitio, non modo principes ac duces, ſed etiam eorum ſatellites ſacramentis & execrationibus obligarentur. Fuit autem tam perſpicacis ingenij, vt cum à multis, vt dictum eſt, regibus & regnis, aſsiduè inſectatus ſit, à nullo tamen, aut capi, aut circumueniri aliquando potuerit. Tantæ moderationis, vt cum ſibi fauentes proſcriptionibus damnarentur, bonisq́; omnibus priuarentur, nunquam inſidijs ſuorum militum fuerit petitus, neque fraude proditus, cum vtrumq́; hoſtes ſæpe certaſſent.

Per id tempus Ludouicus, qui Auſtraſijs imperabat, cognita morte æquiuoci ſui, regnum illius inuadere diſpoſuit, & tranſuadata Moſa, imperij fines occupauit, cui occurrerunt duo memorati fratres cum valida manu, ſed intercurrentibus viciſſim legationibus, nequaquam pugna committitur, ſed pax roboratur. Adoleſcentes, quò impetu fœderatus ab eis recederet Ludouicus, portionem regni Lotharij, quam auus, paterq́; tenuerat, ex integro illi conceſſerunt, addita inſuper Atrabatis abbatia ſancti Vedaſti, facta itaq́; pactione, datisq́; ſacramentis, cum in regnum idem rex reuerteretur, repentè obuiam habuit Nortmannorum innumeram multitudinem, iuxta Carbonariam in loco, qui vocatur Thimnin, cum ingenti præda ad claſſem repedantem, cum quibus abſq; mora conflixit & (Deo propitiante) maximam ex eis partem gladio proſtrauit. Reliqui fuga dilapſi, in fiſcum regium ſe communiunt, vbi Hugo filius regis ex pellice natus, cum incautius dimicaret, grauiter vulneratus, ab hoſtibus rapitur, & inter aduerſariorum arma recidit.

Rex exiſtimans quòd adhuc filius viuus ab inimicis ſeruaretur, exercitum ab impugnationis infeſtatione iubet ceſſare, vt quocunq́; pacto, illũ incolumem recipere poſſet. Interea nox deſuper veniens, regem cum ſuis redire ad caſtra compulit. Nortmanni cadauera ſuorũ flãmis exurentes, noctu diffugiunt, & ad claſſem dirigũt greſſum. Rex diluculo conſurgens, cũ filiũ extinctũ reperiſſet, nimio dolore afficitur, corpus eius in loco compoſitũ, ad Lorsheym monaſteriũ imperat deferri, ibiq́; tumulari.

Anno Dominicæ incarnatio. D. CCC. LXXX. Carolomannus rex Paralyſi diſſolutus, diem clauſit extremum VII. nonas Aprilis. Sepultusq́; eſt cum debito honore in Baioaria in loco, qui dicitur Hodingas. Fuit verò iſte præcellentiſsimus rex literis eruditus, Chriſtianæ religioni deditus, iuſtus, pacificus, & omni morum honeſtate decoratus, pulchritudo eius corporis inſignis, vires in homine quoque admirabiles

fuêre,nec inferior animi magnitudine. Permulta quippe bella cũ patre,plurima ſine
patre in regnis Sclauorum geſsit, ſemperq́; victoriæ triumphũ reportauit, terminos
imperij ſui ampliãdo,ferro dilatauit,ſuis mitis, hoſtibus terribilis apparuit, alloquio
blandus,humilitate ornatus,in ordinandis regni negotijs ſingulari ſolertia præditus,
ſic vt prorſus ei nihil deeſſe in regiæ maieſtatis competentia videretur. Huic ex legi-
timo matrimonio non eſt nata ſoboles propter infœcunditatem coniugis,ſed ex qua-
dam nobili fœmina filium elegantiſsimæ ſpeciei ſuſcepit, quem Arnolphum nomi-
nari iuſsit, ob recordationem reuerendiſsimi Arnolphi Mettenſis Eccleſiæ Epiſcopi,
de cuius ſancto Germine ſua, aliorumq́; germanorum Francorum proſapia pullula-
uerat, qud non caſu accidiſſe, ſed quodam præſagio portentoq́; futurorũ actitatum
videtur. Siquidem genealogia regum cœlitus prouiſa, per interualla temporum ſe-
cundis incrementorum ſucceſsionibus cœpit exuberare, quouſq́; in magno Carolo
ſummum imperij faſtigium non ſolùm Francorum, verùm etiam diuerſarum genti-
um regnorumq́; obtineret. Poſt cuius deceſſum, variante fortuna, rerum gloria, quæ
ſupra vota fluxerat, eodem, quo acceſſerat modo, cœpit paulatim diffluere donec de-
ficientibus non modo regnis, ſed etiam ipſa regia ſtirpe, partim immatura ætate pe-
reunte, partim ſterilitate coniugium marceſcente, hic ſolus de tam numeroſa regum
poſteritate idoneus inueniretur, qui imperij Francorum ſceptra ſuſciperet, quod in
ſubſequentibus ſuo in loco lucidius apparebit.

Ludouicus comperto, quòd frater obijſſet, Baioariam ingreſſus, Ratisbonam ve-
nit, vbi omnes optimates regni ad eum confluentes, eius ditioni ſe ſubdiderunt. Con-
ceſsit autem idem rex Arnolpho Corantanũ, quod ei pater iam pridem conceſſerat,
in quo ſitum eſt caſtrum munitiſsimum, quod Mosburgk nuncupatur, eò quòd palu- *Mosburch.*
de impenetrabili locus vallatus, difficilimum adeuntibus præbeat acceſſum.

Anno Dominicæ incarnatio. D.CCC.LXXXI. Carolus de Alemania egreſſus,
Langobardorum fines occupauit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditionem
accepit, & Romam perueniens, à præſule Apoſtolicæ ſedis Ioanne & ſenatu Roma-
norum fauorabiliter exceptus, cum magna gloria Imperator creatus eſt.

Per id tempus Nortmannorum claſsis, Vualam fluuium ingreſſa, Neumago pa-
latio regio applicuit, ibiq́; caſtra poſuit, quod factum, cùm ad noticiam Ludouici
perlatum eſt, abſque dilatione cum exercitu venit & munitionem obſidione clauſit.
Conſerto nonnullis diebus certamine, non adeò præualuit. Quia palatium ingentis
magnitudinis miriq́; operis hoſtibus tutiſsimum præbebat receptaculũ. In qua con-
greſsione captus eſt aduerſarius Eberhardus Saxo, filius Meginardi comitis & capti- *Eberhardus*
uus ducitur, quẽ ad poſtea mater Eneſſe magno pretio dato, incolumem recepit. *Saxo capitur.*
Poſtremò rex, accepta pollicitatione, quod ſi ab obſidione ceſſaret, Nortmanni con-
tinuò è regno eius decederent, cum omnibus copijs receſsit. Illo recedente, pagani
Palatium vnà cum munitione exurentes flammis nauibus accenſis, oſtia Rheni repe-
tunt. Item eodem anno menſe Nouembri, duo reges Nortmannorum Godefridus &
Sigefridus cum inæſtimabili multitudine peditum & equitum conſederunt in loco,
qui dicitur Haſlou iuxta Moſam, & primo quidem impetu finitima loca depopulan-
tes, Leodium ciuitatem, Traiectum caſtrũ, Tungrenſem vrbem incendio cremant.
Secunda incurſione Ribuariorum finibus effuſi, cædibus, rapinis, ac incendijs omnia
deuaſtant, Coloniam Agrippinam, Bonnam ciuitates cum adiacentibus caſtellis, ſci-
licet Tulpiacum, Vilipiacum, & Nuis igne comburunt, Poſt hæc Aquis palatiũ. Idem
Amalmundarias & Stabilius monaſteria in fauillam redigunt.

Anno Dominicæ incarnati. D.CCC.LXXXII. Arduennam percurrentes Pru-
miam monaſteriũ ingrediuntur ipſo die Epiphaniæ domini, vbi triduo cõmorantes,
omnem in circuitu regionẽ depopulati ſunt, in quo loco innumera multitudine pe-
ditum ex agris & villis in vnum agmen conglobata, eos expugnatura aggreditur, ſed
Nortmanni cernentes ignobile vulgus, non tantùm inerme, quantùm diſciplina nu-
datũ, ſuper eos cum clamore irruunt, tantaq́; cæde proſternunt, vt bruta animalia, nõ
homines mactari viderentur. His itaq́; patratis, onerati præda, ad caſtra redeunt, illis

diſcedentibus , ignis, qui in diverſis habitaculis acceoſus remanſerat, cum nullus eſſet, qui eum extingueret, & monaſterium conſumpſit.

Brunia monaſteriū igne conſumptum à Nortmannis.

Dum hæc aguntur Ludouicus rex morbo grauatus, apud Franckfurt moritur XIII. Kalēdas Septembris, ſepultus eſt in Loresheym iuxta patrē in cœnobio. Habuit autem Luidgardam reginam in matrimonium copulatam, ex qua filium vnicum ſuſcepit, quem nomine ſuo Ludouicū appellauit. Sed, vt præmiſimus, poſt obitum fratris ad obtinendum regnum eius, Baioariam ingreſſus & Ratisbonæ moraretur, idem puerulus de feneſtra cecidit, & confractis ceruicibus, ſtatim expirauit, quæ non tantum im matura, ſed inhoneſta mors, non ſolum regi & reginæ, verùm etiam omni domui regiæ maximum luctum ingeſsit.

Treueris Galliarum à Nortmannis depopulatur.

Nortmanni, audita morte regis, nimio exultabant tripudio, etiam non de conflictu, ſed de præda cogitant. Igitur cum omni admonitione exiliunt & Treuirorum nobiliſsimam ciuitatem Galliarum Nonas Aprilis, die ſacratiſsimæ Cœnæ Domini occupant, in qua vſq; ſanctum diem Paſchæ feſſa ab itinere corpora recreantes, omne tentorium vrbis circumquaque vſq; ad ſolum demoliti ſunt, deinde ciuitatem flammis exurentes, Mediomatricum dirigunt aciem. Quod cum repeiriſſet eiuſdem vrbis Epiſcopus Vualo, adiuncto ſibi Bertolfo Epiſcopo & Andalhardo comite, vltro illis obuiam ad pugnam procedit. Inito certamine, Nortmanni victores extiterunt. Idem Vualla Epiſcopus cecidit, cæteri fugierūt. Pagani iter, quod cœperant, deferentes, cum ingenti præda, ſumma celeritate ad claſſem reuertuntur.

Ea tempeſtate Carolus Imperator in Italia morabatur, vbi diverſis legationibus Germaniæ, ac Galliæ pulſatur, vt ad ſuſcipienda regna, ſibi hæreditario iure competentia feſtinaret, & periclitanti imperio ſuccurreret: quod capite amiſſo, ludibrio hoſtibus erat. Qui nihil tardus, cum omnibus copijs in Franciam venit, & cum Langobardis, Baioarijs, Alemannis, Thuringis, Saxonibus, Friſonibus & omnibus regnis ſuæ ditioni ſubditis, Nortmannos in ſupradicto loco obſidere exorſus eſt, ſed conatus eius parum effectum obtinuit, quanquàm, vt diximus, ex diuerſis regnis & gentibus inæſtimabilis multitudo in vnum confluxit, indignatione cœleſti ſuper populum, Chriſtianam religionem profanantem deſæuiente. Nouiſsime rex Godfridus Nortmannorum ea conditione Chriſtianum ſe fieri pollicetur, ſi ei munere regis Friſia prouincia concederetur, & Giſla filia Lotharij in vxorem daretur. Qui, vt optauit adeptus, baptiſatus eſt, & ex ſacrò fonte ab Imperatore ſuſceptus, Sigifrido & reliquis Nortmannis immenſum pondus auri & argenti expoſitum eſt, & tali tenore fines regni excedunt.

Ludouicus frater Carolomani moritur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LXXXIII. Ludouicus frater Carolomanni moritur apud ſanctum Dionyſium, ibiq; honorabiliter tumulatur, quem omnes Galliarum populi nimio planctu lamentati ſunt. Fuit enim virtutis maximæ, regnumq; ſibi ſubditum à paganorum infeſtatione potenter, viriliterq; defendit. Inter cætera quæ ſtrenuè geſsit, illud præcipuè prælium commendatur, quod aduerſum Nortmannos in loco, qui vocatur Sodalcurch ſummis viribus exercuit, in quo certamine, vt ferunt, pluſquàm octo millia hominum gladio proſtrauit. Carolomannus frater regnum illius obtinuit. Eodem tempore Bertulphus Treuirorum Epiſcopus, migrauit ad Dominum IIII. idus Septembris, cui ſucceſsit in Pontificali cathedra per electionem cleri & totius plebis Ratbodus reuerendiſsimus antiſtes VII. idus Aprilis. His etiam diebus Rupertus præſul ab eodem Epiſcopo Ratbodo in Mettenſi Eccleſia conſecratur X. Kalendas Maij.

Rathbodo abbas.

Circa hæc tempora Hugo filius Lotharij, in ſpem recuperandi paterni regni ab aliquibus diſcordiarum ac litium ſectatoribus introducitur, omneſq; qui iuſtitiam & pacem execrabantur, ad eum confluxerunt, ita vt paucis diebus innumera multitudo prædonum eius dominationi ſe ſubdiderint, inter quos etiam nonnulli ex primoribus regni vana ſpe ſeducti, manibus datis accedunt, videlicet Stephanus, Rotbertus, Vuitbertus, Thietbaldus comites, Albricus & frater eius Stephanus, tantaq; rapina, & violentia ab his in regno fit, vt inter horum & Nortmannorū malitiam nil differret, præ-

ret, præter quod à cædibus & incendijs abſtinerent. Sic omnipotens Deus iratus regno Lotharij aduerſabatur, & talibus incrementorum cladibus, vires eiuſdem regni radicitus exterminabat, vt Prophetia ſanctiſsimi Nicolai Papæ, ſimul etiam maledictum, quod ſuper idem regnum protulerat, adimpleretur.

Hoc etiam tempore, idem Hugo Vuitbertum eomitem, qui ab ineunte ætate ſibi fauerat, interfecit. Paucis de hinc interpoſitis diebus, Bernarium nobilem virum ſibiq́; fideliſsimum dolò trucidare iuſsit, pulchritudine illius captus vxoris, quam abſq; momentò in matrimonium iungit. Vocabatur autem mulier Friderach, quæ antequàm Bernario ſociaretur, copulata fuerat Engelranno potenti viro, ex quo filiam peperit, quam poſtmodum Richininus comes in coniugium accepit, quam etiam propter ſtuprum commiſſum, idem comes decollari iuſsit.

Nortmanni ad Sonum fluuiū conſident.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LXXXIIII. Nortmanni, qui ab Haſlou receſſerant, Sonum fluuium intrant, ibiq́; conſederūt, quorum creberrimas incurſiones cum Carolomannus ſuſtinerè non poſſet, pecuniam pollicetur, ſi à regno eius recederent. Mox auidæ gentis animi ad obtinendam pecuniam exardeſcunt, & XII. millia pondera argenti puri atq; probati exigunt, totidemq́; annis pacem promittūt. Accepta tam ingenti pecunia, funes à littore ſoluunt, naues conſcendunt & marina littora repetunt. Interea Carolomannus venatum perrexit, vbi & ab apro grauiter vulneratus, poſt modicum vitam cū regno amiſit, ſepultusq́; eſt apud ſanctum Dionyſium. Aiunt autem quidam, quod à quodam ſuo ſatellite, improuidè arma ferente, vulneratus fuerit, & quia non ſponte ſed inuitus hoc facinus commiſerat, idcirco à rege celatum eſt, ne innoxius morti traderetur.

Carolomannus ab apro vulneratus interyt.

Nortmanni cognita morte regis, protinus in regnum reuertuntur, itaq́; Hugo Abbas & cæteri proceres, legatos ad eos dirigunt, promiſsionem & fidem datam, violatam eſſe proclamant. Ad hæc illi reſpondent, ſe cum Carolomanno rege non cum alio aliquo fœdus pepigiſſe, quiſquis ille eſſet, qui in regnum eius ſuccederet, eiuſdem numeri & quantitatis pecuniam daret, ſi quiete ac pacificè imperium tenere vellet. Territi huiuſcemodi mandatis, optimates regni ad Carolum Imperatorem miſſos dirigunt, eumq́; vltrò in regnum inuitant, eiq́; aduenienti ad Gundolphi villam obuiam procedunt & manibus ſacramentisq́; iuxta morem datis, eius ditioni ſe ſubdiderunt.

Eodem anno Nortmanni, qui in Chinheym & Denemarcam venerant, adſentiente Godefrido, Rhenum nauigio aſcendunt & Dinsburch oppido occupato, munitionem in eodem loco more ſolito conſtruunt & in ea tota hyeme reſident, contra quos Henricus dux caſtra poſuit, & nullatenus prædas agere permiſit. Redeunte vernali tempore, caſtris exuſtis, ad maritima loca ſe recipiunt.

His etiam diebus Nortmanni à Sono exeunt, & rurſus in regnū Lotharij reuertentes in loco, qui dicitur Louen, caſtra metati ſunt, in confinio eiuſdem regni, & continuis eiuſdem regni infeſtationibus, vtraq́; regna fatigant, ad quorū malitiam compeſcendam, Imperator ſemel & iterum exercitum miſit, ſed nihil dignum memoria aduerſus tantam violentorum rapacitatem actum eſt.

Louaniū tunc in regno Lotheringia.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. LXXXV. Hugo rebellare diſponens cōtra Imperatorem, legatos ad Godefridū in Friſiam occultè dirigit, eò quòd illi eſſet affinitate coniunctus, propter ſororem, quam in coniugium acceperat, hortaturq́;, vt in patriam mitteret, auxiliorum validam manum vndique contraheret, & cum omnibus viribus ſibi opem ferret, quatenus regnum paternum euindicare armis poſſet, & ſi id eius induſtria, virtutisq́; ſuffragio proſperitatis effectū obtineret, medietatem ipſius regni pro munerè pollicetur. His ſuaſionū promiſsionibus, Godefridus veluti veneno infectus, occaſionis fomitē inquirit, qualiter ac ſi iuxta rationem à fidelitate Imperatoris ſe ſubducere præualeret, ſtatimq́; Gerolphū & Gardolphū comites Friſonū, legatos ad Cæſarē dirigit, mandatq́; ſi vellet cū ea, quā pollicitus fuerat, fidelitate perſeueraret, finesq́; regni ſibi cōmiſſos ab incurſione propriȩ gentis defenderet, Cōfluentem, Andernacū, Sucichā, & nonnullos alios fines obſequijs imperialibus dedi-

tos, ſibiq́; largiretur propter vini affluentiā, quæ in his locis erat, eò quòd terra, quam ex munificentia principis poſsidendam perceperat, minimè vini ferax eſſet. Agebat autem hoc ea animi intētione, vt ſi petita ſibi largirentur, ſuos in viſceribus regni immiſceri poſſet & varios euentus ſpeculari, ſi autem denegarētur, nihilominus offenſus in ſibi prohibitos, quaſi iuſtitia dictante, rationabilius deſæuire poſſet, rebellionisq́ue cauſa ſuſcipere. Quorum callida machinamenta & factionum conſpirationes cùm perſenſiſſet Imperator, cū Henrico viro prudentiſsimo altiori conſilio pertractat, quo ingenio hoſtem, quē in regni extremitatibus introduxerat, extinguere poſſet & ſciens loca inacceſsibilia exercitui, propter diuerſarum aquarū innumeros decurſus & inpenetrabiles paludes, magis id arte quàm ex virtute experiri ſtatuit. Legatos igitur reſponſo ſuſpenſos abſoluit, & ad Godefridū redire permiſit, aſſerens per ſuos miſſos de omnibus legationum ſuarum cauſis ea reſponſa redditurum, quæ tibi & eidem Godefrido eſſent conuenienna, tantùm vt in cœpta fidelitate perſeueraret. Poſt hæc Heinricū ad eundem virū mittit, vt fraus quæ ſtruebatur, occultaretur, cum eo Vuillibertum venerabilem Epiſcopū Coloniæ Agrippinæ, qui ſuis ſatellitibus ſecreto imperat, vt per Saxoniam properantes, nō agmine facto, ſed ſparſim ſibi occurrerent loco & die, quo eis edixit, ipſe cū parpaucis Coloniam venit & aſſumpto cum præfato Epiſcopo mox in Batuam proficiſcitur. Godefridus audito eorum aduentu, illis obuiam procedit ad locum, qui dicitur Heriſpich, iu quo Rheni fluenta, & Vualvno ſe alueo reſoluunt, & ab inuicem longius recedentes Battuam prouinciam ſuo gurgite cingunt. Hanc inſulam ingredientes Epiſcopus & comes multa à Godefrido audiūt, multa ex parte Imperatoris reſpondent, dies ad occaſum vergitur, ſoluto colloquio inſulā excedunt, Hōſpitia repetuūt, in craſtinum reuerſuri. Heinricus Epiſcopum hortatur, vt die ſubſequenti Giſlam vxorem Godefridi extra inſulam euocaret, eamq́; ad pacis ſtudium reuocare ſatageret, interim ipſe cū Godefrido cauſam Eberhardi comitis agitaret, cui rerum poſſeſsio ab eo violenter diripiebatur. Deinde perſuadet eidem Eberhardo, vt de iniuſtitia qnam patiebatur, in medio adſurgēs ſe proclamaret, & cū à ferocis & Barbaræ gentis homine durius & contumelioſius verbum ſibi eſſet prolatum, abſq; mora euaginato gladio eum ſummo anniſū in capite percutit, antequam à terra eleuari poſſet, quid plura? ab Eberhardo primo percuſſus, & ſatellitibus Henrici confoſſus Godefridus moritur, omneſq́; Nortmanni, qui in Batua reperti ſunt, trucidantur. Non multis poſt interpoſitis diebus Hugo eiuſdem Heinrici conſilio ad Gundulfi villam promiſsionibus attractus, dolo capitur, & iuſſa Imperatoris ab eodem Henrico ei oculi eruuntur, omneſq́; fanentes de hon eſtantur, poſt hæc in Alemania in monaſterium ſancti Galli mittitur, inde poſtea in patriam reuocatur. Nouiſsimè temporibus Zundibolchi regis in Prumia monaſterio manu mea attonſus eſt. Eram enim tunc temporis, in eodem loco dominici ouilis quamuis non idoneus, tamen cuſtos, vbi non poſt multos annos moritur & ſepelitur.

Battaua inſula.

Hugoni oculi eruuntur.

Regino noſter tunc temporis cuſtos monaſterij Prumienſis.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.LXXXVI. Nortmanni à Sanno fluuio exeunt & rurſus in regno Lotharij reuertentes, in loco, qui dicitur Louen, caſtra ſed..q́; ſtatuunt, ſcilicet in confinio vtriuſq́; regni & continuis incurſionum infeſtationibus vtraq́; regna ſarigant, ad quorum ingenitam malitiam compeſcendam, Imperator ſemel & iterum exercitum miſit, ſed nihil dignum aduerſus tantam violentorum rapacitatem actum eſt.

Et paulò ante hæc eadem verba poſita.

Eodem anno Ansbaldus abbas Prumienſis cœnobij, ſummæ ſanctitatis ac religionis vir, ad cœleſtem patriam tranſijt IIII. idus Iulij, cui ſucceſsit in regiminis loco Sarabertus venerabilis pater VIII. idus Auguſti.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.LXXXVII. Nortmanni à Louen recedentes, Sequanā ingrediuntur, Parriſijs applicantes caſtra ponūt, & ciuitatē obſidione claudunt, contra quos Imperator Henricū ducem cū exercitu vernali tempore dirigit, ſed minimè præualuit. Erant enim, vt ferunt XXX. & eo amplius aduerſariorū millia, omnes penè robuſti bellatores. Denuò æſtiuo tempore antequā ſegetes in manipulos redigerentur, idem Henricus cum exercitibus vtriuſq́; regni Parriſios venir, & cir-

Nortmanni Parriſios obſident.

& circunſtantibus legionibus ipſe cũ perpaucis propiùs accedens, munitionem circuit, ſitum loci contemplatur, aditumq; perquirit, quo exercitui cum hoſtibus minus periculoſus pateret congreſſus. Porrò Nortmanni audientes appropinquare exercitum foderant foueas latitudinis vnius pedis & profunditatis trium in circuitu caſtrorum, eaſq; quiſquilijs & ſtipula operuerant, ſemitas tantùm diſcurſui neceſſarias, intactas reſeruantes. Pauci igitur latrunculi, qui latitabant in concauis viarum itineribus, videntes Henricũ appropinquantem, quare citò ſurgunt à locis, quibus delituerant, prouocantq; virum telis & voce laceſcunt. Ille animi magnitudine indignitatem non ferens, ſuper eos irruit & mox in certis foueis equus cui inſidebat impegit, & cum ipſo in terram corruit, hoſtes ſumma cum feſtinatione aduolantes, antequam à loco eleuaretur, eum in terra confodiunt, & aſpiciente vniuerſo exercitu, abſq; mora eum trucidant, arma auferunt & ſpolia ex parte diripiunt. Agminibus autem impetum facientibus, vix cadauer exanime eruitur, & à ſuis vſq; Suueßionis deportatur, in Baſilica ſancti Medardi ſepelitur, exercitus amiſſo duce ad propria reuertitur.

Nortmãnorum ſtratagema.

Henricus per inſidias occulitur.

Eodem tempore Hugo abbas magnæ pietatis vir & magnæ prudentiæ, Aurelianis moritur, & apud ſanctum Germanum Antisbduro tumulatur. Ducatus, quem tenuerat & ſtrenuè rexerat, Odoni filio Rudberti ab Imperatore traditur, qui ea tempeſtate Parrſiorum comes erat, & cum Gozzilino eiuſdem vrbis Epiſcopo cõtra Nortmannorum aſsiduam impugnationem ciuitatem totis viribus tuebatur. His etiam diebus prædictis Gozzilinus Epiſcopus inter ipſas obſidionum preſſuras migrauit à ſeculo, in cuius loco ſubſtitutus eſt ab Imperatore Haſchiricus Epiſcopus. Poſt hæc Imperator Galliarum populos perluſtrans, Parıſios cum immenſo exercitu venit, ibique aduerſus hoſtes caſtra poſuit, ſed nil dignum Imperatoria maieſtate geſsit, in eodem loco ad extremum conceſsis terris & regionibus, quæ vltra Sequanam erant, Nortmannis, ad deprædandum, eò quòd incolæ illarum ſibi obtemperare nollent, receſsit, & recto itinere in Alemaniam receſsit, & primò quidem Luiduuardum Epiſcopum Vercellenſem, virum ſibi percharum & in adminiſtrandis publicis vtilitatibus vnicum conſiliarium, obiecto adulterij crimine, eò quòd reginæ ſecretis familiariùs, quàm oportebat immiſceretur, à ſuo latere cum dedecore repulit. Deinde paucis interpoſitis diebus coniugẽ Richardem, ſic enim Auguſta vocabatur, pro eadem re in concionem vocat, & mirũ dictu, publicè proteſtatur, nunquam ſe carnali coitu miſcuiſſe, cùm pluſquam decennio legitimi matrimonij fœdere eius cõſortio eſſet ſociata, illa econtra non ſolùm, ab eius ſed etiam ab omni virili commixtione ſe immunem eſſe profitetur, & de virginitatis integritate gloriatur, idq; ſe approbare Dei omnipotentis iudicio, ſi marito placeret, aut ſingulari certamine, aut ignitorum vomerum examine fiducialiter adfirmat. Erat enim religioſa fœmina. Ea, acto diſsidio, in monaſterium, quod in proprietate ſua conſtruxerat, Deo famulatura receſsit.

Gozzilinus Epiſcopus Parıſienſis.

His ita geſtis Imperator corpore & animo cœpit ægrotare, menſe itaq; Nouemb. circa tranſitum ſancti Martini Triburias venit, ibiq; conuentum generalem conuocat. Cernentes optimates regni, non modò vires corporis, verùm etiam animi ſenſus ab eo diffugere, Arnolphum filiũ Carolomanni vltrò in regnum attrahunt, & ſubitò facta conſpiratione ab Imperatore deficientes, ad prædictum virum certatim tranſeunt, ita vt in triduo vix aliquis remaneret, qui ei ſaltem officia humanitatis impenderet. Cibus tamen & potus ex Luidperti Epiſcopi ſumptibus adminiſtrabatur. Erat res ſpectaculo digna, & æſtimatione fortis humanæ rerum varietate miranda. Nam ſicut ante ſecunda fortuna rebus vltra, quàm arbitrari poſſet affluentibus, tot tantaq; imperij regna ſine laborum ſudoribus, & certaminibus attraxerat, ita vt poſt magnum Carolum maieſtate, poteſtate, diuitijs, nulli regum Francorũ videretur eſſe poſtponendus, ita nũc aduerſa velut in oſtenſione fragilitatis humanæ deficiens, quæ fortuna cumulauerat, cũcta inhoneſtè, in momento abſtulit, quæ proſpero arridẽs ſucceſſu quondã glorioſe attulerat. Mittit ergo ad Arnolphũ ex Imperatore effectus egenus, ex deſperatis rebus non de imperij dignitate, ſed de victu quotidiano cogitans, tantum alimentorum copiam ad ſubſidium vitæ prætentus ſupplex expoſcit: dirigit etiam Bern-

Regni proceres à Carolo deſciſcunt.

am Bernhardum filium, quem ex pellice ſuſceperat, cũ xenijs, eumq́; eius fidei commendat. Miſeranda rerum facies, videre Imperatorem opulentiſsimum, non ſolùm fortunæ ornamentis deſtitutum, verumetiam humanæ opis egentem. Conceſsit autem Arnolphus rex nonnullos fiſcos in Alemania, vnde ei alimonia præberetur, ipſe verò compoſitis in Francia feliciter rebus in Baioariam reuertitur. Eodem anno Vuitgarius epiſcopus de Auguſta ciuitate obijt, & Adalbero nobilis generis, magniq́; ingenij ac prudentiæ vir cathedram eius obtinuit, & ei in Epiſcopatum ſucceſsit.

Carolus III. Imperator moritur.

Anno Dominicæ incarna. D.CCC.LXXXVIII. Carolus Imperator tertius, huius nominis & dignitatis, obijt pridie idus Ianuarij, ſepultusq́; eſt in Augea monaſterio. Fuit verò hic Chriſtianiſsimus princeps, Deum timens & mandata eius ex toto corde cuſtodiens, Eccleſiaſticis ſanctionibus deuotiſsimè parens, in eleemoſynis largus, orationi & Pſalmorum melodijs indeſinenter deditus, laudibus Dei infatigabiliter intentus, omnem ſpem & conſilium ſuum diuinæ diſpenſationi cõmittens: vnde & ei omnia felici ſucceſſu concurrebant in bonum, ita vt omnia regna Francorum, quæ prædeceſſores ſui non ſine ſanguinis effuſione cum magno labore acquiſierant, ipſe perfacilè in breui temporum ſpatio ſine conflictu, nullo cõtradicente, poſsidenda perceperit. Quòd autem circa finem vitæ dignitatibus nudatus, bonisq́; omnibus ſpoliatus eſt, tentatio fuit, vt credimus, non ſolùm ad purgationem, ſed quod maius eſt, ad probationem: ſiquidem hanc, vt ferunt, patientiſsimè tollerauit in aduerſis, ſicuti in proſperis gratiarum vota perſoluens, & ideo coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe, aut iam accepit, aut abſq; dubio accepturus eſt. Poſt cuius mortem regna, quæ eius ditioni paruerant, veluti legitimo deſtituta hærede, in partes à ſua compage reſoluuntur, etiam non naturalem dominum præſtolantur, ſed vnumquodque de ſuis viſceribus regem ſibi creari diſponit.

Carolo mortuo, regna diſsipata.

Quæ cauſa magnos bellorum motus excitauit, non quia principes Francorum deeſſent, qui nobilitate, fortitudine, & ſapientia regnis imperare poſſent, ſed quia inter ipſos æqualitas generoſitatis, dignitatis, ac potentiæ diſcordiam augebant, nemine tantùm cæteros præcellente, vt eius dominio reliqui ſe ſubmittere dignarentur. Multos enim idoneos principes ad regni gubernacula moderanda Francia genuiſſet, niſi fortuna eos æmulatione virtutis, in perniciem mutuam armaſſet.

Berengarius dux, rex ab Italis eligitur. Guido.

Igitur quædam pars Italici populi Berengarium filium Ennarhardi, qui ducatum Foro Iulianorum tenebat, Regem ſibi ſtatuũt, quædam Guidonem filium Lamperti ducem Spoletanorum, æquè regia dignitate ſublimandum decernunt, ex qua diſſenſionum controuerſia tanta ſtrages ex vtraq; parte poſtmodum facta eſt, tantusq́ue humanus ſanguis effuſus, vt iuxta Dominicam vocem, Regnum in ſeipſum diuiſum, deſolationis miſeriam penè incurrerit. Ad extremum Vuido victor exiſtens, Berengarium regno expulit: pulſus itaq; ad Arnolphum regem adijt, eiusq́; patrocinia contra hoſtem expoſcit. Quid verò Arnolphus fecerit, qualiter Italiæ regnum bis cum exercitu penetrauerit, ſuo loco commemorabitur.

Interea Galliarum populi in vnum congregati, cum conſenſu Arnolphi Ottonem ducem filium Ruoperti, de quo paulò ſuperius mentionem fecimus, virum ſtrenuum, cui præ cæteris formæ pulchritudo & proceritas corporis & virium ſapientiæq́; magnitudo inerat, regem ſuper ſe pari conſilio & voluntate creant, qui rempublicam viriliter rexit, & contra aſsiduas deprædationes Nortmannorum indefeſſus propugnator extitit.

Per id tempus Rudolphus filius Chonradi, nepos Hugonis abbatis (de quo ſupra meminimus) prouinciam inter Iuram & Alpes penninas occupat, & apud ſanctũ Mauritiũ accitis ſecum quibuſdam primoribus & nonnullis ſacerdotibus, coronam ſibi impoſuit, regemq́; ſe appellari iuſsit. Poſt hæc mittit legatos per vniuerſum regnum Lotharij, & ſuaſionibus pollicitationibusq́; epiſcoporũ ac nobilium virorum mentes in ſui fauorem demulcet. Quod cum nuntiatũ eſſet Arnolpho, ilicò cũ exercitu ſuper eũ irruit, ille per arctiſsima itinera fuga dilapſus, in tutiſsimis rupiũ locis, ſalutis præſidium quæſiuit, omnibusq́; diebus vitæ ſuæ Arnolphus & Zundibaldus filius eius

lius eius eundem Rudolphum perſecuti ſunt, nec tamen eum lædere potuerunt. Quia vt ſupra expreſſum eſt, loca inacceſsibilia, quæ ſemitis tantum peruia ſunt, inſequentium confertas acies procul ab ingreſſu repellebant.

Eodem anno Normanni, qui Pariſiorum vrbem obſidebant, miram & inauditam rem non ſolum noſtra, ſed etiam ſuperiore ætate fecerunt. Nam cum ciuitatem inexpugnabilem eſſe perſenſiſſent, omni virtute, omniq; ingenio laborare cœperunt, quatenus vrbe poſt tergum relicta, claſſem cum omnibus copijs per Sequanam fluuium ingredientes, Burgundiæ fines abſq; obſtaculo penetrarent. Ciuibus autem omni inſtantia prohibentibus, aſcenſum fluminis naues per ſiccum pluſquam duorum paſſuum millibus trahunt, taliter declinato omni periculo iterum eas Sequanæ fluentis immergunt, poſt paululum Sequanam relinquentes, Hionnam, vt diſpoſuerant, & ſub omni celeritate nauigantes, Senonis applicuerunt, ibiq; caſtris poſitis, per continuos ſex menſes eandem vrbem obſidione claudunt, totamq; penè Burgundiam rapinis, cædibus, ac incendijs demoliuntur. Sed ciuibus fortiter repugnantibus, Deo protegente, nequaquam præfatam ciuitatem capere potuerunt, quanquam omni laborum ſudore, omniumq; artium & machinamentorum ingenio id multipliciter pertentaſſent.

Inter ipſas verò obſidionum anguſtias Euuerhardus eiuſdem loci Metropolita vir totius ſanctitatis & ſapientiæ nitore fulgidus, corporeis vinculis abſolutus, ad cœleſtem patriam tranſijt, in cuius cathedram ſublimatus eſt Vualtharius, nepos Vualtharij, Aurelianenſis vrbis Epiſcopi, longè inferior prædeceſſore moribus, religione, & Philoſophiæ ſtudio.

Anno Dominicæ incar. D. CCC. LXXXIX. gens Hungarorum ferociſsima & omni belua crudelior, retro ante ſeculis ideo inaudita, quia nec nominata à Scythicis regnis & à paludibus, quas Thanais ſua refuſione in immenſum porrigit, egreſſa eſt. Sed priuſquam ipſius gentis acta crudelia perſequamur, ſtylo non ſuperfluum videatur, ſi de Scythiæ ſitu, Scytharumq; moribus hiſtoriographorum dicta ſequentes, aliquid commemoremus. Scythia (vt aiunt) in oriente extenſa, includitur ab vno latere Ponto, ab altero montibus Ripheis, à tergo Aſia & Ithaſi flumine. Patet autem multū in longitudinem & latitudinem. Omnibus hanc inhabitantibus inter ſe nulli fines: perrarò enim agrum exercent, nec domus illis vlla, aut tectum vel ſedes eſt, armenta & pecora ſemper paſcentibus, & per multas ſolitudines errare ſolitis. Vxores liberoſque ſecum in plauſtris vehunt, corijs imbriū hyemisq; cauſa tectis pro domibus vtuntur, nullū ſcelus apud eius furto grauius, quippe ſine tecti munimento pecora & armenta alimentaq; habent. Aurum & argentum non perinde vt reliqui mortales appetunt, venationum & piſcationum exercitijs inſeruiunt, lacte & melle veſcuntur, lanæ his vſus ac veſtium ignotus, & quanquam continuis frigoribus afficiantur, pellibus tantùm ferinis ac murenis induuntur. Imperium Aſiæ ter quæſiuère ipſi perpetuo ab alieno imperio aut intacti aut inuicti manſere, nec virorum magis quàm fœminarum virtutibus claruère. Quippe cum ipſi Parthos Bactrianosq;, fœminæ autem eorū Amaſonum regna condiderint. Prorſus vt res geſtas virorum mulierumq; conſiderantibus, incertum ſit vter apud eos ſexus illuſtrior fuerit. Darium regem Perſarum turpi à Scythia ſumma mouerunt fuga, Cyrum cum omni exercitu trucidauerunt. Alexandri Magni ducem Sopiriona pari ratione cum vniuerſis copijs deleuerunt. Romanorum audière non ſenſere arma, laboribus & bellis aſperi, vires corporis immenſæ. Abundant verò tanta multitudine populorum, vt eos genitale ſolum non ſufficiat alere. Septentrionalis quippe plaga, quantò magis ab æſtu ſolis remota eſt, & niuali frigore gelida, tantò ſalubrior corporibus hominum & propagandis gentibus coaptata. Sicut & econtra omnis meridiana regio, quò ſolis eſt feruori vicinior, eò ſemper morbis abundat, & educandis minus eſt apta moralibus, vnde fit vt tantæ populorū multitudines arctoo ſub axe oriantur, vt non immerito vniuerſa illa regio à Tanai fluuio vſq; ad occiduū, licet & proprijs loca in ea ſingula nuncupentur nominibus, generali tamen vocabulo Germaniæ ſæpe annumerabitur. Ab hac ergo

De Scythis, vnde egreßi Hungarij.

Scytharum res geſta.

hac ergo populoſa Germania ſæpe innumerabiles captiuorum turmæ abductæ, meridianis populis pretio trahuntur. Multæ quoq; ex ea pro eo, quòd tantos mortalium germinent, quantos alere vix ſufficit, frequenter gentes egreſſæ ſunt, quæ nihilominus & partes Aſiæ, ſed maximè ſibi contiguam Europam afflixerunt. Teſtantur hoc vbiq; vrbes erutæ per totam Illyriam Galliamq;, ſed maximè miſeræ Italiæ, quæ penè illarum omnium eſt gentium experta ſæuitiam.

Scythæ in Germania.

Pezinati.

Ex ſupradictis igitur locis, gens memorata à finitimis ſibi populis, qui Pezinati vocantur, à proprijs ſedibus expulſa eſt, eò quòd numero & virtute præſtarent, & genitale, vt præmiſimus, rus exuberante multitudine, non ſufficeret ad habitandum. Horum itaq; violentia effugati ad exquirendas, quas poſſent incolere terras, ſedesq; ſtatuere. Valedicentes patriæ iter arripiunt. Et primo quidem Pannoniorum & Auarorum ſolitudinem pererrantes, venatu ac piſcatione victum quotidianum quæritant. Deinde Carantanorum, Marahenſium ac Bulgarum fines crebris incurſionum infeſtationibus irrumpunt, perpaucos gladio, multa millia ſagittis interimunt, quas tanta arte ex corneis arcubus dirigunt, vt earum ictus vix præcaueri poſsit: Cominus enim in acie præliari, aut obſeſſas expugnare vrbes neſciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus, ſæpe etiam fugam ſimulant, nec pugnare diu poſſunt. Cæterum intollerandi forent, ſi quantus eſt impetus, vis tanta & perſeuerantia eſſet. Plerunq; in ipſo ardore certaminis prælia deſerunt, ac paulo poſt pugnam ex fuga repetunt, vt cum maximè viciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit.

Hungari in Pannoniam veniunt.

Arte ſagittandi Hungari præſtant.

Quorum pugna, quò cæteris gentibus inuſitatior, eò & periculoſior. Inter horum & Britonum conflictum, hoc vnum intereſt, quòd illi miſsilibus, iſti ſagittis vtuntur, viuunt non hominum, ſed beluarum more, carnibus, vt fama eſt, crudis veſcuntur, ſanguinem bibunt, corda hominum, quos capiũt particulatim diuidentes, veluti pro remedio deuorant, nulla miſeratione flectuntur, nullis pietatis viſceribus commouentur, capillum vſq; ad cutem ferro cædunt, ſuper illos ire, meditari, conſiſtere, ac colloqui ſolent, liberos ac ſeruos ſuos equitare, ac ſagittare magna induſtria docent, ingenia illis tumida, ſeditioſa, fraudulenta, præcocia. Quippe eandem ferocitatem fœminis quam viris adſignant, ſemper in externos aut in domeſticos motus inquieti, natura taciti, ad faciendum quàm ad dicendum proniores. Huius igitur nefandiſsimæ gentis crudelitate non ſolum memoratæ regiones, verum etiam Italiæ regnum ex permaxima parte deuaſtatum eſt.

Inter Hungaros & Britones hoc intereſt, cõfligendo.

Eodem anno Nortmanni à Senonica vrbe recedentes, denuo Pariſios cum omnibus copijs deuenerunt. Et cum illis decurſus fluminis à ciuibus omnino inhiberetur, rurſus caſtra ponunt, ciuitatem totis viribus impugnant, ſed Deo opem ferente nihil præualent. Tranſactis paucis diebus, iterum Sequanam cum claſſe aſcendunt, & Matronam fluuium ingredientes, Trecas ciuitatem incendio cremant, & vſq; Verdenſem ac Tullenſem vrbes, cuncta circunquaq; depopulantes.

Nortmanni Pariſios iterum obſident.

His etiam diebus Luidpertus Maguntiæ vrbis præſul è rebus humanis ſublatus eſt, in cuius loco ſubrogatus eſt Sunzo vir religioſus ac ſimplex, ſacris literis ſufficienter inſtructus, qui in Fulda monaſterio ſub regimine abbatis ab ineunte ætate nutritus & conuerſatus eſt. Poppone Thuringorum duce & Arnolfo rege annuente.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XC. Arnolphus rex conceſsit Zundebodo Marahenſium Sclauorum Regi Ducatum Bohemenſium, qui hactenus principem ſuæ cognationis ac gentis ſuper ſe habuerant. Francorumq́ue regibus fidelitatem promiſſam inuiolato fœdere conſeruauerunt, eò quòd illi antequam in regni faſtigio ſublimaretur, familiaritatis gratia fuerit cõnexus. Deniq; filiũ eius, quem ex pellice ſuſceperat, à ſacro fonte leuauit, eumq; ex nomine ſuo Zundebolch appellari fecit. Quæ res non modicum diſcordiarum & defectionis præbuit incitamentũ, nam & Bohemi à fidelitate diutius cuſtodita receſſerũt. Et Zundibolch ex adiectione alterius regni vires non paruas ſibi acceſsiſſe ſentiens, faſtu ſuperbiæ inflatus, contra Arnolphum rebellauit. Quod cùm cognouiſſet Arnolphus, cum exercitu regnum Marahenſium ingreſſus, cuncta, quæ extra vrbes reperit, ſolotenus demolitus eſt. Ad

ultimum, ne cæteræ fructiferæ arbores radicitus exciderentur, Zundibolch pacem poſuit, & dato filio obſide hanc pacem ſerò promeruit.

Pariſios tertiò obſident Nortmanni.

Per id tempus Nortmanni à Matrona fluuio exeuntes Pariſios reuertuntur. Et quia omnimodus deſcenſus fluminis per pontem prohibebatur, tertiò caſtra locant, & iterato certamine prædictam vrbem impugnant. Sed ciuibus (continuis enim operum ac vigiliarum laboribus indurauerant, & aſsiduis bellorum conflictibus exercitati erant) audaciter reluctantibus, Nortmanni deſperatis rebus naues per terram cum magno ſudore trahunt, & ſic alueum repetentes, Britanniæ finibus claſſem traijciũt. Quoddam caſtellum in Conſtantienſi territorio, quod ad ſanctum Loth dicebatur, obſident, & acceſſum ad fontem aquæ ex toto prohibentes, oppidanis ſiti areſcentibus fit deditio, eo pacto, vt vita tantum conceſſa, cætera tollerent. Illis à munitione progreſsis, gens perfida fidem & promiſſa data prophanat, omnesq́; abſq; reſpectu iugulat, inter quos Epiſcopum Conſtantienſis Eccleſiæ interimunt.

Perfidi Nortmanni.

Erat tunc temporis inter Alanum & Vuidicheil duces Britonum non parua de partitione regni diſſenſionum controuerſia. In hoc ergo ſchiſmate & diuiſione non tantum terrarum quantùm montium pagani Britones reperientes, ſuper eos fiducialiter irruunt. Illi dum priuatum ſingulorum non commune vniuerſorum bellum ducunt, & auxilium ferre alter alteri recuſat, quaſi victoria vnius non omnium foret, grauiter ab hoſte læduntur, cæduntur paſsim, & vſq; ad Blauitam fluuium omnis eorum poſſeſsio diripitur. Tunc primum intelligentes, quantam ſibi perniciem, quantas aduerſarijs vires, diſcordia adminiſtraret, per internuntios ſe inuicem confirmant, tempus & locum ei indicunt, bellumq́; communibus viribus conſtruunt. Itaq; Vuidicheil, qui erat adoleſcentior, cupiens gloriam nominis ſui exaltare, non expectato Alano cum ſocijs, prælium conſerit, multa millia hoſtium cædit, reliquos in quendam vicum fugere compulit. Quos cum vltra quàm oporteret improuidè perſequeretur, ab ipſis extinguitur. Ignarus cui vincere bonum eſt, ſuperuincere bonum non eſt. Periculoſa eſt enim deſperatio. Poſt hæc Alanus coadunata omni Britannia tale votum vouit, vt ſi aduerſarios per diuinam virtutem poſſet ſuperare, decimam partem omnium bonorum ſuorum Deo & ſancto Petro Romam deſtinaret. Omnibus autem Britonibus idem votũ ſpondentibus, ad pugnam procedit, & commiſſo prælio tanta ſtrage hoſtes effudit, vt vix quadringenti viri ex quindecim millibus ad claſſem repedarent.

Hac tempeſtate ſanctiſsimo & in diuinis humaniſque rebus prudentiſsimo Vuiliberto Epiſcopo ab hac luce ſubtracto, Hermannus venerabilis vir per electionem cleri ac plebis Eccleſiæ Colonienſi præficitur.

Circa hæc tempora Salomon Conſtantienſis Eccleſiæ antiſtes receſsit à ſeculo, in cuius loco ſucceſsit Salomon, qui hac ætate abbatiam ſancti Galli tenebat, vir non ſolùm nobilitate, verùm etiam prudentiæ ac ſapientiæ virtutibus inſignitus, qui præfatæ vrbis tertius huius nominis dignoſcitur eſſe pontifex.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XCI. Nortmanni duobus continuis prælijs in Britannia grauiter attriti, in regnum Lotharij claſſem transferunt, & caſtrametati, prædas exercent, contra quos Arnolphus rex exercitum dirigit, iubetq́; ſuper Moſam tentoria figere, tranſitumq́; fluminis hoſtibus prohibere. Sed antequam exercitus in vnum colligeretur ad condictum locum iuxta caſtrum Traiectenſe, Nortmanni ſuperiora tenentes, circa Leodium Moſam tranſierunt, & hoſtilem expeditionem à tergo relinquentes, in ſyluis & Paludibus Aquis palatio contiguis diſperguntur, obuios quosq́; perimunt: paluſtra & vehicula, in quibus alimenta exercitui deferebantur, capiunt. Quæ fama cum ad exercitum perueniſſet, qui iam ipſo die Natiuitatis ſancti Ioannis baptiſtæ penè in vnum conuenerant, non tam tremor, quàm ſtupor mentes omnium occupauit. Principes verò concione conuocata nõ tam de periculo, quàm de re dubia conſulunt. Incerti vtrùm Ribuariorum fines intrantes. Coloniam tenderent, vt per Prumiam tranſeuntes Treueros dirigerent greſſum, vel certè congregata aduerſum ſe multitudine pertimeſcentes tranſuadata

Ribuarij vbi.

Moſa,ad claſſem feſtinarent. Inter hæc nox ſuperueniens conuentum ſoluit, poſtera die cùm aurora radios ſuæ lucis repreſentaret, omnes armantur, & leuatis vexillis per deſcenſum fluminis ad pugnam gradiuntur. Cumq́; torrentem, qui Gulid dicitur tranſiſſent, acies pariter ſubſtiterunt. Dehinc deliberant, ne omnis exercitus incaſſum fatigaretur, quod vnuſquiſq; procerum duodecim ex ſuis mitteret, qui in vnum agmen redacti hoſtes inueſtigarent. Hæc ſermocionantibus ſubitò apparuerunt ſpeculatores Nortmannorum, quos cum omnis multitudo inconſultis ducibus confuſo ordine inſequerentur, peditum turmas in quadam villula offendunt, qui in vnum conglobati facilè ſparſim ſuperuenientes repellunt, atq; retrorſum redire cogunt. Deinde perſtrepentibus ſecundum morem pharetris, clamor in cœlum tollitur, pugna committitur. Equites Nortmannorum audito clamore ſumma cum feſtinatione aduolant, & ingrauato prælio Chriſtianorum exercitus, peccatis facientibus, heu prochdolor terga vertit. In quo prælio Epiſcopus Moguntiæ vrbis Sunzo & Arnolphus comes occubuerunt, nec non innumera multitudo nobilium virorum. Nortmanni patrata victoria caſtra diuitijs omnibus referta inuadunt, & trucidatis quos in bello cæperant, onerati præda ad claſſem reuertuntur. Fuit vero hæc cædes facta VI. Kalendas Iulij.

Moguntì. Epiſ. à Nortmannis occubuit.

Dum hæc aguntur, Arnolphus rex in Baioariorum extremitatibus morabatur, inſolentiam Sclauorum reprimens, cui cum nuntiata eſſet ſuorum ſtrages, hoſtiumque victoria, primo pro amiſsis fidelibus nimium triſtatur, & querelam cùm gemitu deponit, quod Franci eatenus inuicti aduerſarijs terga darent. Deinde indignitatem rei animoſo in pectore verſans, in hoſtem accenditur, & congregato ex orientalibus regnis exercitu, mox Rheno tranſmiſſo, circa littora Moſæ caſtra ſtatuit. Interiectis diebus Nortmanni ex ſuperiori pugna elati, cum omni virtute ad deprædandum proficiſcuntur, contra quos Rex cum expeditis ad pugnam procedit. Illi cernentes acies appropinquare, ſuper fluuium, qui Thilia dicitur, ligno & terræ congerie more ſolito ſe communiunt, & cachinnis, & exprobrationibus agmina laceſcunt, ingeminantes cum inſultatione & deriſu, vt memorarentur Guliæ, turpiſq; fugæ, cædiſq; patratæ, poſt modicum ſimilia paſſuri. Rex felle commotus, exercitum iubet deſcendere, & pedeſtri congreſsione cum aduerſarijs decertare. Qui dicto citius ab equis deſilientes, clamore exhortationis dato, præſidium inimicorum irrumpunt, & (Deo vires cœlitus adminiſtrante) eos vſque ad internitionem ferro cædunt, terræque proſternunt, ita vt ex innumerabili multitudine vix reſiduus eſſet, qui ad claſſem aduerſum nuntium reportaret. Rebus feliciter geſtis, Arnolphus in Bauariam reuertitur.

Arnolphus rex contra Nortmannos potitur victoria.

Eodē anno Hatto venerabilis Abbas in Maguntiacenſi Eccleſia Metropolitanus conſecratur, qui hactenus in Augia monaſterio multorum pater extitit monachorū.

Hatto monachus Augienſis, fit Epiſcopus Mogūtinenſis.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCC.XCII. Menſe Februario, Nortmanni, qui ad naues remanſerant Moſam tranſeuntes, Ribuariorum pagum ingreſsi, & ſecundum crudelitatem ſibi ingenitam cuncta deuorantes, peruenerunt vſq; Bonnam, inde digreſsi occupauerunt quandam villam quæ Landolfesdorff dicitur, vbi occurrit eis exercitus Chriſtianorum, Sed nihil dignum, quod virtuti aſcribatur, egit. Nocte ſuperueniente receſſerunt Nortmanni à iam dicta villa, & formidantes hoſtilem impetum, nequaquam auſi ſunt ſe committere planioribus atq; campeſtribus locis, ſed ſyluas ſemper tenentes, exercitum vero à leua poſt tergum relinquentes, quanta poterant velocitate ad Prumiam monaſterium aciem dirigebant, ipſiſq; iam irruentibus Abbas & congregatio fratrum vix fuga dilapſi ſunt. At Nortmanni monaſterium ingreſsi, omnia depopulati ſunt, & quoſdam ex monachis interficientes, plurimamq́; familiam trucidantes, reliquos captiuos abduxerunt. Inde exeuntes Arduennam intrant, vbi quoddam caſtrum in quoddam præeminenti monte nouiter conſtructum, in quo innumera multitudo vulgi confugerat adgrediuntur, & abſq; mora expugnant. Interfectis omnibus, cum ingenti præda ad claſſem redeunt, oneratiſq; nauibus cum omnibus copijs tranſmarinas repetunt regiones.

Per

Per id tempus Farabertus abbas Prumienſis cœnobij curam paſtoralem ſua ſponte per conceſſum regis depoſuit, & ego, quamuis indignus, ſecundum regularem authoritatem per electionem fratrum in regimine ſucceſsi, in quo tamen non diutius immoratus æmulis agentibus, Richarium fratrem Gerhardi & Mathfridi, inuidioſum mei negotij ſucceſſorem ſuſtinui. Obſecro autem ne lectori oneroſum videatur, ſi rem ab origine repetam, & qualiter huiuſcemodi negotium ad effectum perductum fuerit, ſimplici ſermone pandam. Abſurdum enim videtur, vt quia aliorum actiones & rerum geſtarum cauſas explanare propoſui, negotium, quod ad me pertinet, ſilentio prætermittam, præſertim poplitibus veniam poſco lectoris, eò quòd verboſus in hac relatione vltra quàm decuit, extiti. Neceſsitas enim exigit, vt non ſolùm facta, ſed etiam dicta in ordine dicam, propter inuidentium & aduerſantium calumnioſam querelam.

Regino autor noſter abbatis munus cur depoſuit à ſe.

Omiſſum eſt omnino, quod dicere propoſuit.

Hæc de retroactis cauſis tranſcurſiſq; temporibus, ex multis pauca commemoraſſe ſufficiat. Nam de modernis temporibus ideirco reticere diſpoſuimus, quia ſi veritatem rerum geſtarum ad liquidum ſtilo executi fuerimus, proculdubiò odium & offenſam quorundam, qui adhuc ſuperſtites ſunt, incurremus. Si autem à veritate recedētes, aliter quàm cauſa ſe habeat, ſcripſerimus, nihilominus adulationis & mendacij notam incurremus, quia omnibus penè res cognita eſt poſteris. Ergo hoc latius explanandum relinquimus, ſed ne hæc per omnia intacta præteriſſe culpemur, res tantum geſtas ex parte ſummatim annotare curabimus.

Igitur anno ſupra memorato, menſe Iulij Vualkharius Comes, Nepos Ottonis regis, filius ſcilicet auunculi eius Adalhelmi, aduerſus eundem regem cum conſilio quorundam rebellionis arma leuauit, & Lugdunum tum ingreſſus, omni annisu regiæ poteſtati contraire nititur. Quod cum Otto cognouiſſet, ciuitatem obſidione cinxit, quam abſq; mora in deditionem recepit. Deinde omnibus primoribus, qui tunc ibi aderant, adiudicantibus eundem Vualgarium decollari iuſsit, eò quòd in conuentu publico contra regem & dominum ſuum gladium euaginaſſet. Poſt hæc in Aquitaniam proficiſcitur, contra Ramnolphum & fratrem eius Gozbertum, Ebulonem abbatem de ſancto Dionyſio & alios nonnullos, qui eius imperijs obtemperare renuebant, vt eorum inſolentiam reprimeret.

Otto rex Galliæ.

Item eodem anno menſe Septembri Megingandus Comes, Nepos ſupradicti Ottonis regis, dolo interfectus eſt ab Alberico & ſocijs eius in monaſterio ſancti Xyſti, quod vocatur Sotila, cujus corpus Treuerim deportatum, apud ſanctum Maximinum eſt ſepultum.

Megingandus interficitur.

Per id tempus Arnt, Vurtzburgenſis Eccleſiæ venerabilis Epiſcopus, hortatu & ſuaſione Popponis Thuringorū ducis, ad pugnam contra Sclauos profectus, in eadem pugna occiditur, cuius cathedram Rodulphus licet nobilis, ſtultiſsimus tamen, frater Cunradi & Geberhardi comitum obtinuit, & ei in Epiſcopatu ſucceſsit.

Rudolphus factus Epiſcopus Herbipolenſis.

Arnolphus Zundibolcho filio honores Megingandi comitis ex parte largitur.

Poppo dux Thuringorum dignitatibus expoliatur, Ducatus, quem tenuerat, Cunrado commendatur, quem pauco tempore tenuit, & ſua ſponte eum reddidit. Deinde Burchardo comiti committitur, qui eum hactenus ſtrenuè gubernat.

Ottone rege in Aquitania commorante, Francorum principes ex permaxima parte ab eo deficiunt, & agentibus Falcone Archiepiſcopo, Heriberto & Pipino comitibus, in Remorum ciuitate Carolus filius Ludouici ex Adelheyde regina vt ſupra meminimus natus, in regnum eleuatur.

Anno Dominicæ incarnatio. D. CCC. XCIII. Arnolphus Baioariam egreſſus Franckfurt venit & Rhenum tranſiens, ciuitates quæ in regno Lotharij ſunt ex maxima parte circuiuit, in quo itinere ingentia dona illi ab Epiſcopis oblata ſunt.

Otto compoſitis rebus in Aquitania in Franciam reuertitur, & cum Rodeberto fratre Carolum fugat, defectoreſq; perſequitur.

Ebulo abbas de ſancto Dionyſio cùm quoddam caſtrum in Aquitania ſitum ar-

dentius expugnaret, ictu lapidis perijt, monaſterium ſancti Dionyſij Otto ad ſuum ſeruitium reuocat.

Carolus vires Ottonis ferre non valens, patrocinia Arnolphi ſupplex expoſcit. Aeſtiuo ſiquidem tempore iam dictus rex conuentum publicum Vuormatiæ celebrauit, vbi Carolus venit, & Arnolphum magnis muneribus ſibi conciliat, regnumq́; quod vſurpauerat, ex eius manu percepit. Iuſſum eſt etiam, vt Epiſcopi & comites, qui circa Moſam reſidebant, illi auxilium ferrent, & eum in regnum inducentes, in ſede regia inthroniſarent. Sed neutrum horum illi quicquam profuit. Deniq; Otto rex audiens cum exercitu ſuper ripam Axani fluminis ſedit, & copias Arnolphi intrare in regnum nullatenus permiſit. Duces regis cernentes Ottonem viriliter paratum eſſe ad pugnam, ab eo declinauerunt, & ad propria reuerſi ſunt.

Carolus autem in Burgundiam ſeceſsit, & Ottone Pariſios reuertente, rurſus regni fines occupat. Ottonis fideles inſectatur, ſicq́; alternatim ex vtraq; parte multi pereunt, ingens malitia, innumerabiles rapinæ & aſsiduæ prędæ fiunt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XCIIII. Arnolphus cum valido exercitu Langobardorum terminos intrauit, & circa purificationem ſanctæ Mariæ caſtrum, quod nuncupatur Pergamum, armis cæpit, & Ambroſium comitem ipſius ciuitatis laqueo ante portam ipſius vrbis in quadam arbore ſuſpendit. Vnde tantus timor ſuper reliquas ciuitates cecidit, vt nullus auderet contradicere, ſed omnes obuiam procederent venienti. Peruenit autem vſque Placentiam. Inde conuerſus eſt per Alpes Pænninas, Galliam intrauit, & ſanctum vſque Mauritium peruenit. Rudolpho, quem quærebat, nocere non potuit, quia montana conſcendens, in tutiſsimis locis ſe abſconderat. Regionem inter Iuram & montem Iouis, exercitus grauiter attriuit.

Poſt Vuormatiam venit, ibiq́ue placitum tenuit, volens Zundibolch filium ſuum regno Lotharij præficere, ſed minimè optimates prædicti regni ea vice aſſenſum præbuerunt.

Soluto conuentu cum ad Loraham idem princeps veniſſet, Ludouico filio Boſonis, matre Hirmingarde interueniente, quaſdam ciuitates cum adiacentibus pagis, quas Rudolphus tenebat, dedit, ſed & hoc ei in vacuum ceſsit, quia eas nullo modo de poteſtate Rudolphi eripere præualuit.

Guido Imperator moritur. Eodem anno Guido, qui Italiam regebat, & Imperatoris tenebat nomen, moritur. Lampertus filius eius regnum obtinuit, & Romam veniens Diadema imperij à præſule ſedis Apoſtolicæ ei imponi fecit.

Hildegardis ſuis priuatur. Per id tempus Hildegardis filia Ludouici regis, fratris Carolomanni & Caroli, à quibuſdam coram Arnolpho accuſata, regijs poſſeſsionibus priuatur, & priuata in exilium deſtinatur, in monaſterio puellarum, quod Chemiſſem dicitur, ſed nõ multum poſt temporis in gratiam redijt, & ſua ex maiori parte recepit.

Zundibolch rex Morauiæ. Circa hæc etiam tempora Zundibolch rex Marahenſium Sclauorum, vir inter ſuos prudentiſsimus & ingenio callidiſsimus, diem clauſit extremum, cuius regnum filij eius pauco tempore infeliciter tenuerunt, Vngaris omnia vſque ad ſolum depopulantibus.

Synodus contra ſeculares. Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XCV. Synodus magna celebrata eſt apud Triburias contra pleroſque ſeculares, qui authoritatem Epiſcopalem imminuere tentabant, vbi viginti ſex Epiſcopi cum Abbatibus monaſteriorum reſidentes, plurima decreta ſuper ſtatum ſanctæ Eccleſiæ ſcripto roborauerunt. Poſt hæc Arnolphus Vuormatiam venit, ibiq́ue optimatibus ex omnibus regnis ſuæ ditioni ſubditis ſibi occurrentibus, conuentum publicum celebrauit, in quo conuentu omnibus aſſentientibus atque collaudantibus Zundibolch filium regno Lotharij præfecit.

Legati Ottonis regis Galliæ ſpoliantur & grauiter vulnerantur. In eodem placito Otto rex cum magnis muneribus ad Arnolphum venit, à quo honorificè ſuſceptus eſt, omnibusq́; impetratis pro quibus venerat, cum in regnum

reuertere-

reuerteretur Folconem Epiſcopum & Adalongum comitem ſui manſionarij ad Arnolphum xenijs à Carolo miſsis, venientes in media via offenderunt, ſuper quos cum clamore impetum faciunt, Epiſcopus fuga dilabitur, Adalongus mortali vulnere ſauciatur, ſarcinæ diripiuntur, prædictus comes in Trigorio in villa, quæ dicitur Belthonnus, ſepelitur.

Eodem anno Zundibolch collecto immenſo exercitu, cupiens amplificare terminos regni ſui, quaſi Carolo aduerſus Ottonem auxilium laturus, Lugdunum deprædatum venit, & ciuitatem obſidione cinxit, ſed minimè eam capere potuit; quamuis multis diebus ſummis viribus certatim dimicatum eſſet. Audiens autem Ottonem cum exercitu aduenire, qui ea tempeſtate in Aquitania morabatur, cum omnibus copijs receſsit, & in propria regna ſe recepit. Ea tempeſtate Ludelmus venerabilis vir, in Tullenſi Eccleſia à metropolitano Ratboldo à ſuis ſuffraganeis Epiſcopus conſecratur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XCVI. Arnolphus ſecundo Italiam ingreſſus, Romam venit, & vrbem Romanam cum conſenſu ſummi pontificis armis cæpit. Quod retro ante ſeculis ideo inauditum, quia non factum fuit, excepto quòd Galli Senones, cum Brennone duce, multo ante natiuitatem Chriſti tempore ſemel fecerunt. Mater Lamperti, quæ ad præſidium à filio relicta fuerat, cum ſuis latenter aufugit. Arnolphus ciuitatem ingreſſus, à Formoſo Apoſtolicæ ſedis præſule magno honore ſuſceptus, ante confeſsionem ſancti Petri coronatus, Imperator creatus eſt. *Arnolphus cæpit Romam.*

Inde reuertentes Paralyſi morbo grauatur, ex qua infirmitate diu langueſcit. Eodem anno Lampertus filius Guidonis, de quo ſuperius paulò mentionem fecimus, vita decedit, & Ludouicus filius Boſonis à Langobardis inuitatus, à prouincia egreſſus, Italiam intrat.

Per id tempus circa feſtiuitatem ſancti Andreæ Albricus comes, qui Megingandum occiderat, à Stephano fratre Vualonis interficitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XCVII. Stephanus Odocar, Gerhardus & Matfridus comites, honores & dignitates, quas à rege acceperant, perdunt. Zundibolch Treueris cum exercitu veniens, terram quam præfati tenuerant, inter ſuos diuidit, monaſterium ad Horrea & monaſterium ſancti Petri, quod Mettis ſitum eſt, ſibi reſeruans.

Poſt hæc patrem ſuper vxore, quam accipere deſyderabat per legatos conſulit, cuius hortatu ad Ottonem comitem miſſum dirigit, eius filiam nomine Odam in coniugium expoſcit, ille petitionibus eius grauiter aſſenſum præbuit, eique filiam tradidit, quam poſt Paſcha celebratis nuptijs ſibi in matrimonium ſociauit. Eodem anno Arnolphus Vuormatiam venit, ibique placitum tenuit, vbi ad eius colloquium Zundibolch occurrit, & interuentu Imperatoris Stephanus Gerhardus & Matfridus cum filio reconciliantur. *Zundibolch Odam filiam Ottonis accipit in vxorem.*

Ea tempeſtate inter Rudolphum Epiſcopum Vuirtzeburgenſem & filios Heinrici ducis, Adalhardum & Heinricum magna diſcordiarum lis & implacabilis odiorum controuerſia ex paucis minimiſque rebus oritur, & velut ex permodica ſcintilla, ingens incendium excitatur, ita de die in diem ſuccreſcens immenſum dilatatur. Et dum de nobilitate carnis, de parentum numeroſa multitudine, de magnitudine terrenæ poteſtatis vltra quàm decet, ſe extollunt, in mutuis cædibus prorumpunt, innumerabiles ex vtraque parte gladio pereũt, truncationes manuum ac pedum fiunt. Regiones illis ſubiectæ, rapinis & incendijs, ſolotenus deuaſtantur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XCVIII. Otto rex ægritudine pulſatur, & menſis Ianuarij die tertio diem clauſit extremũ, & apud ſanctum Dionyſium cum debito honore ſepulturę mandatur. Principes in vnum congregati, pari conſilio & voluntate Carolum ſuper ſe conſtituunt. *Otto rex Galliæ moritur.*

Eodem anno Zundibolch Reginarium ducem ſibi fidiſsimum & vnicum con-

 ſiliarium,

filiarium, neſcio cuius inſtinctu, à ſe repulit & honoribus, hæreditatibus, quas in ſuo regno habebat, interdictis, eum extra regnum infra XIIII. dies ſecedere iuſsit. Ille adiuncto ſibi Odocro comite & quibuſdam alijs cum mulieribus, paruulis & omni ſupellectile in quendam tutiſsimum locũ, qui Durfos dicitur, intrauit, ibiq́; ſe communiuit. Quòd cùm rex cognouiſſet, coadunato exercitu, caſtrum expugnare conatus eſt, ſed minimè præualuit propter paludes & multiplices refuſiones, quas in prædicto loco Moſa fluuius facit. Rege ab obſidione recedente, præfati comites Carolum adeunt, & eum cum exercitu in regnum introducunt. Zundibolch quamuis ſero intelligens ſe circumuentum, cum paucis fuga dilabitur. Carolus recto itinere Aquas venit, deinde Neumagum perrexit. Interea Zundibolch ad Franconem Epiſcopum venit, & omnibus ſuis ſecum adſumptis Moſam tranſijt, & ad Forichmagas venit, vbi omnes proceres regni, qui in illis partibus erant, ad eum confluxerunt. Et ex deſperatis itaque rebus, vires ſe recepiſſe congaudens, reſumpta fiducia, contra æmulum ad pugnam proficiſcitur. Carolus Neumago reuerſus, Prumiam venit, & inde aduerſus Zundibolch copias transfert, ſed appropinquantibus ex vtraque parte exercitibus, nequaquam pugna committitur, ſed intercurrentibus legatis pax firmatur, ſacramenta iurantur, Carolus tranſuadata Moſa, in ſuum regnum regreditur.

Reginarius dux.

Dum hæc in Francia geruntur inter Ludouicum & Berengarium, in Italia plurimæ congreſsiones fiunt, multa certaminum diſcrimina viciſsim ſibi ſuccedunt. Nouiſsimè Ludouicus Berengarium fugat, Romam ingreditur, vbi à ſummo pontifice coronatus, Imperator appellatur.

Per id tempus Eberhardus dux filius Meginardi à Vualtgario Friſone filio Gerolphi, cùm venatum pergeret, dolo trucidatur. Ducatus, quem tenuerat, Meginardo fratri ab Imperatore committitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCC. XCIX. Zundibolch colloquium habuit cum optimatibus Arnolphi & Caroli & ſuis apud ſanctum Goarem: ex regno Arnolphi interfuerunt Hatto Archiepiſcopus, Cunradus & Gebelhardus comites: ex parte Caroli Haſchiricus Epiſcopus & Odacar comes. Quid vero in eodem conuentu ſeorſum ſine præſentia regis pertractatum ſit, poſtea euentus rei luce clarius manifeſtauit.

Promiſit & antea ſe dicturum, & adhuc reticet.

Eodem anno Richarius abbas monaſterij Prumienſis conſtituitur. Qualiter autem erga me actum ſit, idcirco hoc in loco notare diſtuli, ne forte iniurijs prouocatus vltrà, quàm Chriſtiana patientia permittit, perſecutionis meæ cauſas exaggeraſſe viderer, & ne prolixæ rationis oratio, quæ multiplex atque perplexa eſt, faſtidium inferret audientibus. Res enim geſtas, vt ſupra promiſimus, notare ſtuduimus, non rerum geſtarum cauſas certis rationum indicijs enodare. Et qui in aliorum actionibus breuitati ſtudemus, in noſtris verboſitatis vitium cauere debemus. Zundibolch denuo cum exercitu ad Durfos venit, multitudinem totis viribus expugnare molitur. Sed cùm minimè conatus eius proficeret, Epiſcopus iubet, vt Reginarium & Odacrum & ſocios eorum anathematizarent. Sed cùm illi anathematis ſententiam proferre recuſarent, minis, exprobrationibus & contumelijs vtitur, & ſic ſoluta obſidione vnuſquiſque ad propria redijt.

Ea tempeſtate Odilbaldus ſanctus vir Traiectenſis Eccleſiæ præſul, rebus humanis ſublatus, ad cœleſte regnum tranſiuit, in cuius loco ſubrogatus eſt Ratboldus venerabilis antiſtes. Circa confinia memorati anni Arnolphus Imperator migrauit à ſeculo III. Kalendas Decembris, ſepultusq́; eſt honorificè in Odingis, vbi & pater eius tumulatus iacet.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC. proceres & optimates, qui ſub ſeditione Arnolphi fuerant ad Forachem in vnum congregati, Ludouicum filium præfati principis, quem ex legitimo matrimonio ſuſceperat, regẽ ſuper ſe creant, & coronatum regijsq́; ornamentis indutum, in faſtigio regni ſublimant. Dum hæc in Germania aguntur inter Zuendipoldum & priores regni inexpiabilis oritur diſſenſio, pro-

ſio, propter aſsiduas deprædationes & rapinas, quæ in regno fiebant, & quia cum mulieribus & ignobilioribus regni negotia diſponens, honeſtiores & nobiliores, quoſq; deijciebat, & honoribus & dignitatibus ex poliabat. Pro huiuſcemodi itaque cauſa, omnibus odioſus efficitur. Certatim igitur ad Ludouicum tranſeunt, eumque in regnum introducunt, & in Theodonis villa, manibus datis, eius dominationi ſe ſubijciunt. Ludouico trans Rhenum eunte, Zuendipol coadunatis, quasq; potuit ciuitates regni circuit, incendijs ac rapinis cuncta deuaſtat, arbitratus defectores, qui propter eius inſolentiam & immanem malitiam ab eo defecerant, immaniora & peiora faciens, ad ſe reuocare poſſe. Ludouicus in regnum rurſus accerſitur, & à comitibus Stephano Gerhardo & Matfrido circa Moſam idem Zuendipold in prælio interficitur idibus Auguſti. Eodem anno Gerhardus comes Odam vxorem eiuſdem Zuendipoldi regis, ſibi in matrimonium copulat.

Anno Domi. incar. D.CCCC.I. Gens Hungarorum, Langobardorum fines ingreſſa cædibus, incendijs ac rapinis crudeliter cuncta deuaſtat, cuius violentiæ ac beluino furori, cùm terræ incolæ in vnum agmen conglobati reſiſtere conarentur, innumerabilis multitudo ictibus ſagittarum perijt, quàm plurimi Epiſcopi & comites trucidantur. Ludmardus Epiſcopus Vercellenſis Eccleſiæ, Caroli quondam Imperatoris familiariſsimus & conſiliarius à ſecreto, aſſumptis ſecum opibus atque incomparabilibus theſauris, quibus vltra quàm æſtimari poteſt, abundabat. Cùm effugere eorum cruentam ferocitatem, omnibus votis elaboraret, ſuper eos inſcius incidit, ac mox interficitur, opes, quæ ſecum ferebantur, diripiuntur. *Ludmardus Epiſcopus Vercellenſis ab Hungaris trucidatur.*

Eodem anno Stephanus comes, frater Vualonis, cũ in ſeceſſu reſidens nocturnis horis aluum purgaret, à quodam per feneſtram cubiculi ſagittæ toxicatæ ictu grauiter vulneratur, ex quo vulnere eadem nocte extinguitur.

Anno Dominicæ incar. D. CCCC. II. Adalbertus cum fratribus Adalhardo & Heinrico, collecta valida manu, aduerſus Eberhardum & Gebelhardum & Rudolphum fratres, de quibus paulò ſuperius mentionem fecimus, ex caſtro, quod Babenberkg dicitur, proſiliens ad pugnam proceſsit, cuius impetum viriliter excipientes, ferro aciem irrumpunt, obuios quoſq; terræ proſternunt, nec ante deſiſtunt, quàm aduerſariorum agmen fugam inire compellant, in quo certamine Heinricus interfectus & Adalhardus captus, & poſt modum iuſſu Gebehardi decollatus eſt. Eberhardus etiam multis vulneribus confoſſus in prælio cecidit, vbi finito conflictu, inter cadauera occiſorum à ſuis inuentus, domum reportatur, & paucis interpoſitis diebus & ipſe moritur.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.III. Adalbertus Rudolphum Epiſcopum de Vuirtzburgenſi Eccleſia fugat, res & poſſeſsiones prefatæ Eccleſiæ crudeliſſimè depopulatur, filios etiam Eberhardi, ſimul cum matre à proprijs hæreditatibus & honoribus, regio munere conceſsis, exire compellens, vltra Spechteshart ſecedere cogit. *Speſſart ſylua alias.*

Circa hæc tempora Folco Remorum Archiepiſcopus à quodam Vuinimaro ſatellite Balduini comitis interfectus eſt. Cauſa autem huius interfectionis hæc fuiſſe memoratur: prædictus Balduinus Atrabatis caſtrum videlicet abbatiam ſancti Vedaſti nullo ſibi concedente inuaſerat, quam Carolus rex ei auferens, Folconi Epiſcopo eandem in beneficium largitus eſt, quod Balduinus ægrè ferens, miſit ad iam dictum Epiſcopum Vuinimorum, obſecrans ne honores, quos hactenus tenuerat, atque poſsiderat, ipſe cupiditate ductus, ſibi vſurparet. Inſuper etiam ingentia dona pollicitus eſt, ſi eius ope & interuentu præfatam poſſeſsionem obtinere poſſet. Sed cùm Epiſcopus minimè aſſenſum præberet, & neſcio quid durius & amarius, quàm oportebat, reſponderet. Ille, diabolo inſtigante, furore nimio ſuccenſus ab eo diuertit, & quandam Syluam cum ſocijs ingreſſus. Cum idem Folco à Compendio palatio, à rege reuerteretur, ſuper eũ irruit, & eum abſque mora trucidauit. In Remorũ cathedra Herincus ſublimatus eſt, qui eundem Vuinimarum cum multis alijs Epiſcopis excommunicauit, & pro tam in audito ſcelere perpetuo anathemate condemnauit. *Remorum Epiſcopus interficitur.*

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.IIII. Ludouicus filius Boſonis, quem ſuprà meminimus, Imperatoris nomen eſſe ſortitum, Berengarium de Italia expulit, atq; omne illud regnum ſuæ ditioni ſubegit. Cernens autem nullum eſſe aut poſſe nocere, vltra quàm oportebat de ſecuritate præſumens, ea quæ pacis & quietis ſunt cœpit cogitare, abſoluto itaq; exercitu, cum perpaucis Veronam ingreſſus eſt, adhortante Adelhardo præfatæ vrbis Epiſcopo. Ciues autem hoc Berengario ſumma cum feſtinatione notum fecerunt, qui eo tempore in Baioaria exulabat. Ille nil moratus, contractis vndiq; copijs, Veronam peruenit, atq; improuidum virum dolo cæpit, & captum luminibus priuauit. Siquidem ciues, qui partibus eius fauebant, portas ciuitatis ei aperientes, eum nocturno tempore intra muros receperunt, & ſic inſperatè, & abſq; præmeditatione Ludouicus non ſolùm regno, ſed etiam oculis priuatus eſt. Tantum itaq; Berengarius regnum Italiæ multis cædibus cruentatum, infauſtis infortunatisq; prælijs diu quæſitum, cum huiuſcemodi triumpho obtinuit. Eodem anno in menſe Maio Cometæ ſtella apparuit, & in menſe Auguſto hæc mutatio regni facta eſt.

Berengarius Italia expellitur.

Berengarius Ludouicum oculis priuat.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.V. Cunradus comes, filium ſuum Cunradum miſit cum armatorum non modica manu, vt irruerent ſuper Gerhardum & fratrem eius Matfridum, eò quòd honores ſuos & Gebelhardi fratris eius, videlicet poſſeſsionem ſancti Maximini & ſanctæ Mariæ ad Horrea violenter inuaſiſſent, quibus exercitus ex regno Lotharij ſociatus eſt. Peruenerunt autem vſq; in Pagũ Bleſiacũ, rapinis & incendijs hæreditatem & poſſeſsionem ſupradictorum fratrum ac ſatellitum eorum depopulantes. Porrò Gerhardus & Matfridus à caſtro, in quo ſe munierant, legationem mittentes, pacem petierunt, qua conceſſa, datis ex vtraq; parte ſacramentis, vſq; in octaua Paſchæ exercitus ad propria diſceſsit.

Dum hæc in regno Lotharij aguntur, Cunradus ſenior in Heſsia in loco, qui dicitur Frideſlar, cum multa turba peditum & equitum reſidebat, crebras incurſiones Adelberti ſuſpectus habens: fratrem verò eius Gerhardum in Vuederauia, cum omnibus, quos ſibi adſociare poterat, eiuſdem Adelberti præſtolabatur repentinam irruptionem, nec eos fefellit per omnia rerum euentus. Siquidem Adelbertus vires aduerſariorũ extenuatas eſſe ſentiens, eò quòd in tribus partibus eſſent diuiſi, oportunum & diu exoptatum tempus aduenisse gaudens, congregatis ſocijs mox arma corripit, & primò quidem ſimul atſe contra Gerhardum copias transferre velle, vt & illum bello perterreret, & fratrem ſecuriorem redderet, deinde quanta potuit celeritate aciem aduerſus Cunradum dirigit. Quòd cùm Cunradus ſerò cognouiſſet, diuiſis ſocijs in tribus turmis ei incunctanter occurrit, & commiſſa pugna duæ turmæ vna peditum & altera Saxonum ſtatim terga vertunt, quos cum Cunradus clamore ingenti fruſtra hortaretur, vt nullatenus hoſtibus cederent, ſed pro coniugum ac liberorum ſalute & defenſione patriæ totis viribus decertarent, ipſe cum tertia turma, animatis ſocijs, ſuper aduerſarios irruit, ſed mox in ipſo primo impetu multis vulneribus confoſſus extinctus eſt. Adelbertus victoria potitus, cum ſocijs fugientes inſecutus eſt, & innumeram multitudinem maximè peditum gladio proſtrauit. Tribus itaque continuis diebus totam illam regionem perluſtrans, cædibus ac rapinis cuncta demolitus eſt. His patratis ſocijs, ſpolijs, ac ingenti præda, ad Babenberch caſtrum reuerſus eſt. Peracta eſt autem hæc cædes III. Kalendas Martij. Venientes filij cum matre, leuauerunt corpus Cunradi, & ſepelierunt in caſtro, quod Vuileneburch vocatur.

Vuilnburg in Haſsia.

Eodem anno circa Iulium menſem, Ludouicus rex conuentũ generalem celebrauit apud Triburias villa regia, vbi adeſſe mandauit ſæpe dictum Adalbertum, vt in præſentia optimatum regni pro ſe rationem redderet, & pacis conditionem, quam hactenus exoſam habuerat, tandem aliquando depoſita crudelitatis tyrannide, ſuſciperet: & rapinis, cædibus, & incendijs ſaltem, vel ſerò quieſceret. Sed his ſalutaribus monitis nequaquam aſſenſum præbuit. Cernens itaque rex obduratum eius

animum,

animum, & incœpta rebellionis malitia obſtinatum, collecto vndique exercitu, eum in caſtro, quod Tetraſſa dicitur, obſidione cinxit. Interea Egino, qui eius indiuiduus comes in omni prauitate extiterat, ab eius ſocietate defecit, & cum omnibus ſuis ad regis caſtra tranſijt. Protracta igitur pauló prolixius obſidione, fractus animo Adalbertus, ad callida argumenta conuertitur, & omni ingenio excogitare cœpit, qua arte obſidio ſolueretur, vt exercitu ad propria remeante optata libertate potius ipſe cum ſibi fauentibus dolos, quos in pectore volnebat, longé lateque effundere poſſet. Portis itaque apertis, à munitione exiens cum perpaucis, vltro ſe regi obtulit, ſupplex veniam de commiſsis expoſcit, emendationem promittit. Sed cum fraus, quæ ſtruebatur, ſuis prodentibus fuiſſet detecta, cuſtodiæ mancipatur, & in præſentia totius exercitus manibus vinctis adductus, omnibus adiudicantibus, capitalem ſententiam ſuſcepit quinto Idus Septembris, facultates & poſſeſsiones eius in fiſcum redactæ ſunt, & dona regis inter nobiliores quosque diſtributa. Compoſitis ita in Orientali Francia rebus, rex Mediomatricum venit, ibique in publico conuentu Gerhardum atque Matfridum proſcriptione damnauit. Inde regreſſus Strasburgenſem vrbem adijt, Epiſcopum ac plebem inter ſe diſsidentem ad concordiam reuocauit, & ſic Rheno tranſmiſſo recto itinere in Alemaniam perrexit. Per id tempus Baltrannus Strasburgenſis Eccleſiæ & Luidhelmus Tullienſis Eccleſiæ præſules migrauerunt à ſeculo, quibus ſucceſſerunt in pontificali cathedra Otbertus in Strasburgenſi ciuitate, & Drugo in Tullenſi. Hucusq; Regino. Hæc vero quæ ſequuntur addita fortaſſe ſunt ab alio quopiam Monacho.

Albertus Bonbergenſis.

Finis hiſtoria Reginonis.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.VII. Bauari cum Hungaris congreſſi, multa cæde proſtrati ſunt, in qua congreſsione Luitbaldus dux occiſus eſt, cui filius ſuus Arnolphus in ducatu ſucceſsit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. VIII. Hungari iterum terminos Atranſgreſsi, Saxoniam & Thuringiam vaſtauerunt. *Hungari in Alemaniam.*

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC. IX. Hungari Alemaniam ingreſsi ſunt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. X. Franci in confinio Bauariæ & Franciæ Hungaris congreſsi, miſerabiliter aut victi aut fugati ſunt, in quo prælio Gebelhardus comes interijt, relictus duobus filijs ſuis adhuc pueris, Vdone & Herimanno, qui poſtea clari & nobiles in Francia extiterunt. *Franci ab Hungaris victi.*

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC. XI. Ludouicus rex, filius Arnolphi Imperatoris obijt, cui Cunradus filius Cunradi ab Adalberto occiſi, regali iam ſtirpe deficiente, in regno ſucceſsit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XII. Hungari iterū, nullo reſiſtente, Franciam & Thuringiam vaſtauerunt. Hatto Archiepiſcopus obijt, vir adeo ſtrenuus & prudens, cui Heringerus ſucceſsit. Otto dux Saxonum obijt. *Hatto Epiſcop. Moguntin. obijt.*

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC. XIII. Hyems magna nimis. Hungari partes Alemaniæ vaſtauerunt, & iuxta in fluuium à Bauaris & Alemannis occiſi ſunt. Eodem anno Euerhardus Epiſcopus Spirenſis ab Erenhardo & Cunrado comitibus cæcatus eſt. Otbertus Strasburgenſis Epiſcopus occiditur. *Hungari cæſi ab Alemanis & Bauaris.*

Anno Dominicæ incarnatio. D.CCCC. XIIII. Salomon Epiſcopus captus eſt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XV. Hungari totam Alemaniam igne & gladio vaſtauerunt, ſed Thuringiam & Saxoniam peruaſerunt, & vſq; ad Fuldam monaſterium peruenerunt D. CCCC. XVI.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XVII. Hungari per Alemaniam in Alſatiam, & vſq; ad fines Lotharienſis regni peruenerunt. Freckanger & Berahtold decollantur. Arnolphus dux Bauarorum regi rebellat. *Hungari in Alſatiam.*

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XVIII. Cunradus rex natiuitatem ſancti Ioannis Heroluesfelt monaſterio celebrauit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XIX. Cunradus rex obijt, vir per omnia manſuetus, prudens & diuinæ religionis amator, qui cum obitus ſui diem *Cunradus rex obijt.*

diem imminere ſentiret, vocatis ad ſe fratribus & cognatis ſuis maioribus ſcilicet Francorum, mortem ſibi imminere prædixit, & ne in eligendo poſt ſe regem diſsidium regni fieret, paterna eos voce præmonuit. Sed & Heinricum Saxonum ducem, filium Ottonis, virum ſtrenuum & induſtrium, præcipuumque pacis ſectatorem, vt eligerent iuſsit, aliumque ei ad hoc officium æquè condignum inueniri non poſſe teſtificans, Sceptrum ei & coronam, cæteraque regiæ dignitatis ornamenta, peracto ruendi, & conſeruandi regni, per eos tranſmiſit. Ipſe verò hac vita decedens, in Fulda monaſterio honorificata ſepultura tumulatus eſt. Multis tamen laboribus, ad paucos, quos regnauit annos, eſt à Bauaris, Alemanis, & Saxonibus ſibi rebellantibus fugatus, quos ante obitum ſuum, deo propitio, ſuperauit.

In Fuldenſi monaſterio ſepultus.

Heinricus dux Saxonum rex eligitur.

Anno Dominicæ incarnationis D, CCCC. X X. Heinricus dux, conſenſu Francorum, Alemanorum, Bauarorum, Thuringorum & Saxonum, rex eligitur, qui initium ſui regni diſciplina ſeruandæ pacis inchoauit. Multi enim illis temporibus, etiam nobiles illis temporibus, latrocinijs inſudabant.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXI. apud Franciam ſuperiorem graues & inteſtinæ diſcordiæ feruent inter Rudbertum inuaſorem regni & Carolum regem. Interim Heinricus rex ſtabiliendæ paci & reprimendæ Sclauorum ſæuitiæ fortiter inſiſtit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXII. Sueſsionis inter Rudbertum & Carolum tanta pugna commiſſa eſt, vt penè ex vtraq; parte victores eſſe viderentur. Carolus tamen ori ſacrilego Rudberti ita lanceam infixit, vt diffuſa lingua ceruicis poſteriora penetraret.

Padershcym aliàs.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXIII. pretioſiſsimus theſaurus ſanguinis domini venit in Augiam VI. idus Nouembris. Haicho abbas Fuldēſis obijt, cui Hilbertus ſucceſsit. Carolus Alſatiam & partes illas Franciæ iuxta Rhenum vſq; Moguntiam ſibi vſurpaturus, vſque Patennichheym villam iuxta Vuormatiam hoſtiliter peruenit. Vnde fidelibus regis Heinrichi Vuormatiæ coadunatis, aliter quàm decuerat regem aufugit.

Eodem anno Heinricus rex, adiunctis ſibi Rutgero Archiepiſcopo, Giſalberto duce, Metenſem vrbem obſedit, & Vuitgertum licet diu reluctantem ſibi obedire coëgit. Herimannus ſanctiſsimus vir, Colonienſis Epiſcopus, obijt, cui Vuigfridus ſucceſsit.

Carolus rex Galliæ regnum Lotharingiæ donat Germanorum regi.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXIIII. Hungari orientalem Franciam vaſtauerunt. Carolus & Heinricus reges apud Bonnam caſtellum conueniunt, & pacem inter ſe facientes, fœdus ineunt, & Carolus nunquam ſibi amplius Lotharienſe regnum vſurpaturum promittens, regreditur. Eodem anno ab Heriberto comprehenſus, in cuſtodiam mittitur.

Carolus rex Galliæ in cuſtodia moritur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXV. Heinrico rege coadunatum & conſtabilitum Lotharienſe regnum, id eo in ſua poteſtate habente. Carolus rex in cuſtodia, qua tenebatur obijt: qui fertur vir hebetis eſſe ingenij, & minus aptus vtilitatibus regni. Omnes etiam à filio eius deficientes, quippe qui tunc temporis, capto patre, in Hybernia exulauerat, quendam Rudolphum ſibi regem eligunt. Eodem anno Vuitgerus Epiſcopus obijt, cui Benno ex ordinarijs Strasburgenſibus in Alpibus quondam hæremiticam vitam ducens, ſucceſſor eligitur.

Hungari in Germaniam excurrunt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXVI. Hungari totam Franciam Alſatiam, Galliam & Alemaniam, igne & gladio vaſtauerunt. Burchardus dux Alemaniæ in Italia occiditur. Herigerus deo dignus præſul obijt, cui Hildebertus Fuldenſis abbas ſucceſsit. Herimanno Ducatus Alemaniæ committitur, qui Vuidam Burchardi duxit vxorem.

Benno Epiſcopus excæcatur.

Anno Dominicæ incar. D. CCCC. XXVII. Benno, qui benedictus Epiſcopus dicitur, à Mettenſibus excæcatur, & Synodo apud Duisburgenſes habita, omnes illius facti authores excommunicantur, & Adalbero nobilis pro eo Epiſcopus inſtituitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXVIII. Heinricus rex Boemos

hoſtiliter inuaſit, & præſtanti deo fortiter ſuperauit. Ea tempeſtate Ottoni filio eiuſdem regis natus eſt filius Vuillihelmus. Hyems magna nimis. Rutgerus Treuirorum Archiepiſcopus obijt, cui Rudbertus ſucceſsit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXIX. Giſalbertus dux Gerburgam fi iam Heinrici regis duxit vxorem.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXX. Otto filius regis Heinrici Edgid filiam regis Anglorum duxit vxorem.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXXI. Heinricus rex regem Abotridorum & regem Danorum, efficit Chriſtianos. Eodem anno rex ab Eberhardo alijsq; Franciæ comitibus ſeu Epiſcopis in Franciam vocatus, ſingillatim ab vno quoque eorum in domibus ſuis, vel Eccleſiarum ſedibus regem decentibus, eſt conuiuijs & muneribus honoratus D. CCCC. XXXII.

Anno Dominicæ incarnat. D. CCCC. XXXIII. Hungari per orientales Francos & in Alemania multis ciuitatibus igne & gladio conſumptis, iuxta Vuormatiam Rheno tranſito, vſq; ad mare Oceanum Galliam deuaſtantes, per Italiam redierunt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXXIIII. Heinricus rex Hungaros multa cæde proſtrauit, pluresque ex eis comprehendit. Eodem anno Sclauos, qui Vncrani vocantur, hoſtiliter inuaſit & vicit, ſibique tributarios fecit. Eccleſia ſancti Maximini turbine cecidit, ſed clementia regis monachis reparata. Ogo ante propoſitus, Abbas eiuſdem loci eligitur, & monachi non regulariter ibi viuentes expelluntur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXXV. Heinricus rex Paralyſi percutitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXXVI. ſynodus apud Erfurd in Thuringia celebratur à compluribus Epiſcopis. Heinricus rex præcipuus pacis ſectator, ſtrenuusque paganorum inſecutor, poſt plures fortiter & viriliter actas victorias, dilatatis vndique ſui regni terminis, VI. Nonas Iulij diem clauſit extremum, cui filius ſuus Otto conſenſu primorum regni ſucceſſor eligitur. Hildebertus Archiepiſcopus obijt, cui Fridericus ſucceſsit. Vnni Archiepiſcopus, cui Adalgiſus ſucceſsit. *Synodus Erfurdia.*

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXXVII. Monaſterium ſancti Galli & monaſterium ſancti Bonifacij igne comburuntur. Rudolphus rex Burgundiorum & Arnolphus dux Bauarorum obierunt. Graues & inteſtinæ diſcordiæ inter Heinricum fratrem regis & Eberhardum ducem Francorum naſcuntur, ob exortas inter Vuaſſallos eorum inimicitias.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XXXVIII. Filij ducis Arnolphi, ambitione Ducatus regi rebellarunt, quos ipſe debellaturus in Bauariam ibat. Sed non, vt voluit, eos pacificare valens, reuertitur. Interim frater regis Heinricus ab Eberhardo comprehenditur in caſtello Badalikki, quo tamen citius liberato, Eberhardus Hildinesheym in exilium deſtinatur. Iterumq; rex in Bauariam reuertens, omnes ſibi ſubdidit, & Eberhardum Arnolphi filium plus alijs rebellem in exilium miſit. Hungari iterum à Saxonibus multa cæde vaſtati.

Anno Dominicæ incar. D. CCCC. XXXIX. Eberhardus ab exilio remittitur, totumq; regnũ inimicis & rebellionibus cõfunditur. Eberhardus enim & Giſalbertus cum Heinrico fratre regis aduerſus regem coniurant, ſed quidã eccleſiaſtici viri nequã, & deo odibiles, cũ illis factione concordant, omniaq; paſsim pacis & concordiæ iura turbabant. Tũc rege Lothar. vbi tũc rebellionis ſumma gerebatur adeũte, Giſalbertus cũ fratre regis tranſitũ Rheni regi prohibere volens, nec valens, iuxta Biertanã ſocijs regis congreditur, Deoq; victoriam præſtante, pluribus ſuorũ occiſis alijsq; fugatis, ipſe & frater regis fugæ ſubſidia petũt. Quos rex inſequens vſq; ad Capri montem peruenit, caſtellumque in eo ſitum firma vndique obſidione circumdedit. Interim Ludouicus rex Galliæ Romanæ, filius Caroli, conſilio inimicorum regis ſub obtentu requirendi Lotharienſis regni, quod pater ſuus perdiderat, Alſatiam *Romana Gallia.*

inuaſit,

inuaſit, vbi quæq; poterat plus hoſtiliter quàm regaliter geſsit. Quod rex Otto pacienter non ferens, Capri montem obſidione abſoluit, & Alſatiam petens, Ludouicum regem expulit. Quo expulſo, Briſacum caſtellum munitiſsimum obſedit, vbi quàm plura vtrinq; fortia & bellica geſta peracta ſunt, quæ futura poſterorum ſucceſsio non ignorabit. Vnde Fridericus Archiepiſcopus Moguntinenſis & Rudhardus Epiſcopus Strasburgenſis, fixis in obſidione tentorijs & relictis copiarum, quas detulerant ſarcinis, nocte clam aufugerunt, & Metenſem vrbem adeuntes, Giſalberto & Heinrico ſe occurſuros, vt coniurauerant, ſuperauerunt. Sed longè aliter eis contigit, cùm eos ſpes inaniſsima deluſit. Nam Giſalbertus & Eberhardus iuxta Andernacum caſtellum cum ſuis Rhenum tranſituri, ab Vdone, & Chunrado comitibus, cæteriſq; regi fidelibus, ne tranſeant bellica congreſsione, citoq; mortis compendio præuenti. Nam Eberhardus occiditur, & Giſalbertus in Rheno ſubmerſus, necatur. Plurimiq; ex illorum ſocijs occiſi, reliqui verò ſunt fugati, aut capti. Quo audito, Briſacenſes caſtellani regiæ dominationi ſubduntur, & caſtellum obſidione abſoluitur. Tunc iterum Lotharienſes adiens, omnes ſuo ſubiugauit imperio. Sed & fratrem ſuum proiectis armis ad ſe venientem, ſolita ſibi ſuſcepit miſericordia. Nam omnia, quæ in eum deliquit, indulſit, & fraterno ſecum amore detinuit: omnibus tamen Lotharienſibus ſubactis, aliquandiu reſiſtere conatus eſt Epiſcopus Mettenſis. Vnde Theodonis villa capellam domini Ludouici pij Imperatoris, inſtar Aquenſis incœptam, ne perficeretur, aut pro munimine haberetur, deſtruxit. Nec tamen diutius in huiuſcemodi rebellione permanſit. Statim ſiquidem totum regnum velut ex ipſis fidei viſceribus, Deo propitio, ad regem conuertitur, & extinctis hoſtibus, pax & concordia renouatur. Fridericus Archiepiſcopus ad Fuldam monaſterium mittitur, & Rudhardus Strasburgenſis Corbeiæ monaſterio deſtinatur. Interim dum hæc, quæ prædiximus aguntur, Domina Egid regina Laureſheym Monaſterio commoratur. In hac eadem tempeſtate Danemar frater regis ex concubina rebellans, Meresburgo caſtello occiditur, alijq; ſequaces eius truncantur, aut ſuſpenduntur.

Briſacum.

Epiſ. Moguntî. & Argentinẽ. ab Ottone rege fugiunt.

Aliàs Otgil vel Egid appellant ex nobili gente Anglorum, filia fratris Adelſtani regis fuit.

Hac tempeſtate non in vno ſolùm, ſed in omnibus Saxoniæ & Franciæ prouincijs, huc & illuc verſabatur Vuigman Saxo rebellans, ſed reconciliatur. Ludouicus rex Gerbirgam viduam Giſalberti duxit vxorem.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XL. Heinrico fratri regis Lotharienſis Ducatus committitur, qui mox eodem anno à Lotharienſibus expellitur, cui Otto comes in eodem ducatu ſucceſsit. Fridericus Epiſcopus à Fulda remittitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XLI. Heinricus frater cum quibuſdam Saxonibus contra regem conſpirat, quorum qui maiores videbantur, rex decollari iubebat. Fratrem verò ſuum Ingelnheym cuſtodiæ mancipabat. Fridericus Archiepiſcopus, quia conſpirationis huius particeps videbatur, publica ſe examinatione, perceptione corporis & ſanguinis domini, coram populo in Eccleſia purgauit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XLII. Rex natalem Domini Franckfurdiæ celebrauit: vbi frater eius per Rudbertum Maguntinenſis Eccleſiæ Diaconum, cuſtodiam noctu clam aufugiens, antelucano tempore Regis Eccleſiam adeuntis pedibus accubuit, & conceſſa venia miſericordiam, quam precatur, obtinuit. Bonna caſtello præclara ſynodus à viginti duobus Epiſcopis habetur. Treueris Baſilica ſancti Maximini dedicatur. Sydus ſimile Cometæ per XIIII. noctes viſum, & immenſa mortalitas boum ſecuta eſt.

Bonnenſis ſynodus.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XLIII. Otto Dux obijt, cui Cunradi filius Vuerinheri in Ducatu ſucceſsit.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. XLIIII. Rex apud Duisburgam, in rogationibus placitum cum primoribus Lotharienſium & Francorum habuit, vbi factione Conradi Ducis, Rutbertus Archiepiſcopus Treuirenſis & Richarius Tungrenſis Epiſcopus infidelitatis apud regem arguuntur. Sed in breui ab obiecto ſibi

crimine liberantur. Illuc etiam à Traiactenſibus clericis corpus ſancti Seruatij aſportatum eſt, ob multimodas ſibi ab Immone comite illatas iniurias. Hungari à Carantanis tanta cæde mactantur, vt nunquam à noſtratibus antea taliter infirmarentur. Adalbertus comes filius Matfridi ab Idone occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.XLV. Richarius epiſcopus obijt, cui Ogo Treuerenſis Abbas in epiſcopatum ſucceſsit. Herimannus & Chunradus Duces, quaſdam inter ſe inimicitias habentes, in præſentia pijſsimi regis in Caſſella ſunt replicati. Bertaldus dux Bauarienſis obijt, cui Henrichus frater regis in ducatu ſucceſsit.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.XLVI. Ludouicus Rex, à ſuis regno expulſus, auxilium petens regem Ottonem adijt, & vt deſiderauerat obtinuit. Nam valida manu rex Galliam intrauit, & Remenſem vrbem & Laudunum, aliaq; caſtella complurima firma & munita Ludouico reddi fecit, ipſeq; hoſtiliter vſq; Rothomagum peruenit. Inde omnibus penè, excepto Hugone Ruodberti filio, regni maioribus regi ſuo ſubactis, in patriam regreditur.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.XLVII. Domina Edgid regina obijt, quæ Maximo regis, omniumq; ſuorum planctu Madeburgi ſepelitur. Chunradus dux, regi tunc temporis penè præ omnibus charus, Luitgardam filiam regis in matrimonium ſumpſit. Ludolfus filius regis tali, vt decuerat, apparatu tertiam filiam Hermanni ducis ſibi coniugio copulauit. *Edgid Ottonis vxor obijt.*

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.XLVIII. Synodus in Ingelheym à XXXIIII. epiſcopis habetur. Cui præſidente Martino epiſcopo Romanæ eccleſię Legato, inclyti reges Otto & Ludouicus affuerunt, in qua multis eccleſiaſticæ vtilitati rebusq; promulgatis, cauſa quoq; Hugonis filij Heriberti, qui Artaldum archiepiſcopum expellens, ſedes eccleſiæ Remenſis inuaſerat, ventilatur, & omnium, qui affuerat iudicio epiſcoporum damnatur. Chunradus comes, qui Curcipoldus dicebatur, filius Eberhardi vir ſapiens & prudens obijt. *Synodus in Ingelheym.*

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.XLIX. Vualdo Curienſis epiſcopus obijt, cui Hardbertus ſucceſsit. Vto comes obijt, qui permiſſu regis quicquid beneficij, aut præfecturarum habuit, quaſi hæreditatē inter filios diuiſit. Herimannus dux, inter ſuos ſapientiſsimus & prudentiſsimus obijt IIII. idus Decembris. Eodem anno Luidolfo filio regis Mathildis filia naſcitur.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.L. Rex purificationem ſanctæ Mariæ Franckfurt celebrauit, indeq; Vuormatiam adijt, vbi viduam Herimanni ducis ad ſe venientem benignè ſuſcepit, ſed & filio Luidolpho Ducatum Alemaniæ commiſit. Ibi Chunradus filius Eberhardi comitis, qui cum quadam nepte regis ſe concubuiſſe ſibi impoſuit, à quodam Burchardo Saxone Monomachia victus, fefelliſſe ſe patefecit. Eodem anno Bohemorum princeps Bolizlaus regi rebellat, quem Rex validiſsima manu adibat, ſuæq; per omnia ditioni ſubdebat. Rothardus Strasburgenſis epiſcopus obijt, cui Vdo filius Vdonis comitis, in epiſcopatu ſucceſsit. Rihgonno Vuormatienſis epiſcopus obijt, cui Anno ſucceſsit. Ruodbertus archiepiſcopus pro acquirenda Abbatia ſancti Maximini, multum laborauit, ſed (Deo propitio) non præualuit.

Anno Dominicę incarnationis D.CCCC.LI. Rex Otto in Italiam ire volens, multo ſe ad hoc iter apparatu pręſtruxit, quomodo Adalhaidam viduam Lotharij regis Italici, filiam Rudolphi regis, à vinculis & cuſtodia qua à Berengario tenebatur, liberare, ſibiq; eam in matrimonium aſſumere, Regnumq; cum ea ſimul Italicum adquirere poſſet, deliberauit. Quod inter filios eius Luidolfus cum Alemannis anticipans, patriq; ſi quid ibi ad ingreſſum ſuum fortiter ageretur, placere deſyderans, nihil tale, quod ſperauerat, peregit. Sed potius inconſultum patrem offendens, totius inde rebellionis & diſcordiæ ſeminarium ſumpſit. Patruus enim eius Henricus dux, omnium eius honorum & proſperitatum inuidus, de Bauaria per triennium legatos ſuos præmiſit in Italiam, omniumq; quorum potuit mentes Italicorum ab eo auertit

in tantum, vt nec ciuitas nec caſtellum, quæ ſubſequenter regis piſtoribus cociſq; patuerant, filio regis aperiretur, omniaq; ibi incommoda & plena moleſtiæ pateretur. Mox ſubſequenter Rex regnum Italicum ingreditur, Deoq; ſibi aſſiſtente totius Italiæ poſſeſſor efficitur. Sed & Domina Adelheid, Deo amabilis regina, ſua ipſius prudentia à cuſtodia eſt (Deo propitio) liberata, & Ottoni regi felici, Deo auſpicante, copula coniuncta. Tunc Ruidolfus dux hęc, quæ præſcripſimus, ægreferens, inconſulto patre archiepiſcopo Friderico comite in patriam reuertitur.

Adalheida Ottoni regi iungitur matrimonio.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LII. Rex expulſo Berengario cum ſuis fidelibus hyemans in Italia, Papiæ natalē Domini celebrauit. Sicq; diſpoſitis regni negotijs, verno tempore in patriam redijt, Ducem autem Chunradum ad perſequendum Berengarium in Italia reliquit. Luidolfus dux de Italia reuertens, regio ambitu natalē Domini in Salefelt celebrauit, vbi Fridericum archiepiſcopum, omnesq; qui in promptu erant regni maiores, ſecum detinuit. Quod conuiuium iam multis ſuſpicioſum cœpit haberi, & plus ibi deſtructionis quàm vtilitatis ferebatur tractari. Chunrado duce, ad perſequendum Berengarium relicto, Berengarius eiuſdem ducis conſilio ſponte ſua in Saxoniam ad regem venit, nihil tamen de his, quæ voluit, obtinuit: Sed machinatione Henrici ducis fratris vix vita & patria indulta, in Italiam redijt, vnde etiam Chunradus dux multum offenſus à debita regis fidelitate defecit. Tunc Fridericus archiepiſcopus & Chunradus dux amici facti ſunt, nam antea inimici erant ad inuicem. Eodem anno mediante Auguſto menſe, conuentus Francorum, Saxonum, Bauarorum, Alemannorum & Longobardorum, publicus apud Auguſtanam vrbem, Rhetiæ prouinciæ, agitur, vbi præſcriptus Berengarius cum filio ſuo Adalberto regiæ ſe per omnia in vaſallitium dedit dominationi, & Italiam iterum cum gratia & dono regis accepit regendam, Marca tantum Veronenſis & Aquileienſis excipitur, quæ Henricho fratri regis committitur. Berengarius tamen in Italiam reuertens, omnia hæc in epiſcopos & comites cæteroſq; Italiæ principes retorſit, omnes eos odijs & inimicitiis inſequens, inimiciſſimos ſibi fecit.

Chunradus dux defecit à rege.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LIII. Rex natalem Domini Franconofurdiæ celebrauit. Indeq; Alſatiam progrediens, ſocrui ſuæ Bertæ matri ſcilicet Dominæ Adelheid reginæ Abbatiam Merenſtein dedit. Tunc iam animoſitates & conſilia occultè contra eum facta palàm cœperant apparere, & vnuſquiſq; eorum, quæ in corde contexerant aperire. Redeunte enim illo de Alſatia & Ingelheym paſcha celebraturo, Luidolfus filius eius & Chunradus dux nequam fautoribus & maximè iuuenibus, & de Francia & de Saxonia & de Bauaria ſibi coadunatis, conſpirauerant. Et quaſcunq; poterant munitiones ſeu caſtella futuræ ſeditioni muniebant. Nec enim iam clam agebatur, quo tendebant, ſed aperta rebellionis ſigna monſtrabant. Rex igitur Ingelheym perueniens, paucis ſuorum fidelium ſecum habitis, non tutè inter medios hoſtes paſcha celebrandum ratus, Moguntiam inde ſeceſſit, vbi aliter quàm regem decebat, diutius ante portas expectans, Friderico archiepiſcopo iam cum illis conſpirante vix vrbis ingreſſum obtinuit.

Coniuratio filij & epiſcopi Moguntinenſis in Ottonem regem.

Tunc Luidolfus & Chunradus ibi facta ad eum humilitate, vt poſt claruit venientes, nihil talium ſe in eius contrarietate egiſſe dicebant, Sed ſi Henricus frater eius in paſcha Ingelheym veniret, illum ſe comprehenſuros non negabant, quod Rex tranquillè ac modeſtè ſuſcipiens, nauigio Coloniā attigit, indeq; progrediens Dromanni vico paſcha celebrauit. Poſt paſcha coadunata fidelium ſuorū multitudine, Coloniam iterum redijt, ibiq; Metenſem epiſcopum, in quo maxima ſpes & fiducia Luidolfo & Chunrado eſſe videbatur, omneſq; Lotharienſes, exceptis paucis, quibus prædæ & rapinæ cordi erant, obuios habuit, & ab amicis ſuis deficientes benigna ad ſe venientes ſuſcepit charitate, & in ſua fidelitate firmos & ſtabiles coadunauit. Quibus diſpoſitis in Saxoniam reuertitur, vbi firmatis nihilominus, & ſtabilitis ſuis rebus, iterum in Franciam hoſtili manu reuertitur. Quo audito Fridericus archiepiſcopus Maguntia ſeceſſit, & ciuitatē Briſacum (caſtellū latibulum ſemper Deo regiq; rebellan-

Briſacum ſe recepit epiſcopus Moguntinenſis.

rebellantium) intrauit, totamq́; ibi penè æſtatem, rei euentum expectaturus, permanſit. Tunc Rex audiens, Moguntiam Metropolim Franciæ, regiamq; ciuitatem inimicis ſuis deditam, qua potuit velocitate eam adijt. Collectaq́; ſuorum fidelium multitudine tam Francorum quàm Saxonum, & Lotharienſiũ firma eam obſidione circundedit. Sed & frater eius Henricus de Bauaria regi auxilium collaturus aduenit, licet ſibi plus incommodi, quam vtilitatis conquiſierit. Nam interim Luidolfus Bauaros machinatione Arnoldi fratris Iudithæ vxoris eius ab eo auertit, & Ratisbonam intromiſſus, omnes eius ibi theſauros diripuit, ſuiſq́; rapiendos diſtribuit. Quæ eius incommoda Rex ſuis præponens, Moguntiam obſidione abſoluit, & in Bauariam iter dirigens, Ratisbonam obſedit, in qua obſidione penè vſq; natalem Domini permanſit. Eodem anno Vuigfridus Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopus obijt, cui Bruno frater regis ſuccedens, totius Lotharienſis regni Ducatum & regnum cum epiſcopatu ſuſcepit. Luitgarda filia regis obijt.

Moguntia Metropolis Franciæ & Regia ciuitas.

Moguntiam obſidet Otto.

Anno Dominicæ incarnationis. D. CCCC. LIIII. Rex omiſſa obſidione in Saxonia Natalẽ Domini celebrauit, iterumq́; appropinquante quadrageſima in Bauariam remeauit. Ibi Heroldus archiepiſcopus à fratre regis cæcatus, Deo propitio, viribus imminutis inimicorum, in breui tota Bauariæ virtus ad eum & Alemaniæ in tantum conuertitur, vt & Ratisbona ciuitas regi redderetur, ipſiq́; rebellatores, nihil ſe contra eum velle, vel poſſe profiterentur. Fridericus etiam ſacramento ſe expurgaturus, nihil contra regiam ſe fidelitatem egiſſe acceſsit, ſed rex omni pietate plenus, eum ſacramento abſoluit. In eodem anno Chunradus Dux cum Lotharienſibus duce Brunone archiepiſcopo, in Belenſi pago, apud villã Rimilinga congreſſurus erat. Sed in vltimo, quia contra regem erat (Deo volente) ne fieret, remanebat. Hungari ducentibus inimicis regis in quadrageſima, Rheno tranſito, peruadentes Galliam inaudita mala in eccleſia Dei fecerunt, & per Italiam redierunt. Fridericus archiepiſcopus obijt, vir in ſancta religione ſtrenuus & valdè laudabilis, niſi in hoc tantum videbatur repræhenſibilis, quod ſic vbi vel vnus regis inimicus emerſit, ipſe ſe ſtatim ſecundum appoſuit. Cui ſucceſsit regis filius Vuilhelmus, à populo & clero in Arneſtat concorditer electus. Ea tempeſtate Luidolfus in gratiam regis reuocatus, Vaſallos, quos habuit & ducatum patri reddidit, cui Burchardus in ducatu ſucceſsit. Chunradus etiam omnium quas habuit diuitiarum nudus, omiſſo Ducatu, in gratiam regis intromittitur vita, patria & prædio contentus. Luidolfo filius Otto naſcitur.

Hungarorum ſæuitia in Galliam.

Moguntinus Epiſcopus Regi ſemper infeſtus.

Coniurati in gratiam redeunt.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LV. Hungari cum tam ingenti multitudine exeuntes, vt non niſi terra eos dehiſceret, vel cœlum eos obrueret, ab aliquò ſe vinci poſſe dicerent. Chunradus quondam Dux ibi occiditur, & ab exercitu Regis apud Lichum fluuium tanta cæde (Deo præſtante) proſtrati ſunt, vt nunquam ante apud noſtrates victoria talis audiretur aut fieret. Rex inde reuertens, in Sclauos hoſtes dirigit, vbi ſimili potitus victoria, vaſta illos cæde proſternit. Vuigmannus expellitur. Henricus frater regis deſperatis rebus recuperatis, recepto Bauariæ ducatu obijt. Cuius filio Henrico, Pius rex ducatum & Marcam dedit. Otto filius regi naſcitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LVI. Rex in pace & otio degens, maximo ſuorum fidelium conuentu, Coloniæ placitum regale habuit. Ea tempeſtate, grauis per omnes regni partes peſtilentia graſſabatur, quæ innumeram populi multitudinem paſsim extinxit, ex qua Rotbertus archiepiſcopus Trenerenſis & Hadamarus Abbas Fuldenſis obierunt. Quibus Henricus in Epiſcopatu, & Hatto in Abbatia ſucceſſerunt. Eodem anno Luidolphus in Italiam ad deprimendam Berengarij tyrannidem dirigitur, & in breui expulſo Berengario, totius penè Italiæ poſſeſſor efficitur. Abbatia ſancti Nazarij in Laureſheim electione reſtituitur.

Peſtilentia magna.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LVII. Rex iterum Sclauos inuaſit. Luidolphus in Italia obijt, cuius corpus inde translatum, à venerabili archiepiſcopo Vuilhelmo fratre eius, Moguntiæ apud ſanctum Albanum honorifice ſepultum eſt.

Ludolphus Ottonis filius Moguntiæ ad ſanctum Albanum ſepelitur.

Abbatia in Vuirtzburg reſtauratur.

Vuillerus Treuerenſis abbas obijt, cui Vuikerus ſucceſsit. Na tempeſtate rex clementiſsimus Abbatiam ſancti Petri in Vuirzburg multis retro temporibus ſub anteceſſoribus ſuis electionis & priuilegij dono priuatam, ſtudio ſanctæ religionis dignitati priſtinæ reſtituit, & virum venerabilem Gelionē eidem cœnobio abbatē præfecit.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.LVIII. Rex paſcha celebrauit Ingelheim, vnde nauigio Coloniam placitum ibi acturus venit. Eodem anno factione Brun. archiepiſcopi Reginerus comes comprehenditur, & in Sclauos exul mittitur. Fridericus conſenſu Heroldi Ingelheim in præſentia regis in octauis paſchæ habita ibi XVI. epiſcoporum Synodo, Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopus ordinatur. Alenuicus Augienſis cœnobij abbas obijt, cui Ekkihardus ſucceſsit. Cralo abbas cœnobij ſancti Galli obijt, cui Burchardus ſucceſsit.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.LIX. Rex iterum Sclauos inuaſit, vbi Thietmarus occiditur, Legati Helenæ reginæ Rugorum, quæ ſub Romano Imperatore Conſtantinopolitano, Conſtantinopoli baptiſata eſt, ficte, vt poſt claruit, ad regem venientes, epiſcopum & presbyteros eidem genti petebant. Eodem anno Hagatio Heresfeldenſis abbas Paralyſi percutitur.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.LX. Rex natalem Domini Franckonofurd celebrauit, vbi Libutius ex Cœnobitis ſancti Albani à venerabili epiſcopo Adaldago genti Rugorum epiſcopus ordinatur. Guntherus rogatu Haganonis abbas conſtituitur. Eodem anno rex iterum pergit in Sclauos, Legati quoq; ab apoſtolica ſede veniunt. Ioannes diaconus & Azo Scriniarius vocantes regem ad defendendum Italiam & Romanam rempublicam à Tyrannide Berengarij. Vualtbertus etiam archiepiſcopus Mediolanenſis & Vualdo Cumanus epiſcopus, & Opertus Marchio Berengarium fugientes, in Saxonia regem adeunt. Sed & reliqui penè omnes Italiæ comites & epiſcopi literis eū aut legatis, vt ad ſe liberandos veniat, expoſcunt. Geilo Vuirtzburgenſis abbas obijt, cui Gerrichus ſucceſsit.

Berengarius ſenit in Italiam.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC. LXI. Rex natalē Domini Ratiſbona celebrauit, vbi Poppo Vuirtzburgenſis archiepiſcopus regi percharus XIII. kalendas Martij diem clauſit extremū, cui proximus ſuus Poppo in epiſcopatu ſucceſsit. Libutius priori anno quibuſdam dilationibus ab itinere ſuſpenſus XV. kalendas Martij anni præſentis obijt, cui Adalbertus ex Cœnobitis ſancti Maximini machinatione & conſilio Vuilhelmi archiepiſcopi, licet meliora in eū confiſus fuerit, & nihil vnquā in eū deliquerit, peregrè mittendus in ordinatione ſucceſsit. Quem pijſsimus rex ſolita ſibi miſericordia, omnibus quibus indigebat copijs inſtructum genti Rugorum honorificè deſtinauit. Rex in Italiam ire diſponens, maximam ſuorum fidelium multitudinē Vuormatiæ coadunauit, vbi conſenſu & vnanimitate regni procerū, totiusq; populi filius eius Otto rex eligitur. Indeque progrediens conuenientia quoq; & electione omniū Lotharienſium Aquis rex ordinatur. Ordinato verò filio, pater in Saxoniam rediens, diſpoſitis regni negocijs, filium Vuilhelmo archiepiſcopo tuendum & nutriendum commiſit, Sicq; per Bauariam & Terrentum in Italiam ſe admiſit, vbi omnes penè Italiæ comites & epiſcopos obuios habuit, & vt decuit, ab eis honorificè ſuſceptus, poteſtatiuè & abſq; vlla reſiſtentia Papiam intrauit, & palatium à Berengario deſtructum reædificare præcepit. Berengarius verò & Vuilla filijq; eorum quibus poterant munitionibus, aut Caſtellis includebantur, & nuſquam forinſecus contra regem quid audientes progrediebantur. Eodem anno Gotefridus Spirenſis epiſcopus obijt, cui Otgerus ſucceſsit. Eclypſis Solis XVI. kalendas Iunij. Rex Hattonem Fuldenſem abbatem ad conſtruenda ſibi habitacula Romam præmiſit.

Anno Dominicæ incarnationis D.CCCC.LXII. Rex natalem Domini celebrauit, indeq; progrediens Romæ fauorabiliter ſuſceptus, acclamatione totius Romani populi & cleri, ab apoſtolico Ioanne filio Alberici Imperator & Auguſtus vocatur & ordinatur. Papa quoque multa illum ſecum charitate detinuit, & diebus vitæ ſuæ nunquam ſe ab eo defecturum promiſit, Quę tamen promiſsio longè diſsimilem quam prętendebatur effectum obtinuit. Imperatore Auguſto ab vrbe redeunte, &

Berengarius contra Ottonē.

Papiæ paſcha eelebrante, Berengarius in quodam monte, qui dicitur ad ſanctum Leonem, plurimis vndiq; ſecum copijs attractis ſe muniuit, & Vuilla in lacu maiori, in quadam inſula, quæ dicitur ad ſanctum Iulium ſe incluſit. Filij verò eius Adalbertus, & Guido huc illucque incerti vagabantur, quaſdam tamen munitiones cum ſuis ſequacibus adhuc poſsidebant, hoc eſt Grad caſtellum & Traualium, & inſulam in lacu Cumano. Tunc Vuilla in primis hoſtiliter aditur, & adempto omni de lacu exitu, cottidianis fundibulariorū & ſagittariorum, aliorumq; belli inſtrumentorum impugnationibus fatigatur, & non plenis duobus menſibus obſeſſa capitur, & ad vltimum clementia Imperatoris dimiſſus, quò vellet ire permittitur. Qui quanta potuit velocitate Berengarium adijt, & ne ſe Imperatori dederet, omnibus modis perſuaſit. Eodem anno Adalbertus Rugis ordinatus epiſcopus, nihil in his, propter quæ miſſus fuerat proficere valens, & inaniter ſe fatigatum videns, reuertiter, & quibuſdam ex ſuis in redeundo occiſis, ipſe cum magno labore vix euaſit, & ad regem veniens, charitatiuè ſuſcipitur, & à Deo amabili Vuilhelmo archiepiſcopo, pro retributione tam incommodæ ab eo ſibi machinatæ peregriuationis, bonis omuibus & commodis quaſi frater amplectitur & ſuſtentatur. Reginbertus Dei ſeruus obijt, miſsis etiam pro eo ad Imperatorem literis, reditum ipſius in palatio operiri iubetur. Eodem anno Adalbero venerabilis vir Metenſis epiſcopus obijt.

Pontificis perfidia in Imperā. Ottonem.

Anno Dominicæ incarnatiouis D. CCCC. LXIII. Rex iterum Papiæ natalem Domini & paſcha celebrauit. Interim Adalbertus huc illucq; diſcurrens, quoſcunq; poterat ſibi vndiq; attraxit, ſed & Corſicam ibi ſe tueri nitens intrauit. Romanum etiam pontificem multipliciter in ſuum adiutorium ſollicitauit. Dum hæc igitur aguntur, Imperator à Papia mouens iter, Beregarium in monte ſancti Leonis obſedit, totamq; ibi æſtatem ſedens, ſæpe montem vndiq; circundedit, & ne aliquatenus pateret exitus, vel introitus prohibuit. Interim Ioannes Papa promiſsiones Imperatori factas obliuioni tradens, ab eo deficit, & Berengarij ſeu Adalberti partibus fauens, Adalbertum Romam intromittit. Quas doloſitatis eius fraudes Imperator audiens, relicta circa montē obſidione Romam verſus cùm hoſte pergit, Cuius ipſi metuentes aduentum, plurimum theſaurū ſancti Petri rapientes, fugæ ſubſidia petunt. Tunc Roma in plura diuiſa, partim Imperatori fauenres, multi enim à prædicto Papa iniurijs ſe opprimi conquerèbantur, partim apoſtolico blandieutes, licet diuerſa ſentirēt, Imperatorem tamen cum honore debito vrbem intromittunt, ſeq; per omnia datis obſidibus, illius ditioni ſubiungunt. Imperator verò plurimorum Epiſcoporum collecta multitudine Synodum coadunauit, & conſilio eorum miſſa legatione, canonica authoritate, profugum apoſtolicum ad ſedem pontificalem & apoſtolicam reuocauit. Illo tamen hoc omnibus modis renuente, plebs Romana Leonem proſcriniarium, virum ſtrenuum et induſtrium communi conſenſu in locum eius elegit & ordinauit, cui ſynodo interfuerunt omnes propè Romanæ & Italiæ epiſcopi. Argelfredus etiam Aquileienſis patriarcha, qui tunc temporis etiam ibidem obijt: ſed & de noſtratibus interfuerunt: Adaldagus & Heinrichus archiepiſcopi: Landuuardus, et Orgerus epiſcopi, Poſtea Ioannes, qui & Octauianus, videns ſe eſſe depoſitū, ſera pœnitentia ductus, Adalberto diſiungitur. Adalbertus verò in Corſicam reuertitur. Eodem anno Gard Caſtellū in Italia capitur, apud nos quoq; Sclaui, qui dicuntur Lunſinzani, ſubdūtur.

Luſacij aliàs.

Berengarius capitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LXIIII. Imperator Romæ natalem Domini celebrauit. Berengarius cum ſuis in montem ſancti Leonis obſeſſus vincitur, & idipſum caſtellum Imperatoris ditioni ſubditur, & Berengarius cum Vuilla in Bauariam mittitur. Romani iterum ab Imperatore ſolito more deficiētes, pluribus alijs caſtellanis, ſibi per coniurationem extrinſecus adiunctis, eum occidere nitebantur: ſed inſidijs eorum patefactis, eodem die, quo eum extinguere moliebantur, necem ſibi paratam anticipans III. nonas Ianuarij cum pauciſsimis ſuorum eos inuaſit, & non modicam illorum multitudinem intra muros vrbis proſtrauit. Die verò ſequenti, Romam iterum venientes, centum obſides dederunt, & ſupra corpus ſancti Petri ſub iurerando fidelitatē Imperatori, & Papæ promiſerunt, Tunc Imperator plena ad-

quem Adaldago Archiepiſcopo cuſtodiendum commiſit. Duas quoq; filias Berengarij in palatio cum Domina Imperatrice decenti ſibi honore detinuit.

Eodem anno quidem ex Langobardis more ſolito, ab Imperatore deficiunt, & Adalbertum in Italiam reducunt. Tunc Imperator Burchardum ducem Alemannorum in Italiam miſit, cui ad congrediendum ei vbicunque inueniretur, cum Langobardis Imperatoris fidelibus & Alemannis viſum per Padum nauigauit, & illis vbi eum audierant eſſe partibus, nauim applicuit. In quos in prima fluminis egreſſione Adalbertus inſiluit, vbi & frater eius Guido cum alijs quàm pluribus occubuit. Ipſe verò Adalbertus vix fuga euaſit, & montana quædã vbi Imperatorẽ lateret, intrauit. Hac igitur dux lætus victoria in patriam repedauit, & quæ ſibi acciderant Imperatori ſignificauit. Interim Guido Metenſis epiſcopus vulpina calliditate Imperatori ſimulans fidelem, ipſique infideles ſe proditurum iactitans, legatione Adalberti fungens, in Saxonia Imperatorem aggreditur. Nec tamen viſu aut allocutione ipſius participatur, cum dedecore redire permiſſus, infra Alpes vltra Curiã comprehenditur, & in Saxoniam remiſſus, Sclauis cuſtodiæ mancipatur. Vdo Strasburgenſis epiſcopus obijt, cui Erkanboldus ſucceſsit.

Leo Papa moritur.

Eodem etiam anno Dominus Leo Papa obijt, tunc legati Romanorum Azo videlicet protoſcriniarius, & Marinus Sutrienſis eccleſiæ epiſcopus, Imperatorem pro inſtituendo, quem vellet, Romano pontifice in Saxoniam adeuntes, honorificè ſuſcipiuntur & remittuntur. Et Orgerus Spirenſis epiſcopus, & Linzo Cremonenſis epiſcopus, cum eiſdem Romam ab Imperatore diriguntur, tunc ab omni plebe Romana Ioannes Narnienſis eccleſiæ epiſcopus eligitur, ſediq; apoſtolicæ pontifex intronisatur. Qui ſtatim maiores Romanorũ elatiore animo quàm oporteret inſequitur, quo in breui inimiciſsimos & infeſtos patitur. Nam ab vrbis præfecto & quodam Rotfredo comprehenditur, & vrbe expulſus in Campania cuſtodiæ mancipatur. Hoc demum anno Imperatore ab Italia redeunte, Henricho archiepiſcopo Treuerenſi, Thiedericus eiuſdem eccleſiæ diaconus, & Adalberoni Mettenſi epiſcopo, Thiedericus conſobrinus Imperatoris ſucceſſores inſtituuntur, Bruno quoq; archiepiſcopus germanus Imperatoris, vir ducatu pariter & epiſcopatu digniſsimus, V. idus octobris obijt, cui Folcmarus in epiſcopatu ſucceſsit. Eodem anno Gero Marchionum noſtri temporis optimus, præcipuus obijt. Lotharius rex dominam Henimam ſibi coniugio copulauit.

Bruno archiepiſcopus Colonienſis moritur.

Anno dominicæ incarnat. D.CCCC.LXVI. Imperator Coloniæ natalem Domini celebrauit, cunctaq; ibi Lotharienſis regni negocia, prout ſibi videbatur, diſpoſuit. Erkanbertus Vuirtzburgenſis cœnobij Abbas obijt, & Imperator electione monachorum Adelbertum Rugis ordinatum epiſcopum eidem monaſterio præfecit. Starkandus Rubilocenſis eccleſiæ epiſcopus obijt, cui Reginoldus ſucceſsit in epiſcopatu. Vdo comes coniurationem cum Adelberto Berengarij filio habens, & in Italiam ad excæcandum Vualdonem Cumanum epiſcopum, ire diſponens, Imperatoriæ maieſtatis reus eſſe conuincitur, & ſacramento ne aliquatenus vllas partes regni præſumat ingredi, regno expellitur. Vuikerus Treuerenſis cœnobij Abbas obijt, cui Aſolfus in Abbatia ſucceſsit. Imperator iterum in Italiam ire diſponens, Aſſumptionẽ ſanctiſsimæ Mariæ virginis Vuormatiæ celebrauit, ibiq; habito cum omnibus regni maioribus concilio, inde per Alſatiam & Curiam alpes tranſcendens, Italiam intrauit, & Sigolfum Placentinum epiſcopum, quoſdamq; ex comitibus Italicis, propter Adalbertum priori anno à ſe deficientes, in trans Alpinas partes Franciæ vel Saxoniæ cuſtodiendos direxit. Tunc Romani Imperatoris metuentes aduentum, Rotfredo iam mortuo, à cuſtodia quatenebatur, Ioannem apoſtolicum abſoluunt, & veniam pro malis, quę ei ingeſſerant, poſcentes, in locum & ſedem ſuam illum reſiſtuunt. Eodem anno comes Eberhardus obijt. Eodem anno Berengarius quondam Italiæ rex exul moritur, & in Babenberg regio more ſepelitur, Cuius vidua Vuilla antequã ſepeliretor ſibi velum ſancti moniale aſſumpſit. Vdo comes ſacramenti oblitus Franciam ingreditur, vnde iterum abſq; omni vtilitate reuertitur.

Vdo comes ex regno pellitur.

Anno Dominicæ incarnationis D. CCCC. LXVII. Imperator Romæ natalem Domini celebrauit, & excepto præfecto vrbis, qui aufugerat XIII. ex maioribus Romanorum, qui authores expulſionis Domini Ioannis Papæ videbantur, ſuſpendio interire iuſsit. Inde progrediens per Spoletum Rauennam adijt, ibiq; paſcha celebrans cum Domino Ioanne Papa, plurimos ibi ex Italia & Romania Epiſcopos coadunauit, & habita ſynodo, multa ad vtilitatē ſanctæ eccleſiæ adinuenit, & apoſtolico Ioanni vrbem & terram Rauennatium, aliaque complura multis retrò temporibus Romanis Pontificibus ablata, reddidit, eumque inde Romam cum magna lætitia remiſit, ipſe verò in partes Thuſciæ ſeceſsit. Interim Papa Ioannes & Imperator regi Otthoni literas inuitatorias miſerunt, & vt cum ipſis ad natalem Domini Romæ celebrandum feſtinarent, iuſſerunt. Tunc rex pro diſponendis regni negotijs ante ſuum in Italiam iter Vuormatiam venit, ibique in primo ſuo placito, Deo propitio, plurima futuræ prudentiæ ſimul & clementiæ indicia præmonſtrauit. Sicque natiuitate pręcurſóris, & apoſtolorū feſtiuitate Franconofurd celebrata, iter ſuum acceleraturus in Saxoniam, remeauit.

Ea tempeſtate Aſulfus Treuerenſis Abbas præſenti vitæ ſubtrahitur, cui Thietfridus ſucceſſor eligitur. Tunc etiam Dominus archiepiſcopus Vuilhelmus aliquantula infirmitate detentus, in breui (Deo miſerante) conualuit. Domino Imperatore in Italia commorante, legati Nicephori Græcorum Imperatoris Rauennæ ad eum uenerunt, honorifica ſecum munera ferentes, & pacem ab eo, vel amicitiam poſcentes, quibus honorabiliter ſuſceptis, decenterq; remiſsis, Dominus Imperator nuntium ſuum eidem Græcorum Imperatori, pro coniugenda in matrimonium ſuo filio regi Ohttoni priuigna ipſius Nicephori filia ſcilicet Romani Imperatoris, Conſtanſtinopolim dirigit: qui iterum eodem anno ante natalem Domini ad Imperatorem reuertitur. Eodem anno intrante, Septembri menſe Ottho rex Romā iturus, decenti ſe comitatu egreſſus, memoriā ſancti Michaëlis in Auguſta ciuitate celebrauit.

Sige-

CHRONICORVM SIVE ANNALIVM REGINONIS PRVmienſis Cœnobij Abbatis à Chriſti natiuitate vſque ad Otthonem ſecundum finis.

SIGEBERTI GEMBLACENSIS COENOBITAE CHRONOGRAPHIA.

DIcturi aliquid iuuante Deo de contemporalitate regnorum, Primùm pauca dicamus de origine ſingularum gentium, quatenus ſequi poterimus veſtigia maiorum, ducti per ſemitas hiſtoriarum. Ponemus igitur in prima linea regnum Romanorum, in ſecunda Perſarũ, in tertia Francorum, in quarta Anglorum, in quinta Vuandalorum, in ſexta Longobardorum, in ſeptima Vuiſigothorum, in octaua Oſtrogothorum, in noua Hunnorum.

DE REGNO ROMANORVM.

DE regno Romanorum non aliud dicendũ puto, niſi quod Propheta Daniel interpretatus eſt de quarto regno, quod ſicut ferrũ comminuit, domat & conterit omnia, ſic ab origine ſui tutuderit, domuerit & contriuerit omnia penè mundi regna. Nouiſsimo verò tempore, regnum illud quod in tibijs ſuis ferreis diutiſsimè & firmiſsimè ſine aliqua laſsitudine ſteterat: tandem ferro ſuæ fortitudinis commixto cum teſta humanæ imbecillitatis ex alto dominationis ſuæ gradu cum fragore terribili labare cœperit. Hoc regnum primi Perſæ impulerunt, qui ſemper cum Romanis penè ex ęquo ſe habuerunt: modo verò vacillante reipublicæ ſtatu eius vltrò impetere non timuerunt, & inſuper eos ſuis finibus mutilare potuerunt quando Iuliano apoſtata cæſo & exercitu miſerabiliter ſubiugato, nimis fortunati facti ſunt ex eorum infortunio. Ita regnum illud, quod tanto tempore omnes penè mundi gentes prædæ & dominationi habuit, modo Dei omnipotentia miſcente ei duplum in poculo, quo cæteris miſcuit, cunctis penè gentibus prędæ & ludibrio patuit, & qui olim cum alijs gentibus pro ſola gloria certabant, modo ſaluti ſuæ vix ſatis conſulere poterant. Nam quęcunq; gentes aut minuendæ domo multitudinis cauſa, aut amore exercendæ ſuæ feritatis à patria ſua exulabant, Romanum imperium inceſſabant: & de eius latiſsimo corpore velut partes quaſdam ſibi exſcindebant, & in eius ſibi regnandi locum ſtatuebant. Hoc inſequentibus clarè apparebit.

DE REGNO PERSARVM.

POrro regni Perſarum originem altius repetere modò non videtur vtile, quia quæ huius regni fuerit antiquitas, quanta & quàm potens huius antiquitatis nobilitas, ſatis recolet lector per antiquorum hiſtorias. Hoc tantùm notabo, quia ſępe victoria abuſi de Romanis, nunc autem recens cæſo Iuliano & exercitu Romanorum profligato, & finibus ſuis Romano imperio mutilato, & ſic pro ſuo libitu pacis fœdere in viginti nouem annos compoſito fœlicitatẽ ſuam non temperanter ferebant: & ſapore rege eorum inſolentius agente, Chriſtianis & Romanis omnibus modis infeſti erant.

DE REGNO FRANCORVM.

ORiginem Gentis noſtræ, regni ſcilicet Francorum, notificemus alijs ex relatu fideli maiorum. Poſt illud famoſum & cunctis ſeculis & gentibus notum Troianæ ciuitatis excidium victoribus Græcis cedentes reliquiæ Troianorum: pars eorũ cum Aenea ad fundandum Romanum imperium ad Italiam perrexit, pars vna ſcilicet duodecim millia duce Antenore in finitimas Pannoniæ partes ſecus Męotidas Paludes peruenit, Ibiq; ciuitatem ædificauerunt, quam ob ſui memoriam Sicambriam vocauerunt: in qua multis annis habitauerunt, & in magnam partem coaluerunt, & à crebris incurſibus Romanum ſolum inceſſentes, vſq; ad Gallias ferocitatis ſuæ veſtigia dilatauerunt. Hos adeo Romanis infeſtos Cõſtans Cęſar filius Magni Conſtantini bello oppreſsit, & tandem Romano imperio ſubiectos aliquantulum à ſua feritate manſuefieri coegit. Poſt aliquot annos rebellandibus Alanis contra Valentinianum

Imperato-

Imperatorem, cum eos non poſſet Imperator penitus debellare, ei quòd eos intranſibiles Mæotide paludes tutarentur: propoſuit Valentinianus, quod ſi qua gens has paludes intrare, & rebelles Alanos poſſet conterere, decem annis eos à tributis liberos redderet. Hac pactione Troiani illecti, & fortitudine & prudentia confiſi, duce Priamo Mæotidas paludes Romanis inuias ingreſsi. Alanorum gentem exterminauerunt, & ita Valentiniano ſatis fecerunt. Valentinianus eorum virtute delectatus, eos, qui prius vocati erant Troiani, deinde Antenoridæ, poſtea etiam Sicambri: Francos Attica lingua appellauit, quod latina lingua interpretatur feroces.

Alij Francos cognominatos dicunt à quodam eorum rege Francione, qui in bello fortiſsimus, dum cum multis gentibus dimicaſſet: in Europam iter direxit, & inter Danubium & Rhenum conſedit, ibiq; progenies eius coaluit, nullusq; iugum vſq; ad id tempus ſuſcipere voluit. Vndecunq; ergo denominati ſunt Franci: quantum altius colligere potuerunt hiſtoriographi, hic Priamus regnabat ſuper eos tempore prioris Valentiniani. Nam ex ipſo regis nomine recolentes nobilitatem illius Priami ſub quo euerſa eſt Troia: inde gloriabantur gentis ſuæ manaſſe primordia. Exacto decennio cum exactores repeterent tributa à Francis, Franci pro ſuperiori victoria inſoleſcentes, & de viribus ſuis præſumentes, non ſolum tributa negare, ſed etiã Romanis præſumunt rebellare. Romani collecto exercitu ſuper Francos irruunt, & victos vſq; ad ad internicionem preterunt.

DE REGNO BRITANNORVM.

NArrat antiqua Britannorum hiſtoria, quod Aſcanius Aeneæ Troiani filius de filio ſuo Syluio nepotem habuerit, nomine Brutum. Hic matrem ſuam naſcendo, patrem verò venando, caſu interfecit. Cuius parricidij cauſa, tam exoſum eum parentibus ſuis reddidit, vt de Italia pulſus, in Græciam fugeret. Vbi exul cum eſſet, tanta cœpit probitate pollere, vt confluentibus ad eum Troianis, qui ibi captiui habebantur, ducatum eorum ſortiretur. Quorum fretus multitudine & animatus conſilio, petijt à Pandraſo rege Græcorum libertatem eundi ad alias nationes. Rex autem ira permotus, bello eos conterere voluit, ſed nequaquam potuit. Nam victoria Bruto adeo proſpera prouenit, vt plurimos de exercitu regis perimeret, ipſumq; ex improuiſo caperet. Regi autem mortem interminatus niſi rogatis annueret, exegit ab eo filiam ſuam in coniugium, auri & argenti copiam multam, naues, frumentum, cęteraq; marino itineri neceſſaria. Quæſitis igitur ex regis imperio pluſquam trecentis nauibus, & omni genere farris oneratis Troianis auro & argento plurimo ditatis, Brutus filiam regis accepit, & ſalutato rege æquoreũ iter aggreſſus eſt. Tranſierunt autem Africani & Mauritaniã, veneruntq; ad littora Tyrrheni maris, vbi quatuor generationes gentis ſuæ exules inuenerunt cum Duce eorum Corineo, quibus ſecum aſſumptis direxerunt iter ad fines Aquitaniæ. Ibiq; eis exortum eſt cum Gallis grauiſsimum prælium, quibus eo tempore decẽ reges præſidebant. In quo congreſſu apparuit miranda fortitudo Corinei ducis, qui tam validè percuſsit conſulem vnum in ſummo capite, vt eum diſſecaret in duas partes toto corpore diuiſo.

Nepos autem Bruti Turonis & ipſe fortiſsimus miles, qui ſolo gladio ſexcentos viros ibi peremit, hoſtium gladijs occiſus eſt, deditq; nomen Turoni ciuitati, quia illo in loco inhumatus fuit. Hanc ciuitatem Brutus dicitur poſtmodum conſtruxiſſe (vt Homerus teſtatur) finito illo certamine, vbi ex vtraq; parte multi ſunt interfecti. Brutus cum ſuis ad naues tranſijt, cœptumq; iter aggreſſus, tandem ad Inſulam deſtinatani peruenit. Erat autem nomen Inſulæ illius Albion, & à ſolis gigantibus inhabitabatur, cum quibus certamen perſæpe habuerunt.

Brutus vero de ſuo nomine Inſulam appellauit Britanniam, hominesq; ſuos Britones vel Britannos. Dux autem Corineus terram, quæ ſorti ſuæ ceſſerat, Corineam vocauit, quæ modo Cornubia vel à cornu Britanniæ, vel per corruptionem prædicti nominis appellatur. Porro exactis viginti quatuor annis, ex quo Inſulam ingreſſi ſunt, mortuus eſt Brutus, relictis tribus filijs regni ſui hæredibus. Qui ſepulto patre diſtribuerunt inter ſe regnum patris, ſinguli partem ſuam de nomine proprio appellantes

pellantes. Primus, cui nomen erat Locrinus, mediam partem inſulæ poſſedit: quæ poſtmodum Leogria eſt appellata. Secundus qui Camber dicebatur, accepit partem illam, quæ poſtea Cambria dicta eſt, & modo Gallia vocatur. Tertius, cui nomen erat Albanacius, poſſedit terram quæ nunc Scotia dicitur, eiq; indidit nomen de nomine ſuo Albaniam. Regnauit autem Locrinus decem annis & mortuus eſt. Et ita vſq; ad Iulium Cæſarem Britanni libera dignitate regnauerunt, ſub cuius imperio Romani tributarij facti ſunt. Porro tempore Marci Antonij Veri inſtantia Lucij Britanniarum regis per legatos Eleutherij papæ myſteria Chriſtianitatis perceperunt, in qua aliqui eorum vſq; ad martirij coronam prouecti ſunt. Orta enim perſecutione ſub Diocletiano Cæſare, licet fides in pluribus deficeret, in alijs tamē nec frangi, nec mori potuit. Sed poſtquam Maximus tyrannus inſulam Britanniæ militum præſidio euacuauit, irruerunt Picti cæteræq; barbaræ nationes cum eis, populumq; imbellem & terram totam in cæde & præda vaſtare cœperunt. Acceſsit huic malo & aliud, quod rex Vuortigernus ad tutamen ſui hoſtiumq; expugnationem inuitauit gentem Saxonum adhuc Paganorum. Nam cùm aliquandiu ſtrenuè ac fortiter eos tutati fuiſſent, dominandi cupiditate illecti, dignitates ciuium à rege petierunt, vt non iam opem ferre ciuibus: ſed potius tyranoidem exercere in eos liberius poſſent. Quod Britanni precauentes expulerunt eos, ſed illi repulſi multiplicius redierunt pacemq; ſimulantes penè vniuerſos principes eorum fraudulenter occiderunt. Præualentes igitur ad tempus ciuitates & caſtella occupauerunt, donec ſurgeret rex Aurelius Ambroſius, qui eorum ducem interfecit, ciuitates eis abſtulit & reliquias eorum effugauit. Poſtquem ſurrexit Vtherpendragon Aurelij frater, qui genuit Arturum regem inuictum atq; magnificum. Poſt hos ſex reges de gente eorum regnauerunt, & tunc præualentibus Anglis auxilio Africanorum aliarumq; gentium Britónes monarchiam inſulæ & diadema regni amiſerunt, & alij quidem in minorem Britanniam, vbi eorum & genus, & nomen permanet, alij vero in Galliam transfugerunt. Denuò cum redirent, regnum obtinuerunt, ſed non multò poſt vrgente eos diuina vltione per famem & mortalitatem Inſulam alienigenis gentibus inuadendam reliquerunt, & ab illo tempore Saxones, id eſt, Angli, Angliam de nomine eorum nuncupatam ſubiugo tenuerunt.

DE REGNO VVANDALORVM.

Vvandali, quoq; de Scythia oriundi, à Gothis victi, alienas terras inuadere cœperunt, qui ſuas retinere non potuerunt. Hos circa Danubium commorantes, rurſum poſt multum tempus Giberich Gothorum rex bello victus inde exturbauit, & ad hoc perpulit vt quas quoquo modo habere videbantur, relictis ſedibus Romano imperio ſe ſubderent, & à Conſtantino Magno locum habitandi ſibi dari ſuppliciter peterent, quod & impetrauerunt, & Pannonias ab eo ſibi delegatas per ſexaginta annos pacificè inhabitauerunt. Vnde anno Arcadij tertiodecimo & Honorij euocati inſtinctu Stiliconis rebellionem contra rempublicam meditantis infuderunt ſe per Gallias iunctis ſecum Alanis, eaſq; aliquandiu miſerrimè dilacerauerunt. Etiam inde eos expellebant Gothi, non quidem proſpicientes Galliarum quieti, ſed vacuè facientes patriam ſuæ rapacitati. Vuandali Hiſpanias aggreſsi, nunc Hiſpanias, nunc Gallias multo tempore depopulati ſunt, ſed nec ibi à Gothis tuti eſſe potuerunt. Quippe quia Gothi nimis Italiam inquietabant. Honorius deliberato cum ſuis conſilio Hiſpanias & Gallias, quas ſibi à Vuandalis & alijs gentibus præreptas dolebat, Gothis rata confirmatione donauit. Cùm ergo Gothi à finibus ſibi deputatis Vuandalos alioſq; hoſtes effugare maturarent, & Vuandali vndiq; concluſi timore Gothorum æſtuarent, populi peccatis facientibus inopina & grata occurrit eis fœlicitatis opportunitas. Nam inter Bonifacium & Etium Romanos duces per inuidiam orta ſimultate Bonifacius factus inferior

rior cum dolorem ſuæ iniuriæ nollet vlciſci, niſi damno & periculo reipublicæ ad Hiſpanias tranſiuit & Vuandalos ad occupandam Lybiam & Africam inuitauit, quò cum peruolaſſent, ibi regnum ſuum multo tempore confirmauerunt, & diuina & humana ſine aliquo reſpectu humanitatis vel diuinitatis perturbauerunt.

DE REGNO VVINILORVM.

Vuinilorum qui poſtea patria lingua Longobardi à longis barbis vocati ſunt, certam quidem originem legimus: ſed certum originis eorum tempus non inuenimus. Nam reges regnaſſe ſuper eos legimus, quorum etiam nomina didicimus, ſed annos regni eorum per tempora diſtinctos non inuenimus. Hi in Scandinauia Scythiæ inſula degentes, cum ita multiplicati eſſent, vt eos terra ſua capere non poſſet, egreſsione tertiæ partis minuere multitudinem, conſilium habuerunt, & quinam exire deberent miſſa ſorte quæſiuerunt. Ergo tertia pars Vuinilorum prout eos miſſa ſors elegerat, ducibus Agion & Ibor de Scandinauia egreſsi, de loco in locum incerti & vagabundi & à multis ſæpe bellis impetiti, viriliter, quia pro anima res erat illis, ſalutem & libertatem ſuam defendebant. Porro Agion & Ibor mortuis, regnauit primus ſuper eos Agelmundus triginta tribus annis, qui dum ageret ſe inſtò ſecurius, à Bulgaribus cum multis ſuorum eſt extinctus. Lamiſsio regnauit ſecundus & poſt eum quadraginta annis regnauit Lethu tertius, Ildehoc quartus, Gudeoch quintus, eo tempore, quo Odoacer regnabat in Italia, ſextus Longobardorum rex fuit Claffo, ſeptimus Tato, octauus Vualtharithus, nonus Audobin, qui Longobardos in Pannoniam duxit, decimus Alboin, qui tranſductis in Italiam Longobardis, regnum eorum ibi firmiſsimè ſtabiliuit.

DE REGNO GOTHORVM.

At Gothorum, qui apud antiquos Gethæ dicti ſunt, quiq́; poſtea diuiſi duo ex ſe regna, id eſt Oſtrogothorum & Vuiſigothorum fecerunt: talem originem fuiſſe cognouimus ex hiſtoria Iordanis. Iſti Scandinauiam Scythiæ inſulam primo incoluerunt, cuius poſſeſsione non contenti cum rege eorum Berich inde exierunt: & vicinas Scythiæ inſulas & terras peragrantes, vicinas gentes bellis laceſſebant, & terrore nominis ſui finitimas gentes ſibi ſubigebant. Poſt ſub Filimere quinto rege ſuo ad vlteriora Scythiæ progreſsi, ad citeriores vſq; ripas Danubij, terras Thraciæ, Daciæ, Mœſiæq́; diu longè lateq́; ſunt peruagati. Ibi per multa tempora, imò per multa ſecula in gentem magnam coaluerunt, & multas gentes victorijs ſuis applicantes, nomen & fortitudinem ſuam amplificauerunt, viribus vigentes, ingenio callentes, philoſophiæ quoq; ſtudijs eruditi, natiuam barbariem exuentes, humanitate & honeſtate alijs barbaricis gentibus præminebant. Tempore autem Decij imperatoris tranſito Danubio cum Gniua rege ſuo grauiter incubabant Romano imperio, Qui à Decio impetiti bello, exercitu Romano protrito, ipſum Decium peremerunt cum filio Decio. Hac fœlicitate elati & ſæpe poſtea in congreſſu Romanis ducibus ſuperiores effecti toti orbi Romano erant terrori. Iſti adhuc trans Danubium conſtituti, tempore Valentis imperatoris cœperunt ciuili bello inter ſe collidi: Athalaricus dux vnius partis, cum præualuiſſet Fritigerno duci alterius partis, Fritigernus à Valente auxilium petit, Chriſtianum ſe fieri promittit. Valens auxilium mittit, eoſq; in ſectam Arrianorum Arrianus ipſe induci fecit. Anno tertio decimo Valentis Hunni, qui & ipſi in Scythia potenter debachabantur, atq; ferociter, nacti oportunitatē ex inteſtina Gothorum ſimultate fines eorum ex improuiſò inuadunt, eoſq; bello victos aut ſibi ſubiugant, aut captiuitate excruciant, aut patria eliminant. Ita Gothi, qui multas gentes ſubdiderant ſuo ſeruitio: Hunnorum ſubduntur dominio, & nimis eorum potentiam adaugent, dum omnes, qui Gothis ſeruiebant per Gothos Hunnorum parent principatui. Taliter Hunni in omni pene Scythia principatu & fortitudine cunctis præminebant. Gothi victi, partim ſe Danubio tranſito ingeſſerunt finibus Romanis imperij, & à Valente petierunt terram ad inhabitandum ſibi dari. Qua re impetrata cum aliquandiu ſe continuiſſent ab omni armorum inſolentia: tandem Romanorum auaricia

auaricia coacti, & Dei familiaris inopia, in ipſo imperij ſui ſinu, grauia concitauerunt prælia. Quibus Valens Imperator occurrens, bello victus ab eis & igni crematus, iuſto Dei iudicio reipublicæ nimiam intulit incommoditatem, hoſtibus verò auxit elationem. Hi ergò Gothi qui Romano imperio incubabant, Vuiſigothos, id eſt, ſe occidentales Gothos nominabant, & per multos annos occidentales Romanorum fines vſq; ad ipſas vlteriores Hiſpanias infeſtabant, vbi etiam poſtmodum in regnum coaluerunt.

Porro Gothi qui in patrio ſolo trans Danubium ſub Hunnorum domino remanere paſsi ſunt, regulos quidem ſuæ gentis habuerunt, & ſeſe Oſtrogothos id Orientales Gothos appellauerunt, qui & ipſi poſtea per Theodoricum regem ſuum à Zenone Imperatore Italiæ regnum dono acceptum per multos annos tenuerunt. Ita Gothi quaſi duobus capitis ſui cornibus Orientem & Occidentem ventilantes acerrimè duo ex ſe regna creauêre, ſcilicet Vuiſigothorum in Hiſpania, & Oſtrogothorum in Italia.

DE REGNO HVNNORVM.

De regno Hunnorum, quod in omni penè Scythia tenebat principatum, ipſa gentis barbaries me ſilere faceret, niſi illud famoſum Galliarum & Italiæ excidium me loqui cogeret, quando per Attilam eorum regem iudicium Dei ſe longè lateq; effudit, quem quaſi gladium limatum & exacutum de vagina ſuæ indignationis ſuper peccatrices gentes Deus deſtrinxit.

De eorum ergo origine, quæ in antiquorum leguntur hiſtorijs aperiam paucis. Filimer Getharum rex Gandarici Magni filius, qui poſt egreſſum Scandię inſulæ iã quinto loco tenens principatum Getharum, cum terras Scythiæ cum ſua gente introijt, reperit in populo ſuo quaſdam magas mulieres, quas Gethico ſermone Alrunnas dicunt, easq; habens ſuſpectas, de medio ſuo proturbat, longeq; ab exercitu ſuo fugatas in ſolitudine coegit errare. Quas ſylueſtres homines, quos nonnulli Faunos Ficarios vocant, per deſertum vagantes dum vidiſſent & earum complexibus ſe in coitum miſcuiſſent, genus hoc ferociſsimum ædiderunt. Quod fuit primum inter Męotidas paludes minutum, tetrum atq; exile, quaſi hominum genus, nec alia voce notum niſi quod humani ſermonis imaginem aſsignabat, & quos bello forſitan minimè ſuperabant, vultus ſui terrore nimium pauorem ingerentes, terribilitate fugabant, eò quod erat eis ſpecies pauendæ nigredinis, & velut quædam (ſi dici fas eſt) deformia oſſa non facies, habensq; puncta magis quàm lumina. Quorum animi fiduciam toruus prodit aſpectus. Qui etiam in pignora ſua primo die nata deſæuiunt. Nam maribus ferro genas ſecant, vt antequam lactis nutrimenta percipiant, vulneris cogantur ſubire tolerantiam. Hinc imberbes ſeneſcunt & ſine venuſtate ephebi ſunt, quia facies ferro ſulcata, tempeſtiuam pilorum gratiam cicatrice abſumit. Exigui quidem forma, ſed arguti, moribus expediti, & ad equitandum promptiſsimi, ſcapulis latis & ad arcus ſagittasq; parati, ceruicibus firmi & ſuperbia ſemper erecti. Hi verò ſub hominum figura viuunt beluina ſæuitia. Tali ergo ſtirpe procreati Hunni, cunctis vicinis gentibus erant horrori & formidini. Horum potentiam auxit victoria de Gothis manentibus trans ripas Mæotidis paludis, qui in Scythia pollebant gloria ſingularis potentiæ & fortitudinis. Quam victoriam hoc modo adepti ſunt: Venatores Hunnorum ſequentes veſtigia ceruæ Męotidas paludes tranſeuntis, quas imperuias hactenus eſſe putabant, Scythicã regionem diligenter explorant, exploratã omnia Hunnis nuntiant, ad tranſeundum eos animant. Horum ducatu paludibus tranſitis, velut quidam turbo ſubito incubuerunt gentibus Scythicis, easq; omnes ſubiugauerunt ſibi, ipſosq; Gothos cæteris imperitantes aut præminentes expulerunt ſedibus ſuis. Hoc fœlicitatis ſucceſſu Hunni inter cæteras Scythiæ gentes elati, per victoriam de Gothis per annos ferè octoginta laborauerunt ad concuſsionem & ruinam mundi. Ab hac ergo eorum victoria vſq; ad mortem Attilæ regnum eorum in hoc opere annotabimus.

CHRONICON DE CAETERIS REGNIS.

EXtra has & alię gentes fuerunt, quæ Romanum imperium dilacerauerunt, id eſt, Gepidæ, Turcæ, Alani, Bulgari, & aliæ plures, quæ omnes ab Aquilonis plaga exierunt, vt ſuper hoc fortaſſe videatur dictum per Prophetam, ab Aquilone pandetur malum ſuper vniuerſam terram.

ORdiamur ergo telam narrationis noſtræ ab anno Domini tricenteſimo octogeſimo primo, quo anno poſt mortem Valentis, Valentinianus minor & Gratianus filij maioris Valentiniani incipientes ſimul regnare, regnauerunt annis ſex. Ab hoc anno Sapor, qui diu imperauerat Perſis, imperauit annis viginti octo. Ab hoc anno Britanni ſub imperio Romano fuerunt annis triginta tribus, ſuper quos regnabat Maximus tyrannus. Ab hoc anno Vuandali cum rege ſuo Modigiſilo, per Gallias crudeliter debachati ſunt, annis triginta tribus. Super Francos in Sycambria commorantes regnabat Priamus. Alij ſcribunt perijſſe eum in bello, quo (vt diximus) Franci nimis attriti ſunt ab exercitu prioris Valentiniani, & de Sycambria exire compulſi. Fritigernus, qui ſuper Vuiſigothos aliquandiu regnauerat, ab hoc anno tribus annis regnauit. Oſtrogothis in patrio ſolo ſub Hunnorum dominio remorantibus præerat Vuinitharius, eiſq; ab hoc anno vſq; ad mortem Attilæ per annos plus minus octoginta præfuerunt reguli gentis ſuæ. Balamber Hunnis imperabat, qui & poſt eum Mundzuch pater Attilæ, Octar & Rugila fratres eius, Bleda & Attila frater eius, ab hoc anno vſq; ad mortem Martiani Imperatoris regnauerunt annis plus minus octoginta.

¶ *Anno ab Adam 5576. ſecundum Dionyſium, Anno verò Domini 381. ſecundum Dionyſium, Olympiade 289. Anno quarto poſt mortem impij Valentis, imperant Gratianus & Valentinianus, Sapor, Priamus, Britanni, Modigiſilus, Fritigernus, Vuinitharius, Balamber.*

THEO-

Roman.	*Perſa.*	*Francor.*	*Britan.*	*Vuandal.*	*Vuiſigotho.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*
Gratian.	*Sapor.*	*Priamus.*	*Britan.*	*Podigiſil.*	*Fritiger.*	*Vuinitha.*	*Balāber.*	
1	1	1	1	1	2	1	1	381

Theodoſius à Gratiano magiſter militum ordinatus, incredibili celeritate & mira fœlicitate deuictis multis barbaris gentibus, laſſam rempublicam in orientis partibus reparauit.

Clarebant eo tempore Damaſus Romæ 13. papatus annum agens. Didymus Alexandrinus, qui à quinto ætatis anno lumine captus, quamuis eſſet elementorum ignarus: tamen in literarum ſcientia etiam philoſophus mirabilis. Hieronymus totus diuinæ ſcripturæ incumbens. Gregorius Niſenus, Gregorius Nazianzenus, Martinus Turonenſis archiepiſcopus, Ambroſius Mediolanenſis, Rufinus Aquileienſis presbyter, Miletius Antiochenus epiſcopus: per hoc clarior, quòd Theodoſius in ſomnis præuidit ſe ab eo indui clamide imperiali & diademate coronari. In Aegypto Pachoniſus abbas. *Damaſus Papa.*

2	2	2	2	2	2	2	2	382

Gratianus valde religioni fauet, & per omnia reipublicæ promptus Theodoſium conſortem imperij facit.

Paula inter nobiles Romanorum matronas prænobilis abrenunciat mundo.

Ciuitatem, quam Antonius pius cum filio Aurelio condidit, & Sommonobriam ab adiacente flumine appellauit, Gratianus Imperator ſuo dominio mancipatam, mutato nomine Ambianis ab ambitu fluminum fecit vocari.

Pſalterium quòd ſecundum Septuaginta interpretes in omnibus eccleſijs cantabatur, Hieronymus correxit. Quò iterum viciato pſalterium nouum compoſuit, quod & à ſeptuaginta interpretum editione non multum diſcordaret, & cum Hebraico multum concordaret. Quod vt omnibus clarum fieret, pſalterium diſtinxit per aſtericum, id eſt, ſtellam * & per obelum, id eſt, virgam iacentem, docens ea, quę continentur ſub aſterico vſq; ad duo puncta in Hebręo haberi, & à Septuaginta prætermiſſa eſſe, Ea verò, quæ continentur ſub obelo vſq; ad duo puncta, in Hebraico non haberi, ſed à Septuaginta addita eſſe iuxta Theodonis duntaxat translationem. Hoc Pſalterium Damaſus Papa rogatu Hieronymi in Gallicanis eccleſijs cantari inſtituit, & propter hoc Gallicanum vocatur. Romanis pſalterium ſecundum Septuaginta reti nentibus ſibi, propter quod Romanum vocatur. Hæc duo pſalteria cum non ſufficerent ad proponenda teſtimonia de Chriſto contra Iudæos, qui non recipiunt niſi ea quæ habentur in Hebræo, addidit & tertium quod vocatur Hebraicum, pro eo quod rogatu Sophronij viri ſapientis tranſtulit illud de Hebraica veritate in latinum, verbo ad verbum. Quod pſalterium & alia Hieronymi opuſcula idem Sophronius de Latino in Græcum tranſtulit.

Eo tempore præfecturam Gallicam miniſtrabat vir illuſtris Fauſtinianus, qui genuit filium, quem ob amorem & memoriam beati Firmini martyris Firminum vocauit, Ambianenſis tempore poſteriori epiſcopum.

Theophilus Alexandriæ epiſcopus cyclum de obſeruatione paſchæ per centum annos digeſtum, quem laterculum vocauit, ab hoc anno inchoauit, hoc eſt, à primo conſulatu Theodoſij.

Damaſus Papa inſtituit rogatu Hieronymi dicere in eccleſia in fine pſalmorum, Gloria patri, &c. Sicut erat, &c. Et inſtituit etiam in eccleſia pſalmos nocte dieq; cantari.

Anni domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogot.	Hunnor.

Vt autem chori in duas partes diuiſi,ipſos pſalmos alternatim cantarent, iam tempore Conſtantij Imperatoris in ecclesia Antiochena inſtituerant primi Flauianus & Diodorus viri probatæ vitæ & doctrinæ,quod inde ad terminos totius orbis vſq; peruenit.

383	3	3	3	3	3	3	3	3

Maximus in Britannia per tyrannidem imperium inuadit.

Maximus iſte ex imperatorio genere deſcenderat,& Magni Conſtantini conſanguineus fuit, vnde & partem imperij ſibi competere calumniabatur. Qui cum Britanniæ factus fuiſſet rex cœpit ſubire, atq; tyrannidem contra Romanum imperium exercere.

Baſilius Cæſarienſis,qui gemina philoſophia & ſanctitate claruerat,cui Deus apparens ad preces eius eum docuit,vt proprijs verbis ſanctum ſacrificium conſecraret. Cui reuelatum eſt quod Mercurius miles & martyr Iulianum Imperatorem peremerit,qui iuuenem,qui ob amorem virginis ſibi per diabolum conciliatæ negauerat Chriſtum,Chriſto reconciliauit,palam alter cauſas cum diabolo,qui impetrauit à Deo vt ſanctus Effrem Syrus Græcè loqueretur,qui peccata peccatricis ſcripta & ſignata orando obliterauit. His & multis alijs clarus dum medicus Hebræus imminere ſibi mortem per tactum venæ reuera pronunciaret,mortem orando in craſtinum diſtulit,& ita medicum cum ſuis ad Chriſtum conuertens fœliciter moritur.

Damaſus Papa inuidioſè de adulterio accuſatus,purgatur à 44. epiſcopis accuſatores verò eius de eccleſia expelluntur.

Apollinaris Laodiciæ epiſcopus conuerſus in hæreſim ſui nominis à Damaſo Papa damnatur, quia dicebat:quod Chriſtus natus ſolam carnē non animam ſuſceperit,aut ſi ſuſceperit non rationalem ſed tantum viuificalem animam ſuſceperit,ſed potentia deitatis ſuſceptæ carni pro anima fuerit, & ipſa caro non de Maria ſuſcepta ſit, ſcilicet ea caro & verbum vnius ſubſtantiæ fuerint.

Poſt Fritigernum ſecundus apud Vuiſigothos regnat Athanaricus anno vno,qui confœderatus Theodoſio,& ab eo Conſtantinopoli inuitatus, mox quintodecimo die ex quo venerat ibidem obijt.

Athanaricus.	384	4	4	4	4	4	1	4	4

Damaſus Papa decreuit ne quid contra epiſcopos præſumant archidiaconi,qui dicuntur chorepiſcopi,id eſt regionum vel villarum epiſcopi.

Maximus Pictos & Scotos Britanniam incurſantes,ſuperant.

Vuiſigothi ſub Theodoſio Imperatore ſine rege fuerunt annis 14.

Vuinitharius rex Oſtrogothorum pro libertate contra Hunnos rebellat in Gothia.

Ambroſius epiſcopus libros de ſpiritu ſancto ad Gratianum imperatorem ſcribit.

Corpus Pauli Conſtantinopolitani epiſcopi ſub Conſtantio in exilio ab hæreticis pro Chriſto ſuffocati, Conſtantinopoli refertur cum gloria à Theodoſio imperatore.

Theodoſius.	385	5	5	5	5	5	1	5	5

In Gallia ſanctus Romanus Blauienſis obijt.

Theodoſius Archadium filium Auguſtum facit.

Iuſtina mater Valentiniani Arrhiana, in Ambroſium & omnem ſanctam eccleſiam catholicam execrabili odio deſæuit.

Francis poſt Priamum Priami filius Marcomirus & Somno filius Antenoris,principantur annis 34. Quorum ducatu Franci Sycambria egreſsi, conſedere ſecus Rhenum .n oppidis Germaniæ.

Vuinitha-

Roman.	Perſa.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunnor.	Anni domini.

Vuinitharius Hunnos in bello ſuperat.

Marcomirus.

6	6	1	6	6	2	6	6	386

Maximus in Gallias tranſit, partem Galliæ ſibi ſubditam Britonibus tradidit, vnde vſq; ad hunc diem minor Britannia appellatur. Maximus quoq; apud Treuerim ſedē imperij ſui ſtatuit, & Gratianū imperatorem Lugduni perimit, fratrem verò eius Valentinianum ſimulato pacis fœdere per triennium Italia expellit.

Secunda ſynodus vniuerſalis 150. patrum congregatur Conſtantinopoli, iubente Theodoſio & annuente Damaſo Papa, quæ Macedonium negantem ſpiritum ſanctum Deum eſſe, condemnans, conſubſtantialem patri & filio ſpiritum ſanctum eſſe docuit, dans ſymboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confeſsio in eccleſia ad miſſas ſolennibus diebus decantat. Hic decretum eſt, vt Conſtantinopolitanus tanquam nouæ Romæ epiſcopus poſt Romanum pontificem habeat priuilegium.

Priſcilianus in Hiſpania epiſcopus, condens hæreſim ſui nominis, eccleſiam perturbat. Hic perſonas ſanctæ trinitatis confundebat, dicens, eundē eſſe patrem quem filium & ſpiritū ſanctum, carniū eſcas pro immundis habebat, coniuges viros à nolentibus fœminis, fœminas à nolētibus viris, ſeparabat. Opificiū omnis carnis non Deo bono & vero, ſed malis angelis aſsignabat. Animas eiuſdem naturæ & ſubſtantiæ, cuius eſt Deus eſſe dicebat, & eas ad agonē quendā ſpontaneum, non tamen in terris exercendū per ſeptem cœlos, & per quoſdam principatus gradatim deſcendere, & in malignū principem incurrere, à quo mundum iſtum factū eſſe dicebat, atq; ab hoc principe per diuerſa carnis corpora ſeminari, homines verò fatalibus ſtellis colligatos, corpuſq; noſtrum ſecundum duodecim ſigna cœli compoſitum eſſe dicebat, conſtituens Arietem in capite, Taurum in ceruice, Gemiuos in humeris, Cancrum in pectore, Leonem in manibus, Virginem in ventre, Libra in vmbilico, Scorpium in coxis, Sagittarium in virili, Aquarium in veſicá, Capricornumq; in tibijs, Piſces iu plantis. Super his auditus, in concilijs epiſcoporum Romam petit, ibiq; à ſanctis Damaſo & Ambroſio repudiatus in Gallijs quoq; in ſynodo Burdegalenſe à ſancto Martino, alijſq; hæreticus iudicatus, vbi ſe damnandum intellexit imperatorem Maximum appellat, à quo auditus & epiſcopatu pulſus Treueris ab Euodio præfecto perimitur, cum multis ſuis ſequacibus e dicente Imperatore, vt ſectæ huius complices in Hiſpania perimerentur,

Paula Romæ præponens Bethlehem, ibi cum filia Euſtochio ancillatur Chriſto, & ſanctè viuendo multas ad æmulationem ſanctitatis inuitat.

Itachius & Vrſatius epiſcopi accuſatores Priſciliani concione eccleſiæ priuantur ab epiſcopis nephas eſſe dicentibus, cuiuſcunq; modi hominem epiſcoporum accuſatione necari, maxime Imperatores & aliquibus epiſcopis Itachium & Vrſatium defendentibus, & hac de cauſa ſanctus Martinus à Maximo moleſtatur, quia nolebat cōmmunicare Itachianis, vix tamen obtinuit, vt Priſcillianiſtæ non occiderentur.

Theodoſius ſolus annis 11. imperat.

Balamber rex Hunnorum Vuinitharium in bello perimit, poſt quem ſecundus apud Oſtrogothas regnauit Hummundus annis duobus.

Theodoſius.
Humundus.

1	7	2	7	7	3	5	7	387

Syricius Romanæ eccleſiæ 36. præſidet.

Syricius Papa.

Anno domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrogot.	Hunn.

Hic conſtituit hæreticum pœnitentem per impoſitionem manus ſacerdotalis ab eccleſia eſſe recipiendum.

Hic Manichæos Romæ inuentos exiliauit.

Ambroſius epiſcopus ritum canendi antiphonas in eccleſia primus apud Latinos tranſtulit à Græcis, apud quos hic ritus iam inoleuerat ex inſtituto Ignatij Antiocheni epiſcopi & Apoſtolorum diſcipuli, qui per viſionem in cœlum raptus, vidit & audiuit quomodo angeli per antiphonarum reciprocationem hymnos ſanctæ Trinitati canebant.

Franci Quintinum & Heraclium Romanorum duces, cum omnibus penè ſuis iuxta Treuerim delent.

In Aegypto Ioannes Anachorita ſanctitate & prophetiæ ſpiritu claret.

388	2	8	3	8	8	4	2	8

Corpora Geruaſij & Prothaſij martyrum, Mediolaoi ab Ambroſio reperta ſont.

Horiſmuth. Oſtrogothis regnat Horiſmuth annis duobus.

389	3	9	4	9	9	5	1	9

Valentinianus Imperator Maximum fugiens, Conſtantinopolim venit, & à Theodoſio paternè ſuſcipitur.

Pictorum & Hunnorum ducibus Gnamo & Melga regnum Britanniæ incurſantibus ac deuaſtantibus, quia rectore & defenſore carebat, ex quo Maximus omnes bellicoſos viros ſecum abduxerat, nunciata eſt Maximo regni ſui tanta calamitas. At ille miſit Gratianum municipem cum duabus legionibus, vt Britonibus ferret auxilium, qui cum hoſtibus prœliati, fugauerunt eos in Hyberniam.

Auguſtinus cùm eſſet Manichæus, per Ambroſium ad rectam fidem conuertitur, & relictis ſcholis baptizatur.

390	4	10	5	10	10	6	2	10

Maximus tyrannus ab Ambroſio excommunicatus, quia corrigi noluit, à Theodoſio Aquileiæ in bello perimitur, & Valentinianus Imperio reſtituitur. Alia hiſtoria dicit Maximum Romæ ab amicis Gratiani eſſet interfectum.

Gratianus municeps, audita nece Maximi, cœpit diadema regni. Exinde tantam tyrannidem exercuit in populo, vt cateruatim irruentes in eum, interficerent illum.

Oſtrogothi ſine rege fuerunt annis 40.

391	5	11	6	11	11	7	1	11

Theodoſius Imperator immane facinus, quod commiſit, quando Theſſalonicæ ſeptem millia ciuium fecit occidi in vltionem iudicum, in ſeditione occiſorum imitabili publicæ pœnitentiæ exemplo diluit, ab Ambroſio eccleſia expulſus, & humili ſatisfactione reconciliatus.

Gregorius Nazanzenus epiſcopus obijt.

Ambroſius poſt Hilarium Pictauenſem hymnos in eccleſia canendos primus compoſuit.

Claudianus gentilis poeta Romæ claret.

392	6	12	7	12	12	8	2	12

Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunnor.	Anno domini.

Caput Ioannis Baptiſtæ à Theodoſio Imperatore Conſtantinopolim tranſlatum eſt, quod cum Valens Imperator olim illuc voluiſſet transferre, vehiculum in quo ſanctum caput ferebatur, nullo modo moueri potuit.

7	13	8	13	13	9	3	13	393

Terribile in cœlo ſignum columnæ per omnia ſimile apparuit.

In Hiſpania Prudentius Lyricus poeta claruit.

8	14	9	14	14	10	4	14	394

Hieronymus librum illuſtrium virorum hic finit. Gennadius ab hinc incepit.

Alexandriæ iuſſu Theodoſij, templa idolorum à Theophilo epiſcopo deſtruuntur, & euerſo famoſo Serapis Fano martyrium ibi conſecratur, & in eo oſſa Ioannis baptiſtæ reconduntur, quæ hoc modo Alexandriam translata fuerunt.

Apoſtata Iuliano imperante, & contra Chriſtum furente, pagani oſſi Ioannis baptiſtæ in vrbe Samaria ſepulti, effracto ſepulchro, extrahentes, diſpergebant per agros ea, quæ rurſus collecta igni cremabant, & ſanctos cineres pulueri immixtos, per aëra diſpergebant. Sed quidam monachi ex Hieroſolymis immixti furentibus paganis, quotquot potuerunt oſſa collegerunt, & ad abbatem ſuum Philippum Hieruſalem detulerunt, Philippus ea Athanaſio epiſcopo miſit Alexandriæ.

Sanctus Patricius Scotus in Hybernia cum ſuis ſororibus venditur, vbi cum eſſent regis portarius, angeli ſæpe alloquio fruitur.

9	15	10	15	15	11	5	15	395

Hieronymus ſacras ſcripturas veteris teſtamenti de Hebraica veritate in Latinam linguam vertente, æditio 70. interpretum, quæ tenebatur à cunctis, & Græcis & Latinis cœpit in ſecundis haberi, quod cùm contra inueteratum vſum eccleſiæ fieri, quamuis ſancti & docti viri ægrè ferrent, præualuit tamen authoritas Hebraicæ veritatis, poſtquam patuit, quantum ab ea diſcrepent 70. interpretes.

Arſenius Romæ claret, qui vſq; ad quadrageſimum ætatis annum in aula Imperatorum glorioſè militans, ex ſenatore fit monachus, & per annos quinquaginta quinque in eremo ſanctitatis exemplo omnibus mirabilis enituit.

10	16	11	16	16	12	6	16	396

Hoc tempore in caſtello Iudeæ Emaus natus eſt puer perfectus, ab vmbilico & ſurſum diuiſus, ita vt haberet duo pectora & duo capita, & vnuſquiſq; proprios ſenſus, & vnus edebat & non alter, vnus dormiebat & alter vigilabat, nonnunquam inſimul dormiebant, inſimul ludebant ad alterutrum, & flebat vterq;, & percutiebant ſe inuicem. Porrò vixerunt annis fermè duobus, & vnus quidem mortuus eſt, alter verò ſupervixit diebus quatuor.

Valentinianus Imperator nimia auſteritate Arbogaſtis magiſtri militum ad vitæ tędium perductus, laqueo vitam finiuit. Eugeuius auxilio Arbogaſtis tyrannizat.

Corpora Abacuck & Micheæ prophetarum reuelantur.

Didymus abſq; oculis, anno ætatis 85. Alexandriæ obijt.

11	17	12	17	7	13	7	17	397

Theodoſius Eugenium & Arbogaſtem in bello perimit, & ipſe non multò poſt obijt, poſt quem filij eius Archadius & Honorius imperant annis 13.

Anni domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogor.	Hunn.

Arcadius & Honorius. Gorpora Nazarij & Celſi martyrum Mediolani ab Ambroſio reperta & leuata ſunt.

398.	1	18	13	18	18	14	8	18

Conſtantinopolis iram Dei formidans, igne ſuper nubem terribiliter fulgente, ad pœnitentiam conuerſa euaſit.

Rufinus magiſter militiæ orientalis rebellans, à Stilicone magiſtro militiæ occidentalis perimitur.

Gildo comes Africæ rebellans conſueta ſtipendia Romanis ſubtraxit, quem non multò poſt Stilico interficiens, Africam ad ius priſtinum redegit.

Alaricus. Vuiſigothi rupto cum Romanis fœdere, Alaricum ſuper ſe regem creant, qui regnauit annis 15.

399	2	19	14	19	19	1	9	19

Anaſtaſius Papa. Anaſtaſius Romanæ eccleſiæ 37. præſidet.

Sanctus Martinus ſecundum quoſdam obijt hoc anno.

Florebant in eccleſia hoc tempore ſancti & docti viri Ioannes Chryſoſtomus Conſtantinopoli epiſcopus, ſanctitate quidem & ſcientia clarus, ſed in facundia ſua ſeuerior & liberior iuſto. Donatus Epyri epiſcopus, qui ingentem Draconem expuens in ore eius interfecit, quem octo iuga boum vix trahere potuerunt ad cremandum.

In Hiſpania Oroſius hiſtoriographus clarus habetur.

In Aquitannia Seuerus, qui vitam ſancti Martini & multa alia ſcripſit, qui in ſenecta à Pelagianis ſeductus, ſilentium vſq; ad mortem tenuit, tacendo corrigens quod loquendo peccauit.

In Gallia Seuerinus Agrippinenſis agnoſcitur.

Seruatius quoq; decimus Tungrenſis epiſcopus, Domini noſtri Ieſu Chriſti conſanguineus, non ſolum ex eo, quod voluntate Dei patris faciebat, ſed etiam ſecundum carnem, qui natus quidem in Perſide filius fuit Eminiu, cuius pater fuit Eliud frater Elizabeth, quæ peperit Ioannem baptiſtam. Mater vero Eliud & Elizabeth Eſmeria ſoror fuit Annæ, quæ genuit Mariam matrem Domini.

400	3	20	15	20	2	20	10	20

Romanorum prouincias hinc Vuiſigothi, inde Hunni grauiter incurſant.

Romæ celebrato gladiatorio ludo Thelematius monachus increpans populum attentius ſpectaculo inhiantem, lapidatur à populo, vnde offenſus Honorius Imperator, gladiatorium ludum edicto ſuo in perpetuum remouit.

401	4	21	16	21	21	3	11	21

Imperatores zelum patris Theodoſij ſecuti, in toto orbe Romano templa idolorum deſtrui iubent.

Hieronymus & Rufinus presbiter Aquileienſis orta inter ſe ſimultate, pro quæſtionibus ſcripturarum libros, inuectiuarum ſatis quidem luculento, ſed nimis mordaci ſermone in alterutrum ſcribunt.

402	5	22	17	22	22	4	12	22

Sanctus Martinus ætatis anno octogeſimo primo, epiſcopatus verò viceſimo ſexto obijt hoc anno ſecundum Proſperum, qui ſcripſit eum obijſſe anno quinto Arcadij & Honorij, imò ſecundum Seuerum, qui ſcribit in vita eius, eum poſt mortem Priſcilliani 16. annos vixiſſe.

Ambroſi-

Roman.	*Perſar.*	*Francor.*	*Britan.*	*Vuandal.*	*Vuiſigotho.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*
6	23	18	23	23	5	13	23	403

Ambroſius Mediolanenſis obijt, cuius vitam Paulinus Nolanus epiſcopus ad Auguſtinum epiſcopum deſcribit.

Hic Paulinus Nolæ poſtmodum epiſcopus cùm eſſet innumerabilium prædiorum dominus, admirabili exemplo venditis omnibus, religionem expeditus elegit, cui Theſaria ex coniuge ſoror facta, æquatur beatæ vitæ teſtimonio & merito, hic ſe epiſcopum pro captiuo filio pauperis viduæ ſu ſeruitutem barbari addixit, ſed diuinitus proditus quis eſſet, multos captiuos libertati reſtituit.

Hoc tempore in Italia Siſinnius, Martyrius & Alexander à gentilibus martyrizantur. Quorum corpora cum Mediolanum deferrentur, cæcus per ea illuminatur, dicens, ſe illuc per viſum directum eſſe ab Ambroſio epiſcopo dicente ſe in horum martyrum conſortio deputatum eſſe.

Stilico pacem fratrum Imperatorum interturbare volens, Alaricum regem Gothorum fecit ordinari magiſtrum militum.

7	24	19	24	24	6	14	24	404

Innocentius Papa.

Innocentius Romanæ eccleſiæ 38. præſidet. Hic decreuit pacis oſculum ad miſſas dari, ſabbatho ieiunium celebrari, oleo ad vſus infirmorum ab epiſcopo conſecrato licere vti, non ſolum presbyteris, ſed omnibus etiam Chriſtianis in ſuam ſuorumq; neceſsitatem vngendo.

In Britannia Pelagius execrabili doctrina eccleſiam Chriſti maculare nititur, dicens, hominem ſine gratia poſſe ſaluari ſuis meritis, vnumquemq; ad iuſtitiam propria voluntate regi, infantes ſine peccato originali naſci, & tam inſontes eſſe quàm inſons fuit Adam ante præuaricationem, nec ideo baptizandos eſſe vt à peccato ſoluantur, ſed vt per adoptionem in regnum Dei admittantur, qui etſi non baptizentur, eſſe tamen eos extra regnum Dei æternam & beatam vitam, Adam ſolo ſuo peccato læſum eſſe, eum mortuum eſſe non ex culpæ merito, ſed ex conditione naturæ, qui moriturus fuiſſet, etiam ſi non peccaſſet, dicebat etiam irritas eſſe orationes, quæ fiunt ab eccleſia, ſiue pro fidelibus, ſiue pro infidelibus. Hunc & Celeſtium & Iulianum complices eius, Innocentius Papa damnauit, Hieronymus quoq; & Auguſtinus & alij, eos vt fidei hoſtes armis veritatis impugnabant.

Orientales etiam grauiter exagitat mota de Deo quæſtio, vtrum Deus ſit corpus, & humanum ſchema habeat an ſit incorporeus, & ab humano ſchemate omnino alienus, ſimplicioribus Deum corporeum & ab humano ſchemate eſſe aſtruentibus alijs hoc deſtruentibus.

8	25	20	25	25	7	15	25.	405

Romæ Alexis nobiliſsimi Romanorum vita mirabilis declarata eſt, qui prima nuptiarũ nocte ſponſam relinquens pro Chriſto peregrinatus eſt per decem & ſeptem annos, & tandem apud Ediſſam Syriæ vrbem imagine ſanctæ genitricis Mariæ eum diuulgante, inde quoq; fugit, & ad portum Romanum non ſponte appulſus, à patre ſuo vt pauper accipitur. Ibiq; nulli cognitus decem & ſeptem annos agens, tenore vitæ ſuæ in charta deſcripto, obijt, & diuina voce manifeſtatus, totam Romam ſtupore & gaudio affecit.

Ioannes

Anni domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogot.	Hunn.

Ioannes Chryſoſtomus Eudoxiam vxorem Arcadij Imperatoris multosq́; ſacerdotum infeſtos habens: epiſcopatu pellitur & exiliatur, Sed populo pro hoc tumultuante reuocatur, ſecundo exiliatur: ſed terremotu regiam vrbem grauiter concutiente à ciuibus reuocatur.

406	9	26	21	26	26	8	16	26

Pachomius abbas centeſimum decimum annum agens: in virtutibus conſumatur.

Archadius Imperator oſſa Samuelis prophetæ à Iudæa Conſtantinopolim tranſtulit, tam hilariter occurrentibus populis ac ſi eum viuentem cernerent.

Paula Bethlehem obijt, cuius vitam Hieronymus ſcribit.

Auguſtinus in eccleſia philoſophatur: cuius librorum tractatuum & epiſtolarum numerus plus quàm ad mille triginta extenditur, multis numero non comprehenſis.

407	10	27	22	27	27	9	17	27

Ragadaiſus Scytha cum ducentis millibus Gothorum à Scythia veniens, Italiam inuadit. Ex hoc murmur multum blaſphemantium infremit in Chriſtum, Chriſtianitatis tempora culpantes: fœlicitatē gentium attollunt, inter quos præcipuè Symachus orator furebat, qui etiam ſcriptis epiſtolis ſuis aiebat de Idolatria, & de repetenda ara victoriæ. Quorum latrantium ora iniectos eis veritate oſſe obſtruxerunt: Auguſtinus libro de ciuitate Dei, & Oroſius hiſtoria ſua, Prudentius quoq; poëta, luculento metrici operis libello blaſphemias Symachi refellit.

408	11	28	23	28	28	10	18	28

Auguſtinus apud Yponem Africæ, & Hieronymus apud Bethlehem Iudæ per epiſtolas iter ſe vſq; ad ſimultatem diſceptant de quibuſdam ſcripturæ capitulis: maximè de eo quod dicit Paulus: Se Petro in faciem reſtitiſſe, quia reprehenſibilis erat, de quo Hieronymus ſcripſerat, quia Paulus Petrum non reuerà ſed ſimulatè reprehenderit. Auguſtinus contra dicebat, quod eum reuera, non ſimulatè reprehenderit.

Multis viribus vaſtatis, Radagaiſus à Romanis concluſus, interijt cum omnibus ſuis.

Sdigerdis. Sdigerdis imperat Perſis, annis 34.

409	12	1	24	29	29	11	19	29

Ioannes Chryſoſtomus vrgentibus inimicis epiſcopatu abdicatus, ab Arcadio exilio relegatur, ibiq́; non multò poſt moritur.

Innocentius Papa & occidentales epiſcopi, pro Ioannis præiudicio ab orientalium ſe communione ſuſpendunt.

Iram Dei pro morte Ioannis nimia grandinis tempeſtas Conſtantinopoli incumbens, & mors Eudoxiæ Auguſtæ ſubſecuta intentat.

410	13	2	25	30	30	12	20	30

Archadius orientalis Imperator timens filio ſuo octenni puero Theodoſio, eiq́; tutorem Sdigerdem Perſarum regem teſtamento deſignans, morte obijt. Sdigerdes tutelam pueri benignè ſuſcepit, & pacem firmiſsimam cum

Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.

cum Romanis fecit, mediante Marutha Meſopotamiæ epiſcopo. Is Maruthas & apud Perſas, & apud Romanos, omnibus modis clariſsimus habebatur.

Vtice terra ſeptem diebus mugitum dedit.

Vtilico regnum Honorij affectans filio ſuo Eucherio reipublicæ pernicioſus efficitur, barbaras gentes ipſe alias regno immittens, alias conſenſu ſuo fouens, vnde modo ſolito grauis earum & maximè Vuandalorum rabies per Gallias exarſit.

Honorius poſt Archadij mortem cum fratruele ſuo Theodoſio regnauit annis quatuordecim. *Honorius.*

1	3	26	31	31	13	21	31	411

Atticus Conſtantinopolites epiſcopus claret.

Vuandali duce Croſco Gallias peruagati, multas vrbes & eccleſias ſubuertunt. Croſcus tandem à Mariano præſide Arelati captus, & per victas vrbes ignominioſè retractus, ad mortem tormentatur.

Sub hoc turbine inter multos martyrizantur. Sedunenſis Florentinus & Hylarius, Deſyderius Lingonenſis cum Vincentio archidiacono, Antidius Veſontienſis epiſcopus.

De hoc Antidio legitur, quod aliquando tertia feria poſt palmas tranſiens pontem Duuij fluminis, vidit agmen dæmonum geſta ſua principi ſuo referentium, & inter eos Aethiopem in manu Sandalium præferentem ad iudicium, quod Romanum præſulem, cuius hoc erat per ſeptem annos impugnatum, tandem ad lapſum traxerit, qui vocans ad ſe Aethiopem, & in virtute Dei & ſanctæ crucis ſuper eum aſcendens, eo vectante Romam venit feria quinta, hora celebrandi officij, & dæmone pro foribus expectante, Papæ rem retulit, negantem per Sandalium ad pœnitentiam mouit, & miſſa vice eius celebrata, & parte Chriſmatis à ſe conſecrati aſſumpta, dæmone reuectante ad eccleſiam ſuam redijt ſabbatho ſancto, hora celebrandi officij.

Romæ fœmina Gygantex magnitudinis de parentibus mediocris ſtaturæ nata, multis ſtupori erat.

2	4	27	32	32	14	22	32	412

Alaricus rex Vuiſigothorum per Italiam debacchatus, mandat Honorio Imperatori, vt aut ſecum bello congrediatur, aut Gothis in regno ſuo locum ad habitandum largiatur, Honorius Gallias furori gentium vndiq; expoſitas eis conceſsit.

3	5	28	33	33	15	23	33	413

Vuandali Gallias, quas per tot annos lacerauerunt, relinquentes timore Gothorum, cum Alanis & Suerijs Hiſpanias occupant, ibiq; ferè 30. annis habitauerunt

Alaricus facto fœdere cum Honorio, cùm ad Gallias ſibi datas tenderet, Stilico ipſo ſancto die paſchæ ex improuiſo ſuper eum irruit, & primo impetu victor, poſtea à Gothis turpiter vincitur.

Honorius cognito Stiliconem eſſe tantorum malorum incenſorem, & vitæ ſuæ inſidiatorem, eum cum filio eius Eucherio occidit.

Alaricus

Anni domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogot.	Hunn.

Alaricus rupto fœdere Italiam repetit, ipſam Romam accipit, & in ea multa incendit, multos affligit: à ſanguine tamen & cæde temperat, & ad ſanctorum limina confugientibus indulget, tertia die ſponte Roma egreditur, ad Siciliam nauigare contendens, naufragium patitur, & non multò poſt apud Conſentiam vrbem ſubita morte defungitur.

Capta eſt autem Roma 9. Calendas Septembris, anno 1164. conditionis ſuæ.

His diebus apud Africam in Vticenſi littore, dens Gygantis inuentus eſt tam ingens, vt ſi minutatim in modulos noſtrorum dentium conciderettur, centum dentes inde fieri poſſent.

Interim Vuandalis Gallias incurſantibus congreſsi Franci Modigiſilum regem cum viginti millibus Vuandalorum extinguunt, & ſuprema forte interitio Vuandalorum fuiſſet, niſi reliquis eorum Alanorum Reſplendial ſubſidio veniſſet.

Britannorum vires hac tempeſtate nimijs hoſtium irruptionibus, nimis erant attenuatæ, & quia à Romanis vndiq; bello laborantibus, nihil ſubſidij habere poterant, ſubtrahunt ſe ab eorum dominatione, & per annos circiter 78. multùm calamitatibus laborauerunt. Inito autem conſilio, duxerunt Lundonienſem archiepiſcopum ad regem minoris Britanniæ Aldroenum, vt eis ſuccurreret, at ille tradidit eis fratrem ſuum Conſtantinum cum armata militum manu, ſicq; Conſtantinus erectus eſt in regem, regnauitq; decem annis, habuit autem tres filios, Conſtantē, qui monachus factus eſt, Aurelium Ambroſium, & Vtherpendragon.

Vuandalis poſt Modigiſilum, Modigiſilij filius Gundericus regnat in Hiſpanijs, annis 16.

Vuiſigothorum tertius regnat Athanulphus, annis 3.

Franci ſæpe Gallias inceſſantes, diripiunt primò, & ſecunda irruptione incendunt vrbem Treuerim, quam condidit Treber filius Nini Aſſyrorum regis profugus, à facie nouercæ ſuæ Semiramidis, & à ſuo nomine Treuerim nominauit.

Anni domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogot.	Hunn.
Britanni Gundericus Athanulphus. 414	4	6	29	1	1	1	24	24

Athanulphus Romam redijt, quod reliquum erat abradit, inter cæteros Placidiam quoq; ſororem Honorij imperatoris captiuam abducit, eamq; ſibi vxorem ducit.

Honorius Imperator, quia in Deo ſperauit, affectu optimę religionis, liberauit eum Deus à multis in ſe vndiq; inſurgentibus tyrannis.

Siquidem in Britannijs, Gratianus in Gallijs, Conſtantinus & Conſtans filius eius ex monacho Cæſar factus, Item poſt eos in Gallijs, Gerontius & Maximus Saluſtius, Iouinus Sebaſtianus in Africa, Eraclianus Romæ, Tertulus & Attalus ille, quem Gothi capta Roma Imperatorem ludicrò creatum vno die imperiali ſchemate ſibi miniſtrare fecerunt, hic inquam non iam ludicro, ſed ſerio Imperatore affectans, & hi omnes in tyrannidem inuaſerunt diuerſis locis diuerſis temporibus à militibus Honorij capti aut extincti perierunt.

Notandum verò quòd tres primi reges quidem Britanniæ fuerunt ſibi ſuccedentes, Gratianus videlicet Conſtantinus & Conſtans, ſed ideo tyranni, vt arbitror, appellantur, quia Romano imperio ſubiectionem minimè exhibebant, vel quia ipſum Imperium inuadere nitebantur.

Maximus

Romano.	Perſa.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.	Anno domini.
5	7	30	2	2	2	25	35	415

Maximus Taurinenſis Epiſcopus claret, qui in homelijs componẽdis & in Eccleſia declamandis ſtuduit eleganter.

Hiſpaniæ Vuandalorum ferro, fame, Peſtilentia, morſibus beſtiarum grauiter laborant.

Valentia Galliarum ciuitas à Gothis capta eſt.

Prædeſtinatorum hæreſis hoc tempore cœpit ſerpere, qui ideo prædeſtinati vocantur: quia de prędeſtinatione & diuina gratia diſputantes, aſſerebant quòd nec piè viuentibus proſit bonorum operum labor, ſi à Deo ad mortem prædeſtinati fuerint, nec impijs obſit quòd inprobè viuant: ſi à Deo prædeſtinati fuerint ad vitam, quæ aſſertio & bonos à bonis auocabat, & malos ad mala prouocabat. Hæc hæreſis ex libris Auguſtini malè intellectis initium ſumpſiſſe dicitur.

6	8	31	3	3	3	26	36	416

Honorius Imperator, ſopitis in Africa hæreticis, pacem reddit Eccleſijs.

Perempto à ſuis Athanulpho Vuiſigothorum rege Sigericus regnat anno vno.

Iudæus quidam cùm quæſtus cauſa ſæpe in multis hæreticorum Eccleſijs baptizatus fuiſſet, venit etiam ad Eccleſiam orthodoxorum ſub eadem intentione baptizandus, & cum baptizari deberet, aqua fontis ſubitò diſparuit, & iterum allata aqua & fonte repleto, iterum atque iterum aqua diſparens, virtutem dei & Iudæi perfidiam oſtendit. Sigericus.

7	9	32	4	4	1	27	37	417

Zoſimus Romanæ Eccleſiæ 39. præſidet. Hic decreuit cæream ſabbato Zoſimus Papa.
ſancto Paſchæ per Eccleſias benedici.

Quidā occidentales vltimo anno cycli decennoualis pro Emboliſmo communem annum tenentes, ac per hoc in Paſcha celebrando aberrantes, diuino miraculo ad veritatem reuocantur. In vna enim Italiæ Eccleſia vbi annuatim ſabbato ſancto Paſchæ hora baptizandi ſolebat aqua diuinitus manare, & ſtatim ex ſeſe redire nullo deductorio penitus apparente, nunc temperius iuſto, id eſt 8. Kalendas Aprilis Paſcha celebrantes, aqua non emanans expectatione totius diei ac noctis fefellit, legitimo autem die Paſchæ hora baptizandi aqua ſolito emanans 10. Kalendas Maij Paſcha debere celebrari oſtendit.

Corpora ſanctorum Stephani protomartyris, Nicodemi, Gamalielis & Abibon: Luciano presbytero reuelata ſunt, & corpus quidem protomartyris Stephani Ioannes Epiſcopus à Caphargamala Hieruſalem tranſtulit, quod poſt aliquot annos inde leuatum, à Iuliana matrona, quæ corpus Alexandri viri ſui ſepulti, iuxta corpus protomartyris leuare volens, pro corpore viri ſui corpus protomartyris leuauit, & multa miraculorum gloria illuſtratum Conſtantinopolim detulit.

Perempto à Vuiſigothis Sigerico, regnat Vuallia: annis duobus.

8	10	33	5	5	1	28	38	418

Oroſius presbyter rediens à Hieronymo, ad quem miſſus fuerat ab Auguſtino pro diſcenda quæſtione, de origine animæ, reliquias protomartyris Stephani ad Africam detulit cum hiſtoria inuentionis eius, quam gratia miraculorum proſequente vbique Deus mirificauit. Vnde plura Auguſtinus, multo plura ſcripſit Euodius.

Anno domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.

Honorius pacto fœdere cum Gothis, Aquitaniam tradit eis.

Vuallia Placidiam ab Athanulpho captam reddit Honorio fratri: Honorius eam dat vxorem Conſtannno comiti, ex quo Placidia Valentinianum genuit, qui poſt Honorium regnauit.

419	9	11	34	6	6	2	19	39

Symone & Marcomiro Francorum ducibus defunctis Franci in cōmune deliberant, vt & ipſi ſicut aliæ gentes regnum habeant: & filium Marcomiri ducis Pharamundum ſibi regem ordinant, qui regnauit annis 11.

Pharamundus.

420	10	12	1	7	7	3	30	40

Bonifacius Papa.

Bonifacius Romanæ Eccleſiæ 40. præſidet. Contra hunc Bonifacium ordinato Eulalio, & pro hoc diſsidente Eccleſia: ambo iuſſu Honorij Auguſti vrbe egrediūtur, & ſic reprobato Eulalio iuſſu Auguſti Bonifacius, quia prior ordinatus fuerat, ſedi Apoſtolicæ reſtituitur. Hic decreuit, vt nulla mulier, aut monacha, pallam ſacratam altaris contingeret, aut lauaret, aut incenſum poneret: & vt ſeruus, vel obnoxius curiæ, aut cuiuslibet rei non fiat clericus.

421	11	13	2	8	8	4	31	41

Hieronymus per quinquaginta ſex annos libris ſuis confectis, ita pectore præ laboribus deiecto, vt lecto ſurgere nequiret, niſi apprehenſo manibus fune, qui ad hoc de trabe pendebat, obijt apud Bethleem, anno ætatis ſuæ 98.

422	12	14	3	9	9	5	32	42

Franci vti cœperunt legibus, & legem Salicam dictauerunt, per quatuor gentis ſuæ proceres electos de pluribus his appellatos nominibus, Vſogaſt, Bologaſt, Salagaſt, Vuidigaſt. In villis Germaniæ Salechaim, Bodochaim, Vuingehaim, hi quatuor proceres per tres mallos cauſarum origines conuenientes ſolicitè tractantes, de ſingulis diſcutiendo ſicut lex Salica declarat iudicare decreuerunt. Vuandali, Alani, Suevi, regiones Hiſpaniarum ad habitandum inter ſe trifariam compartiti, & in tribus regnis diuiſi, colliduntur inter ſe inteſtino bello.

413	13	15	4	10	10	6	33	43

Honorius Conſtantium virum ſororis ſuæ Placidiæ in imperium aſciſcit, qui octauo imperij menſe obijt. Eſtimo hunc eſſe Conſtantinum quem Beda dicit in Galliam ab Honorio miſſum.

Britannis ſubiectionē Romano imperio repromittentibus, ſubſidiū mittit Honorius & Hiſpanis Vuandalorum bello laborantibus, ſed id fruſtra fuit.

424	t4	16	5	11	11	7	34	44

Honorius tricennalibus ſuis de pompa capti Maximi tyranni Rauennæ celebratis, obijt.

Theodoſius vtriq; regno imperat annis tribus.

Vuallia rex Vuiſigothorū Vuandalos in Hiſpanijs proſequutus debellat.

Conſtantino rege Britonum Vuortegirnus conſul Gemuſſeorum Conſtantē ex monacho in regem ſublimauit, & vice Epiſcopi ipſe capiti eius diadema impoſuit, affectabat enim regnum ſibi vſurpare, ſed Conſtans qui legitimè nō poterat regnare quolibet modo, aut depoſitus, aut peremptus fuiſſet. Nam fratres illius adhuc pueri erant, Ambroſius & Vtherpendragon, & ad regni gubernaculum nondum idonei, Romam autem ad opem ferendam Britonibus vltra non reuerſuri, ſuaſerunt ei murum conſtruere ab oriente in occidentem, inter Deiram & Albaniam, vt hoſtium acceſſus detineret, peri-

tiamque

Romano.	Perſa.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.	Anno domini.

tiamq́ue armorum tradiderunt, eò quòd patria militibus eſſet euacuata.

Theodoſius.

1	17	6	12	12	8	35	45	425

Ioannes Hunnos regno immittit, & eorũ auxilio ad tyrannidẽ intendit.

Vuandali Mauritaniam inuadunt.

Hoc tempore Theoniſtus Epiſcopus ab hæreticis pulſus eſt vrbe ſua Philippis cum diſcipulis ſuis, Albano Vrſo, Tabraham, ex quibus Albanus apud Moguntiam Galliæ ciuitatem, reliqui verò in diuerſis locis Italiæ pro Chriſto martyrizantur.

2	18	7	13	13	9	36	46	426

Celeſtinus Papa.

Celeſtinus Romanæ Eccleſiæ 41. præſidet. Hic conſtituit vt pſalmi Dauid 150. ante ſacrificiũ canerentur antiphonatim ex omnibus, quod ante non fiebat, niſi tantum Epiſtola beati Pauli & ſanctum Euangelium recitabatur. Ex hoc inſtituto excerpti de pſalmis Introitus, Gradalia, Offertoria, ante ſacrificium communionis, inter communicandũ cum modulatione ad miſſam in Eccleſia Romana cantari cœperunt.

Theodoſius per Ardaburiũ ductu angeli Ioannem tyrannum opprimit.

Romæ inter Etium & Bonifacium ex rei militaris gratia orta inuidia, reipublicæ parturit diſpendia.

3	19	8	14	14	10	37	47	427

Theodoſius Valentinianum Placidiæ amitæ ſuæ ex Conſtantio filiũ imperatorem facit, eumq́; cum Placidia matre Romam ad imperandum mittit, & regnauerunt ſimul annis 24.

Carthago permiſſa eſt muro circumdari.

Caſſianus de Eccleſia Conſtantinopolitana à Ioanne Chryſoſtomo electus, & in Maſsiliam Galliæ presbyter ordinatus, multa ſcripſit. Inter quæ etiam compertas in Aegypto vitas patrum, doctrinasq́ue & regulas datis ad plurimos libris, exponit.

Theodoſius & Valentinianus.

1	20	9	15	15	11	38	48	428

In Britannia Timotheus quidam continentiæ & religionis imagine multis illudens, eos in errorem ſuæ hæreſis induxit, dicens: Chriſtum verum quidem Deum & verum hominem de virgine Maria natum fuiſſe, ſed mentiens dicendo, quod diuina natura conuerſa ſit in humanam naturam.

Romani Hunnos à Pannonia fugant, quam per quinquaginta tenuerant annos.

2	21	10	16	16	12	39	49	429

Bonifacius Africam cui præerat, ſolicitat ad rebellionem.

Gundericus rex Vuandalorum capta Hiſpali cum impiè elatus manus in Eccleſiam ipſius ciuitatis extendiſſet, mox Dei iudicio à dæmone correptus interijt, cui Genſericus frater in regno ſuccedens, regnauit annis 48. Hic vt fertur de fide catholica in Arrhianam ſectam apoſtatauit.

Genſericus.

3	22	11	17	1	13	40	50	430

Clodius.

Clodius filius Pharamundi rex crinitus, regnat ſuper Françoſ annis decem & octo. Ex hoc Franci crinitos reges habere cœperunt.

Auguſtinus in Epiſcopatu Ypponenſi Heraclium ſibi ſubſtitui fecit.

Vualamer.

Vualamer Oſtrogothorum regnum ſuſcipiens, regnauit annis 31. Huius frater fuit Theudemer, de quo ortus eſt Theodericus rex Italiæ.

Anno domini.

Romano.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogot.	Hunnor.
4	23	1	18	2	14	1	51

431 Clodius Thoringiam inuadit, & in Diſpargo caſtello Thuringorũ aliquandio habitauit.

Perempto Conſtante rege Britonum factione vt putatur Vuortegirni conſulis, inoaſit regnum ipſe Vuortegirnus, cum parem ſibi nullum videret.

Interea Saxones cum tribus nauibus exeuntes à Germania, applicuerunt in partibus Caotiæ, regiq; aduentus ſui cauſam aperientes, cũ gaudio ſuſcepti ſunt ab eo, irruentibus verò more ſolito ab Albuna hoſtibus, pugnamq; acerrimam ex vtraq; parte committentibus, rex victoriam obtinuit auxilio Saxonum, ſtrennuè dimicantium. Quorum probitatem inermis cùm rex expertus fuiſſet, dedit eis poſſeſsiones in terra ſua, magnamque familiaritatem & confidentiam apud eum adepti ſunt.

5	24	2	19	3	15	2	52

432 Celeſtinus Papa ad Scotos in Chriſtum credentes Palladium mittit primum Epiſcopum. Poſt quem ad eoſdem ab eodem Celeſtino miſſus eſt ſanctus Patricius, genere Brito filius Conches ſororis ſancti Martini Turonenſis, qui in baptiſmo quidem dictus eſt Suchat, à ſancto Germano Magonius, à Celeſtino verò Patricius, à quo Archiepiſcopus Scotorum ordinatus per 60. annos ſignis ſanctitate doctrina excellens, totam inſulam Hyberniam conuertit ad Chriſtum.

Neſtorius Conſtantinopolis Epiſcopus factus, fit actor hæreſis ſeparantis in Chriſto hominem à Deo, dicens, purum hominem non Deum de Maria natum, & à Iudæis crucifixom.

Vuandalos, qui olim timore Athanolphi exceſſerant à Gallijs, Vuallia rex Gothorum expellere parat etiam ab Hiſpanijs.

6	25	3	20	4	16	3	53

433 Tertia ſynodus vniuerſalis Epheſina prima ducentorum Epiſcoporum iuſſu Theodoſij iunioris Auguſti ædita eſt, quæ Neſtorium duas perſonas in Chriſto aſſerentem iuſto anathemate condemnauit, oſtendens manere in duas naturas vnam Domini noſtri IHESV Chriſti perſonam.

In Hiſpanijs 20. milia ferme militum contra Vuandalos pugnantium cæſa.

Genſericos odia Gothorum veritus & ſimul à Bonifacio inuitatus, cum Vuandalis & omnibus eorum familijs ad Africam transfretauit, eamque inuadens & dilacerans, multam multo tempore cladem Romanis intulit.

In Gallia cum Snpthar rex Hunnorum Burgundiones nimis opprimeret, illi in Deum Chriſtianorum ſpem ſuam ponentes, ſe baptizari petierunt. Et ſtatim Hunnis congreſsi, pauci multa milia eorum peremerunt, & ſic rabiem ipſorum refrenauerunt.

7	26	4	21	5	17	4	54

Sixtus Papa. 434 Sixtus Romanæ Eccleſiæ 42. præſidet.

Romani in Africa Vuandalis congreſsi, ſuperantur.

Bonifacius conflictu cum Etio habito, victor quidem, ſed moriturus diſcedit.

In Britannia dux Saxonum Hengiſtus conſyderans animum regis ad amorem ſui ſuæque gentis inclinatum, dedit ei hoc conſilium tanquam ſalotiferum, vt legatos dirigerent in Germaniam, & legiones militum inuitarent, quatenus multiplicato exercitu ſuo facilius inimicis ſuperuenientibus

reſiſtere

Romano.	Perſa.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.	Anno domini.

reſiſtere poſſent. Quod cùm rex gratanter accepiſſet, petijt ab eo Hengiſtus dignitatem ſublimioris ordinis conſulatum, ſcilicet aut principatum aut alterius dignitatis officium, ſed minime impetrauit. Deniq; poſtulauit tantum terræ ſpacium ſibi dari quantum vna corrigia poſſet ambiri, vt ibi promontorium ædificaret. Cui cum rex acquieuiſſet, accepto illo corio tauri incidit illud in longiſsimam corrigiam, & loco quem præuiderat circumducens, intra ambitum illius conſtruxit caſtellum, appellauitque illud caſtellum corrigiæ.

8	27	5	22	6	18	5	55	435

Etius conferens ſe ad Rugilam regem Hunnorum, eius auxilio regreditur ad Romanum ſolum.

Sixtus Papa à Baſſo criminatur, & iuſſu Valentiniani Imperatoris Romæ congregata Synodo coram 96. Epiſcopis ſynodico iudicio purgatur: Baſſus verò damnatus proſcribitur, & non multo poſt à Deo percuſſus, ipſius Sixti manibus honorificè ſepelitur.

Germanus Antiſsiodorenſis, Lupus Trecaſsinus, Eucherius Lugdunenſis, Hilarius Arelatenſis Epiſcopi, in Gallijs clarent.

9	28	6	23	7	19	6	56	436

Etius in gratiam recipitur.

Rugila rex Hunnorum fœderatus Romanorum moritur, eique Bleda ſuccedit.

Rex Britonum Vuortegirnus accepit vxorem filiam Hengiſti ducis Saxonum, pulcherrimam quidem, ſed paganam, patrique illius dedit prouinciam Cautiæ. Cuius rei cauſa exoſum eum reddidit proceribus & filijs ſuis.

Hengiſtus autem cum voluntate & conſilio regis iterum miſit in Germaniam, tantamq; multitudinem inuitauit, vt ipſis Britonibus terrori eſſent & ſuſpicioni. Qui cum regi diſſuaderent retinere gentem paganam, rex autem nolet eos audire, deſeruerunt illico Vuortegirnum, filiumque Vuortunerum regem fecerunt.

Tempore hoc Germanus Antiſsiodorenſis & Lupus Trecaſsinus petentibus Britannis in Britanniam diriguntur, vt hæreſim Pelagianam quæ ibi ante aliquot annos pullularat confutarent, & rectam fidem Apoſtolica auctoritate ſolidarent, atque vt Chriſtianitatem, quæ ibi per ſocietatem paganorum corrupta fuerat, reſtaurarent.

Interim hoſtibus inſulam ex more incurſantibus, animans omnes ad reſiſtendum, Germanus & ipſe dux factus, iam in procinctu poſitis hoſtibus, elato clamore Alleluya incipiens, & ſuis ſecum clamantibus idem, hoſtes vertit in fugam, & incruentam obtinens victoriam, ab imminenti periculo eripuit patriam.

10	29	7	24	8	20	7	1	437

Gallia citeriore ab Attone principe in rebellationem commota, conſpirauere in Bagaudam omnia penè Gallorum ſeruitia.

Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus ab hoc anno orditus, cyclum de ordinatione Paſchæ per nonaginta quinque annos ſumma breuitate collegit, infra quem omnes Paſchalis obſeruationis varietates comprælhendi notauit.

Filius Vuortegirni Vuortunerus ſublimatus in regno, commiſit prælia multa cum paganis, qui patrem eius adiuuabant, victoriamque obtinuit, adeò vt cogeret eos inſulam hoſpitem deſerere, & ad natale ſolum redire. Deinde renouabat Eccleſias, poſſeſsiones ciuibus ereptas reſtituebat, imperante ſan-

Anno domini.	Romano	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogotho.	Hunno.

cto Germano & adiuuante. Cuius bonitati Diabolus inuidens incitauit animum nouercæ illius, vt per aliquem familiarem ſuum donis corruptum, daret ei venenum mortiferum, quo hauſto cùm mortē ſibi ſentiret imminere, diuiſit theſauros ſuos, hortansq; milites pro patria fortiter contra hoſtes præliari, iuſſit pyramidem æream fieri & in portu, quo Saxones applicare ſolebāt locari, & ſuper eam corpus ſuum ſepeliri, vt viſo tanti viri ſepulchro, territi hoſtes ad propria redirent. Sed aliter actum eſt, quia ſepultus eſt in vrbe Trinouantum, quæ modò Lundonia appellatur. Poſt obitum verò illius, reſtitutus eſt in regnum Vuortegirnus.

438	11	30	8	25	9	21	8	2

Apud Perſas hoc tempore Chriſtianitas dilatata eſt, nam Maruthas Epiſcopus legatione ad eos functus, filium Sdigerdis regis orando à dæmonio liberauit, per quod maior quidem gloria fidei accreuit, at contra ab inimicis Dei grauior in Chriſtianos perſecutio exarſit.

Eudoxia Auguſta vxor Theodoſij Hieroſolymam ex voto properauit, & inde reliquias prothomartyris Stephani, & duas catenas, quas angelus de manibus Petri Apoſtoli diſiecit Dei nutu attulit, eisq; adiuncta catena, qua etiam Romæ Petrus vinctus fuit triadem fecit, & inde cum conſilio Romani præſulis ſolennitatem ſancti Petri, quæ dicitur ad vincula Romæ inſtituit Kalendis Auguſti, ideo maximè, vt populum reuocaret à gentilis ſuperſtitionis pompa, quam adhuc ſolennizabat in hac die ciuitas ex ritu gentili pro victoria Octauiani Auguſti de Antonio & Cleopatra Kalendis Auguſti collata.

Diabolus Iudæos in ſpecie pſeudoprophetæ Moſen ſe eſſe mentientis ſeduxit, & promittens ſe in terram promiſsionis eos reducturum, ad mare transfretandum adduxit, ibiq; eorum multos multis modis perire fecit, quæ res multis eorum hoc periculo erutis, credendi in Chriſtum cauſa fuit.

439	12	31	9	26	10	22	9	3

Rex Vuortegirnus coniugis ſuæ precibus deuictus, mandauit Saxonibus vt redirent in Britanniam, priuatim tamen & cum paucis. At illi congregato maximo armatorum exercitu, reuerſi ſunt, paucisque cum fœdere condicto, fraudulenta proditione peremerunt quadringentos & eo amplius barones ſiue conſules, qui inermes conuenerant ad colloquium nominatum. Quo facto regem ligatum compulerunt iurare, quicquid ab eo exigebant, eoque ſecedente in Cambriam, ipſi ciuitates & caſtella obtinuerunt.

Vuallia rex Gothorum Vuandalos inſectans, etiam in Africa eos perſequi diſponit, ſed morte præuentus obijt, eique in regnum Theodericus ſucceſsit, & 14. annis regnauit.

Theodericus.

440	13	32	10	27	11	1	10	4

Vuandali inuaſam Africam deuaſtant omnibus modis.

Sub hoc turbine tribulationis, ſanctus Auguſtinus migrauit ad Dominum 13. Menſe obſidionis ſuæ vrbis, anno ætatis ſuæ 73. clericatus vel Epiſcopatus 40. qui tanta ſcripſit, vt nullus libros eius omni tempore vitæ ſuæ non ſolùm ſcribere, ſed nec legere quidem valeat.

Leo Papa.

441	14	33	11	28	12	2	11	5

Leo Romanæ Eccleſiæ 43. præſidet. Hic in homelijs declamandis multum

Romano.	Perſa.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.	Anno domini.

tum valuit, hic in canone miſſæ addidit ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam. Hic quoties rogabatur ab aliquibus, vt eis aliquorum Apoſtolorum vel martyrum reliquias daret, conſueuit ad corpora, vel memorias Apoſtolorum vel martyrum, quorum reliquiæ petebantur, miſſas celebrare in ipſorum honore, & ſic brandeum altaris, quo cōſecratum corpus Domini inuoluerat, particulatim diuidebat, & pro reliquijs Apoſtolorum vel Martyrum dabat. Vnde ſi ab aliquibus dubitabatur, cultello pannos illos pungens, ſanguinem eliciebat. Sic palam cunctis faciens, quod in conſecratione myſteriorū Chriſti ſanguis, Apoſtolorum vel Martyrum, qui pro illo effuſus eſt, intret per diuinam virtutem in pannos illos, & ideo meritò illos dari pro reliquijs ſanctorum, in quorum honore conſecrati ſunt.

Bellum contra Burgundiones memorabile exarſit, quo tota penè gens cum rege ſuo per Ethium victa concidit.

Corpora Priſci, aliorumq́; cum eo apud Antiſsiodorum paſſorum, Germano Epiſcopo diuinitus reuelantur.

15	34	12	29	13	3	12	6	442

Defuncto Sdigerde, Gauraranes filius eius Perſis imperat annis 38.

In Gallijs principibus ſeditionis attritis, & Battone capto, quieſcit Bagandarum commotio.

16	1	13	30	14	4	13	7	443 Gauraranes.

Gauraranes fœdus cum Romanis à patre initum diſſoluit, & prouincias Romanorum incurſat.

Portione Africæ conceſſa ad habitandum Genſerico à Romanis, conuenit inter Vuandalos & Romanos pax magis neceſſaria quàm vtilis.

17	2	14	31	15	5	14	8	444

Corpus Ioannis Chryſoſtomi in exilio defuncti, tandem Conſtantinopolim refertur inſtantia Proculi Epiſcopi, & iuſſu Theodoſij imperatoris, cum lachrymis orantis, vt veniam daret Archadio patri ſuo & Eudoxię matri, qui eum exiliauerant, & per hoc finita eſt diſſenſio, quæ adhuc erat in Eccleſia pro eiuſdem Ioannis damnatione.

Conſtantinopoli per quatuor Menſes terræ motu terra fluctuante, quidam coram omnibus orantibus ſublatus in aera à diuina virtute, admonitus eſt à diuina voce, vt factis letanijs canerent omnes. Sanctus deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miſerere nobis, nihil aliud apponentes, quo facto ceſſauit terræmotus.

Romani duce Littorio, cum Vuiſigothis pugnant miſerabiliter.

18	3	15	32	16	6	15	9	445

Clodius rex Francorum miſsis exploratoribus de Diſpargo caſtello vſque ad vrbem Cameracum tranſijt Rhenum, & protrito multo Romanorum populo citra Rhenum vſque Ligerim fluuium habitantium, Carponariam ſyluam ingreſſus vrbem Tornacum obtinuit, & inde vſque ad vrbem Cameracum properauit, vbi pauco tempore reſidens, Romanos ſi quos ibi inuenit, peremit & exinde ad Somenam fluuium perueniens omnia occupauit.

Theodoricus rex Vuiſigothorum Hiſpanias occupat.

Anno domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.

Rex Vuortegirnus conſilio inito cum ſapientibus quid agere deberet, ad tutamen ſui iuſsit conuenire artifices vt ei turrim fortiſsimã conſtruerent, ſed cum opera eorum tellus abſorberet, ſuaſum eſt ei vt hominem ſine patre quæreret, & eius ſanguine lapides & cementum aſpergi præciperet, quaſi hoc facto fundamentum ſtare potuiſſet. Inuentus igitur adoleſcens, cui nomen erat Merlinus, cum matre ſua adducitur coram rege, quę profeſſa de ſpiritu in ſpecie hominis ſe illum concepiſſe. Merlinus autem multa obſcura reuelauit, multa prædixit ventura. Aperuit enim ſub fundamento, lacum ſub lacu, duos latere dracones, quorum vnus rubeus populũ Britonum, alter verò albus, gentem Saxonum, deſignaret, & quis in conflictu ſuo alteri præualeret. Prædixit Aurelium Ambroſium deuicto Hengiſto & combuſto Vuortegirno regnaturum, fratremq́; eius Viherpendragon in regno ei ſucceſſurum, & vtrumq́; veneno periturum. Arturum verò quem aprum cornubiæ vocat, prophetauit quod Eccleſiæ Dei ſuccurreret, quod inſulas occidẽtales ſibi ſubiugaret, quod Gallicanas prouincias poſsideret, quod Romano exercitui terribilem ſe exhiberet, & quod exitum dubium haberet. Prænunciauit quod Archiepiſcopatus Lundoniarũ transferendus eſſet in Dorobernia͂, quæ modo Cantuaria nominatur, & quod Eboracenſis Archiepiſcopus beatus Samſon cum ſeptem Epiſcopis ad Armoricanam tranſierit regionem, quæ modo minor Britannia nominatur. Prophetauit etiam quod ſub Normannorũ dominio redigenda eſſet Anglia, & alia plura quæ vix intelligi poſſunt donec apparere incipiant. Solet enim ſpiritus Dei, per quos voluerit myſteria ſua loqui, ſicut per Sybillam, ſicut per Balaam, cæteroſque huiuſmodi.

446	19	4	16	33	17	7	16	10

Gauraranes in Perſide perſecutionem in Chriſtianos excitauit, quã per 30. annos grauiter exercuit. Porrò Theodoſius quamuis ſæpe fœliciter Perſas viciſſet, pacem tamen amplecti voluit, vt perſecutio ceſſaret à Chriſtianis.

Genſericus dolo Carthaginem capit, & omnem Africam ſibi ſubijciens, lachrymabili Clade potentiam Romani regni deiecit. Hic nihil penſi, neq; ſancti habens, & infeſtus cunctis, maxime nobilitati & religioni, omnia diuina & humana exinaniuit, Epiſcopum & omnem clerum Eccleſiæ Carthaginenſis expulit, loca ſancta, aut ſuorum habitacula fecit, aut Arrhianis tradidit, & Catholicos vbiq; perſequi iuſsit.

Ambroſius. Hoc loco ponunt quidam Anglos veniſſe Britanniam, & Ambroſiũ Aureliũ ab hinc regnare cœpiſſe, ſed verius videtur eos multò ante veniſſe quàm ille regnaret, cum ipſe rex Vuortegirnus eos inuitatos receperit, tantoq́; tempore ſecum detinuerit, vt de eorum ſocietate Chriſtianitas correpta fuerit, & pro eorum odio ipſe de regni ſolio depoſitus fuerit, filiusq́; illius ſubrogatus ei fuerit, illoque mortuo ipſe in regno reſtitutus eſt.

447	20	5	17	1	18	8	17	11

Bledæ Hunnorum regi cum fratre Atila peruaganti orientale imperium dat Theodoſius pro receſſu ſex millia librarum, pollicitus ei annuum mille librarum tributum.

Apud Epheſum 7. fratres à Decio Imperatore pro Chriſto tormentati, in ſpelunca ſe clauſerunt, & facta oratione ibi obdormierunt, & poſt annos ſuæ dormitionis circiter 192. ore ſpeluncæ quod in ſuo tempore Decius obſtruxerat patefacto, diuinitus à ſomno ſurgunt, & aſſerta fide noſtræ reſurrectionis coram Theodoſio imperatore de qua multũ dubitabatur, iterum dormiunt in Chriſto. Nomina autem eorũ hæc ſunt quæ in baptiſmo acceperũt, Malchus, Maximianus, Martinianus, Dionyſius, Ioannes, Serapion, Conſtantinus.

Alij habẽt tantum nonaginta duos.

Ambroſius

Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogotho.	Hunno.	Anno domini.	

Ambroſius Aurelius Vuortegirno incenſo prælium cum Saxonibus committit: Hengiſtum ducem, captum perimit, cæteros intra ciuitates includit, miſericordiam poſcentibus donat, & terra eis iuxta Scotiam delegata, fœdus pacis cum eis confirmat. Deinde reuocat ciues, regnũ diſponit, leges ſopitas renouat, Eccleſias reformat, præſules ſtatuit, atq; ſepulturam conſulũ, qui in proditione ceciderãt, per induſtriam Merlini miris lapidibus cõſtruit.

21	6	16	2	19	9	18	12	448	

Merouæus filius Clodij ſuper Francos regnat annis 10. à quo nimis vtili rege Franci Merouingi cognominati ſunt.

Germanus Antiſsiodorenſis cum Senero Treuerenſi Epiſcopo iterum ad Britanniam miſſus, renaſcentem Pelagianam hæreſim confutat.

22	7	1	3	20	10	19	13	449	*Merouæus.*

Bleda rex Hunnorum fraude fratris Attilæ perimitur, eique ſuccedens, ipſe Attila totus in excidium orbis animo fertur.

Remigius Remenſis naſcitur, prænuntiatus ex nomine per Montanum Monachum, quo nato idem Montanus quia cæcus erat, de lacte Ciliniæ matris eius oculos ſuos liniens illuminatus eſt.

23	8	2	4	21	11	20	1	450	*Attila.*

Noua iterum orienti conſurgit ruina, quia ſeptuaginta non minus ciuitates deprædatione Hunnorum vaſtantur.

Germanus Antiſsiodorẽſis in Italiam profectus, Rauennæ moritur, corpusq́ue eius cum multa miraculorum gratia Antiſsiodorum refertur.

24	9	3	5	22	12	21	2	451	

In Africa exardeſcentibus Vuandalis ita libros diuinos exurerent, & de ſacris pallijs ac veſtibus veſtes ſibi facerent, Valerianus Epiſcopus octogenarius nolens diuina ſacramenta profanis tradere, à rege Genſerico omni vrbe & domo excluſus, reliquum vitæ vſque ad mortem nudus ſub nudo aere exegit.

Placidia mater Valentiniani Romæ defuncta eſt.

Theodoſius Imperator obijt, cui ſuccedens Marcianus, imperat annis ſex, cum quo Valentinianus annis quinq;.

1	10	4	6	23	13	22	3	452	*Marcianus.*

Inſtantia Leonis Papæ iubente Imperatore Marciano, congregata & habita eſt quarta vniuerſalis ſynodus ſexcentorum & triginta Epiſcoporũ apud Calcedonem, in qua Euticem Conſtantinopolitanum abbatem pronunciantem verbi Dei & carnis vnam eſſe naturã, eiusq́; defenſorem Dyoſcorũ Alexandrinũ quondam Epiſcopum vna patrũ ſententia præiudicauit. Neſtorium etiam Cõſtantinopolitanũ quondã Epiſcopũ olim in Epheſina ſynodo damnatũ, iterũ anathematizans cũ reliquis hæreticis damnauit, prædicans eadem ſynodus Chriſtum Deum ſic de virgine natũ vt in eo & diuinę & humanæ naturæ ſubſtantiam eſſe fateamur. Hic decretũ eſt, vt mater Domini Maria non ſolum Chriſtothocos, ſed etiam Theothocos credatur & appelletur, propter blaſphemias Neſtorij, mentientis eam non Deũ ſed hominem purũ genuiſſe.

Terræmotus penè aſsidui & ſigna plurima in cœlo oſtendũtur. Veſpere ab aquilone cœlum efficitur rubens vt ignis, intermixtis per igneũ ruborem clarioribus lineis, in haſtarũ ſpeciẽ deformatis. Luna obfuſcatur, cometes apparet,

Anno domini.	Romano	Persar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogotho.	Hunno.

paret, & multa alia, quæ non eſſe ocioſa oſtendit inſtans rerum conſequentia.

Anno domini.	Romano	Persar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogotho.	Hunno.
453	2	11	5	7	24	14	23	4

Attila Hunnorum rex Vualameris Oſtrogothorum regis & Ardarici Gepidarum regis & multarum aquilonarium gentiũ ſibi ſubiectarum auxilio fultus, à Pannonijs egreſſus occidentale imperium inuadit, cum quingentis millibus armatorum. Et primò per totas Gallias per eos tanta efferbuit Dei indignatio, vt nullam omnino ciuitatem, caſtellum vel oppidum aliqua à furore eorum potuerit tutari munitio. Poſtremò Aurelianis vrbem eis obſidentibus, ad ſubſidium Galliarum aduolauit Patricius Romanorum. Etius fultus & ipſe Theoderici Vuiſigothorum regis & Merouei Francorum regis, aliarumque gentium copijs militaribus, conſerto prælio in campis Cathalaunicis pugnatum eſt vſque ad diremptionem noctis. Etius ſuperior quidem receſsit, Attilam tamen non vſque ad internicionem deleuit. Cæſa ſunt ibi centũ octoginta milia pugnatorum, inter quos etiam cecidit Theodericus rex Vuiſigothorum.

Attila reſumpta ſpe rex Etij diſceſſu repatriauit, maturè rediturus ſuppleto exercitu.

Nicaſius Remenſis Epiſcopus cum Eutropia ſorore ab Hunnis martyrizatur.

Auctor Metenſis Epiſcopus captiuatur, ſed Hunnis cæcitate percuſsis, cum captiuis ſuæ vrbis relaxatur.

Hoc excidium Gallijs impendere Seruatius Tungrenſis longè ante in ſpiritu præuiderat, & Romæ à Petro Apoſtolo hoc iudicium Dei ineuitabile forè didicerat, ideoque relicta Tungrenſi vrbe quæ euertenda erat, ad Traiectum ſedem Epiſcopalem tranſpoſuit.

Pullulante intra Gallias Arrhiana hæreſi, quæ inæquales credens eſſe perſonas ſanctæ Trinitatis, dicebat filium minorem eſſe patre, ſpiritum verò ſanctum minorem patre & filio, dominus errantes corrigit, oſtendens plano miraculo Deum in tribus Perſonis vnius & æqualis eſſe ſubſtantiæ, nec debere ab indignis de diuinitate tractari. Nam Vaſatenſi vrbe ab Hunnorum obſidione liberata per diuinum auxilium, cum Epiſcopus pro gratiarum actione miſſam populo celebraret, reſpiciens ſurſum, vidit deſuper altare, quaſi de camera templi cadere æqualiter tres guttas æqualis magnitudinis cryſtallo clariores, quæ ſimul defluentes & in vnum coniunctæ quaſi vnam gemmam pulcherrimam effecerunt, quam cum in medio crucis aureæ & gemmatæ poſuiſſent, aliæ gemmæ ceciderunt, ſeorſum verò poſita, infirmis dabat ſanitatem. Adorantibus verò imaginem ſanctæ crucis, augebat deuotionem, quia pijs & mundis clara & immundis obſcura videbatur.

Omnibus bellis famoſius fuit bellum, quod candidatus ſanctarum vndecim millium virginum exercitus bellauit, duce ſancta virgine Vrſula, quæ filia vnica Nothi nobiliſsimi Britannorum principis, cùm nondum nubilis à filio cuiuſdam feriſsimi tyranni ad nuptias expeteretur, & patrem ſuum ſuper hoc anxiari videret, qui Deum metuebat, ſi filiam Deo iam deuotam nubere cogeret, & tyrannum timebat ſi ei filiam denegaret, diuinitus inſpirata nutanti patri ſuaſit, vt & tyranno aſſentiretur, ea tamen illi propoſita conditione, vt ipſe & tyrannus decem virgines genere, forma & ætate electas ſibi traderent, & tam ſibi quam ſingulis illarum mille virgines ſubſcriberent, & comparatis ad numerum ipſarum vndecim trieribus inducias triennij ſibi darẽt ad exercitum virginitatis ſuæ, nouo vſa conſilio, vt aut difficultate ꝓpoſitæ cõditionis animũ eius à ſe auerteret, aut hac oportunitate omnes coæuas ſuas ſecũ Deo dicaret. Et ex hoc cõdicto, virginibus trieribus & ſumptibus com-

Romano.	*Perſa.*	*Francor.*	*Britan.*	*Vuandal.*	*Vuiſigotho.*	*Oſtrogot.*	*Hunno.*	*Anno domini.*

comparatis, per triennium belli præludia cunctis mirantibus, tandem ſub vno die agente vento ad portum Galliæ qui Ticla dicitur, & inde Coloniam appulſæ ſunt, ibique ex angeli monitu Romam tendentes, ad vrbem Baſiliam nauibus, à Baſilia Romam vſque pedibus profectæ, eodem eundi tenore Coloniam ſunt reuerſæ, ab Hunnis vndique obſeſſam, à quibus cunctæ martyrizatæ, noua & mirabili modo triumpharunt, & Coloniam ſanguine & ſepultura ſua clariorem reddiderunt.

Thuriſmodus filius Theoderici regnum Vuiſigothorum ſuſcepit, & annis tribus regnauit. *Thuriſmodus.*

3	12	6	8	25	1	24	5	454

Attila Italiam aggreſſus, omnes pene eius ciuitates, aut diruit, aut diripuit, aut incendit. Ad eum Leo Papa venit, & non ſolum ſalutem, ſed etiam vt rediret obtinuit.

Rex Attila requiſitus à ſuis, cur ei fuiſſet tam placabilis, reſpondit ſe non eum fuiſſe reueritum, ſed ſenem quendam venerabilem euaginato gladio ſibi mortem minitantem, niſi eius in omnibus expleret voluntatem.

4	13	7	9	26	2	25	6	455

Attila Vuiſigothos debellare aggreſſus, à Thuriſmodo victus, rediјt inglorius.

Marciano Imperatori apparens dominus in ſomnis, arcum Attilæ fractum eſſe oſtendit, nec id vanum fuit. Eadem quippe nocte Attila in nuptijs ſuis crapulatus, erumpente per apoplexiam ſanguine de naribus in lecto eſt ſuffocatus.

Hernac filius eius poſt eum regnat annis ſex. *Hernac.*

Valentinianus Imperator Etium Patricium interficit.

5	14	8	10	27	3	26	1	456

Thuriſmodus rex Vuiſigothorum à fratribus ſuis Friderico & Theoderico iugulatur.

Theodericus frater eius in regnum ei ſuccedens, regnauit annis 13.

Filij Attilæ dum contendūt de regno, ſubiectæ Hunnis gentes, ab Hunnorum ſe excutiunt iugo.

Conſilio Maximi tyrannidem meditantis, Valentinianus Imperator à Tranſilla milite Etij perimitur.

6	15	9	11	28	1	27	2	457

Theodericus 20.

Genouefa virgo Pariſienſis multa ſanctitate claret per Gallias.

Maximus tyrannidem arripuit, Eudoxiam relictam Valentiniano vi rapuit. Illa Genſericum ex Africa inuitat, vt ſe à Maximo eripiat.

Genſericus Romam capit, omnia diripit: vt tamen ab igne, cæde & ſupplicijs hominum abſtineret: Leo Papa ab eo obtinuit.

Per quatuordecim dies Roma deſpoliata: Genſericus Eudoxiam cum duabus filiabus & multo populo captiuat, & Campaniæ vrbes omni vaſtationis genere exterminat. Inter hæc Paulinus Nolanus Epiſcopus dum pro captiuo filio viduę ſe vicarium in ſeruitutem barbari ſubijcit, omnes captiuos ſuæ vrbis recepit.

Maximus tyrannus à populo membratim diſcerpitur.

Auitus

Anno domini.	Romano.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogot.	Hunnor.

Auitus à Romanis Imperator conſtituitur.

Theodericus rex Vuiſigothorum Sueuos in Hiſpania vicit & regno eorum deſtructo, regnum ſuum eò vſque extendit.

His Martiani temporibus, Ioannem Baptiſtam caput ſuũ duobus Monachis reuelaſſe quidam ſcribunt.

Ardarico regi Gepidarum, qui primus à ſeruitio Hunnorum reſiliuit. Hernac filius Attilæ bellum indixit, cum quo Ardaricus conflixit, eoque cum triginta Hunnorum millibus perempto, Hunnos grauiter afflixit. Sicque recepta libertate gentis ſuæ & terris eorum inuaſis cæteris gentibus: exemplum dedit repetendæ libertatis.

Super inſulam Britanniæ ſtella miræ magnitudinis apparuit: cuius radio globus igneus draconi ſimilis adhærebat. Ex cuius ore duo radij procedebant, quorum vnus vltra Galliam ſe extendebat, alter vero verſus Hyberniam tendens in ſeptem minores radios terminabatur.

Eo tempore occiſo Aurelio Ambroſio rege, interrogatus Merlinus vates à fratre regis Vther de ſtellæ ſignificatione, dicit eum illo ſydere & igneo dracone ſignatum, per radium verò de ore draconis procedentem & Gallias reſpicientem, figurari filium ei potentiſsimum naſciturum. Altero autem radio portendi filiam: cuius filij & nepotes regnum Britanniæ ſuccedenter eſſent habituri. Vther autem audita morte fratris ſui, cœpit diadema inſulæ, duoſque dracones ex auro iubens fabricari ad inſtar ignei draconis, obtulit vnum in Eccleſia, altero autem in prælijs pro ſigno vtebatur, & ex eo tempore cognomentum accepit Vtherpendragon: id eſt caput draconis. Saxones verò poſt mortem Aurelij, à pactione fœderis ſoluti inuaſerunt ciuitates & promontoria, & ab Albania vſque Eboracum omnia vaſtabant, Cùm quibus rex præliatus fugam cum ſuis iniјt, ſed nocturno tempore illos aggreſſus ſuperauit, captiſque eorum ducibus Octa & Coſa cæteros Saxones diſsipauit. Poſt hæc amauit rex vxorem cuiuſdam ducis: habuitque rem cum ea, de qua genuit celeberrimum illum Arturum & filiam nomine Annam.

Mortuo Martiano ſuccedens Leo regnauit annis 16. Hic ſuper ſynodo Chalcedonenſi ſingulorum patrum ſingulas ſententias requiſiuit, & quia omnium vnam cognouit, eam fideliter tenuit, hic cum Vualamere Oſtrogothorum rege fœdus pepigit & Theodericum fratruelem eius puerum octennem obſidem accepit.

Hucusq, Proſper Chronicam ſuam perduxit.

Leo

458	1	16	10	12	29	2	28	3

Merouco Francorũ rege mortuo: Hildericus filius eius regnauit annis 26.

Hernac filius Attillæ Hunnorum rex Oſtrogothos quaſi refugas damnationis ſuæ bello repentes, ſuper Vualamerem irruit, à quo victi Hunni, in vltimas Scythiæ partes fugere ſunt compulſi.

Mortuo Auito: Maiorianus imperat annis 4.

Simeon qui 40. annis incluſus in Columna ſtetit, mira ſanctitate Antiochiæ claruit: qui inter cætera monebat, ne quis per dei aut ſancti alicuius nomen, imò per nomen Simeonis iuraret, promittens impunitatem in ſe peieranti ſe à Deo poſtulaturum.

Hildericus.

459	2	17	1	13	30	3	29	4

Oſtrogothi duce Theudemere Sueuos bello vincunt, & Hunnimũdum regem eorum capiunt, ſed eum liberum remittunt.

Romani

Roman.	*Perſa.*	*Francor.*	*Britan.*	*Vuandal.*	*Vuiſigotho.*	*Oſtrogot.*	*Hunnor.*	*Anno domini.*
3	18	2	14	31	4	30	5	460

Romani Biorgum Alanorum regem cum exercitu ſuo in Venetia extingunt.

Dinzich filius Attilæ Hunnorum rex Oſtrogothos iterum bello prouocat, à quibus Hunni ita ſunt deuicti, vt eis poſtea ſemper Oſtrogothi fuerint terrori.

4	19	3	15	32	5	31	6	461

Occiſo Maioriano, Seuerus imperat annis quatuor.

Hildericum inſolenter & luxurioſè ſe agentem, Franci regno deturbant, qui data aurei medietate amico ſuo Vuidiomaro, quòd eſſet ſignum renouationis ſuæ, ſi aliquando intercederet reconciliato, apud Baſinum regem Thuringorum latuit annis 8. Franci verò Egidium ducem Romanorum regem ſibi præficiunt.

Hunnimundus rex Sueuorum fultus Scyrrum auxilio, Oſtrogothos aggreditur, in quo bello rex Vualanier perimitur. Cui ſuccedens frater eius Theudemer, regnat annis 11.

Hunni regno ſuo diminuto, tum ex gentium ſubiectarum diſſenſione, tum ex pugnandi infœlicitate, regnauerunt quidem ſed non in priori fortitudine, donec longo poſt tempore à Carolo Magno victi, cum ipſo ſuo nomine diſperiere. His abhinc filij Attilæ, & poſt eos Zeliobes, regnauerunt annis 58.

Apud Tholoſam vrbem Galliæ ex eius medio tota die ſanguis largiſsimo fluxit riuo, quod Gothi pro portento ſuæ perditionis acceperunt. *Theudemer, Zeliobes.*

5	20	4	16	33	6	1	1	462

Hilarius Romanæ eccleſiæ 44. præſidet. Hoc iubente Victorius cyclum magni anni ſcribit. *Hilarius Papa.*

Theudemer Sueuos & Scyros in vltionem fratris occiſi, vſq; ad internitionem debellat.

6	21	5	17	34	7	2	2	463

Theudemer glaciali via tranſito Danubio, etiam ibi Sueuos proterit.

Pictor quidam cùm Saluatorem ſecundum ſimilitudinem Iouis pingere voluiſſet, aruit manus eius, quem culpam confeſſum ſanauit Gennadius epiſcopus Conſtantinopolitanus.

7	22	6	18	35	8	3	3	464

Theudemer filium ſuum Theodericum à Leone Auguſto ſibi remitti gratulatur.

Eliſeus propheta qui duplici Heliæ ſpiritu plenus, multis in vita claruit virtutibus, & mortuus mortuum hominem ſupra corpus ſuum caſu iactatum ſolo corporis ſui attactu reſuſcitauit, & multò tempore in Samaria vbi ſepultus eſt multis claruerat miraculis, vt prætoream cætera etiam dæmones ibi frementes variarum ferarum vocibus ab inuaſis fugarentur corporibus, Alexandriam transfertur.

8	23	7	19	36	9	4	4	465

Anno domini.	*Roman.*	*Perſar.*	*Franco.*	*Britan.*	*Vuandal.*	*Vuiſigotho.*	*Oſtrogot.*	*Hunnor.*

Seuero mortuo, Antemius imperat annis 4.

Theodericus adoleſcens annorum 18. tranſito Danubio ſuper Sarmatas irruit, & regem eorum Barbach perimit, & cum bellicis manubijs victor ad patrem redijt.

466	9	24	8	20	37	10	5	5

Seruandus tyrannidem meditans ab Antemio perimitur.

Vtherpendagron rex Britonum diuturna infirmitate vexatur, & principes Saxonum Octa & Coſa, quos tenebat in vinculis cum cuſtodibus carceris fugerunt in Germaniam, commoueruntq; innumerabilem armatorum manum, & reuerſi ſunt inſulam vaſtaturi. Rex autem Infirmitate decobans, ducem belli poſuerat generum ſuum, ſed ignauia ciuium atq; ſuperbia plurimum quidem eis nocebat, hoſtibus autem maiorem audaciam atq; fortitudinem miniſtrabat. Cumq; dubia inter eos alternaret victoria, vt rex hoſtes ſua pugna deterreret, ſe deferri ad prælium iuſsit, qui poſitus in vehiculo & ad bellum delatus, ſuos quidem animauit, ſed hoſtibus riſum fecit, quòd ſemimortuus homo ad pugnam veniſſet. Congreſſu inito Britones victoriam obtinuerunt, Saxonumq; duces Octam & Coſam interfecerunt. Tunc rex hil ris effectus tanquam ſanitatem recepiſſet, erexit ſe, & ait: Vocabant me ſemimortuum Ambrones iſti, ſed malo ſemimortuus eos ſuperaſſe, quàm incolumis ſuperari. Præſtantius eſt enim mori cum honore, quàm cum pudore viuere.

467	10	25	9	21	38	11	6	6

Simplicius Papa.

Simplicius Romanæ eccleſiæ 45. præſidet. Hic damnauit Petrum Alexandrinum epiſcopum Eutycianæ hæreſis accuſatum.

Romanus tyrannidem meditans ab Antemio perimitur.

Genſericus rex Italiam aggreſſus nauali bello à Romanis vincitur.

468	11	26	10	22	39	12	7	7

Antemio & genero ſuo Ricimere Patricio Romæ contendentibus de Imperio interim Olibrio ad imperandum à Leone Auguſto tranſmiſſo, Recimer Antemium perimit.

Mamertus epiſcopus Viennenſis claruit, qui letanias ante aſcenſionem Domini inſtituit, hac de cauſa quòd terræmotus in vrbe Vienna eccleſias domoſq; euertebat, & feritas luporum aliarumq; ſyluaticarum beſtiarum toto anno per vrbem vagantium homines deuorabat, adhuc palatium regis die ſancto paſchæ cœleſti igne conſumptum, ad cladem multum terroris addebat. Qui letaniarum ritus, à Viennenſe eccleſia in omnes Galliarum eccleſias decurrit.

469	12	27	11	23	40	13	8	8

Olibrio imperij ſui menſe 7. mortuo, Lucerius imperat.

Egidius cum Francos opprimeret grauius iuſto perpendens Vuidiomarus Francos pœnitere ſuper eiecto Hilderico, reuocat eum, clam miſſo diuiſi aurei ſigno, egitq; vt eiecto Egidio ille reſtitueretur in regno.

Baſina vxor Baſini regis Thuringorum relicto viro ſuo ad Hildericum venit, quam ille vxorem ducit, & ex ea Clodouæum genuit.

Theoderico Vuiſigothorum rege à fratribus ſuis iugulato, Eoricus regnauit annis 19.

479	13	26	12	24	41	1	9	9

Eoricus.

Nepos Patricius Lucerio expulſo, & epiſcopo Salonis eo ordinato, imperium arripuit.

Eoricus rex Vuiſigothorum Gallias occupare niſus, Riothimum regem

Britonum

Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrogot.	Hunn.	Anno domini.

Britonum ad defenſionem Galliarum Romanis auxilio veniente bello contriuit. Quis autem fuerit Riothimus iſte hiſtoria Britonum minimè dicit, quæ regum ſuorum nomina & geſta per ordinem pandit, Nam ſi fidem narrationi illius hiſtoriæ præbeamus, huic loco inſerendi actus Arturi celeberrimi regis, qui poſt patrem ſuum Vtherpendagron regnum Britanniæ adeptus eſt. Sed quia in alijs hiſtorijs nullam de eo mentionem inuenimus, & hæc ipſa Britonum hiſtoria ſupputationem annorum, quibus Arturus & multi alij regnauerunt, vel apertè non dicit, vel omnis tacet. Nec dubia pro veris affirmamus, nec hiſtoricam narrationem, quæ nuper de Britannico in Latinũ tranſlata eſt, lectori ſubtrahimus. Multa enim inter hiſtoricos variare conſydero, diuerſitatem non ſolum in annis, ſed etiam in geſtis atq; nominibus perſonarum, vt quod iſte fecerit, alius feciſſe vel dixiſſe aſſeratur, & quod hoc anno euenerit, in alio anno eueniſſe dicatur, & res geſta quæ hoc modo ab vno hiſtorico deſcribitur, ab alio multùm diſſona ratione narretur.

Mortuo igitur Vtherpendragon rege, ſublimatus eſt in regno filius eius Arturus, cuius mirabiles actus etiam linguæ perſonant populorum, licet plura eſſe fabuloſa videantur, qui multa probitate pollens cunctis ſe amabilẽ exhibebat, quia cùm virtute animi, etiam mira liberalitate affluebat. Porrò aduerſus Saxones, Scotos & Pictos vario conflictu decertans, tandem concluſit eos quodam in ſaltu, ſed illi arboribus pro munimento contra Britonum tela vtebantur. Quod videns Arturus iuſsit arbores per multa loca incidi, & in circuitu nemoris poni, vt liberos exitus non habentes, fame ibi deficerent, Vnde cogente neceſsitate ad hoc compulſi ſunt, vt licentiam peterent redeundi in patriam ſua omnia relicturi, & tributa cum obſidibus reddituri. Sed in reditu poſiti pactionem ruperunt, & retroactis velis Inſulam depopulari cœperunt, Arturus verò congregato exercitu proceſsit contra hoſtes, in prælium accinctus, gladio nomine Caleburno, & auream galeam ſimulachro draconis inſculptam capiti ſupponens, clipeumq;, in quo imago ſanctæ Dei genitricis erat impicta, humeris imponens, lanceam quoq;, quæ Ron vocabatur, aſſumens. Cumq; pugna valida vtrinq; fieret, Arturus impetu facto in hoſtes occidit ex eis ſolo Caliburno gladio 470. viros, cæteros autem in fugam conuertit, principibus eorum proſtratis.

14	29	13	25	42	2	10	10	471

Euricus Burgundiones victos ſibi ſubegit, Auernis etiam Arelatum & Maſsiliam Galliarum vrbes inuaſit, ad occupandas prouincias Romanorum animatus conſilio Genſerici, qui verſutè agebat, vt orientem Oſtrogothi, occidentem Vuiſigothi vaſtarent, vt occupatis alijs Imperatoribus, ipſe in Africa regnaret ſecurus.

Remigius fit Remorum epiſcopus.

Saracenis Aegyptum incurſantibus hoc tempore, negociatores Venetiæ corpus ſancti Marci Euangeliſtæ ab Alexandria tranſtulerunt Venetiam.

15	30	14	26	43	3	11	11	472

His diebus ſanctus Perpetuus Turonenſis epiſcopus, cernens ad ſepulchrum ſancti Martini fieri miracula multa, fecit magnam Baſilicam fabricari iuxta cellulam, in qua corpus ipſius quieſcebat, eamq; in eius nomine dedicans, tranſtulit in illam ſanctum corpus ipſius, præmonente pariter & adiuuante quodam veneranda canitie formoſo, qui nec prius viſus fuerat, nec poſtea comparuit.

Oreſtes Patricius nepotem regno expulit.

Theudemer rex Oſtrogothorum moritur, & Theodericus filius eius regno ſubſtituitur.

Anno domini.	Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.

Rex Arturus Scotos & Pictos obſidet & fame affligit, ſed epiſcopis cùm clero & reliquijs ſanctorum miſericordiam poſcentibus veniam donat. Deinde ciuitates ſibi ſubditas viſitans, eccleſias à paganis deſtructas renouat, præſules ſtatuit, ac religioſos cœtus virorum ac mulierum exornat, proceres quoq; ſuis honoribus reſtituit.

Theodericus.

Anno	Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.
473	16	31	15	27	44	4	1	12

Oreſtes Auguſtulum filium ſuum regnare conſtituit, & fœdus cùm Genſerico rege facit, interim Odeacer cum multa multarum gentium multitudine ab extremis Pannoniæ finibus Italiam petit, qui per Noreiam iter faciens, beati Seuerini, cuius nomen tunc ibi celebrabatur benedictionem petijt, & ab eo ventura ſibi didicit.

Odeacer Oreſte victo apud Papiam obſeſſo, capto & occiſo, Italiam ſubdit iuri proprio.

Leone Imperatore mortuo, Zenon imperat annis 19.

Arturus parata claſſe Hiberniam petit, illato bello regem captum deditioni cogit, & ſubiugata Hibernia, Iſlandiam Inſulam debellatis habitatoribus ſuo domino ſubijcit, quo audito rex Godlandiæ & rex Orcadum vltrò venerunt, & Arturo ſpontaneam deditionem fecerunt.

Zenon.

Anno	Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.
474	1	32	16	28	45	5	2	13

Auguſtulus Imperium deponit, quòd Odeacer arripiens 14. annis nullo inquietante obtinuit.

Zenon Imperator Theodericum regem Oſtrogothorum conſulem ordinarium facit, quem poſt imperialem dignitatem prima eſt dignitas, & equeſtrem ſtatuam auream ante regiam illi collocat.

Anno	Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.
475	2	33	17	29	46	6	3	14

Franci poſt Vuandalos & Alanos poſt Gothos & Hunnos inceſſunt Gallias, non tantùm vt eas habeant direptioni, ſed vt ſibi ſint perperuæ habitationi, qui capta Colonia Agrippina fugato de bello duce Egidio, multos Romanorum occidunt.

Anno	Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.
476	3	34	18	30	47	7	4	15

Franci Treuerim ciuitatem ſuper Moſellam capiunt.

Hæreſis Acephalorum exorta eſt, impugnantium tria capitula ſynodi Calcedonenſis, ſine nomine authoris, ob quod Acephali, id eſt ſine capite, vocati ſunt.

Anno	Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.
477	4	35	19	31	48	8	5	16

Genſericus rex Vuandalorum ſucceſsione regnandi inter filios ſuos ordinata, vt fratri morienti frater ſuperſtes ſine controuerſia filiorum ſuccederet moritur, cui ſuccedens Honoricus filius eius, regnauit annis octo.

Honericus.

Anno	Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.
487	5	36	20	32	1	9	6	17

Eugenius Chartaginenſis epiſcopus & omnis clerus eius, contra Arrhianam hæreſim Vuandalorum fortiter pro Chriſto agonizant.

Anno	Roman.	Perſar.	Franco.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunno.
479	6	37	21	33	2	10	7	18

Odoacer rex Italiæ Pheletum regem Rugorũ bello oppreſſum extinguit.

Huic Pheleto & vxori eius Giſæ ſanctus Seuerinus hæc ventura prædixerat, quia eos à malis compeſcere non poterat.

In Afri-

Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrogot.	Hunn.		Anno domini.	

In Africa rex Vuandalorum Honoricus multos orthodoxos diuerſi ordinis, diuerſæ ætatis vſq; ad quatuor millia nongentos, ſeptuaginta ſex in exilium truſos diuerſis in locis, diuerſis temporibus, diuerſis pœnis, ad mortem excruciauit.

Exterminatis Rugis Longobardi Rugilam, id eſt Rugorum patriam, inuadunt, quibus tunc temporis quintus rex Gudeoch principabatur, quia ergo Longobardorum mentionem fecimus, quorum tempora propter ignoratam hiſtoricæ narrationis diſtinctionem nondum attingimus, iam nunc narrationem eorum ordiamur, & paulatim ad plenam & diſtinctam eorum hiſtoriam aſcendere nitamur.

Horum, vt diximus, poſt Ibor & Agion primos fuit rex Agelmundus, ſecundus Lamiſsio ſic dictus, quòd à lama, id eſt voragine fuit extractus. Nam mater eius ſeptem vno partu enixa, cùm eos in piſcinam proieciſſet, & rex Agelmundus iter faciens eos haſta reuolueret, is haſtam eius firmiter tenuit, & ab eo nutritus, eò virtutis proceſsit, vt in regno ei ſuccederet, & necem eius in Bulgaros vltus fit. Lèthu tertius, Hildeoch quartus, Gudeoch quintus fuit. Ex quo ergo in Rugilam profecti ſunt vſq; ad annos 40. talis fuit rerum geſtarum eorum conſequentia. Sub Gudeoch & filio eius Claſſone ſexto rege, in Rugilam habitauêre. Sub Tattone ſeptimo rege in campis Affeld habitauêre, Vbi tertio anno Rhodulpho Herulorum rege à Tattone perempto, & regno Herulorum deſtructo, Longobardorum potentia creuit. Tattonem Vuaceho perimit, & ipſe octauus regnauit, filiumq; ſuum Vualtharith ſucceſſorem regni reliquit.

7	38	22	1	34	3	11	8	19	480	Vuaceho.

Audouachrius dux Saxonum nauali hoſtico Andegauis populatur.

Carthagine liberatus abbas cum fratribus ſex à rege Honorico carcere, catenis, igni, & vectibus martyrizantur.

Perſis imperat Euades annis 41.

8	1	23	2	35	4	12	9	20	481	Euades.

Egidius dux in Gallijs moritur, Siagrius filius eius ſubſtituitur.

Audouachrius Aodegauis & alias vrbes ſibi ſubigens obſides accipit.

Hildericus rex & Audouachrius confœderati, Alemannos ſibi ſubiugant.

Hildericus rex Andegaois incendit, & Paulum comitem vrbis perimit.

Famis tempore in Burgundia, ſenator Eclicius quatuor millia pauperes ſuſtentans, cœleſtis promiſsionis vocem audiuit.

9	2	24	3	36	5	13	10	21	482	

Felix Romanæ eccleſiæ 46. præſidet. Hic Achatium epiſcopum Conſtantinopolitanum damnauit, aſſentientem Petro Alexandrino damnato.

Arturus rex Norguegiam & Daciam ſuæ ditioni ſubegit, deinde tranſit ad Galliam. Porrò hiſtoria illius dicit hoc factum fuiſſe ſub Leone Imperatore, & quædam Follonem tribunum Galliarum cum Arturo ſingulare certamen habuiſſe, hoc pacto, vt cui victoria proueniret, ipſe alterius regnum obtineret, victoq; illo Follone cæteriſq; ducibus Galliarum ſubactis, Pariſijs curiam Arturum tenuiſſe, ſtatumq; regni pace & lege confirmaſſe, viriſq; nobilibus prouinciarum dignitates legaſſe, & ita poſt nouem annos in Britanniam rediſſe.

Anno domini.	Roma.	Perſar.	Francor.	Longob.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrogot.	Hunn.
483	10	3	25	4	37	6	14	11	22

In Africa Honorius rex Vuandalorum in eccleſiam Dei grauius ſolitò efferatus, omnes Africæ epiſcopos quaſi ad ſynodum conuocat, & fugatis & exiliatis 444. epiſcopis catholicis, eccleſias clauſit, aut Arrhianis dedit, plebemq; varijs ſupplicijs affligit. Lætum verò epiſcopum incendio concremauit. Eugenium quoq; Carthaginis epiſcopum cùm clericis ſuis pluſquam quingentis cruciatos multis modis exiliauit.

484	11	4	26	5	38	7	15	12	23

Hilderico rege mortuo, Clodouæus filius eius regnat annis triginta. Hic duxit vxorem Clotildem filiam Chilperici regis Burgundionum, quem Gundobaldus rex eius frater peremerat, vxoremq; eius matrem ſcilicet Clotildis ligato ad collum eius ſaxo, aquis immerſerat.

Clodouæus.

485	12	5	1	6	39	8	16	13	24

Honoricus rex Vuandalorum iudicio Dei percuſſus, ſcatens vermibus mirabiliter expirauit, poſt quem Gunthamundus annis nouem regnat.

Gunthamundus.

486	13	6	2	7	40	1	17	14	25

Clarent in Gallijs Remigius Remenſis, & Patricius frater eius Sueſſonenſis epiſcopus, & Vedaſtus poſt Atrebatenſis epiſcopus, in Africa Fulgentius epiſcopus Rupenſis, in Italia Germanus Capuanus, & Epiphanus Ticinenſis.

Gelaſius Papa

487	14	7	3	8	41	2	18	15	26

Gelaſius Romanæ eccleſiæ 47. præſidet, Hic Manichæos Romæ inuentos in exilium deportari fecit, & codices eorum incendit. Hic tractatus & hymnos compoſuit, hic inter cætera ſacramentorum præfationes & orationes cauto & limato ſermone fecit.

Zenon Imperator regnum Italiæ donat Theoderico Oſtrogothorum regi. Hic Theodericus Trapſilam Gepidarum regem & Buſam Bulgarorum regem bello victos extinguit.

Gunthamundus rex ab exilio reuocat Eugenium epiſcopum.

488	15	8	4	9	42	3	19	16	27

Theodericus cùm iam ſedecim annis Oſtrogothorum regnum tenuiſſet, à Meſia egreſſus Italiam petijt, & Odoacem Italiæ regem bis ſibi congreſſum bis in fugam vertit, & Papię incluſum obſedit triennio.

Hoc tempore facta eſt inuentio criptæ ſancti Michaëlis archangeli in monte Gargano, vnde & eius memoria ſingulis annis celebri feſtiuitate in eccleſijs Dei recolitur.

Eorico Vuiſigothorum rege mortuo, regnat poſt eum filius eius Alaricus viginti annis.

Alaricus.

489	16	9	5	10	43	4	1	17	28

Barnabas Apoſtolus, qui apud Salaminam Cypri à Barieu mago & à Iudæis pro Chriſto igne crematus eſt, corpus ſuum quod à Ioanne Marco conſobrino ſuo in cripta occultatum adhuc latebat, reuelatione ſua inueniri fecit, cum quo etiam euangelium Matthæi, ipſius Matthæi manibus

Hebraicè

Roman.	*Perſar.*	*Franco.*	*Longo.*	*Britan.*	*Vuandal.*	*Vuiſig.*	*Oſtrog.*	*Hunno.*	*Anno domini.*

Hebraicè ſcriptum, quod erat ſimul reconditum inuenitur, quod euangelium ipſe Barnabas ex doctrina Apoſtolorum ſecum ſemper ferre ſolebat, & vbicunq; inueniebat infirmos, ponebat illud ſuper illos, & tam fide Barnabæ quàm merito Matthæi omnes ſanabantur.

Clodouæus rex Fraucorum Sueſsionis Siagrio duci Romanorum congreditur, Siagrius Toloſam ad Alaricum fugit, à quo Clodouæo repoſcenti remiſſus occiditur. Clodouæus verò quicquid Galliarum ſub iure erat Romanorum ad ius Francorum transfert.

17	10	6	11	44	5	2	18	29	490

Auitus Vienenſis epiſcopus claruit, qui Gallias ab Arrhiana hæreſi defendit, Hic metricè de conditione mundi libros compoſuit.

Solennis Cartonenſis epiſcopus claret, qui in prædicando Francis Chriſtum non ſegniter inſtituit.

Idacius Lemica Hiſpaniarum vrbis epiſcopus, Chronica ſua à primo Theodoſij conſulatu inchoata hucuſq; perduxit.

Gennadius epiſcopus librum ſuum de illuſtribus viris hucuſq; perduxit.

In Mineo Hiſpaniæ fluuio piſces capti ſunt, in quorum ſquamis videbatur inſcripta æra præſentis anni.

18	11	7	12	45	6	3	19	30	491

Anaſtaſius Papa.

Anaſtaſius Romanæ eccleſiæ 48. præſidet. Huic Achatium damnatum reuocare volenti, multi Romanorum non communicabant.

Hoc loco quidam ponunt initium regni Anglorum, ſed in hac re multum diſſonant eccleſiæ, cum ſecundum præfatum libellum de regibus Britonum adhuc regnaret, Arturus totius Britanniæ monarchiam tenens vſq; ad Dominicæ incarnationis annum 542. quando vltimum ei bellum fuit contra Modredum nepotem ſuum, vbi & letaliter vulneratus fuiſſe dicitur.

Britanni non valentes amplius virtutem ferre Anglorum, vt victi conceſſere in ius & nomen eorum. Et primus de genere Anglorum, Elli, & ſecundus, Celim, alter alteri mortuo ſuccedendo, regnauerunt apud eos per annos 70.

Sanctus Patricius ſecundus Hiberniæ archiepiſcopus, anno ætatis ſuæ 122. in Chriſto quieuit.

Odoacer à Theoderico in fide ſuſceptus, ab eo perimitur, & Theoderibus Italia potitur, & depoſito priuato induitur regali ſchemate, & regnat in Italia annis 32.

19	12	8	13	1	7	4	1	31	492

Theodericus. Elli & Celim.

Guuthamundus rex in Africa eccleſias catholicorum à patruo ſuo Hunerico vel auo Genſerico clauſas, aperuit, & omnes Dei ſacerdotes petente Eugenio Carthaginenſi epiſcopo ab exilio reuocauit.

Achatius epiſcopus Conſtantinopolitanus, diuino nutu percutitur.

Zenone Imperatore mortuo, Anaſtaſius imperat annis 25. vel (vt quidam volunt) 27.

1	13	9	14	2	8	5	2	32	493

Anaſtaſius. Symmachus Papa.

Symmachus Romanæ eccleſiæ 49. præſidet.

Ordinato contra eum per contentioſem Laurentio, Quæ res grauè diſsidium eccleſię diu vſq; ad ipſa protraxit homicidia, donec tandem hanc

Anno domini.	Rom.	Perſar.	Franc.	Longo.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrog.	Hunn.

altercationem compreſsit Theoderici regis, quamuis Arrhiani potentia, hoc æquitatis iudicio obtinente, vt Symmachus Papa eſſet, quia prior ordinatus fuerat, eiq; pars maxima faueret. Pro cuius diſſenſionis culpa animam Paſchaſij diaconi, qui pertinacius Laurentio fauerat, alàis magnæ ſanctitatis vir Germanus Capuanus epiſcopus, inuenit in thermis in igne purgatorio poſitã. Hic Symmachus conſtituit omni die dominico vel natalicio martyrum Gloria in eccelſis Deo ad miſſas cantari, quem Hymnom Theleſorus ſeptimus à Petro Papa nocte tantum natalis Domini ad miſſas à ſe in ipſa nocte inſtitutas cantari inſtituit, & in eo ad angelorum verba, quæ ſequuntur, adiecit.

Anno domini.	Rom.	Perſar.	Franc.	Longo.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrog.	Hunn.
494	2	14	10	15	3	9	6	3	33

Gunthamundo Vuandalorum rege defuncto, Traſamundus frater eius regnauit poſt eum annis 26.

Anno domini.	Rom.	Perſar.	Franc.	Longo.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrog.	Hunn.
Traſamundus. 495	3	15	11	16	4	1	7	4	34

Clodouæus Thuringiam ſibi ſubiugat.

Theodericus rex omnes vicinarum gentium reges & principes, aut amicitia, aut affinitate ſibi conciliat, & pacificè agens in locis celeberrimis regalia habitacula ædificat.

Florebant hoc tempore Launomarus Cartonenſis, fundator cœnobij Curbionenſis, & Maximus Aurelianenſis, fundator cœnobij Miriacenſis, cuius diſcipuli fuerunt Carileſus & Auitus abbates.

Anno domini.	Rom.	Perſar.	Franc.	Longo.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrog.	Hunn.
496	4	16	12	17	5	2	8	5	35

Clodouæus rex regnum Francorum vſq; Sequanam dilatauit.

Aliqui Romanorum ſubornatis falſis teſtibus incriminantes Symmachum Papam latenter Laurentium in papatum ſubintroduxerunt, pro quo ſchiſmate dirimendo rex Theodericus epiſcopum Petrum contra Canones viſitatorem ſedis Apoſtolicæ inſtituit.

Anno domini.	Rom.	Perſar.	Franc.	Longo.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrog.	Hunn.
497	5	17	13	18	6	3	9	6	36

Clodouæus regnum Francorum vſq; Ligerim amplificat.

Symmachus Papa in concilio 115. epiſcoporum ſe purgat de obiecto crimine, & damnatis Petro & Laurentio, ipſe quidem ſedi ſuæ reſtituitur, contentio autem vſq; ad cædes & homicidia intra & extra eccleſiam diu protrahitur.

Anno domini.	Rom.	Perſar.	Franc.	Longo.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrog.	Hunn.
498	6	18	14	19	7	4	10	7	37

Clodouæus rex Caſtrum Meledunum capit.

Traſamundus rex Vuandalorum in Africa clauſis catholicorum eccleſijs, ducentos viginti epiſcopos exiliauit, erga quos Symmachus Papa manum ſuæ liberalitatis exercuit beneuolè.

Hac perſecutione Fulgentius epiſcopus, ſanctitate, ſapientia, & ſcientia ſtilo & facundia præclarus, multa ab Arrhianis pro vera fide perpeſſus, diutino in Sardiniam exilio maceratur.

Clotildis regina orthodoxa Clodouæum regem à gentilitatis errore auocare conabatur, ſed fruſtra conari videbatur.

Anno domini.	Rom.	Perſar.	Franc.	Longo.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrog.	Hunn.
499	7	19	15	20	8	5	11	8	38

Clodouæus rex Alemannis bello congreditur, ibiq; laborante exercitu votò ſuſcipiendi Chriſtianiſmi ſe obligare cogitur, ſicq; perempto Alemannorum rege, & Alemannia ſub tributo redacta, baptizatus à ſancto Remigio Remorum epiſcopo, exemplo & ædicto ſuo perduxit ad fidem Chriſti populum Francorum.

Roma.	Perſar.	Francor.	Longob.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrogot.	Hunn.	Anno domini.
8	20	16	21	9	6	12	9	39	500

Collatis à Clodouæo rege multis prædijs eccleſiæ Remenſi, Remigius multa eorum parte data eccleſię Laudunenſij ſedem epiſcopatus ibi eſſe conſtituit. Primumq́; illic epiſcopum Genebaudum conſtituit, & eundem in fornicationem cum ſua quondam vxore prolapſum, ſed ſeptennali pœnitentia purgatum, & de recluſione diuino iuſſu eductum, ſedi ſuæ reſtituit.

9	21	17	22	10	7	13	10	40	501

Clodouæus rex Gundebaudo regi Burgundionum congreſſus, eo victo Burgundiam redegit ſub tributo.

10	22	18	23	11	8	14	11	41	502

Symmachus Patricius rempublicam illuſtrat, & cum eo gener eius Boetius vir conſularis, conſpicuus in vtraq; lingua, eruditione omnium liberalium artium, quas penè omnes à Græco in Latinum tranſtulit & expoſuit.

11	23	19	24	12	9	15	12	42	503

In Africa Olympus quidam dum in balneis ſanctam trinitatem blaſphemaret, ignito iaculo cœlitus veniente, viſibiliter combuſtus eſt.

12	24	20	25	13	10	16	13	43	504

Conſtantinopoli dum Deuterus Arrhianus epiſcopus Barbam quendam baptizaret, & malè diſtinguens trinitatem, diceret: baptizo te, Barba, in nomine patris per filium in ſpiritu ſancto, aqua diſparuit.

13	25	21	26	14	11	17	14	44	505

Alamindarus rex Francorum ab Orthodoxis baptizatus, cùm eum vellent Eutychiani ſeducere, refellit eos hac fabuloſa inductione, dicens: quòd literas accepit Michaëlem archangelum mortuum eſſe, illiſq́; reſpondentibus, hoc impoſsibile eſſe, quòd Angeli ſint impaſsibilis naturæ, quomodo ergo, inquit, ſecundum vos nudus crucifixus eſt Chriſtus, niſi duarum naturarum eſſet, quandoquidem nec Angelus mortuus eſt.

14	26	22	27	15	12	18	15	45	506

Clodouæus & Alaricus reges confœderantur.

Quintianus Rutenenſis epiſcopus, & Maxentius Pictauienſis abbas, clarent in Gallia.

15	27	23	28	16	13	19	16	46	507

Vitalianus inſtinctu populi inſurgit in Imperatorem Anaſtaſium, propter Eutychianam hæreſim, Deo & hominibus exoſam.

16	28	24	29	17	14	20	17	47	508

Hormiſda Romanæ eccleſiæ 50. præſidet. Hic clerum compoſuit, & pſalmis erudiuit. Hic reſpectu apoſtolicæ humanitatis Græcos conuictn hæreticorum maculatos abſoluit per ſuos nuntios. *Hormiſda Papa.*

Alaricus rex Clodouæo regi inſidias molitus, fœdus violat.

17	29	25	30	18	51	21	18	48	509

Glodouæus

Anno domini.	Roma.	Perſar.	Francor.	Longob.	Britan.	Vuandal.	Vuiſig.	Oſtrogot.	Hunn.

Clodouæus rex ſignis diuini auxilij, animatus ad bellandum, Turonis quippe tranſiens equum ſuum ſancto Martino miſit, quem centum ſolidis redemptum recipere non potuit. Miſsis alijs centum ſolidis, recepit, credens illum bonum eſſe in auxilio, qui tam charus erat in negotio. Inſuper accepto victoriæ præſagio à clericis cantantibus: præcinxiſti me virtute, ad bellũ Alarico Vuiſigothorum regi congreditur, eoq; perempto, quicquid Galliarum Vuiſigothi poſsidebant, ad partes Francorum tranſtulit, & inuadens Toloſam ſedem regni Gothorum vſq; ad Pirenæos montes, regnum Francorum dilatauit. Fertur autem muros Ecoleſinæ vrbis ante faciem eius corruiſſe.

Amalricus filius Alarici fugiens in Hiſpania, regnat ibi annis 16.

Sigiſmundus mortuo patre ſuo Gundebaudo regnat in Burgundia.

Gibrianus Scotus cum fratribus & ſororibus in Galliam peregrinatus, vrbem Remenſem vita & morte ſua illuſtrat.

Fauſtus, ſancti Benedicti diſcipulus, & ab eo cum Mauro in Gallias hoc anno tranſmiſſus, ſcribit in vita illius Mauri, ſanctum Benedictum claruiſſe temporibus Iuſtini ſenioris, & Hilderici Vuandalorum regis, addens quòd eo tempore rex Theodericus Symmachum Patricium & Ioannem Papam occiderit. Scribit quoq; eundem Benedictum hoc eodem anno quo Maurus ad Gallias tendebat, obijſſe 12. Calendas Aprilis, hora diei quaſi tertia, quòd eo anno in ſabbatho paſchæ proueniens, primum paſcha fuiſſe demonſtrat, ſe quoq; dicit in Gallias veniſſe tempore regis Theodeberti nepotis Clodouæi regis, quia ergò ille ſcripſit quæ viderat. quomodo hoc conſequentiæ hiſtoriarum conueniat, qui valet aduertat, qui aduerterit exponat.

Clodouæus

510	18	30	26	31	19	16	1	19	49

Clodouæus rex ab Anaſtaſio Imperatore codicellos de conſulatu & coronam auream cum gemmis, & tunicam blacteam accepit, & ex ea die Conſul & Auguſtus eſt appellatus. Ipſe verò rex miſit Romã ſancto Petro coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari ſolet.

511	19	31	27	32	20	17	2	20	50

Theodericus rex Italiæ Ibba comite ſuo contra Francos miſſo, 30. millia occidit eorum, in vindictam necis Alarici generis ſui.

512	20	32	28	33	21	18	3	21	51

Prima ſynodus à Francis iuſſu Clodouæi regis Aurelianis habita eſt, in qua decernuntur multa eccleſiæ vtilia.

Genouefa virgo Pariſienſis octogenaria tranſit ad Dominum.

513	21	33	29	34	22	19	4	22	52

Sanctus Arnulphus ſancti Remigij baptiſmo filius in Gallia claret, qui poſt multos in prædicando Chriſtum agones martyrizatur in ſylua Pariſiorum Aquilina, & à Scariberga coniuge quondam ſua tumulatus eſt.

514	22	34	30	35	23	20	5	23	53

Clodouæus rex regno Francorum per omnes Gallias dilatato, & legitimè & pacificè confirmato, moritur & ſepelitur Pariſijs in baſilica ſancti Petri Apoſtoli, quàm ipſe & regina Clotildis ædificauerant.

Lotharius.

Lotharius verò filius eius compartito regno cum fratribus ſuis Theoderico, Clodomire & Hildeberto regnauit annis 50. Sororem eius Clotildem Amalricus rex Vuiſigothorum duxit vxorem.

515	23	35	1	36	24	21	6	24	54

Roman.	Perſa.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.	Hunnor.	Anno domini.

Rex Burgundiæ Sigiſmundus, qui monaſterium Agaunenſium conſtruxerat filium ſuum Sigericum perimit, malo nouercæ illius vſus conſilio, qui competenti pœnitentiæ ſe adiacens, & martyribus Agaunenſibus ſe totum deuouens, quod dignus fuerit venia, teſtatur crebra poſt mortem eius per eum multis conceſſa ſanitatum gratia, & per eum febricitantibus indulta curatio.

Hoc tempore in Alexandria multi vtriuſq; ſexus arrepti à dæmone, repente, quaſi canes latrabant.

24	36	2	37	25	22	7	25	55	516

Theodericus rex frater Lotharij Clochila cum regem Danorum Gallias vaſtantem perimit.

25	37	3	38	26	23	8	26	56	517

Anaſtaſius Imperator fulmine à Deo percuſſus, interijt, poſt quem Iuſtinus ſenior annis 10. regnauit.

Boetius annitente ſibi Symmacho cum authoritatem Romani ſenatus contra Theodericum regem Italię tueri nititur, ab ipſo exiliatur, ibiq; librum de conſolatione philoſophiæ edidit.

1	38	4	39	27	24	9	27	57	518	*Iuſtinus.*

Thedoricus rex frater Lotharij, ab Ermenfrido rege Thuringorum ad perimendum fratrem illius Baldericum pactione medietatis regni illius inuitatus, Baldericum regem perimit.

Virgo Dei Brigida obijt in Scotia.

2	39	5	40	28	25	10	28	58	519

Ioannes Papa Romanæ eccleſiæ 51. præſidet. *Ioannes Papa.*

Vuatheone Longobardorum rege defuncto, filius eius Vualtarith regnauit annis ſeptem. *Vualtharith.*

3	40	6	1	29	26	11	29	59	520

Clodomeris frater Lotharij regis & fratres eius inſtinctu Clotildis matris ſuæ inſurgunt in Sigiſmundum & Godemarum filios Gundebaudi regis, ad vindicandam necem auiæ ſuæ, & aui ſui Chilperici regis, in congreſſu Sigiſmundus capitur, Godemarus fuga elabitur.

Traſamundus rex Vuandalorum Hildericum filium ſuum ex Eudoxia filia Valentini Imperatoris à Genſerico captiuata, aſtringit Sacramento ne catholicis in regno ſuo conſuleret, qui patre mortuo antequam regnum ſuſciperet, omnes catholicos ab exilijs iuſsit reuocari, & epiſcopis eccleſias reformari. Sicq; ſuſcepto regno regnauit annis octo euolutis 74. annis. Ex quo Genſericus auus eius ſtatum eccleſiæ in Africa prophanauit.

Bello orto inter Romanos & Perſas Chuades rex Perſarum Zeliobem regem Hunnorum venientem cum 20. millibus auxiliari ſibi, contra Romanos immiſſo exercitu occidit, & totum penè eius exercitum deleuit, ſuſpectum eum habens, quod vtrinq; munera acceperit, & à ſe contra Romanos & à Romanis contra ſe.

Ab hinc regnum Hunnorum annotare ceſſabo, quia omnis gentis illius reges Kaganos vocatos lego, & nullam diſtinguendi proprietatem inuenio.

¶ *Regnum Hunnorum finitur.* *Hildericus.*

4	41	7	2	30	1	12	30	521

Anno domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuiſi.	Oſtrogot.	Hunnor.

Chuade Perſarum rege mortuo, Kabades poſt eum regnauit annis 16.

Clodomiris rex Sigiſmundo rege cum vxore & filijs perempto, iterum congreſſus cum fratre Godemaro, perimitur ab eo.

Boetius longo exilio fatigatus, à Theodorico Gothorum rege Italiæ perimitur.

Kabades.

522	5	1	8	3	31	2	13	31

Vt ſcribit Fauſtus, hac ætate ſcilicet tempore Iuſtini ſenioris & Hilderici Vuandalorum regis, reuera floruit ſanctus Benedictus. Sed nec de vita nec de morte eius procedit ratio ſecundum Dionyſij cyclum.

Zatus rex Lazorum Conſtantinopoli baptizatur, & à Iuſtino Imperatore ſuſceptus muneratur.

Symmachus ex conſule à Theodorico rege Italiæ perimitur.

Felix Papa.

523	6	2	9	4	32	3	14	32

Felix Romanæ eccleſiæ 52. præſidet. Hic Gregorij Papæ atauus fuit.

Iuſtinus Arrhianos vbiq; exterminari edicit, ad quod edictum deducendum Ioannes Papa à rege Italiæ Theoderico Arrhiano & Arrhianorum defenſore Conſtantinopolim miſſus, ante portam vrbis cæcum illuminauit, & compos petitionis ad Theodericum reuerſus, Rauennæ ab eo in carcere excruciatus fame defecit, cui ſucceſsit prædictus Felix. Poſt dies autem nonaginta Theodericus ſubitò defunctus, à quodam ſancto eremita viſus eſt nudus & diſcalciatus, à Ioanne Papa & Symmacho Patricio in olla Vulcani eſſe detruſus.

Athalaricus.

Athalaricus Theodorici ex filia nepos, in regno Italiæ & Oſtrogothorum ſuccedens, regnat annis 8.

524	7	3	10	5	33	4	15	1

Theodericus rex repoſcens ab Ermenfrido rege pactum cum fratre Lothario, inſurgit in eum, eoq; poſt nimiam ſtragem ſuorum de bello fugato & non multò poſt mortuo, totam Thuringiam ſibi ſubdunt. Captiuatam inter alios Radegundem filiam Bertharij regis olim à fratre Ermenfrido perempti, Lotharius rex ſuo ſociauit matrimonio.

525	8	4	11	6	34	5	16	2

Almaricus rex Vuiſigothorum cùm vxorem ſuam Clotildem tractaret indignè, eo quod Arrhianæ ſectæ ſecum inſeruire nollet, perimitur in Hiſpania à fratre Clotildis Childeberto.

Theuda regnat poſt eum annis 17.

Theuda.

526	9	5	12	7	35	6	1	3

Lotharius cum fratre Childeberto Auguſtidunum Burgundiæ vrbem obſidens, cunctam fugato Godemaro Burgundiam occupat.

Acephalorum hæreſis abdicatur, qui dicunt Paulum Apoſtolum in epiſtolis præcepiſſe fœminas diaconas debere fieri, quia eas commemorat poſt diaconos, & dicuntur Acephali ſine capite, quia author huius erroris neſcitur.

Kabades rex Perſarum dolens filium ſuum Pharſuaſan in Manicheorum ſectam inductū, omnibus Manicheis quaſi à ſe numerandis, tractis in vnum, immiſſo exercitu occidit multa millia eorum.

Inter Thuriſmodum regem Gepidarum & Audohin regem Longobardorum conſerto prælio, Albuinus filius Audohin Thuriſindum filium Thuriſmodi

Roman.	Perſar.	Francor.	Longob.	Anglor.	Vuandalo.	Vuiſigot.	Oſtrogoth.	Anno domini.	

riſmodi extinguit, & victoria Longobardis cedit. Thuriſmodus præponens fidem iræ & dolori, eidem Albuino poſtea ad ſe ſub fide venienti dedit arma filij ſui Thuriſindi ab eo perempti. Vualtarith Longobardorum rege mortuo, Audohin regnat annis 17.

10	6	13	1	36	7	2	4	527	*Audohin.*

Bonifacius Papa Romanæ Eccleſiæ 53. præſidet. *Bonifacius Papa.*

Iuſtinus Iuſtiniano ſuo ex ſorore nepote in regno ſubſtituto moritur. Hic Iuſtinianus imperat annis 38.

Hic Perſas ab irruptionibus in partes Romanorũ per Biliſariũ repreſſit.

Audohin Lõgobardos in Pannoniã duxit, in qua habitauerunt annis 42.

1	7	14	2	37	8	3	5	528	*Iuſtinianus.*

Caſiodorus ſenator poſt Monachus, Arator Poeta. Priſcianus Grammaticus, Victor Capuanus Epiſcopus, qui cyclos Paſchales ſcribens Victorij errores redarguit.

Gregorius Lingonenſis, Nicetius Treuerenſis, Domitianus Tungrenſis florent.

Gilemer perimens Hildericum regem annis quinq; regnat poſt eum ſuper Vuandalos, qui tantæ crudelitatis fuit, vt nec parentibus parceret.

2	8	15	3	38	1	4	6	529	*Gilemer.*

Corpus Anthonij Monachi diuina reuelatione inuentum, & Alexandriam eſt delatum.

Sanctus Benedictus cùm de loco, cui Sublacus vocabulum erat, ad montem Caſinum tranſmigraret, ad omne biuium duo ei Angeli occurrebant, viam, qua ire deberet præmonſtrantes. Huius admirabilem vitam virtutibus plenam ſanctus Papa Gregorius ſcribit in libro Dialogorum tertio, vbi etiam teſtatur eum non aliter vixiſſe quàm docuit.

3	9	16	4	39	2	5	7	530	*Ioannes Papa.*

Ioannes Romanæ Eccleſiæ 54. præſidet.

Franci extorquent de manu Athalarici, quicquid Galliarum auus eius Theodericus rex Italiæ tenuerat.

In Africa quidã orthodoxi Epiſcopi linguis ſibi exciſis radicitus à Vuandalis, poſtmodum clarè loquendo multis miraculo fuêre, quod miraculum vnus eorum auxit, qui in elationem verſus, ſtatim priuatus diuino dono obmutuit.

4	10	17	5	40	3	6	8	531	

Athalarico rege Italiæ & Oſtrogothorum mortuo, Amalſiunda mater eius Theodatum Theoderici patris ſui ex ſorore nepotem, aſciſcit ſecum in regnum.

Clodoaldus filius Clodomiris regis fratribus ſuis impie à patruo ſuo Lothario olim extinctis, mundanam nobilitatem transferens ad nobilitatem diuinæ ſeruitutis in clericali gradu præeminet exemplo ſanctitatis.

Sanctus Vedaſtus primus Atrebatenſis Epiſcopus ordinatur à ſancto Remigio.

5	11	18	6	41	4	7	1	532	*Theodatus.*

Anno domini.	Roman.	Perſar.	Francor.	Longob.	Anglor.	Vuandal.	Vuiſigotho.	Oſtrogot.

Hoc anno expletus eſt à Chriſti natiuitate magnus annus annorũ quingentorum triginta duorum. Ab hoc etiam anno Dionyſius abbas orditur cyclum ſuum cyclorum quinq; decennouenalium. Et quia ſecundus annus operis huius concordare debet in ratione computus primo anno natiuitatis Chriſti, debet triceſimuſquintus cyclus Dionyſij cõcordare in ratione computus triceſimo tertio anno natiuitatis Chriſti ſcilicet vt 14. luna Aprilis occurrat 9. Kalen. Aprilis in quinta feria, paſſio Chriſti octauo Kalen. Aprilis in ſexta feria, reſurrectio ſexto Kalendis Aprilis in Dominica die, ſed quia non ita occurrit, ſed luna 14. Aprilis occurrit eo anno 12. Kalendis Aprilis in prima feria. Dominica vero dies Paſchæ in quinto Kalendis Aprilis, ideo improbatur, quia repugnat Euangelicæ veritati.

Iuſtinianus Imperator libros legum Romanorũ abbreuiauit in vno volumnie, quod Iuſtinianum vocatur.

Agapitus Papa. 533	6	12	19	7	42	5	8	2

Agapitus Romanæ Eccleſiæ 55. præſidet.

Theodatus rex reginam Amalſiundam Imperatoriæ tutelæ commiſſam exiliat, eaq́ue non multo poſt in balneo ſtrangulata immiſſu Theodati, ſolus ſuper Oſtrogothos anno vno regnat. Qui ſciens pro hoc ſe iram Imperatoris incurriſſe, Agapitum Papa Conſtantinopolim miſsit pro impetranda huius facti impunitate. Agapitus inueniens ibi Anthemium Conſtantinopolitanum Epiſcopum Eutycianæ eſſe hæreſis, excommunicato eo & exiliato, Menam fecit ibi ſubſtitui, Agapitus ibi moritur, Romamq́ue refertur.

Iuſtinianus Imperator Conſtantinopoli Eccleſiam ſanctæ Sophiæ incomparabili opere ædificat.

Biliſarius Patricius à Iuſtiniano Imperatore ex iuſſu Dei ad Africam liberandam de manu Vuandalorum miſſus, noctu cum plauſtris ruſticorũ vrbem introeuntibus ingreſſus, Charthaginem cæpit, pecunias infinitas recepit. Gilimerem ex fuga ad deditionem reductum Imperatori Conſtantinopolim duxit. Sic regnum Vuandalorum deſtructum eſt, Sic tandem illa Vuandalica rabies cum ipſo nomine funditus extincta eſt.

¶ *Regnum Vuandalorum finitur.*

Theodatus. Syluerius. Papa. 534	7	13	20	8	43		9	1

SYluerius 56. Romanæ Eccleſiæ, à Theodato ſubſtituitur.

Biliſarius contra Theodatum mittitur. Theodatus à Gothis extinguitur. Vuitigis in regno ſubſtituitur. Biliſarius Neapolim exterminat, Romam fugientibus Gothis intrat. Vuitigis Romam obſidet. Fames Italiam vrget. Vuitigis capitur, & Imperatori dirigitur.

Syluerius quia Anthemium reuocare noluit, exiliatus defecit.

Eldepadus ab Oſtrogothis rex ordinatus regnat anno vno.

Theodericus abbas diſcipulus ſancti Remigij & Theodulphus abbas diſcipulus ipſius Theoderici in Francia clarent.

Eldepatus. Vigilius Papa. 535	8	14	21	9	44		10	1

Vigilius Papa Romanæ Eccleſiæ 57. præſidet.

In Gallijs clarent fratres vterini, vno & eodem die nati, & pontifices conſe-

Romano.	Perſarum.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Vuiſigoth.	Oſtrogotho.	Anno domini.	

conſecrati, Medardus ad titulum Nouiomenſem, Gildardus ad Rotomagenſem, & vno die abſoluti à ſeculo, & aſſumpti à Chriſto.

Germanus quoque Pariſienſis. Porrò ſanctus Medardus ſedem Epiſcopalem quæ prius erat Liermandus propter eiuſdem ſubuerſionem tranſtulit Nouiomum. Ipſe etiam poſt deceſſum ſancti Eleutherij Tornacenſis Epiſcopi regendam ſuſcepit Tornacenſem Eccleſiam, & poſt eum ſucceſſores eius annis multis vſque ad tempus Eugenij Papæ tertij & domui Simonis Epiſcopi, qui obijt anno domini 1148.

In Italia clarent Epiſcopi, Sabinus Canuſinus, Caſsius Narnienſis, Fulgentius Vtricolenſis, Cerbonius Populonij.

Eldepado mortuo Erarius regnat anno vno.

9	15	22	10	45	11	1	536	*Erarius.*

Erario perempto, Totila qui & Baldui lla ſuper Oſtrogothos regnat annis decem, qui mox Italiam inuadit, & à ſancto Benedicto Caſsinenſi futura ſibi audit. Multa, inquit, mala facis, multa mala feciſti, iam aliquando ab iniquitate compeſcere. Et quidem mare tranſiturus es, Romam ingreſſurus, nouem annis regnabis, decimo morieris. Hoc anno quidam dicunt eundem ſanctum Benedictum obijſſe, & Maurum diſcipulum eius in Galliam veniſſe.

10	16	23	11	46	12	1	537	*Totila.*

Theodericus rex frater Lotharij obijt, Theodebertus filius eius ei ſuccedit.

Hoc tempore in vna vrbium Ciliciæ quidam Theophilos vicedominus tam prudenter & vtiliter ſecundas partes Eccleſiaſticæ diſpenſationis ſub Epiſcopo agebat, vt mortuo Epiſcopo omnium ore dignus Epiſcopatu eſſe acclamaretur. Qui contentus vicedominatu alium ordinari maluit Epiſcopum, à quo à vicedominatu iniuſte admotus ad tantam impatientiam eſt delapſus, vt conducto ſibi Hebræo quodam Mago per eum opem ad dignitatem ſuam recuperandam expeteret à principe dæmoniorum, & ab eo iuſſus abnegare Chriſtum filium Dei, eiuſque matrem Mariam, cum omni Chriſtianiſmi propoſito, & ipſam abnegationem ſcripto firmare, & ſcriptam ſignare, & ſignatam ſibi tradere, eius ſe ſeruitio addixit. Qui in craſtinum recuperato vicedamnatus honore non multo poſt ad ſe reuerſus per dies 40. omni pœnitendi modo ſe affligens, primò piam Dei matrem Mariam ſibi reconciliauit, eaque ſibi apparente abrenuncians Diabolo, Chriſtumque verum Dei filium, verumq; Deum & hominem, ex Maria virgine natum, & omne Chriſtianiſmi propoſitum confitens, per eam etiam Chriſti filij eius gratiam recepit, & ad indicium indultæ ſibi veniæ rurſum ei dormienti apparens Chriſti mater, etiam ſcriptum abrenunciationis quod ſignatum Diabolo dederat, repoſuit ſuper pectus eius. Quo Theophilus recepto, in craſtinum Dominica ſcilicet die, coram Epiſcopo & omni Eccleſia pandens ordinem rei, omnes ad ſtuporem & laudem Dei & genitricis ſuæ Mariæ commouit, & in eodem loco, quo ſibi pia Chriſti mater apparuit, perſtans, ibidem poſt triduum mortuus & ſepultus eſt.

Apud Perſas regnat Coſdroe annis 37.

11	1	24	12	47	13	2	538	*Coſdroe.*

Coſdroe fines Romanorum incurſat.

In campania Italiæ Benedictum iuniorem ſanctitate clarum rex Totila pro Chriſto perſequens, cùm eum cum cella ſua comburere voluiſſet nec valuiſſet, in clibanum ardētem eum proiecit. Qui inde die altero illæſus, etiam veſtibus illæſis, exiuit.

Anno domini.	Romanorũ.	Perſarum.	Francorum.	Longobar.	Anglor.	Vuiſigot.	Oſtrogoth.
	12	2	25	13	48	14	3

539 Iuſtinianus Imperator duos Bulgarorum reges Thraciam depopulantes occidit, cum multis milibus Bulgarorum.

540	13	3	26	14	49	15	4

Coſdroe Antiochiam capit.

Childebertus rex cum fratruele Theodeberto in fratrem Lothariũ inſurgit, ſed matre eorum ſatis agente Clotilde apud Deum, ne inter fratres fieret ciuile bellum, horrenda tempeſtate coerciti cum ſuper Lotharium ne ſignum quidem apparuerit horroris huiuſmodi, reddunt ſe fraternæ paci.

541	14	4	27	15	50	16	5

Coſdroe iam quarto Romanos infeſtantem, Beliſarius compellit redire inefficacem.

In diuerſis Galliarum locis diuerſa ſigna viſa ſunt. Cometes apparuit die ſancto Paſchæ. Cœlum ardere viſum eſt, verus ſanguis ex nube defluxit in veſtimentis hominũ. Domus cuiuſdam ab intus ſanguine reſperſa apparuit, & ſecutæ variæ clades & malæ valetudines cum puſtulis & veſicis, populos afflixerunt.

542	15	5	28	16	51	17	6

Conſtantinopoli mortalitate magna inſurgente, ſtatuta eſt ſolennitas purificationis beatæ Mariæ, quæ Græcè Ypabanti, id eſt, obuiatio dicitur, eò quòd die illo Symeon obuiauerit oblato in templum Domino, & ita mortalitas illa ceſſauit.

Biliſarius ad Africam remiſſus, Guntharith ſuper reliquias Vuandalorum regnantem cum ſuis extinguit.

Lotharius & Childebertus fratres, obſeſſa in Hiſpanijs Cæſarauguſta, ciuibus Deum adorantibus, & circum lata Vincentij martyris tunica, accepta ab eis pro munere ipſius martyris ſtola, redeunt, acquiſita Hiſpaniæ parte maxima.

Maurus in Gallia claret, ſancti Benedicti diſcipulus.

Vſque ad hoc tempus hiſtoria Britonum perducit narrationem ſuam de rege Arturo.

Refert enim eum poſt celeberrimam illam curiam in vrbe legionum habitam, in qua omnes reges inſularum occidentalium & duces Galliarum fuerunt, maximum duxiſſe exercitum in fines Burgundiæ aduerſus Lucium principem Hiſpaniarum, ſub Leone Imperatore reipublicæ procuratorem, & in eundo quendam immenſum Gygantem ſingulari pugna deuiciſſe. Deinde vtrarumque partium legiones in pago Lingonenſi ad præliandum conueniſſe. Poſtea narrat quòd Arturus iuga alpium tranſcendere & Romam inuadere voluerit. Sed interim audiens Modredum nepotem ſuum diadema Britanniæ per tyrannidem corripuiſſe Britanniam remeauerit, atque in vltimo prælio quod cum illo habuit poſt neces ferè omnium ducum ipſe letaliter vulneratus fuerit, & in inſulam quandam ad ſanandum deportatus relicto regni ſucceſſore cognato ſuo Conſtantino. Ipſe verò Arturus iuxta Merlini vaticinium, dubium habet exitum, quia vtrum viuat an mortuus fuerit nemini certum eſſe æſtimatur. Porrò hæc omnia, vt ſupradiximus, nullam fidei authorem videntur habere, ſi cum cæteris hiſtorijs conferantur.

Theuda Vuiſigothorum rege à ſuis perempto, Theudegiſillus regnat poſt eum annis duobus.

Vigilius

Romanor.	Perſarum.	Francorum.	Longobar.	Anglorũ.	Vuiſigoth.	Oſtrogoth.	Anno domini.	
16	6	29	17	52	1	7	543	Theudegiſillus.

Vigilius Papa, quia ſecundum ſuam promiſſonem noluit Anthemium reuocare, Conſtantinopolim mittitur ignominioſe.

Totila rex Oſtrogothorum capta Roma habitauit aliquandiu cum Romanis quaſi pater cum filijs, manſuefactus, vt creditur ſancti Benedicti monitis.

Audohin mortuo, Albuinus filius eius regnauit ſuper Longobardos in Pannonia annis 25.

17	7	30	1	53	2	8	544	Albuinus.

Herculanus Peruſinus Epiſcopus à Totila rege ſecto capite martyrizatur, poſt mortem verò corpori caput eius vnitum inuenitur.

Totila Siciliam inuadit, Narſes verò eunuchus Romanorum Patricius ordinatur, & contra Totilam deſtinatur.

Theudegiſilo inter conuiuandum à ſuis perempto, Agilan regnat ſuper Vuiſigothos annis nouem.

18	8	31	2	54	1	9	545	Agilan.

Narſes Albuino regi Longobardorum confœderatur.

Obijt ſanctus Remigius Remorum Epiſcopus.

19	9	32	3	55	2	10	546

Vigilius Papa exiliatur. Narſes Patricius auxiliantibus ſibi Longobardis Totilam regem perimit.

Oſtrogothorum gente vſq; ad internicionem deleta, regnum Oſtrogothorum penitus deſtruitur. Ita illud regnum Gothorum, quod vt ait Iordanis, per annos circiter duo millia quadringentos durauerat, defecit in Oſtrogothis, ſed Vuiſigothis in Hiſpania regnantibus, incolume remanſit.

Theias tamen regnum Oſtrogothorum reſuſcitare niſus, regnat annis duobus.

20	10	33	4	56	3	1	547	Theias.

Conſerto prælio inter Chunimundum regem Gepidarum & Albuinum regem Longobardorum, corruerunt vtrinque 60. millia eorum, Vbi Albuinus Chunimundum peremit, & ex teſta capitis eius poculũ ſibi ad bibendum fecit, filiamq; eius captiuam, vxorem ſibi accepit.

Hunnis verò terras Gepidarum inuadentibus, deſtructum eſt regnum Gepidarum penitus.

21	11	34	5	57	4	2	548

Theodebertus rex per ſe & per ducem ſuum Bucellinum Italiam belli vario euentu inquietare non deſiſtit, & ab Italia & à Sicilia aut ſpolia aut tributa accipit.

Theias rex à Narſete perimitur, & cum eo Gothorum reliquiæ extirpantur.

¶ *Oſtrogothorum regnum finit.*

Anno domini.	Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum.	Vuiſigotho.
549	22	12	35	6	58	5

NArſes Patricius Sindual regem Britonum ex amico ſibi rebellem bello victum & captum ſuſpendit, ſed de hoc rege hiſtoria Britonum nihil refert, niſi fortè eadem perſona diuerſo nomine nuncupatur, & ibi taceat quod hic habetur. Poſt Conſtantinum quippe qui Arturo ſucceſsit, regnaſſe dicitur Aurelius Cunanus, & poſt eum Vuortiporius.

Agericus Virdunenſis Epiſcopus claret.

550	23	13	36	7	59	6

Theodebertus rex obijt, cui Theobaldus filius eius ſuccedit.

Arboris quæ dicitur Sambutus, flores, grana, & fructus, in flores grana & fructus vitis transformantur.

551	24	14	37	8	60	7

Quinta ſynodus vniuerſalis Conſtantinopoli celebratur, in qua Epiſtola quæ ibi dicitur erroris plena, reprobatur, & Theodorus perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantijs ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe conuincitur.

¶ *Hucuſq; Iordanis Epiſcopus hiſtoriam contexuit.*

Pelagius papa.

552	25	15	38	9	61	8

Pelagius Romanæ Eccleſiæ 58. præſidet. Hic inſimulatus de morte Vigilij Papæ tenens ſancta Euangelia & crucem, iureiurando publicè ſatis fecit.

Hoc tempore in oriente puer quidam Iudæorũ filius, cum à coæuis ſuis Chriſtianorum filijs ad hoc adductus fuiſſet vt in Eccleſia ſanctæ matris Domini noſtri IHESV Chriſti corpus & ſanguinem Chriſti perciperet, propter hoc à patre ſuo proiectus in fornacem ardentem, illæſus inde à Chriſtianis extractus eſt, aſſerens quòd mulier quæ in illa Eccleſia puerum tenens depicta erat, pallio ſuo flammas ignis à ſe euentilaſſet.

553	26	16	39	10	62	9

Agilan cum inſolenter in ſuos ageret, Athanagildus auxiliantibus ſibi Romanis, eo perempto, regnauit annis 22.

Athanagildus.

554	27	17	40	11	63	1

Clotildis regina moritur.

Hyems, niue & glacie ita exaſperatur, vt volucres & feræ indomitæ manu capi poſſent.

555	28	18	41	12	64	2

Bucellinus & Amingus duces Francorum, à Narſete perimuntur.

Quaſi ſpecies lanceæ in cœlo apparuit à ſeptentrione in occidentem.

556	29	19	42	13	65	3

Theodebaldus rex obijt.

Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigotho.	Anno domini.

Lotharius rex Francorum rebellantes contra ſe Saxones & auxiliantes eis Thuringos graui pugna & excidio perdomuit.

Obijt ſanctus Medardus Nouiomenſis & Tornacenſis, in cuius tranſitu cœlum apertum eſt, & diuina ante eum micuerunt luminaria ſpatio duarum horarũ. Cuius corpus rex Lotharius transferri fecit ad vrbem Sueſsionenſem, promittens, quòd ſuper eum decentiſsimam Baſilicam ædificaret, & inibi religioſorum virorum conuentum ſtatueret. Quod opus ipſe quidem cœpit, ſed filius eius Sigebertus adimpleuit.

30	20	43	14	66	4	557

Radegundis regina vxor quondam Lotharij regis, mutata veſte claret ſanctitatis nobilitate.

31	21	44	15	67	5	558

Gregorius filius Gordiani ſenatoris Romæ adoleſcit, qui ſex monaſterijs in Sicilia fundatis, & ſeptimo Romæ in domo ſua, ex prætore vrbano factus Monachus, ſapientia & ſcientia, doctrina & ſanctitate claruit.

Terræmotus terribilis nimis per decem dies factus eſt.

32	22	45	16	68	6	559

Childeberto rege mortuo, Monarchia regni Francorum cedit fratri eius Lothario.

33	23	46	17	69	7	560

Hoc tempore Iudæus quidam imaginem ſaluatoris de Eccleſia furtim deponens, eam telo transfixit, & eam clam ad domum ſuam deferens cùm eam vellet flammis exurere, ſe ſanguine imaginis cruentatum videns, præ ſtupore eam abſcondit, quam Chriſtiani requirentes, & per veſtigia ſanguinis inuenientes eam ſanguinolentam, receperunt. Iudæum verò lapidauerunt.

Miſerabilis in Italia mortalitatis peſtilentia.

34	24	47	18	70	8	561

Hoc tempore in Scotia Brendanus claruit. Qui fortunatas inſulas ſeptemnali nauigatione perquirens, multa miraculo digna vidit, à quo Machutes qui & Maclouus regulariter educatus, & ipſius nauigationis ſocius, in Britannia ſanctitate & miraculis claruit, qui à Britannis exacerbatus eorũ maledictis tranſiuit ad Gallias, & ſub Leuntio Saxonum Epiſcopo multo tempore virtutibus claruit. Britannos verò propter ſuam maledictionem varijs cladibus addictos, data rurſum benedictione abſolnit & ſanauit.

Anglorum in Britannia Edilbertus tertius regnat annis quinquagintaquinque.

Super Britones autem poſt Vuortiporium regnauit in Algo, qui iuxta hiſtoriam eorum ſex inſularum comprouincialium Monarchiam bellandò conquiſiuit. Poſt quem regnauit Cathericus, in cuius tempore diſperſi ſunt Britones, & regni diadema perdiderunt multis annis.

35	25	48	19	1	9	562	Edilbertus.

Conſtantinopoli quidam Imperatorem extinguere moliti, extinguntur: cuius criminis Biliſarius quoq; accuſatus, ab imperatore abſoluitur.

In Gallia mons ſuper Rhodanum fluuium multis diebus dans mugitum,

Anno domini.	Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobardo.	Anglorum.	Vuiſigothorũ.

tandem ab alio monte ſibi vicino diſciſſus, cum Eccleſijs & domibus, hominibus & beſtijs, in Rohdanum præcipitatus eſt.

563	36	26	49	20	2	10

Lotharius rex Chramnum filium ſuum diu contra ſe rebellantem, & multa mala in regno ſuo facientem, in Britannia perſequutus, ei eiuſq; auxiliario duci Britonum Chonobro bello occurrit, & Chonobrum quidem peremit. Chramnum verò captum, igni cum vxore & filiabus conſumi fecit.

Ioannes Papa.	564	37	27	50	21	3	11

Ioannes Romanæ Eccleſiæ 59. præſidet.

Lothario rege Francorum mortuo, Chilpericus filius eius compartito regno cum fratribus ſuis Heriberto, Guntranno, & Sigeberto, regnat annis 23. Et ipſe quidem Chilpericus Sueſsionis ſedem regni habuit. Heribertus Pariſios, Guntrannus Aureliam, Sigebertus verò Metas.

Chilpericus.	565	38	28	1	22	4	12

Iuſtiniano Imperatore mortuo, Iuſtinus iunior imperat annis 12.

Multa ſigna in ſole & luna apparuerunt.

Iuſtinus.	566	1	29	2	23	5	13

Narſes Patricius accuſatione Romanorum Patriciatu degradatus, & quia eunuchus erat exprobrante ſibi Sophia Auguſta vt iret in Gynæcium, diuidere penſa cum puellis, reſpondens talem ſe eidem orditurum telam, qualem ipſa dum viueret deponere non poſſet, inuitat Longobardos ad poſsidendam Italiam.

Sanctus Columbanus presbyter veniens de Scotia, clarus habetur in Britannia.

Sanſon Dolenſis Archiepiſcopus, conſanguineus ſancti Maclouij, & ſucceſſor Samſonis Maglorius, qui de tranſmarina Britannia ad ciſmarinam tranſierant Britanniam clarent ſanctitate & doctrina.

567	2	30	3	24	6	14

Sigebertus rex Hunnos partes Francorum depopulantes in Thuringia bello deuincit.

Chilpericus frater eius interim terminos illius incurſat, & Remos vrbem occupat.

Haſtæ igneæ in cœlo viſæ ſunt, portendentes irruptionem Longobardorum in Italiam. Baſolus abbas & Sindulphus presbyter & Recluſus, in Francia clarent.

568	3	31	4	25	7	15

Albuinus rex Saxonibus aliiſq; gentibus ſibi aſcitis, & Pannonia ex condicto commendata amicis Longobardorum Hunnis, ad Italiam contendit cum omnibus Longobardorum familijs, ibiq; regnat ſex annis.

Sigebertus rex deſertas Saxonum terras peruadit, eaſq; Sueuis ad habitandum tradit. Hanc mali nouitatem noua in cœlo ſigna multo ante tempore portenderant.

Albuinus.	569	4	32	5	1	8	16

Sigebertus

Romano.	Perſarum.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum.	Vuiſigotor.	Anno domini.

Albuinus.

Sigebertus rex fratri ſuo Chilperico repugnat, & Sueſsionis ſedem regni eius occupat. Theodebertum filium eius ibi captum exiliat, ipſum Chilpericum prælio victum fugat, & terminos ſuos ab eius inſolentia liberat. Ipſe vxorem ducit Brumam filiam Athanagildi regis Vuiſigothorum, quæ & Brunichildis dicta eſt.

5	33	6	2	9	17	570

Sanctus Vedaſtus obijt.

Italia à Longobardis nullo ſubſiſtente peruaſa atteritur, inſuper fama & peſtilentia conſumitur.

Armenij fidem Chriſti ſuſcipiunt.

6	34	7	3	10	18	571

Sanctus Amandus naſcitur.

Hunni iterum Sigeberto congreſsi, & magicis artibus penè victoriam adepti recedunt, Sigeberto in omni vita ſua confœderati.

7	35	8	4	11	19	572

Gregorius Turonenſium Epiſcopus ordinatur, clarus habetur in omnibus.

Longobardi Papia poſt triennij obſidionem per deditionem accepta, & præter Romam & Rauennam penè tota potiti Italia dominantur ibi cum potentia.

8	36	9	5	12	20	573

Inter Romanos & Perſas pugna commiſſa, Romanis cedit victoria.

Heribertus rex moritur.

Hiſpani & Franci de Paſcha celebrando diſſentiunt, Hiſpanis 12. Kalendas Aprilis, Francis vero 14. Kalendas Maij Paſcha celebrantibus. Sed Francos recte celebraſſe per hoc diuinitus claruit, quod fontis in Hiſpania qui in ſabbato ſancto Paſchæ ad baptizandum ſponte diuinitus repleri ſolent, non in Hiſpanorum, ſed in Francorum Paſcha repleti ſunt.

9	37	10	6	13	21	574

Apud Perſas Hormiſda regnat annis 17.

Albuinus rex Longobardorum ab armigero ſuo perimitur fraude vxoris ſuæ, Cuius patrem Chunimundum Gepidarum regem ipſe olim in bello peremerat, & ex teſta capitis eius ſibi pateram ad bibendum fecerat, quam cum vno die ei porrigeret, dicens: bibe cum patre tuo, illa fœmineo furore accenſa, illum ab Armigero ipſius in lecto perimi fecit.

Cleb ſubrogatus regno Longobardorum regnat annis 2.

10	1	11	1	14	22	575

Hormiſda. Cleb. Benedictus Papa.

Benedictus Romanæ Eccleſiæ 60. præſidet. Ab hoc Gregorius ad prædicandum Anglis abire permiſſus, ſed populo tumultuante retractus, ſeptimus leuita eſt ordinatus.

Athanagildo rege Vuiſigothorum mortuo, Leuuigildus cum fratre ſuo Leuua, & poſt ſolus, regnat annis 16.

Fortunatus poeta veniens ab Italia, claret in Gallia.

Cleb

Anno domini.	Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum.	Vuiſigotho.
Leuuigildus.	11	2	12	2	15	1

576 Cleb mortuo, Longobardi ſub ducibus fueruut annis 10. Fame Romam vrgente, multi Romanorum ſe Longobardis dederunt.

Duces.

577	12	3	13	1	16	2

Iuſtino Imperatore mortuo, Tyberius regnat annis 6. Hic miſſa ab Aegypto frumenti copia, Romam liberat ab inedia.

Chilpericus rex Francorum fratrem ſuum Sigebertum, uimis & per ſe & per filium ſuum Theodebertum vrget, pluſquam ciuili bello.

Tyberius.

578	1	4	14	2	17	3

Sigebertus rex fratri ſuo Chilperico pugna congreditur, ibiq́ue Theodebertus filius Chilperici perimitur. Francis verò pro Chilperico ſibi exoſo, Sigebertum ſuper ſe regem leuare volentibus, à duobus pueris à Fredegunde Chilperici vxore immiſsis, Sigebertus perimitur. Brunichildis vxor eius cum filio Childeberto vel Childeberti filijs, regnum gubernans propter inſolentiam morum adeo intolerabilis erat Francis, vt meritò crederetur Sibyllam de ea vaticinatum eſſe. Veniet (ait) Bruma de partibus Hiſpaniæ, ante cuius couſpectum gentes vel gentium reges peribunt, ipſa verò calcibus equorum dirupta peribit. Quæ quamuis ita eſſet inſolens, tamen Dei Eccleſias honorabat. Plura etiam ſanctorum cœnobia fundauit, & ædificia admirandi operis conſtruxit, vt miraculo fuerit tanta ab ea fieri potuiſſe.

Sanctus Germanus Pariſienſis obijt.

Duces Longobardorum vrbes & Eccleſias exterminantes indiſcretè, ſubiugant ſibi quod ſupererat Italiæ.

579	2	5	15	3	18	4

Tyberius quia liberalis in pauperes fuit, liberalitatem eius Deus iuuit, dum multos theſauros ei inuenire fecit.

Chilpericus rex Brunichildem relictam Sigeberti cum filijs exiliat.

Menas ſolitarius in Italia claret.

580	3	6	16	4	19	5

Hormiſda rex Perſarum incurſans prouincias Romanorum, ignominioſe victus à Romanis, propoſuit edictum ue rex Perſarum per ſe vltra exeat ad prælium.

Ignis per cœlum diſcurrere viſus eſt.

Pelagius Papa.

581	4	7	17	5	20	6

Pelagius Romanæ Eccleſiæ 61. præſidet. Hic obſidentibus Romam Longobardis, ordinatur abſque iuſsione principis. Hic decreuit quotidianam ſacramentorum præfationem ad miſſas, nouem tantum modo præfationibus ſecuudum antiquum Romanorum ordinem eſſe commutandam, ſcilicet in natali Domini, in apparitioue, in Paſcha, in aſcenſione, iu pentecoſte, de ſancta trinitate, de Apoſtolis, de ſancta cruce, de ieiunio quadrageſimali. Ab hoc Gregorius Cōſtantinopolim apocriſarius directus, hortatu Leandri Hiſpalenſis Epiſcopi libros Moraliū in Iob compoſuit, & ibidem Euticiū Cōſtantinopolitanum Epiſcopū male de reſurrectioue dogmatizantem, corpus noſtrū in illa

Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigotho.	Anno domini.

illa reſurrectionis gloria impalpabilem ventis aereq́; ſubtilius eſſe futurum, in præſentia Imperatoris Tyberij confutauit, & illo non multo poſt mortuo, penitus extinxit.

Duces Longobardorum Gallias aggrediuntur, & vario bellandi genere, nunc Franci nunc Longobardi, inter ſe colliduntur.

Hoſpitius famulus Dei in Gallia claret, qui etiam aduentum Longobardorum prædixerat.

5	8	18	6	21	7	582

Saxones in Italia à Longobardis recedentes, & terras ſuas in Germania repetere nitentes, à gentibus à Sigeberto illuc immiſsis, vſq; ad viginti millia eorum cæſis ſero deſtiterunt à bellis.

Vuinnoehus Brito veniens de Britannia, ſanctitate claret in Gallia.

Lupi Burdegalē vrbē ingreſsi, neminē metuentes, deuorauerunt canes.

6	9	19	7	22	8	583

Ermiuigildus Leuuigildi regis Vuiſigothorum filius, filiam Sigeberti regis in vxorem duxit, per quam ad orthodoxam fidem conuerſus, iram patris ſui Leuuigildi Arrhiani incomparabiliter incurrit.

Turonis verus de fracto pane ſanguis effluxit.

Tyberio Imperatore in amentiam incurrente, & non multo poſt mortuo, Mauricius imperat annis 21.

1	10	20	8	23	9	584	Mauricius.

Perſæ Armeniam prædijs, incendijs, captiuitate Epiſcoporum ac populorum perturbant, Eccleſiam tamen 48. martyrum apud Armeniam ſub Licinio paſſorum, nullo modo incendere potuerunt.

Chaianus rex Anarorum, id eſt Hunnorum, pacem cum Mauricio Imperatore ſoluit.

2	11	21	9	24	10	585

Mauricius Imperator per prætorem ſuum contra Perſas fortiter agit.

Anthiochia diuinitus ſubuertitur, hoc modo: Quidam ciuis illius adeo eleemoſinis & hoſpitalitati deditus, vt nullo vnquā die ſine paupere aut hoſpite comederet, cum vno die vſq; ad veſperam vrbē circuiſſet, vt pauperem vel hoſpitem inueniret, offendit virū ſeniorem in veſte alba cum duobus ſocijs ſtantem in medio ciuitatis, & inuitans eum ad hoſpiciū, hoc reſponſum accepit ab eo: Non poteras ô homo dei cum noſtro Symeone hanc vrbem ſaluare, ne ſubuerteretur. Et hoc dicto ſudarium, quod in manu tenebat, excuſsit ſuper vnam medietatem vrbis, ſtatimq́; ipſa medietas cum habitaculis & habitatoribus ſubuerſa eſt. Et volens adhuc excutere ſuper aliam medietatē vrbis, vix ab illis duobus ſocijs ſuis multa prece flexus eſt, vt parceret reſiduæ vrbis medietati. Sicq; virum, qui hoc aſpiciebat attonitum conſolatus, ex ſaluatione domus ſuæ diſceſsit, & vltra non comparuit.

Guntrannus Francorum rex in venando feſſus, dum in gremio armigeri ſui dormiret iuxta riuum aquæ, vidit armiger de ore regis paruum animal exire, cui volenti riuū tranſire nec valenti, armiger gladio trans riuum poſito, viam ei eundi & redeundi parauit. Quo iterum in os eius intrante, rex experrectus eſt, & ſtupefactus dicit ſe per ſomniū per pontē ferreū tranſiſſe, & ſub

quodam

Anno domini.	Romano.	Perſarum.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum	Vuiſigorto.

quodam monte multos theſauros vidiſſe. Vbi cum perrexiſſet ſecundū fidem ſomnij theſauros magnos inuenit, eoſque acceptos ſanctæ Eccleſiæ vſibus delegauit.

586	3	12	22	10	25	11

Leuuigildus rex Vuiſigothorum, filium ſuum Ermiuigildum hoſtili perſequens animo, eum damnat exilio. Hoc tempore etiam Miro rex Galliciæ moritur.

Longobardi Authari regem ſibi ſtatuerunt, eumque ob dignitatem Flauium appellauerunt, à quo omnes Longobardorum reges Flauij ſunt appellati.

Flauius Authari.

587	4	13	23	1	26	12

Chilpericus rex Francorum immiſſu ſuæ vxoris Fredegundis perimitur. Lotharius filius eius infans quatuor menſium in regno ſublimatus, regnauit annis 44.

Lotharius.

588	5	14	1	2	27	13

Childebertus rex à Mauricio Imperatore pro expellendis ab Italia Longobardis, pecuniam accepit, ſed id fruſtra fuit, quia nunc confœderatus eis redijt, nunc eis congreſſus inferior eis ceſsit, nunc et ſi ſuperior eis fuit, ab expulſione tamen eorum munimen ciuitatum eum prohibuit.

589	6	15	2	3	28	14

Leuuigildus rex Vuiſigothorum Ermiuigildum filiū ſuum quia Arrhianæ communioni participare noluit, nocte ſancta Paſchæ in carcere ſecuri occidit.

Childebertus Lotharij exercitui congreſſus, victus euaſit.

590	7	16	3	4	29	15

Rex Longobardorum Authari vxorem ducit Theudelindam filiam Garibaldi regis Baioriorum.

Nimiæ pluuiæ inundant, vt omnes dicerent quia aqua diluuij ſuperinundarent, & tanta clades fuit, vt nullus grauiorem à ſeculo fuiſſe meminerit. Magnus etiam draco in modum validæ trabis, cum innumerabili ſerpentium multitudine per Tyberim in mare deſcendit, à quibus ſuffocatæ beſtiæ maris & ad littus proiectæ, putredine aerem corruperunt.

591	8	17	4	5	30	16

Hormiſdam regem Perſarum à Perſis excæcatum, filius eius Coſdroe occidit, & ad Mauricium Imperatorem confugit, eiusque virtute Perſas debellans, regnum Perſarum accepit, & annis 38. regnauit.

Leuuigildo rege Vuiſigothorum mortuo, Recharedus filius eius regnat annis 15. In Italia facto vltra fidem penè diluuio omnium, poſt multam confuſionem rerum ſubſecuta eſt per cladem inguinariam immedicabilis mortalitas hominem, quæ primum percuſsit Papam Pelagium. Poſtquem Gregorius ad papatum electus, interim dum Imperatoris aſſenſus expectatur inſtituit per ſeptiformem lætaniam placare iram Dei, & in procedendo octoginta hominibus hac plaga percuſsis tandem ira quicuit.

Gregorius

Romanorum.	*Perſarum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Vuiſigothor.*	*Anno domini.*
9	1	5	6	31	1	592

Coſdroe. Recharedus.

Gregorius Romanæ eccleſiæ 62. præſidet. Hic inter cætera pietatis opera, animam Traiani Romanorum quondam Imperatoris, quamuis pagani, à pœnis inferni liberari miſerando & plorando à Deo obtinuit.

Hic inter multa quæ vtilia eccleſiæ fecit & inſtituit, antiphonarium regulariter centonizauit & vtiliter compilauit. Kyrieleyſon à clero ad miſſas cantari præcepit, Alleluya ad miſſas extra quadrageſimã dici fecit. In canone hoſtiæ tria verba ſuperaddidit: dieſq; noſtros in tua pace diſponas, atq; ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari. Orationem quoq; Dominicam poſt canonem ſuper hoſtiam cenſuit recitari.

Authari rege Longobardorum mortuo, Longobardi permiſſa Theudelindæ, reginæ optione ſibi virum & Italiæ regem eligendi, præfecerunt ſibi regem Agilulfum, qui regnauit annis 25.

10	2	6	1	32	2	593

Agilulfus.

In Gallia quidam in ſylua cedens ligna, adeo à muſcis infeſtatus eſt, vt per biennium amens fieret. Deinde ſub religionis habitu exhibebat ſe pſeudo prophetam, deinde magum, deinde etiam ſanitates deſuper infirmos faciens, Chriſtum ſe eſſe dicebat, & pro Chriſto ſe adorari iubebat, nolentes ſe adorare cum populo, qui ei multus adhærebat, impetebat hoſtiliter. Qui poſtea à quodam fideli occiſus eſt, & ita ſequaces eius diſperſi ſunt.

Recharedus rex Vuiſigothorum terminos Romanorum inquietat.

Hoc tempore regnabat in Hibernia Inſula Philtanus, & in Scotia regnabat Brendinus, cui frater erat nomine Adelphius, de cuius Adelphij filia, quæ vocata eſt Gelgehes genuit rex Hiberniæ Philtanus ſanctum Furſæum, & fratres eius Foillanum & Vltanum.

¶ *Hucuſq; Gregorius Turonenſis hiſtoriam Francorum digeſſit.*

11	3	7	2	33	3	594

Tunica Domini noſtri IHESV Chriſti in ciuitate Zaphat, non longè à Iheroſolyma, confeſſione Symeonis Iudæi inuenta, & ab epiſcopis Gregorio Antiocheno, & Thoma Iheroſolymitano, & Ioanne Conſtantinopolitano, Iheruſalem in loco vbi crux Chriſti veneratur eſt poſita.

Gaugericus Cameracenſis epiſcopus claruit.

12	4	8	3	34	4	595

Reuharedus rex Vuiſigothorum ſynodo 62. epiſcoporum apud Toletum congregata, ibiq; Arrhiana hæreſi abdicata, & anathematizata, ſecùm tota Vuiſigothorum gente confirmat in fide catholica.

Thaſſilo à Childeberto ordinatus rex Baioariorum, deuictis Sclauis obtinuit triumphum.

Conſtantinopoli puer naſcitur quadrupes, & alter duos vertices habens, quæ prodigia portendunt aduerſa locis, in quibus naſcuntur.

13	5	9	4	35	5	596

Agilulphus rex Longobardorum in Romanos inſurgit, ſed agente Theudelinda regina non multò poſt cum eis fœdus iniit. Huic reginæ Gregorius Papa libros dialogi ſui miſit.

Anno domini.	Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigoth.

His diebus irruentes Longobardi in Caſsinum montem, diripuerunt omnia quæ in monaſterio ſancti Benedicti inuenire potuerunt, neminem verò tenere valuerunt, ſicut idem familio ſuo dominus promiſerat, vt ſi res gentibus traderet, animas ſeruaret. Monachi autem fugientes Romam, petierunt codicem regulæ à beato Benedicto editum, & pondus panis atq; menſuram vini ſecum deferentes.

Sol à mane vſque ad meridiem minoratus eſt, vſque ad tertiam ſui partem.

597	14	6	10	5	36	6

Gregorius Papa quòd ipſe olim facere intenderat, Auguſtinum cum alijs ad prædicandum deſtinat in Angliam.

Guntrannus rex ſanctitate clarus dormit in Chriſto, regnum eius ceſsit fratrueli eius Childeberto.

598	15	7	11	6	37	7

Recharedus rex Vuiſigothorum regibus Francorum confœderatur, eique ſoror Childeberti regis vxor datur.

Sanctus Columbanus abbas & presbyter doctor Scotorum & Pictorum obijt, qui poſteris ſuis multa ſanctitatis monumenta reliquit, præterquam quòd ruſtica ſimplicitate paſcha dominico die debere celebrari, neq; didicit neq; docuit.

Marculfus abbas Baiocenſis ſanctitate claret in Gallia.

599	16	8	12	7	38	8

Edilbertus rex Anglorum, qui Cantuarij vocantur, prædicante Auguſtino cum gente ſua baptizatur. Porrò gens Anglorum, qui Mercij dicuntur, & gens Nordanimbrorum, qui quòd ad aquilonalem partem Humbri fluminis habitent, ita vocantur, ſub regibus Edilfrido & Elle nondum audierant verbum vitæ.

600	17	9	13	8	39	9

Sanctus Goar veniens ex Aquitania claret in Gallia.

Auguſtinus ab Etherio Arelatenſi epiſcopo conſecratur Anglorum epiſcopus.

Childebertus rex Francorum moritur, cui Theodebertus & Theodericus filij eius ſubrogantur.

601	18	10	14	9	40	10

Contentio inter Romanam eccleſiam & arrogantiam Ioannis epiſcopi Conſtantinopolitani vniuerſalis patriarchæ nomen ſibi vſurpantis, ſub Pelagio Papa concepta, & à Gregorio iam indè non leniter exagitata, non antea quieſcere potuit quàm Ioannes ipſe ſubita morte obijt.

Hunni cum Francis fortiter bellant in Thuringia, Fredegundis regina moritur, Agilulfus Theoderico confœderatur. In Nilo Aegypti flumine viſa ſunt animalia humanæ formæ, vir ſcilicet & mulier vſq; ad lumbos ſuper aquã extantes, qui ab hominibus per Deum adiurati, à mane vſq; ad nonam ſe videndos præbuerunt.

602	19	11	15	10	41	11

Auguſtinus epiſcopus Anglorum habita ſynodo cũ Britonum & Scotorum epiſcopis,

Romanorum.	*Perſarum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Vuiſigoth.*	*Anno domini.*

epiſcopis, quia ſacerdotes & monachos inuenit aduerſarios æquitatis, quos voluit habere ſocios prædicationis, terruit eos vaticinio futuræ ſuper eos calamitatis.

Sanctus Columbanus ex Hibernia in Burgundiam venit, ibiq; permiſſu Theoderici regis, cœnobium Luxonium ædificare cœpit.

20	12	16	11	42	12	603

Mauricius Imperator ſe cum ſuis à Foca interficiendum diuiuitus prædixit, & malorum penitus ea ſibi retaliari per ſe & per ſeruos Dei inſtanter expoſcit.

Theodericus rex auiam ſuam Brunichildem ab Auſtraſijs eiectam recepit.

21	13	17	12	43	13	604

Mauricius Imperator cum vxore & filijs à Foca perimitur, & imperat Focas annis 8.

Orientales Angli cum rege ſuo Sigeberto, per Mellitum epiſcopum conuertuntur ad Chriſtum.

Per Auguſtinum archiepiſcopum tranſlata eſt dignitas archiepiſcopatus, quæ prius Londini erat, ad Cantuarienſem eccleſiam.

1	14	18	13	44	14	605	*Focas.*

Gregorius Dialogus obijt.

Cognita morte Mauricij, graſſantur per Romanorum prouincias hinc Perſæ & inde Hunni.

Lotharius & Theodericus prælio inter ſe colliduntur, in quo pluſquam 30. millia cæſa referuntur, Theodericus tamen victoria potitur. In hoc prælio angelus Domini euaginatum gladium ſuper populum tenens, viſus eſt.

2	15	19	14	45	15	606

Sabinianus Romanæ eccleſiæ 63. præſidet. *Sabinianus Papa.*

Hoc tempore pauper quidam cùm à nautis elemoſynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero, deſiſte eleemoſinam petere à nobis, qui nihil præter lapides habemus. Cùm ſubiecisſet pauper, omnia ergò vertantur in lapides quicquid manducabile in naui erat, in lapides conuerſum eſt, colore & forma rerum earundem permanente. Fame Romam aggrauante, Romani Gregorio Papę iam defuncto derogantes, quòd theſauros eccleſiæ ſua nimia liberberalitate diſsipaſſet, cùm non adeſſet perſona in quam exardeſcerent, memoriam nominis illius in libris eius delere volebant, ac per hoc libros Gregorij Papæ Romanis exurere volentibus, obſtitit Petrus diaconus, prodens ſe ſpiritum ſanctũ in columbæ ſpecie ſuper caput Gregorij tractantis ſedentem vidiſſe ſæpius, idq; confirmans iuſiurandi ſacramento, mox moriens ex condicto fidem fecit ſuo teſtimonio.

Poſt Recharedum apud Vuiſigothos regnauit Bethericus annis 7.

3	16	20	15	46.	1	607	*Bethericus.*

Sabinianus Papa, cùm & ipſe liberalitati Gregorij prædeceſſoris ſui derogaret, & ſub hoc obtentu manum egenis ſubtraheret, Gregorius eum per viſum ter pro culpa tenaciæ & huius derogationis increpatum, quòd non

 reſpi-

Anno domini.	Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigothorum.

Bonifacius Papa. reſipiſceret etiam quartò horribiliter increpans,& comminans in capite percuſsit,quo ille dolore vexatus non multo poſt mortem obijt, poſt quem Bonifacius Romanæ eccleſiæ 64.præſidet. Hic obtinuit apud Focam Imperatorem,vt eccleſia Romana caput eſſet omnium eccleſiarum,quia eccleſia Conſtantinopolitana ſcribebat ſe eſſe primam omnium eccleſiarum. Hic in concilio 62.epiſcoporum decreuit ſub anathemate, vt nullus viuente epiſcopo ciuitatis ſuæ de altero eligendo audeat loqui,aut partes ſibi facere, Sed tertio die depoſitionis eius fiat licenter à clero & populo electio ſacerdotis.

Theodericus & Theodebertus fratres & reges Vuaſcones ſibi ſubiugant.

608	4	17	21	16	47	2

Corpus ſancti Victoris Thebei apud Solodorum cum ſancto Vrſo paſsi inuenitur.

Secundus famulus Dei in Italia claret.

Deſyderius Viennenſis epiſcopus à Theoderico exiliatur.

609	5	18	22	17	48	3

Auguſtinus Anglorum primus epiſcopus moritur,eiq; Laurentius ſubſtituitur.

Bonifacius Papa. Bonifacius Romanæ eccleſiæ 65. præſidet. Hic Pantheon Romæ à Foca Imperatore impetratum vertit in eccleſiam ſanctæ Mariæ, & omnium martyrum, & in Calendis nouembris ibi inſtituit ſolennitatem omnium martyrum,quæ poſtea creſcente religione Chriſtiana decreta eſt fieri in honore omnium Sanctorum.

610	6	19	23	18	49	4

Perſæ Romanorum prouincijs grauiter incubant.

Agilulphus Longobardorum rex Mantuam, Cremonam,& aliqua Italiæ caſtella,capit.

611	7	20	24	19	50	5

Alexandriæ Ioannes epiſcopus claruit, qui obeximiam in Chriſtum liberalitatem nomen eleemoſynarij habere meruit.

Poſt Cathericum regem,quem rex Africanorum Guermundus expugnauit,& in Vuallias fugere compulit, poſtquam Britones diuina deſolatione diſperſi,alij quidem in minorem Britanniam, alij in occidentales Inſulæ partes,id eſt in Gallias,cum eccleſiaſticis perſonis & ſanctorum reliquijs receſsiſſent,tandem reſumptis viribus leuauerunt ſuper ſe regem Caduanum, qui cùm in terram regis Edelfridi pugnaturus intraret,& ille ei ad bellum occurreret,vtriuſq; exercitus conſilio pax inter eos facta eſt.

612	8	21	25	20	51	6

Heraclius ad Imperatorem electus, Foca perempto & cremato ignibus regnauit annis triginta.

Deſyderius Viennenſis epiſcopus, conſilio Brunſchildis à Theoderico rege lapidibus obrutus martyrizatur.

Heraclius.

613	1	22	26	21	52	7

Virtua

Romanorum.	*Perſarum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum*	*Vuiſigothorum.*	*Anno domini.*

Virtus & nomen ſancti Ioannis baptiſtæ miraculis declaratur apud vrbem Galliæ Mauriennam, de reliquijs corporis ipſius diuinitus illuſtrata, hoc modo in ea olim mulier ſancto Baptiſtæ nimis deuota expetebat ab eo donari ſibi aliquid de membris eius, & in hac orandi inſtantia per triennium perſiſtens, cùm alter quiuis iam poſſet deſperare, ipſa ſpem in Deo ponens, iurauit ſe non manducaturam, donec, quòd petebat, acciperet, & ſic ſeptem diebus ieiunans, ſeptima tandem die deſuper altari pollicem miri candoris apparêre videns, læta donum Dei accepit, ad quod adorandum tres epiſcopi venientes, cùm de hoc ſancto pignore partem elicere vellent, tres ſanguinis guttas ex eo ſtillare in lintheo ſuppoſito ſtupuerunt, & ſinguli ſingulas ſe meruiſſe lætati ſunt.

Perſæ à Romanorum inſecutione non deſiſtunt.

Betherico Vniſigothorum rege mortuo, Siſebodus regnat annis viginti nouem.

2	23	27	22	53	1	614

Siſebodus.

Deusdedit Papa.

Deusdedit Romanæ eccleſiæ *66.* præſidet. Hic conſtituit ſecundam miſſam in clero, hic etiam ſecundum inſtituta maiorum ſuorum decreuit, vt ſi qui viri vel mulieres ſuos ipſi filios quocunq; modo de ſancto lauacro ſuſciperent, ſeparentur ab inuicem, vel ſi quis vir commatrem ſuam, vel ſi qua mulier compatrem ſuum à primo dono ſpiritu ſancti, quod eſt pabulum ſalis ſacrati vſq; ad ſeptimum donum ſpiritus ſancti in coniugiū duxerit, ſeparentur, mulier tamen maritalem dotem recipiat, & poſt expletum annum alteri ſi vult nubat.

Sanctus Columbanus à Theoderico rege inſtinctu Brunichildis auiæ, expellitur Francia, qui poſt relicto Gallo diſcipulo ſuo in Alemannia cœnobium Bobium conſtruxit in Italia.

Sanctus Amandus Elnonenſis per Gallias miraculorum & prædicationis gratia clareſcebat.

Allouuinus etiam qui & Bauo per eum ex prædone conuerſus & Gandaui ſolitariè recluſus ſanctitatis exemplum erat omnibus.

3	24	28	23	54	2	615

Edilfredus rex Nordanimbrorum, regem Scotorum Eancum omnibus penè ſuis in bello extinguit. Hæc calamitas Scotis contigit ſecundū vaticiniū Auguſtini epiſcopi, qui interminatus Scotos ab Anglis fore perimēdos qui Anglos ad vitam æternam conuerti egrè ferebant: in monachos quoq; Scotorum ira dei ſeuiente, qui cum rege ſuo ad bellū hoc ex more exeuntes, vt rege armis pugnante ipſi orando pro eo pugnarent. peremptí ſunt ab Anglis mille ducenti, tantùm quinquaginta per fugam elapſis.

Clodeſindis Metenſis claret, quę ſponſ um fugiens velamine capitis miſſo ſibi adeò per angelum ſe & ſua deo delegauit.

4	25	29	24	55	3	616

Perſæ Syriam incurſantes Damaſcum capiunt.

Edilbertus rex Cantuariorum obijt, poſt quē Cabaldus filius eius regnat annis 22. Radualdus autem rex orientalium Anglorum Edilberto mortuo illā ſuper Anglos regnandi potentiam quartus accepit, vt ſub nutu eius alij Anglorum reges regnaret, Edilfrido quoq; Nordanimbrorum rege à Radualdo

Anno domini.	Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum	Vuiſigothorum.

rege perempto, Eduinus Nordanimbrorum regnum ſuſcepit. Refert autem hiſtoria Britonũ, quòd Eduinus fuerit filius Edilfridi regis, & coetaneus Caduallonis filij Caduam regis Britonum, & cum eo nutritus in minori Britannia apud regem Salomonem. Deinde mortuis parentibus vterq; iam adultus redierint, pacemq́; inter ſe aliquandiu habuerint. Poſtmodum pro regno diſcordia inter eos exorta pugnam inierint, & Eduinus quidem victor Caduallo in minorem Britanniam fugere compulſus fuerit.

Hunni Longobardos in Italia debellant, & forum Iulij proditione captum diſsipant. Sanctus Lupus Senonenſis epiſcopus claret, cui aliquando eucharistiam conſecranti gemma à Deo in calice deſcendit.

Ealdbaldus.

617	5	26	30	25	1	4

A Perſis Paleſtina bello perimitur, ſanctaquoq; ciuitas capitur, in ea vſq; nonaginta millia virorum perimũtur. Zacharias patriarcha captiuatur, crux ipſa Dominica ſancta aſportatur. Inter fratres Theodericum & Theodebertum reges inſtinctu auiæ eorum Brunichildis pluſquam ciuile bellum oritur, pugnaq; commiſſa, poſt inæſtimabilem ſtragem Theodebertus capitur.

Per Ealdbaldum & filios Siberti ad idololatriam Angli reuoluuntur.

Agilulfu Longobardorum rege mortuo, Adaloaldus filius eius regnauit annis 13.

Adaloaldus.
Bonifacius Papa.

618	6	27	31	1	2	5

Boniſacius Romanæ eccleſiæ 67. præſidet. Hic decreuit, vt nullus trahatur violenter de eccleſia. Hic conſtituit, vt monachi in officio ſacerdotalis gradus vtantur poteſtate ligandi atq; ſoluendi.

Theodericus rex Francorum moritur.

Ealbaldus rex Anglorum idololatriæ renunciat.

Lotharius rex filius Theoderici regis in bello captos occidit, Brunichildem quoq; reginam vno pede & brachio mutilatam ad caudam equæ indomitæ religatam, membratim diſcerpi fecit, imputans ei, quòd decem reges per eam fuiſſent extincti, & ſic monarchia regni Francorum ad eum rediјt.

Ioannes eleemoſynarius obijt.

Eleutherius Patricius affectans Romanorum Imperium, Romæ perimitur.

Perſæ Aegyptum incurſantes, Alexandriam capiunt.

Hoc tempore terræmotus maior menſe Auguſto fuit, & ſequuta eſt clades in populo, percuſsio ſcilicet ſcabierum, ita vt nullus poſſet agnoſcere mortuum ſuum.

619	7	28	32	2	3	6

Perſæ Libyam incurſantes Carthaginem capiunt.

Lotharius rex tributum 12. millium ſolidorum, quod Longobardi Francis ſoluerant, relaxat Longobardis perpetuò ſibi confœderatis.

Laurentius ſecundus Anglorum epiſcopus obijt.

620	8	29	33	3	4	7

Coſdroe

Romanorum.	*Perſarum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Vuiſigoth.*	*Anno domini.*

Coſdroe rex Perſarum pacem cum Romanis facere nullo modo admittit.

Anaſtaſius Perſa ex mago Chriſtianus & monachus, à Perſis captus, poſt verbera, vincula & carceres, poſt diutinam appenſionem per vnam manum, tandem abſciſo capite cum alijs 70. martyrizatur.

Virgo Chriſti Fara claret in Francia, cuius ſanctitatem imitatus fuerat frater eius Faro, ex Comite clericus, & ex clerico factus Meldenſium epiſcopus claret.

9	30	34	4	5	8	621

Sigebodus rex Vuiſigothorum contra Romanos fortiter agit, prouinciam aliasq; ciuitates à Francis exortas, ad Vuiſigothorum ius redegit.

10	31	35	5	6	9	622

Honorius Romanæ eccleſiæ 64. præſidet.

Sanctus Columbanus obijt, diſcipulus eius Gallus in Alemannia claret.

Honorius Papa.

11	32	36	6	7	10	623

Coſdroe ſucceſſu elatus in effuſione humani ſanguinis, & maximè Chriſtianorum, vltra modum graſſatur.

Heraclius Imperator Hunnis confœderatur.

12	33	37	7	8	11	624

Heraclius ad Perſas debellandos proficiſcens, virilem Dei figuram in manibus accipiens, quam manus non depinxerat, ſed in Iconia verbum, quòd omnia format atq; componit ſine pictura formam, velut ſine ſemine partum eduxit, Perſidem aggreditur, eamq; per ſex continuos annos potenter depopulatur.

Euſtaſius abbas Luxouienſis, & Attila Bobien. poſt Columbanum clarent.

Mellitus tertius Anglorum epiſcopus obijt.

13	34	38	8	9	12	625

Pipinus filius Caroli Magni maior domus regis Lotharij principabatur, Pipino verò in diſponenda republica comparabatur ſanctus Arnulphus, filius Arnoldi filij Amberti, ex Blitilde filia primi Lotharij regis.

14	35	39	9	10	13	626

Heraclius Imperator Perſas leuibus prælijs frequenter fundit.

15	36	40	10	11	14	627

Florebant in Gallijs Auſtregiſillus Bituricenſis epiſcopus, & ſub eo Sulpicius, Chunibertus Colonienſis, & Ioannes Tungrenſis. In Hiſpanijs Iſidorus Hiſpalenſis, tum ſanctitate tum doctrina clarebat.

16	37	41	11	12	15	628

Heraclius Perſas graui bello contriuit, in quo prætorem Perſarum omneſq; penè principes peremit, & Perſidem peruagatus, miranda Perſarum palatia combuſsit & deiecit.

Anno domini.	Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigoth.

Lotharius rex filium ſuum Dagobertum in regno aſcitum, Pipino & Arnulpho committit ad regnandum Auſtraſius.

Eduinus rex Nordanimbrorum à Paulino epiſcopo baptizatur, & poſt Radoaldum potentius cæteris ſuper Anglos principatur.

629	19	38	42	12	13	16

Dagobertus iram patris ſui Lotharij regis meritus, quia conſiliarium eius cæſum & detonſum dehoneſtauerat, Pariſios ad eccleſiam ſancti Dionyſij confugit, & quia inde nullo modo extrahi potuit, locum illum ſemper cordi habuit.

Syrohis cum Perſarum principibus contra patrem ſuum Coſdroen inſurrexit, & pace cum Heraclio Imperatore confirmata, patrem ſuum cum filijs ipſius peremit, & anno vno regnauit.

Syrohis.

630	18	1	43	13	14	17

Heraclius Perſide deuicta, & pace inter Romanos & Perſas confirmata, redijt cum gloria.

Syrohi rege mortuo, Adeſir regnauit anno vno.

Adaloaldo Longobardorum rege mortuo, Rotharith regnauit poſt eum annis 16.

Etpualdus rex qui cum patre ſuo Rodoaldo à fide Chriſti apoſtatauerat, ſuaſu Eduini regis, cum gente ſua idololatriæ abrenunciat.

Dagobertus rex Saxonibus bello concurrit; cui pater Lotharius rex accurrens auxilio, interfecto Berthoaldo duce Saxonum, victoriam obtinuit, & peruagans omnem Saxoniam, nullum omnino Saxonum menſuram gladij ſui excedentem dimiſit viuentem.

Hoc tempore Arabum ſiue Sarracenorum princeps erat Muhanmad, qui pſeudopropheta ex orphano & inope per hæreſis ſuæ præſtigia ad regnum euectus eſt. Hic de progenie Hiſmaelis ortus, cum eſſet pauper & orphanus ad quandam cognatam ſuam prædiuitem nomine Chadigam, primò vt mercenarius, deinde vt ſponſus ſe coniungens, per eam ditatus eſt. Quæ cùm ægrè ferret epilentico, id eſt caduco illum morbo vexari, ille dicebat hoc non eſſe morbum ſed viſionem archangeli Gabrielis, ſe interim videre, & quia aſpectum eius ferre non poſſet, mente defecta cadere. Hic communicabat Chriſtianis & Iudæis, ex eorum ſcripturis ſuam pſeudoprophetiam in aliquibus confirmans. Hic dicebat quia hi qui inimicum occidunt, vel qui ab inimico occiduntur, paradiſum ingrediantur, paradiſum verò eſſe carnalis cibi & potus, ibiq; eſſe fluuium vini, lactis & mellis, & mixturam fœminarum non præſentium, ſed aliarum multò tempore futuram & affluentem voluptatem, & multa huiuſmodi. Hic eſt Muhanmad, cui gentiles adhuc cultum deitatis exhibent. Hic in regno Sarracenorum quatuor prætores ſtatuit, qui Amiræi vocabantur, ipſe verò Ammiras dicebatur, vel Prothoſynbulus.

Obijt ſanctus Bauo.

Adeſir. Rotharith.

631	19	1	44	1	15	18

Heraclius Imperator deuicta Perſide Zachariam patriarcham cum captiuorum populo Hieruſalem reducit, & ſanctam crucem Domini reportans, cum regio ſchemate ornatus portam vellet intrare, per quam IHESVS ad crucem ſubeundam exiuit, porta diuinitus clauſa eſt, eiq; rurſum ad-

monitu

Romanorum.	Perſarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigoth.	Anno domini.

monitu angeli humiliato & diſcalciato, parta vltrò aperta eſt, & ita cruce relata, celebritatem exaltationis eius annuatim dedicauit.

Apud Perſas Hormiſda regnat anno vno ſub Sarracenis.

Lothario mediano Francorum rege mortuo, Dagobertus filius eius règnat annis quatuordecim.

20	1	1	2	16	19	632	Hormiſda. Dagobertus.

Sarraceni qui hactenus fuerant ſub Perſarum regno, eos bello victos verſutè ſub ſuo redigunt dominio.

Ab hinc pro rege Perſarum titulandum eſt regnum Sarracenorum.

Terræmotus factus eſt per triginta dies, apparuit in cœlo ſignum in modum gladij, portendens imminentem Sarracenorum principatum.

Adunallo rex Britonum reuerſus de minori Britannia cum multitudine militum, commiſit prælium cum Peanda rege Merciorum, cumq́; deuictum cæpit & ſuæ ditioni ſubdidit, ſubditumq́; duxit ad bellandum contra Eduinum regem Nordanimbrorum. Quem etiam cùm ſuperaſſet atq; occidiſſet, occupauit prouincias & depopulatus eſt, & multam cædem fecit in terra.

Tunc etiam fides Chriſti in Anglia concuſſa eſt adeò, vt multi Chriſtianitatem ſuam deſererent & idololatriam repeterent.

Muhammad Sarracenorum Ammiras moritur, poſt quem Ebubeher principatur annis tribus.

21	1	2	3	17	20	633	Ebubeher.

Seuerinus Romanæ eccleſiæ 69. præſidet. *Seuerinus Papa.*

Heraclius Imperator incidens in hæreſim Monothelitarum, id eſt, vnam operationem in Chriſto credentium, confundit eccleſiam & Imperium, contra malitiam eius pugnante perturbatione omnium rerum.

Inter Romanos & Sarracenos bellum implacabile oritur hac de cauſa, quia cùm quidam ſpado Imperatoris Heraclij diſtribueret rogas militibus, cum inter alios etiam Sarraceni ſub Imperatore militantes ad accipiendam venirent, Spadone indignanter eis dicente, vix ſufficit Imperator dare militibus rogas, quantò magis canibus iſtis. Illi dolore & pudore incitati, totam Sarracenorum gentem ad rebellandum incitant. Ammiræi autem Sarracenorum Romanos aggrediuntur, & cum multis tres Ammiræi à Romanis perimuntur.

Sigebertus infans filius Dagoberti, à ſancto Amando baptiſatur, vbi tacentibus cunctis, ipſe infans 40. dierum amen reſpondit, & Amandus Traiectenſis epiſcopus ordinatur.

22	2	3	4	18	21	634

Romani & Sarraceni vario euentu confligunt.

Succeſſores Eduini regis ad idololatriam reuoluti, mox ſunt à Ceduala rege perempti.

Dagobertus rex Sclauos bello deuicit.

23	3	4	5	19	22	635

Ioannes

Anno domini.	*Romanorum.*	*Sarracen.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Vuiſigothorum.*

Ioannes Papa.

Ioannes Romanæ eccleſiæ 70 præſidet.

Ebubeher Ammiras moritur, poſtquam Haumar aonis 12. principatur.

Sarracenis Syriam infeſtantibus, Heraclius crucem ſanctam Domini ab Hieruſalem Conſtantinopolim tranſtulit. Hic dicit Beda in hiſtoria Anglorum, quòd Oſuualdus filius Edilfrid regis regno Nordanimbrorum poſt Eduinum ſuſcepto, Ceduallam ſiue Caduuallonem regem Britonum peremerit, & quia fidem Chriſti tenebat ſuper omnes Britanniæ reges, eminuerit, & quatuor linguraum gentes, ſcilicet Pictos, Scotos, Britones & Anglos ſub ditione acceperit. Sed aliter ſe habet hiſtoria Britonum. Refert enim quod Caduualdo iſte rex Britonum Oſuualdom regem & prælιando ſuperatum fugauerit, & poſt occiſionem ipſius Oſuualdi diu regnauerit, ſicq; completis 48. annis, in pace obierit, & à Britonibus in imagine ænea ad menſuram corporis illius fuſa poſitus fuerit, & eadem imago ſuper equum æneum erecta fuerit, atq; ſuper portam Londoniarum ad deterrendos Saxones conſtituta, eccleſia quoq; ſubtus ædificata.

Aidam epiſcopus, ſancti Columbani diſcipulus, à Scotia veniens apud Anglos clarebat ſanctitate & doctrina.

Dagobertus rex Vuaſcones bello deuincit.

Haumar.

636	24	1	5	6	20	23

Theodorus Papa.

Theodorus Romanæ eccleſiæ 71. præſidet.

Sarraceni capta Damaſco, Phœnicem & Aegyptum occupant.

637	25	2	6	7	21	24

Florebant in Francia hoc tempore tres fratres, Ado, Rado, Dado, qui & Audoenus dictus eſt, qui ſuam erga Deum deuotionem oſtenderunt, ſinguli ſingula cœoobia fundando, ex quibus Dado fuit referendarius Dagoberti regis. Referendarius autem dicebatur, ad quem publicæ conſcriptiones referebantur, vt per eum anulo ſeu ſigillo regis confirmarentur.

Hos ad hoc animarat Eligius aurifex, iamdudum in aula regis Lotharij clarus, qui etiam ex dono Dagoberti regis Sollenniacum monaſterium conſtruxit, vbi ſanctus Remaclus ex Aquitania veniens, ſe in Chriſti tyrocinio ſub eo exercendum dedit. Sanctus verò Dado qui & Audoenus, intra Brigenſem ſaltum cœnobium conſtruxit, quòd Rasbacis dicitur, in quo ſanctum Agillum primum abbatem præfecit.

Sancta Aurea claruit, quam Eligius monaſterio virginum à ſe Pariſijs constructo præfecit.

638	26	3	7	8	22	25

Sarraceni Hieruſalem biennio obſeſſam capiunt.

Sanctus Amandus Tungrenſis epiſcopatu poſt habito verbi inſtat officio, ſub hoc ſanctus Laudoaldus floroit, qui filium Apri viri illuſtris Lanbertum poſt epiſcopum & martyrem futurum à puero imbuens in viam Dei induxit.

Remaricus abbas & Georicus Metenſium epiſcopus clarent.

639	27	4	8	9	23	26

Sarraceni Syriam occupant.

Iudæi in Hiſpania Chriſtiani efficiuntur. Siſebodus enim Gothorum rex glorioſiſsimus plurimas in Hiſpanijs prouincias Romanæ militiæ ſibi bellando ſubiecit, & Iudæos in ſuo regno ad fidem Chriſti conuertit.

Sarraceni

Romanorum.	*Saracenorum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Vuiſigoth*	*Anno domini.*
28	5	9	10	24	27	640

Sarraceni Antiochiam capiunt.

Dagobertus rex Sigebertum filium ſuum Auſtraſijs regem mittit, ſub tutela Pipini & Cuniberti epiſcopi.

Sanctus Arnulfus ex maiore domus Metenſium epiſcopus, & ex epiſcopo ſolitarius dormit in Chriſto. Clodulfus filius eius poſt Metenſis epiſcopus, ſanctitatem patris imitatur.

Doda mater ipſius Clodulfi, Treueris incluſa Chriſto ancillatur, & Albado Anglorum rege mortuo, Carcombertus filius eius poſt eum regnauit annis 25.

Hic in Anglia primus idola deorum deſtruxit, & fidem Chriſti dilatauit, & ieiunium quadrageſimale in Anglia legaliter obſeruari edixit.

29	6	10	11	1	28	641

Carcombertus.

Sarraceni Perſis iterum bello victis, fugato rege eorum, Hormiſda totam Perſidem ſibi ſubiugant.

30	7	11	12	2	29	642

Heraclius Imperator moritur, Conſtantinus filius eius ſubſtituitur, & quarto menſe imperij ſui à nouerca ſua Martiana & Pyrrho patriarcha veneno extinguitur, & Martiana cum filio ſuo Heraclona Imperium arripuit.

Siſebodo Vuiſigothorum rege mortuo, Suitilan ſuccedens regnauit annis duobus.

Dagobertus Saxonibus contra Vulnidos ſibi auxiliantibus, annum quingentarum vaccarum tributum eis indulget.

1	8	12	13	3	1	643

Conſtantinus. *Suitilan.*

Heraclonas abſciſo ſibi naſo, & Martiana mater eius abſciſa ſibi lingua, exiliantur. Et Conſtans qui & Conſtantinus dicitur, filius Conſtantini, regnauit annis viginti quinq;.

Oſuualdus rex Nordanimbrorum à Peanda Merciorum rege perimitur, cuius filius Oſuuij regnat poſt eum annis 27.

Dagobertus Vuaſcones ſubigit.

Iudacail rex Britonum gratiam Dagoberti ſibi redimit.

Virgo Chriſti Reginulfa ſanctitate claret in Gallia.

2	9	13	14	4	2	644

Conſtans.

Haumar Ammiras templum ſibi Hieruſalem ædificat. Et quia nullo modo ſtructura conſiſtere poterat ſuggeſtione Iudæorum crucem deſuper montem oliueti tolli imperat, & ſic ſtructura templi ſtare potuit.

In Hiſpanijs Suintilane ob crudelitatem ſuam à Vuiſigothis reprobato, Siſenandus per auxilium Dagoberti ſublimatus in regnum, regnat annis 20.

3	10	14	15	5	1	645

Siſenandus.

Dagobertus rex Francorum moritur, de quo per viſionem cuidam reuelatum eſt, quòd anima eius ad iudicium rapta ſit, & multis ſanctis contra

Anno domini.	Romanorum.	Sarraceno.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigoth.

eam pro expoliatione ſuarum eccleſiarum reclamantibus, cùm eam iam mali angeli vellent ad pœnas inferni rapere, interuentu ſancti martyris Pariſienſis Dionyſij, cui ipſe maximè deuotus fuerat, à pœnis liberata eſt.

Clodouæus filius Dagoberti, regnauit poſt eum annis 17. Sigeberto fratre eius, iam regnante in Auſtria, huius Clodouæi maior domus fuit Erchanoaldus.

Clodouæus.

646	3	11	1	16	6	2

Sanctus Remaclus ordinatur Traiectenſis epiſcopus.

Rodoaldus frater Itæ, & auunculus ſanctæ Gertrudis, archiepiſcopatum Treuerenſem doctrina & ſanctitate ſua illuſtrat, ſoror quoq; eius Seuera abbatiſſa in vrbe eadem à fratris ſanctitate non degenerat.

Rotharith Longobardorum rege mortuo, Rodoaldus filius eius regnat annis quinq;.

Rodoaldus.

647	4	12	2	1	7	3

Pipinus maior domus moritur, Grimoaldus filius eius in aula Sigeberti regis potenter principatur.

Perſa quidam ſimulans ſe velle adorare Haumar Ammiram Sarracenorum, infixo in ventrem eius gladio, peremit eum, cui Hothmen ſubſtitutus, annis decem principatur.

Hothmen.

648	5	1	3	2	8	4

Martinus Romanæ eccleſiæ 72. præſidet.

Sarraceni Africam occupant.

Sigebertus rex Radulpho Turingorum duci bello concurrit.

Sanctus Furſæus in Hibernia claruit, qui peregrinationem pro Chriſto aggreſſus, ad Gallias vſq; peruenit, & à Clodouæo rege honorificè ſuſceptus, Latiniacum cœnobium fundauit, quem non multò poſt fratres ſui Foillanus & Vlianus pari peregrinandi voto ſecuti, per Gallias claruerunt, ex quibus Foillanus dono Gertrudis virginis Foſſenſe monaſterium poſtea fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quieſcit.

649	6	2	4	3	9	5

Eligius Nouiomi, Audoenus qui & Dado Rothomagi, clarent epiſcopi, & Philibertus de Herio Inſula, & Richarius Pontinenſis, & Geremarus Flauiacenſis abbates, Angadriſma quoq; ſacra virgo ſecus Beluacum, Anſegiſus etiam filius ſancti Arnulphi clarebat, cui Begga ſoror Grimoaldi nupſerat.

650	7	3	5	4	10	6

Itta relicta Pipini, inſtinctu Amandi ſe & ſua Deo deuouens, monaſterium Niualenſe fundauit, eiq; filiam ſuam Gertrudem Deo dignam virginem præfecit.

Aubertus Cameracenſis epiſcopus claret.

651	8	4	6	5	11	7

Rex Sigebertus de poſteritate prolis deſperans, duodecim monaſteria

hinc

Romano.	*Sarracenorũ.*	*Francorum.*	*Longobardor.*	*Anglorum.*	*Vuiſigotor.*	*Anno domini.*

hine inde conſtruxit Deo. In quibus Stabulaus & Malmudarium eminebant, cooperante ſibi in his maiore domus Grimoaldo & Traiectenſium Epiſcopo Remaclo, qui Remaelus non multò poſt pertæſus ſeeularium tumultuum in ipſo Stabnlaus monachicæ vitæ aſſumpſit habitum.

His diebus multi vtriuſque ſexus in Gallijs claruerunt, qui ad teſtimoninm ſanctitatis ſuæ in ædificandis Deo monaſterijs operam ſuam impenderunt. Ex his in noſtra vicinia tunc florebat ſanctus Landelinus confeſſor Chriſti, qui & Moroſus ab Auberto Cameracenſi Epiſcopo ex prædone ad Chriſtum retractus, & à beato Papa Martino ad prædicandum ordinatus, fundator cœnobiorũ Lobienſis Aluei, Vuaſlaris, atque Criſpinienſis, vbi corpore requieſcit cum diſciplis ſuis Adoleno & Domitiano. Giſſenus Cellenſis, Madelgarius dux, qui & Vineentius Altimontenſis & Sonegenſis, eiuſque coniunx Vualdetrudis Caſtrilocenſis, ſororque Vualdetrudis Aldegundis Melbodienſis, & Trudo etiam Haſpanienſis in tyronem Chriſti adoleſcebat. Præter hos & alij multi de Anglia vel Scotia in Gallijs peregrinantes, verbum Dei ſeminabant, multumq; fructum Deo faciebant, ſcilicet Etto, Bertuinus, Eloquius.

Cœnobium Floriacenſe à Leodeboldo abbate fundatur, & non multo poſt corpus ſancti Benedicti abbatis ab Agilulfo Monacho à caſtro Caſsino delatum, illuc tranſportatur. Corpus verò ſororis eius ſanctæ Scholaſticæ, Cynoniannis transfertur.

Rodoaldo Longobardorum rege perempto, Ariperth regnat annis nouem.

9	5	7	1	12	8	652	*Ariperth.*

Conſtantinus Imperator à Paulo Conſtantinopolitano deceptus, expoſuit typum contra fidem Catholicam, nec vnam nec duâs voluntates aut operationes in Chriſto diffiniens eſſe confitendas, quaſi nihil velle vel operari credendus ſit Chriſtus. Ob hoc Martinus Papa congregata Romæ 105. Epiſcoporum ſynodo, anathematizauit hæreticos Epiſcopus Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum quoq; præſentis perſecutionis incentorem Eccleſiam operta & occulta infeſtatione vexantem.

Sigebertus rex Hildebertum filinm Grimoaldi maioris domus adoptat in filium & in regnum.

10	6	8	2	13	9	653

Conſtantinus Imperator miſſo Exarcho ad Italiam, impugnat Dei Eccleſiam. Iudocus regis Britonum filius ſpreto regno & mundo peregrinus & heremita in pago Pontiuo requieuit in Chriſto.

11	7	9	3	14	10	654

Ignis de cœlo cecidit, & timor magnus ſuper homines venit, peſtilentiaq; grauiſsima tribus æſtiuis menſibus graſſata eſt, cunctis viſibiliter apparente bonum & malum Angelum noctu ciuitatem circuire, & quotiens iuſſu boni Angeli malus Angelus venabulo, quod manu ferre videbatur, oſtium cuiusq; domus percuſsiſſet, tot ex eadem domo ſequenti die interibant.

Hoc tempore ſanctus Foillanus Foſſenſis martyrizatur.

12	8	10	4	15	11	655

Sarraceni capta Rhodo famoſum eius Coloſſum euerterunt, ex cuius ære nongenti cameli onerati ſunt.

Anno domini.	*Romanorum.*	*Sarraceno.*	*Francorum.*	*Longobardo.*	*Anglorum.*	*Vuiſigothorũ.*
	13	9	11	5	16	12

656 Conſtantinus Imperator Sarracenis nauali pugna congreſſus, ignominioſè vincitus. Sigebertus rex Auſtraſiorum moritur, Dagoberto filio ſuo admodum paruulo fidei Grimoaldi commendato, vt in regnum eius auxilio promoueatur.

Oſuuij rex Nordannimbrorũ facto Deo cœli voto, Peandæ Merciorum regi concurrit, cum exercitu non multo, & inter nimiam Merciorum ſtragem ipſum regem Peandam perimit, gentemque Merciorum ad Chriſtum conuerti fecit, Pictosq; regno Anglorum ſubdidit.

657	14	10	12	6	17	13

Olympius Exarchus ad regendam Italiam ab Imperatore Conſtantino miſſus, & Martinum Papam occidere iuſſus, cùm aliter non poſſet, tractauit vt inter miſſarum ſolennia cùm ſibi ipſe Papa ſanctam communionem porrigeret, illum ſpatarius ſuus perimeret, ſed ſpatarius hora ſanctæ communionis Papam nullo modo videre potuit. Exarchus verò Paulo poſt in Sicilia à Sarracenis turpiter victus, turpius perijt.

Grimoaldus maior domus, Domino ſuo Dagoberto Sigeberti filio attonſo per Didonem Pictauenſem Epiſcopum in Scotiam directo, Hildebertum filium ſuum facit Auſtraſiorum regem.

Hothmen Ammira Sarracenorum perempto, Muhamas ex Ammireo Ammiras factus principatur annis 25.

Muhamas.

658	15	1	13	7	18	14

Franci dolentes ſuper infidelitate Grimoaldi contra filium Sigeberti, captum eum præſentant Pariſijs iudicio Clodouæi, quem Clodouæus vinculatum amara in carcere fecit morte conſumi, filiumq; ſuum iuniorem Hildericum regem fecit Auſtraſiorum.

Obijt Itta mater ſanctæ Gertrudis.

Theodardo Epiſcopo martyrizato, ſanctus Lambertus filius Apri comitis Epiſcopatum Traiectenſem illuſtrat gloria nobilitatis & gratia ſanctitatis.

Atrebatis dum corpus ſancti Vedaſti transfertur ab Auberto Epiſcopo, præſentibus Lamberto Tumgreuſi, & Audomaro Teruanenſi, alijsq; ſanctis Epiſcopis & abbatibus, Audomarus qui præ ſenio cæcus erat, dum precibus præſentium Epiſcoporum & meritis ſancti Vedaſti illuminatus eſſet, egrè ferens ſe liberatum eſſe à cæcitate quam pro ſalute ſua ſibi à Deo immiſſam eſſe gaudebat, rurſus ad votum ſuum excæcatus eſt.

Eugenius Papa.

659	16	2	14	8	19	15

Martino Papa pro confeſsione fidei iuſſu Conſtantini exiliato ibiq; defuncto, Eugenius 73. Romanæ Eccleſiæ præſidet.

Conſtantinus Sclauiam ſibi ſubijcit.

660	17	3	15	9	20	16

Muhamas Sarracenorum Ammiras cum Conſtantino Imperatore firmat pactum, vt Sarraceni Romanis ſoluant tributũ, ſcilicet per ſingulos dies numiſmata mille, & ſeruum & equum.

Clodouæus rex corpus ſancti Dionyſij Pariſienſis diſcooperiens, minus religioſè licet cupidè, os brachij eius fregit, & rapuit, moxq; in amentiam perpetuam incidit.

Ariperth

Romanorum.	Sarraceno.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigotho.	Anno domini.

Ariperth Longobardorum rege defuncto, Godebertus & Bertarith filij eius annum agunt, non tam in regno componendo quàm regno contendendo.

18	4	16	1	21	17	661	Godebertus & Bertarith. Vitalinus Papa.

Vitalianus 74. Romanæ Eccleſiæ præſidet.

Obijt ſanctus Amandus Elnonenſis.

Conſtantinus Imperator Theodoſium fratrem ſuum occidit.

Grimoaldus dux Taurinacium Godebertũ filium Ariperth regis Longobardorum dolo perimit & eius regnum arripit,ſororemq; Godeberti vxorem ducit, regnauitque nouem annis.

Sanctus Niuardus Remenſis Archiepiſcopus, & Reolus ſucceſſor eius, Bercharius quoq; martyr, qui fuit abbas primus Autuillarenſium. Sancta etiam Bertha martyr & abbatiſſa ſanctitate clarent in Gallia.

19	5	17	2	22	18	662

Conſtantinus Imperator Italiam petit, multaſque Longobardorum vrbes capit. Beneuentum obſidet, ibique Grimoaldus rex exercitum eius grauiter atterit.

Clodouæus rex Francorum obijt, & Lotharius filius eius ſuccedit, & quatuor annis regnat. Huius maior domus poſt Erchanoldum fuit Ebroinus.

Abhinc Francorum regibus à ſolita fortitudine & ſcientia degenerantibus, regni potentia diſponebatur per maiores domus, regibus ſolo nomine regnantibus, quibus moris erat principari quidem ſecundùm genus, & nil agere vel diſponere quàm irrationabiliter edere & bibere, domiq; morari, & Kalendis Maij præſidere coram tota gente, & ſalutare, & ſalutari, obſequia & dona accipere, & rependere & ſic ſecum vſque ad alium Maium permanere.

Baltildis regina mater Lotharij Corbeiæ & Calæ monaſteria Deo conſtruxit.

20	6	1	3	23	19	663	Lotharius.

Conſtantinus Imperator imperium in vrbem Romam transferre nititur, ſed à Conſtantinopolitanis ei reſiſtitur.

21	7	2	4	24	20	664

Conſtantinus Imperator Romam venit, de qua omnibus penè quæ ad ornatum vrbis erant ablatis,ad Siciliam vadit.

In Anglia inter Anglos & Scotos magna de obſeruatione Paſchæ fit diſceptatio,mediante Oſuuij rege glorioſo, qui etiam aſſenſit Anglis Paſcha celebrantibus more Romano.

Obijt ſancta Gertrudis Niuellenſis.

Siſenando Vuiſigothorum rege mortuo, regnat Chiutilan annis ſedecim.

22	8	3	5	25	1	665	Chuitalan.

Obijt ſanctus Eligius Nouiomenſis Epiſcopus.

Carconbertus rex Anglorum obijt, & filius eius Egbertus regnat poſt eum annis octo.

23	9	4	6	1	2	666	Egbertus.

Anno domini.	Romanorũ.	Perſarum.	Francorum.	Longobardo.	Anglorum.	Vuiſigothorũ.

Lotharius rex Francorum moritur, & Theodericus frater eius ab Ebroino maiore domus in regnum ſublimatur.

Theodericus.	667	24	10	1	7	2	3

Theodericus rex propter inſolentiam Ebroini à Francis repudiatur, & Frater eius Hildericus qui in Auſtria regnabat à cũctis ad regnandũ euocatur. Porrò Theodericus & Ebroinus tonſorantur & Theodericus Pariſijs in cœnobio ſancti Dionyſij Ebroinus in Luxouio relegantur. Hilderici maior domus erat Vulfradus. Hic in Parochia Vuirdunenſi ſuper Moſam cœnobium ſancti Michaelis archangeli fundauit.

Hildericus.	668	25	11	1	8	3	4

Theodorus Archiepiſcopus & Adrianus abbas à Vitaliano Papa in Angliam diriguntur.

	669	26	12	2	9	4	5

Cõſtantinus Imperator qui & Conſtans, omnibus ſuis exoſus, Syracuſis à ſuis in balneo eſt occiſus.

Conſtantis filius Conſtantinus poſt patrem imperat annis 17.

Mirius quidam in Sicilia tyrannidem meditatus mox extinguitur.

Conſtantinus. Adeodatus Papa.	670	1	13	3	10	5	6

Adeodatus 75. Romanæ Eccleſiæ præſidet.

Oſuui Nordanimbrorũ rege defũcto, Egfridus filius eius regnat annis 15.

Grimoaldus rex Longobardorũ cùm nono die poſt phlebotomiam accepto arcu columbã percutere niſus eſſet, vena brachij eius dirupta eſt, ei ſupra ponentibus ei medicis venenata medicamina defunctus eſt. Atpertharith filius Ariperth regis diuinitus à peregrinatione reuocatus & à Longobardis in regno relocatus, regnat annis decem & ſeptem.

Hoc tempore claruit ſanctus Præiectus Auernẽſis ciuis & Epiſcopus, qui etiam martyrizatus eſt ab ipſius vrbis primoribus in vltionem Hectoris Maſſilienſium patricij ab Hilderico Francorum rege perempti, propter iniuſtitias Auernenſi Eccleſiæ ab eo illatas.

In territorio Cameracenſi virgo dei Maxelendis pro voto virginitatis Harduinum amatorem ſuum fugiens, ab eo martyrizatur, qui mox excæcatus poſt triennium ab ea illuminatur.

Pertarith.	671	2	14	4	1	6	7

Conſtantinus Imperator fratres ſuos habens ſuſpectos, ne conregnarent naſos eorum abſcidit.

Hoc tempore quidam in Britannia à morte reſurgens multa, quæ vidit de locis pœnarum & purgatorij ignis loco enarrauit.

	672	3	15	5	2	7	8

Sarraceni Siciliam inuadunt, & omnibus direptis Alexandriam redeunt. Amatus Epiſcopus Senonenſis à rege Theoderico graui & irreuocabili din exilio tribulatur.

	673	4	16	6	3	8	9

Egberth

Romano.	Perſarum.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum.	Vuiſigotor.	Anno domini.	

Egberth rex Anglorum obijt, cui Lothere frater eius ſuccedens regnauit annis 12.

Iris apparuit in cœlo menſe Martio & tremuit omnis caro, ita vt omnes dicerent, quòd conſummatio eſſet.

5	17	7	4	1	10	674	Lothere.

Theodorus in Anglia ſynodo habita conſtituit multa Eccleſiæ vtilia. Hic Theodorus ſcripſit pœnitentialem librum mirabili & cauta diſcretione, diſtingueus modum ſingularum culparum.

6	18	8	5	2	11	675	

Stolus Sarracenorum contra Conſtantinopolim applicuit, qui dum per aliquot annos Chriſtianis inaniter concurriſſent, in redeundo ex multa parte dimerſi interierunt.

Caduuallone Britonum rege mortuo, ſucceſsit Cadualadrus qui cum 12. annis regnaſſet, infirmatus eſt, Et regibus Anglorum reſiſtere non ſufficiens, ſeceſsit in minorem Britanniam. Sed & cæteri Britones inter ſe diſcordantes, cum etiam mortalitas eorum gentem conſumeret, neceſsitate compulſi, in diuerſas terrarum partes migrauerunt.

7	19	9	6	3	12	676	

Sarracenis & Arabibus cum Romanorum exercitu congreſsis occiduntur Sarracenorum 30. millia. Hildericus rex leuitate morum ſuorum accendit in ſe odia Francorum.

Sanctus Leodegarius Auguſtudunenſis Epiſcopus, ab eo in Luxouio retruditur.

In Italia tantæ pluuiæ & tonitrua fuerunt, quales nulla ætas hominum memorat, vt etiam homines & peculia fulgure interirent. Et niſi per letanias quas quotidie faciebant, Dominus eſſet propiciatus, non potuiſſent homines triturare, vel in horreis frumenta retundere, intantum vt ex ipſis pluuijs denuo legumina renaſcerentur & ad maturitatem deuenirent.

8	20	10	7	4	13	677	Donus Papa.

Donus Romanæ Eccleſiæ 76. præſidet.

Ab Auguſto per tres menſes ſtella radijs cœlos penetrans, à parte orientis à Galli cantu vſq; in mane apparebat, & maxima mortalitas à parte orientis ſubſequuta eſt.

9	21	11	8	5	14	678	

Balinicus Architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos confugit, ignemq; marinum adinuenit, quo vſi Romani naues Sarracenorũ exuſſerunt, & vnà cum animabus prorſus incenderunt, & ita victoria potiti ſunt.

10	22	12	9	6	15	679	Agato Papa.

Agato Romanæ Eccleſiæ 77. præſidet.

Inter Romanos & Sarracenos in 30. annos pax eſt confirmata. Vt Sarraceni Romanis auri libras tria millia, & viros captiuos quinquaginta, & equos nobiles quinquaginta annuatim ſoluerent.

Bodilo Francus quem Hildericus ligatum ad ſtipitem cedi præceperat,

Anno domini.	*Romanorum.*	*Sarraceno.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Vuiſigotho.*

Hildericum in venatione exceptũ cum Blitilde vxore eius prægnante interficit, & Theodericus regno reſtituitur.

Lo[illegible]deſius filius Erchonoaldi conſilio Leodegari Epiſcopi à Luxouio reuocati, aliorumq́; principum maior domus conſtituitur.

Theodericus.	680	11	23	1	10	7	16

Ebroinus à Luxouio egreſſus vires reſumit, inſidiatores ſuos premit, ſuper Theodericum regem irruit Theſauros eius, & Eccleſiæ diripit, Leudeſium maiorem domus perimit. Clodouæum quendam fingens eſſe filium Lotharij regis, regem ſibi facit, ad eius ſacramentum, quos poteſt pœnis, minis & blandimentis impellit.

Agato Papa ſuſcepit diuinã iuſsionem principum vt ſuggeſsit per quam releuata eſt quantitas, quæ erat ſolita dari pro ordinatione pontificis faciẽda, ſic tamen vt ſi contigerit poſt eius tranſitum electionem fieri non debeat ordinari, qui electus fuerit niſi prius decretum generale introducatur in regiam vrbem ſecundum antiquam conſuetudinem, vt cum eorũ ſcientia & iuſsione debeat ordinatio prouenire.

Chintilano rege defuncto Tolgan filius eius adhuc puer in regno Vuiſigothorum ſuccedens, regnauit annis 4.

Gens Bulgarorum quæ & ipſa à Scythia egrediens paſsim debachabatur, per Thraciam Bathaia duce graſſatur, quibus Conſtantini Imperatoris occurrens exercitus ab eis turpiter fugatus grauiter eſt attritus, & adeò per Romanam rempublicam eorũ inualuit excurſus, vt imperator facta pace annua pacta eis præbere ſit coactus.

Ab hinc igitur regnum Bulgarorum annotandum eſt, quorum rex Bathaias erat.

¶ *Regnum Bulgarorum.*

Tolgan. *Bathaias.*	681	12	24	2	11	8	1	1

SExta ſynodus vniuerſalis Conſtantinopoli congregatur, in qua Georgius Conſtantinopolitanus Epiſcopus ab errore Monothelitarum reuocatur.

Macharius verò Anthiochenus & cuncti duas voluntates & operationes in vna Chriſti perſona negantes anathematizantur.

In hac ſynodo fuerunt Epiſcopi 289.

	682	13	25	3	12	9	2	2

Sanctus Leodegarius Auguſtudunenſis Epiſcopus ab Ebroino capitur, & cum fratre ſuo Gerino grauiter affligitur, Gerinus non multi poſt lapidibus obruitur.

In Italia tribus æſtatis menſibus grauiſsima hominũ mortalitas facta eſt.

Muhamas Sarracenorũ Ammiras moritur, poſt quem Birith filius eius tribus annis principatur.

Birith.	683	14	1	4	13	10	3	3

In Anglia claret Ediltrudis regina, quæ tribus nupta viris virgo permanſit, cuius mortuæ corpus poſt vndecim ſepulturæ ſuæ annos incorruptum inuentum eſt.

Leo Papa.	684	15	2	5	14	11	4	4

Leo

Romanorũ.	*Sarraceno.*	*Francorũ.*	*Longobard.*	*Anglorũ.*	*Vuiſigoth.*	*Bulgaro.*	*Anno domini.*

Leo iunior 78. Romanæ Eccleſiæ præſidet. *Leo Papa.*

Rauenna Eccleſia cenſura Imperatoris ſub ordinatione ſedis Apoſtolicæ reſtituta eſt, ſcilicet vt qui in ea electus fuerit Epiſcopus, in vrbem Romanam veniat ordinandus.

Egfridus rex innoxiam Hyberniæ gentem grauiter depopulatur.

Tolgane à Vuiſigothis propter pueritiæ leuitatem reprobato & in clericum tonſorato Thintaſindus regnat poſt eum annis 20.

16	3	6	15	12	1	5	685

Thintaſindus. Benedictus Papa.

Benedictus Romanæ Eccleſiæ 79. præſidet.

Girith mortuo, Marhuam principatur Sarracenis anno vno.

Theodericus rex Ebroinum in gratiam recipit, eiuſque conſilio ſynodum Epiſcoporum cogit, & in hac multos eorũ ex ſententia Ebroini Epiſcopatu priuat, aliquos etiam eorum irreuocabili exilio damnat, ſub tam proceloſo domeſticæ perſecutionis tumultu.

Sanctus etiam Lambertus à Traiectenſi amotus Epiſcopatu in cœnobio Stabulaus Monachicæ quietis expetit portum, ibique per ſeptem annos habitauit ſecum.

Sanctus Leodegarius diu ab Ebroino tormentatus, poſt famẽ & carceris ſqualorem, poſt oculorũ euulſionem, poſt plantarũ conciſionẽ, poſt linguæ & labiorum exciſionem, tandẽ conſummauit martyriũ per capitis abſciſionem.

Anſegiſus pater Pipini à Gunduino perimitur, quem iuuentũ & nutritum de ſacro fonte ſuſceperat, & ad maximos militiæ honores prouexerat.

Lothere rex Anglorum moritur, & Egfridus rex Nordanimbrorum à Pictis perimitur.

Picti, Scoti, & Britones, Anglos nimis perimunt, & libertate quam olim per Anglos perdiderant recepta, multam Angliæ partem inuadunt.

Poſt Lothere, regnauit Edriach annis duobus.

Egfrido verò ſuccedens frater eius Alfridus, regnauit annis 19.

Sanctus Amatus à Theoderico rege conſilio Ebroini exiliatur.

Sanctus Quilianus Scotus Vuitiburgenſis Epiſcopus claret.

17	1	7	16	1	2	6	686

Marhuan. Alfridus. Ioannes Papa.

Ioannes Romanæ Eccleſiæ 80. præſidet.

Begga relicta Anſegiſi ſe & ſua Deo mancipat & monaſterium Andennenſe fundat.

Cõſtantino Imperatore mortuo, Iuſtinianus filius eius imperat annis 10.

Sarracenis principatur Habdalan anno vno.

1	1	8	17	2	3	7	687

Iuſtinianus. Habdalan. Conon Papa.

Conon Romanæ Eccleſiæ 81. præſidet.

Sanctus Cuthbertus Anglorum Epiſcopus obijt.

Habdimelech Ammiras principatur Sarracenis annis 22.

Inter Iuſtinianum & Habdimelech pax conuenit, vt ſoluant Sarraceni Romanis mille numiſmata, & ſeruum & equum ſingulis diebus.

Vulfrado maiore domus mortuo Pipinus filius Anſegiſi principatur in Auſtria cum duce Martino, quibus congreſſus Ebroinus victoria potitur, Martinus fugiens, ab Ebroino perimitur.

Pertharith Longobardorum rege mortuo, Cuniperth filius eius regnat annis 12.

Edrich Anglorum rege mortuo externi reges gentium regnum Angliæ diſperdunt & diſcindunt annis 4.

Anno domini.	Romanor.	Sarracen.	Francorũ.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigoth.	Bulgaro.
	2	1	9	1	1	4	8

Habdimelech.
Cumperth
Sergius Papa.

688 Sergius Romanæ Eccleſiæ 82. præſidet. Hic in ſacrario ſancti Petri portionem magnam Dominicæ crucis inuenit. Conſequentia miſſam celebrandi iam ad integrũ compoſita ab Apoſtolis & Apoſtolicis viris. Epiſtolas quippe & Euangelia recitabat Eccleſia ex antiquorum traditione, quæ digeſta ſunt in libro qui appellatur Comes, quem ad Conſtantinum Hieronymus ſcripſiſſe dicitur.

Alexander autem ſextus Papa qui inſtituit aquam benedici & aſpergi, qui & inſtituit oleum ſingulis annis benedici ab Epiſcopo, & vetus propter nouitatem ſacramenti incendi: hic inſeruit memoriam Dominicæ paſsionis ad cõſecrationem Euchariſtiæ. Et ſicut de latere crucifixi Chriſti IHESV effluxit ſanguis & aqua, ita aquam vino miſceri in ipſa conſecratione inſtituit, nec vinum ſine aqua, nec aquam ſine vino offerri debere decernens.

Sixtus primus, Papa 7. hymnum Sanctus ſanctus ſanctus Dominus Deus ſabbaoth. Theleſphorus octauus Papa, qui quadrageſimæ ieiunium ſeptem hebdomadibus ante Paſcha inſtituit, hymnum Angelicum: Gloria in excelſis addidit.

Damaſus 15. Papa, Credo in vnum Deum ſolennibus diebus cantari inſtituit, ex decreto ſanctæ ſecundæ vniuerſalis ſynodi à centum quinquaginta epiſcopis Conſtantinopoli celebratæ.

Celeſtinus 41. Papa, introitus, gradalia offertoria & communiones, ex Pſalmis modulari antiphonatim inſtituit.

Gelaſius 47. Papa, collectas & præfationes compoſuit.

Gregorius 42. Papa, Kyrieléyſon, & Alleluya extra quinquageſimam, & orationem Dominicam, per quam ſolam Apoſtoli conſecrabant, poſt canonem conſecrationis addidit.

Ad hæc omnia hic Sergius hoc vltimum addidit, vt inter communicandum Agnus Dei à clero cantetur. Conſtituit etiã vt in annunciatione Domini, in feſtiuitate, quæ dicitur hypapãthi Domini, in natiuitate, & aſſumptione ſanctæ Mariæ, exeant letaniæ. Hic corpus primi Leonis Papæ diuina reuelatione tranſpoſuit.

Innocentia & meritum ſancti Leodegarij multis miraculis declarantur.

Imperator pacem cum Sarracenis factam ſoluens, mala eis intulit & peiora ab eis pertulit.

Ebroinum maiorem domus Neuſtriæ Francos inſolenter opprimentem Ermenfridus peremit, & ad Pipinum confugit.

Vuaratho pro Ebroino maior domus ſtatuitur.

689	3	2	10	2	2	5	9

Iuſtinianus pacem cum Bulgaribus pactam ſoluit, eiſq; concurrens primo vicit, poſt ab eis exceptus vix euaſit.

Cadualadrus rex Britonum diuino inſtinctu & ſuorum conſilio reuocatus ab eo propoſito, quo Angliam repetere diſponebat Romam adijt, ibiq́ue non multo poſt vitam finiuit, cuius ſucceſſores poſtmodum regibus Anglorum multis annis multa prælia intulerunt, ſed tamen monarchiam Angliæ recuperare ſibi non potuerunt.

Inter Pipinum & Giſſemarum filium Vuarathonis apud Nauinucum caſtrum pugna committitur. Nec multo poſt Giſſemaro diuinitus punito Vuarathone quoque mortuo Bertharius gener Vuarathonis fit maior domus regiæ.

Franci

Romanorū.	Sarraceno.	Francorum.	Longobar.	Anglorū.	Vuiſigoth.	Bulgarō.	Anno domini.
4	3	11	3	3	6	10	690

Franci Berthario auerſi affectant per obſides amicitiam Pipini, eumq́; inſtigant contra principatum Bertharij.

Sanctus Audoenus Rothomagenſis Epiſcopus ſanctus Amatus Theodorus Archiepiſcopus Anglorum obierunt.

5	4	12	4	4	7	11	691

Theodericus rex cum Berthario & Pipino congreſſus vincitur, Bertharius à ſuis perimitur. Theodericus rex à Pipino capitur.

Pipinus ſibi Neuſtriã ſubiugat & ſub Theoderico ſolus toti regno principando ſtatum rerum meliorat. Sanctum quoq; Lambertum in Traiectenſi præſulatu relocat.

Vuicred filius Egberti regis religione & induſtria confortatus gentem Anglorum ab oppreſsione exterorum liberat & 36 annis regnat.

Sanctus Remaclus obijt.

6	5	13	5	1	8	12	692

Vuicred.

Alahis dux fatigato Cuniperth regnum Longobardorum arripit, cui Cuniperth bello congreſſus eum perimit regnumq́; recipit.

Vuilebrodus cũ ſocijs 12. veniens ab Anglia, ſanctitate claret in Gallia.

Sanctus Vuandregiſillus qui & Vuando Anſegiſi maioris domus ex Vualchiſo fratre nepos hoc tempore claruit, qui cœnobia Fiſcannum & Fontinellam deo conſtruxit.

7	6	14	6	2	9	13	693

Theodericus rex Francorum obijt.

Clodouæus filius eius regnat poſt eum annis 4.

Sarraceni Romanos grauiſſimo bello atterunt.

Eualdus albus & Eualdus niger presbyteri venientes ab Anglia martyrizantur in Gallia, & iuſſu Pipini ſepeliuntur in Agrippinenſi Colonia.

8	7	1	7	3	10	14	694

Clodouæus.

Pipinus Radbodum ducem Friſonum bello vicit, & Vuilebrodum genti illi ad prædicandum dirigit.

Quilliani Vuitiburgenſis Epiſcopi diſcipulus Arnual Adananus abbas Adelinus & Vuilfridus Epiſcopi, clarent in Gallia.

9	8	2	8	4	11	15	695

Iuſtinianus Imperator ſanctam ſextam ſynodum infirmare nititur, & Sergium Papam in hoc ſibi reſiſtentem eccleſia deturbare fruſtra molitur.

Defectio ſolis facta eſt hora diei tertia, ita vt quædã ſtellæ clarè paterent.

10	9	3	9	5	12	16	696

Leo Patricius Iuſtinianum regno priuat, eumq́; naſo & lingua truncatum exilio relegat.

Beda venerabilis presbyter & monachus clarens in Anglia, triceſimum ætatis annum agit, & reliquum tempus vitæ legendo tranctando & exponendo ſanctam ſcripturam vtiliter exigit.

Mortuo

	Anno domini.	Romanorũ.	Sarraceno.	Francorũ.	Longobard.	Anglorũ.	Vuiſigoth.	Bulgar.
Leo.	697	1	10	4	10	6	13	17

Mortuo Clodouæo, Hildebertus frater eius regnat poſt eum annis 18.

Vuilebrodus à Sergio Papa Clemens agnominatus, & ad prædicandum genti Friſonũ Epiſcopus conſecratus, ex dono Pipini principis ſedem Epiſcopalem ſtatuit, in loco Vultabuch dicto, qui nunc Vultraiectum dicitur, à nomine gentis Vultarum & traiecto compoſitum, quaſi Vultarũ oppidum. Nam traiectum lingua Gallica oppidum dicitur.

Apud Vuirzibuch caſtrum Oſtrofranciæ ſanctus Quillianus cum diſcipulis ſuis Dolomanno & Tholmanno clàm martyrizatur à Geilana vxore Gothberti principis Vuirziburgenſium, quæ timebat ſeparari à virò ſuo, arguenteeum Quilliano quòd eam vxorem haberet, quorum mors cùm diu omnes lateret, Geillana & percuſſoribus martyrum à dæmonio arreptis, eorum confeſsione diuulgata eſt.

Hildebertus.	698	2	11	1	11	7	14	18

Sanctus Vrſinarius per interuentum Hildulphi principis Lobienſe cœnobium à Pipino principe ad regendum ſuſcepit.

Synodus Aquileiæ facta, quintam vniuerſalem ſynodum à Iuſtiniano Imperatore & Vigilio Papa Conſtantinopoli celebratam ſuſcipere diffidit, quam Sergius Papa ſalubriter redarguit, & ad concordiam reducit.

Sanctus Lambertus Pipinum principem increpare auſus, quòd pellicem Alpiadem Plectrudi legitimè vxori ſuæ ſuperduxerit, à Dodone fratre ipſius Alpiadis Leodij martyrizatur, & Traiecti tumulatur, eiq́; ſanctus Hucbertus Epiſcopus ſubrogatur.

Sancta Berga mater Pipini ad Dominum tranſit.

Abſimarus qui & Tyberius Leone ab imperio pulſo, eiq́; naſo abſciſo & in cuſtodia retruſo, imperat annis ſeptem.

Abſimarus.	699	1	12	2	12	8	15	19

Drogo filius Pipini dux Campanienſium moritur.

Grimoaldus frater eius à patre Pipino in aula Hildeberti regis maior domus ſtatuitur, eiq́; filia Rhatodi Friſonum ducis in vxorem deſpondetur.

Mortuo Cuniperth Longobardorum rege, Linthperth filius eius puer in regnum ſuccedit, Anſprandum habens tutorem.

Dodo interfector ſancti Lamberti peſsimo languore cruciatur, à vermibus conſumitur, & ob intolerantiam fetoris in Moſam fluuium dimergitur, omnesq́ue huius culpæ complices infra annum diuinitus puniuntur. Percuſſor verò ſancti martyris fratri ſuo congreſſus, alter ab altero perimitur.

Linthperth.	700	2	13	3	1	9	16	20

Romani peruagantes Syriam, perimunt ducenta millia Sarracenorum.

Regunbertus dux Thaurinenſium Anſprandum tutorem regis Linthperthi bello ſuperat, & anno vno regnat.

Terbellis Bulgaribus dominatur.

Regunbertus Verbellis.	701	3	14	4	1	10	17	1

Mortuo Regumberto, Ariperth filius eius Anſprando in congreſſu victo Linthperthũ regem capit & perimit. Anſprandum in Baioariam fugere compellit,

Romanor.	Sarraceno.	Francorum.	Longobar.	Anglorū.	Vuiſigoth.	Bulgaro.	Anno domini.

pellit, filiumque eius iuniorem Linthprandum ad patrem fugere permittit, & annis nouem regnat.

Flauius Chintbaſindus ſenio confectus regnum Vuiſigothorum dimittit, regnatque poſt eum filius eius Flauius Recinſundus.

4	15	5	1	11	1	2	702

Aripertb. Chinthaſindus. Ioannes Papa.

Ioannes Romanæ Eccleſiæ 83. præſidet.

Iuſtinianus de exilio fugiens, ad Caianum regem Auarorum ſe cōtulit.

5	16	6	2	12	2	3	703

Sanctus Benedictus abbas Anglorum obijt.

Caianus pecunia correptus à Leone Imperatore, cùm vellet Iuſtinianum ei prodere, Iuſtinianus ab eo ad Tberbellem regem Bulgarorum fugit.

6	17	7	3	13	3	4	704

Ioannes Papa.

Ioannes Romanæ Eccleſiæ 84. præſidet.

AlfridoNordanimbrorum rege mortuo, Ofredus regnat annis 12.

7	18	8	4	14	4	5	705

Iuſtinianus auxilio Therbellis Bulgarorum regis imperium recipit, Leonemq́; & Tyberium vſurpatores imperij in medio circi iugulat. Callinicum Patriarcham excæcatum exiliat, & in aduerſarios tantam vltionem exercet, vt quotiens à naſo ſibi abſciſo defluentem reumatis guttam detergeret, penè totiens aliquem ex his, qui contra eum conſpirauerant, iugulari præciperet. Imperauit ergo ſecundò annis 7.

1	19	9	5	15	5	6	706

Siſinnius Papa. Conſtantinus Papa.

Siſinnius Romanæ Eccleſiæ 85. præſidet.

Sclaui Italiam infeſtant.

Conſtantinus Romanæ Eccleſiæ 86. præſidet.

2	20	10	6	16	6	7	707

Choreth & Opha reges Anglorum Romam veniunt, ibiq́; in Monachis attonſi regi regnum militauerunt.

3	21	11	7	17	7	8	708

Iuſtinianus Imperator pacem cum Bulgaribus factum ſoluit, eiſq́; congreſſus vix euaſit.

4	22	12	8	18	8	9	709

Picti & Scoti Catholicum Paſchalis obſeruantiæ ritum ſuſcipiunt.

Habdimelech Ammiras Sarracenorum moritur, poſt quem Vlid annis ſeptem principatur.

ChildebertoMonarchiam regniFrancorum tenente, Archangelus Michael apparens Autberto Abrincatenſi Epiſcopo, monuit ſemel & iterū vt in loco maris, qui propter eminentiam ſui tumba vocatur, fundaret Eccleſiam in memoriam ſui, volentis talem venerationem exhiberi ſibi in pelago, qualis exhibetur ſibi in monte Gargano. Interim taurus à Leone furtim raptus, in illo loco religatur. Vnde Epiſcopus tertio admonitus vt illo in loco fundamentum iaceret, vbi taurum religatum inueniret, & ſicut eum terram

pedibus

Anno domini.	Romanorũ.	Sarracen.	Francorum.	Longobar.	Anglor.	Vuiſigot.	Bulgarorũ.

pedibus protriuiſſe videret, ſic Eccleſiæ ambitum duceret. Eccleſiam in honore ſancti Michaelis conſtituit, & ex illo tempore ſicut in monte Gargano, ita etiam illo in loco quod modo dicitur in periculo maris veneratio Archangeli frequentari cœpit.

Vlid.

Adrianus abbas Anglorum obijt.

710	5	1	13	9	19	9	10

Iuſtinianus Imperator fidem orthodoxam amplexus, Conſtantinum Papam ad ſe Conſtantinopoli inuitat, eumque venientem & redeuntem gloria Apoſtolico digna honorat.

Sanctus Hubertus cœlitus admonitus corpus ſancti Lamperti à Traiecto Leodium cum magna miraculorum gloria refert, ſedemq; Epiſcopalem in eandem vrbem transfert.

Anſprandus cum Baioarijs Italiã repetit, cum Ariperth confligit, eoq; fugiente & in fluuium dimerſo regnum Longobardorum recipit.

Anſprando poſt tres menſes mortuo Lintprandus filius eius regnat annis 32.

Lintprandus.

711	6	2	14	1	20	10	11

Sancta Oda vxor Boggis ducis Aquitanorum, ſanctitate claret in Gallia, quæ Eccleſias Dei ſua ditauit munificentia, & moriens in Leodicenſi quieuit parochia.

712	7	3	15	2	21	11	12

Philippicus qui & Bardanius Iuſtinianum Imperatorem iugulat, & poſt eum annis duobus regnat.

Conſtantinus Papa, populuſque Romanus, nomen, litteras, & figuram Philippici hæretici Imperatoris ſuſcipere reſpuit.

Philippicus.

713	1	4	16	3	22	12	13

Grimoaldus maior domus Leodij ante altare ſancti Lamberti orans à Ranigario ſatellite Rabodi ducis Friſonum perimitur, & Theodoaldus filius Drogonis ab auo ſuo Pipino, maior domus ſtatuitur.

Sanctus Vrſinarus Epiſcopus & abbas Lobienſis cœnobij obijt, eiq́ue ſanctus Erminus ſuccedit.

Gregorius Papa.

714	2	5	17	4	23	13	14

Gregorius Romanæ Eccleſiæ 87. præſidet. Hic conſtituit vt tempore quadrageſimæ, quinta feria, ieiunium & celebritas miſſarum fieret, in Eccleſia, quod non fiebat antea.

Arthemius qui & Anaſtaſius, Philippicum priuans imperio & oculis, imperat annis duobus.

Petronax ciuis Brixianus diuino inſtinctu & Gregorij Papæ animatus hortatu, cœnobium ſancti Benedicti apud Caſtrũ Caſsinum nobiliter ſeruiendum Deo aggregat, expletis plus centum decem annis, ex quo à Longobardis deſolatum fuerat.

Pipinus Princeps obijt, & filium ſuum ex Alpiade Carolum, Tutidem ſiue Martellum cognomento, principatus ſui hæredem reliquit.

Plectrudis relicta Pipini, Carolum priuignum ſuum captum in Colonia mancipat,

Romano.	Sarracenor	Francor.	Longobard.	Anglor.	Vuiſigoth.	Bulgaro.	Anno domini.	

mancipat, & cum nepote ſuo Theodealdo maiore domus principatum regni vſurpat.

1	6	18	5	24	14	15	715	Anaſtaſius.

Mortuo Hildeberto Francorũ rege, Clodouæus filius eius regnat annis 4.

Franci contra Theodaldum damnoſo bello vtrinq; confligunt, eoq; victo Raginfredum maiorem domus Chilpericum regem ſtatuunt.

Carolus de cuſtodia nouercæ diuino nutu eripitur, moxq; principatum ſuum de manu Raginfredi extorquere nititur, primoq; Rathodum ducem Friſonum Raginfredo ſolatiantem aggreſſus, multum exercitus damnum conſequitur.

Sanctus Egidius veniens à Græcia ſanctitate claret in prouincia.

2	7	1	6	25	15	16	716	Clodouæus.

Theodoſius Anaſtaſium de Imperio deponens, eumq; presbyterum ordinans, imperat anno vno, qui cùm fuiſſet iners & idiota, & publicorum negotiorum exactor, vi compulſus eſt ab exercitu imperium aſſumere.

Vlid Ammiras moritur, poſt quem Zuleymen annis tribus Sarracenis principatur.

Oſted Nordanimbrorum rege mortuo Conred regnat annis tribus.

Egbert veniens ab Hibernia, ſanctitate & doctrina claret in Gallia.

Sanctus Germanus à Cirico transfertur ad epiſcopatum Conſtantinopolitanum.

1	1	2	7	26	16	17	717	Theodoſius. Zuleymen.

Theodoſius Imperium deponit, poſt quem Leo 24. annis imperauit.

Gregorius Papa Bonifacium à Britannia venientem ipſum conſecrat, & per ipſum in Germania verbum Dei prædicat.

Romæ inundatio aquarum nimia, nimis calamitoſa facta eſt, ſed Gregorio Papa crebris letanijs Deum deprecante, poſt nouem dies repreſſa eſt.

1	2	3	8	27	17	18	718	Leo.

Zuleymen Ammiras cum Ammiræis ſuis & ſtolo nauium penè trium millium Conſtantinopolim triennio obſidet.

Bulgares Sarracenorum 32. millia perimunt.

Carolus in pago Cameracenſi apud Vinciacum dominico ante paſcha, quòd erat tertio Calendis Aprilis, Chilperico & Raginfredo congreditur, Raginfredus victus in fugam conuertitur, Carolus eos vſq; Pariſios perſequitur.

Ratholdus dux Friſonum prædicatione Vulfranni epiſcopi ad hoc adductus, vt baptiſari deberet, cùm vnum pedem in lauacro intrauiſſet, alterum pedem retrahens, interrogauit, vbi nam plures ſuorum maiorũ eſſent, in inferno an in Paradiſo? & audiens plures eſſe in inferno, intinctũ pedem extrahens, ſatius eſt (inquit) vt plures quàm pauciores ſequar. Et ita ludificatus à dæmone promittente, quòd ei tertia die ab hinc incomparabilia ei bona daret, ipſa tertia die ſubita & æterna morte perijt.

2	3	4	9	28	18	19	719	

Zuleymen Ammiras moritur, poſt quem Haumar principatur Sarracenis annis duobus.

Conſtantinopolitani inſtantia orandi & conſtantia præliandi fortiter reſiſtunt Sarracenis.

Anno domini.	Romano.	Sarracenor	Francor.	Longobard	Anglor.	Vuiſigoth.	Bulgaro.

Sarraceni fame, frigore, bello, peſtilentia, ſine numero pereunt.

Mortuo Clodouæo, Lotharius regnat annis duobus. Poſt Conred regnat Nordanimbris Oſrith annis vndecim.

Conſtantinus filius Leonis Imperatoris dum baptizatur à patriarcha Germano, cacans in ſancto lauacro, magnum dat præſagium, quòd futurus eſſet eccleſiæ Dei in ſcandalum.

Haumar. Lotharius.

720	2	1	1	10	29	19	20

Sarraceni obſidione Conſtantinopolis confuſi deſiſtunt, ipſis cùm nauibus ſuis partim marino igne conſumptis, partim dimerſis, partim igneæ grandinis tempeſtate vaſtatis, & ex tanta copia nauium vix quinq; reſiduis potentia Dei cunctis innotuit populis. Infra ciuitatem verò trecenta hominum millia perierunt peſtilentia.

Haumar Chriſtianos perſequens, multos eorum Chriſti martyres fecit.

Chilpericus & Raginfredus Eudonem ducem Aquitaniæ auxilio ſibi adſciſcunt. Qui in congreſſu à Carolo victi, vix fuga euadunt. Eudo rediens, Chilpericum ſecum abducit.

Sarraceni ex Africa duce Habdirama filio Muhamæ Ammiræi in Hiſpaniam transfretant, eamq; ſibi vendicant. Ita regnum Vuiſigothorum & Sueuorum deſtructum eſt, & redactum ſub Sarracenis, annis plus minis trecentis quadraginta ſex euolutis, ex quo à Scythia expulſi ab Hunnis, ex quo verò cedentibus Vuandalis & deuictis Sueuis, cæperunt regnare in Hiſpanijs annis circiter ducentis quinquaginta ſex euolutis. Regnum verò tertiæ patris Hiſpaniarū quod dicitur Galliciensium, quòd nec tunc Vuiſigothi, nec poſtea Sarraceni potuerunt ſubigere, adhuc viget incolume, & Dei protegente fide manet inexpugnabile.

¶ *Regnum Vuiſigothorum finitum eſt.*

721	4	2	2	11	30	21

Haumar Ammiras moritur, poſt quem Gizid Sarracenis principatur annis 3.

Mortuo Lothario rege, Carolus Chilpericum ab Eudone per legatos recipit, eumq; ſibi regem facit.

Oſſa ſancti Auguſtini Hipponenſis epiſcopi olim tranſlata ad Sardiniam, vaſtata modo à Sarracenis & Sardinia, Linthprandus rex Longobardorum, dato magno pretio transfert Papiam.

Gizid. Chilpericus.

722	5	1	1	12	31	22

Leo Imperator ſæpe & multum laborauit, vt Gregorius Papa perimeretur, ſed fruſtra Italis & Longobardis pro defendendo Papa inſtanter Imperatori reſiſtentibus.

In Campania Italiæ frumentum combuſtum, & ordeum & legumina quaſi pluuia de cœlo ceciderunt.

Carolus Raginfredum perſequens Andegauis obſidet, eamque captam victo Raginfredo ad habitandum concedit, & totius regni principatum recipit.

Linth-

Romanorum.	Sarracenorũ.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuiſigoth.	Anno domini.

Linthprandus rex Rauennam obſidet, claſſe Rauennatium captam ciuitatem deſtruit.

6	2	2	13	32	23	723

Carolus Saxones debellat.

Rigobertus epiſcopus Remenſis à Carolo ſuo in baptiſmate filio ab epiſcopatu deponitur, pro eo quòd illi contra Raginfredum eunti vrbem Remenſem præ timore Raginfredi aperire noluit.

Eucherius quoq; Aurelianenſis epiſcopus, pro ſimili cauſa epiſcopatu priuatus, & apud Sarcinium vicum Hiſpaniæ epulatus, in cœnobio ſancti Trudonis in ſanctitate conſummatus eſt.

7	3	3	14	33	24	724

Carolus Baioarios armis ſubiugat.

Iudæus quidam maleficus promittens Gizid eum 40. annis principaturum, ſuadet vt in toto regno ſuo Dei ſanctorumq; imagines deponi edicat: Quiſpe diu regnandi ſeductus, edictum quidem proponit, ipſe tamen mox obijt, poſt quem Eluelid principatur Sarracenis annis viginti.

8	1	4	15	34	25	725

Eluelid.

Leo Imperator à quodam Beſer refuga fidei ſeductus, contra imagines Chriſti, & Sanctorum eius, bellum indicit, easq; vbiq; deponi & incendi edicit, pro quo errore eum Gregorius Papa ſcriptis multum quidem, ſed inuanum redarguit.

Carolus contra Lanfridum Alemannorum ducem dimicat, eoq; victo Alemanniam ſibi ſubiungat.

9	2	5	16	35	26	726

Mortuo Chilperico, Carolus Theodericum ſibi regem facit, qui regnat annis 15.

10	3	1	17	36	27	727

Theodericus.

Carolus Saxones debellat.

Conſtantinopolitani contra Leonem Imperatorem pro depoſitione imaginum Dei tumultuantur, aliqui etiam pro hoc martyrizantur.

Carolus Sueuos & Baioarios debellat.

Vuirech rex Anglorum obijt, filiumq; ſuum Hildebertum hæredem regni relinquit.

Cormeſius Bulgaribus dominatur.

11	4	2	18	1	1	728

Hildebertus.
Cormeſius.

Carolus Ligeri tranſito Eudonem ducem Aquitaniæ bello victum fugat, & Aquitaniam grauiter deuaſtat.

Gregorius Papa quia Leonem Imperatorem incorrigibilem vidit. Romam & Italiam & Heſperiam totam ab eius iure deſcire facit, & vectigalia interdicit.

12	5	3	19	2	2	729

Eudo dux Carolo per omnia inferior, Sarracenos contra eum inuitat ab Hiſpania.

Sanctus Germanus Leoni Imperatori pro impietate ſua auerſus, à ſede epiſcopali eſt deiectus.

Anno domini	Romanorum.	Sarracenorū.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Bulgaro.

Coctus Theberth Anglorum presbyter obijt, qui mira ſanctitate claruit.

730	13	6	4	20	3	3

Sarraceni cum omnibus famulis ſuis quaſi in Gallijs habitaturi, Garunnam tranſeunt, omnia deuaſtant, eccleſias Dei cremant, quibus Carolus Dei auxilio fretus bello concurrit, & ex eis trecenta octogintaq; millia cum rege ſuo Abdirama peremit, & mille quingentos ſuorum amiſit.

Eudo quoq; Carolo reconciliatus, caſtra Sarracenorum irrupit, & reliquias eorum contriuit.

Mortuo Oſtrich rege Nordanimbrorum Cednulfus ei ſuccedit.

731	14	7	5	21	4	4

Gregorius Papa.

Gregorius Romanæ eccleſiæ 89. præſidet, qui & ipſe Leonem Imperatorem erroris redarguit, & populum Romanum & vectigalia Heſperiæ ab eo auertit. Hic conſtituit poſt primam commemorationem ſanctorū in canone miſſæ, à ſacerdote ita dicendum: Et eorum quorum ſolennitas hodie in conſpectu tuæ maieſtatis celebratur, Domine Deus noſter toto orbe terrarum, quam inſtitutionem in oratorio Romæ tabulis lapideis conſcribi fécit.

Ragnifredus rex moritur in Anglia

Beda venerabilis presbyter, & monachus, ſanctitate & ſciētia clarus, obijt.

Carolus Lugduno, alijſq; ciuitatibus captis, Burgundiam ſibi ſubiugat.

732	15	8	6	22	5	5

Conſtantinus filius Leonis Imperatoris Hyrenam filiam Caiam Auarorum ducis vxorem ducit, quæ baptizata viro ſuo apoſtatante rectam fidem tenuit.

Carolus in Vuaſconia cum Eudone pugnat, eumq; principatu & vita priuat.

Linthprandus rex de iure Romano pontificis multas vrbes & caſtella tulit.

Cednulfus Nordanimbrorum rex capit, & in clericum tondetur, & poſt hoc in regnum remittitur.

733	16	9	7	23	6	6

Gregorius Papa ſynodum nongentorum trium epiſcoporum Romæ congregat, & venerationem ſanctarum imaginum confirmat, earumq; violatores generali ſententia anathematizat.

Carolus Vuaifero & Huualdo filijs Eudonis dimicando victis, Aquitaniam ſibi ſubiugat.

734	17	10	8	24	7	7

Carolus Friſiam aggreſſus, Poponem ducem Friſonum cum multis peremit, & Friſiam ſibi ſubiugat.

735	18	11	9	25	8	8

Carolus Auennionem Galliæ vrbem à Sarracenis dolo & conſenſu Maruntij prouinciæ ducis captam obſidet, eaq; fortiter recepta, Sarracenos vſq; ad internicionem delet.

Obijt ſanctus Hubertus epiſcopus.

¶ *Ab hinc regnum Anglorum annotare ſuperſedeo, quia hiſtorias maiorum, quas ſequar, non habeo.*

Sarrace-

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardorum.*	*Bulgarorum.*	*Anno domini.*
19	12	10	26	9	

Sarracenorum rege Athima obſeſſo, intra Galliæ vrbem Narbonam à Carolo, Sarraceni ex Hiſpania cum alio rege Amoræi occurrunt ſubſidio, qui congreſsi Carolo ambobus regibus peremptis, & ciuitate recepta ab eo, vltimo penè attriti ſunt exterminio, eumq́; inſequentem fugientes reſidui, dimerſi ſunt in profundo. 736

20	13	11	27	10	737

Carolus Nemauſium Agathem aliasq́; Gothicæ regionis vrbes à Sarracenis inuaſas capit, & ſolotenus deſtruit.

Sanctus Erminus epiſcopus & abbas Lobienſis cœnobij obijt.

21	14	12	28	11	738

Arelato vrbe Galliarum capta à Sarracenis, & omnibus circumquaq́; demolitis. Carolus aſcito ſibi ad auxilium Linthprando rege Longobardorum eis occurrit, eosq́; terrore nominis ſui in fugam vertit. Sic Sarracenis, qui totam penè Aſiam, totam Libyam, multamq́; partem Europæ inuaſerant, Carolus Dei auxilio ſua induſtria Francorumq́; fortitudine, omnem ſpem inuadendi Gallias abſtulit.

Traſamundus dux Spoleti contra Linthprandum rebellans, ad Romanos confugit.

22	15	13	29	12	739

Carolus Mauritium prouinciæ ducem, qui inuitauerat Sarracenos, debellat, & prouinciam ſibi ſubiugat.

Linthprandus rex pro refugio Traſamundi Romam grauiter vexat.

23	16	14	30	13	740

Carolus Saxones tributarios ſibi facit.

Signa in ſole & luna & ſtellis apparent.

24	17	15	31	14	741

Poſt Theodericum regem Francorum, regnat Hildericus annis nouem.

Leone Imperatore mortuo, Conſtantinus filius eius imperat annis 35.

Pacato & dilatato regno Francorum Carolus bellicoſus princeps obijt, & filios ſuos Carlomannum, & Pipinum, principatus ſui ſucceſſores reliquit.

Conſtantinopolis terræmotu per integrum annum nimis grauatur.

1	18	1	32	15	742

Conſtantinus. Hildericus. Zacharias Papa.

Zacharias Romanæ eccleſiæ 89. præſidet. Hic quia rempublicam à Longobardis perturbatam inuenit, ſtatim beneuolentia ſua bene omnia compoſuit, & cum Longobardis in 20. annos pacem firmauit. Hic libros dialogorum Gregorij de Latino in Græcum vertit.

Linthprandus rex Longobardorum moritur. Hildebrando quem ipſe regem deſignauerat à Longobardis reprobato, Rachis regnat poſt eum annis ſeptem.

Pipinus princeps Hunaldo duci Aquitaniæ ſibi rebellanti obuiat, Carlomannus verò Alemanniam deuaſtat.

Artabaſdus contra Conſtantinum Imperium arripuit.

Sanctus Bonifacius Archiepiſcopus Moguntiæ, cœnobium Fundenſe in Bachonia ſilua fundat.

2	19	2	1	16	743

Rachis.

Anno domini.	*Romanorum.*	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardorum.*	*Bulgarorum.*

Carlomannus Saxoniam petit, caſtrum Hoſcoburch capit, Theodericum Saxonem pacis obſidem accipit.

Ogdilo dux Baioariæ rapta ſorore Pipini contra eum rebellat, quem Pipinus pugna quamuis damnoſa ſuperat.

744	3	20	3	2	17

Conſtantinus Artabaſdum capit & ei multiſq; amicorũ eius oculos eruit.

Eluclid Ammiras moritur, Girid Sarracenis anno vno principatur.

Cinis de cœlo cecidit.

Girid.

745	4	1	4	3	18

Pipinus Theodoaldum filium Godefridi ducis debellat.

Girid perempto, Hiſcens principatur Sarracenis anno vno.

Petrus Damaſcenus epiſcopus, & Petrus Mauimenus in Syria martyrizantur à Sarracenis.

Perſecutione poſt lapidationem Stephani protomartyris mota, Maximinus vnus de 70. Chriſti diſcipulis ad Gallias tranſiens Mariam Magdalenam ſecum abduxit, & eam apud Aquenſem vrbem, cui præſidebat, ſepeliuit defunctam, Aquenſi verò vrbe à Sarracenis deſolata corpus ipſius Mariæ à Girando comite Burgundiæ ad cœnobium Viceliacũ à ſe conſtructum transfertur, quanquam aliqui ſcribant, quod hoc apud Epheſum quieſcat, nullum ſuper ſe tegimen habens.

Hiſcens.

746	5	1	5	4	19

Carlomannus frater Pipini regis, Romæ à Zacharia Papa in monachum attonſus, primò in Sarepti monte in cœnobio, quod ipſe fundauit, deinde apud caſtrum Caſsinum laudabili vita enituit.

Athalongus presbyter per illatam ſibi cęcitatẽ admonitus quærere corpora ſanctorum Quilliani ſociorumq; eius, inuentis ſanctorum corporibus viſum recepit, eaq; re ſanctus Bonifacius Moguntiæ epiſcopus ab Athalongo ad ſe relata, caſtrum Vuiſiburch ad honorem Quilliani martyris, qui ad prædicandum ibi à Papa Conone epiſcopus ordinatus fuerat, ibiq; mortis & quietis locum acceperat, epiſcopalis ſedis priuilegio inſigniri decreuit, primumq; ibi epiſcopum ſanctum Burchardum ordinauit.

Muruhan principatur Sarracenis annis ſex.

Maruhan.

747	6	1	6	5	20

Pipinus Grifonem fratrem ſuum contra ſe rebellantem perſequitur.

Sarraceni inteſtino bello colliduntur.

748	7	2	7	6	21

Pipinus Grifonem in Saxonia & eius complices Thaſsilonem, Lanfridum, & Sindiger bello victos capit, & Thaſsilonem quidem Baioariæ ducem facit, Grifoni verò in Neuſtria 12. comitatus concedit, quod illi non ſufficit, ſed ad Vuaiferum in Aquitaniam fugit.

In Calabria & Sicilia fit peſtilentia & mortalitas hominum nimia.

In veſtibus hominum & in velis eccleſiarum apparent cruciculæ, quaſi oleo deſignatæ.

749	8	3	8	7	21

Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.	Anno domini.

Rachis Longobardorum rex, dum rupto fœdere Romam inquietare nititur, à Zacharia Papa non ſolùm à malo reprimitur, ſed etiam eius inſtinctu cum vxore & filijs Romam veniens monachus efficitur, cui Aiſtulfus frater eius ſubſtitutus, regnauit annis 7.

9	4	9	1	23	750

Aiſtulfus.

Hildericus rex Francorum in monachum tonſoratur, Pipinus verò princeps auctoritate apoſtolica & Francorum electione à ſancto Bonifacio Moguntiæ Archiepiſcopo in regem vngitur & conſecratur, & regnat annis 18. poſt annos circiter octoginta octo, poſtquam maiores domus cœperunt principari ſuper reges Francorum.

Pipinus.

10	5	1	2	24	751

Pipinus rex contra Saxones pugnat. Idem Pipinus rex Galliarum eccleſias cantibus Romanæ auctoritatis ſuo ſtudio meliorauit.

Grifo frater Pipini perimitur, & Remigius eiuſdem Pipini regis frater Rodomenſis archiepiſcopus in Gallia claret.

11	6	2	3	25	752

Stephanus Romanæ eccleſiæ 90. præſidet.

Stephanus Papa.

Muruha Ammira perempto, Muhamad principatur Sarracenis annis quinque.

Aiſtulfo Longobardorum rege contra Romanos adeò exardeſcente, vt tributum exigeret ab vniuſcuiuſq; capite, Stephanus Papa ad expetendum Pipini regis auxilium cogitur in Franciam venire, cui in veniendo in vna noctium apparuit magnum ſignum in cœlo, globus ſcilicet igneus à parte Auſtrali, declinans à Galliæ finibus in partes Longobardorum. Mittitur etiam Carlomannus monachus ab Aiſtulfo ad fratrem ſuum Pipinum regem, ad perturbandam apoſtolicam petitionem, Pipinus à Stephano Papa cum filijs ſuis Carlomanno & Carolo in regem vngitur, & per eos generatio eorum in hæreditatem regalis ſucceſsionis in perpetuum benedicitur, & omnis alienigena ab eius inuaſione apoſtolico anathemate interdicitur.

Anſelmus vir illuſtris, cuius ſoror erat vxor Aiſtulfi regis, transfert corpus ſancti Silueſtri Papæ ad cœnobium Monantulam à ſe fundatum.

12	1	3	4	26	753

Nubamid.

Pipinus rex Italiam aggreditur, exercitus Aiſtulfi à Francis vincitur. Aiſtulfus pacem facere cum Romanis ad nutum Francorum compellitur.

Carlomannus monachus oſſa ſancti Benedicti abbatis ab eccleſia Floriacenſi, vbi olim tranſlata fuerant, tollere nititur, vt ea ad caſtrum Caſsinum referret, ſed miraculis à Deo oſtenſis, & Francis obſiſtentibus, ab incepto prohibetur.

Hoc tempore terræmotus terribilis factus eſt, quo vrbes, aliæ quidem ex toto, aliæ ex parte, ſubuerſæ ſunt, aliæ autem à montanis ad ſubiecta campeſtria cum muris & habitationibus ſuis integræ & ſaluæ, pluſquam ſex miliaria transmigrauerunt.

Anno domini	Romanorum	Sarracenorum	Francorum	Longobardorum	Bulgarorum

In Meſopotamia etiam terra dirupta vſq; ad duo milliaria, aliaq́; terra minus alba & harenoſa de profundo aſcendit, & ex ea animal mulinum aſcendit incontaminatum humana voce loquens, pronuncians incurſionem gentis ab æremo aduerſus Arabes.

754	13	2	4	5	27

Carlomannus monachus Vuiennæ moritur.

Sanctus Bonifacius Moguntiæ archiepiſcopus cum ſocijs ſuis in Friſia ab inimicis fidei martyrizatur, & in Fulda cœnobio, quod ipſe in Thuringia fundauerat, honorificè tumulatur.

755	14	3	5	6	28

Conſtantinus Imperator Conſtantinopoli ſynodum trecentorum triginta epiſcoporum congregat, in qua edicto promulgato de imaginibus Dei & ſanctorum eius deponendis eccleſiam Dei nimis ſcandalizat, & contra prthodoxos tyrannizat.

Aiſtulfus rex rupto pacis fœdere, Romam obſidet. Pipinus rex Italiam repetens, eum Papiæ incluſum obſidet, & inuitum ad fœdus pacis repetendum compellit, & ſancto Petro quæcunque ſui iuris erant, reſtitui integrè fecit.

Fulradus abbas ſancti Dionyſij Pariſienſis corpus ſancti Viti martyris à Roma Pariſio tranſtulit.

756	15	4	6	7	29

Thaſſilo dux auunculo ſuo Pipino regi reconciliatur.

Aiſtulfus rex Longobardorum iudicio Dei percuſſus moritur, cui Deſyderius ſubſtituitur, & regnat annis 18.

Deſyderius.
Paulus Papa.

757	16	5	7	1	30

Paulus Romanæ eccleſiæ 91. præſidet.

Habdalas principatur Sarracenis annis 19.

Pipinus fortiter Saxonum munitiones irrumpit, & poſt multam ſtragem eos ſub tributo redigit.

Habdalas.

758	17	1	8	2	31

Vuaiferus filius Eudonis dux Aquitaniæ, res Francorum iniuſtè vexando iram Pipini incurrit, eoq́; Aquitaniam aggreſſo, fœdus fictæ Pacis init.

Vualpertus abbas in Italia, Crodogandus Metenſium epiſcopus, Pipini regis ex Landrada ſorore nepos, clarent in Gallia, qui Gorziam cœnobium fundauit in Metenſi parochia.

Corpus ſanctæ Petronilæ Petri apoſtoli filiæ, à Paulo Papa tranſponitur, in cuius marmoreo ſanophago ipſius apoſtoli Petri manu ſculptum legebatur: Aureæ Petronilæ dilectiſsimæ filiæ.

759	18	2	9	3	32

Habdala perſequente, eccleſia Dei grauiter perturbatur.

Vuaifero à pacis fœdere auerſo, Pipinus rex Aruernicum pagum depopulando premit, & multa caſtella ipſamq́; vrbem Aruernis capit, & Blandinum vrbis comitemq́ cum multis abducit.

Sanctus

Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.	Anno domini.

Burgundia, qui etiam martyrij claruit gloria.

19	3	10	4	33	760

Pipinus Bituricas vrbem capit, & captam munit.

Thelesis Bulgaribus dominatur.

20	4	11	5	1	761

Thelesis.

Chilpingus Aruernenſis & Amingus Pictauenſis comites congreſsi militibus Pipini perimuntur cum multis.

Caput Ioannis Baptiſtæ in Ediſſeam ciuitatem transfertur.

21	5	12	6	2	762

A Conſtantino Imperatore multi martyrizantur.

Thelesis Conſtantino Imperatori congreſſus cum multo Bulgarorum damno & opprobrio vincitur, & ob hoc à Bulgaribus reprobatus, cum principibus gentis ab eis perimitur.

Sabinus poſt eum Bulgaribus dominatur.

Thaſsilo dux à rege Pipino omnino auertitur.

Turci à Caſpijs portis erumpentes, Armeniam infeſtant. In quorum patria cùm antiquo tempore peſtilentia fuiſſet, ſuaſu Chriſtianorũ in modum crucis ſe totonderunt, & quia per hoc ſignum ſalus patriæ reddita eſt, hunc tondendi ritum tenuerunt.

Vuaiferus diffidens ſuis rebus, muros vrbium Aquitaniæ ſubuertit ſolotenus, quos reſtaurans Pipinus, ad ſuorum tutelam fidis commiſit principibus.

22	6	13	7	1	763

Sabinus.

Pipinus rex Lemouicinam regionem cæde & incendio depopulatur.

Sabinus Bulgar cum Romanis fœdus inijt, pro quo à ſuis repudiatus, ad Imperatorem fugit.

Paganus Bulgaribus dominatur.

Gelu magnum à calendis Octobris vſq; ad Februarium.

Stellæ ſubitò viſæ de cœlo cecidiſſe, ita vt omnes exterruerint, vt putarent finem mundi imminere.

Paganus.

23	7	14	8	1	764

Chrodogandus epiſcopus corpora martyrum, Gorgonij, Naboris, Nazarij, Roma ad Gallias tranſtulit, & Gorgonium quidem in Gorzia, Naborem in Hilliriaco, Nazarium autem repoſuit in cœnobio Lorisham, quòd Canthur Comes illuſtris à ſe fundatum Metenſi eccleſiæ priori anni tradiderat.

24	8	15	9	2	765

Pipinus rex Agennum, Petragoram, & Engoliſmam vrbes Aquitaniæ deuaſtat, multamq; Aquitaniæ partem ſibi ſubiugat.

Chrodogandus Metenſium epiſcopus obijt.

Tempore Conſtantini Imperatoris & Hyrenæ vxoris eius in Syria ciuitate Beritho, quæ ſubiacet Antiochiæ, Iudæi imaginem ſaluatoris Domini noſtri IHESV Chriſti inuenientes in domo cuiuſdã Iudæi, ibi relictã à quodam Chriſtiano, eam iniurioſè depoſuerunt, & omnia opprobria quæ Iudæi Chriſto IHESV intulerunt, eius imagini inferebant, illudentes ei, in faciẽ conſpuentes, cri-

Anno domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.

tes,criminoſè conuitiantes,eamq́; percutientes, manus & pedes eius clauis configentes, acetũ & fel ei porrigentes,tandem latere eius aperto exiuit de eo ſanguis & aqua,quod illi ſuppoſita ampula ſuſcipientes ad experimentum,vtrum fuerint vera miracula,quæ IHESVM feciſſe audierant,omnes infirmos in ſynagog a ſua collectos, hoc ſanguine aſpergebant, & à quocunq; languore detinebantur,omnes ſanabantur. Vnde tandem Iudæi compuncti, ad Adeodatũ ciuitatis epiſcopum omnes concurrerunt, eiq́; re enarrata,imaginem cum ſanguine ei dederunt. Quibus baptiſatis, epiſcopus ſanguinem per ampulas diuiſum longè lateq́; dirigens, prædicabat magnalia Dei, obteſtatus omnes,vt ſingulis annis quinto Idus Nouembris, celebretur paſsio Dominicæ imaginis.

766	35	9	16	10	3

Conſtantinus Imperator & Habdalas Ammiras pari veſania in orthodoxos deſæuiunt,multosq́; eorum pro Chriſto perimunt.

Conſtantinus inſuper ægrè ferens gloriam ſanctorum miraculis coruſcantium, etiam lipſana eorum vbiq; iubet effodi, & iactari in profundum.

In præſentia Pipini regis inter Græcos & Romanos celebratur ſynodus de ſancta trinitate, & ſanctorum imaginibus.

Pipinus rex Remiſtanium fratrem Eudonis, patruum ſcilicet Vuaiferi, quia Vuaifero ad ſe & à ſe ad Vuaiſerum transfugerat, captum à ſuis in bello ſuſpendit in patibulo,

Rex Sarracenorum Amirmonon ab Hiſpania miſsis legatis & muneribus datis & acceptis, affectat gratiam & amicitiam Pipini regis.

767	26	10	17	11	4

Pipinus vltimo exterminio Aquitanniam atterit, Santonas capit. Ibiq; Vuaiferi matrem,ſorores & neptes captas ſecum abducit.

Romæ Paulo Papa mortuo, Conſtantinus quidem ſubitò ordinatur ſacerdos ex laico, & tyrannica ambitione papatu inuaſo eccleſiæ Dei magno fuit ſcandalo.

Contra hunc Philippus à quibuſdam Romanorum Papa conſtituitur, & non multo poſt deponitur.

768	27	11	18	12	5

Longa contentio inter Pipinum & Vuaiferum finitur, quia Vuaiferus à ſuis malorum pertæſis,in gratiam Pipini perimitur,& non multò poſt Pipinus moritur. Carolus filius eius pro felicitatis magnitudine agnominatus eſt Magnus,compartito cùm fratre ſuo Carlomanno regno, regnat poſt eum annis 47. Et Carolus quidem Nouiomi regiam accepit coronam, Carlomannus verò in vrbe Sueſſonica.

Stephanus Papa. Conſtantino pſeudo papa per zelum fidelium ab eccleſia deturbato, oculisq́; priuato. Stephanus Romanæ eccleſiæ 92. præſidet. Hic tam à Gallia quàm ab Italia epiſcoporum ſynodum Romæ congregat, in qua omnia à Conſtantino ordinata reordinat, pręter baptiſmum & chriſma. Decernente ſynodo, vt epiſcopi ab illo conſecrati, ad gradum quem ante hanc conſecrationem habebant redirent, & ſi digni iudicarentur, iterum electi, iterum conſecrarentur. Presbyteri verò ac diaconi ab illo conſecrati, ſimiliter ad priorem gradum redirent, & ipſi ſi digni eſſent, iterum quidẽ conſecrarentur, ſed ad altiorem gradum vel ordinem nunquam aſcenderent. Laici verò ab illo in diaconos

vel

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardorum.*	*Bulgarorum.*	*Anno Domini.*

vel presbyteros ordinati, omnino degradarentur, & in religioſo habitu perſeuerarent. Venerationem etiam ſanctarum imaginum confirmat, earumq; prophanatores anathematizat, Conſtituit etiam, vt in omni die Dominico ad ad miſſam, Gloria in excelſis Deo, cantetur.

28	12	1	13	6	769	*Carolus Magnus.*

Humaldo in Aquitania rebellionem meditante, Carolus Aquitaniam petit, omnesq; Aquitanios & Vuaſcones in deditionem accipit. Hunaldum qui ad Lupum Vuaſconum ducem fugerat, à Lupo ſibi cum vxore remiſſum abducit, & ſic Aquitanicum bellum finit.

Deſyderius rex Longobardorum ſub obtentu orandi Romam ingreſſus, aliquos nobilium Romanorum captos excæcauit.

29	13	2	14	7	770

Conſtantinus Imperator omnino à Deo auerſus, virum ſanctum Stephanum per quadraginta annos incluſum, etiam gentilibus reuerendum, amara morte martyrizauit, omnes ſibi ſubiectos iurare coegit ſuper ſanctæ crucis lignum, ne aliquem Dei ſanctorumq; eius imaginem venerarentur, eos qui vigilias Deo agebant, eos qui eccleſijs aſſueti religioſè viuebant, eos qui Dei genitricem inuocabant, eos qui à iuramentis & immunditijs abſtinebant, eos qui reliquias ſanctorum penes ſe habebant, hos & huiuſmodi damnans patrimonijs priuabat, & omnibus modis cruciabat, qui reuerentiores erant eorum, barbis cera & pice illitis eos amburebat monachos, & vxores monachas, vt viros ducerent cogebat, quod multi vitantes, martyrium meruerunt, nec ſub alicuius gentilis perſecutione plures quàm ſub hoc martyrizati ſunt.

Thelerigus Bulgaribus dominatur.

30	14	3	15	1	771	*Thelerigus.*

Carlomannus rex regis Caroli frater obijt, pars regni eius partibus Caroli ſe vnit, vxor eius cum filijs & Anthario Franco ad Deſyderium regem Italiæ confugit.

Hunaldus dux Aquitaniæ Romam, quaſi ibi perſeueraturus venit, qui ad Longobardos fugiens, apoſtatauit, ibiq; non multò poſt lapidibus obrutus, malè perijt.

Conſtantinus Imperator contra Bulgares nauali prælio pugnaturus, nauibus ſuis ferè duobus millibus impetu Aquilonis contritis totum penè amiſit exercitum.

31	15	4	16	2	772	*Adrianus Papa.*

Adrianus Papa Romanæ eccleſiæ 93. præſidet. Hic reprimendam rabiem hæreticorum, imagines Dei ſanctorumq; execrantium nimis laborauit, & libro aduerſus eos edito, multis ſcripturarum inductionibus roborato, eorum errores infirmauit, fidemq; rectam ſolidauit. Hic in offertorijs & offertoriorum verſibus, quod geminatum eſt geminauit.

Carolus rex ad Saxonicum bellum animum intendit, Heresbuch caſtrum Saxonum capit, Hormenſul fanum deſtruit, ibiq; ſiti laborante exercitu ſubitò in torrente largiſſimæ aquæ effuſæ ſunt diuino nutu, vonq; compos Carolus, obſides pacis accepit à Saxonibus.

32	16	5	17	3	773

Adrianus

Anno domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.

Adrianus Papa ad tuendas res eccleſiæ Carolum Romam accerſit. Quò pergens Papiam obſidet, ibiq́; relicto exercitu Romam peruenit, ſanctam reſurrectionem ibi peregit, poſtea rediens Papiam cæpit. Iterumq́; Romam redijt, ſynodum conſtituit cum Adriano Papa, alijsq́; 153. religioſis epiſcopis & abbatibus, in qua Adrianus Papa cum vniuerſali ſynodo dedit ei ius eligendi Pontificem, & ordinandi apoſtolicam ſedem, dignitatem quoq; principatus, Inſuper archiepiſcopos & epiſcopos per ſingulas prouincias ab eo inueſtituram accipere definiuit, & vt niſi à rege laudetur, & inueſtiatur epiſcopus, à nemine conſecretur, omnesq́; huic decreto rebelles anathematizauit, & niſi reſipiſcerent bona eorum publicari.

774	33	17	6	18	4

Saxones rupto pacis fœdere, Francorum fines premunt igne & cæde, ſed tamen eccleſiam in Fritiſlar non queunt incendere, quam ſanctus Bonifacius benedixit, eamq́; nunquam cremandam prædixit.

Carolus Saxoniam repetens, tripartito exercitu concurrit Saxonibus, eiq́; victoria prouenit in omnibus.

Carolus rex offenſus diſſonantia eccleſiaſtici cantus inter Romanos & Gallos, & iudicans iuſtius eſſe de puro fonte, quàm de turbato riuo bibere, duos clericos Romam miſit, vt autenticum cantum à Romanis diſcerent, & Gallos docerent, & primò per hos Metenſis eccleſia & per illam omnis Gallia ad auctoritatem Romani cantus reuocata eſt.

Inter obſidendum rex Carolus diuiſo exercitu, multas vrbes vltra Padum comprehendit, inter quas Veronam capit, in qua Antharius Francus cum v xore Corlomanni & filius eius latens ſe cum eis regi dedit. Adelgiſus verò Deſyderij regis filius, qui illuc fugerat, inde elapſus Conſtantinopolim fugit.

Obſidionem Papienſium peſtilentia mortalitatis aggrauante, ciuitas regi Carolo aperitur.

Deſyderius rex cum vxore & filia & cunctis principibus capitur, & perpetuo exilio ad Gallias à Gilfredo Laodicenſiũ epiſcopo dirigitur. Quicquid per multa tempora Longobardi Romanis abſtulerant Carolus eis reſtituit, regno verò Longobardorum deſtructo, totam Italiam ſub iure regni Francorum redigit. Taliter Longobardi victi regnare deſtiterunt, poſt annos ducentos quatuor, ex quo in Italia regnare cœperunt.

¶ *Regnum Longobardorum finitur.*

775	34	18	7	5

Conſtantinus Imperator contra Bulgares vadit, ſed pax inter eos conuenit. Non multò poſt autem rupto à Bulgaribus pacto, Imperator eos ex improuiſò aggreſſus, nobiliter de eis triumphauit.

Carolus rex Segeburch caſtrum Saxonum capit, ter cum eis confligit, & victor obſides pacis ab eis accepit.

776	35	19	8	6

Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.	Anno domini.	

Conſtantinus Imperator plaga peſsimi ineendij diuinitus percutitur, & clamans: adhuc viuus igni ſum inextinguibili traditus, miſerabiliter moritur, poſt quem filius eius Leo imperat annis quinq;.

Habdalas etiam Ammiras moritur, poſt quem Mady Sarracenis imperat annis nouem. In Italia quibuſdam rebellionem meditantibus, Italiam repetit. Potens rex Carolus vrbem Forum Iulij capit, & ducem eius Rotgandum rebellionis incẽtorem decollari præcipit, eaptaq; Tarniſio vrbe cæteris maieſtate ſui nominis terrorem incutit.

Saxonibus Hæresburch caſtrum obſidentibus gloria Dei ſuper Eccleſiam apparuit omnibus, duobus ſcilicet ſcutis ſanguineo colore flammãtibus, quoſdam motus vt in bello per aera dantibus.

Carolus Saxoniam velut tempeſtas proterit, munitiones irrumpit, & ad hoc eos impellit, & ſe patriam ei dedant, & datis obſidibus ſe Chriſtianos futuros ſpondeant.

1	1	9	7	777	Leo. Mady.

Vuinthichindus dux Saxonum in Normanniam fugit. Saxones baptizati paciſcuntur, vt ingenuitatem ſuam & omnia ſua perdant, ſi vnquam à fidelitate Chriſti & regis deſiſtant.

2	2	10	8	778	

Carolus in Hiſpania Cæſarauguſtam vaſtando delet, Pampilanam obſidet, eiuſq; captæ muris deſtructis Vuaſcones, duoſque Sarracenorum regulos ſibi ſubijcit, aliaſq; vrbes in deditionem accipit.

Saxones ſuaſu Vuinthichindi Franciam atterunt, ſed à Carolo victi fuga ſibi conſulunt.

Thelericus Bulgar ad Leonem Imperatorem fugit, quem baptizatum, Imperator patricium facit.

Tardamus Bulgaribus dominatur.

3	3	11	1	779	Tardamus.

Leo Imperator Syriam incurſat.

Carolus rex in Saxonia Vueſtphalos ſibi ſubiugat.

Hilterandus dux Spoleti Carolo regi ſe ſubdit, eiuſque gratiam multis muneribus redimit.

4	4	12	2	780	

Carolus rex Albiam fluuium tranſgreditur, ibique in eius gratiam Bardogauenſes & Norduitæ baptizantur.

Thaſsilo dux Baioariæ contra Carolum regem rebellat, hortatu vxoris ſuæ, quæ filia erat Deſyderij regis, & exilium patris ſui, per maritum ſuum vindicare tentabat.

Obijt ſanctus Sturmi primus abbas Fuldenſis.

5	5	13	3	781	

Leo Imperator eum inſaniret cupiditate circa pretioſos lapides adamauit magnam Eccleſiæ coronam, & accipiens, portauit eam, & exierunt carbunculi in capite eius, & captus à febre mortuus eſt. Poſt quem vxor eius Hyrene cum filio eius Conſtantino imperat annis decem.

Mady Ammiras multos vtriuſque ſexus pro Chriſto martyrizat.

Anno domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.		Bulgarorum.

Carolus rex orationis cauſa Romam vadit, ibiq; filij eius vnguntur in reges. Pipinus ſuper Italiam, & Ludouicus ſuper Aquitaniam.

Thaſsilo dux Baioariæ ab Adriano Papa Carolo regi reconciliatur.

Hyrene.

782	1	6	14		4

Conſtantinopoli quidam laminam auream inuenit, & in ea virum iacentem cũ hac ſcriptura: Chriſtus naſcetur ex virgine Maria, & credo in eum. Sub Conſtantino & Hyrene Imperatoribus: ô ſol iterum me videbis.

Saxones rebellant, & à Carolo bello victi, ſeditioſos vſq; ad quatuor millia quingentos ei tradunt, & obſides ei tribuunt.

783	2	7	15		5

Item Saxones rebellant, & à Carolo rege victi, penè vſq; ad internitionem delentur.

784	3	8	16		6

Saxones & Friſones rebellant & vincuntur.

Vueſtphali à Carolo Caroli regis filio debellantur.

785	4	9	17		7

Mady Ammiras moritur, poſt quem Moyſes Sarracenis annis 2. principatur.

Carolus Saxoniam depopulatur.

Vuinthichindus & Albion duces Saxonum Carolo reconciliati baptizantur, & motus Saxonum reprimuntur.

Moyſes.

786	5	1	18		8

Carolus rex Adulphum Seneſcalcum ſuum contra Britones mittit, & per eum multa Britonum caſtra & principes eorum capit.

Signum crucis in veſtibus hominum apparebat.

787	6	2	19		9

Moyſes Ammiras moritur, poſt quem Aaron frater eius Sarracenis annis 21. principatur.

Carolus rex Romam venit, & contra Hæregiſum Beneuenti ducem vadit, Heregiſus muneribus & obſidibus datis gratiam eius redimit.

Bellum inter Francos & Auaros oritur.

Sanguis de cœlo & terra profluxit.

Aaron.

788	7	1	20		10

Thaſsilo dux Baioariæ contra Carolum regem reus maieſtatis adiudicatur, vnde à Carolo attonſus, cũ filio eius Theodone in monaſteriũ relegatur.

In Italia inter Græcos & Romanos pugnatur.

Secundò in Italia inter Francos & Auaros pugnatur.

Tertiò, inter Auaros & Baioarios pugnatur.

Quartò, inter Auaros & Francos pugnatur, & in omnibus Carolus ſuis proueniſſe victoriam lætatur.

Inſtantia Tharaſij patriarchæ Conſtantinopolitani & Adriani Papæ, ſecundò apud Niceam vniuerſalis ſynodus 350. Epiſcoporum congregatur, in qua fides Catholica in præſentia Hyrenes, & filij eius Cõſtantini, cunctorum ſubſcriptione roboratur, & hæreſis execrantium imagines Dei in perpetuum abdicatur.

Coniu-

Romanorum.	Saracenorum.	Francorum.		Bulgarorum.	Anno domini.

Coniuratio valida facta eſt ab Auſtraſijs contra Carolum regem, auctore Harderico, qua detecta, multi aut membris truncantur aut exiliantur.

8	2	21		11	789

Carolus Coloniæ ſuper Rhenum pontes duos conſtruit & munit, & Sclauiam ingreſſus, eam ſibi ſubigit.

Adelgiſus filius Deſyderij regis, qui victo patre ſuo ad Græcos confugerat, animatus auxilio Græcorum, ad Italiam venit, aut ad repetendū regnum, aut ad inferendā vltionem, qui inito bello cum Francis, detentus ab eis, amara morte peremptus eſt.

9	3	22		12	790

Carolus rex honeſtati Eccleſiaſticæ omnino intentus, legendi & pſallendi diſciplinam diligenter correxit. Perpendens enim iterum Gallos à Romanis in cantando diſcrepare, Metenſes verò ſola natura leuitate paululum quid diſſonare, per cantores rurſus ſibi ab Adriano Papa à Roma directos, diſſonantiam cantus correxit. Circa pauperes etiam ſollicitus, non ſolus in regno ſuo, verùm etiam Tranſmaria. In Aegypto, in Syria, in Africa, præcipuè in Hieroſolymis, liberalitate eleemoſynarum Chriſtianis pauperibus ſolatiabatur, tranſmarinorū regum amicitias ob hoc expetens, maximè vt Chriſtianis ſub eis degentibus eſſet releuatio.

Alchuinus de Britannia oriundus, magiſter delitioſus regis Caroli ſcientia litterarum præpollet in Gallia, cuius præcipuè magiſterio ipſe rex omnes artes liberales didicit. Hic multa ſcripſit, inter quæ eminent libri de ſancta Trinitate ſcripti ad ipſum regem. Hic etiam iuſſu ipſius regis diuinam correxit hiſtoriam.

10	4	23		13	791

Conſtantinus matrem ſuam Hyrenem imperio priuat, ſolusque annis 7. imperat.

Carolus rex regnum Auarorum terra marique impetit, eisq; in ſola fuga ſpem euadendi relinquit.

1	5	24		14	792

Conſtantinus.

Hoc tempore in Flandria principabatur Lidericus Harledecenſis pater Ingerranni, qui genuit Andracum patrem Balduini ferrei qui duxit Inditham filiam Caroli calui.

Conſtantinus Imperator congreſſus Chardamo Bulgari, turpiter victus dehoneſtatur. Chardamus ſublato regio omni apparatu, ditatur.

Pipinus Caroli regis ex concubina filius gibbo deformis, à quibuſdam Francorum primoribus promiſſione regni illectus, contra patrem coniurauit. Vnde conuictus tonſoratur, & in Prumia cœnobio retruſus, vſq; ad finem vitæ Deo militauit.

Complices verò coniurationis alij exiliantur, pauci perimuntur.

2	6	25		15	793

Feliciana hæreſis condemnatur, & in præſentia Adriani Papæ ab ipſo Felice auctore abdicatur. Hæc hæreſis aſſerebat, Filium Dei in diuina natura verum Deum eſſe, in humana verò natura nuncupatiuum. Item in diuina natura verum eſſe filium Dei, in humana verò adoptiuum, vnam perſonam Dei & ho-

Anno domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.		Bulgarorum.

& hominis diuidens in duas perſonas,ſcilicet veri filij, & adoptiui.
Saxones in fide Dei & fidelitate regis vacillant.

794	3	7	26		16

Conſtantinus Imperator multos principum ſibi ſuſpectos oculis priuat.
Carolus rex non ſolùm patria lingua,ſed etiam peregrinis linguis eruditus,barbara & antiquiſsima carmina quibus veterum regum bella & actus canebantur ſcripſit, & memoriæ mandauit, inchoauit etiam Grammaticã patrio ſermone. Menſibus anni iuxta propriam, id eſt, Theutonicam linguam vocabula impoſuit, ventos etiam duodecim proprijs nominibus appellauit, cùm antea quatuor tantùm cardinales venti nominarentur.

795	4	8	27		17

Saxones virtute Caroli conterriti, reddunt ſe Chriſti & regis fidelitati.
Carolus rex Chriſtianam religionem ſanctè ac piè colens, Eccleſias Dei omnimodis honorabat, & ornabat ſacris vaſis ac veſtibus,edicens, vt ne ianitoribus quidem liceret cõmuni habitu in Eccleſia miniſtrare. Extruxit etiam Aquiſgrani Baſilicam plurimæ pulchritudinis, ad cuius ſtructuram à Roma & Rauenna columnas & marmora deuehi fecit.

Leo Papa.

796	5	9	28		18

Leo Romanæ Eccleſiæ 94. præſidet. Qui mox clauum confeſsionis ſancti Petri cum vexillo Romanæ vrbis Carolo regi miſit.
Vuithan rex Abroditorum à Saxonibus perimitur.

797	6	10	29		19

Henricus dux Foroiulianorum expoliato in Pannonia Auarorum principe Yringo,inæſtimabilem theſaurum eius miſit regi Carolo.
Thudin princeps Auarorum ſe & patriã ſuam Carolo regi dedit,& gratiam baptiſmi percepit.

798	7	11	30		20

Hyrenæ imperatrix ſuo erepto ſibi imperio fœmineo dolore abuſa,Cõſtantinum filium ſuũ oculis & imperio priuat, & ſola annis quatuor imperat.
Thatin Hiſpanus Barcinonæ præfectus, ſe Carolo regi dedit, & Barcinonam,quæ ab illo deſciuerat,reddit.
Adelphon rex Galliciæ regi Carolo multa munera mittit.
Carolus rex Saxones graui prælio vincit.
Sol obtenebratus eſt per dies 17.

Hirene.

799	1	12	31		21

Conſtantinus Imperator moritur.
In Hiſpania Barcinona Sarracenis reddita,à Caroli militibus eſt obſeſſa.
Leonem Papam celebritatem letaniæ maioris agentem, Romani capiunt,linguam ei oculosq; euellunt. Cui voce & viſu reddito diuinitus, iterum oculos & linguam eruunt radicitus, qui de manu eorum erutus, ad Carolum fugit.
Henricus dux Forumiulianorum à ſuis perimitur.

Gens

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*		*Bulgarorum.*	*Anno domini.*
2	13	32		22	

Gens Auarorum à fide deficit. 800

Carolus rex Leonem Papam in ſede Romana relocat, ipſe quoq; Romam properat, cauſas examinat, reos legaliter damnat, ſicq; omnes Romanorum motus ſedat.

Baleares inſulæ auxilio Francorum à Sarracenis defenſantur.

Per Vuidonem Caroli ducem Britones vincuntur, & in deditionem recipiuntur.

Gerardus dux Baioariæ in Pannonia Auaris congreſſus perimitur, de quo in viſione Vuethini legitur, quòd inter martyres annumeratus ſit.

In menſe Iulio contra naturam aſperſa & gelu concreta bis fuit pruina, ſed nihil fructibus nocuit.

3	14	33		23	801

Romani qui ab Imperatore Conſtantinopolitano iam diu animo deſciuerant, nūc accepta occaſionis opportunitate, quia mulier excæcato Imperatore Conſtantino filio ſuo eis imperabat, vno omnium conſenſu Caroln regi Imperatorias laudes acclamant, eumq; per manum Leonis Papę coronant, Cæſarem & Auguſtum appellant, Pipinum verò filium eius regem Italiæ ordinatum collaudant.

Barcinona capitur.

Amymurlim rex Perſarum Carolo Imperatori elephantem & munera multa mittit.

In Italia quoque Theate ciuitas à Francis capitur.

SanctusSaluus Epiſcopus veniens ab Aquitania ad Fiſcum Voluntianas, à Vuinigardo filio Genardi procuratoris ipſius Fiſci martyrizatur, & ſuper eius corpore requirendo Carolus Magnus Imperator diuinitus tertiò admonitus, corpus quidem inuentum honorificè ſepeliuit. Interfectores autem eius graui pœna mulctauit, nec tamen per hoc in eos vltio diuina ceſſauit.

¶ *Immutato ordine regnorum, immutandus eſt etiam ordo titulorum, quia ab hinc ſub vno comprehendendum eſt regnum Francorum & regnum Romanorū. Et Conſtantinopolitanum regnum diſtinguendum eſt à regno Romanorum.*

EX quo Byzantium Thraciæ ciuitas, à primo Conſtantino in nouam ampliata eſt, & in regiam vrbem exaltata, & tranſlata in illam omni Romanæ dignitatis gloria, in ſedem Romani imperij dedicata, & noua Roma eſt appellata, euolutis annis circiter 468. diuiſo à Conſtantinopoli Romano Imperio. Carolus primus Francorum imperauit Romanis annis 13.

1	34	4	15	24	802 *Carolus.*

Carolus Imperator per omne imperium ſuum legatos ad faciendum iudicium & iuſtitiam cunctis dirigit, & legis capitula 23. inſtituit.

Legati Imperatoris Caroli ab Aaron Ammira venientes inter cætera munera corpora etiam Cypriani Carthaginenſis Epiſcopi & martyris, & Sperati primi Scillitanorum martyrum, & caput Panthaleonis martyris in Franciam afferunt.

Nicephorus Hirenem imperio depoſitam exilio relegat, & ipſe Conſtantinopoli annis 8. imperat.

Nicephorus.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopol.	Sarracenorum.	Bulgarorum.
	2	35	1	16	25

803 Hyrene impetratrix in exilio moritur.

Carolus Imperator omnes Saxones trans Albiam morantes in Franciam tranſtulit, pagosq́; eorum Abroditis dedit.

In Italia ciuitates Oſtona & Luceria contra Carolum ſentientes in deditionem accipiuntur. Carolus per omne imperium ſnum iuſtitias facit, & legis capitula 29. inſtituit. Aaron Ammiras cum trecentis millibus contra Nicephorum imperatorem aſcendit, quem non ferens Nicephorus turpe fœdus inijt, pactus ſe ei daturum annuatim tricena millia numiſmatum, & tria numiſmata in tribntum capitis Imperatoris, & tria pro capite filij ſui.

804	3	36	2	17	26

Leo Papa ad Carolum imperatorem in Franciam venit.

Nicephorus imperator fœdere cum Sarracenis ſoluto, multa incommoda contulit imperio ſuo.

Godefredus rex Danorum mnlta contra vicinas gentes abutens inſolentia, pacem ab imperatore Carolo expetit.

Anari, qui & Hunni longo contra Francos bello perdomiti, adeò à fortitudine ſna & potentia ſunt diminuti, vt qui alios vltro ſolebant laceſſere, iam nec ſe ab alijs valeant tueri, quia in hoc bello omnis eorum gloria & nobilitas perijt, & quicquid pecuniæ & theſauri per tot ſecula orbem terrarum vincendo ſibi congeſſerant, totum modo victoriæ Francorum ceſsit, & nullo vnquàm bello tam multa ſpoliorum quantitate ditata fuit.

805	4	37	3	18	27

Carolus Imperator indignantibns contra ſe imperatoribus Conſtantinopolitanis, propter inuidiam imperatorij nominis à Romanis ſibi depoſiti, magna patientia & magnanimitate eos tulit. Et qnia ſuſpectam habebāt ſuam potentiam, crebris legationibus ſibi eos firmiſsimo fœdere conciliabat.

Auari non ſufferentes infeſtationem Sclauorum, à Carolo Imperatore inter Sabariam & Charantanum impetrauerunt habitandi locum, ibique ſine regni nomine reſederunt ſub ditione Francorum.

Carolus filius imperatoris Caroli Bethemanos rebellantes denicit, & Lethonem eorum ducem peremit.

806	5	38	4	19	28

Carolus in filios ſuos partitionem regni facit, & inde teſtamentum factum ſua & Leonis Papæ auctoritate roborauit.

Bethemani Sclauis auxiliantibus vbiq́; graſſantur, ſed à Carolo Imperatoris filio fortiter debellantur.

807	6	39	5	20	29

Chumeid Ammiræus miſſus ab Aaron ad excidendam Lichiam, cum veniſſet Mirreā, niſus ſancti Nicolai conterere arcam, pro ea contriuit aliam, & pro temeritate incurrens Dei vindictam, ſubſequente ineuitabili tempeſtate claſſem amiſit totam.

Rex Perſarum Carolum Imperatorem precioſis muneribus per legatos honorat.

Carolus Imperator per manū Pauli Diaconi ſui decerpēs optima quæque de ſcriptis Catholicorum patrum lectiones vnicuiq́; feſtiuitati conuenientes, per circulum anni in Eccleſia legendas compilari fecit.

Sarraceni

Romanorum.	*Francorum.*	*Conſtantinopol.*	*Sarracenorum.*	*Bulgarorum.*	*Anno domini.*	

Sarraceni Sardiniam depopulantur,ſed à Pipino rege Italiæ ſuperantur.
Chrunnus Bulgaribus dominatur.

7	40	6	21	1	808	*Chrunnus.*

In Britannia Eardulphus rex Nordannimbrorũ patria & regno pellitur, ſed ad Carolum Imperatorem veniens, per eum regno & patriæ reſtituitur.

Aaron Am miras moritur, poſt quem Muhammad annis quinque principatur.

8	41	1	7	2	809	*Muhammad.*

Pipinus rex Italiæ Venetiam bello ſibi ſubigit, & non multô poſt Mediolani obijt, & Carolus Imperator Venetiam Nicephoro reddit, qui Nicephorus nouis & iniuſtis legibus omnes ſuos exacerbat, & Dei irã in ſe exagerat.

Godefrido Danorum rege mortuo Hemingus filius eius pacem expetit ab Imperatore Carolo.

Vuachandus Epiſcopatum Leodicenſem ſuſcipit, qui in Ardamna Andagium cœnobium conſtruxit.

9	42	2	8	3	810

Carolus in tres partes regni ſui tres exercitus miſit, vnum trans Albiam, qui Hilliones debellauit, vnum in Pannoniam, qui reliquias Hunnorum & Sclauos compreſsit, vnum contra Britones, qui eorum perfidiam contudit, & vbique ſibi victoria prouenit.

Carolus filius eius maior natu obijt.

Carolus Imperator rerum ſuarum hæredem Chriſtum teſtamento facit, & quicquid in re mancipi habebat, in tres partes diuiſo, tertiam eorum partem pauperibus & famulantibus palatio delegauit, duas verò partes in partes viginti vnam ſubdiuiſit, & Metropolitanis Epiſcopis, qui totidem ſibi ſuberant diſtribuit, vt Metropolis Ecceleſia tertiam aſsignatæ ſibi partis haberet, & duas inter ſuffragantes Epiſcopos diuideret.

Nomina Archiepiſcopalium ciuitatum quæ erant ſub Carolo:

Roma, Rauenna, Mediolanum, Forumiulij, qui & Aquileia, Gradus, Colonia, Moguntia, Iuuanum, quæ & Salzburch, Treueris, Senonis, Veſontio, Lugdunum, Vienna, Rothomagus, Remi, Arelas, Tharenteſia, Ebredunum, Burdegala, Turonis, Bituricæ.

Nicephorus Imperator Bulgariam ingreditur, & quia victoriæ temperare neſciuit, à Bulgaris cum multo ſenatorij ordinis numero perimitur.

Stauratius filius eius poſt eum anno vno imperat.

10	43	3	1	4	811	*Stauratius.*

Hemingus rex Danorum moritur, poſt quem duo inter ſe de regno contendentes bello colliduntur, in quo penè vndecim millia Danorum perimuntur.

Moguntiæ pons quingentorum paſſuum longitudinis trans Rhenum, quem Carolus Imperator per decem annos ingenti labore & mirabili opere de lignis conſtruxerat, ita vt perpetuò durare poſſe videretur, ita tribus horis conflagrauit, vt ne vna quidem aſtula ſuper aquam remanet.

Stauratio depoſito, Michael imperat poſt eum annis 2.

Anno Domini.	Romanorum.	Francorum.	Conſtantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.
Michael. 812	11	44	1	4	5

Carolus Imperator Ludouico filio ſuo coronam imperialem imponit, & Bernardum filium Pipini regis Italiæ regem facit.

In Francia apud cœnobium Elnonenſe ſanctus Amandus à Lanthario eleuatur, à depoſitione eius anno circiter 152. cuius corpore adhuc integro inuento, cum eius capilli & vngues qui excreuiſſe videbantur, præciderentur, & de ore eius dentes adhibita forcipe extraherentur, ſanguis inde profluxit, qui ad memoriam poſterorum adhuc ſeruatur.

813	12	45	2	5	6

Carolus Imperator per totas Gallias concilia ſuper ſtatu Eccleſiarum ab Epiſcopis celebrari edicit, vnum fuit Moguntiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelati.

Muhammad Ammiras fratri ſuo Habdalæ congreditur, à quo ſuperatus eum ſibi conregnare inuitus patitur, & hoc bello regnum Sarracenorum per aliquot annos diſcinditur.

Michael Imperator Chrunno Bulgaro congreſſus, de bello victus fugit & ex deſperatione rerum Monachus factus, imperium deponit. Poſt quem Leo annis 8. imperauit.

Leo. Habdallas. 814	13	46	1	1	7

Carolus Imperator glorioſus regno & imperio ſuo pacato & dilatato, ſtatu quoq; Eccleſiæ ſanctè & religioſe ordinato, moritur & ſepelitur Aquis, anno ætatis ſuæ 72. qui pro magnitudine operum agnominatus eſt Magnus, cuius vitam Emardus deſcripſit, poſt quem Ludouicus filius eius imperauit annis 26.

Ludouicus. 815	1		2	2	8

Inter Ludouicum & Leonem Imperatorem pax firmatur.

Hariolus rex Danorum patria & regno pulſus à filijs Godefridi, ad Imperatorem Ludouicum veniens implorat opem recuperandi. Chrunnus ſucceſſu lætatus, Conſtantinopolitanos incurſat inſolentius, & vſq; ad portas vrbis vagatur crebris incurſibus.

Stephanus Papa. 816	2		3	3	9

Stephanus Romanæ Eccleſiæ 95. præſidet, Hic mox in Franciam venit, & Ludouicum Imperatorem Remis coronauit.

Ludouicus Imperator exercitum contra Danos mittit, & per eum obſides accipit.

Paſchalis Papa. 817	3		4	4	10

Paſchalis Romanæ Eccleſiæ 96. præſidet.

Vuaſcones ab Imperatore Ludouico deſiſtunt, ſed ab eius exercitu edomiti cito reſipiſcunt.

818	4		5	5	11

Cloamir rex Abroditarum ab Imperatore Ludouico deficit, & ad Danos tranſit.

819	5		6	6	12

Ludouicus

Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopol.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anno domini.

Ludouicus Imperator Britones ſibi ſubigit. Murmanus verò dux eorum, qui nomen ſibi regis vſurpauerat ab eis perimitur.

Bernardus rex Italiæ conſpirationis contra Imperatorem factæ accuſatur, & reus maieſtatis adiudicatus, primo oculis & regno, de hinc vita priuatur. Harioldus in regnum Danorum à Ludouico remittitur.

6	7	7	13	820

Cloamir rex Abroditarum & Lupus rex Vuaſconum damnati capitis ab Imperatore Ludouico exiliantur.

Aquiſgrani generali conuentu habito, per diſpoſitionem Imperatoris Ludouici Epiſcoporumq́; & abbatum aliqua capitula ad vſus Regularium Monachorum addita ſunt, & multa ſanctorũ ſcripturarum compilatione facta, clericorum & clericalium ſanctimonialium regulæ conſtitutæ ſunt.

¶ *Deficiente Hiſtoriarum narratione, ceſſat etiam narratio de regno Bulgarorum & Sarracenorum.*

Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopolitano.

7 PAſchalis Papa corpus ſanctæ Ceciliæ virginis ipſa reuelante inuenit aureis velatum indumentis ſanguine ipſius adhuc infuſis & ipſam & corpora ſanctorum Valeriani ſponſi eius & Tyburcij & Maximi, Vrbani quoque Papæ in Eccleſiam à ſe eis ædificatam tranſpoſuit. 8 821

Ludouicus Imperator partitionem regni inter filios ſuos factam confirmat ſacramentis optimatum ſuorum.

Leo Imperator Græcorum perimitur in palatio ſuo, conſpiratione optimatum ſuorum, & præcipuè Michaelis domeſticorum Comitis, & ipſe Michael imperauit annis nouem.

8 In Thuringia ceſpis longitudine pedum quinquaginta, latitudine quatuordenum, altitudine ſeſquipedali ſine manibus de terra præciſus & ſubleuatus eſt, & vltra pedes vigintiquinque tranſlatus eſt. 1 822 *Michael.*

In Saxonia tellus in modum aggeris limite vnius leucæ intumuit.

9 Eleuatio ſancti Vrſinari confeſſoris Lobienſis celebratur. 2 823

Drogo frater Ludouici Imperatoris fit Metenſium Epiſcopus.

Lotharius filius Imperatoris à patre in Italiam dirigitur, qui à Paſchale Papa conſecratus, coronam regni & Imperatoris atque Auguſti nomen accepit.

Romæ quidam nobilium perimuntur, pro eo, quòd proniores eſſe iuſto viderentur ad fidelitatem Lotharij Imperatoris. Quod crimen cum etiam in ipſum Papam Paſchalem intorqueretur, Papa ſe apud Imperatores excuſat, & de hoc crimine coram populo & legatis Imperatoris Romæ cum magno Epiſcoporum numero ſe iureiurando expurgat.

Terræmotus factus eſt, multæ villæ & domus cœleſti igne cremantur, homines & animalia ictu fulminum examinantur, fruges grandine vaſtantur, cum ipſa grandine veri lapides immenſi ponderis cadunt, & hæc prodigia grandinis hominum mortalitas ſubſequitur.

In territorio Tullenſi villa Commerciaco puella duodenis poſt ſacram cõmunionem in Paſcha à Sacerdote ſuſceptã, primũ per decem menſes pane, deinde omni cibo & potu per triennium abſtinuit, & poſt ad communem hominum vitam redijt.

10 Eugenius

Anno domini.	Romanorum	Francorum	Constantinopolitanorum.

Eugenius Papa. 824. 10 Eugenius Romanæ Eccleſiæ 97. præſidet. 3

Corpora ſanctorum Seueri Rauennatis Epiſcopi, & vxoris eius Vincentiæ, & filiæ Innocentiæ, ab Ortigario Epiſcopo Maguntiam tranſlata ſunt.

In Gallia ante ſolſtitium æſtiuale aere in tempeſtatem repente conuerſo, ingens fragmentum glaciei cum grandine cecidit, cuius longitudo pedes quindecim, latitudo ſex, groſsitudo duos pedes habebat.

Legati Michaelis Imperatoris inter cætera munera detulerunt Ludouico Imperatori libros Dionyſij Ariopagitæ, ab ipſo cōſcriptos de Hierarchia, id eſt, ſacro principatu, petente ipſo Ludouico de Græco in Latinum tranſlatos. Qui libri Pariſijs in ipſo ſacri martyris feſto miſsi cum gaudio ſuſcepti ſunt. Quod gaudium virtus ſancti martyris auxit decem & nouem ægrotis in ipſa nocte ibi ſanatis.

Vualchandus Leodienſis Epiſcopus, corpus ſancti Hucberti transfert à Leodio ad Andagium monaſterium.

Rabbanus ſophiſta, & ſui temporis poetarum nulli ſecundus, fit abbas Fuldenſis, qui multa de ſcripturis ſanctis diſſeruit, qui etiam librum de laude ſanctæ Crucis figurarum varietatem diſtinctum difficili & mirando poemate compoſuit, Sergio Papæ ſancto Petro offerendum miſit.

825 11 Harioldus rex Danorum cum vxore & filijs & ſua Danorum parte 4
Maguntiæ baptizatur, & ab Imperatore muneribus & parte Friſiæ in beneficium ſibi data honoratur.

Hilduinus abbas ſancti Dionyſij ſacriq; palatij Archicapellanus Romam mittens, à Papa Eugenio ſancti Sebaſtiani corpus accepit, & Sueſsionis in Baſilica ſancti Medardi collocauit, vbi dum adhuc inhumatum in loco in quo allatum eſt iaceret, tanta ſignorum & virtutum gratia in nomine eiuſdem martyris enituit, vt à nullo mortalium vel enumerari vel enarrari poſsint, quorum quædam tanti ſtuporis eſſe dicuntur, vt humanam fidem excedāt, niſi certum eſſet Deum, pro quo idem martyr paſſus eſt, omnia facere poſſe.

826 12 Corpora Marcellini & Petri martyrum de Roma ſublata, & Franciam tranſlata, multis ſignis clarificata ſunt. 5

Corpos etiam ſancti Gregorij Papæ ad vrbem Sueſsionis tranſlatum eſſe dicitur.

Valentinus Papa. Gregorius. 827 13 Valentinus Romanæ Eccleſiæ 98. præſidet, quo poſt quadraginta 6
dies pontificij defuncto Gregorius Romanæ eccleſiæ 99. præſidet, qui etiam Quartus Leo dictus eſt.

Rabbanus abbas tractatus in libro Sapientiæ & Eccleſiaſtico, ad Otgarium archiepiſcopum edit.

Amalarius librum de officijs eccleſiaſticis ad Imperatorem Ludouicum ſcribit.

Angelonius etiam ad eundem Imperatorem tractatus in libros regum edit.

Anſegiſus abbas Lobienſis edicta Imperatoris Caroli magni & Ludouici filij eius ad Eccleſiaſticam legem pertinenti, in duobus æquè libellis digeſsit.

828 14 Italicus Ludouici Imperatoris exercitus claſſe in Africam tranſuectus, conſerto prælio magnam Afrorum ſtragem fecit.

In Vaſconia annona de cœlo pluit frumento ſimilis, ſed grana breuiora habens.

Corpora ſanctorum Valentini & Geneſij, in Angiam monaſteriū tranſlata ſunt.

829 15 Contra Ludouicum Imperatorem commotio & ſimultas filiorū eius & optimatum exoritur.

Hoc

Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolit. norum.	Anno domini.

Hoc anno qui eſt annus ab initio mundi, quadrimilleſimus ſextingenteſimus octuageſimus octauus, finitur nouus annus magnus ab initio mundi qui eſt annorum quingentorum trigintaduorum.

16 Apud Conſtantinopolim Theophilus imperat annis 15. 9 830

Gregorius Papa dolens crebris Sarracenorum incurſionibus vexari & vaſtari ſuburbium Romanæ vrbis circa Eccleſiam Petri Apoſtolorum principis, intendit illic vrbem nouam ædificare, ad quod conſilio & auxilio Imperatorum animatus, nouam fabricam cœpit.

17 Sarraceni Siciliã incurſantes etiam, Lypparim inſulam deuaſtant, 1 831 *Theophilus.*
vbi corpus Bartholomæi Apoſtoli quieſcebat, quod olim loculo plumbeo iniectum & in mare merſum à paganis non ferentibus illud propter nimiam ſignorum claritatem, ab omnibus venerari, ab India vſq; ab hanc inſulam vltra delatum fuerat. Cuius oſſa modo à Sarracenis huc illucque diſperſa, & à quodam Monacho ipſo reuelante collecta, Beneuentum transferuntur.

Ludouicus Imperator aduerſantes ſibi quoſdam exauctorauit, alios exiliauit, alios bonis priuauit, ac per hoc filios & optimates ſuos magis contra ſe exacerbauit.

18 Gregorius Papa in Galliam veniens, contra Imperatorem cum filijs 2 832
agebat.

Imperator vxorem ſuam Indich, quaſi cauſam malorum abdicauit.

19 Ludouicus Imperator à ſuis deſertus ac proditus, & in poteſtatem 3 833
filiorum redactus, Epiſcoporum iudicio arma depoſuit, & ad agendam pœnitentiam incluſus eſt.

Sol & luna per ecclypſim deficiunt.

20 Ludouicus Imperator relaxatur, arma & imperium & vxorem ac- 4 834
cipit, ac filium Lotharium in Italiam redire coegit.

21 Monente Gregorio Papa & omnibus Epiſcopis aſſentientibus Lu- 5 835
douicus Imperator ſtatuit, vt in Gallia & Germania feſtiuitas omnium ſanctorum in Kalendis Nouembris celebraretur, quam Romani ex inſtituto Bonifacij Papæ celebrant.

Hoc tempore reliquię Viti martyris à Pariſijs ad Corbeiã Saxoniæ transferuntur, vnde ipſi Franci teſtati ſunt, quòd ab illo tempore gloria Francorũ ad Saxones tranſlata ſit.

Ebdo Remorum Archiepiſcopus deponitur, alijq́; multi, qui cum eo in deiectionem Ludouici Imperatoris conſpirauerãt, damnantur & exiliantur.

22 Gregorius Papa conſumatam nouæ vrbis fabricam ſolenniter de- 6 836
dicauit, eamq́; vrbem Leonianam appellauit, vel à Leone tertio huius nominis Papa, qui huius operis fundamenta olim geſſerat, vel à ſeipſo, quia & ipſe Leo Quartus dictus eſt.

23 Nortmanni Gallias grauiter infeſtant, Doreſtatum vaſtant, Ando- 7 837
uerpum oppidum & Vuidam emporiũ ſitum iuxta oſtium Moſæ incendunt, à Friſonibus tributum accipiunt.

Sarracenis ad deprædandum vſq; ad portum Romanum venientibus, Romani inſtantia Leonis Papæ auxiliantibus ſibi etiam Neapolitanis eos bello excipiunt, & cooperante diuinitus ſibi graui turbini ventorum vſq; ad internicionem penè victos delent.

24 Cometes in ſigno Libræ apparet. 8 838

Normanni Vualchaum inſulam vaſtant, & tributum exigunt.

25 Ludouicus Imperator filio ſuo Lothario ſub fide ad ſe venienti re- 9 839
conciliatur, eiq́; dignitatem imperij & regni tribuit coronam.

Cometes in ſigno Arietis apparet, & per aliquot dies plurimi inſtar ſtellarum igniculi per cœlum diſcurrere videntur.

26 Ludo-

Anno domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Conſtantinopo.*

840 26 Ludouicus Imperator moritur, & Lotharius ſolus imperiũ vſurpans imperat annis 15. 10

841 1 Carolus & Ludouicus filij Imperatoris, dolentes ſe à fratre ſuo Lothario debita regni parte priuari, contra eum inſurgere parant. 11

Lotharius.

842 2 Cometes in ſigno Aquarij apparuit. 12

Tribus fratribus de regni partitione diſcordantibus, conſeritur inter eos pugna in pago Antiſsiodorenſi apud villam Fontanedum, & tanta cædes vtrinq; facta eſt, vt nulla ætas meminerit tantam ſtragem hominum fuiſſe factam in gente Francorum, & ita eorum vires ibi attenuatæ ſunt, vt iam nec ſuos terminos ab externis tueri poſſent, victoria tamen Carolo & Ludouico prouenit.

843 3 Fratribus nondum de bello deſiſtentibus, conſilio optimatum tandem de pace agitur, & de parte ſingulorum 40. primorum accipiuntur, qui in vnum cõuenientes regnum æqualiter diuiderent, & ita pax in annũ ſequentem induciatur. 13

Ludouicus interim pergens in Saxoniam, validiſsimam libertorũ conſpirationem dominos ſuos opprimere volentium fortiter compeſcuit, actoribus factionis capitali ſententia damnatis.

His temporibus floruit Theodulphus abbas Floriacenſis, poſtmodum Epiſcopus Aurelianenſis, de quo refertur quòd illos verſus quos in die palmarum ſingulis annis Eccleſiæ Galliarum decantare in vſu habent, ipſe compoſuerit, id eſt, Gloria laus & honor. Quos cum ipſe Ludouico Imperatore ſecus domum in qua exul detinebatur apud Andegauum tranſeunte decantaret, audiens Imperator & miſertus illius, iuſsit eum abſolui.

Sergius Papa.

844 4 Sergius Romanæ Eccleſiæ centeſimus, præſidet. Ad cuius electionem confirmandam Ludouicus filius Imperatoris Lotharij à patre miſſus, ab eodem Papa in regem Longobardorum vnctus eſt. 14

Mauri Beneuentum occupant.

Deſcripto in tres partes regno fratres, ad vrbem Galliæ Virdunũ conueniunt, & inter ſe pacificantur. Et datis & acceptis inuicem ſacramẽtis, quiſq; ad deſcriptas ſibi partes regni tuendas reuertuntur. Carolus accepit occidentalia regna à Britannico Oceano vſq; ad Moſam fluuiũ, in qua parte ex tunc & modo nomen Franciæ remanſit. Ludouico orientalia regna ceſſerunt, omnis ſcilicet Germania vſq; ad Rheni fluenta & aliquæ trans Rhenum ciuitates, cum adiacentibus pagis propter vini copiam. Lotharius qui maior natu erat & Imperator appellabatur, omnia Italiæ regna tenuit cũ ipſa Roma, necnon & prouinciam & mediam partem Franciæ inter Scaldim & Rhenũ, quæ mutato nomine ab eo denominatur Lotharingia. Poſt factam ergo diuiſionẽ Carolus regnat in Francia annis 34. Ludouicus frater eius in Germania annis 33.

Carolus.

845 5 1 Ludouicus rex Germaniæ Abroditos à ſe deficere molientes, bello perdomuit, occiſo rege eorum, eorumq; terram & populum ſibi diuinitus ſubiugatum, per duces ordinauit. Apud Conſtantinopolim Michael & Theodora imperant annis vndecim. 15

Michael & Theodora.

846 6 2 Nortmanni regnum Caroli grauiter infeſtant, & vſq; Pariſios nauigio veniunt, cum Friſonibus tribus prælijs cõfligunt, in primo victi, in duobus victores exiſtunt. 1

Ludouicus quatuordecim duces Boemanorum cum ſuis baptizari fecit.

Carolus cum Britonibus infœliciter pugnat.

Leo Papa.

847 7 3 Leo quintus Romanæ Eccleſiæ centeſimus primus, præſidet. Hic decreuit, vt dum miſſarum ſacra ſollennia celebrantur, nullus ex laicis in presbyterio ſtare vel ſedere vel ingredi præſumat, niſi tantùm ſacra plebs quæ adminiſtrationem ſacri officij conſtituta eſt. Decreuit etiam vt octauæ 2

aſſumptionis

Romanorum. | *Francorum.* | *Conſtantinopolitanorum.* | *Anno domini.*

aſſumptionis ſanctæ Mariæ in eccleſia Romana celebrarentur, quod antea non fiebat.

8 4 Rabbanus abbas Fuldenſis ordinatus Moguntiæ archiepiſcopus, celebrata ſynodo Moguntiæ iuſſu Ludouici regis multa eccleſiæ vtilia decreuit. 3 848

Quædam pſeudoprophetiſſa dicens, inſtare diem iudicij, Moguntiam ſollicitabat, ita vt etiam aliquos ſacri ordinis ad ſe inclinaret, quæ ab archiepiſcopo correpta, confeſſa eſt ſe per ſuggeſtionem cuiuſdam presbyteri quæſtus cauſa hoc feciſſe.

9 5 Godeſcalcus hæreticus à Rabbano archiepiſcopo rationabiliter vt moltis viſum eſt conuincitor, ſed tamen in ſuo perſeuerat errore. 4 849

Sancta Helena Imperatrix à ſuo filio Conſtantino Magno primo huius nominis Imperatore Romæ in eccleſia ſanctorum Marcellini & Petri martyrum in Mauſoleo purpureo ſepulta, ad Franciam à Thaogiſo monacho transfertur & in diœceſi Remenſi magna Francorum veneratione excolitur.

10 6 Franci à Boemanis graui prælio vincuntur, cui bello ſpiritus malignus ſe præfuiſſe per os arrepticij publicè proteſtatus eſt, & per ſe & per ſuos ſocios ſpiritus ſcilicet ſuperbiæ & diſcordiæ egiſſe, vt Franci terga verterent. 5 850

11 7 Reliquiæ ſancti Hermetis martyris per Lotharium Imperatorem in Gallias mittuntur, & apud Indam monaſterium honorificè conduntur. 6 851

Fames valida Germaniam attriuit, vt etiam pater filium ſuum deuorare voluerit, quo tempore Rabbanus archiepiſcopus multam beneuolentiam pauperibus exhibuit.

12 8 Carolus rex Francorum, filios fratris ſui Pipini regis, Pipinum & Carolum regnum inquietántes capit, & in monachum attonſos monaſterium trudit. 7 852

13 9 Normanni per mare Britannicum oſtia Ligeris ingreſſi vrbem Nannetum inuadunt, epiſcopũ ſabbatho ſanctæ paſchę baptiſmum celebrantem trucidant, clerum & populum perimunt, inde Andegauũ, deinde Turonos aucupant, & vt tempeſtas omnia diruunt, templum etiam ſancti Martini incendunt. 8 853

14 10 Fama eſt hunc Ioannem fœminam fuiſſe, & vni ſoli familiari tantùm cognitam, qui eam complexus eſt, & grauius facta peperit, Papa exiſtens, quare eam inter pontifices non numerant quidam, ideo nomini numerum non facit. 854 *Ioannes Papa Anglicus.*

Hincimarus Remorum archiepiſcopus in Francis claret, qui vitam ſancti Remigij ſcripſit.

Benedictus Romanæ eccleſiæ centeſimus ſecondus præſidet. Hoc conſpiratione malignorum depoſito, Anaſtaſius præſulatum inuadit, ſed Anaſtaſio à legatis Imperatoris Lotharij deiecto & in carcerem truſo, Benedictus honorificè relocatur.

Normanni qui per viginti annos Franciam nimis attrioerant, in patriam ſuam reuerſi, inteſtino inter ſe bello vſq; ad internicionem delentur, vt de regia ſtirpe eorum, nullus niſi puer vnus remaneret.

15 11 Terræmotus acris inſolita cõmotio, turbines, tempeſtates, grandines, fulmina multa, multis modis incommoda hominibus inferunt, quidam etiam homo igne cœleſti conſumptus eſt, veſte illæſa manente. 9 855

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Constantinopolitanorum.

Lotharius Imperator, partito inter filios regno, abrenunciat ſeculo, & in Prumia monaſterio habitu monachi ſuſcepto non multò poſt dormiuit in Domino.

Ludouicus. Ludouicus filius eius olim à Sergio Papa in regem vnctus, imperat annis 21. Lotharius verò frater eius Lotharingiam tenet.

856 1 12 Maginradus æremita martyrizatur. 12

Rabbanus egregiæ vitæ & ſcientiæ archiepiſcopus obijt.

Apud Conſtantinopolim Michael ſolus imperat annis 13.

Michael. Nicolaus Papa. 857 2 13 Nicolaus Romanæ eccleſiæ 103. præſidet, cuius ordinationem Ludouicus Imperator ſua præſentia roboranit. 5

Coloniæ orta tempeſtate populo in baſilicam ſancti Petri confugiente, ſubito fulmen inſtar ignei draconis baſilicam ſcidit ac penetrauit, & tres homines diuerſis qnidem locis, ſed vno ictu in mortem deiecit, alios etiam ſex eodem impetu ſemiuiuos reliquit.

858 3 14 Franci ſuper crudelitate Caroli regis ſui apud Ludouicum fratrem eius expoſtulant, & eum ad regnandum ſuper ſe contra Carolum inuitant, quod ille inconſultè aggreſſus, turpiter alienis exceſsit finibus. 2

In parochia Moguntina malignus ſpiritus euidens nequitiæ ſuæ dedit indicium. Nam primò lapides iaciendo, & parietes domorum quaſi malleis pulſando, inde manifeſtè loquendo, furta etiam prodendo, diſcordias inter vicinos ſeminando, homines inquietabat, Deniq; animos omnium contra vnum hominem commouit, quaſi propter eius peccata cæteri talia paterentur, cuius fruges in vnum coaceruatas incendit, qui vbicunq; intraſſet, ſtatim domus illa exurebatur, vt iam eis niſi in agris locus manendi nullus eſſet. Propter hoc presbyteris letanias agentibus, & benedictam aquam ſpargentibus, inimicus lapides iaciendo, multis cruentatis, tandem aliquandiu quieuit. Presbyteris recedentibus inimicus flebiliter vlulans, tandem presbyterum quendam nominatim exprimens ſe, quando aqua benedicta ſpargebatur ſub cappa illius, quaſi familiaris ſui latuiſſe profeſſus eſt, accuſans eum cum filia procuratoris concubuiſſe. Sic per triennium inſtitit, donec ibidem cuncta ædificia incendio conſumeret.

859 4 15 Ludouicus rex Germaniæ plurima prælia contra Sclauos ſtrenuè geſsit, & capto principe eorum, Raſtrix nomine, propter violatam fidem oculos ei eruere iuſsit. 3

Principibus Caroli regis inter ſe diſcordantibus, Britones deſtitutam auxilio terram inuadentes, vſq; Pictauis omnia vaſtando veniunt, quos redeuntes rex Carolus perſequutus, Britanniam intrat, & pugna conſerta, Franci vincuntur, Britones in ſede eorum graſſantur.

860 5 16 Numeneus rex Britonum dum inſtaret regnum Francorum depopulari, viſum eſt ei aſsiſtere ſibi ſanctum Maurilianum Andegauenſis vrbis olim epiſcopum, à quo in capite baculo percuſſus iram Dei morte perſenſit. 4

Hoc tempore Leuculfus dux Saxonum pater Ottonis ducis, auus autem Henrici regis, corpus ſancti Innocentij Papæ à Roma in Saxoniam tranſtulit.

861 6 17 Heriſpous filius Numenæi rex Britonum Carolo regi confœderatur, & numeratus eius ſe dominationi ſubdit. 5

862 7 18 Lotharius rex Lotharingiæ Vualdradam pellicem ſuperducens coniugi ſuæ Tetbergæ, conſentientibus ſibi archiepiſcopis Gunthario Colonienſi, & Tetgaudo Treuerenſi magnam ſibi calamitatem parauit. 6

863 8 19 Hucbertus abbas & dux frater Tetbergæ reginæ, pro repudio ſororis ſuę contra Lotharium inſurgit. 7

Guntha-

Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopolitanorum.	Anno domini.

Guntharius & Thetgaudus archiepiſcopi Romæ à Papa Nicolao pro adulterio Lotharij regis examinati, cùm & ſuis ſynodalibus geſtis, quæ præferebant,& ſuorum ore etiam conuicti fuiſſent,epiſcopatu & ſacris gradibus exordinati, anathematizati ſunt, eiſq; tamen laicalis communio conceſſa eſt.

9 20 Excommunicata pellice Vualdrada à legato apoſtolico, videns 8 864
Lotharius rex etiam ſibi excommunicationem intentari, Tetbergam vxorem ſuam recipit,ſed non multum id profuit,quia non multò poſt repudiata vxore pellicem recepit, nec vltra vllo correptionis modo ab ea ſeparari potuit.

10 21 Corpora ſanctorum Euſebij & Potentiani martyrum, dono Ni- 9 865
colai Papæ ad Gallias tranſlata, in monaſterijs voto religioſorum ſancto Petro collatis honorificè tumulantur.

Rex Bulgarorum ad Chriſtianiſmum cum ſua gente conuerſus, miſſus ad eum à ſede apoſtolica ſacri ordinis miniſtris acceptis, etiam à rege Ludouico ſubſidijs, adeò in fide ſolidatur, vt non multò poſt filio maiore in regnum ordinato, ipſe abrenuncians, ſeculo monachus factus ſit. Sed cum filius eius iuueniliter agens, ad gentilitatis cultum vellet redire, militiæ cingulo & cultu regio reſumpto filium perſecutus cœpit, & oculis eius effoſsis, eum in carcerem truſit, & filio iuniore in regnum locato, ſacrum habitum recepit, & in eo vſq; ad finem vitæ perſeuerauit.

11 22 Heriſpoo à ſuis perempto, Solomon filius eius ſuper Britones re- 10 866
gnat, & Carolo contra ſe venienti confœderatur.

Normanni Galliam repetentes Nannetis, Andegauis, Pictauis, & Turonis terminos depopulantur. Quibus occurſantes dux Aquitaniæ Ranulfus, & Robertus fortis Marchio, dum ipſi incautè prælіantes perimuntur, cæteri à Normannis vt oues à lupis aceruatim ſternuntur.

12 23 Sarracenis Beneuentanam regionem incurſantibus, Ludouicus 11 867
Imperator viriliter occurrit, ad cuius auxilium Lotharius frater eius properans, multa quidem prælia cum eo ſtrenuè geſsit, ſed exercitu ſuo propter intemperiem aëris morbis & morſibus aranearum nimis grauato, cum multo ſuorum diſpendio redijt.

13 24 Adrianus Romanæ eccleſiæ 104. præſidet. 12 868 *Adrianus Papa.*

Cometes manifeſtè apparet.

Michaël Græcorũ Imperator, ſenſu diminutus, adeò mente excedebat, vt familiares ſuos iuberet occidi, quos tamen ad ſe rediens, ſibi præſentari exigebat.

14 25 Baſilius quem Michael Imperator pauperem ex familia vnius 13 869
abbatis ſibi aſciuerat, & cubicularium factum ad tantos honores prouexerat, vt alter ab Imperatore appellaretur, ſæpe ab Imperatore per inſaniam occidi iuſſus, timens ne tali occaſione occideretur, elegit magis ipſe Imperatorem interficere, quàm ab eo interfici, & imperauit annis decem & ſeptem.

Corpus ſancti Mauri, qui fuit diſcipulus ſancti Benedicti, aſportatum à Glantifolio in Burgundiam propter timorem Normannorum transfertur ad Foſſatenſe cœnobium, quod conſtruxit ſanctus Babolenus, ſancti Columbani diſcipulus.

15 26 Lotharius rex Romam ad Adrianum Papam ſe excuſatum vadit, 1 870 *Baſilius.*
à quo dum pro comprobatione innocentiæ ſuæ ad examinationem corporis & ſanguinis Domini, tam ipſe quam optimates regni inuitati fuiſſet, & ipſe & omnes qui corpus Domini noſtri cum eo temerè accipere præſumpſerunt, infra ipſum annum perierunt, ipſo ſtatim in redeundo Placentiæ defuncto.

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolitanorum.

871 16 27 Coloniæ celebrata ſynodo ad dedicationẽ eccleſiæ à tribus Lotharingiæ Metropolitis, Liutperto Maguntino, Bertulfo Treuerenſi, Vuilleberto Colonienſi, cum ab eis maior eccleſia quæ eſt ſancti Petri deberet dedicari, præcedente nocte auditæ ſunt voces malignorum ſpirituum, inter ſe dolentium & conquerentium, ſe à poſſeſsis diu ſedibus debere expelli. 2

Carolus rex Francorum defuncto fratruele ſuo Lothario, dum Lotharingiam ſolus vſurpare nititur, per moderantiam & induſtriam Ludouici fratris ſui Germanorũ regis ad hoc attractus eſt, vt æqualiter inter ſe regnum fratruelis diuiderent.

Ab exercitu Ludouici Germanici vario euentu varia bella contra Sclauos geruntur.

872 17 28 Carolum regem Francorum domeſtica calamitas in filijs ſuis afflixit. 3

Siquidem Carlomannum in clericatu vſq; ad diaconatus officium prouectum, ipſe pater cœpit & excæcauit, pro eo quod apoſtaſiam conuerſus, & omni genere nocendi regnum perturbans, alter quidam Iulianus effectus erat.

Porrò alter filius eius Carolus dum inconſulte voluiſſet experiri, expertam cuiuſdam Albuini militis fortitudinem, & ſolus ſoli congreſſus fuiſſet, ab eodem Albuino ignorante quis eſſet peremptus eſt.

Baſilius Imperator Græcorum inter cætera munera mittit Ludouico regi Germanorum criſtallum miræ magnitudinis, mirè auro gemisq; ornatum, cum parte non modica ſanctæ crucis.

Ioannes Papa. 873 18 29 Ioannes Romanæ eccleſiæ 105. præſidet. Ad hunc Ioannes Romanæ eccleſiæ diaconus vitam primi Gregorij Papæ ſcribit, in quatuor libellis laudabiliter æditam. 4

Adalgiſus dux Beneuentanorum à Græcis ſeductus, contra Ludouicum Imperatorem rebellat, & multas Italiæ vrbes ab eo deſciſcere facit, cui Imperator viriliter repugnans Beneuentum & Capuã capit, ſed dolis Adalgiſi perſuaſus, exercitum dimittere, ita ab eo eſt circumuentus, vt non poſſet euadere, niſi turpi fœdere facto compulſus, iuraſſet Adalgiſo ſe nunquam in vita ſua Beneuenti fines intraturum, ob hoc Adalgiſus à ſenatu Romano reus maieſtatis & hoſtis publicus adiudicatus, & bello contra ſe decreto in Corſicam fugit.

Carolus iunior Ludouici Germanorum regis filius, à dæmonio grauiter in præſentia patris & optimatum eius vexatur, & in ipſa vexatione confitetur hoc ſibi ideo contigiſſe, quia contra patrem ſuum conſpirationem facere moliebatur.

874 19 30 In Italia Brixæ tribus diebus & tribus noctibus ſanguis de cœlo pluiſſe narratur. 5

Normanni à regno Ludouici Germanorum regis tributum exigentes, ab exercitu eius grauiter cæſi vincuntur.

Locuſtæ in Galliam depopulantur innumerabiles, cæteris locuſtis maiores, ſena alarum regimina, ſex pedes, duos dentes lapide duriores habentes, vt caſtrorum acies turmatim volantes, duces cum paucis itinere vnius diei mittentes ad metendaq́ loca venturæ multitudini, circa horam nonam ad locum præuiſum venientes, ibiq; ſolis ortum expectantes, per ſpacium vnius diei aërem velabant, ipſum ſolis radium obnubilantes, ore lato, extenſo inteſtino, omnia viridia in herbis & arboribus vaſtabant, ſpacium diurni itineris quatuor aut quinq; millibus extendentes, Hoc miſerabili ſpectaculo vſq; ad

mare

Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolitanorum	Anno domini.

mare Britanni cum peruenientes tandem flatu ventorum in profundum maris dimerſæ ſunt, ſed æſtu Oceani ad littus reiectæ ex putredine ſua aëre corrupto multos perire fecerunt, ſecuta fames valida, multos conſumpſit inedia vt penè tertia pars hominum conſumpta ſit.

20 31 Hiems ſolito aſperior & prolixior, nix & gelu à Calendis Nouembris vſq; ad vernale equinoctium. 6 875

Ludouico regi Germanorum apparuit in ſomnis genitor ſuus, olim Imperator, adiurans eum per nomen ſanctæ trinitatis, vt eum eriperet à tormentis, quibus detinebatur, vt æternam requiem habere mereretur. Ob hoc ad diuerſa monaſteria eleemoſynis deſtinatis obnixè filius ſuccurrebat patri, vnde datur intelligi, quòd licet idem Imperator multa Deo & hominibus placita feciſſet, plura tamen contraria in regno ſuo fieri conſenſit, in quibus grauiora videbantur, quòd hæreſi Nicolaitarum non reſtitit, & monita Gabrielis archangeli duodecim capitulis compræhenſa, quæ Emarchus ei legenda & obſeruanda obtulit, ſeruare non ſtuduit.

Normanni vrbem Andegauis, quaſi in ea habitaturi, cum ſuis omnibus occupant, ad quam oppugnandam Carolus aſcito Salomone Britonum rege multis diebus eam obſedit, Sed cum Normanni ad deſperationem adducti fuiſſent, rex multò exercitu pecunia ab eis accepta, egreſſum eis annuit, eiſq; hoc pacto peiora faciendi locum dedit.

21 32 Cometes ſolito rutilantior apparuit. 7 876

Subita & nimia aquarum inundatio facta eſt in Iunio, ita vt in Saxonia villa quædam longè à torrentibus & fluminibus remota in momento cum hominibus & beſtijs, & arboribus, & ædificijs, cum eccleſia & altari, penitus abſorpta ſit, vt nullum habitationis remanſerit veſtigium.

Ludouicus Imperator in Italia moritur, & patruus ſuus Carolus rex Francorum Romam pergit, & Ioanne Papa & Romanis per munera ſibi conciliatis, Imperator creatur, & imperat annis duobus, Sed ei ſtatim à Ludouico fratre ſuo bellum paratur, quod ſe inconſulto ſolus Imperium fratruelis vſurpauerit.

Britones rege ſuo Salomone mortuo pro contentione regnandi inteſtino inter ſe bello colliduntur, ſicq; inuiti ceſſant à Galliæ exterminio.

Carolus Imperator poſt adeptum Imperium vltra ſe elatus, conſuetudines Francorũ vilipendens, Græcas glorias & inſolitos habitus affectabat, & talari Dalmatica indutus, & deſuper balteo accinctus pendente vſq; ad pedes, capite verò inuoluto velamine ſerico & diademate ſuper impoſito procedebat: Et cum eſſet lepore timidior, & hoſtes fugere quàm fugare paratior, fratrem ſuum Ludouicum laceſſebat, minatus tantas copias ſe conducturum, vt ab equis flumine exhauſto, ipſe per aridum alueum Germaniæ regnum intraret.

1 33 Henricus monachus vitam Germani Antiſsiodorenſis heroico metro in ſex libellis luculenter exaratam Carolo Imperatori obtulit. 8 877 *Carolus Caluus*

Ludouicus regnans in Germania moritur, relinquens tres filios ſuos hæredes, Ludouicum iuniorem, & Carolum, qui non multò poſt imperauit, Carlomannum patrem Arnulfi Imperatoris.

Carolus Imperator de morte fratris ſui gauiſus iniuſtitiam, quam contra fratrem conceperat, contra filios fratris perficere paratus, cum quinquaginta & ab eo amplius hominum millibus regnum eorum aggreſſus, Coloniam vſq; venit, filijs Ludouici aliàs occupatis, Ludouicus iunior legatione ad patruum miſſa, rogabat ea, quæ pacis ſunt, quod eùm impetrare non poſſet

Anno Domini.	Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopolitanorum.

enm viriliter bello excepit, eumq; victum cum nimio exercitus damno & multo dedecore fugere compulit.

Ingruente in Germania pecorum peſtilentia, dum canes vndiq; collecti cadaueribus incumberent, ita diſparuerunt, vt nec viui nec mortui reperirentur.

878 3 34 Carolus Imperator Romam ſecundò profectus Boſoni Germano vxoris ſuæ neptem ſuam filiam Lndouici Imperatoris vxorem dedit, & data ei prouincia in regem eum coronauit, vt etiam regibus imperare videretur, qui andiens fratrueles ſuos Carlomannum & Carolum contra ſe exercitum adducere, pauore ſolutus reditum parat, & inter redenndum à quodam Sedechia Indæo malè potionatus Mantuę moritur, filius eius Ludouicus cognomento Balbus ſecundus, poſt diuiſionem regnat in Francia annis duobus, iunior verò Carolus filius Ludouici Germanorum regis imperium adeptus eſt, annitentibus ſibi quibuſdam nobilium Romanorum, Ioanne autem Papa ſatagente Imperium transferre ad Ludouicum Balbum filium recens defuncti Caroli Imperatoris. 9

Carolus. Ludouicus Balbus.

879 1 1 Ioannes Papa iniuriatus à Romanis, ita vt etiam in cuſtodia teneretur, pro eo quòd Carolo non fauebat, in Franciam veniens cum rege Ludouico Balbo penè annnm moratus eſt. 10

Normannorum pluſquam quinque millia à Francis in Gallia cæſa ſunt.

Hoc tempore clarebat Milo monachus ſancti Amandi, qui vitam ſancti Amandi metricè compoſuit, & librum de ſobrietate ad Carolum Caluum ſcripſit, ſub hoc Milone adoleſcebat etiam nepos eius Hubaldus, qui in ſeptem liberalium artium peritia clarus, egregiè præter cætera in Muſica claruit, & de multis ſanctis cantus dulci & regulari modulatione compoſuit.

880 2 2 Sol hora diei nona ita obſcuratus eſt, vt ſtellæ in cœlo apparerent. 11

Rex Francorum Ludouicus Balbus moritur, vxorem ſuam ex ſe grauidam relinqnens. De regno eius Francis variè ſentientibns, alijs illud filij Ludouici Balbi ex concubina deberi iudicantibus, alijs Boſoni prouinciæ regulo ad illud iniuſtè inuadendum aſſentientibus, alijs verò illud regno Germaniæ reſociare volentibus, naſcitur interim ex legitima vxore Ludouici Balbi filius, qui ex nomine aui Carolus nominatus eſt, Filij tamen Ludouici Balbi ex concubina, Lndonicus & Carlomannus dicti, interim regnum Francornm inter ſe diuidentes, regnat annis qninq;, & Boſonem ſemper perſecuti ſunt.

In ſylua Francia Carbonaria plnſquam nouem millia Normannorrm à Francis cæduntur.

Ludouicus & Carlomannus.

881 3 1 Carolus Imperator fratre ſuo Carlomanno defuncto, & non multò poſt Ludouico altero fratre ſuo immatura morte præuento, poſt claras de inimicis victorias regnum Germaniæ obtinuit. 12

882 4 2 Carolus Romæ à Papa Ioanne in Imperatorem benedicitur. 13

Normanni adiunctis ſibi Danis Franciam & Lotharingiam peruagantes, Ambianū, Attrebates, Corbeiam, Cameracum, Taruennam, fines Morinorum, Menapiorum, Brachatenſium, omnemq; circa Scaldim flunium terram, monaſteria ſanctorum Vualarici & Richarij ferro & igni deuaſtant, inde Vual fluuiū ingreſsi, totam Batauiam palatium etiam Neomagi incendunt.

Eodem anno Godefridus & Sigefridus reges Normannorum cnm inæſtimabili mnltitudine iuxta Moſam in loco Haſlon conſedentes, Leodium, Traiectum, Tungros, Coloniam Agrippinam, Bonnam, cum adiacentibus caſtellis

Romanorum.		Francorum.		Constantinopolitanorum.	Anno domini.

caſtellis comburunt, Aquis in Palatio equos ſtabulantes, opidum & palatium incendunt, præterea monaſterium Stabulaus, Malmundarium, Indam, Prumiã. Sacri ordinis in vtroq; ſexu miniſtri, vbi poterant opportunius, latebant, & ſanctorum corpora & pignora locis tutioribus abſcondebant. Ad hæc mala Hug filius Lotharij ex Vualdrada pellice in Lotharingia & Boſo ſupra ſcriptus, in Burgundia tyrannizabant.

5 3 Normanni vrbem Treuerim incendunt, & Metas vſq; perueniunt, ibiq; conſerto prælio Chriſtianos vincunt. In hoc prælio Gualo Metenſium epiſcopus cæſus eſt. 14 — 883

6 4 Carolus Imperator & Gallis & Germanis ad auxiliandum regno euocatis, Normannos obſident, Cùm quo Godefridus rex facto fœdere, vt ſibi Friſia prouincia & Gila filia Lotharij regis vxor daretur, baptizatus eſt, & ab Imperatore de ſacro fonte ſuſceptus, Sigefrido quoq; rege nimis munerato, eos à regno ſuo recedere fecit, qui mox Franciam repetentes, poſt multas incurſiones à Carlomanno rege Francorum duodecim millia argenti probati pro tributo exigunt, & ſic in duodecim annis pacem promittentes mare repetunt. 15 — 884

Hoc tempore Radulphus quidam corpus ſancti Calixti Papæ & martyris à Romana vrbe in Franciam transfert, qui Calixtus ieiunium quatuor temporum celebrari inſtituit.

7 5 Carlomanno rege Francorum mortuo, cuius frater Ludouicus iam priori anno obierat, Normanni Franciam repetunt, dicentes ſe cum rege Francorum tantùm, non cum Francis pacis pepigiſſe pactum. Hine compulſi Franci, Carolum Imperatorem ad auxiliandum ſibi inuitantes, Franciam ei ſubijciunt, qui contra Normannos apud Louanium caſtra metatos, ſemel & bis exercitum miſit, ſed nihil dignum fecit, regnauit ergo Carolus etiam in Francia annis quinq;. 16 — 885

Hyncimarus Remorum archiepiſcopus obijt.

8 1 Marinus Romanæ eccleſiæ 106. præſidet. 17 — 886 — *Carolus. Marinus Papa.*

Hug filius Lotharij regis ex Vualdrada pellice paternum Lotharingiæ regnum rebellando aſſequi ſperans, Godefrido Normannorum, cui ſoror ſua Gila nupſerat medietate affectati regni promiſſa perſuadet, vt ab Imperatore imperiales fiſcos ad libitum ſuum ſibi addi peteret, per hoc vtrinq; Imperatorem circumuenire putans, ſi daret, Normanni hoſtes regni in viſceribus regni immitterentur, ſi negaret, iuſtã rebellandi cauſam habere videretur. Ad hoc tractandũ iuſſu Imperatoris Henrico duce, & Godefrido in Bataujam ex condicto conuenientibus, inter agendum Godefridus cum ſuis perimitur, nec multò poſt etiam Hug ab Henrico excæcatur, & nouiſsimè in monachum Prumiæ attondetur. Apud Conſtantinopolim Baſilio Imperatore mortuo Leo filius eius imperat annis 18.

9 2 Normanni à Louanio exeuntes, Pariſios obſident, contra quos Henricus dux exercitum duces dum incautè equitat, in foueam, quam Normanni factam quiſquilijs operuerant lapſus trucidatur. 1 — 887 — *Leo.*

Hug dux & abbas miræ poteſtatis & prudentiæ moritur.

10 3 Agapitus Romanæ eccleſiæ 107. præſidet. Hic in aliquibus libris non annumeratur. 2 — 888 — *Agapitus Papa.*

Carolus Imperator cum Normannis nequiret expellere, tandem facto fœdere conceſsit eis regiones, quæ erant vltra Sequanam, quarum incolæ contra ſe rebellabant, quæ pars Franciæ à Normannis Normannia appellata eſt.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopolitanorum.

Adrianus Papa.

889 11 4 Adrianus Romanæ eccleſiæ 108. præſidet. 3
Carolus Imperator zelatus vxorem ſuam pro eo, quòd plus iuſto familiariter ageret cum Luituualdo Vercellenſi epiſcopo, repudiat epiſcopus, proteſtatur in concione ſe nunquam cum ea coiſſe, illa verò ſe virginem eſſe gloriata, accepto repudio monaſterium petijt.

890 12 5 Carolus Imperator corpore & animo deficiens, ab optimatibus regni repudiatur, & Arnulphus filius Carlomanni regis fratruelis eius in regnum ſublimatur, & regnat annis 12. Hic Arnulfus patruo ſuo ex Imperatore etiã neceſſarijs egenti fiſcos in Alemannia delegauit, qui ſequenti anno obijt. 4

Romanum Imperium & regnum Francorum miſerè diſcerpitur, in Italia nempe Berengarius & Vuido de regno contendunt.

Franci verò neglecto Carolo Ludouici Balbi puero vix decenni regem ſibi præficiunt Odonem filium Roberti ducis, quem à Normannis occiſum ſuprà diximus.

Radulphus autem corona ſibi impoſita, rex Burgundionum ſtatuitur, quod regnum multò tempore durauit.

¶ *Regnum Burgundionum incipit*

Arnulfus. Odo. Baſilius Papa.

891 1 1 Baſilius Romanæ eccleſiæ 109. præſidet. Hic in aliquibus libris non inuenitur. 5

Normanni Pariſios expugnare non valentes, Burgundiam aggrediuntur, & Senones vrbem oppugnant, ſed non expugnant.

In Italia Sarraceni caſtrum quoddam Fraxinetum occupantes, magno exitio Italiæ eſſe cœperunt.

892 2 2 Normanni à Senonibus Pariſios repetunt, & inde repulſi per Macronem fluuium Trecas vrbem incendunt, & vſq; Viridunum & Tullum vrbes cuncta depopulantur. 6

Vuido Berengarium bis victum ex prælio fugat.

Odo rex Danos ſuper Auxonam fluuium bello vincit.

893 3 3 Arnulfus rex Zuendebaldo duci Maharenſiũ ducatum Boemanorum addens, & Boemanos per hoc ſibi infeſtos fecit, & Zuendebaldo per adiectionem potentiæ, materiam contra ſe rebellandi dedit, ad quem debellandum, cum non ſufficeret, gentem Hungarorum Deo inimicam regno immiſit, eorumq; auxilio Zuendebaldum deuicit, & tributarium fecit. 7

Sanctus Vualdricus in Baioaria naſcitur.

894 4 4 Normanni iterum à Pariſijs repulſi, fines Britonum inceſſunt, & primo victores poſtea à Britonibus vincuntur, in duobus prælijs duodecim millibus ſuorum peremptis. 8

Odone rege per conſilium Francorum in Aquitania demorante, Franci puerum Carolum duodennem Ludouici Balbi filium in regnum paternum reuocant, & Remis à Fulcone archiepiſcopo in regem benedici faciunt, & oritur longa concertatio inter eum & Odonem.

Stephanus Papa.

895 5 5 Stephanus Romanæ eccleſiæ 110. præſidet. 9

Normanni Lotharingiam repetentes, circa Leodium cum Chriſtjanis pugnant & vincunt.

Sunderoldus Moguntiæ archiepiſcopus à Normannis Vuormaciæ martyrizatur.

Arnul-

Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolitanorum.	Anno domini.

Arnulphus rex audita cæde ſuorum à Baioaria contra Normannos pugnaturus, properat cum valido exercitu, quos ſupra fluuium qui Tilia dicitur pedeſtri prælio adorſus, tantam ex eis ſtragem fecit, vt ex innumerabili multitudine vix ſupereſſet, qui ad claſſem aduerſum nuntium ferret.

Normannorum reſidui tranſuadata Moſa Ribuariam & Arduennam vaſtando peruagantes trans mare recedunt.

Claruit hoc tempore Remigius Antiſsiodorenſis in exponendis ſcripturis diuinis & humanis ſtudioſus.

Hoc tempore claruit in Burgundia Berno ex comite abbas Gigniacenſis cœnobij à ſe fundati, qui etiam ex dono auæ comitiſſæ conſtruxit Cluniacum cœnobium in cellam Gigniacenſem.

6 6 Arnulphus rex Zuendebaldum filium ſuum ex concubina fa- · 10 896
cit regem Lotharienſium.

Carolus rex opem Arnulphi regis contra Odonem implorat, ad cuius auxilium rex Arnulphus exercitum miſit, ſed parum commodi contulit.

Carolus rex Hundeum regem Normannorum baptizari fecit, eumq; de ſacro fonte ſuſcepit.

7 7 Arnulphus rex à Berengario Italiæ interpellatus ad auxilium ſui 11 897
contra Vuidonem Zuendebaldum filium ſuum cum exercitu miſit in Italiam, ſed Vuido viriliter agens, & primores exercitus donis corrumpens, eos inefficaces redire fecit.

8 8 Arnulphus rex Longobardiam potenter ingreſſus, Pergamenum 12 898
vrbem armis capit, cuius comitem Ambroſium ante portam vrbis laqueo ſuſpendens, cæteris vrbibus terrore incuſſo ad obſeqnelam ſuam omnes adduxit.

Odo muſicus ex clerico Turonenſi monachum profitetur ſub Bernone abbate.

9 9 Odo rex Francorum moritur, obteſtans primates, vt Carolum in 13 899
regno reciperent.

Carolus regno Francorum toto recepto, regnauit annis 27.

Apud Triburias celebrata ſynodo contra laicos, qui auctoritatem epiſcopalem minuere tentabant, plura ſuper ſtatu ſanctæ eccleſiæ decreta ſunt.

10 1 Formoſus Portuenſis epiſcopus Romanæ eccleſiæ 101. præſidet. 14 900 *Carolus. Bonifatius Papa.*
Contra voluntatem quorundam Romanorum, qui Sergium diaconum Romanæ eccleſiæ facere voluerant, ſed non præualuerant.

Hic Formoſus cùm aliquando in ſiniſtram ſuſpicionem veniſſet Ioanni 8. Papæ, timore eius fugiens, epiſcopatum Portuenſem reliquit, & quia reuocatus à Papa, redire noluit, anathematizatus eſt, & tandem ad ſatisfaciendum Papæ in Gallias veniens, vſq; ad laicalem habitum degradatus eſt, iurans ſe non amplius Romam intraturum, nec epiſcopatum ſuæ vrbis repetiturum, confirmans etiam propriæ manus ſcripto ſe in laicali communione perſeueraturum, poſt à Marino ſucceſſore Ioannis in epiſcopatu contra datum ſacramentum reſtitutus, non ſolum Romam intrauit, ſed etiam Romanæ eccleſiæ Papatum ſuſcepit, propter quod cum multo ſcandalo multa per multos annos quæſtio & controuerſia agitata eſt in eccleſia, alijs eius & ab eo ordinatorum conſecratione irritam eſſe debere præiudicantibus, alijs econtra qualiſcunq; fuerit Formoſus, tamen propter ſacerdotalis officij dignitatem & fidem eorum, qui ordinati fuerant omnes conſecrationes eius ratas eſſe debere ſaniori conſilio iudicantibus, præſertim cùm ipſe Formoſus à Marino Papa abſolutus fuerit à periurio. Ab hoc Formoſo Arnulphus rex inuitatus, Romam venit,

ſed

Amo domini. | *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Conſtantinopolitanorum.*

ſed non admiſſus, Romam Leonianam obſedit, Lepuſculo fortè verſus vrbem fugiente, & exercitu cum clamore nimio ſequente, Romani timentes ſe de muro proijciunt, & hoſtibus per factos aceruos mnrum aſcendendi locum faciunt. Sic capta Roma, illos qui Papam iniuriauerant decollari fecit, & à Papa in Imperatorem benedicitur.

Fnlco Remorum archiepiſcopus perimitur à Vuinemaro ſatellite Balduini Flandrenſinm comitis, pro eo quòd abbatiam ſancti Vedaſti Attrebatis à Carolo in beneficium acceperat, quam Balduinus iam per aliquot annos quamuis nullo concedente inuaſerat.

901 11 2 Vuido rex Arnulphũ Imperatorem ſe vſquequaque perſequen- 15
tem non ferens, quippe cui nec vrbes nec caſtra munita natura reſiſtere poterant, dum ſe fugiendo tutaretur, Imperator vxorem eius obſedit, quæ iam rebus ſuis diffidens, per vnum familiarem Imperatoris multa pecunia correptum ei poculum mortiferum dedit, qno hauſto, per triduum excitari non potuit apertis oculis, nil loqui aut ſentire valens, qnæ res enm repedare coegit, qnem recedentem Vuido perſecutus, à Deo percuſſus obijt.

Bonifacius Papa. 902 12 3 Bonifacius Romanæ eccleſiæ 112. præſidet. 16

Arnulphus Imperator longa egritudine diſſolntus, vel (vt quidam ferunt) afflictus à minutis vermibus, quos pediculos vocant, adeò in corpore eius ſcaturientibus, vt à nullo medicorum minni poſſent, moritur, & Ludouicus filius eius poſt eum regnat annis decem.

Stephanus Papa. Stephanus Romanæ eccleſiæ 113. præſidet, menſibus quatuor. Hic primum à Formoſo Papa epiſcopus Anaguinæ eccleſię ordinatus, ipſum Formoſum perſequitur, & ordinationes eius omnes irritas eſſe debere decernit, & alia horribilia dictu in eum fecit. Legitur enim, quia ipſe & non Sergius corpus Formoſi à ſepulchro in conſilio protractum, & Papali veſte exutum, laicali induit, & abſciſis duobus digitis dexteræ manus eius in Tyberim præcipitari fecit.

Romanus Papa. Romanus Romanæ eccleſiæ 114. præſidet.

In Italia pro Vuidone filius eius Lambertus contra Berengarium regnat.

Theodorus Papa. 903 1 4 Theodorus Romanæ eccleſiæ 115. præſidet. Hic contra Stepha- 17
num Papam ſentiens, reconciliauit ordinatos à Formoſo, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinauerat, nec tamen præſumpſerat eos iterum conſecrare. His reconciliatis, Theodorus Papa libros abrenunciationis reddidit, & igni cremari præcepit.

Ioannes Papa. Ioannes Romanæ eccleſiæ 116. præſidet. Hic etiam ad confirmandã Formoſi ordinationem, quam Stephanus depoſuerat, ſynodum 74. epiſcoporum præſentibus Francorum archiepiſcopis, & rege apud Rauennam ſtatuit, & coram eis combuſta eſt ſynodus, quam Stephanus in damnationem Formoſi fecerat.

Lamberto filio Vuidonis mortuo, Berengarins regno potitur.

Hungarorum gens Barbara, quæ qnibuſdam cluſis remota, nec ad meridianam plagam, nec ad occidentalem exeundi antea habuerat facultatem, per Arnulphum ruptis cluſis emiſſa, quæ Arnulpho veniente aliquantulum temperauerat rabiei ſnæ, modo eo mortuo per totam Galliam, Germaniam, Italiamq́; vt fera tempeſtas diffunditur.

Zuendebaldus rex à Lotharienſibus in bello perimitur, in qua conſpira-

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anno domini.

conſpiratione & bello quicunq; vulneratus eſt, aut mortem non euaſit, aut nunquam ſanari potuit.

Francone Leodienſium epiſcopo mortuo, Stephanus epiſcopus ſubrogatur, vir ſanctitate & ſcientia clarus, qui vitam & paſsionem ſancti Lamberti martyris ad Hermannum archiepiſcopum vrbanius edidit, cantum quoq; nocturnum de eodem martyre, cantum quoq; de ſancta trinitate, & de inuentione Stephani protomartyris, dulci & regulari modulatione compoſuit.

Conradus Comes pater Conradi, qui poſt Ludouicum regnauit, perimitur in bello à comite Alberto.

2 5 Benedictus Romanæ eccleſiæ 117. præſidet. 18 | 904 | *Benedictus Papa.*

Ludouicus rex conſerto cum Hungaris prælio, miſerabiliter vincitur.

Apud Conſtantinopolim Leone Imperatore mortuo, Conſtantinus filius eius, & Alexander frater ipſius Leonis, imperant anno vno.

3 6 Leo Romanæ eccleſiæ 118. præſidet. Hunc poſt triginta dies ordinationis ſuæ Chriſtophorus presbyter ſuus capiens, & in carcerem trudens, per inuaſionem Romanæ eccleſiæ 119. præſidet. 1 | 905 | *Conſtantinus & Alexander. Leo Papa. Chriſtophorus Papa.*

Hungari ſuperioris anni victoria elati regnum Ludouici ſub tributo redigunt.

Apud Conſtantinopolin Alexandro Imperatore mortuo, Conſtantinus imperat annis 39.

4 7. Hungari victos Græcos ſub tributo redigunt. 1 | 906 | *Conſtantinus.*

Apud Græcos Romanus humilis quidem genere, ſed quia Leonem ferocem occiderat, expertæ fortitudinis habitus, & per hoc à Leone Imperatore dux naualis exercitus conſtitutus, volens fieri tutor Conſtantini Imperatoris, qui admodum puer erat, tutorem à patre illi deputatum, & omnes principes palatij ad ſe extra vrbẽ arte euocatus capit & palatio eliminat, & fauentes ſibi officijs curialibus honorat. Focas autem, qui terreſtrem exercitum contra Symeonem Bulgarorum regem duxerat, hoc nuntio perterritus, fugit à bello, & omnes fugere fecit: Sic quod animos & vires Bulgaribus addidit Græcos acrius debellandi, & ipſe à Romanis captus oculis priuatur.

5 8 Sergius Romanæ eccleſiæ 120. præſidet, iſte eſt Sergius diaconus propter Formoſum à Papatu reprobatus, qui ab eodem Formoſo epiſcopus factus, ad Francos tamen ſe contulit, & eorum auxilio Chriſtophorum inuaſorem capiens & in carcere trudens, latenter Romam ingreſſus, Papatum inuaſit, & Romanos minis & terroribus perpulit, vt omnes ordinationes Formoſi irritas haberent, & in vltionem ſuæ repulſæ, quod dictu nephas eſt) Formoſum ſepulchro extractum in ſede pontificatus ſacerdotaliter indutum decollari præcepit, Et inſuper tribus digitis abſciſis, in Tyberim iactari fecit, & omnes quos ille ordinauerat, iniuſtè exordinauit, quem à piſcatoribus inuentum, & in baſilica apoſtolorum principis loculo deportatum, quædam ſanctorum imagines adoraſſe, & venerabiliter ſalutaſſe, palam omnibus viſæ ſunt. 2 | 907 | *Sergius Papa.*

Apud Græcos Romanus pater Baſileos factus, vt ſe curius ageret, matrem Conſtantini Imperatoris vxorem duxit, ſuam verò filiam ipſi Conſtantino deſpondit.

Hungari Bulgaros victos tributarios ſibi faciunt.

6 9 Romanus impetrato à principibus, vt etiã indumenta imperialia & diadema Imperij acciperet, non iã tutor imperatoris, ſed ſuper Imperatorem Imperator 3 | 908

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

Imperator videbatur eſſe,& etiam Chriſtophorũ filium ſuum in Imperio aſcitum,Conſtantino Imperatori in procedendo præferebat, ſed Chriſtophorus non multò poſt obijt.

909 7 10 Hungaris etiam Italiam depopulantibus, rex Berengarius bello congreſſus miſerabiliter vincitur. Romanus Imperator Græcorum Bulgaros,Græcos fortiter debellantes facto fœdere mitigauit. 4

910 8 11 Sarraceni ex Africa à rege ſuo miſsi in Italiam, vt Apuliam & Calabriam contra Romanum Imperatorem rebellantes ſub ditione illius redigerent, pugnando Apulis & Calabris fortiter debellatis, Romam verſus gyrantes, Garelianum occupant montem , ibiq; munitione ſibi facta multas Italiæ vrbes debellauerunt. 5

Adelbertus quidam ex primoribus Auſtraſiorum per ſeptennium Ludouico regi rebellis, dono Hatonis Moguntini archiepiſcopi ad regem deductus decollatur.

Regino abbas Prumienſis, Chronica ſua à natiuitate Domini inchoata, vſq; ad hunc annum perduxit.

911 9 12 HVngari Germaniam vaſtant. 6

Ludouicum filium Boſonis ex filia Ludouici Imperatoris ab Italienſibus à Burgundia inuitatum in regno Berengarius excipiens bello, iurare eum compulit,vt ſi redire permitteretur,non vltra in Italiam rediret.

912 10 13 Ludouicus rex Germaniæ moritur,qui propter tyrannorum in Italia inſolentiam & multam malorum ingruentiam non meruit imperialem benedictionem,cui ſuccedens Conradus regnauit annis 7. qui & ipſe caruit benedictione Imperiali. 7

Ordo Cluniacenſis incipit.

Berno abbas moriturus,Odonem olim muſicum conſtituit abbatem Cluniacenſis cœnobij ea conditione, vt eccleſia Cluniacenſis ſolueret annuatim eccleſiæ Gigniacenſi cenſum duodecim denariorum.

Conradus. 913 1 14 Ludouicus ab Italienſibus ad regnandum reinuitatus, tam citò oblitus iuramenti in Italiam contra Berengarium vadit,& eo expulſo regnũ vſurpat. 8

914 2 15 Contra Conradum regẽ potentiores regni principes rebellionem meditati ,ſcilicet Arnoldus de Baioaria, Burchardus de Sueuia, Euerardus de Francia,Gilebertus de Lotharingia,& horum omnium præcellentior, Henricus dux de Saxonia & Thuringia, tam ſapientia quàm fortitudine regis ad gratiam eius reducuntur. 9

Solus Arnoldus ad Hungaros cum vxore & filijs fugiẽns vſq; ad mortem regis ibi manſit.

915 3 16 Ludouicus Veronæ [captus],& Berengario à cuſtodibus vrbis auro corruptis in vrbem immiſſo,oculis priuatur. 10

Hungari Berengario confœderati,Alemanniam vaſtant,& à Baioarijs & Alemannis grauiter cæduntur.

916 4 17 Carolus rex Francorum regnum Lotharingiæ recepit. 11

Sarraceni à Fraxineto & Gareliano monte exeuntes , Calabriam & Apuliam, Beneuentum , Romanorum quoq; vrbes ita occupant, vt vnamquamq; mediam Romani,mediam Sarraceni tenerent,& grauiſsimè Italiam premebant.

Anaſta-

Romanorum. | *Francorum.* | *Conſtantinopolitanorum.* | *Anno domini.*

5 18 Anaſtaſius Romanæ eccleſiæ 121. præſidet. 12

Dando Romanæ eccleſiæ 122. præſidet. 917

Anaſtaſius Papa.
Dando Papa.

Hungari Almanniam totam deuaſtantes, vſq; Fuldam peruenerunt.

6 19 Romanus Græcorum Imperator filios ſuos Stephanum & Conſtantinum cum domino ſuo Conſtantino imperare inſtituit, ipſo Conſtantino Imperatore opere manuum ſuarum picturā ſcilicet pulchrè exercendo ſibi victum quærente. 13 918

Hatonem Moguntinum epiſcopum, cuius dolo olim Adelbertus perierat, rex Conradus ſollicitat etiam contra Henricum Saxonum ducem propter potentiam ipſius ſibi ſuſpectum. Ad quod iam torquem auream epiſcopus fabricaſſet, quæ collo ducis ſecum conuiuantis mitteretur, dolo proditus fruſtratus eſt, & poſt triduum morbo & angore vel (vt alij dicunt) fluminis ictu interijt, complices etiam conſilij à duce patria eliminati ſunt. Miſſo autem exercitu à rege contra Henricum, tanta cæde Saxones debachati ſunt in eos, vt à mimis declamaretur, vbi nam eſſet tantus ille infernus, qui tantam cæſorum multitudinem capere poſſet.

Hungari per Alemanniam in Alſatiam, & vſq; ad Lotharingiam peruenīunt.

7 20 Ioannes Rauennas epiſcopus Romanæ eccleſiæ 123. præſidet. 14 919

Ioannes Papa.

Conradus rex moriens, coram principibus regni regem deſignat Henricum filium Ottonis Saxoniam ducis, hic ergo regnat annis decem & octo.

1 21 Henricus rex contra Arnoldum ab Hungaris regreſſum cum exercitu in Baioariam profectus, cum virtute & ſapientia ſua ad gratiam ſuam inflexit. 15 920

Henricus.

Robertus dux frater Odonis regis appetens regnum Francorum contra Carolum, inquietabat Franciam, eiuſq; inſtinctu omnes penè primores Franciæ aduerſabantur Carolo.

2 22 Stephano Leodicenſi epiſcopo defuncto, Richarius vir catholicus à Carolo per auctoritatem Papæ Romæ ordinatur epiſcopus, repudiato Hilduino, qui pecunia data duci Giſleberto, amoiebat ab eo ſibi dari epiſcopatum. 16 921

Hoc tempore clarebat inter nobiles Lotharingiæ ſanctus Vuicbertus, qui Gemmelacenſe cœnobium fundauit, qui diuitijs, nobilitate & potentia clarus cingulum mundanæ militiæ deponens, cingulo ſanctæ religionis in monachico habitu ſe accinxit.

Ziptinæus dux Boemiæ ad Chriſti fidem conuerſus iuſtè & religioſè in Boemia principatur, & poſt eum Vuatizlaus filius eius iuſtitia & ſanctitate præclarus, cui frater ſuus Bolizlaus nimis aduerſabatur.

3 23 Hungaris Franciam, Alſatiam, Alemanniam, Saxoniamq; depopulantibus, Henricus rex iuxta vrbem Meresburch congreſſus, vouens Deo pro adipiſcenda victoria ſe hæreſim ſymoniacā de regno ſuo eradicaturum, inæſtimabile cæde eos vſq; ad internicionem penè deleuit. 17 922

Rex Henricus quoſcunq; fures, aut latrones, aut ſicarios manu fortes & bellis aptos eſſe videbat, indulta eis venia agros & arma dabat, & legionem ex eis faciens ad debellandos Barbaros exponebat, edicens omnino vt ciuibus parcerent tantummodo.

Carolus rex Francorum cum auxilio Lotharienſium iuxta vrbem Sueſſionum pugnans contra Robertum fratrem Odonis regis, qui contra ſe regnum Francorum inuadebat, eum cum multis peremit, & ſe & Franciam

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolitanorum.

Henrico regi ſubmittit,eiq; in pignus perpetui fœderis & amoris mittit ma-
num pretioſi martyris Dionyſij Pariſienſis,auro gemmisq; incluſam.

923 4 24 Reges Henricus & Carolus apud Hunnam confœderantur,Ca- 18
rolusq; reddit Henrico regi regnum Lotharingiæ, epiſcopis & comitibus
vtrinq; iurando rem confirmantibus.

Sanguis Domini crucifixi venit in Angliam, forte ille ſanguis, qui de
imagine Domini fluxit,cum ſecundò Dominus in imagine ſua à Iudæis prio-
ra pateretur.

Africani qui per munitionem Gareliani montis totam Italiam lania-
bant, per militiam Ioannis Papæ & per auxilium Romani Græcorum Impe-
ratoris,conſerta cum eis pugna ita atteruntur,vt ne vnus quidem ſuperfuerit,
qui non aut trucidaretur, aut caperetur, multis teſtantibus Apoſtolos Dei
Petrum & Paulum in illo bello viſos fuiſſe ad auxilium Chriſtianorum.

924 5 25 Rex Henricus pacem cum Hungaris in nouem annis firmat. 19

Carolus rex Francorum à Comite Heriberto captus, in cuſtodiam Pe-
ronæ truditur ob necem Roberti ducis ab eo perempti.

Rodulphus rex Burgundionum ab Italienſibus ad regnandum contra
Berengarium inuitatus,conſerta cum Berengario pugna,eoq; victos expulſo,
regnum Italiæ tribus annis tenuit.

925 6 26 Rex Henricus vrbem Sclauorum Brennaburch capit, & victis 20
Sclauis tributum imponit.

Rex Henricus Agrarios milites recenſens,vt octo eorum in agris,nonus
verò in vrbe moraretur,vt octo in agris & ſibi & nono laborarent,nonus verò
in vrbe,tertiam partem omnium frugum illorum reſeruaret in ædibus à ſe ad
hoc extructis, vt in bello nihil alicui eorum deeſſet, vrbesq; rebus & viris
plenæ eſſent.

Berengarius rex ab Italienſibus impiè perimitur.

Hungari Salardo duce Italiam peruagentes, Papiam obſident & in-
cendunt.

926 7 27 Carolus rex Francorum ſub cuſtodia Heriberti exul & martyr 21
moritur.

Radulphus regnat in Francia annis duobus.

Simeon Bulgar qui ex philoſopho monachus, ex monacho miles fa-
ctus,dominabatur Bulgaris, Græcos grauiter atterit, ſed Romanus Græco-
rum Imperator eius inſaniam facto fœdere mitigauit.

Radulphus. 927 8 1 Poſt mortem Caroli regis, nolentibus Lotharingis Henrico regi 22
ſubeſſe,quidam Lotharingius nomine Chriſtianus, ſimulata infirmitate Gi-
gebertum ducem ad ſe dolo euocatum cæpit, regiq; miſit, vt per eum Lotha-
ringiã ſibi ſubiugaret, At verò inſpecta induſtria & potentia Giſleberti,filiam
ſuam Gerbergam ei deſpondit, & eum iterum Lotharingiæ præfecit.

Ludouicus filius Caroli regis, inſidiantes ſibi fugiens, per mare tranſit
in Angliam,mater enim eius filia fuerat regis Anglorum.

Rodulphus rex ab Italienſibus repudiatur, & Hugo comes Arela-
tenſium in regnum ſubrogatur.

928 9 2 Rex Hugo quoſdam Italienſium ſuſpectos ſibi conſilio & virtute 23
Sanſonis Comitis circumuentos ſibi ſubſtrauit.

Raherius Lobienſis monachus, vir nimiæ ſimplicitatis,ſed experientia
liberalium artium nominatus, cum Hilduino, qui in Lotharingia epiſco-
patum

Romanorum. | Francorum. | Conſtantinopolitanorum. | Anno domini.

patum Leodicenſem olim ambieras, in Italiam ad Hugonem regem profectus, Veronæ epiſcopus ab Hugone conſtituitur, Hilduino Mediolani archiepiſcopo ordinato.

Rex Henricus Gana vrbem Dalmatiæ capit, & Dalmatis tributum imponit.

Ludouicus.

Ludouicus in Franciam reuerſus, & licet ærumnoſè tamen in regno reſtitututus, regnat annis 27.

10 1 Lanceam mirandi operis & clauis IHESV Chriſti crucifixi ſan- 24 929
ctificatam, quæ dicitur primi & Magni Conſtantini Imperatoris fuiſſe, donatam Rodulpho regi Burgundionum & Italiæ, à Sanſone Comite rex Henricus precibus, minis, muneribus, addita etiam parte prouinciæ Sueuorum, à Rodulpho comite extorquet, & hanc ad inſignè & tutamen Imperij poſteris relinquit.

11 2 Ioannes Papa à militibus Vuidonis Marchionis captus, & in cu- 25 930
ſtodiam truſus, ceruicali ſuperos eius poſito peſsimè ſtrangulatus eſt, in cuius loco alter Ioannes 124 ſubrogatus eſt, frater Alberici Romam expulſo Hugone regentis, alibi legitur hoc in loco Leo Papa reſidiſſe.

Ioannes Papa.

Vuenzeslaus princeps Boemiæ à rege Henrico in Praga vrbe obſeſſus, ſe & vrbem regi dedit, & impoſitam Boemiæ multam tributi pecuniam ſoluit.

12 3 Henricus rex reges Normannorum & Abroditarum Chriſtia- 26 931
nos facit.

Redarij vſq; ad ducenta millia hominum conſpirantes contra Henricum regem rebellant, & regnum eius grauiter infeſtant, & vicinas gentes ad rebellandum animant, ſed à ducibus regis Bernardo & Thietmaro graui bello victi omnes penè moriuntur, aut fugientes in mare vicinum demerguntur, & hoc facto vicinæ gentes à rebellione deterrentur.

13 4 Arnoldus dux Baioariorum in Italiam contra Hugonem re- 27 932
gem veniens, à Veronenſibus ſuſcipitur, & cum Hugone confligens vincitur.

Raherius epiſcopus à rege Hugone epiſcopatu pulſus, quia Baioarijs fauerat, Papiæ exiliatur, vbi & librum de ſuis ærumnis luculenter ædidit, ſcripſit & alia multa legentibus vtilia.

14 5 Stephanus Romanæ eccleſiæ 125. præſidet. 28 933

Stephanus Papa.

Beneuentani contra Græcos bellum agentes, quotquot Græcorum capiebant eunuchizabant.

15 6 Hungari tributum à Saxonibus repetentes, ab exercitu regis 29 934
Henrici occiduntur aut capiuntur, eisq; vſq; ad internicionem deletis tributum quod repetebatur Deo pro gratiarum actione in eccleſijs & pauperibus exoluitur.

Otto filius regis Henrici vxorem duxit filiam Eadmundi regis Anglorum.

16 7 Ioannes Romanæ eccleſiæ 126. præſidet. 30 935

Ioannes Papa.

Rex Henricus Danos, qui per piraticam Friſones incurſabant vincit, & tributarios facit, & Chuipiam regem eorum baptizari fecit.

In Genuenſi vrbe fons ſanguinis largiſsimè effluxit, portendens fortè vrbis ipſius imminentem ruinam, quia ab eodem anno ab Africanis cum claſſe illuc venientibus capta, cunctis ciuibus exceptis paruulis & mulieribus captis & occiſis, etiam theſauris ſuis eſt vacuata.

Leo Papa.

17 8 Leo Romanæ eccleſiæ 127. præſidet. 31 936

Rodulphus rex Burgundiæ moritur.

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolitanorum.

Inger rex Ruſſorum ſciens exercitus Grȩcorum eſſe ductos contra Sarracenos, & ad Inſularum cuſtodias diſperſos. ad expugnandam Conſtantinopoli cum mille & eo amplius nauibus venit, adeò de victoria iam ſecurus, qui vt Græcos non occidi ſed capi præciperet, quibus Imperator Romanus cum paucis viriliter occurrens, circumcirca Græco igni iniecto penè omnes cum nauibus exuſsit, paucis euadentibus, omneſq; captiuos decollari iuſsit.

937 18 9 Hoc anno prodigia apparuêre, ſol ſereno cœlo obſcuratur, per 32
feneſtras verò domorum radios, quaſi ſanguineos emittebat. Hominis cuiuſdam ſiniſtra manus ferro amputata, poſt annum penè ad integrum ei dormienti reſtituta eſt, cui pro ſigno miraculi quaſi ſanguinea linea loco coniunctionis notabatur.

Henricus rex moritur, qui licet in vincendis inimicis glorioſus fuerit, quia tamen pacificus erat, nullam operam dedit vt effugatis ab Italia tyrannis, qui quaſi conductiui mercenarij alter alteri ſuccedentes imperium dilaniabant, benedictionẽ Imperialem accepiſſet, poſt quem Otto filius eius ex Matilda filia Theoderici regis Saxonum imperauit annis 36. Mons verò vbi rex Henricus ſepultus eſt, poſt ea flammas in multis locis euomebat.

Obijt dominus Odo primus abbas Cluniacenſis, ſuccedit ei Adamarus.

Otto primus. 938 10 Contra Ottonem Imperatorem rebellauit Euerardus Comes pa- 33
latij, & Giſlebertus dux Lotharingiæ, qui Gerbergam ſororem ipſius Imperatoris vxorem habebat. Hungari per Auſtraſiam & Alemanniam multis ciuitatibus igne & gladio conſumptis, Vuormatiæ regno tranſito vſq; ad Oceanum Gallias vaſtant, & per Italiam redeunt.

Princeps Boemiæ Vuenzeslaus vir ſanctus à fratre ſuo Boizlao occiditur, ambitione percipiendi principatus ſeducto, in cuius vltionẽ rex Otto bellum Biozlano indixit, & longa inter eos concertatio per 14. annos protracta eſt.

Stephanus Papa. 939 2 11 Stephanus Romanæ eccleſiæ 128. præſidet. Euerardus & Giſleber- 34
tus Henricum fratrem Imperatoris obſeſſum capiunt, eumq; fallacia ſua ab Imperatoris fidelitate ſeiunctum factioni ſuæ applicant, ſuggerentes ei regnũ magis competere illi in patris regno nato, quàm Ottoni ante regnum nato.

Hungari à Saxonibus grauiter cȩduntur. Otto Imperator interim à Baioarijs ſibi reſiſtentibus rediens, Euerardum exiliat, iterumq; Baioarios aggreſſus omnes ſibi ſubſidit præter vnum filium Arnoldi, Rex Otto conſtruit vrbem Magdeburch, quæ & Parthenopolis, id eſt, virginum ciuitas dicitur. Italiã vexat hȩreſis Antropomorphitarũ, id eſt, corpoream formam deum habere dicentiũ, contra quã Raherius Veron. epiſcopus & verbis & ſcriptis reclamabat.

940 3 12 Otto Imperator in Lotharingiam vſq; ad Capremontem venit. 35

Berengarius iunior Berengarij ſenioris ex filia nepos, timens regem Hugonem, ſe perſequentem pro eo, quòd contra eum regnum Italiæ affectaret, ad Hermannum Sueuorum ducem, & per eum ad Ottonem regem fugit.

Rex Otto Boizlaũ bello ſuperat, at Boizlaus pro victoria ſecurus circumueniens, principẽ militiæ regis cum multis trucidat, rex verò Boemiã deuaſtat.

941 4 13 Ludouicus rex Francorum Lotharingiam inuadens vſq; ad Alſa- 36
tiam venit, ductu Euerardi Giſleberti. Rex Hugo miſſo ſibi Græco igne ab Imperatore Græcorum Fraxinetum oppugnat, & nauibus Sarracenorum exuſtis illud expugnet, & inde eos fugat. Tagmarus frater Ottonis regis ab eo ad hoſtes eius tranſit, & inter cætera mala Heresburch caſtrum regis capit, ibiq; à rege concluſus, telis intra eccleſiam confoſſus interijt.

Marinus Papa. 942 5 14 Marinus Romanæ eccleſiæ 129. præſidet. Ad hunc ſanctus Vual- 37
dricus Romã veniens, ab eo cognouit ſe futurum epiſcopum Auguſtæ Vindelicorum, quod poſt annos quindecim factum eſt. Giſlebertus & Euerardus cum Henrico fratre Imperatoris iuxta Rhenum contra Imperatorem bellum

parantes,

Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolitanorum.	Anno domini.

parantes milites Imperatoris offendunt, & multi cum paucis congreſsione
facta interim in alio Rheni littore ante clauos Domini lanceæ ſuæ infixos in
oratione proſtrato, victi terga dederunt, Henrico in brachio inſanabiliter vul-
nerato. Orta diſſenſione inter principes de varietate legis, vtrum deberent
auis ſuperſtitibus filij filiorũ poſt parentes defunctos hæreditate, an exhære-
datis fratruelibus deberet hęreditas ad patruos redire: Ex regis Ottonis omni-
umq; principũ ſententia cognitio veritatis commiſſa eſt gladiatorio iudicio,
ceſsitq; victoria his, qui cenſebant, fratrũ filios debere cũ patribus hæreditare.
6 15 Rex Otto obſedit Briſagam oppidum Alſatiæ, quod Ludouicus 38 943
rex per milites Euerardi & Giſleberti tenebat, in qua obſidione ſuaſu Fri-
derici Moguntini epiſcopi, qui animo iam ab Imperatore defecerat, multi ab
Imperatore defecerũt, eaq; re alijs territis, ſolus rex interritus manet, interim
fideles regis, Vdo videlicet & Conradus frater Hermanni Sueuorum ducis,
Euerardum & Giſlebertum prædando regno ſecurè intentos iuxta Rhenum
inopinatè aggreſsi acerrimè debellant, Euerardo gladijs perempto Giſleber-
to autem Rheni vndis ſubmerſo, cæterorum vix aliquis fugit, qui non aut tru-
cidaretur, aut caperetur. Hoc nuncio infideles regis corde franguntur, & Lu-
douicus Alſatia diſcedit, & rex & fideles eius cum ipſo gratulantur. Vxorem
Giſleberti Gerbergam ſororem ſcilicet Ottonis Imperatoris Ludouicus rex
duxit vxorem, filiam verò Giſleberti neptem ſuam Imperator Bertaldo duci
Baioariorum deſpondet, & ducatus eius Ottoni datur.

Ademarus Cluniacenſium abbas ſubſtituit ſibi abbatem Maiolum.

7 16 Otto dux Lotharienſium obijt, Conradus gener regis Ottoni ſuc- 39 944
ceſsit, Stephanus & Conſtantinus Imperatores filij Romani Imperatoris ægrè
ferentes, ſe iuſta patris ſui ſeueritate à iuuenili leuitate coerceri, depoſitis in
palatio inſidijs, ignorante altero Conſtãtino Leonis Imperatoris filio, patrem
de palatij ſolio deponunt, & tonſo ei, vt moris eſt, capite ad vicinam inſulam,
in qua cœnobitæ philoſophantur tranſmittunt. Sol horribilem ecclipſim paſ-
ſus eſt feria ſexta hora diei tertia, quo die in Hiſpaniam Addaram rex Sarrace-
norum à Radamiro Chriſtianiſsimo rege Gallitiæ in bello ſuperatus eſt. In Ita
lia Cometa miræ magnitudinis apparuit, portendens famem quæ ſequuta eſt.

Rex Otto corpus Innocentij martyris in vrbem Magdeburch transfert.

8 17 Otto Imperator Lotharingiã ſibi ſubiugauit reſiſtente ſibi ſolo Me- 1 945 *Stephanus & Conſtantinus.*
tenſium epiſcopo Adelberone fratre ducis Friderici. Stephanus & Conſtan-
tinus videntes poſt patris ſui depulſionem Conſtantinum filium Leonis Im-
peratoris ab omnibus ſibi præferri, & ſe iam vix in ſeculis haberi, cum delibe-
rarent hoc, quod de patre fecerant, etiam de Conſtantino facere publicato
eorum conſilio per diabolum incentorem huius conſilij, cùm ad conuiuium
ex condicto conſediſſent, & de prioratu ſedendi inter ſe conſulto decerta-
rent, dato ſigno à viris Conſtantini ambo fratres ſolio deturbantur, & truſis
capitibus ad idem monaſterium, ad quod patrem tranſmiſerant, & ipſi ad phi-
loſophandum cum monachis tranſmittuntur. Ita euacuato palatio abuſiuis
Imperatoribus, ipſe Conſtantinus & Romanus filius eius ex filia Romani Im-
peratoris imperant annis 16. Rex Otto Burgundiam ſibi ſubiugat.

Barbaros occaſione inteſtini belli vndiq; irruentes, Gero comes fortiter ac
frequenter debellat. Regi Francorum Ludouico Hugo comes Pariſienſis ni-
mis aduerſatur. Hic Hugo filius fuit Roberti tyranni in bello Sueſſonico per-
empti à Carolo rege.

9 18 Agapitus Romanæ eccleſiæ 130. præſidet. Henricus Imperator in vr- 2 946 *Agapitus Papa.*
be à Meresburch à fratre obſeſſus, proiectis armis ad pedes eius procidens, &
miſericordiam eius implorans, in cuſtodiam includitur. Fridericus autem ar-
chiepiſcopus Moguntiæ à ciuibus excluditur, Rex Otto multos contra ſe re-

bellare molientes, capit aut occidit. Mortuo Bertaldo duce rex Otto fratri
ſuo Honorico dat duçatum Baioariæ, & ſic eum reprimit à rebellione.

947 10 19 Berengarium à Sueuia in Italiam reuerſum, videns rex Hugo ab 3
Italienſibus ſe deſerto recipi. Lotharium filium ſuum, vt ſaltẽ Berengario ccn
regnet, Italienſium fidei commendat, ipſe Arelatum vnde venerat repetit.

948 11 20 Rege Hugone mortuo Lotharius filius eius in Italia ſolo no- 4
mine regnat. Berengarius actu & poteſtate rex, & cunctis acceptus per Italiam
tyrannizat. Dux Baioariæ Henricus Aquileam in Italia capit, Hungaros bis ſu-
perat, Ticinum tranſit, & cum multis manubijs redit. Ludouicus rex Franco-
rum à ducibus ſuis circumuentus à Normannis capitur, & conſilio Hugonis
Lugdunum miſſus, publicæ cuſtodiæ traditur, Carlomannus verò maior filius
eius à Normannis abductus Rothomagi moritur.

949 12 21 Tapis rex Hungarorum in Italiam veniens decem modios num- 5
morum à Berengario pro reditu accepit. Rex Otto 32. legionibus Franciam ad
liberandum Ludouicum aggreditur, Ludouicus metu à cuſtodia relaxatur.

Rex Otto Lugdunum capit, Hugonem intra Pariſios concludit, Remos ca-
pit, Hugonis nepote qui epiſcopatum vſurpauerat, expulſo legitimum epiſco-
pum reſtituit, vſq; Rothomagum potenter accedit, & caſtellis ac vrbibus quas
cæperat Ludouico redditis, in Saxoniam redit.

950 13 22 Per loca Galliæ & Germaniæ plurimi & magni terræmotus facti 6
ſunt. Rex Otto in Boemia contra Boizlaum proficiſcitur, Boizlaus verò regi
reconciliatur, eiq́; randem fœliciter ſubijcitur. Rege Ottone ſecundam expe-
ditionem in Franciam parante, Hugo virtutẽ eius non ferens, ei iuxta fluuiũ
Charum occurrit, & pacto pacis ſecundum nutum regis facto, manus ei dedit.

951 14 23 Moguntia ab Ottone Imperatore obſeſſa eſt, Fridericus archie- 7
piſcopus captus, & in cuſtodiam truſus, non multò poſt per indulgentiam re-
gis relaxatus eſt. Rex Otto filium ſuum Luidulfum natum ex filia regis An-
glorum teſtamento poſt ſe regem deſignat.

952 15 24 Lidulphus filius Imperatoris Ottonis inſtinctu Conradi ducis 8
cum eo contra patrem ſuũ rebellauit, Remesburch cæpit, & multas alias vrbes
& principes à patre ad ſe auertit, rex illũ intra Moguntiã concluſum obſedit.

953 16 25 Bellum fuit ſuper Moſam inter Conradum & Raginerium Bagi- 9
noenſium comitẽ. Mortuo Vuigfrido Colonienſium archiepiſcopatum ſuſ-
cepit vir glorioſus, Bruno frater Ottonis Imperatoris, qui quantus qualisúe
fuerit apud Deum & homines, lector ediſcat in vita ipſius, quam Rogerus lu-
culenter ſcripſit, huius ſtudio tranſlata ſunt à Roma Coloniam corpora ſan-
ctorum Eliſij, Patrocli, Priuati, Gregorij, cum baculo ſancti Petri.

954 17 26 Rex Otto vxorem ſecundam ducit, relicta Ludouici Italorum 10.
regis, & per eam Papiam accipit. Raherius bis epiſcopatu Veronenſi depul-
ſus, Leodicenſis epiſcopus per Brunonem archiepiſcopum ordinatur poſt Fa-
rabertum.

955 18 27 Lidulfo ad gratiam patris ſui reducto, Conradus dux (Dei & Im- 11
peratoris transfuga) ad Hungaros ſe transferens, eos in Lotharingiam vſq; ad
Carbonariam ſyluam perduxit, & virtute Dei apud Lobias contra eos oſtenſa
vltra prodire prohibiti impunè redeunt. Berengarius rex Italiæ in Germaniã
ad regem Ottonem venit, eiq; ſuis ſuiq́; filijs manibus datis, ſe ei committit.

Ludouico Francorum rege mortuo Lotharius filius eius ex Gerberga ſo-
rore Imperatoris regnauit annis 31.

A Baioarijs contra Sclauos proſperè pugnatur.

Lotharius.
Ioannes Papa.

956 19 1 Ioannes Romanæ eccleſiæ 131. præſidet. In Italia lapis miræ magni- 12
tudinis tonitru & tempeſtate turbulenta de cœlo iactus, ingens miraculum
videntibus præbuit.

Templa plæriſq; in locis valida tempeſtate concuſſa ſunt, vtriuſq; ordinis
ſacerdotes ictu fulminis interierunt, & plura horrenda dictu portenta mon-
ſtrata ſunt. Friderico Moguntia archiepiſcopo mortuo, Guillelmus filius Ot-
tonis Imperatoris ſubſtituitur, Raherio ab epiſcopatu Leodicenſiũ eiecto, Bal
dric9 annitẽte auũculo ſub Raginerio comite Mõtenſe epiſcopus ſubſtituitur.
20 2 Lidulphus filius Imperatoris Ottonis in Italia moritur. Hungaris 13 957
iterum regnum Ottonis Imperatoris ductu Conradi ducis depopulantibus
Imperator eos bello excepit, Conrado ab Hungaris ad eum pœniteudo refu-
giente & orante Deum, vt pro pœna perfidiæ ſuæ in ipſo bello ab Hungaris
perimeretur, quo bella in tantum ſunt Hungari victi & attenuati, vt vltra iam
nec mutire auſi fuerint, in tantum quippe contriti ſunt, vt nullus aut rarus eo-
rum euaderet. Conradus tamen ſecundum votum ſuum ibi occubuit.

Tres reguli Hungarorum in bello capti, ſuſpendio perierunt. Bruno archi-
epiſcopus ducatum Lotharienſium poſt Conradũ adeptus, cœnobium ſancti
Panthaleonis Coloniæ conſtruxit. Henricus dux Baioariæ frater regis Otto-
nis moritur, Henricus filius eius ei ſuccedit.
21 3 Bruno archiepiſcopus plures Normannorum cum principibus eo- 14 958
rum baptizari fecit. Vuigmannus à facie regis Ottonis trans Albiam fugiens,
Sclauos in regnum eius conduxit, quos rex fortiter debellauit, occiſo regulo
eorum, cum multis & ſeptingentis captiuis capite cæſis.

Obijt ſanctus Gerardus fundator Bromenſis cœnobij.
22 4 Bruno archiepiſcopus & archidux Lotharingiæ, ſecundas partes 15 959
in regno fratris ſui potenter & induſtriè adminiſtrans, Raginerium Monten-
ſem comitem, qui Longicollus cognominabatur, apud Valentianas euoca-
tum cæpit, & irreuocabili exilio damnauit, pro eo quòd regnum bellis in-
quietabat, vel quòd verius fuiſſe dicitur, pro eo quòd mortuo Giſleberto duce
conſanguineo ſuo, ea quæ Giſlebertus vxori ſuæ Gerbergæ ſororis Imperato-
ris in dotem contulerat, violenter ei auferre præſumebat. Bonis Raginerij ad
fiſcum publicatis, filij eius Raginerus, & Lambertus ad Lothariũ Francorũ re-
ge confugerunt. Prodigioſa res multos terret, & à vitijs coercet, notis crucis in
veſte plurimorũ apparentibus, quorundã aut veſtibus quaſi lepra ſordentibus.
23 5 Hoc tempore induſtriam Ottonis Imperatoris meliorato Impe- 16 960
rij & eccleſiæ ſtatu, multa monaſteria & cœnobia ad laudem Dei & honorem
ſanctorum, aut reſtaurantur, aut ampliantur, aut ædificantur.
24 6 Gallia & Germania iam benè pacatis, intendens Imperator Otto 17 961
etiam Italiam pacare, præſertim ad hoc eum anxiè euocantibus Ioanne Papa,
cæteriſq; Italiæ epiſcopis, vt eos liberaret de manibus tyrannorũ Berengarij,
Adelberti filium ſuum Ottonem puerum ſuum ſeptennem Aquiſgrani die
ſancto pentecoſtes in regem inungi fecit, eoq; commendato archiepiſcopis
fratri Brunoni & filio Guillelmo ad Italiam tendit. Apud Conſtantinopolim
Romano Imperatore defuncto, Nicephorus imperat annis decem.
25 7 Sanctus Vuicbertus fundator Gemmelacenſis cœnobij, apud Gor- 1 962 Nicephorus.
ziam vbi Deo militabat propter amorẽ feruentis ibi ſanctæ religionis in Chri-
ſto dormiuit, corpus eius relatum eſt ad cœnobium Gemmelacenſe.
26 8 Otto Imperator Italia peruagata, & tyrannis Italiæ maieſtate no- 2 963
minis ſui ita exterritis, vt in locis natura munitis laterent, aut Sarracenorum
patrocinia quærerent, Romæ à Ioanne Papa in Imperatorem benedicitur, ty-
ranni ab Ioanne Papa & Romanis abiurantur, eo repatriãte Adelbertus à Papa
Ioanne à Fraxineto Romam reuocatur, ſed Imperatore redeunte refugiunt.

Collecto à tota Italia epiſcoporum conſilio, Ioannes Papa de nefarijs
cauſis infamatur, qui tertio euocatus, dum ſe excuſatũ venire cunctatur, poſt
multa tandem eo à cunctis præiudicato, Leo adhuc laicus electione omniũ &

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolitanorum.

conſenſu Imperatoris Papa ſubſtituitur, Sic Leo præſidens apoſtolicæ ſedi fecit ordinationes, & ea quæ erant apoſtolica. Nec longum Romani alterata fide apud Imperatorem, Papam recipiunt Ioannē, ille ſynodo collecta Leonē depoſuit, & eius geſta caſſauit. Statutum quoq; eſt publico omniū iudicio, ſynodum à Leone habitam nec nominandam ſynodum, ſed proſtibulum fauens adulteris, quicunq; ergo eo ordinante erant damnati, iuſsi ſunt ſuā ipſorum proſcriptionem præſentare in cartha hæc continente verba: Pater meus nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit, & ſic depoſiti remāſerunt in illis gradibus ſi quos habuerant, non à Leone ordinati: Si qui autem digni iudicātur, vt non accepta prius conſecratione ordinentur, indicto illis eodem decreto, quod & damnatis à Conſtantino Neophyto. Romani igitur à Papa Ioanne pecunia illecti, Imparatorem cum paucis Romæ morantem ſubitò aggreſsi, ita ab exercitu Imperatoris ſunt attriti, vt niſi ab Imperatore & à Papa Leone milites Imperatoris à cæde reuocarentur, vſq; ad internicionem Romani delerentur, quibus per Leonem Imperatori reconciliatis, poſt abſceſſum Imperatoris Leo Papa inſidias ſibi parari ſentiens, ad Imperatorem fugit, Ioannes autem Papa ſe cum vxore cuiuſdam oblectans, à diabolo in tempore percutitur, ac ſine viatico dominica moritur. Romani verò contra iuramentum, quod Imperatori fecerant, ſe nunquam electuros Papā ſine eius & filij eius Ottonis conſenſu, Benedictum ſibi Papam ſtatuunt.

Benedictus Papa. Benedictus Romanæ eccleſiæ 132. præſidet. Imperator autem Roma obſeſſa, Romanos cæde & fame adeò afflixit, vt Leonem Papam ſe recepturus promitteret, Sic Benedictus reiectus, non ſolùm Papatu, ſed etiam ſacerdotio à Leone exordinatur.

Leo Papa. Leo Romanæ eccleſiæ 132. præſidet.

964 27 9 Hoc tempore eccleſia ſancti Quintini martyris, quæ eſt in Inſula ſuper fluuium Somenæ ſita, cœnobium monachorum paucorum facta eſt, 3
procedente verò tempore, creſcente numero fratrum, & aucta poſſeſsione redituum, etiam abbatia eſſe cœpit, in quo loco adhuc extant duo putei, in vno quorum caput ipſius martyris, in altero corpus angelo reuelante, inuentum fuerat à venerabili matrona Romana, nomine Euſebia, quæ pro munere eiuſdem officij lumen oculorum, quo antea priuata fuerat per eundem martyrem recepit. Et hæc inuentio anno à paſsione ipſius martyris 55. euenit, qui paſſus eſt martyrium anno Domini 332. Sed poſtquam pręfata mulier religioſa ſancti martyris corpus inuenit, atq; in ſuperiori loco præminentis oppidi quod antiquitus Auguſta Viromandorum vocabatur, collocauit labentibus multis annorum curriculis, ſepulchrum eiuſdem martyris, vbi nam haberetur cunctis erat incertum, deniq; ſancto Eligio Nouiomenſi eccleſiæ pontificante facta inquiſitione de eiuſdem martyris corpore ſub præſentia ipſius epiſcopi inuentus eſt loculus in profundo terræ defoſſus, in quo precioſus ille theſaurus ſeruabatur, Et hæc ſecunda inuentio ſub ſancto Eligio facta eſt anno ab incarnatione Domini 657. non abſq; diuinæ virtutis magno miraculo. Nam cùm beatus epiſcopus nocturno tempore multis luminaribus accenſis quæſitum loculum inueniret, & foſſorio quod manu tenebat perforaret, tanta ſubitò odoris ſuauiſsimi fragrantia, tantaq; ſupernę lucis claritas circumquaq; emanauit, vt & præſentes odore mirifico replerentur, & abſentes ortum diei adueniſſe ſuſpicarentur. Adelberone Metenſium epiſcopo mortuo, Deodericus conſobrinus Ottonis Imperatoris epiſcopus ſubrogatur, hic vt legitur inſpiciens primas literas nominum omnium Metenſium epiſcoporum, quas angelus Domini dicitur dediſſe ſancto Clementi primò Metenſium epiſcopo, & notans alias auro, alias argento, alias viliori metallo, ꝓ meritorū qualitate eſſe annotatas, cū videret etiā literā ſui nominis argento eſſe pręnotatā, dixiſſe fertur, ſe in epiſcopatu tanta bona fore facturum, vt ipſa nominis ſui litera merito

debere

Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopolitanorum.	Anno domini.

deberet auro annotari, cuius bonę intentionis initium oſtenditur in cœnobio ſancti martyris & leuitæ Vincentij, fundato in ipſius vrbis Inſula.

Arnulpho ſene Flandrenſium comite mortuo, Lotharius rex Francorum grauiter Flandrias infeſtat & vaſtat.

28 10 Ioannes Romanæ eccleſiæ 124. præſidet. 4 965 *Ioannes Papa.*

Otto Imperator pentecoſten Aquiſgrani celebrauit, concurrentibus, ibi à Francia ſororibus ſuis, regina videlicet Francorum Gerberga, matre Lotharij regis & Caroli ducis, & Hauuide vxore Hugonis Pariſiorum comitis, quorum filius fuit Hugo qui poſtea regnauit in Francia, vbi omnis illa regalis proſapia tanto ad inuicem congratulationis iubilo eſt affecta, vt in omni vita eorum vix aliquid gaudij huic lætitiæ potuerit æqui parari. Bruno dux & archiepiſcopus in Franciam pergens, ad pacificandos nepotes ſuos Lotharium regem, & filios Hugonis, vbi Compendium venit febre correptus Remis redit, ibiq́; quicquid in re mancipi habuit per teſtamentum eccleſijs ſanctorum delegato mortuus eſt, & corpus eius Deoderico Metenſium epiſcopo Coloniam refertur.

Otto Italiam repetit.

29 11 Guillelmus archiepiſcopus filius Imperatoris Maguntiæ moritur. 5 966

Hoc tempore Danis qui Chriſtum IHESVM & idola ſimul colebant cum Popone clerico in conuiuio altercantibus, ſuper cultura Dei & Deorum, Danis aſſerentibus Chriſtum IHESVM eſſe quidem Deum, Deus verò maiores & antiquiores eſſe, illo Popone econtra affirmante IHESVM Chriſtū ſolum verum Deum eſſe, vnum in ſubſtantia, trinum in perſonis. Rex Danorum Araldus condixit clerico, vt fidem propoſitam à ſe probaret teſtimonio veritatis, quod annitente clerico, ingentis ponderis ferrum valdè ignitum manibus illius ferendum imponitur, quòd cum clericus vſq; ad placitum omnium tuliſſet abſq; vlla læſione, rex penitus abiecta idololatria, ſe ſuoſq; ad colendum verum ſolum Deum conuertit, clericus verò ad epiſcopatum promotus eſt.

30 12 Vuichmannus diu contra Ottonem Imperatorem rebellis à Miſacha Sclauorum regulo Imperatoris amico & milite perimitur. Hoc tempore Bulgaribus dominabantur filij Simeonis, Petrus, & Baianus, quorum Baianus in arte magica adeò valebat, vt quotiens vellet lupus vel quælibet fera fieri videbatur. 6 967

31 13 Otto iunior à patre euocatus Romam, à Ioanne Papa in Imperatorem benedicitur. 7 968

Otto Imperator Beneuētanos duces, potentia ſua ad ſubiectionē ſui inflexit

Otto Imperator in terra Saxonica venas auri & argenti primus induſtria ſua aperuit.

32 14 Quidam comes Ottonis Imperatoris ei familiaris Romæ ante oculos omnium diabolo arreptus, ita vt ſeipſum dentibus diſcerperet, iuſſu Imperatoris ad Papam Ioannem adductus, vt cathena ſancti Petri collo eius circundaretur, dum à fallacibus clericis ſemel & bis & alia cathena furenti adhiberetur, nec quicquam remedij proueniret, vbi nil virtutis inerat, tandem vera ſancti Petri cathena allata & collo furentis circundata, diabolus ſpumans & multū clamans abceſsit, qua cathena Deodericus Metenſis epiſcopus arrepta, cum diceret ſe eam niſi manu eius abſciſſa non dimiſſurum, tandem Imperator ſedato litigio à Papa Ioanne obtinuit, vt annulum huius cathenæ exſectum epiſcopus mereretur. 8 869

Imperator Otto dum partem exercitus ad Græcos miſiſſet, vt vxorem filio ſuo Ottoni acciperent, Græci ſuper eos irruunt, caſtra diripiunt, plures occidunt, plures capiunt, & Conſtantinopolim mittunt, Ad hoc dedecus vindicandū Imperator Otto eminentiores ex ſuis in Calabriam mittit,

qui

qui Græcos aggreſsi plures occidunt, plures truncatis naribus dehoneſtant, & per Apuliam & Calabriam à Græcis tributum exigunt, Conſtantinopolitani audientes à ſuis malè pugnatum eſſe in Calabria, contra Imperatorem ſuum Nicephorum inſurgunt.

Theodericus Metenſium epiſcopus Imperatori ſanguine dilectione ac familiaritate cæteris deuinctior, dum in Italica expeditione per triennium ſub eo militaret, multa corpora & pignora ſanctorum de diuerſis Italiæ locis quocunq; modo potuit collegit. Primùm à Marſia ſanctum Elpidium confeſſorem, cuius ſocium Euticium epiſcopum, ipſe Imperator iam ſuſtulerat, ab Amiternis Euticetem martyrem cum reliquijs Maronis & Victorini ſociorum eius, à Sulginis Felicianum epiſcopum & martyrem, à Peruſio Aſclepiotatum martyrem, à Spoleto Serenam martyrem cum Gregorio Spolitano martyre, à Cordnno pignora Vincentij martyris & leuitæ, ab Hiſpania olim à duobus monachis Capuam, à Capua verò illuc deportata, à Meuania alterum Vincentium epiſcopum & martyrem, à Vincentia Leontium epiſcopum & martyrem, à Florentia Mineatem martyrem, ab vrbe Tudertina Fortunatum epiſcopum & confeſſorem, à Corſinio Luciam Syracuſanam virginem & martyrem, à Foroaldo duce Spoletanorum, olim à Syracuſis illuc tranſlatam, à Sabinis partes corporum Prothi & Iacinti martyrum. Hæc omnia cum parte cathenæ ſancti Petri apoſtoli, cum capillis eiuſdem, & ſanguine ſancti Stephani protomartyris, & parte craticulæ ſancti Laurentij martyris, à Papa Ioanne ſibi donata, cum alijs multis ſanctorum pignoribus præſul Deodericus in Galliam hoc anno tranſtulit, & in eccleſia ſancti Vincentij martyris à ſe in Inſula vrbis conſtructa locauit.

970 34 16 Apud Conſtantinopolim Nicephorus Imperator timens à 10 filijs ſuis Imperio expelli, quia ſenex erat, volebat eos eunuchizare, quorum mater regina, quia nullo alio modo poterat eos liberare, ſuaſit Ioanni Nichephorum occidere & imperare. Ioannes itaq; occultè cum funibus intrauit palatium, & occiſo Nicephoro imperauit annis 6.

Ioannes. Benedictus Papa.

971 35 17 Benedictus Romanæ eccleſiæ 135. præſidet. 1

Otto Imperator Romæ Ottoni comparatori ſuo, neptem Ioannis Conſtantinpolitani Imperatoris Theophaniam nomine, à Ioanne Papa coronatam, in legitimo matrimonio ſociauit.

Rogerus ordinatur epiſcopus Leodienſium. Hic vrbem muro circumcinxit, ædificijs honeſtauit, maiorem eccleſiam corpore ſancti Lamberti inſignitam à fundamentis renouauit, cœnobium ſancti Ioannis Euangeliſtæ in Inſula fundauit.

Nonus Papa.

972 36 18 Nonus Romanæ eccleſiæ 136. præſidet. 2

Otto ſenior Imperator obijt, cuius vitam Vuindichildus monachus deſcripſit, qui etiam hiſtoriam Saxonum vſq; ad hunc annum conſcripſit.

Otto ſecundus imperat annis decem.

Raginerius & Lambertus filij Raginerij longi colli, paulatim reſumptis viribus à Francia redeunt, & cum Garnero & Ramnoldo, qui comitatum patris eorum occupauerant bello apud Peronam confligunt, eoſq; cum multis perimunt, & ſuper Hannam fluuium caſtello Buxide munito Lotharingiam infeſtant.

Romanorum.		Francorum.		Conſtantinopolitanorum.	Anno domini

Vuenzeslaus princeps Boemiæ à fratre ſuo Boizlao propter præripiendum principatum interfectus vrbem Pragam, vbi requieſcit, multis miraculis illuſtrat.

1 19 Bonifacius Romanæ eccleſiæ 137. præſidet.

Raherius de quo dictum eſt hoc monoſtichon : Veronæ præſul, ſed ter 3 974 Otto 2. Bonifacius Papa.
Raherius exul, apud Lobias moritur.

Contra Ottonem Imperatorem rebellat patruelis eius Henricus dux Baioariæ.

Otto Imperator caſtellum Buxidis obſidet, captum diruit, captos in eo exiliat, nec tamen Raginerius à rebellione deſiſtit.

2 20 Benedictus Romanæ eccleſiæ 138. præſidet. Benedictus Papa.

Otto Imperator Henricum ducem ſibi ſubiugat. 4 975

Maiolus abbas Cluniacenſis ſanctitate & religione claret.

Gelu magnum à Calendis Nouembris vſq; ad equinoctium vernale.

3 21 Otto Imperator contra Sclauos proficiſcitur.

Filij Raginerij Longi colli auxilio Francorum & maximè Caroli poſtea 5 976
ducis fulti, laceſſunt bello Godefridum & Arnulphum Comites, qui poſt Vuarnerum comitatum Montenſem inuaſerant, montem Caſtrilocum obſident, multis vtrinq; in conflictu fuſis, obſidio remota eſt, victoria anceps, datur tamen palma comitibus.

Obijt ſanctus Vualdricus Augſpurgenſis epiſcopus, cuius vita qualis fuerit mox miraculorum gloria patefecit.

4 22 Gens Leuticiorum ad idololatriam reuoluitur. 6 977

Sanctus Vuictech Pragenſis epiſcopus, cognomento Adelbertus, ſanctitate & doctrina apud Vuinidos claret, qui apud Brutios martyrizatus, multis miraculis glorificatur.

Filij Raginerij, vt pro ſe viriliter agerent, animati Francorum auxilio & affinitate, Raginerius quippe Hauuidam Hugonis filiam, poſtea regis Lambertus verò Herbergam filiam Caroli ducis duxêre vxores, in terram patrum ſuorum relocati ſunt.

Ducatus Lotharingiæ datur Carolo fratri Lotharij regis Francorum, multis inſuper conducto beneficijs, vt & ipſe ab inſolentijs deſiſtat, & fratris ſui Lotharij motibus obſiſtat.

Ab hinc de Conſtantinopolitano Imperio taceatur.

5 23 PAcato vndiq; regno, cùm Otto Imperator Aquiſgrani morare- 978
tur, Lotharius rex Francorum ſubitò ad inuadendam Lotharingiam contendit, & cedente Imperatore, quia ad pugnam imperatus erat, rex poſt multam vaſtationem repatriauit, quem cum inæſtimabili exercitu Imperator proſecutus, condicto die ſcilicet Calendis Octobris Franciam intrauit, quam vſq; ad Calendas Decembris peruagatus, fines Remenſium, Laudunenſium, Sueſſionum, & Pariſienſium, diuerſa cæde vaſtauit, Eccleſijs tantum Dei omnium immunitate conceſſa, in redeundo tamen circa Aſonam fluuium partem impedimentorum amiſit. De his quidam recluſus prædixit, quòd omnes huius mali incentores ante ſeptennium morerentur.

6 24 Igneæ acies viſæ ſunt in cœlo per totam noctem, quinto Calendas 979
Nouembris.

Hoc anno complentur mille anni à natiuitate Chriſti, ſecundum veritatem Euangelij, qui ſecundum cyclum Dionyſij, anno ab hinc 21. finiuntur, ſicq; in anno Dominicæ paſſionis veritati Euangelicæ contraitur.

Otto

Anno domini.	*Romanorum.*		*Francorum.*		*Conſtantinopolitanorum.*

980 7 25 Otto Imperator Lotharius & rex conuenientes ſuper Carum fluuium pacificantur, datis inuicem ſacramentis, & rex Lotharius Lotharingiam abiurat.

Otto Imperator Italiam petit.

Corpora ſanctorum Laudoaldi, Adriani, Amantij, & aliorum, à Vuantreshouo Hasbaniæ vico transferuntur Gandauum cum miraculorum gloria.

981 8 Otto Imperator Apuliam & Calabriam Italiæ prouincias ad ius re- 26
gni Græcorum appendentes transferre ad Imperium Romanum conatur, maximè propter affinitatem, quam per vxorem ſuam Theophaniam cum Imperatore Græcorum habebat.

982 9 Græci infenſi, quod Imperator Otto prouincias Græcorum inuade- 27
ret, conducto ſibi Sarracenorum auxilio, Imperatori in Calabria bello congrediuntur, in quo bello omnes Romanorum copiæ vſq; ad internitionem penè deletæ ſunt, Imperator natando nitens euadere à nautis ignorantibus eum capitur, & à quodam eorum qui negociator Sclauorum erat agnitus, nec proditus per illum re delata ad Imperatricem & Deodericum Metenſium epiſcopum, qui in ciuitate Rhoſan rei euentum præſtolabantur, difficulter per Sclauum & epiſcopum liberatur. Nautis quippe ad pecunias pro eo redimendo allatas inhiantibus Imperator aſcenſo equo vix euaſit. Omnibus pro infortunio reipublicæ animo conſternatis, ſola Imperatrix fœminea & Græca leuitate inſultabat eis, quòd ab exercitu ſuæ nationis victi eſſent Romani, ac per hoc cœpit primatibus exoſa haberi.

983 10 Otto Imperator tædio & angore animi deficiens, Romæ moritur, & 28
Imperatore ſubſtituendo inter primates diſſentitur, alijs filio ipſius Ottoni imperium deberi certantibus, alijs odio Imperatricis à filio eius imperium transferre volentibus, ad Henricum ducem filium Henrici, qui fuit frater primi Ottonis. Hic Henricus ipſum Ottonem puerum factioſè raptum in cuſtodiam tenet, ſed principes puerum de manu Henrici extorquentes in regno ſublimant, & regnauit annis 19.

Otto 3. 984 1 Ioannes Romanæ eccleſiæ 139. præſidet. 29
Ioannes Papa. Lotharius rex Francorum ad inuadendam Lotharingiam rurſum laborans, vrbem Virdunum & Godefridum ipſius vrbis comitem capit.

Ioannes Papa. Ioannes Romanæ eccleſiæ 140. præſidet.

Theodoricus Metenſium epiſcopus obijt, & ſecundum prophetiam viri Dei, vix aliquis principum, qui in bello Calabrico euaſit diu ſuperuixit, epiſcopatum Metenſem ſuſcepit Adelbero vir ſanctus & nobilis filius Friderici ducis.

985 2 Lotharius rex videns Ottonem Imperatorem virtute militum ſuorum 30
proficere, vrbem Virdunum & Godefridum comitem reddit.

Ioannes Papa. 986. 3 Ioannes Romanæ eccleſiæ 141. præſidet. 31

Lothario rege Francorum mortuo, Ludouicus filius eius regnat in Francia anno vno.

Ludouicus. 987 4 Ludouico Francorum rege mortuo, Francis regnum transferre 1
volentibus ad Carolum ducem fratrem Lotharij regis, dum ille rem ad conſilium defert, regnum Francorum vſurpat Hugo filius Hugonis Pariſienſis ex Hauuide ſorore primi Ottonis Imperatoris, & regnauit annis nouem.

Hugo. Herluinus primus abbas Gemmelacenſis moritur.

988 5 Carolus dux regnum Francorum ex paterna & auita ſucceſsione ſibi 1
debitum contra Hugonem regem nepotem ſuum repetit, eumq; bello perurgens, Laudunum vrbem capit. Hugo autem rex Carolum in Lauduno obſidet, ſed ſecundo obſidionis menſe obſeſsi proſilientes caſtra obſidentium incenderunt,

Romanorum.	*Francorum.*		*Anno domini.*

cenderunt, & ipſe rex Hugo plurimis ſuorum peremptis turpiter fugiens vix euaſit.

6 2 Inundatio aquarum frequens ac diutina vltra ſolitum æſtas poſtea feruentiſsima, pluribusq; pernicioſa, vnde & fruges minoratæ ſunt. 989

Carolus dux montem acutum expugnat, Sueſsionis vſq; vaſtando peraccedit, inde Rhenum aggreditur, & Laudunũ cum multa præda reuertitur.

Siccitas magna vernalis, vnde & ſatio primitiua impedita, & fames ingens ſecuta eſt.

Nix nimia decidit, imber poſtea continuus, qui autumnalem ſationem omni modo denegaret.

Fertur annonam pluiſſe de cœlo in Asbanio, alij etiam piſciculos paruos de cœlo pluiſſe ferebant.

7 3 Carolus dux Remos occupat, Archiepiſcopum, quem Hugo rex præfecerat, & quoſdam primates capit, & Lauduno relegat. 990

8 4 Carolus dux moritur, Otto filius eius ſuccedit ei in ducatu Lothariенſium. 991

9 5 Remis ſynodo totius Franciæ congregata, Arnulphus nepos Caroli ducis quem ipſe Carolus Epiſcopum Remis ſubſtituerat, omnium iudicio exordinatus damnatur, & Adelgarius presbyter, qui vrbem prodidit, & portas Carolo aperuit, inſolubiliter excommunicatur. 992

Gerbertus verò ſubſtituitur Epiſcopus, ſed quibuſdam cauſam ventilantibus non potuiſſe degradari Arnulphum abſq; ſcientia & auctoritate Papæ Romani.

Gerbertus depoſitus ad Ottonem Imperatorem ſe contulit, quem Imperator receptum, primò eum Rauennæ Archiepiſcopum, & poſtea conſtituit Papam Romanum, vnde eſt eius illud monoſtichon.

Tranſit ab R. Gerbertus, ad R. fit Papa vigens R.

10 6 In Burgundi Odilo Aruernæ oriundus ex clerico Bruiatenſi Monachum profeſſus in Cluniacenſi cœnobio poſt Maiolum præficitur ipſi cœnobio, quod per annos 56. miro religionis feruore rexit & prouexit, qui egregiè præter cætera pietatis inſignia, non ſolùm vitæ exemplis, ſed etiam miraculis in vita ſua claruit. Qui cùm repræhenderetur quòd in peccantes miſericordior iuſto eſſe videretur, ſi damnandus ſum (inquit) malo damnari de miſericordia quàm de duritia. 993

Otto in Imperatorem benedicitur.

11 7 Florebant hoc tempore in ſcientia litterarum in Lotharingia Herigerus abbas Lobienſis, Adelbodus Epiſcopus Vltraiectenſis, in Francia, Fulbertus Epiſcopis Carnotenſis, Abbo abbas Floriacenſis, qui ſuper calculum 994

12 8 Victorij commentatus eſt. 995

13 9 Gregorius Romanæ Eccleſiæ 142. præſidet. 996 *Gregorius Papa.*

Hugone Francorum rege mortuo, Robertus filius eius in Francia regnat annis 34.

14 1 Heribertus ordinatus Colonienſium Epiſcopus multa ſanctitate claret. 997 *Robertus.*

Clarebat etiam hoc tempore inter Gallos Ausfridus, qui cùm fuiſſet comes Bratuſpantiũ, non minus iuſtitia quàm potentia ſeculari famoſus, depoſito militiæ cingulo tonſoratus in clericum eo prouectus eſt, vt ordinaretur Epiſcopus Vltraiectenſis Eccleſiæ.

15 2 Ioannes Romanæ Eccleſiæ 143. præſidet menſibus 10. Poſt quem Gerbertus, qui & Siluester 144. qui & ipſe inter claros ſcientia litterarum egregiè claruit. Quidam tamen tranſito Silueſtro iſto, Agapitum Papa hoc in loco 998 *Ioannes Papa.*

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.

ponunt: quod non ocioſe factum eſſe dicitur, quia is Syluester non per hoſtium intraſſe creditur, quippe qui à quibuſdam etiam Nigromantiæ arguitur, de morte quoq; eius non rectè tractatur, à Diabolo enim percuſſus dicitur obiſſe, quam rem nos in medio relinquimus, à numero enim Paparū videtur excluſus. Vnde lector quæſo, vt hic & alibi ſi qua diſſonantia te offenderit de nominibus vel annis vel temporibus Paparum non mihi imputes, quia non viſa ſed audita vel lecta ſcribo.

Hoc tempore quidam religioſus ab Hieroſolymis veniens, in Sicilia recluſi cuiuſdam humanitate aliquandiu recreatus, didicit ab eo inter cætera quòd in illa vicinia eſſent loca eructantia flammarum incendia, quæ loca vocantur ab incolis ollæ Vulcani, in quibus animæ defunctorum luant diuerſa pro meritorum qualitate ſupplicia, ad ea exequenda deputatis ibi dæmonibus, quorum ſe crebrò voces iras & terrores, ſæpe etiam eiulatus audiſſe dicebat plangentium, quod animæ de manibus eorum eriperentur per elemoſinas & preces fidelium, & hoc tempore magis per orationes Cluniacenſium orantium indefeſſe pro requie defunctorū, hoc per illum abbas Odillo comperto, conſtituit per omnia monaſteria ſibi ſubiecta, vt ſicut primo die Nouembris ſolennitas omnium ſanctorū agitur: ita ſequenti die memoria omnium in Chriſto quieſcentium celebretur, qui ritus ad multas Eccleſias tranſiens, fidelium defunctorum memoriam ſolennizari fecit.

999 16 3 In Italia Creſcens patriciatu Romanorum arrepto, contra Ottonem Imperatorem rebellat.

1000 17 4 Anno IHESV Chriſti milleſimo ſecundum computationem Dionyſij multa prodigia ſunt viſa.

Terræmotus factus eſt per maximus, cometes apparuit 19. Kalendis Ianuarij circa horam nonam, aperto cœlo quaſi facula ardens cum longo tractu fulguris inſtar illabitur terris, tanto ſplēdore, vt non modo qui in agris erant, ſed etiam in tectis irruptò lumine ferirentur, qua cœli ſciſſura ſenſim euaneſcente, interim viſa eſt figura quaſi ſerpentis capite quidem creſcente cum ceruleis pedibus.

1001 18 5 Otto Imperator Romæ Creſcentem, patricium bello aggreditur, ſed victus Creſcens & rex fuga retractus capitur, viliq́ue iumento auerſe impoſitus, circunducitur, & paulatim membris truncatus, ad vltimum ante vrbem ſuſpenditur.

1002 19 6 Otto Imperator degens Romæ dum cum Romanis ſe remiſsius agit, tractans qualiter iura regni & Eccleſiæ ad antiquū ſtatū reformaret, Romani per hoc ad contemptū eius adducti, ſubito contra eum conſpirant, & aliquot militum eius peremptis, eum in palatio obſident. Vnde per induſtriā Henrici ducis Baioariæ & Hugonis Marchionis Italiæ ſimulato pacto vix extractus, Roma decedit cum Sylueſtro Papa. Et quia vxor Creſcentis imperatorem ſpe regnandi ad amorem ſui pellexerat, dolens pro eius deceſſu, venenum ei miſit, quo ille conſumptus inter remeandum in Italia moritur.

Milites tranſalpini corpus Imperatoris defuncti cum inſignibus imperij ad Galliam referentes, crebris Italorum incurſibus laceſiti, armis ſibi viam parant. Sed cùm iam res in tuto eſſe putaretur, dux Baioariæ Henricus iniuriato Heriberto Colonienſium Archiepiſcopo, à cuius ore omnes pendebant, inſignia regni ab eo violenter extorſit, quaſi iure hæreditario ſibi competentia, erat quippe filius Henrici ducis, qui fuit genitus de Henrico fratre primi Ottonis Imperatoris.

Henricus ergo dux conciliatis ſibi animis quorumdam principū regni vngitur in regē à Vuilligiſo Mogūtino Archiepiſcopo, & imperauit annis 22.

Ioannes

Romanorum.	*Francorum.*		*Anno domini.*

1 7 Ioannes Romanæ Eccleſiæ 145. præſidet. *Ioannes Papa.*
Abbo Floriacenſis abbas, in Vuaſconia martyrizatur. 1003 *Ioannes Papa.*
Ioannes Romanæ Eccleſiæ 146. præſidet. *Henricus.*

Henricus Imperator potentiores regni viros bello ſibi concitare volentes, celeriter deuincit, & reges gentilium in interiori Germania commorantes, qui dicuntur Vuinidi, tributarios ſibi facit.

2 8 Gerardus Cameracenſis Epiſcopus & Adelbodus Vltraiectenſis Epi- 1004
ſcopus magni in Eccleſia & in Palatio habentur.

Henricus Imperator Habenbergenſem Eccleſiam Epiſcopalis ſedis honore ſublimat, & quia liberis carebat eam omnium rerum ſuarum hæredem facit. Vnde Deodericus Metenſium Epiſcopus, dolens dotem & patrimonium ſororis ſuæ Chunigundis imperatricis delegari ab imperatore Habenbergenſi Eccleſiæ rebellat.

3 9 Cometes horribili ſpecie huc illucque iactans in auſtrali parte viſus 1005
eſt.

Mortuo Ottone duce, ducatus Lotharingiæ datur comiti Godefrido filio Godefridi Ardennenſis.

Hilpericus librum de ratione computus hoc anno ſcripſit, vt apparet ex argumēto ad inueniendos annos Domini per indictiones. Si vis (inquit) ſcire quot ſunt anni incarnati Chriſti, ſexaginta ſex ordines indictionū, qui fluxerunt ab eius incarnatione multiplica per quindecim fiunt nongenti nonaginta. His adde duodecim, quia tertia indictione natus eſt Chriſtus, adde etiam indictionem præſentis anni, id eſt tertiam & ecce habes hoc anno annos Chriſti 1005.

4 10 Fames & mortalitas tam grauiter per totum penè orbem inualuit, 1006
vt ſepelientium tedio viui adhuc ſpiritum trahentes obruerentur cum mortuis.

Caſtrum Valentianas ſitum in Marchia Franciæ & Lotharingiæ, quod Balduinus comes Flandrenſium inuaſerat, Imperator Henricus obſidet, concurrentibus ad auxilium eius Roberto rege Francorum, & Richardo comite Normannorum.

5 11 Henricus Imperator quia de obſidione Valentianenſi inefficax re- 1007
dierat, contra Balduinum profectus caſtrum Gandauum inuadit, & depopulata terra, aliquot primores Flandrenſium capit. Vnde Balduinus perterritus imperatori ſatisfacit, Valentianas redit, datisq; obſidibus cum ſacramento fidelitatis manus ei dedit. Poſtea Imperator ſeditione ſuorum coactus, Valentianas Balduino comiti beneficiauit, vt ſibi cōtra motus ſuorum auxilio eſſet, poſtea ei etiam Vualachras addidit.

6 12 Baldricus Leodicenſium Epiſcopus ordinatur, Burchardus quoq; fit 1008
Vuarmacenſis Epiſcopus, qui in ſcripturis ſtudioſus, magnum illud canonum volumen ædidit ſcripturarum ſententijs vndiq; compilatis defloratum, collaborante ſibi in hoc magiſtro ſuo Olberto abbate viro vndecunq; doctiſſimo.

7 13 Sergius Romanæ Eccleſiæ 147. præſidet. 1009 *Sergius Papa.*
Ecclipſis ſolis facta eſt hora diei ſecunda.
Normanni Friſiam infeſtantes Tilæ oppidum incendunt.

Henricus Imperator Metis vrbem obſidet, propter Deodericū fratrem vxoris ſuæ contra ſe rebellantem qui Epiſcopatum ipſius vrbis vſurpauerat. Dux enim Moſelanorum Deodericus poſt fratrem ſuum Alberonem dato Epiſcopatu Metenſiū filio ſuo, adhuc puero tutorem, ei ſubſtituit ipſum Deodericū, qui puero vrbe excluſo, & Epiſcopatu vſurpato, ipſum etiā Deoderi-

Anno domini. | Romanorum. | Francorum.

cum ducem bello capit. Vrbe ergo per obſidionem penè deſolata, tandem pax conuenit.

Bruno Epiſcopus martyrizatur.

1010 8 14 Normanni Friſiam repetunt, & multis cæſis Vltraiectum oppidum incendunt.

Gens Hungarorum hactenus idololatriæ dedita, hoc tempore ad fidem Chriſti conuertitur per Giſlam ſororem Imperatoris, quæ nupta Hungarorũ regi ad hoc ſua inſtantia regem adduxit, vt ſe & totam Hungarorum gentem baptizari expeteret, qui in baptiſmo Stephanus eſt vocatus. Cuius merita per Hungariam multa miraculorum gloria commendat.

1011 9 15 In Lotharingia iuxta montem Caſtrilocum fonticulus aquæ multis ſaluberrimus in ſanguinem conuerſus eſt, quod probauit mulier, quæ faciem ſuam ex huius fontis aqua lotam oſtendit multis ſanguinolentam.

1012 10 16 Benedictus Romanæ Eccleſiæ 148. præſidet. *Benedictus. Papa.*

Albertus Gemmelacenſis Eccleſiæ ordinatur abbas, vir moribus, religione, ſcientia, bonis, doctisq; viris aut conferendus, aut præferendus.

Henricus Imperator Godefridum ducem cum exercitu in fines Bratuſpantium mittit, ad obſidendum caſtrum Louanium, ſed inefficax rediјt.

1013 11 17 Henricus Imperator Italiam petens, vt ſubueniret ſuis, quos Græci premebant circa Beneuentum Salernum & Capuam debacchantes, Troiam ciuitatem capit.

Baldricus Epiſcopus cum in villa Hugardis dicta caſtellum muniret. Lambertus comes Louanienſis eum aggreditur, & Epiſcopus Lamberto vincente multis ſuorum captis & occiſis graui atteritur infortunio.

Terræmotus factus eſt maximus circa meridiem 14. Kalendas Decemb.

1014 12 18 Henricus rex in Imperatorem benedicitur.

Baldricus Epiſcopus in inſula Leodicenſi cœnobium ſancti Iacobi Apoſtoli fundauit.

Dux Godefridus Gerardum comitem multis modis regnum inquietantem bello vicit, in quo filio eius cum multis occiſo, complices eius deterruit.

1014 13 19 Hoc tempore ſanctus Guicteth, qui & Adelbertus Pragenſis, Epiſcopus apud Bruchuos martyrizatur.

Comitatus Beluacenſis datur Rogero Epiſcopo.

Dux Godefridus comitatum Montenſem depopulatur, quem Raginerius cum patruo ſuo Lamberto Louanienſi inſecutus apud Florinas pugnam conſeruit, vbi pluſquam quadringenti viri occiſi ſunt, & ipſe Lambertus occubuit, vbi res mira contigit. Cum Lambertus ſpem victoriæ iam haberet, habebat quippe philacterium à collo vſq; ad pectus pendens, ſanctorum reliquijs refertum, quorũ patrocinio ſe in periculis tutum fore credebat, inſtante ei termino vitæ philacterium illud à collo eius exiliens ſuper tumulum campi exiliuit, & mox comes antea inuictus perimitur, quidam militũ philacterium accipiens in caliga abſcondit, ſed coxa eius & crure intumeſcente rem prodidit, & philacterium Domino ſuo Etheloni fratri ducis dedit.

1015 14 20 Symeon Syracuſis Siciliæ oriundus, & poſtea Monachus in monte Syna hoc tempore clarebat, qui Ieroſolymam veniens, longam pro Chriſto peregrinationem ſuſcepit, & cum Popone Treuerorum Archiepiſcopo ad Gallias veniens, Treueris in altitudine turris incluſus eſt. Ibique poſt multas hominũ perſecutiones, poſt multas dæmonum tentationes, beato fine quieuit, cuius merita frequens miraculorum gloria declarauit.

15 21 Cometes

Romanorum.	*Francorum.*		*Anno domini.*

15 21 Cometes ſulito mirabilior in modum trabis maximæ per quatuor menſes apparuit. 1017.

. Golbodus in Epiſcopatu Leodicenſi Baldrico ſuccedit.

16 22 In Friſonia Deoderico comite filio Arnulphi Gandauenſis debellante, Friſones in vindicta patris ſui ab eis occiſi, Godefridus dux ad eum debellandum ab Imperatore mittitur, & conſerto prælio repente voce neſcitur vnde emiſſa: fugite fugite, cunctis fugientibus multi à paucis Friſonibus perimuntur, dux verò capitur. 1018

17 23 Dux Godefridus impetrata Friſonibus totius iniuſtitiæ impunitate, à captiuitate ſoluitur, & non multò poſt moritur. Frater verò eius Gothelo in ducatu ſubſtituitur. 1019

18 24 Rodulphus rex Burgundiæ inſolentia Burgundionum irritatus, regnum Burgundiæ Henrico Imperatori dare tractat, ſed eum ab hac intentione reuocat ſimulata Burgundionum ſatisfactio. 1020

Benedictus Papa in Galliam ad Henricum Imperatorem venit.

19 25 Henricus Imperator Coloniæ natale Domini celebrans, Heribertum Archiepiſcopum olim à ſe iniurioſè tractatum humili ſatisfactione placat, cui reconciliatus Archiepiſcopus prædixit ſe propediem moriturum, & non multò poſt mortuus magnis cœpit clarere virtutibus. 1021

Pilegrinus ei in Epiſcopatu ſuccedit.

Durandus fit Leodicenſium Epiſcopus, quod quaſi fabulà in theatro mundi fuit, quod vir ex humillimo & pauperimo ſeruilis conditionis genere dominis ſuis carnalibus dominabatur.

20 26 Aquiſgrani conuentu generali & ſynodali per aliquot dies celebrato, tanta ſiccitas & intemperies aëris excanduit, vt multi præ nimio ardore deficerent, multa etiam animalia ſubitò interirent, pauimento & marmoreis columnis tanto ſudore madentibus, vt aqua eſſe reſperſa crederetur à neſcientibus. 1022

21 27 Henricus Imperator & Robertus rex Francorum ſuper Carum fluuium apud Euaſium conueniunt, de ſtatu Eccleſiæ regni & imperij tractaturi, & condicto, vt ſuper his confirmandis etiam Papam Romanum ſimul ambo Papiæ opportunè conuenirent. Imperator & regem, & ſuos, multos etiam, qui tantùm ad demirandam Imperatoriam maieſtatem conuenerant, tanta liberalitate donauit, vt opibus regum Perſarũ aut Arabum poſſet comparari Imperatoris munificentia. 1023

In Paſcha ecclypſis ſolis facta eſt.

22 28 Ioannes Portuenſis Epiſcopus frater Stephani Papæ nuper defuncti Romanæ Eccleſiæ 149. præſidet. 1024. *Ioannes Papa.*

Hoc tempore in Gallia Beluacenſi vrbe inclytus Rogerus deceſsit Epiſcopus, qui inter alia beneficia dedit Eccleſiæ ſancti Petri cui præſidebat Alliacum in Normannia, & Montiacum in Vermandenſi patria. Comitatũ quoque eiuſdem vrbis ab Oddone Campanienſi comite impetrauit, dato ei pro commercio caſtro Syncerrio in Bituricenſi territorio ſito, quod ſibi patrimonij iure competebat.

Henricus Imperator conſulentibus ſibi principibus ſuper ſubſtitutione regni deſignans Conradum virum egregij generis & egregiæ libertatis, quippe qui nunquam ſe ſubmiſerat alicuius ſeruituti, moritur. Huius vitam Adelbodus Epiſcopus Vltraiectenſis ſcribit.

Cono dux præpotens cum ad imperium aſpirare vellet, repudiatur inſtinctu Abbonis Moguntini Archiepiſcopi, & aliquorum regni primatum, & Conradus ad imperium ſublimatus, imperauit annis quindecim.

Anno domini. | *Romanorum.* | *Francorum.*

1025 1 29 Ioanni Papæ Stephanus frater ſuus apparẽs, dixit ſe infernalibus pœnis cruciari, ſed ſperare ſe interuentu Odilonis abbatis Cluniacenſis veniam poſſe conſequi, pro quo Odilo tandiu orando laborauit, donec ſibi reuelaretur ſe prò illo eſſe exauditum.

Raginardus Leodicenſium ordinatur Epiſcopus, qui Leodij in monte publico cœnobium ſancti Laurentij inſtituit, eiq; Stephanum virum ſanctæ memoriæ abbatem primùm præfecit.

1026 2 30 Robertus rex Francorum ad inuadendam Lotharingiam animum intendit, ſed citò ab hoc conatu deſiſtit.

Gothelone duce, qui propter priuatum odium grauabat regnum Conradi, & alijs principibus ad pacis vnitatem adductis, regi proſperitas & regno accreuit tranquillitas.

1027 3 31 Conradus rex filium ſuum adhuc puerum Henricũ in regnum ſublimat Aquis. Ipſe autem Romæ in Paſcha in Imperatorem conſecratus, quorundam Italorum contra ſe ſeuientium motus compeſcit.

Florebat hoc tempore Eccleſiaſtica religio per abbates nominabiles in Francia quidem & in Burgundia, per Odilonem Cluniacenſem pietate inſignem, per Guillelmum Diuionenſem ſeueritate reuerendum. In Lotharingia, per Richardum Virdunenſem pia grauitate & graui pietate diſcretum, per Poponem Stabulenſem, per Heliam Colonienſem, per Osbertum & Stephanum Leodicenſes, per Bernonem Angienſem.

1028 4 32 Claruit hoc tempore in Italia Guido Aretinus, multi inter muſicos nominis, in hoc enim prophetis præferendus, quod ignotos cantus etiã pueri facilius diſcunt per eius regulam, quam per vocem magiſtri, aut per vſum alicuius inſtrumenti dum ſex literis vel ſyllabis modulatim appoſitis ad ſex voces, quas ſolas regulariter muſica recipit. Hisq; vocibus per flexuras digitorum leuæ manus diſtinctis, per integrum diapaſon ſe oculis & auribus ingerunt intentæ & remiſſæ eleuationes vel diſpoſitiones earundem ſex vocum.

1029 5 33 Conradus Imperator rebellantibus Sclauis, ad eos debellandos proficiſcitur.

Hoc etiam anno idem Conradus Imperator rebellantibus Hungaris ad eos debellandos proficiſcitur.

1030 6 34 Roberto rege Francorum mortuo Henricus filius eius regnat in Francia annis 30.

Hoc tempore iuſſu Conradi Imperatoris regali & ſynodali conuentu apud Triburias inter cætera Epiſcopi hoc capitulum decernere voluerunt, vt ſi quando ieiunium primi menſis eueniret infra ebdomadam, qua caput ieiunij in quarta feria cõſtat, amborũ ieiuniorũ celebritas vnius officij expletione compleretur. Sed Gerardus Cameracenſis & pauci cum eo huic multorũ decreto cõtradicentes, obtinuerũt, vt ieiuniũ primi menſis in altera ebdomada in qua habetur officium, celebretur ſecundum antiquam conſuetudinem.

Henricus. 1031 7 1 Sanctus Bardo ordinatur Moguntiæ Archiepiſcopus.

Robertus & Richardus minuendæ domo multitudinis cauſa, hoc tempore à Normannia Franciæ digreſsi Apuliam expetunt, & Italis inter ſe diſsidentibus dum alteri contra alterum auxiliũ præſtant, hac opportunitate Italos callidè & fortiter debellant, & ſucceſſus vrgendo ſuos nomen ſuum dilatant, & futuræ proſperitatis ſibi viam parant.

1032 8 2 Ecclipſis ſolis facta eſt circa meridiem 3. Kalendas Iulij.

Iſtiuſmodi decretum à Franciæ Epiſcopis datum eſt ſeruari ſubiectis ſibi populis. Vnus eorum dicit cælitus ſibi delatas eſſe literas, quæ pacem monerent renouandam in terra. Quam rem mandauit cæteris, & hæc tradenda

dedit

Romanorum. | *Francorum.* | *Anno domini.*

dedit populis. Arma quiſque non ferret, direpta non repeteret ſui ſanguinis vel cuiuſlibet proximi vltor minime exiſtens, percuſſoribus cogeretur indulgere. Ieiunium in pane & aqua omni ſexta feria ſeruarent, & in ſabbatho à carne & liquamine abſtinerent, ſoloque hoc contenti ieiunio in omnium peccatorum remiſsionem nullam ſibi ſcirent aliam adijciendam pœnitentiam, & hæc ſeruare ſacramento firmarent, quod qui nollet, Chriſtianitate priuaretur, & exeuntem de ſeculo nullus viſitaret, nec ſepulturæ traderet, alia quoque importabilia quam plura dedêre mandata, quæ oneri viſa ſunt replicare. Hanc mandatorum nouitatem, cùm multi cupidi nouarum rerum libentius iuſto amplecterentur, Gerardus Cameracenſis Epiſcopus, qui ſolus Lotharienſium appendebat ad parrochiam Francorum, nullius hortatu potuit adduci ad hæc ſuſcipienda, ſed ſingula capitula refellebat, dicens, genus humanum ab initio trifariam eſſe diuiſum, in orantibus, pugnatoribus, agricultoribus, & vnum duorum, & duos vnius egere auxilio, ideo debere arma ferre, & rapinas reddi pro authoritate legis & gratiæ, vltorem percuſsi vel occiſi non exacerbari cogendo, ſed ſecundum Euangelium ei reconciliari. Ieiunium in ſexta vel ſeptima feria, nec omnibus vnum eſſe imponendum, quia non eſt vna omnibus poſsibilitas, nec omnes hoc vno ieiunio contentos eſſe, quia non eſt vna omnium pœnitendi qualitas, hæc ſacramento firmare, vel ſacramenti violationem periurio augere non eſt vtile. His contradicentes excommunicari, infirmis viſitationem vel mortuis ſepulturam negari eſſe deteſtabile, ſufficere autentica patrum decreta & ſuper his neglectis impoſitum congruenter pœnitentiæ modum.

9 3 Benedictus Romanæ Eccleſiæ 150. præſidet. *Benedictus Papa.*

Frederico Moſellanorum duce mortuo, quia mares filios non habebat 1033 quibus ducatus competeret, Gothelo dux impetrato ab imperatore etiam Moſellanorum ducatu, in Lotharingia potentius principatur.

10 4 Burgundionibus non deſiſtentibus à conſueta contra regem ſuum 1034 inſolentia, rex Rodulphus regnum Burgundiæ Conrado imperatori tradidit, quod à tempore Arnulphi Imperatoris per annos pluſquam centum triginta gentis ſuæ reges tenuerant, ſicque Burgundia iterum redacta eſt in prouinciam.

11 5 Odo Campanienſis regnum Rodulphi regis auunculi ſui à Conrado 1035 Imperatore nepote ſuo repetens, vt ſub eo regat Burgundiam, efflagitat.

Henricus rex filius Conradi, vxorem ducit filiam regis Anglorum.

12 6 Odo contra imperatorem rebellãs, Lotharingiã incurſat, caſtella oppugnat, vrbem Leucorum, quæ Tullus dicitur, obſidet, & in nullo temperat furori ſuo.

13 7 Hermannus Coloniæ ordinatur Archiepiſcopus. 1036

Odo Barum caſtrum obſidet & capit.

Gothelo dux egrè ferens inſolentiam Francorum cum Lotharingis, occurrit Odoni, & conſerto prælio apud Barum Odo perimitur, & Francorum exercitus graui cæde attritus à Lotharingia fugere compellitur.

14 8 Normanni in Apulia copijs ſuis à Normannia paulatim adductis, ad 1037 inuadendam Apuliam fortitudine ſua & Italorum imbecillitate animati, caſtellis & vrbibus aut dolo aut virtute captis in Apulia potenter agunt, viciniſque gentibus terrorem ſui nominis incutiunt.

Henricus Louanienſis comes domi ſuæ perimitur à captiuo Hermanno,

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.

eiq; ſuccedit filius eius Otto, cui immatura morte præuento ſucceſsit patruus eius Baldricus qui & Lambertus.

In Apulia erat quidam ſtatua marmorea, circa caput ſuum æreum habens circulum, in quo erat ſcriptum, Kalendis Maij oriente ſole habebo caput aureū. Quod quidam Sarracenus à Roberto Vuiſcardo duce Normannorum captus, quid portenderet intelligens, in Kalendis Maij oriente ſole diligenter notato termino vmbræ illius ſtatuæ infinitum theſaurum effoſſa ibidem humo reperit, quem pro ſua redemptione eidem duci obtulit.

1039 15 9 In menſe Aprili octauo idus viſa eſt in cœlo inter Auſtralem & Orientalem plagam ignea trabes miræ magnitudinis, quæ currens per ſolem ad occaſum vergentem viſa eſt in terram cadere, cuius veſtigia diu videri potuerunt.

Conradus Imperator Italiam adit, vt rebellionem meditantes debellaret. Et quia omnes Longobardi coniurauerant, vt non paterentur quemlibet dominum qui aliud quam ipſi vellent contra ſe ageret, quoſdam Epiſcopus in vincula coniecit, & quia Epiſcopus Mediolanenſis fuga lapſus eſt, Imperator ſuburbia Mediolani incendit. Die verò pentecoſtes, cùm Imperator in parua Eccleſia ſecus vrbem coronaretur ad miſſam, tam grauia fuerunt tonitrua & fulgura, vt aliqui mente excederent aliqui exhalarent. Bruno verò Epiſcopus, qui miſſam canebat, & ſecretarius Imperatoris cum alijs tribus dixerunt ſe inter miſſarum ſolennia vidiſſe ſanctum Ambroſium Imperatori indignando comminantem. Tunc Imperator Italia diſceſsit.

Pridie idus Maij ecclypſis ſolis fuit, & pridie nonas Iunij Imperator obijt. Poſt quem Henricus filius eius imperauit annis 17.

Henricus.

1040 1 10 Henricus Imperator vadit ad debellandum Odelricum Boemanorum ducem, ſed Boemanis viriliter reſiſtentibus inefficax redit.

1041 2 11 Henricus Imperator per orationes ſanctorum virorum auxilio Dei ſibi procurato, ſuperioris anni infortunium vltus, Odelricum ducem Boemiæ ſuperat.

1042 3 12 Inter Hungaros bello inteſtino moto, Petrus rex ab eis depulſus regno auxilium Henrici Imperatoris interpellat, qui potenter ei patrocinans Hungariam deuaſtat.

Vuato ex clero ſancti Lamberti, vir ſpiritu ſapientiæ & ſcientiæ & feruore religionis inſignitus, ordinatur Leodicenſium Epiſcopus.

1043 4 13 Apud Conſtantinopolim Conſtantinus Monachus imperat.

Henricus Imperator iterū Hungariam ingreſſus, cum paucis Abbonem regem de bello fugauit, & lanceam inſignem regis recepit. Petrū verò quem Abbo expulerat Hungarorum regno reſtituit, & Hungariam ſibi tributariam fecit.

1044 5 14 Fames valida Galliam & Germaniam profligat. Cothelo dux obijt, cuius filius Godefridus, dum ei ducatus Moſellanorum denegatur altero ducatu repudiato contra Imperatorem rebellat.

1045 6 15 Godefridus hortatu quorundam Dei fidelium ad recuperandam Imperatoris gratiam adductus, ab Imperatore capitur, & cuſtodiæ mancipatur, ſed filium ſuum obſidem dans relaxatur, quo defuncto, in obſidatu ad rebellandum graſſatur.

Sylueſter Papa. Gregorius Papa.

Benedictus qui ſymoniacè Papatum Romanum inuaſerat, cum eſſet rudis litterarum, alterum ad vices Eccleſiaſtici officij exequendas ſecum Papam Sylueſtrum 151. conſecrari fecit. Quod cùm multis non placeret, tertius ſuperducitur Gregorius 152. qui ſolus vices duorum impleret.

7 16 Inſtin-

Romanorum.	*Francorum.*		*Anno domini.*

7 16 Inſtinctu Godefridi comes Flandrenſis Balduinus contra Imperarorem rebellat. 1046

Romæ vno contra duos & duobus contra vnum de Papatu contendentibus, rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis canonica & imperiali cenſura depoſitis, Suidigerus Habenbergenſis Epiſcopus, qui & Clemens Romanæ Eccleſiæ 153. præſidet, & ab eo rex Henricus in imperatorem benedicitur, iurantibus Romanis, ſe ſine eius conſenſu nunquam Papam electuros. *Clemens Papa*

Theoderico Metenſium Epiſcopo defuncto ſuccedit Adelberto fratruelis eius, vir magnæ prudentiæ & ſanctitatis.

Eccleſia ſanctæ Gertrudis Mingelenſis, quæ ante aliquot annos poſt negligentiam & incuriam effuſi ſanguinis Domini concremata, in nouam reædificata benedicitur, præſente Henrico Imperatore.

8 17 Damaſus Romanæ Eccleſiæ 154. præſidet. 1047 *Damaſus Papa.*

Nix tanta in occidente cecidet, vt ſyluas frangeret.

Godefridus palatium Neomagi incendit & irreparabiliter deſtruit.

Vrbem quoque Claborum, quæ Virdunus dicitur, cum maiori ſanctæ Mariæ Eccleſia incendit.

Franco ſcolaſticus Leodicenſium, & ſcientia litterarum & morum probitate claret, qui ad Hermannum Archiepiſcopum ſcripſit librum de quadratura circuli, de qua re Ariſtoteles ait: Circuli quadratura ſi eſt ſcibile, ſcientia quidem nondum eſt, illud verò ſcibile eſt.

9 18 Bruno Leucorum Epiſcopus qui vocatur Leo Romanæ Eccleſiæ 155. præſidet. Hic cum ad capeſſendam ſedem Apoſtolicam Romam tenderet, audiuit voces Angelorum canentium, dicit Dominus, ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis. Hic de multis ſanctis cantus compoſuit, & multa fecit & ſcripſit Eccleſiæ vtilia. Hic cum in Papatu pauperem leproſum ante fores offendiſſet, eum fotum diligenter in lecto ſuo collocauit, quem cum reſerato hoſtio non inueniſſet, in paupere ſe Chriſtum ſuſcepiſſe obſtupuit. 1048 *Leo Papa.*

Viri religioſi & illuſtres ſanctitate in Chriſto dormiunt. Odilo abbas Cluniacenſis, cui Hugo ſuccedit. Popo Stabulenſis, Guatho Epiſcopus Legienſis, Olbertus ſanctæ memoriæ abbas Gemmelacenſis.

Guathoni Deoduinus in Epiſcopatu ſuccedit.

Albertus qui ducatum Moſellianorum Godefrido negatum ſuſceperat, à Godefrido perimitur, ducatum eius Gerardus de Alſatia alterum verò ducatum Fridericus obtinet.

10 19 Leo Papa in Gallias veniens vt motus imperij à Balduino & Godefrido concitatos ſedaret, Godefridum quidem Imperatori reconciliauit. Balduino pertinacius agente, contra eum Imperator exercitum duxit, ſed tandem Balduinus flexus condicto die Aquis Imperatori ſatisfecit. 1049

Leo Papa in Germania & Gallia ſynodis habitis ſtatum Eccleſiæ meliorauit.

11 20 Leo Papa dum Normannos à Romanorum terminis deturbare ſatagit, multam calamitatem incurrit, quia cum multis etiam ipſe capitur. Sed tamen relaxari noluit, niſi etiam ſuis relaxatis. 1050

Sanctus Theobaldus inter nobiles Francorum non infimus, hoc tempore clarebat, qui mundo & ſemetipſo abnegato, ſecutus Chriſtum in Vincentia vrbe Venetiæ recluſus, duodecimo conuerſionis ſuæ anno beato fine quieuit, qui quam acceptè ſeruierit Deo, poſt mortem eius miraculorum prodidit magnitudo. Oſſa eius in Gallias tranſlata, multam multis in locis venerationem meruerunt.

Bardo

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.

Bardo Moguntiæ Epiſcopus obijt, cuius ſanctitas per multam miraculorum gratiam patuit.

1051 12 21 Balduinus Flandrenſis inuaſo Hagionenſi comitatu contra imperatorem rebellat.

Francia turbatur per Berengarium Turonenſem, qui aſſerebat, eucharistiam, quam ſumimus in altari nō eſſe reuera corpus & ſanguinem Chriſti, ſed figuram corporis & ſanguinis Chriſti. Vnde contra eum multum à multis & verbis & ſcriptis diſputatum eſt, inter quos Dominus abbas de cruce ſancti Leufredi contra eum de corpore & ſanguine Chriſti elegantem ædidit librum.

Lanfrancus etiam vir ſanctitate & ſcientia eximius, prior monaſterij Beccenſis, poſtmodum verò ex abbate Cadomenſi Archiepiſcopus Cantuarienſis contra errorem illius per Dialogum diſputauit.

1052 13 22 Rex Hungarorum ab Imperatore Henrico diſſentit, pro quo reconciliando Leo Papa ad Imperatorem venit, ſed amicis diſcordiæ interturbantibus id fruſtra fuit.

Leo Papa, Gerardum Leucorum ſupra ſe quintum Epiſcopum ſanctitate vitæ mirabilem, ſynodo habita per auctoritatem Apoſtolicam, decreuit in numero ſanctorum confeſſorum in Eccleſia ſolenniter habendum.

1053 14 23 Balduinus comes terminos Lotharingiæ incurſans, Honum oppidum incendit.

Godefridus iterum rebellat, quia dncta vxore Bonifacij Marchionis iuſſu imperatoris à Longobardia expellitur.

Græcis in Hæreſim multi formen declinantibus, auctore Michaele Patriarcha Conſtantinopolitano, & Leone Achridano Bulgarorum Epiſcopo, Leo Papa errores eorum redarguens, ſcripſit contra eos librum firmis ſcripturarum teſtimonijs roboratum.

Nichetas autem Monachus Conſtantinopolitanus, qui agnomiabatur Pictoratus, ſcripſit contra Romanos librum, plenum erroris & ſtultitię prætitulatum de azymo, de ſabbatho, de nuptijs ſacerdotum.

1054 15 24 Leo Papa per Epiſtolam ad imperatorem Conſtantinum ſcriptam animum eius ſibi concilians, apocriſarios ſuos Humbertum videlicet Cardinalem Epiſcopum, Syluæ candidæ, Petrum Amalfitanorū Archiepiſcopum Fredericum quoq; ſeptimum leuitam & Cancellarium dirigit Conſtantinopolim ad confutandas Græcorū hæreſes, qui vt Symoniaci donum Dei vendebant, vt Valeſij hoſpites ſuos caſtratos etiam ad Epiſcopatū promouebant, vt Arriani rebaptizabant Latinos baptizatos in nomine ſanctæ trinitatis, vt Donatiſtæ in ſola Græcia orthodoxam eſſe Eccleſiam iactabant, vt Nicolaitæ nuptias ſacerdotibus concedebant, vt Seueriani maledictam dicebant legem Moyſi, vt Pneumatomagi profeſsionem ſpiritus ſancti à ſymbolo abſcindebant, vt Nazareni Iudaiſmum obſeruabant, paruulos morientes ante octauū à natiuitate diem baptizari, mulieres in partu vel menſtruo periclitantes communicari, vel ſi paganę eſſent baptizari prohibebāt, Latinos vocabāt azimitas & eos nimis præſequenies, eorū Eccleſias claudebāt, de fermentato ſacrificabant, in filijs ſuis Romanam Eccleſiam anathematizabant, eiq; Eccleſiā Conſtantinopolitanā præponebant. Ab Imperatore ergo benignè habiti Nicetam Monachū ante eum vicerunt, adeò vt librū quem cōtra Romanos ſcripſerat anathematizaret & incēderet, Michaele Patriarcha nolente eis colloqui, carta excōmunicationis coram clero & populo ſuper altare ſanctæ Sophiæ poſita recedūt. Michael chartam ipſam corrumpens populoque legens, illos ab imperatore reuocatos ad ſynodum abſente Imperatore conuocauit vt à populo la-

Romanorum.	Francorum		Anno domini.	

pulo lapidarentur. Quod imperatore prohibente Michael commouit populũ contra eũ, ſed cóuinctus chartam excõmunciationis falſaſſe Michael, omneſq; ſui à gratia imperatoris remoti ſunt. Humbertus verò Epiſcopus ſyluæ candidæ hæc deſcripſit, & ſcripta Nicetæ Monachi & Leonis Alchridani Bulgarorum Archiepiſcopi confutauit, quæ de Latiuo in Græcum tranſlata iuſſu Imperatoris Couſtantini à Græcis recepta ſunt.

Henricus Imperator filio ſuo Henrico puero quinquenni in regẽ ſublimato Aquis contra Balduinum proficiſcitur, qui Scaldim fluuium Balduino fugiente tranſiens omnia depopulatur, & inſuper apertis ſibi clauſulæ portis multam cædem inimicorum facit, & vltra progreſſus Lambertum comitem Balduini ſatellitem cum multis perimit, multos etiam Flandrenſium primates exercitum ſuum proſequentes concludit intra vrbem Tornacum & obſeſſos capit.

Leo Papa moritur, qui cuius meriti apud Deum fuerit, cunctis patuit, cum multis ad ſepulchrũ eius Romę miraculis oſtenſis Deus eum clarificauit.

Bellum apud mortuum mare.

Gebahardus Eiſtedenſis Epiſcopus, qui & Victor Romanæ Eccleſiæ 156. præſidet.

16 25 Anno ordinatur Coloniæ Archiepiſcopus Imperatore in Italia cõſtituto, milites eius Sclauis & Luticianis bello congreſsi, multi capiuntur aut perimuntur. — 1055 — *Victor Papa.*

Balduinus Flandrenſis cum Godefrido auunculum ſuum Fredericum ducem intra Androuerpum obſidet, ſed concurrentibus Lotharingis ab oppugnatione deſiſtit.

17 26 Victor Papa in Gallias veniens glorioſe ab Imperatore ſuſcipitur, & eo præſente non multò poſt Imperator Henricus moritur, & poſt eum filius eius Henricus imperat annis 50. — 1056

1 27 Coloniæ generali conuentu habito, Balduinus & Godefridus mediante Papa Victore ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus ſedantur. — 1057 — *Henricus.*

2 28 In Friſonia captis ab Imperatore Henrico aliquibus caſtellis, Friſones à rebellione refrenantur. — 1058

Fredericus filius Gothelonis ducis ex clerico ſancti Lamberti ſeptimus leuita Romanæ Eccleſiæ, quia exoſus erat Imperatori Henrico pro odio fratris ſui Godefridi ducis poſt legationem Conſtantinopolitanam apud Caſsinenſes Monachus & poſtea abbas factus, alteratus uomiue Stephani Romanę Eccleſiæ 157. præſidet.

Paderbrunna Germaniæ ciuitas combuſta eſt cum maiori Eccleſia. In monaſterio autem Monachorum Scotus quidam Monachus Paternus nomine multo tempore recluſus, qui etiam hoc incendium ſæpe prædixerat propter propoſitum recluſionis exire nolens, ſe comburi paſſus eſt. — *Stephanus Papa.*

3 29 Benedictus Romanæ Eccleſiæ 158. præſidet. — 1059

In pago Bracatenſi iuxta Tornacum multitudines colubrorum altrinſecus congregatæ prodigioſo prælio inter ſe concurrunt, & multis vtrumq; occiſis, victa pars fugiens in cauo arboris ſe abſcondit, altera pars vincentium more inſequens cum ſibilo circumſtrepebat, donec circumiecto ab hominibus igne omnes crematæ ſunt.

4 30 Gerardus Florentiæ Epiſcopus qui & Nicolaus Romanæ Eccleſiæ 159. præſidet. — 1060 — *Nicolaus Papa.*

Henricus rex Francorum obijt.

Philippus filius eius poſt eum regnat annis 49.

5 Maria-

Anno domini. | *Romanorum.* | *Francorum.*

Philippus.

1061 5 1 Marianus chronographus claret, qui à Scotia in Gallias veniens, Coloniæ factus Monachus primo apud Fuldam, poſtea apud Moguntiam recluſus eſt.

1062 6 2 Anno Epiſcopus Colonienſis concilio primorum regni indignè ferentium per Agnetem matrem Imperatoris Henrici non viriliter gubernari, puerum violenter & induſtriè captum ſub tutela ſua accepit, & imperij regimen à matre eius amouit, & de hac re coram cunctis ratione reddita, gratiam Domini ſui Imperatoris recepit, & per ipſum filium ad gratiam matris eius redijt. At imperatrix neceſsitatem vertēs in voluntatem, vt obſtrueret os loquentium de ſe iniqua, non ſolum honore regni ſed etiam honore ſæculi reiecto Romæ ad limina Apoſtolorum ſe contulit, ibiq; vſq; ad finem vitæ omnibus bonis exemplo & miraculo fuit.

Hoc tempore claruit Lanfrancus prior monaſterij Beccenſis, ad cuius eximiam doctrinam de Burgundia conuolauit Anſelmus, vir poſtmodū multa virtute & ſapientia adornatus, & ei in prioratu ſucceſsit ſub viro egregio Herluino abbate primo, qui ipſum monaſterium Beccenſe de proprio fundauit ſuo.

Alexander Papa.

1063 7 3 Alexander Lucenſis Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ 160. præſidet, contra quem Cadelo Parmenſis Epiſcopus Papatum ambiens, magno ſcandalo Eccleſiæ fuit, quia longa inter eos concertatio etiam vſque ad homicidia prorupit.

Hoc anno finitur magnus cyclus annorum 532. continens cyclos decennouenales 28. qui ad omnem rationem Paſchalis computus omnino vtilis ab æuo in æuum in ſemetipſum ſine errore reuoluitur, ſed hoc in eo repręhenſibile videtur, quod annis Dominicæ incarnationis ei inconſideratè præſcriptis diſcordat à veritate Euangelij in anno Dominicæ paſsionis præferens 14. lunam Aprilis eo anno in prima feria fuiſſe, quod omnino falſum eſt, quia ſecundum fidem Euangelij eo anno luna 14. Aprilis fuit in quinta feria, & in ſexta feria luna 15. octauo Kalendas Aprilis dominus paſſus eſt.

Exercitus multus à Gallijs in Hiſpanias ad debellandos Sarracenos proficiſcitur, ſed omni regione à Sarracenis vaſtata, vrgente fame inefficax reuertitur.

1064 8 4 Cyclus magnus annorum 532. bis à natiuitate Chriſti exactus, tertiò incipit.

Godefridus rex Anglorum obijt, eiq; Araldus ſuccedit.

1065 9 5 Friderico duce mortuo Gerardus ducatum recepit.

Multi vſq; ad ſeptem millia orandi voto Ieroſolymam petentes ab Arabibus in paraſceue in quodam caſtello obſeſsi ſunt, & tot occiſi aut vulnerati, vt de ſeptem & eo amplius millibus vix duo millia reuerſi ſunt.

1066 10 6 Cometes apparuit in tota Paſchali ebdomada.

Haruuich rex Nordanimbrorum, cum mille penè nauibus venit in Angliam regnaturus, & in vrbe Eboraca pluſquàm mille laicos centum presbyteros de Anglis occidit, cui Araldus rex Anglorum cum ſeptem legionibus ſuperueniens eum cùm multis occidit. Interim Guillelmus comes Normannorū cum Francis in Angliam intrat, & conſerto cum Anglis prælio Araldum cum multis millibus perimit, & regnat in Anglia annis viginti ſex.

Guillelmus.

1067 11 7 Obijt ſanctus Theobaldus in Vincentiam vrbe Venetiæ incluſus. 1

Conoqui & Conradus primicerius Colonienſis ab Imperatore Henrico ad ſuſcipiendum Archiepiſcopatum Treuerorum miſſus, capitur à comite Treuerorum Deoderico, & à ſatellitibus eius in ſyluam ductus, de rupe tertio principatur, & adhuc illæſus gladio tranſuerberatur, corpuſque eius folijs ſyluæ obte-

uæ obtegitur, quod à ruſtico inuentum, ad villam defertur & ſepelitur, inde à Deoderico Virdunenſi Epiſcopo tranſportatum ad Tollegium monaſterium multis ſtatim miraculis à Deo glorificatur.

His temporibus Beluacenſi ciuitate ſuo deſtituta antiſtite, Guido decanus cuſtosq; Eccleſiæ ſancti Quintini Virdunenſis, & Archidiaconus Laudunenſis conſtituitur Beluacenſis Epiſcopus, & à Geruaſio Remenſi metropolitano conſecratur, qui grauiter ferens carere ſe præſentia Quintini martyris, in eius honore & memoria ædificauit Eccleſiam, haud longe à mœnibus Belloacæ vrbis.

Romæ duobus de Papatu contendentibus Mantuæ ſynodus colligitur, & mediante Annone Colonienſe Archiepiſcopo, Alexander ſe iureiurando de ſymonia expurgans, in ſede Apoſtolica ſubrogatur. Cadelo vt ſymoniacus repudiatur.

12 8 Deodericus comes Treuerorum de martyrizato Conone apud 2 1068
Deum & homines reus, exiliatur ab Imperatore, & ſuſcepta peregrinatione Hieroſolymam eundi, quid de eo & de omnibus qui in comitatu eius pergebant actum ſit, adhuc neſcitur.

Hinc Francis hinc Scotis Angliam incurſantibus, Angli fame conſumuntur, multi eorum humanis carnibus veſcuntur.

13 9 Guido Epiſcopus Beluacenſis duobus annis perfectam dedica- 3 1069
uit Eccleſiã in honore aduocati ſui Quintini martyris, quarto nonas Octobr.

Fluminibus glaciali rigore conſtrictis Imperator Henricus terram Luticinianorum ingreſſus, eos nimia cæde proſtrauit, terram eorum nimiùm depopulatus.

14 10 Gerardus dux Moſellanorum moritur, moritur etiam dux Go- 4 1070
defridus, Gerardo filius eius Deodericus, Godefrido ſuccedit filius eius Godefridus gibboſus, etſi corpore exiguus, tamen animo eximius.

Hungari contra Salomonem regem ſuum rebellionem meditantur, ſed terrore Henrici Imperatoris, cuius ſoror nupſerat Salomoni, refrenantur.

15 11 Godefridus dux vlteriores Friſones bello aggreſſus, eos penè ad 5 1071
internitionem delet.

Treueris in Eccleſia ſancti Paulini confeſſoris, in cripta ſubterranea inuenitur corpus eiuſdem ſancti Paulini, quod olim à Friſia vbi exulauerat reportatum, ibi à Fœlice Epiſcopo cathenis ferreis fuerat ſuſpenſum, & iuxta eum multa corpora ſanctorum ad dexteram ſcilicet eius Palmatius conſul, & Patricius Treuerorum, ad ſiniſtram Tyrſus vnus de principibus Thebææ legionis cum multis Thebæorum in hac vrbe à Rictiouaro martyrizatus, ad caput ſeptem ſenatores vrbis, Maxentius, Conſtantius, Creſcentius, Iuſtinus, & tres fratres, Leander, Alexander, Soter, ad pedes Hormiſda, Papirius, Conſtans, Iouianus. Et cum multi alij ibi iacerent, horum tantummodo nomina & tempus & dies paſsionis aureæ literæ in pariete ſcriptæ ſignabant, eosque omnes ſub Rictiouaro paſſos fuiſſe docebant.

16 12 Balduino iuniore Flandrenſiũ comite defuncto, Robertus fra- 6 1072
ter eius conſenſu Flandrenſium contra Arnulphum fratruelem ſuũ Flandrias occupat.

Arnulphus autem cum Philippo Francorum rege occurrit patruo ſuo Roberto, & pugna conſerta Arnulphus perimitur, Philippus rex fuga liberatur, & multis occiſis hinc Richildis Arnulphi mater, illinc Robertus capitur, & altero pro altero relaxato bellum inter eos vario euentu protrahitur.

17 13 In hoc anno duobus magnis annis à 15. anno Tyberij Cæſaris re- 7 1073
uolutis, omnia ſecundum curſum ſolis & lunæ concordant illi anno quo baptizatus eſt Chriſtus IHESVS, id eſt octauo idus Ianuarij die Dominico Epi-

phaniæ. Initium ieiunij eius in ſecunda feria, tentatio eius 15. Kalendas Martij in ſexta feria.

Duobus fratribus Ruſſorum regibus de regno contendentibus, alter eorum à conſortio regni pulſus interpellat Henricum Imperatorē ſe & regnum Ruſſorum ei ſubmittens, ſi eius auxilio reſtitueretur. Sed id fruſtra fuit quia grauiſsima in imperio Romano orta diſſenſio, monebat magis ſua tueri quàm aliena acquirere. Saxones enim multis & magnis iniurijs & iniuſtitijs ab Imperatore affecti, contra eum rebellant, ad quos debellandos Imperator inſtanter intendit.

Hildebrandus Archidiaconus Romanorum, qui & Gregorius Romanæ Eccleſiæ 161. præſidet.

Gregorius Papa.

1074 | 18 14 Gregorius Papa celebrata ſynodo Symoniacos anathematizauit, 8 vxoratos ſacerdotes à diuino officio remouit, & laicis miſſam eorum audire interdixit, nouo exemplo & vt multis viſum eſt incōſiderato præiudicio contra ſanctorū patrum ſententiam, qui ſcripſerūt, quod ſacramenta quæ in Eccleſia fiunt, baptiſmus ſcilicet, criſma, corpus & ſanguis Chriſti, ſpiritu ſancto latenter operante eorundem ſacramentorum effectum ſeu per bonos ſeu per malos intra Dei Eccleſiam diſpenſentur, tamen quia ſpiritus ſanctus myſticè illa viuificat, nec meritis bonorum diſpenſatorum amplificantur, nec peccatis malorum attenuantur, vnde eſt hic qui baptizat? Ex qua re tam graue oritur ſcandalum, vt nullius hæreſis tempore ſancta Eccleſia grauiori ſciſmate ſciſſaſit, his pro iuſtitia, illis cōtra iuſtitiam agentibus, alijs à ſymonia non declinantibus, alijs notam auaritiæ honeſto nomine prætexentibus, dum hoc quod ſe gratis dare iactant ſub charitatis nomine vendunt, vt de Montanis dicit Euſebius, ſub nomine oblationis artificioſius munera accipiunt. Porrò cōtinentiam paucis tenentibus, aliquibus eam modo cauſa quæſtus ac iactantiæ ſimulantibus, multis incontinentiam periurio aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc hac opportunitate laicis inſurgentibus cōtra ſacros ordines, & ſe ab omni Eccleſiaſtica ſubiectione excutiētibus. Laici ſacra myſteria temerant, & de his diſputant, infantes baptizant, ſordido humore aurium pro ſacro oleo & criſmate vtentes, in extremo vitæ viaticum Dominicum & viſitatum Eccleſiæ obſequium ſepulturæ à presbyteris coniugatis accipere paruipendūt, decimas presbyteris deputatas igni cremant, & vt in vno cætera perpendas, laici corpus Domini à presbyteris cōiugatis conſecratum, ſæpe pedibus conculcauerunt, & ſanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia cōtra ius & fas geſta in Eccleſia ſunt, & hac occaſione multi pſeudomagiſtri exurgentes in Eccleſia, prophanis nouitatibus plebem ab Eccleſiaſtica diſciplina auertunt.

1075 | 19 15 Henricus Imperator Saxones grauiſsimo prælio vicit, eoſque 9 iterata expeditione perurgens, cunctos eorum principes, Epiſcopos, duces, comites, cæteroſq; potentes ad deditionem coegit.

Hungari contra imperatorem rebellant, regemque ſuum Salomonem regno deturbatum ſub diutina cuſtodia excruciant.

Anno Archiepiſcopus Colonienſis obijt, qui parrochiam ſuam rebus & monaſterijs à ſe fundatis ampliauit, inter quæ præeminet cœnobium Segebergenſe.

1076 | 20 16 Gregorius Papa totus in Henricū Imperatorem inuehitur, & 10 quoſcunq; poteſt ab eo verbis & ſcriptis auertit, animum etiam Agnetis matris ipſius ab eo alienat.

Hoc anno qui eſt decimus tertius annus primi decennouenalis cycli in repetito magno anno Dionyſij duobus magnis annis à paſsione Domini reuolutis, omnia quæ ad curſum ſolis & lunæ ſpectāt anno Dominicæ paſsionis

concor-

concordant, vnde apparet, quòd Dionyſius non rectè annos Domini cyclo ſuo annexuit. Quia enim ab anno Domini 532. cyclum ſuum orditus eſt, nimirum intendit Chriſtum fuiſſe natum anno 2. prioris magni anni ac per hoc hic annus, anno Dominicæ paſsionis concordans, debuiſſet eſſe magni cycli annus, non tertiusdecimus, ſed triceſimus tertius, quia is fuit annus paſsionis Domini, & per hanc conſequentiam ſolaris & lunaris curſus concordant Euangelicæ veritati. Dionyſius poſuit natiuitatem Chriſti 21. annis tardius quàm debuit.

Richarius in Friſonia Godefridum ducem perimit.

Balduinus puer frater Arnulphi occiſi ad Donengium bellauit contra exercitum patrui ſui Roberti, quem pugnando deuicit.

Gelu magnum & glacies validiſsima à Kalendis Nouembris vſque in medio Aprilis.

21 17 Henricus Imperator coacto Vuormaciæ concilio 24. Epiſcopo- 11 1077
rum & multorum primatum regni decerni iubet, omnia decreta & facta Hildebrandi Papæ irrita eſſe debere, ibiq; omnes præter paucos Hildebrandum abiurant, eumq; Papatu abdicandum eſſe iudicant. Hildebrandus contra Imperatorem excommunicat, ſub hoc obtentu, vt primates regni quaſi iuſta ex cauſa excommunicato regi contradicant.

Dominica palmarum circa horam ſextam ſereno cœlo ſtella apparuit.

Principibus Saxonum, qui in deditione Imperatoris erant, relaxatis, per eos, quibus commiſsi fuerant, Saxones rebellant inſtinctu Hildebrandi Papæ, ipſe Papa occurrens Imperatori in Longobardia ſub falſa eum pace abſoluit. Omnes enim qui prius Hildebrandum abiurauerant periurium periurio cumulantes, Imperatorem abiurant, & Rodulphum ducem Burgundionum ſuper ſe regem ſtatuunt, corona ei à Papa miſſa, cui erat inſcriptum: Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.

Hunc Sigefridus Archiepiſcopus Moguntiæ in regem benedixit, & facta à Moguntinis ſeditione, contra eos Rodulphus cum Archiepiſcopo noctu aufugit. Hildebrandus Papa omnes aduerſantes Imperatori abſoluit ab infidelitate & periurio.

Imperator alpium aditibus contra ſe munitis vbiq; omnes eorum inſidias fruſtratus, per Aquileiam venit Ratiſponam & Rodulphum adorſus eum fugere compulit, & iterata expeditione Sueuiam depopulatur.

22 18 Henricus Imperator Sueuiam peruagatus caſtella frangit, om- 12 1078
nia depopulando inimicis ſuis formidinem, amicis addit fortitudinem, & multos qui ex deſperatione rerum à ſe defecerant, ad ſe trahit.

Germannus Epiſcopus Hildebrando Papæ ad animam confœderatur, ac per hoc Imperatori rebellis Metenſi vrbe pellitur. Ab hoc tempore cœpit reflorere in Eccleſia beati Quintini Beluacenſi canonicus ordo, primum ab Apoſtolis, poſtea à beato Auguſtino Epiſcopo regulariter inſtitutus, ſub magiſtro Iuone, venerabili eiuſdem Eccleſiæ præpoſito, poſtea Carnotenſium Epiſcopo.

23 19 Hoc anno inceptum eſt cœnobium ſancti Saluatoris, in inſula 13 1079
quæ dicitur Aquincinctus, à viris illuſtribus Sichero videlicet atq; Gualtero, qui Anſelmum de Ribodimonte nobiliſsimum virum adeunt, & ab eo inſulam, quia ſui erat iuris depoſcunt. At Anſelmus ſine dilatione gratis, quod petebatur, conceſsit.

Hoc tempore in oriente Turci ſuper Arabes & Sarracenos inualuerunt, & Armeniã & Syriã incurſantes, multas vrbes & ipſam Antiochiam capiunt.

Henricus Imperator in Pentecoſte conuentu habito Moguntiæ decreuit Hildebrandum à Papatu eſſe deponendũ & Longobardiam petens, Guibertum Rauennæ Epiſcopum pro Hildebrando Papam deſignat.

1080 24 20 Hildebrandus Papa quaſi diuinitus reuelatũ ſibi prædixit hoc 14
anno falſum regem eſſe moriturum, & verum quidem prædixit, ſed fefellit eum de falſo rege coniectura, ſecundum ſuum velle ſuper Henrico rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus graui prælio congreditur, & in congreſſu falſus rex Rudolphus cum multis Saxoniæ principibus extinguitur.

Moguntia magnum terræmotum perſenſit Kalendis Decembris.

Claret in Anglia Lanfrancus doctrina & probitate conſpicuus ex abbate Cadomenſi ordinatus Cantuariæ Archiepiſcop. Eo tempore florebat in Normannia Anſelmus Beccenſis monaſterij abbas eximius, & pro ſua ſanctitate & ſapientia plurimum nominatus.

Hoc etiam tempore in cœnobio ſancti Medardi pollebat ſignis & virtutibus vir beatiſsimus Arnulphus, qui pro miro ſanctitatis feruore propoſitum reclusionis eligens & arcta nimis abſtinentia ſeipſum affligens, prophetiæ gratiam diuinitus accepit, & ex recluſo abbas huius monaſterij factus ad ipſam reclusionem pro contemptu mundi à deſiderio internæ quietis poſtmodum rediit. Sueſſonico autem pontifice defuncto electus eſt ad Epiſcopatũ, & iuſſu Papæ Gregorij à ſedis Apoſtolicæ legato Hugone Lugdunenſi Archiepiſcopo in præſulem eſt conſecratus.

1081 25 21 Regis Dagoberti tempore ſanctus præſul Vrſinarus in Flãdren- 15
ſi prouincia prædicans, ſub honore ſancti Petri Apoſtoli ipſo ſibi reuelante Eccleſiam Maldenburgenſem oppido ædificauit & conſecrauit, quam Deus multis miraculis vſquequaque glorificauit. Inter quæ illud tam mirabile quàm inauditum antea extitit, quod hoc anno Dominici nocte natalis contigit.

Campanarium præfatæ Eccleſiæ vehementi vento flante, à ſuis locis euulſum & ad terram penitus fuit inuerſatum, ita in aere pendens & ruinam ſui minitans, vt ſemper caſurum & cuncta vicinia confracturum cerneretur. Sed cum per ſex noctes & dies id tractaretur à populo, qualiter hinc inde extractis machinis ſurſum erigeretur, & vtrumque loco ſuo relocaretur, pridie Kalendas Ianuarij circa noctis medium adueniens virtus diuina, totam Eccleſiam intus & foris impleuit luce ignea, & campanariũ ad terram reclinatum, totum ſimul erexit, ac firmiſsimè locis ſuis relocauit, & campanas ibi dependentes mox ſonare compulit.

Eadem die ſurdi & claudi, cæci & paralytici, celerrimam in loco illo adepti ſunt medelam. Nec ſolùm illo die ſed prolixiori tempore diuinæ virtutis tanta permanſit copia, vt de longè & de propè cõfluentibus ægrotis, parata cælitus præſtaretur medicina.

Magnus terræmotus cum graui terræ mugitu factus eſt ſexto Kalendas Aprilis prima hora noctis, portendens fore imminens malum, quod in toto orbe inſonuit, & vnde terra dolet & doluit. Henricus enim Imperator ad debellandum Papam Hildebrandum Italiam petit, contra quem Papa vrbibus & caſtellis munitis ſe ad rebellandum accingit, eumq; Romam hoſtiliter adeuntem non recipit.

Henricus autem Imperator expugnatis vrbibus & caſtellis, quæ contra ſe pro Hildebrando erant, Romam Leonianam obſident.

In Gallia Hermannus miles Hermanni Epiſcopi corona ſibi impoſita, poſt Rodulphum in Saxonia tyrannidem exercet.

Marianus

Romanorum.	Francorum.		Anglorum.	Anno domini.

Marianus Scotus Chronicam ſuam à Chriſti natiuitate inchoatam, vſq; ad hunc annum perduxit, qui erat ætatis ſuæ annus 56. multum laborans errorem corrigere de annis Domini, qui inuenitur in clyclo Dionyſij, al tranſecus autem ſecundum veritatem Euangelij.

27 23 Hoc anno Henricus Imperator Roma Leoniana capta Romā 17 1083
obſidet. Condicto inter Imperatorem & Papam die ad cauſam inter eos diſcernendam, cum pax diſsimulante Papa inter eos non conueniret, Romani & multi Italiæ Epiſcopi à Papa deſciſcunt, qui fugiens ad Normannos ſe contulit.

28 24 Romani Imperatorem Henricum recipiunt in vrbe, & eorum 18 1084
iudicio Hildebrandus Papatu abdicatur, & Guibertus Rauennæ Archiepiſcopus in ſedem Apoſtolicam intronizatus, Clemens nominatur.

Bruno natione Theutonicus ex vrbe Colonia litteris apprimè eruditus, Remenſis Eccleſiæ canonicus, & ſcholarum magiſter, relicto ſeculo eremum Carthuſiæ fundat, propoſitumq; monaſticæ conuerſationis ſatis arduū inſtituit. Huius ſancti propoſiti cooperator & ęmulator Epiſcopus beatæ memoriæ Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus, ab eodem Brunone habitum Monachicum ſumpſit, cunctisq; ibi habitantibus inſigne exemplum præbuit.

Henricus rex patricius Romanorum conſtituitur, & à Clemente Papa in Imperatorem benedicitur.

Comes Montenſis Balduinus vxorem ducit Idam.

29 25 Henricus Imperator Moguntiæ regali & ſynodali conuentu 19 1085
coacto exigit ab omnibus, vt Hildebrandi depoſitionem & Guiberti ordinationem ſubſcripto approbent, cui aliqui manu & ore fauentes, corde tamen Hildebrando adhærebant.

Hermannus Metenſis ſibi abſenti abiudicato Epiſcopatu iterum vrbe pellitur, Imperator in Epiſcopatu Metenſium alterum mercenarium ſuppoſuit, ſed oues Chriſti non audiuerunt voces alienorum.

Imperator Saxones aggreditur, illi pacem petūt & impetrant, pacti quod omnibus pro hac rebellione proſcriptis ſua reſtituantur, quod quia factum non eſt, iterum rebellant, incentore præ cunctis Egberto comite Imperatoris conſanguineo.

Gualcherus ex clero ſancti Lamberti in Anglia Epiſcopus Anglorum odijs innocens impetitur, & in celebrando miſſam ab eis quaſi alter Stephanus Papa martyrizatur.

Hildebrandus Papa, qui & Gregorius ſeptimus, apud Salernum exulans moritur. De hoc ita ſcriptum reperi. Volumus vos ſcire qui Eccleſiaſticæ curæ ſoliciti eſtis, quòd Dominus Apoſtolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis poſitus ad ſe vocauit vnū de duodecim Cardinalibus, quem multum diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt Deo & ſancto Petro, & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in paſtorali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente Diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe. Poſtea verò ſententiam quæ in orbe terrarum effuſa eſt, pro augmento Chriſtianitatis cœpiſſe dicebat. Tunc demum miſit prædictum confeſſorem ad Imperatorem & ad totam Eccleſiam, vt optaret illi indulgentiam, quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tam citò induebat ſe Angelica veſte & dimiſit ac diſſoluit vincula omnium bannorum ſuorum Imperatori, & omni populo Chriſtiano, viuis & defunctis, clericis & laicis, & iuſsit ſuos abire de domo Deoderici, & amicos Imperatoris aſcendere.

30 26 Saxones vrbem Vuirzburch obſidentes, vt Epiſcopū ipſius Albero- 20 1086
neni ex-

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

nem expulſum à ciuibus ſedi ſuæ reſtituant, Henricus Imperator aggreditur. Sed exercitus eius diuinitus exterritus, ceſsit, & ceciderunt ex eis plusquam quatuor millia, à parte Saxonum quatuordecim tantum occiſis.

Hoc anno nimia aquarum inundatio multis in locis damno & periculo fuit. Nam & in Italia diluuies tanta fuit, vt rupes liquafactæ plures villas ruina ſua deſtruerent.

Caſsinenſium abbas Deſiderius qui & Victor 162. contra Clementen fit Papa. Sed dyſenteria diſſolutus non multò poſt moritur.

Anſelmus Lucenſis Epiſcopus Hildebrandi Papæ cooperator indefeſſus apud Mantuam exulans moritur, qui in Hieremiam & in Pſalmos tractatus ædidit, & doctrinam Hildebrandi libro luculento confirmauit, cuius ſanctitas miraculis declarata eſt.

Domeſticæ aues, pauones, gallinæ & anſeres, ſe à domibus extrahentes, omnes fiunt ſyluaticæ.

Victor Papa. 1087 31 27 Inter Imperatorem & Saxones vario euentu ſæpe pugnatur. 21

Venetianis meditantibus auferre corpus ſancti Nicolai à Mirrea Lyciæ à Turcis deſolata præoccupauerũt eos, Barenſes ciues numero 47. ab Anthiochia Mirream venientes, qui à quatuor tantum Monachis ibi inuentis extorſerunt oſtendi ſibi tumbam ſancti, qua effracta oſſa ſancti Nicolai in olei liquore natantia, integro numero extraxerunt, & Barum cum gloria detulerunt. Facta eſt autem hæc tranſlatio anno 745. à depoſitione ſancti Nicolai.

Sanctus Arnulphus ex Abbate ſancti Medardi poſtmodum etiam ad pontificatum ciuitatis Sueſſonicæ promotus, pro pacis reintegratione inter Flandrenſes Flandriam venit, atque in vico nomine Aldenburch Eccleſiam ſancti Petri iam diuinis miraculis illuſtratam, cœnobium Monachorum fecit, ordinem regularis vitæ inſtituit, tandemque in eodem monaſterio & finem vitæ & ſepulturam ſecundum quod ipſe prædixerat, accepit.

Piſces in aquis moriuntur.

1088 32 28 In Hiſpania rex Galliciæ Auſul Sarracenos fortiter debellat, & Tolletum maximam eorum vrbem per aliquot annos obſeſſam, tandem expugnat, & cultum Chriſtianitatis in ea dilatat. 22

Vrbanus Papa. Odo rex Monacho Cluniacenſi Epiſcopus Hoſtienſis, contra Imperatorem & Guibertum 163. fit Papa, & Vrbanus nominatur. Hinc in Eccleſia ſcandala & in regno augeſcunt diſsidia, dum alter ab altero diſsidet, dum regnum & ſacerdotiũ diſſentit, dum alter alterũ excommunicat, alter alterius excommunicationem aut ex cauſæ aut ex perſonæ præiudicio contemnit, dumq; alter in alterũ excommunicandi authoritate magis ex ſuo libitu quàm ex iuſtitiæ reſpectu abutitur, authoritas illius qui dedit poteſtatem ligandi ac ſoluendi omnino deſpicitur. Nimirum vt pace omnium bonorum dixerim, hæc ſola nouitas non dicam hęreſis, nec dum in mundo emerſerat, vt ſacerdotes illius, qui dixit regi apoſtata & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant populũ, quòd malis regibus nullam debeant ſubiectionem, & licet ei ſacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec periuri dicantur, qui contra regem ſenſerint, imò qui regi paruerit, pro excommunicato habeatur, qui contra regem fecerit à noxa iniuſtitiæ & periurij abſoluatur.

1089 33 29 Godefrido Godefridi Gibboſi ex ſorore nepoti tandem datur ducatus Lothariugiæ. 23

Annus

Annus peſtilens maximè in Occidentali parte Lotharingiæ, vbi multi ſacro igne interiora cõſumente com putreſcentes, exeſis membris inſtar carbonum nigreſcentibus, aut miſerabiliter moriuntur, aut manibus ac pedibus putrefactis truncati miſerabiliori vitæ reſeruantur, multi verò neruorũ contractione diſtorti tormentantur.

34 30 Henricus Imperator ad debellandos aduerſantes ſibi Italiam petit. 24 1090

Hermandus tyrannus à Saxonia Lotharingiam repetens ad concitandos regni motus laborat, qui dum muro caſtelli cuiuſdam incautè approximat, iacto de turri ſaxo in capite percutitur & moritur.

Metis corpus ſancti Clementis primi Epiſcopi ab Apoſtolis illic ordinati inuentum leuatur.

In Saxonia Egbertus comes dum fideles Imperatoris bello inſequitur & ipſe perimitur.

Sterilitas frugum terræ augeſcit, & fames paulatim irrepit.

35 31 Henricus Imperator in Italia caſtella & munitiones aduerſantium ſibi expugnat, Mantuam quoque obſidet & capit. 25 1091

36 32 Incentoribus Saxonici belli omnibus penè peremptis, Saxones pertæſi malorum compoſita inter ſe pace, quieſcunt ab omni motu bellorum. 26 1092

Dominus Iuo ſancti Quintini Beluacenſis præpoſitus à Papa Vrbano conſecratus, fit Carnotenſis Epiſcopus.

Guillelmus Anglorum rex vir ſingularis cenſuræ & ſeueritatis obijt, Guillelmus filius eius ei ſuccedit.

37 33 Conradus filius Imperatoris Henrici in Italia ſe ad patris ſui aduerſarios contulit, & multis ſe à patre ad filium vertentibus hæc res priores patris victorias multùm obfuſcat, & vires eius attenuat. 1 1093 *Guilelmus.*

Iaculum ignitum à meridie ad Aquilonem per cœlum ferri viſum eſt Kalendis Auguſti, prima hora noctis.

38 34 Dominus Girardus Cameracenſis Eccleſiæ Epiſcopus obijt, a cui Gualcherus ſuccedit, ſed ipſo poſtea ab Epiſcopatu expulſo, Manaſſes ordinatur Epiſcopus. 2 1094

In Gallia & Germania grauis hominum mortalitas facta eſt.

In Italia qui ad Imperatorem ab hoſtibus eius ſe tranſtulerãt, eo ad Galliam reuerſo omnes penè ad hoſtes eius rurſum tranſeunt, & munitiones ab eo expugnatas contra eum muniunt.

Pontificante in vrbe Laudunenſi Eluiando, mulier quædam in proximo manens, habebat generum iuuenili ſpecie decorum, quem multa diligentia pro amore filiæ ſuæ accurabat. Vnde & orta turbis ſuſpicio de muliere & genero ſuo inter vicinos homines, valde eam turbauit. Quæ impatienter ferens famam ſuam homini opprobrio turpari iniuriæ ſuæ cauſam in eum retorſit, & clandeſtina machinatione, vt occideretur à duobus pueris procurauit. Poſtmodum verò ad pœnitentiam facti homicidij conuerſa, cuidam presbytero per confeſsionem peccatum ſuum reuelauit. Sed elapſo aliquanti temporis ſpacio, presbyter idem cum ea litigans, malum, quod fecerat ei in faciem exprobrauit. Quo audito parentes hominis occiſi, properantes nunciauerunt vicedomino Laudunenſi, iubente vicedomino vocata mulier venit, & qualiter hominem occidiſſet nequaquam celauit. Iudicatum eſt igitur eam ignibus debere concremari, ſed prius ducta ad Eccleſiam beatæ Dei genitricis Mariæ peccatum ſuum coram Deo & hominibus ex ordine narrauit, & ſic meritis & precibus ſanctiſsimæ virginis Mariæ ſeipſam fideliter commendauit. Deinde miſſa in ignem incendium nul-

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

latenus ſenſit: Sed diuina protegente gratia, conſumpto igne ipſa permanſit illæſa. Quod factum cognati hominis occiſi non diuinæ virtuti aſcribentes, ſed fragilem potius lignorum materiam cauſantes, iterum ſuccendunt ignem circa eam fortioribus lignis, ſed nihil profecerunt. Iteratu enim miraculo, ſeruauit eam Deus incolumem ab exuſtione ignis ad laudem ſui nominis ſuæque genitricis gloriam & honorem. Egreſſa igitur ex incendio non ſolum carne, ſed etiam veſte & carne illæſa, ad Eccleſiam ſanctæ Dei genetricis omni populo applaudente ducta eſt, & poſt laudes Deo redditas volente Deo paucis diebus tranſactis, tranſijt ab hoc ſeculo.

1095 39 35 Elimandus bonæ memoriæ Laudunenſis Epiſcopus obijt, Iugelrandus ſuccedit Flimando. 3

Fames diu concepta grauiſsimè ingrauatur & fit annus calamitoſus multis fame laborantibus, pauperibus per furta & incendia ditiores grauiter vexantibus.

Cum valido ventorum turbine etiam terræmotus factus eſt media nocte, quarto idus Septembris.

Rex Anglorum à fratribus ſuis bellè ſollicitatur in Normannia & Anglia.

In multa terrarum parte pridie nonas Aprilis circa diluculum ſtellæ complures ſimul de cœlo in terram cecidiſſe viſę ſunt, inter quas vnam maximam labi in terram cum quidam in Francia ſtuperet, & notato loco vbi labi viſa eſt cum aquam, vbi fudiſſet fumum, cum feruoris ſono inde exire magis ſtupuit.

Henricus comes Louanienſis perimitur.

In comitatu Namucunſi panem ſubcineritiū quaſi ſanguine infectum vidimus.

Rex Hungarorum moritur.

Vrbanus per Burgundiam & Franciam habitis concilijs Hildebrandi decreta renouat & confirmat, Philippum regem Francorum qui viuente vxore ſua ſuperduxerat alterius viuentis vxorem, excommunicat.

Hoc anno ſacro igne multi accenduntur, membris inſtar carbonum nigreſcentibus.

1096 40 36 Ecclipſis lunæ facta eſt tertio idus Februarij, rurſum ſeptimo idus Auguſti ecclipſis lunæ facta eſt. 4

Occidentales populi dolentes loca ſancta Hieroſolymorum à gentibus prophanari, Turcos etiam terminos Chriſtianorū iam multa ex parte inuaſiſſe, innumerabiles vna inſpiratione moti, & multis ſignis ſibi oſtenſis alij ab alijs animati, duces, comites, potētes, nobiles & ignobiles, diuites, pauperes, liberi et ſerui, Epiſcopi, clerici, Monachi, ſenes et iuuenes, pueri et puellę, omnes vno animo nullū vllo angariante vndiq; concurrunt, ab Hiſpania, à Prouincia, ab Aquitania, à Britannia, à Scotia, ab Anglia, à Normannia, à Francia à Lotharingia, à Burgundia, à Germania, à Longobardia, ab Apulia, & ab alijs regnis virtute & ſigno ſanctæ crucis ſignati & armati, vltum ire parant iniurias Dei in hoſtes Chriſtiani nominis, & quanto quiſq; hactenus ad exercendam mundi maliciam erat pronior, tanto nunc ad exercendam vltro Dei militiam fit promptior, firmiſsima pace interim vbiq; compoſita, & primo Iudęos in vrbibus in quibus erant aggreſsi, eos ad credendum in Chriſtum compellunt credere, nolentes bonis priuant, trucidant, vrbibus eliminant. Aliqui Iudæorum cœlo tenendæ Patrię legis ducti, ſe mutuò trucidant, alij ad tempus ſe credere ſimulantes, poſt ad Iudaiſmum reuoluuntur.

Y

Eminebant

Eminebant in hoc Dei hoſtico dux Lotharingiæ Godefridus, & fratres eius Euſtachius & Balduinus, Anſelmus de Ribodimonte, Balduinus comes Montenſis, Robertus comes Flandrenſis, Stephanus comes Bleſenſis, Hugo Magnus frater Philippi regis Francorum, Robertus comes Normannorum, Raymundus comes ſancti Egydij, Baiamundus dux Apuliç, & Tancredus nepos eius. Horum omnium curam Apoſtolica authoritate ſuſcepit vir eximius Hamarus Podienſis Epiſcopus, eiſq; conſilio & doctrina vſq; ad captam Antiochiam plurimum proficuus fuit. Huius etiam viæ incitator Petrus quidam eremita fuit, qui vſque ad captam Hieruſalem in multis vtilis cum exercitu Dei perſeuerauit.

41 37 Cometes in occidente apparuit, tota prima hebdomada Octobris. 5 1097

Nimia aquarum inundatione Autumnalis ſatio impeditur, & ſterilitas frugum terræ ſequitur.

Exercitus Dei aggreſſus terminos Paganorum viriliter agit, primumq; eius fuit bellũ ad pontem Pharphar fluminis nono Kalendas Martij, vbi multi Turcorum occiſi ſunt. Secundum eis bellum fuit apud Niceam tertiò nonas Martij, in quo etiam Pagani victi ſunt. Capta ergo Nicea, capta Laoditia, cùm eſſent pluſquam trecenta millia armatorum in exercitu Chriſtianorum, tanta ei omnium rerum ſuppetebat copia, vt aries vno nummo, bos vix duodecim nummis venderetur.

Lanfranco Cantuarienſi Archiepiſcopo defuncto, Anſelmus abbas Beccenſis pro ſua ſanctitate & doctrina non ſolum in Normannia ſed etiam in Anglia iam celeberrimus ſuccedit in præſulatu. Qui licet à rege Guillelmo & principibus terræ, totiuſq; Eccleſiæ conuentu ſuſceptus honorificè fuiſſet: multas tamen moleſtias & tribulationes poſtmodum ſub ipſo rege paſſus eſt pro ſtatu Eccleſiæ corrigendo. Nam reges Angliæ hanc iniuſtam legem iam diu tenuerant, vt electos Eccleſiæ præſules ipſi per virgam paſtoralem Eccleſijs inueſtirent.

42 38 Obſeſſa Antiochia in tantum attenuati ſunt Chriſtiani propter omnium rerum penuriam, vt tanto exercitu vix centũ boni equi inuenirentur, & tamen quamuis ex deſperatione rerum multi ſe ſubſtraxerint, multi etiam repatriauerint, nono obſidionis menſe capta Antiochia Chriſtiani à Paganis verſa vice obſeſsi tanta fame afflicti ſunt, vt vix aliqui ab humanis carnibus abſtinerent: ſed confortati à Deo per inuentam eius lanceam à tempore Apoſtolorũ non viſam, ipſa lancea eos præcedente obſeſsi cum obſeſſoribus concurrerũt 4. Kalendas Iulij, & hoc tertiò bello victoriam adepti ſunt. Quartum bellum eis fuit in Romania Kalendis Iulij, & ibi Turci victi ſunt. 6 1098

Commiſſa Antiochia duci Baiamundo Chriſtiani propter vitandum tedium & famem & maximè propter diſcordias principum proficiſcuntur in Syriam, & expugnatis Marra & Barra vrbibus Sarracenorum & multis regionum caſtellis, tanta ibi rurſum fame affecti ſunt, vt corpora Sarracenorum iam fœtentia comedere compulſi ſunt.

Conradus Vltraiectenſis Epiſcopus feria quarta Paſchæ poſt miſſam à ſe celebratam à quodam ſuorum in domo ſua perimitur.

In Epiſcopatu Lingonenſi ſitum noſcitur eſſe cœnobiũ nomine Moliſmus, fama celeberrimum, religione conſpicuũ, hoc à ſui exordio magnis ſub breui tempore diuina clementia ſuæ gratiæ muneribus illuſtrauit, viris illuſtribus nobilitauit, nec minus amplum poſſeſsionibus quàm clarũ virtutibus reddidit. Cæterũ poſſeſsionibus, virtutibuſq; diuturna non ſolet eſſe ſocietas. *Ciſtercienſis ordo incipit.*

Hoc

Hoc quidam ex illa ſancta congregatione viri nimirum ſapientes, altius intelligentes, elegerunt potius ſtudijs cœleſtibus occupari, qui terrenis implicari negocijs. Vnde & mox virtutum amatores de paupertate fœcunda virorum ceperunt cogitare, ſimulq; aduertentes ibidem etſi ſanctè honeſteq; viueretur, minus tamen pro ſui deſiderio atq; propoſito ipſam quam profeſsi fuerant regulam obſeruari, loquuntur alterutrum quod ſingulos monet, pariterq; inter ſe tractant, qualiter illum verſiculum adimpleant: reddam tibi vota mea quæ diſtinxerunt labia mea. Quid plura? Vnus & viginti Monachi vnæ cum patre ipſius monaſterij beatæ ſcilicet memoriæ Roberto egreſsi, communi conſilio, communi perficere nituntur aſſenſu, quod vno ſpiritu cõceperunt. Igitur poſt multos labores ac nimias difficultates, quas omnes in Chriſto piè viuere volẽtes pati neceſſe eſt, tandem deſiderio potiti, Ciſtertium deuenerunt, locum tunc ſcilicet horroris & vaſtæ ſolitudinis. Sed milites Chriſti loci aſperitatem ab arcto propoſito, quod iam animo conceperant, non diſsidere iudicantes, vt verè ſibi diuinitus pręparatũ tam gratum habuere locum quàm charum propoſitum.

Hoc igitur anno ab incarnatione ſcilicet Domini 1098. venerabilis Hugonis Lugdunenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi, ſedis Apoſtolicæ tunc legati, & religioſi viri Vualterij Cabilonenſis Epiſcopi, nec non & clariſsimi principis Odonis Burgundiæ ducis freti conſilio, authoritate roborati, inuentam eremum in abbatiam conſtruere ceperunt, præfato abbate Roberto ab illius diœceſis Epiſcopo videlicet Cabilonenſis ſuſcipiente curam virgamq; paſtoralem cæteris ſub ipſo in eodem loco firmantibus ſtabilitatem. At verò poſt non multum temporis factũ eſt, vt idem abbas Robertus requirentibus eum Monachis Moliſmenſibus Papæ Vrbani ſecundi iuſſu Vualterij Cabilonenſis Epiſcopi licentia & aſſenſu Moliſmum reduceretur, & Albericus vir religioſus & ſanctus in ipſius loco ſubſtitueretur. Hoc ſanè inter vtramq; Eccleſiam Sequeſtro pacis gratia retento, & Apoſtolica authoritate confirmato, vt ex eo iam tempore neutra earum vtriuſlibet Monachum ad habitandũ ſine commendatione regulari ſuſciperent, quo facto nouum monaſterium noui patris ſollicitudine & induſtria in breui & nõ mediocriter Deo cooperante in ſancta conuerſatione profecit, opinione claruit, rebus neceſſarijs creuit.

Multis in locis quinto Kalendas Octobris cœlum quaſi ardere viſum eſt nocturno tempore, & ſequuta eſt animaliũ peſtilentia, & ſegetes nimio imbre & aurigine corruptæ ſunt.

1099 | 43 | 39 | Chriſtianis Turcas fortiter debellantibus, eorumque vrbes & | 7
caſtella ſibi bellando vendicantibus, contigit apud quoddam munitiſsimum caſtrum nomine Archas, à Hieruſalem octo manſionibus ſitum, multos eorum perire, cum quibus & Anſelmus de Ribodimonte lapide percuſſus in capite occubuit, hoc ſolummodo poſt acceptum vulnus ter verbum repetens, Deus adiuua me. Erat autem vir prudentiſsimus, & exercitui ſatis vtilis, atque erga beatum martyrem Quintinum adeò deuotus, vt ſingulis annis ſolennitatem eiuſdem martyris die ſuo clericis vndecunq; congregatis contra ſe celebrari faceret, eiſque poſt peractum officium copioſam refectionis menſam pararet. Exercitus autem Dei diuino monitu in interiora profectus, larga Dei manu refocillatus eſt, quia ciues & caſtellani illius regionis legatos cum multis donarijs ad eos præmittebant parati etiam oppida vel vrbes eis tradere, à quibus Chriſtiani ſecuritate accepta, & indicto vrbibus tributo, interim etiam multis eorum qui ſe ſubtraxerant ad eos, apud Tyrum recurrentibus, tandem peruenerunt Hieruſalem, eaque obſeſſa cum laborarent

pro

Romanorum.		Francorum.		Anglorum.		Hieroſolymorum.	Anno domini.

pro victus & maximè pro aquæ penuria, omes ex communi decreto nudis pedibus quotidie orando circuibant vrbem. Octauo ergo talis humiliationis die obſidionis autem triceſimo nono capta eſt Hieruſalem idibus Iulij, in ſexta feria, & in templo Salomonis & in porticu eius Chriſtiani cum Paganis quinto bello conſerto tanta in eis cæde debacchati ſunt, vt in ſanguine occiſorum equitarent vſq; ad genua equorum. Cumq; ordinatum eſſet, qui Hieruſalem deberent retinere, iam principibus de repatriando agentibus, ecce rex Sarracenorum ad debellandos eos venit Aſcaloniam cum centum millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cùm occurriſſet exercitus Domini in quo non pluſquam quinque millia equitum & quindecim millia peditum erant, Deo pro ſeruis ſuis ad ſe reclamantibus pugnante & nube eos ab æſtu ſolis defendente, Sarraceni ſolo Chriſtianorum impetu territi, omnes proiectis armis fugerunt, & in hoc ſexto bello quarto Kalendas Auguſti facto cæſa ſunt centum millia Sarracenorum, in porta verò Aſcaloniæ ſuffocati ſunt ad duo millia. Eorum qui in mari perierunt, & qui inter ſpineta ſyluarum conſumpti ſunt, numerus neſcitur. Duce autem Godefrido electo ad principandum remanentibus in Hieruſalem cæteri principes repatriant.

Capta eſt Hieruſalem poſt annos circiter quadringentos ſaxaginta, ex quo ſub Heracliano Imperatore ſecunda vice capta poſſeſſa eſt à Sarracenis.

44 40 Guibertus & Vrbanus, qui de Papatu Romano contende- 8 1 1100 *Godefridus.*
bant moriendo finem faciunt ſuæ contentionis.

Raginerus, qui & Paſchalis Romanæ Eccleſiæ 164. præſidet. *Paſchalis Papa.*

Godefridus dux Lotharienſium & princeps Hieroſolymitanorum moritur, Balduinus frater eius in regno ei ſuccedit.

Guillelmus rex Anglorum moritur, eique ſuccedit in regno frater eius Henricus.

Robertus comes Flandrenſis ab Hieroſolymis repatrians detulit ſecum brachium ſancti Georgij martyris, quod Eccleſiæ Aquicinenſi tranſmiſit.

45 41 Conradus filius Henrici Imperatoris adhuc patri rebellis, in 1 1 1101 *Guillelmus.*
Italia moritur. *Balduinus.*

Henricus Imperator Henricum Lenburgenſem aduerſantem ſibi debellat, & expugnatis eius caſtellis eum ad deditionem cogit, ſed Imperator ei multa ſumma gratiam ſuam redimenti, etiam ducatũ Lotharingiæ donat.

46 42 Roberto Flandrenſium comite inquietante vrbem Came- 2 2 1102
racum, Henricus Imperator contra eum proficiſcitur, & aliquibus eius caſtellis expugnatis, aſperitate inſtantis hyemis redire compellitur.

47 43 Henricus Imperator ſedatis Saxonum motibus, pacem in 3 3 1103
quadriennium conſtituit.

Legiæ generali conuentu habito, Robertus comes Flandrenſium in gratiam imperatorum recipitur.

48 44 Hieroſolymitæ Accaron vrbem capiunt. 4 4 1104

49 45 Vigilia natalis Domini terræmotus magnus factus eſt in 5 5 1105
Hieroſolymis.

Hieroſolymitæ innumerabilem paganorum multitudinem glorioſa victoria conterunt.

Filius Imperatoris Henrici à patre auerſus quoſcunq; poteſt abeo auertit, & ſub obtentu meliorandæ reipublicæ & reſtaurandæ Eccleſiæ in eum inſurgit.

Duo orbes in modum ſolis forma & lumine quotidiano ſoli ſimiles apparue-

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Anglorum.		Hierosolymorum.

apparuerunt, omnium colorum ſpecie radiantes adinſtar arcus cœleſtis.

1106 50 46 Quartò nonas Februarij ſtella per diem viſa eſt in cœlo ab 6 6 hora tertia vſq; ad horam nonam, quaſi cubito diſtans à ſole.

Henricus Imperatoris filius contra ius naturæ & fas legum in patrem inſurgens, quàm indignè eum tractauerit, declarat Epiſtola ex ore ipſius patris ſcripta ad Philippum regem Francorum.

Pridie idus Februarij apud Barum Italiæ ſtellæ viſæ ſunt in cœlo per diem, nunc quaſi inter ſe concurrentes, nunc quaſi in terram cadentes.

Toto penè menſe Februario cometes apparuit, imperatore Henrico moriente Leodij, filius eius Aquiſgranũ venit, & volens venire Leodiũ contra patrem ſuũ quinta feria Dominicæ cœnæ, præmiſit ſuos præoccupare pontem apud Vinſatum, ne quis venienti ſibi obſtaret. Sed militibus patris concurrentibus ad occupandum pontem, milites filij à ponte repelluntur, alijs eorum captis, alijs in Moſam dimerſis alijs occiſis, inter quos etiam Bruno comes occiſus eſt, ſicq; filius contra patrem veniens rediit inglorius.

Colonienſibus fidem imperatoris ſeruantibus, & eorum Archiepiſcopo filium imperatoris cõtra patrem ſuum animante, Colonia obſeſſa oppugnatur, ſed non expugnatur. Interim Henricus Imperator Leodij moritur, eique ſuccedit filius æquiuocus eius.

Dux Henricus qui ab Imperatore ad filium eius animo tranſiens eum contra patrem ſuum conſilio ſuo armauit, & à filio ad patrem rediens partes filij debellauit, mortuo imperatore ſe vt reum maieſtatis filio regis dedit, & ab eo captus cuſtodiæ traditur, de qua ipſe per induſtriam ſuam euaſit, ducatus eius datur Godefrido Louanienſi comiti.

Henricus. 1107 i 47 Henricus exdux affectans repetere ducatum, occupat oppi- 7 7 dum Aquiſgrani contra Godefridum ducem, ſed hoc non ferens Godefridus, oppidum Aquenſe violenter irrupit, oppidanos à facie Henrici exterruit, aliquos potentes comites & multos nobiles cæpit. Ipſe Henricus cum filijs ſuis vix fuga euaſit, vxorem eius capere dux indignum duxit, comites & honoratiores eorum quos cæperat per conditionem ſub ſe militandi ſibi conciliatos, ad fidelitatem ſuam adduxit.

Bellum apud Tenechebray inter Henricum regem Anglorum & fratrem eius Robertum comitem Normannorum, vbi rex Henricus victoriam adeptus, penè omnes principes Normanniæ aut occidit aut cæpit, & ſic Normanniam obtinuit.

Albericus abbas Ciſtercij ſupernæ vocationis brauium, ad quod ibidem per nouem annos non in vacuum cucurrit, decimo appræhendit. Cui ſucceſſit Dominus Stephanus homo natione Anglicus, religionis, paupertatis diſciplinæq; regularis ardentiſſimus amator, fideliſſimus æmulator. In huius verè diebus verum eſſe patuit, quod ſcriptum eſt, Oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius ad preces eorũ. Nam puſillus grex hoc ſolum plangeret, quòd puſillus eſſet, hoc ſolùm inquam metuerent, & metuerẽt vſq; ad deſperationem penè Chriſti pauperes, ſuæ ſe non poſſe relinquere paupertatis hæredes, vicinis quippe hominibus vitæ quidem in eis honorantibus ſanctitatem, ſed abhorrentibus auſteritatem & ita reſilientibus ab eorum imitatione quibus appropinquabant deuotione, Deus cui facilè eſt de exiguis magna, de paucis facere multa multorum præter ſpem ad ipſorum imitationem excitauit corda, ita vt in cella probandi nouitiorum tam clerici quàm laici & ipſi ſecundum ſæculum nobiles atq; potentes 30. pariter cohabitarent. Ex qua cœlica viſitatione tam ſubita tam læta, lętari non immeritò iam tandem cœpit ſterilis, quę non pariebat, quoniam multi facti ſunt filij deſertæ. Nec ceſſauit ei Deus in dies multiplicare gentẽ, magnificare læticiam, donec tam ſuis, quàm de filijs

filiorum

filiorum ſuorum viginti infra annos circiter duodecim de ſolis patribus monaſteriorum tanquam nouella oliuarum in circuitu menſæ ſuæ læta mater conſpiceret. Non enim arbitrata eſt incongruum ſi ſancti patris Benedicti, cuius amplectabatur inſtituta, imitaretur & exempla: Porrò à principio cùm nouos in ramos nouella cœpiſſet pullulare plantatio, venerabilis pater Stephanus ſagacitate peruigili miræ prouiderat diſcretionis ſcriptum, tanquam putationis ferramentum ad præcidendos, videlicet ſchiſmatum ſurculos, quicunq; ſuccreſcentes mutuæ pacis exorturum præfocare poterant fructum. Vnde & ſcriptum illud chartã charitatis competenter voluit nominari, quòd ea tantum, quæ ſunt charitatis, tota eius ſeries redoleat, Ita vt penè nil aliud vbiq; ſui proſequi videatur, quòd nemini quicquã debeatis, niſi inuicem diligatis: Quæ quidem charta ſicut ab eodem patre digeſta, & à præfatis 20. abbatibus confirmata, ſigilli quoq; Apoſtolici authoritate munita eſt, largius continet ea, quæ diximus, ſed nos ſummam tantùm eorum hic breuiter perſtringemus.

Abbas Ciſtertij & fratres eius non immemores ſponſionis ſuæ regulam beati Benedicti in loco illo ordinatam vnanimiter ſtatuerunt tenere, reijcientes à ſe quicquid regulæ refragabatur, froccos, videlicet & pelliceas eſtamina caputia quoq; & femoralia pectinia & coopertoria ſtramina lectorum, ac diuerſa ciborum in refectorio fercula, ſagimen etiam & cætera omnia quæ puritati regulæ aduerſabantur. Sicq; rectitudinem regulæ ſupra cunctum vitæ ſuæ tenorem ducentes, tam in eccleſiaſticis quàm in cæteris obſeruationibus regulæ veſtigijs ſunt adæquati ſeu confirmati. Exuti ergo veterem hominem, nouum ſe induiſſe gaudebant, & quia nec in regula nec in vita ſancti Benedicti eundem doctorem legebant poſſediſſe eccleſias, vel altaria, ſeu oblationes & ſepulturas, vel decimas aliorum hominum, ſeu furnos, molendina, aut villas, vel ruſticos, nec etiam fœminas monaſterium eius intraſſe, nec mortuos ibidem excepta ſorore ſua ſepeliſſe. Ideo hęc omnia abdicauerunt dicentes: Vbi beatus pater Benedictus docet, vt monachus à ſæcularibus actibus ſe faciat alienum, ibi liquidò teſtatur, hoc non debere verſari in actibus vel cordibus monachorum, qui nominis ſui ethymologiam hæc fugiendo ſectari debent. Decimas quoq; aiebant à ſanctis patribus (qui organa erant ſpiritus ſancti, quorumq; ſtatuta tranſgredi ſacrilegium eſt) committere in quatuor partitiones diſtributas, vnam ſcilicet epiſcopo, alteram præsbytero, tertiam hoſpitibus, ad illam eccleſiam venientibus, ſeu viduis & orphanis, ſiue pauperibus aliundè victum non habentibus, quartam reſtaurationi eccleſiæ. Et quia in hoc computu perſonam monachi, qui terras ſuas poſſidet, vnde & per ſe & per pecora ſua laborando viuat, non reperiebant, idcirco hæc veluti aliorum ius iniuſtè ſibi vſurpare detrectabant. Ecce huius ſeculi diuitijs ſpretis cœperunt noui milites Chriſti cum paupere Chriſto pauperes inter ſe tractare, quo ingenio quoúe artificio, ſeu quo exercitio in hac vita ſe hoſpites & pauperes ſuperuenientes, quos vt Chriſtum ſuſcipere præcipit regula, ſuſtentarent. Tuncq; definierunt ſe conuerſos laicos barbatos licentia epiſcopi ſui ſuſcepturos, eosq; in vita & morte excepto monachatu, vt ſemetipſos tractaturos & homines etiam mercenarios, quia ſine adminiculo iſtorũ non intelligebant ſe plenariè die nocteq; præcepta regulæ poſſe ſeruare, ſuſcepturos quoq; terras ab habitatione hominum remotas, & vineas, & prata & ſyluas aquasq; ad faciendos molendinos, ad proprios tamen vſus & ad piſcationem, & equos pecoraq; diuerſa neceſsitati hominum vtilia, ad exercendas agriculturas inſtituiſſent, decreuerunt vt prædicti conuerſi domos illas regerent, non monachi, quia habitatio monachorum ſecundum regulam debet eſſe in clauſtro ipſorum, Quia etiam beatum Benedictum, non in ciuitatibus, nec in caſtellis

Anno domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hieroſolymorum.*

aut in villis, ſed in locis à frequentia populi ſemotis, cœnobia conſtruxiſſe ſancti viri illi ſciebant, idem ſe æmulari promittebant. Et ſicut ille per duodenos monachos monaſteria conſtructa adiuncto patre diſponebat, ſic ſe facturos confirmabant.

1108 2 48 Henricus Imperator contra Robertum Flandrenſium comitem vadit, & pacto pacis magis vtrinq; ſimulato quàm compoſito penè inefficax redit. 8 8

Baiamundus dux Apuliæ contracto vndecunq; exercitu accingitur ad inuadendum Conſtantinopolitanum imperium.

1109 3 49 In parrochia Legienſi porca enixa eſt porcellum habentem faciem hominis. 9 9

Natus eſt etiam pullus gallinæ quadrupes.

Imperator Henricus contra Hungaros vadit, ſed facto pacto redit.

Philippus rex Francorum obijt, Ludouicus filius eius poſt eum regnat annis 28.

Obijt etiam Anshelmus Archiepiſcopus Cantuariæ, qui nonnulla opuſcula ſcripſit vtilia, ſicut deſcriptio vitæ eius commemorat.

Obijt etiam Hugo vir ſanctus abbas Cluniacenſis, cui ſuccedit Pontius.

Hoc anno ſacro igne multi accenduntur, membris inſtar carbonum nigreſcentibus.

Ludouicus. 1110 4 1 In menſe Iulio Cometes apparuit, radios dirigens ad auſtrum, multis conficientibus hoc ſigno portendi futuram regis Henrici quinti expeditionem Italiam verſus. 10 10

Sanctus Guibertus fundator Gemelacenſis cœnobij, quem Deus multis miraculis per annos duodecim clarificauerat, aſſenſu generalis ſynodi ab Oberto Legienſi epiſcopo eleuatur, cum mirabili concurſu & gaudio populorum.

Balduinus. 1111 5 2 Henricus rex Romam vadit, propter ſedandam diſcordiam quæ erat inter regnum & ſacerdotium, quæ cæpta à Papa Gregorio ſeptimo, qui & Hildebrandus nominatus eſt, & exagitata à ſucceſſoribus eius, Victore & Vrbano & præ omnibus à Paſchali magno ſcandalo erat toti mundo, Rex autem vti nolens authoritate & conſuetudine & authoralibus priuilegijs Imperatorum, qui à Carolo Magno, qui poſt de regibus Francorum imperauit Romanis, iamq; per trecentos & eò amplius annos imperauerant ſub 63. apoſtolicis, dabat licitè epiſcopatus & abbatias, & per annulũ & per virgã. Contra hanc maiorum authoritatem cenſebant Papæ ſynodali iudicio non poſſe nec debere dari per virgã vel per annulum epiſcopatum aut aliquam eccleſiaſticam inueſtituram à laicali manu, & quicunq; ita epiſcopatum aut aliã eccleſiaſtici iuris inueſtiturã accipiebant, excommunicabantur, propter hanc præcipuè cauſam rex Romam tendebat, & ſi qui Longobardorum quoquo modo ei reſiſtere volebant, potenter eos proterebat. 11 1

In reconciliatione autem quæ facta eſt inter Imperatorem & Papam, nam ipſum Papam cum epiſcopis & Cardinalibus cæperat die paſchæ Henrico in Imperatorem coronato, poſt lectum Euangelium tradidit ei Papa ante altare Apoſtolorum Petri & Pauli in oculis omnium principum priuilegium de inueſtitura epiſcopatuum vel abbatiarum, tam per annulum quàm per virgam, ſcilicet vt regni eius epiſcopis vel abbatibus liberè præter violentiam & ſymoniam electis, inueſtituram virgæ & annuli conferat, poſt inueſtitionem verò canonice conſecrationem accipiat ab epiſcopo, ad quem pertinuerit.

Confirmatio pacis inter Apoſtolicum & Imperatorem dum in celebratione miſſæ traderet ei corpus & ſanguinem Domini noſtri IHESV Chriſti,

Domine

Domine Imperator, hoc corpus Domini natum ex Maria virgine, paſſum in cruce pro nobis, ſicut ſancta & apoſtolica tenet eccleſia, damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te, Datũ eſt idibus Aprilis indictione quarta.

6 3 Deo peccatis hominum offenſo, multa eueniunt hoc anno. 12 2 1112

In monte Caſtriloco eccleſia ſanctæ Vualdetrudis cum toto penè oppido arſit.

Eccleſia ſancti Michaëlis de periculo maris fulgurata, diuinitus arſit cum ędificijs appendentibus ſibi.

Vualdricus epiſcopus Laudunenſis ciuis ipſius vrbis à ſacramento perperam iurante cõmunitatis reuocare niſus à ſeditioſis ad arma concurrentibus, quod dictu nephas, eſt gladio cõfoſſus interijt, feria quinta hebdomadæ paſcalis, ſeptimo calendas Maij in litania maiore. Tumultuante etiam impetu confuſę multitudinis domus epiſcopi ſuccenditur, Vnde etiam ipſa mater eccleſia ſanctæ Mariæ, & eccleſia ſancti Ioannis baptiſtæ in abbatia monialium cũ alijs eccleſijs omnibus ex vicino appendentibus concremantur, in authores ſeditionis à rege Francorum tam ſeuerè eſt vindicatum, vt tam præſentes quàm futuros à ſimili ſcelere deterrere poſsit exemplum, ſed & antequã iſta gererentur violata fuerat eadem eccleſia ſanctę Dei genetricis proditione & homicidio cuiuſdam nobiliſsimi militis nomine Gerardi, qui erat dominus caſtri, quod vocatur Chariſiaens, quem in oratione poſitũ ante ſacram Chriſti imaginem homines ipſius epiſcopi facta coniuratione occiderunt.

Ante hos dies natus ibidem fuerat puer geminus, à clune duo ſuperius ſcilicet habens capita, duo vſq; ad renes cum ſuis brachijs habens corpora, qui baptizatus triduo quoq; vixit.

Sigebertus Gemblacenſis Monachus deſcriptor præcedentium in hoc libro temporum obijt, cui nos illa quæ ſequuntur fideli narratione ſubiecimus.

7 4 VValdrico Laudunenſi à ſuę vrbis ciuibus nequiter perempto, Hugo Aurelianenſis eccleſiæ Decanus ſubſtituitur, quo poſt 7. menſes mortuo, vir illuſtris Bartholomęus ad epiſcopatum Lauduncię ciuitatis prouehitur. Cuius induſtria & epiſcopalis eccleſia, quę incenſa fuerat in breui reparata, iterum conſecratur, & ciuitatis à prouincię deſolatione ſubleuata, in multis locis in quibus antea nunquam fuerat religionis feruor, & Dei cultus fundator, & inde in multas ac remotas etiam tranſmarinas regiones propagatur. 13 3 1113

Incipit ordo Ciſtercienſis.

BErnardus iuuenis egregius ſcientia, moribus, & genere clarus vir, poſtmodum magnæ virtutis exemplar futurus, Caſtellione caſtro Burgundiæ oriundus, cum germanis fratribus & alijs cominibus multis Ciſtercij habitu religionis induitur, & miro religioſitatis feruore conuerſatur.

In pago Bracatenſi circa Tornacum nix tanta cecidit nono calendas Maij, vt etiam ſyluas fregerit.

Balduinus rex Hieruſalem cum Rogero comite Antiochiæ contra Turcos vadit, ſed Rogero cum exercitu ſuo iuxta quendam fluuium reſidente, rex cum ſuis proceſsit, vt aduentum Turcarum exploraret, Turcæ verò montem quendam occupantes, inſidias per quatuor loca collocauerant, ſingulis inſidijs quatuor millibus equitum deputatis, à quibus rex inſperato vndiq; interceptus, mille quingentis ſuorũ interfectis miſerabili fuga eſt liberatus. Aſcalonitæ cognoſcentes abeſſe regem Balduinum cum graui multitudine Hieruſalem aſsiliunt, ſed non præualentes inefficaces redeunt. Turci cœnobium in monte Thabor ſitum funditus euertunt, monachos interficiunt, & omnia ſibi diripiunt.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hieroſolymorum.

Rex Hieruſalem Balduinus vxorem duxit relictam Rogeri ducis Siciliæ.

Apud Rauennam & Parmam ciuitates Italiæ, in agris & intra mœnia ſanguis pluit Iunio menſe.

1114 8 5 In ciuitate Beluacenſi à canonicæ ſedis apoſtolicæ legato concilium celebratur, hic eſt Cono vnus ex illis religioſis, qui Eremiticam vitam apud truncum Berenger, primò duxerunt, & Arroaſiam ordinis authores extiterunt, qui ordo vſq; hodie floret & creſcit. 14 4

Henricus Imperator cum magna optimatum ſuorum & totius regni gloria, natalē Domini celebrat Moguntiæ, ibiq; vxorem ducit Matildam filiam regis Anglorū. Poſt Iuonē, qui vita atq; doctrina ſua Cartonenſem eccleſiam illuſtrauit, quiq; inter cętera opera ſua illud volumen, quod decreta Iuonis dicunt, vtiliter compilauit, Gaufridus vitæ merito ac prudentia venerabilis Carnotenſem eccleſiā rexit. In Remenſi quoq; Metropoli poſt Manaſſem illuſtrem virum, exturbato inuaſore Geruaſio, Radulphus ſucceſsit, qui Viridis cognomen habuit.

1115 9 6 Lambertus bonæ memoriæ Attrebatenſis epiſcopus obijt, à tempore ſancti Vedaſti vſq; ad iſtum Attrebatenſis eccleſia proprio viduata præſule, Cameracenſi epiſcopo erat ſubiecta. Robertus ſuccedit in epiſcopatu Lamberto. Clareuallis fundatur. Idibus Nouembris in ſuburbio Antiochiæ, noctu terra dehiſcens, tres molas & adiacentes domos cum habitatoribus abſorbuit 15 5

1116 10 7 Hoc tempore Nobertus loci & ordinis Præmonſtratenſis fundator, de partibus Lotharingiæ oriundus, genere diuitijs atq; fœcundia ipſis etiam ſummis principibus familiaris atq; notiſsimus diuino feruore ſuccenſus, poſtpoſita ſæculi pompa repentes ad votum ſuum diaconus & præsbyter ſimul ordinatus, paupertatis Chriſti tunica induitur, & verbo prædicationis feruentiſsimè inſtans, baiulans ſibi crucem nudum nudus Chriſtum ſequitur, quorundam etiam religioſorum moribus exploratis, arctioris vitæ propoſitum & tunc temporis inauditam diſtrictionem arripit, & per aliquantum temporis nudis incedens pedibus, etiam brumali rigore, verbum Dei ſpargens, multos ab errore conuertit. 16 6

1117 11 8 Anshelmus Laudunicæ ciuitatis magiſter nominatiſsimus, literarum ſcientia clarus, vir morum honeſtate & conſilij maturitate venerabilis obijt, qui vtili ſtudio inter cætera opera in Pſalterium gloſas marginales atq; interliniares ordinauit. 17 7

1118 12 9 Menſe Ianuario tertio nonas ipſius feria quarta in aliquibus locis, ſed non vſquequoque terræmotus accidit, aliàs clementior, aliàs validior, adeò vt quarundam vrbium partes cum eccleſijs ſubruiſſe dicantur. 18 8

Moſa etiam fluuius iuxta abbatiam, quæ dicitur Suſtula, quaſi pendens in aëre fundum ſuum viſus eſt deſeruiſſe. Hoc ergo anno Leodium ciuitas multis plagis attrita eſt, menſe enim Maio quinto nonas eiuſdem, dum in maiori eccleſia veſperos celebrant, ſubitò tonitru cum terræmotu omnes ad terram ſtrauit, & fulmen à leua templi ingreſſum, non modicas cruſtas de muro hac illac diſiecit, deinde turrim ingrediens, multas trabium partes diffidit, Subſecutus fœtor intolerabilis, adeò vt multo aromatum odore vix potuerit expelli.

Item Iunio menſe 7. idus ipſius menſis circa horam nonam, nubes pluuię ſubitò rupta à monte qui dicitur Roberti ſubiectam ſibi partem ciuitatis penitus oppreſſam peſſundedit, adeò vt multas domos dirueret, & immenſam annonam perderet, & matrem duos infantes altrinſecus in brachijs amplexam necaret, & alios octo homines diuerſis in locis opprimeret. Pulſantibus veſperis ſabbato quidem, dum caput lauat puero manus, rubent ſanguine fluido.

A calendis etiam Iulij circa horam ſextam turbo nimis vehemens & obſcurus

ſcurus ciuitatem operuit,& nubes ex abrupto ſciſſa,ita omne tectum maioris eccleſiæ deuicit,vt & imbribus pateret, & totum pauimentum perfunderet. Ilicò à parte Aquilonis fulmen ingrediens,quendā clericum retro altare ſanctorum Coſmæ & Damiani in pulpitom legentem,& alterū ante crucifixum orantem,tertium de ſcriptorio eccleſiæ proximo egredientem,in ipſo eccleſiæ ingreſſu extinxit,ante fores quoq; eccleſiæ quendam laicum extinxit ſexto idus Iulij ab hora tertia vſq; nonam 4.turbines à 4. plagis cœli vrbem circulauerunt, ventus etiam magna vi intonuit,in vrbem multo imbre alluit.

Tertio nonas Auguſti primo noctis conticinio quaq; terrarum cum tonitru audirentur, & fulgura ſæpius micarent, in vrbe Leodium amplius ipſe turbo deſæuit, ita vt homines è ſtratis exilientes, eccleſias triſti cœtu complerent,& tota nocte ſupplicationibus intenderent,ſummo verò auroræ dilucu o à parte orientis ignis cum ingenti flamma circulauit tantus,vt omnes diuinitus cremari extimuerunt,poſt hoc magnus turbo erumpens ab occidente ipſum ignem viſus eſt aliquantulum obſcuraſſe,iterum autē quaſi victor ignis cum flamma recaluit,& iterum turbine reuertente paululum delituit, Tertiò etiam ipſe ignis recaluit,& tertio nihilominus turbine victus cecidit,hoc ſpectaculum à ſummo mane vſq; ad horam tertiam vehementer terruit.

Monſtrum quoddam Nammuti natum eſt,cui par nunquam vel rarò viſum eſt, videlicet biceps infantulus,qui hoc vidit teſtis eſt populus, hic tam ſexu duplex,quā cæteris ſimplex erat compage corporis. Tertio idus Decembris ad mediam noctem lucentibus ſtellis,cœlo ſereno,14.luna ecclipſim paſſa eſt, & contracto orbe multis coloribus,ſed maximè ſanguineo penè integra hora ſuffuſa eſt. Tertiodecimo calendas Ianuarij prima hora noctis, igneæ acies à Septentrione in orientem in cœlo apparuerunt,deinde per totum cœlum ſparſæ plurima noctis parte videntibus miraculo & ſtupori fuerunt.

Paſchalis Papa moritur, ſuccedit Ioannes Romanæ eccleſiæ cancellarius,& appellatur Gelaſius,At Imperator,quia electioni non interfuerat, Hiſpanum quendam nomine Burdinum ei ſuperior dinauit.

Balduinus ſecundus rex Hieruſalem moritur,frater Godefridi ducis Lotharingiorum, & primi regis Hieroſolymitarum, qui Godefridus princeps nobiliſsimus,cùm in regem conſtitutus fuiſſet, nunquam tamen in ea ciuitate,in qua Dominus ſpinis coronatus eſt,diadema portare conſenſit. Fuerūt autem filij Euſtachij Comitis de Bolonia ex Ida ſorore Godefridi Gibboſi ducis Lotharingorum, quibus de medio factis, tertius regnat Balduinus filius Hugonis comitis de Reiteſta.

Ventus vehementiſsimus in vigilia natalis Domini per totam diem & noctem durat.

Gelaſius Papa indicto Remis conſilio tranſgrediens alpes,in Gallias venit,& per Burgundiam & Gothiam, quæ prouincia ſancti Egydij dicitur, agit ſynodales cauſas, ad quem vir Dei Nobertus nudis vt erat incedens pedibus acceſsit,eiq; animi ſui propoſitum pandens,licentiam & authoritatem ſeminandi vbiq; verbum Dei ab eo accepit.

Henricus Imperator ab Italia in Lotharingiam repatriat,& ſecundum illud:qui à multis timetur, neceſſe eſt vt multos timeat, coniuratos in ſe regni princeps,modò minis, modò blanditijs, modò vi, modò ſatisfactione ad pacem inuitat.

13 10 Gelaſius Papa Cluniaci moritur & ſepelitur. 19 9 1119

Guido Viennenſis archiepiſcopus, Stephani Burgundionum Comitis germanus in Papam eligitur, & Calixtus vocari deſignatus, Cluniaci benedicitur, conſilium quoq; à prædeceſſore ſuo indictum Remis ab eo mediante Octobri menſe celebratur.

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Anglorum.		Hieroſolymorum.

Balduinus Flandriarum Comes Calixti Papæ de ſorore Clementia ne-
pos, Guillelmum filium Roberti Normannorum Comitis à fratre ſuo Henrico
Anglorum rege captiuati, Normanniæ potenter reſiſtere volens, poſt occu-
patam magnam eiuſdem Normanniæ partem in capite vulneratus obijt, ſicq;
deficiente naturali prole, Carolus Roberti ex ſorore nepos conſobrinus Bal-
duini defuncti, & Canuti Danorum regis filius Comes ſubſtituitur.
1120 14 11 Dum pro reconciliatione regni & ſacerdotij legatione nunc 20 10
à rege ad Papam vadit, nunc à Papa ad regem redit, lux pacis inter eos turba-
tur, & Imperator cum ſibi fauentibus excommunicatur.

Vir Dei Nobertus à Papa Calixto Bartholomæo Laudunenſi epiſcopo ſpe-
cialiter commendatus, cum ei eccleſia beati Martini à prædicto epiſcopo of-
ferretur, tum propter vrbis viciniam, tum quia eiuſdem eccleſiæ clerici pro-
poſiti, & vitæ eius auſteritatem horrebant, eam reliquit, & ab epiſcopo diuer-
ſis eiuſdem prouinciæ locis religioni congruentibus ſibi oſtenſis, tandem di-
uinitus in loco Præmonſtrati reſedit, ibiq; ſolitarius religioſam vitam agere
cæpit, & tempore quadrageſimæ ad colligendos ſocios ſolus egreſſus, ante pa-
ſcha cum tredecim ſocijs rediјt, & cum bis in Præmonſtrato loco ſecundum
canonicæ inſtitutionis normam ad tenorem regulæ beati Auguſtini Deo mi-
litare cœpit. Ordo Præmonſtratenſis incipit.
15 12 Papa Calixtus Romam proficiſcens, ab omni ſenatu & po- 21 11
1121 pulari turba glorioſè ſuſcipitur, & in ſed: apoſtolica confirmatur.

Burdinus pſeudopapa Sutrij poſitus, dum peregrinos Romam euntes vel
redeuntes deprædatur, tandē vt viliſsimus apoſtata capitur, & in monachum
tōdetur. Maior eccleſia epiſcopi Monaſteriēſis, eo quòd ipſum repudiaſſet ab
ipſo epiſcopo & duce Saxoniæ cum tota ciuitate exuritur. Mortuo Lamberto
Nouiomenſi epiſcopo, Simon Ludouici regis Francorū patruelis ſucceſsit in
eius loco. In Præmonſtratenſi eccleſia cuidam fratri altius de ineffabili trini-
tate (quæ Deus eſt) cogitanti in matutinis dæmon aſtitit, & ei tria geſtans ca-
pita apparuit, trinitatem ſe eſſe conteſtans, & ob fidei ſuæ meritum trinitatis
viſione eum dignum eſſe affirmans, ſed frater inimici dolum agnoſcens, con-
uitiando eum recedere à ſe compulit.
16 13 Terræmotus in ſecunda hebdomada aduentus Domini ſab- 22 12
1122 bato hora tertia, alias clementior, aliàs inclementior accidit.

Noberto apud Ningellam verbum Dei prædicante, & puellam dæmonia-
cam coram adductam exorcizante, dæmon irridens cantica canticorum à
principio vſq; ad finem per os puellæ ædidit, & ad verbum in Romana, deinde
in Teutonica lingua interprætatus eſt, ſed Dei ſeruo arctius inſiſtente, tandem
egreſſus eſt.
17 14 Optimates regni cum epiſcopis Henricum Imperatorem 23 13
1123 conuenientes Deo ſibi propitio id elegerunt ſaluberrimo conſultu, vt inter
ipſum & apoſtolicum controuerſia de inueſtituris eccleſiarum tandem fini-
retur, Legantur inde Romam ex parte Imperatoris Bruno Spirenſis epiſco-
pus & Arnulphus abbas Fuldenſis, interim Henricus Imperator paſcha Do-
mini Aquiſgrani celebrat, deinde Leodium contendit, Hic querela apud eū
facta de inſolentia cuiuſdam Gothuini, caſtrum eius quod mons Falconis di-
citur, annitente ſibi Godefrido duce obſidei, capit, incendit & deſtruit.

Eccleſia Haunonienſis cum omnibus appenditijs ſuis ſeditione aduo-
cati ſui cum tota villa arſit, ſaluo tamen theſauro & bibliotheca.

Turonis etiam ſeditione orta inter clericos & laicos, eccleſia ſancti
Martini penitus arſit.

Donnus Papa viſa & recepta legatione Imperatoris pertæſus, & ipſe
valdè diſſonantiæ inter eos diutinæ libenter aſſentit, & tam conſultu
totius

totius Romani ſenatu, quàm etiam Epiſcoporum Italicorum mittuntur, ex latere apoſtolici vnus epiſcopus, & duo Cardinales ad ordinandam rem tanti negocij menſe Septembri in natiuitate beatæ Mariæ, Henricus Imperator cum epiſcopis & optimatibus regni venit Vuormatiam, vbi occurrerunt ei legati ſedis apoſtolicæ, diu vt fit in tantorum negociorum conſeſſu euentilata ratione, tandem ratione, tandem gratia anti quæ charitatis reintegratur inter Imperatorem & apoſtolicum Dei ordinatione.

Conſilium Romæ celebratur, pax inter regnum & ſacerdotium reformatur, & ius inueſtiturarum epiſcopalium ab Imperatore exfeſtucatur.

Noberto ad quærendas ſanctorum reliquias Coloniam veniente, & ſuis in dicto ieiunio orationibus inſtante, vna de numero vndecim millium virginum nomen ſuum & locum vbi iacebat ſpecialiter deſignans, in craſtino ſolenniter leuata, & cum alijs ſanctorum reliquijs ad locum Præmonſtratum eſt ab eo tranſlata, ſequenti verò die apud ſanctũ Gereonem in oratione pernoctans, mane facto in medio eccleſiæ vbi nullum apparebat ſepulturæ veſtigium effodi præcepit, & corpus ſancti Gereonis integrum abſq; cerebro honorificè & diligenter collocatum inuenit, ſicut & de ipſo legebatur, quòd pars capitis, & non totum caput abſciſum fuit, quod cùm honore & reuerentia à clero & populo eleuatum eſt, & inde pars viro Dei donata eſt, inde Præmonſtratum rediens, & quadraginta iam clericos cum multis laicis ſecum habens, profeſſionem eos facere ſecundum apoſtolicam inſtitutionem & canonicam regulã beati Auguſtini docuit, & ad voluntariam paupertatẽ & promptam obedientiã, cæteraq; militiæ ſpiritualis inſtrumenta, eoſdem diligenter inſtituit, cui non multò poſt quidã Comes de Vueſtphalia Godefridus cum vxore ſua conuerſionis gratia ſe contulit, & tria loca in alodio ſuo caſtrum videlicet & Campembergenſem locum Cloſtatenſem, Vuarlarenſem, diuino cultui per eum mancipauit, cuius exemplo compunctus Comes Theobaldus homini Dei ſe familiariſsimum fecit, & eius monitis atq; conſilio multa poſtmodum erga pauperes vel quoslibet religioſos liberalitate atq; munificentia vti cæpit.

18 15 Obijt bonæ memoriæ Papa Calixtus, cui ſuccedit Lambertus, 24 14 1124
qui & Honorius Hoſtienſis epiſcopus, ad quem proficiſcens pater Nobertus, & ab eo honorificè ſuſceptus, & quę flagitabat dignè conſecutus, Parthenopolis ſe futurum epiſcopum diuinitus agnouit, & rediens cũ in die paſchæ apud Herbipolim in populi frequentia miſſam celebraret, cæca mulier ipſo poſt ſumpta myſteria in oculis eius ſufflante viſum recepit, vnde quidam diuites compuncti, ſe & ſua Deo reddiderunt, & eccleſiã ibidem ædificantes, diuino cultui per manum prædicti patris eam mancipauerunt, inde Præmonſtratum rediens, in eccleſia beati Martini, quæ ſita eſt in ſuburbio Lauduni, quendam de ſuis dominum videlicet Gualterum abbatem primum conſecrari fecit, cuius induſtria Deo cooperante eadem eccleſia tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus in tantum eſt in breui multiplicata, vt famam bonæ opinionis & propagines ſanctę plantationis in exteras ac longinquas iam extenderit regiones, videlicet in Neruiam, in Flandriam, in Angliam, in Vuaſconiam, in Gothiam, in Hiſpaniam, in Burgundiã, quas omnes prouincias per eandem domum bono iam videmus odore reſperſas. In Viuarienſi etiam eccleſia de fratribus ſuis abbatem tunc ordinari fecit, vbi cum ad introitum fratrum malignus ſpiritus hominem quendam inuaſiſſet, & eum per biduum vexaſſet, per virum Dei expulſo dæmone curatus eſt.

In caſtro nihilominus Antuerpienſem eccleſiam ordinandam hac de cauſa ſuſcepit, Oppidani caſtri illius à quodam hæretico Tandemo ſeducti, paulatim à fide & bonis moribus deſciuerant, quia idem

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hieroſolymorum.

hæreticus nimiæ ſubtilitatis, cùm tamen eſſet laicus, ſed multis etiam diſertis clericis in ſermone acutior, ſacri ordinis miniſtros & epiſcopalem ac ſacerdotalem gradum nihil eſſe dicebat, corporis & ſanguinis Chriſti perceptionem ſumentibus ad ſalutem prodeſſe negabat, & in pretioſo apparatu & veſtibus deauratis incedens, triplici funiculo crinibus intortis, verbis perſuaſibilibus & conuiuiorum apparatibus, ſuos, qui eum circiter tria millia armati ſequebantur, illiciebat, & per eos in reſiſtentes ſibi cædibus ſeuiebat, credebant ei, & reuerebantur eum, in tantum, vt aquã, in qua corpus lauiſſet, biberent, & pro reliquijs aſportarent, cùm tamẽ tantæ incontinẽtię & impuritatis eſſet, vt filias in matrũ præſentia, ſponſasq; maritis intuentibus, corrumperet, & hoc opus ſpirituale eſſe aſſerebat, qui tandem poſt multos errores & multas cædes dum nauigaret à quodam præsbytero percuſſus in cerebro, occubuit. Sed nec poſt eius mortem error ipſius tam facilè extirpari potuit, propter quod à clericis loci illius eccleſia cum aliquantis redditibus per manum epiſcopi Norberto ordinanda datur, ſperantibus quod per eius ſalutarem doctrinam hæreſis illa de medio tolleretur, quod & factum eſt, ſiquidem ipſo prędicante, compuncti viri & mulieres corpus Dominicum, quod in ciſtis & foraminibus per decem annos & amplius repoſuerant, attulerunt, & per eius doctrinam paulatim ad ſanctam fidem reſipuerunt. Radulpho Remorum Archiepiſcopo obeunte, Ramaldus ſuccedit in præſulatu Remenſis eccleſiæ.

Venetiani nauali exercitu Aſcalonem obſidentes, accepta ab Aſcalonitis pecuniæ taxatione recedunt, & Tyrum aliquandiu obſeſſam in deditionem accipiunt.

Henricus Imperator congregat exercitus infinita multitudine, fines regni Francorum irrumpere diſponit, ſed Ludouico Francorum rege cum infinito nihilominus exercitu in occurſum eius properante, conſilio principum & epiſcoporũ ab inutili propoſito deſiſtit, & hoc factum eſt menſe Auguſto.

Henricus Imperator Montionem caſtrum capit, & Ramaldum eius Comitem ſecum captum adducit.

Balduinus rex Hieroſolymorum à Sarracenis præuentus capitur, qua de re mente excedentes vndiq; verſum euocati ad 40. millia conglomerantur, vt Chriſtianos à finibus ſuis extermineut, & apud Aſcalon impedimenta ſua commendẽt, Chriſtiani verò in arcto poſiti nihil ſpei niſi in Deum habentes, exemplo Niniuitarum vtriq; ſexui ieiunium indicunt, pueris etiam lactentibus, infantibus, vniuerſo quoq; pecori pabula negantur, dies pugnæ indicitur. Procedunt Chriſtiani cum militibus & peditibus vix ad tria millia æſtimati, Principes gradiuntur in fronte ſcilicet patriarcha vexillo offerens crucem Chriſti, abbas olim Cluniacenſis, Pontius præferens lanceam transfixam in latere Chriſti, epiſcopus Bettlehemites ferens in pixide lac ſanctæ Mariæ virginis, Sarraceni verò quaquauerſum effuſi ex omni latere in orbem circumcingunt Chriſtianos, ne quis poſſit euadere: Dum ita in promptu hærent Chriſtiani, vident Deo ſibi auſpice ſplendorem ſciſſo aëre ſuper paganos ſubitò cecidiſſe, ſed non proſperum, ſed ſatis nociuũ, quamuis hunc ipſi Sarraceni non viderint, Illico enim omni viriũ robore eneruati, paſſim fugientes ceduntur, non ſolùm à viris, ſed etiam à pueris & à fœminis, perierunt in bello ſeptem millia, ſubmerſi ſunt in aquis quinq; millia, omnes verò Chriſtiani incolumes euerſi, ſummum & dulce epinikion reboant Deo in excelſis.

1125 19 16 Hyems ſolito acerbior, & à geſtu niuis ſæpius decidentis nimis horrida & importuna, Multi enim pauperum infantes & mulieres nimietate frigoris defecerunt, in multis viuarijs piſces abſorpti ſub glacie perierunt, Glacies enim adeò ſpiſſa erat & valida, vt vehicula onuſta ſuper eam ducerentur, & quaſi ſuper ſolũ equitaretur. In Brachbanto anguillæ innumerabiles 25 15

biles propter glaciem à paludibus exeuntes, quod dictum mirum eſt, in fenilibus fugientes latuerunt, ſed ibi etiam pręnimietate frigoris deficientes, computruerunt. Mortalitas quoq; animalium maxima fuit. Hiemi ſucceſsit intemperies aëris, nunc niue, nunc pluuia, nunc gelu, alternatim ſatis noxia vſq; in medio Martio, poſtea diutino frigore & pluuia aëris inconſtantia vix tandem arbores floruerunt Maio menſe, vix tandem gratia herbarum & graminum reuiguit nitore, Imber verò ſingulis menſibus aſsiduè deciduus, ſata agrorum penè abſorpſit, nam ſiligo & auenæ prouentum ſuum ſatis ſunt ementitæ.

Multi quoq; ſacro igne aduruntur.

Tyrus Hebræa lingua Sor dicta vrbs Phænicis maxima & antiqua, in corde maris ſita, Sidoniorum Colonia, negociatio maris, emporium totius orbis, vaticinatione Prophetarum celebrata, & carminibus poetarū inclyta, olim quidem Inſula, ſed à Nabuchodonoſor, vel ab Alexandro propter expugnationem multis in breui freto aggeribus comportatis, terra continens facta, pridem à Nabuchodonoſor expugnata, & partim captiuata, & poſtea ab Alexandro penitus deſtructa, vſq; ad ſolum & dirupta, ſed iuxta prophetas poſt 70. annos reædificata, & in antiquum ſtatum reſtitura, noſtris modo temporibus in fine mūdi à Chriſtianis terra mariq; obſeſſa capitur, & Chriſti imperio ſubiugatur.

Fames permaxima graſſatur in Gallia, in qua Caroli inclyti marchionis Flandriæ liberalis enituit munificentia, qui innumerabilibus diuerſis in locis pauperibus quotidianæ miniſtrabat victus ſtipendia.

20 17 Hiems aſperrima ſex hebdomadibus continua & valdè noxia. 26 16 1126

Fames valida vbiq; magna multitudine vtriuſq; ſexus pereunte.

In Haſbania ignobilis muliercula monſtrum bis gemini corporis eſt enixa, auerſis vultibus & corporibus ſibi cohærens, ante quidē effigies hominis integro corporis membrorumq; ordine diſtincta, retro verò facies canis ſimiliter corporis & membrorum proprietate integra.

In Brachbantho villa Neriſca alia mulier enixa eſt quatuor maſculos vno partu.

In Gemblacenſi parrochia, dum paterfamilias Dominica die mixturam ſegetum præ penuria famis moleret in vſus familiæ, ſubitò iuſta Dei indignatione arſit farina cum putoris nigredine ad exemplum poſteris, ne quis præſumat ſimile.

Eccleſia ſancti Dionyſij ſita in Brochorenſi ſylua 7. calendas Maij, primò noctis crepuſculo cū omnibus appenditijs & tota villa penitus arſit, ſaluo tamen theſauro & armario.

Henricus Imperator Leodij paſcha Domini celebrat, inde Aquis contendens, morbo dracunculi, qui ſibi erat natiuus moleſtari cępit, propter quod & ibi aliquot dies remoratus eſt, Deinde quaſi pentecoſtem celebraturus Vltraiectum venit, & tandē feria quinta in pentecoſte vitam cum regno amiſit, Corpus eius eiectis inteſtinis ſale reſperſum Spirā relatum eſt. De hoc autem Imperatore quædam dicuntur, quæ fabuloſa eſſe didicimus, Fertur namq; quod ſe quaſi mortuum finxerit, & occultè ſuorum præſentiam fugiens, peregrinationem aggreſſus fuerit, & ad vltimum monachus factus, Cluniaci fuerit. Reuera autem vt dicitur, quidam erat valdè ſimilis eidem Imperatori, & viribus corporis plurimum valens, qui monachatum Cluniaci ſuſcipiens, Henricum Imperatorem ſe eſſe firmiſsimè aſſerebat.

Rex Hieruſalem Balduinus data redemptione à Sarracenis dimittitur.

Menſe Auguſto legati apoſtolicæ ſedis & archiepiſcopi cum epiſcopis & optimatibus Imperij ex condicto conuenientes Moguntiæ, conſultant ſibi & toti Romano Imperio de ſubſtituendo rege.

Lotharius dux Saxonum vir ſapiens & induſtrius, & eccleſiaſtico iuri deuotus

Anno domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hieroſolymorum.*

deuotus præpotens diuitijs & victorijs omninm aſſenſu eligitur. Hic menſe Septembris cum eiſdem legatis & duobus archiepiſcopis & octo epiſcopis & multis abbatibus, & cũ eminentioribus aulæ regalis primatibus, Aquiſgranum veniens, dominica die idus Septembris à Friderico archipræſule Colonienſi in regem benedicitur & vngitur, omni clero & populo feſtiuum Epinichium acclamantibus.

Lotharius. 1127 1 18 Hiems acerrima vermibus etiam periculoſus. 27 17

Rex Lotharius cum Behemones vadens, quorundam ſuorum principum traditione magnã ſtragẽ militũ paſſus eſt quingentis videlicet & quadraginta occiſis. In Syria hoc anno exercitus Dei bis cõgreſſus eſt Sarracenis, in primo prælio de Paganis ceciderunt duo millia qͣingenti, de Chriſtianis ſolũ modò 15. In ſecundo autem incruentam victoriam habuerunt Chriſtiani. Sed quamuis plurima pars eorum oppetierit, tamen auxilio Dei reuigorati abſq; numero hoſtes contriuerunt & vicerunt.

Carolus comes Flandrenſis proditione quorundam optimatum ſuorum quibus pro zelo iuſtitiæ exoſus erat: Brugis in eccleſia ſancti Donatiani martyris orans, interfectus eſt, ſed horrenda animaduerſione vindicatus eſt.

Proditores enim cùm capti fuiſſent, aut exterminati exilio, aut percuſſi gladio, aut patibulo affixi, aut præcipitio eliſi, aut duello conuicti, & rotis alligati, vix aliquo euadente omnes perierunt, poſt mortem Liſiardi epiſcopi Sueſſorum fit epiſcopus Ioſlenus, vir magni conſilij.

Cameraci quoq; poſt Burcardum Hermannus epiſcopatũ tenuit, quo poſt triennium extruſo, Liethardus ei ſucceſsit, qui & ipſe poſt quatuor annos repudiatus Nicolaum ſucceſſorem habuit.

Parthenopolitanæ ciuitatis archiepiſcopo defuncto, cùm clerici & ciues eiuſdem vrbis coram Imperatore Luithero ad eligendum archiepiſcopum apud Spiram conueniſſent, nutu domini Gerardi Romanæ ſedis legati, qui poſtea factus eſt Papa, Lucius & Alberonis Metenſis primicerij, qui poſtea factus eſt Treuerorum archiepiſcopus, Norbertum Præmonſtratæ eccleſiæ patrem, qui pro quibuſdam cauſis eo fortè aduenerat, in paſtorem eligunt, & regali proſequente conuenientia ad ſacerdotium præfatæ vrbis prouehunt.

1128 2 19 Hoc anno multi de pago Sueſſonico ſacro igne accenſi, ad 28 18
eccleſiam beatæ Dei genitricis Mariæ in ciuitate Sueſſorum ſitam conuenerunt, ibiq; diebus paucis miſericordiam Dei & beatæ virginis ſuccurſum præſtolantes (ſicut plenius refert libellus eorundem miraculorum) ſalutem ipſius meritis & precibus conſecuti ſunt, ita vt intra quindecim dies centum & tres nominatim ab hoc igne reſtinguerentur, & tres puellæ diſtortæ ſanitati redderentur, Facta ſunt ibi & deinceps & alia multa miracula, inter quæ duo fuerunt eminentiora, vnum ſcilicet de naſo mulieris & labio diuinitus reformato, aliud de puero in viſione ante Deum rapto, vbi dominam noſtram virginem Mariam ſe vidiſſe aſſeruit pro populi ſalute ſupplicantem, & hoc reſponſum benignè à filio accepiſſe, Mater tu es maris ſtella, fiat ſicut vis, ſed dñ quæritur beata virgo ſuper domo ſua, quæ vilis & abiecta erat præ cæteris iterum à filio ſuo audiuit, quòd trans mare & de trans Rhenũ faceret pecuniam afferri, vnde domus eius ędificaretur, & in oculis omnium reſpicientium illuſtris appareret, cuius viſionis tã in claritate operis quàm in copia oblationũ tot ſunt teſtes hodie, quot videre volunt. Prædixit etiam idem puer paulò poſt ſe moriturum, & vix vnum menſem ſuperuixit. Sed mirum valdè de hoc puero erat, quod omnem hiſtoriam veterem rithmicè depromebat, Textum verò euangelij & actus Domini ita recenſebat, ac ſi in libro legeret, & acta ab alijs pronunciaret, qui etiã cũ hoc clauſis oculis diceret laicis & illiteratis vix loqui dignabatur, quaſi eorũ ignorantiã pertæſus, qui tam profunda intus audierat.

Mortuo

Mortuo Balduino rege Hieroſolymorum ſucceſsit Fulco.

Lauduni in eccleſia ſancti Ioannis conſilio regis & principum monialibus, quæ malè infames erant eiectis, & monachis in earum locum ſubſtitutis, Drogo religione & facundia venerabilis à Bartholomæo epiſcopo primus abbas ordinatur, qui poſtmodum à Papa Innocentio Romæ Hoſtienſis epiſcopus cardinalis conſecratur.

3 20 Philippus puer Ludouici Francorum regis filius, Remis in 29 1 1129 Fulco.
regem vngitur die paſchæ 18. calendas Maij, patre præſente.

In Præmonſtratenſi eccleſia Norbertus archiepiſcopus ſucceſſorem ſibi dominum Hugonem, qui ab initio paupertatis ſuæ ſocius fuerat, ordinari fecit abbatem, ſed ad Antuerpienſem atq; Floreſsienſem eccleſiam ad regimen fratrum nominatos patres deſtinauit.

In eccleſia quoq; ſanctæ Mariæ apud Magdeburch expoſitis clericis ſecularibus ſui ordinis fratres collocauit.

Cœnobium Vrſicampi fundatum eſt à nobiliſsimo præſule Nouiomenſi domino Simone, qui Hugonis magni filius fuit. Frater autem Radulphi comitis, & regis Ludouici fratruelis, adducto conuentu monachorum à Clareualle, & domino Valeranno primo abbate ordinato, qui primus ex nobilioribus perſonis Clareuallem ſua conuerſatione illuſtrauit.

4 21 Honorio Papa defuncto, factis partibus Gregorius & Petrus 30 2 1130
de Leone ad papatum eliguntur, & Gregorius Innocentij Petrus Anagleti nomine alterantur, ſed Petro ob parentelæ ſuæ fortitudinem apud ſanctum Petrum commorante, Innocentius Roma egreſſus in Gallias proficiſcitur, & Gallicana ſibi adhærente eccleſia, concilijs celebratis, primo Remis, ſecundo Piſis in Papatu confirmatur, & Petrus ab omnibus Galliæ & Germaniæ epiſcopis anathematizatur.

Ioannes piæ memoriæ Morinorum epiſcopus obijt, eiq; Millo abbas ſancti Iudoci ex ordine Præmonſtratenſi ſuccedit.

Roberto quoq; Attrecatenſi epiſcopo defuncto, Aluiſus abbas ordinatur epiſcopus in eius loco.

Thomas de Marla in ſuo proprio conductu negociatores dolo capiens à rege Ludouico cum exercitu impetitur, & à Rodulpho Viromandorum comite in vltionem Henrici fratris ſui vulneratus & captus, Lauduni moritur.

5 22 Philippus puer nuper in regem vnctus, dum in ciuitate Pa- 31 3 1131
riſijs equo vehitur, porcus equi pedibus ſe fortè ſubmittens, equum ſuper ipſum præcipitem dedit, & de eius ſubita & miſeranda morte Francis luctum induxit tertio idus Octobris.

Eccleſia ſancti Medardi Sueſsionis ab Innocentio Papa conſecratur.

Conſilio Remis habito, præſente Francorum rege Ludouico, filius eius Ludouicus in regem conſecratur à Papa Innocentio octauo calendas Nouembris.

Sub his temporibus ordo canonicus Præmonſtratenſis & monaſticus Ciſtercienſis, quaſi duæ oliuæ in conſpectu Domini, pietatis lumen & deuotionis pinguedinem mundo miniſtrabant, & quaſi vites fructiferæ religionis palmites circumquaq; propagabant, & per omnes ferè Chriſtiani orbis terminos bonæ opinionis paulatim odore diffuſo nouas abbatias vbi antea Dei cultus non fuerat conſtruebant. Vnde etiam in Syriam & Palæſtinam de Præmonſtrato fratres miſsi, nonnullas abbatias ædificauerunt.

Eratq; circa hęc tempora pulchra ac decora facies eccleſiæ diuerſorum ordinum ac profeſsionum circundata varietate, dum hinc Præmonſtratenſes, hinc

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Anglorum.		Hieroſolymorum.

ſes, hinc Ciſtercienſes, inde Cluniacenſes monachi, tum & diuerſi habitus & profeſsionis ſanctimoniales, & mulieres Deo deuotæ, in continentia atq; paupertate ſub obedientiæ iugo regulariter viuentes, feruore religionis inuicem prouocarent, & noua certatim diuerſis in locis monaſteria fundarent, cùm his etiam monachi Carturienſes, & ipſi paulatim pullulabant, qui pręcæteris continentes peſti auaritiæ, qua plurimos ſub religionis habitu laborare videmus terminos poſuerunt, dum certum numerum hominum, animalium, poſſeſsiouum, quam eis prætergredi nullomodo liceat ſtatuerunt, & ipſi ſingulas ſingulis cellulas habentes, ac raro vel ob Dei cultum, vel ob mutuum in charitate ſolatium conuenientes, perfectius mori mundo & cæteris tanto diligentius quanto ſecretius viuere Deo elegerunt, Ad hæc etiam milites templi Hieroſolymitani.

Fratres quoq; de hoſpitali ſub religioſo habitu continenter viuentes, vbiq; ſe multiplicando diffundebant, & quæ poterant, vel de laboribus proprijs, vel de fidelium eleemoſynis ad opus Deo militantiũ in infirmorũ quorumq; ac pauperum Hieroſolymam petebant, ſed præſules eccleſiarum ac principes ſæculi promptiſsimè annuebant, vel etiam ſponte offerebant terras, prata, nemora, & cætera quæ monaſterijs ædificandis neceſſaria erant.

Eccleſia penè ſanctæ Mariæ in epiſcopatu totaq; penè ciuitas Nouiomenſis incendio conflagrauit, iuſto (vt fertur) infortunio, quia ſummum pontificem Innocentium verbis irriſorijs multi illorum exhonorauerunt.

Clareuallis duo cœnobia vna die producit, ſcilicet Longipontum & Rieuallem, & poſt paucos menſes Vacellas.

1132 | 6 23 Fara caſtrum à Ludouico Francorum rege obſidione cin- 32 4
gitur à nonis Maij vſq; ad 7. idus Iulij, nec tamen capitur: Tandem affinitatis confœderatione pacem inierunt. Iulgelrannus quippe eiuſdem caſtri dominus, nepotem Radulphi comitis ex ſorore accepit in coniugium.

Obijt vir ſanctus Hugo Gratianopolitanus epiſcopus, cuius religioſam admodum vitam conſcripſit Gigo prior Carthuſiæ.

1133 | 7 24 Ecclipſis ſolis facta eſt quarto nonas Auguſti feria ſexta ho- 33 5
ra ſexta.

Luitherius Imperator expeditionem in Italiam parat, & cum epiſcopis & archiepiſcopis ac nominatiſsimo abbate Clareuallis Bernardo Papam Innocentium Romam deducens contra Petrum Leonis, qui monaſterium ſancti Petri munierat, eum in epiſcopo Lateranenſi à ſede Pontificali potenter collocat, ipſum verò Luitherium Innocentius Papa ibidem in Imperatorem conſecrat.

1134 | 8 25 Norbertus archiepiſcopus vir potens in opere & ſermone, 34 6
multorum monaſteriorum fundator, & ſanctæ religionis eximius propagator Innocentij Papæ catholici æquiſsimus fautor, Petri verò ſchiſmatici iuſtiſsimus execrator, cum Imperatore Luitherio ab expeditione Italica regreſſus in ciuitatem ſuam, non multò poſt infirmitate corripitur, & in ea per ſpacium quatuor menſium laborans, epiſcopatu ſapienter ac fideliter miniſtrato per annos octo, aſtantibus fratribus data benedictione moritur.

Cum de ſepultura inter clericos maiores eccleſiæ & fratres ſanctæ Mariæ contentio fieret, res ad Imperatorem delata eſt, & eius præcepto in eccleſia ſanctæ Mariæ cum filijs & fratribus, quos in Chriſto genuerat, & Chriſto ædificauerat, ſepultus eſt, cuius extitit in Chriſto dormitio octauo idus Iulij.

1135 | 9 26 Monaſterium de Prato fundatum eſt ſub primo abbate Pe- 35 7
tro, prima plantatio, quam protulit pater Vualerannus ex propria domo.

Romanorum.		*Francorum.*		*Anglorum.*		*Hieroſolymorum.*	*Anno domini.*

Henricus obijt rex Angliæ vir in regni ſui adminiſtratione ſingularis ſeueritatis atq; cenſuræ, cui Stephanus de ſorore nepos in regnum ſuccedit, ſed magna parte regni mutilatus, non multò poſt totam Normanniam amiſit, Filia enim regis Henrici Matildis, quæ primo nupſerat Henrico Imperatori, poſtmodum Giffrido comiti Andegauenſi ope regis Francorum Ludouici, Normanniæ ducatum occupat, & in ipſa Anglia magnas ei moleſtias atq; calamitates ſuſcitat, quem etiam bello poſtmodum cœpit, ſed pro comite Roberto fratre ſuo à regina Angliæ capto eum relaxauit.

Ventus nimius quinto calendas Nouembris fuit, qui turres & ædificia multa diruit.

10 27 Mare terminos ſuos egreſſum inopinate ſubmerſit cum ha- 1 8 1136 *Stephanus.*
bitatoribus ſuis partem Flandriarum.

11 28 Siccitas tanta fuit in Fraucia, quantam nemo qui tunc viue- 2 9 1137
ret ſe vidiſſe, vel ab anteceſſoribus ſuis audiſſe teſtaretur, ita & fontes & putei quidam etiam fluuij ſiccarentur.

Imperator Luitherus ſecundam facit expeditionem in Italiam.

Comes Pictauienſis Vuilhelmus ad ſanctum Iacobum in Gallicia orationis cauſa proficiſcitur, & in ſexta feria paraſceue in eccleſia beati Iacobi moritur, & ante altare ſepelitur. Qui moriturus proceres ſuos, quos ſecum habebat conteſtatur, vt filia ſua maior Alienordis Ludouico iuniori Francorum regi cum Aquitaniæ ducatu vxor traderetur, quam prædictus Ludouicus apud Burdegalam optimatibus regni pręſentibus iungit ſibi nuptijs quàm ſolennibus, cuius pater Ludouicus intra eundem ferè menſem apud Pariſios defunctus, in eccleſia ſancti Dionyſij ante corpus ipſius eſt ſepultus calendis Auguſti 28. anno regni ſui.

Luitherius Imperator poſt ſubactam Romanæ eccleſiæ infidelitatem Apuliam rediens in patriam ſuam moritur, & Conradus qui ante ipſum Imperium affectauerat, Henrici Imperatoris de ſorore nepos, ad regnum prouehitur.

1 1 Obijt Drogo bonæ memoriæ Hoſtienſis epiſcopus vir reli- 3 10 1138 *Conradus. Ludouicus.*
gione ac ſapientia clarus.

Pętrus Leonis qui per ſchiſma præſulatum Romanæ ſedis contra Innocentium inuaſerat, & eccleſiæ Dei magno ſcandalo iam per octo annos fuerat, Dei iudicio percuſſus, obijt, & ab eo degradatus ordinari, nec vltra ad ſacros ordines promoueri, Innocentius Papa decreuit.

Hoc tempore venerabilis vitæ Alexander primus abbas mortui maris, ſe & domum ſuam tradidit abbati Vrſicampi.

● His temporibus quidam pſeudoimperator in partibus Alemanniæ ſurrexit, qui per aliquot annos apud Solodorum in recluſione viuens, egreſſus inde Imperatorem Henricum ſe eſſe mentiendo dixit. Et cum multos ſeducendo ſibi allexiſſet intrantium, vt pro eo etiam graues pugnæ & homicidia fierent, alijs eum recipientibus, alijs ſeductorem palàm profitentibus, tandem declarata eius falſitate Cluniaci in monachum attonſus eſt.

2 2 Ramaldo Remorum archiepiſcopo defuncto, eccleſia Re- 4 11 1139
menſis per biennium ferè poutifice caruit, & tandem hoc anno Sanſon de clero eccleſiæ Cartonenſis Remenſem præſulatum ſuſcepit.

Habitaculum ſeruorum dei in loco, qui dicitur ad montē Dei, conſtruitur.

Florebat hoc tempore Gallicana eccleſia per viros religione ac ſapientia illuſtres, Milonem Morinenſem epiſcopum, humilitatis virtute præcipuū, Aluiſum Attrebatenſem liberalitate atq; conſilio & facundia clarum, Godefridum Lingonenſem, Hugonē Antiſsiodorenſem, Ioſlenum Sueſsionenſem,

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hieroſolymorum.

Giffridum Carnotenſem, Albericum Bituricenſem archiepiſcopum ſcientia literarum atq; conſilij prudentia clariſsimum.

Inter hos etiam alios multos tunc claros ſcientia viros Bernardus abbas Clareuallenſis vir opinatiſsimæ religionis eminentiſsimè clarebat, qui multorum miraculorum patrator, & verbi Dei feruentiſsimus prædicator, atq; plurimorum monaſteriorum fundator, animarum lucra maxima Deo adhibebat, adeò vt magiſtri ſcholarum cum magno clericorum comitatu etiam de longinquis regionibus ad eius optabile magiſterium confluentes, centenario vel ampliori nouitiorum numero domum probationis implerent, & vno die quadrageſimæ monachi fierent.

1140 3 3 Senonis parente rege Ludouico epiſcoporum & abbatum religioſorum fit conuentus contra Petrum Abaelardum, qui quadam prophana verborum vel ſenſuum nouitate eccleſiam ſcandalizabat, qui ab eis interpellatus, cùm eſſet reſponſurus, de iuſtitia veritus, audientiam apoſtolicæ ſedis appellauit, & ſic euadens non multò poſt Cabilloni ad ſanctum Marcellum obijt. 5 12

Inter regem Ludouicum & comitem Theodebaldum ſimultatis germen pullulat, pro eo, quòd comes cum rege in Aquitanicam expeditionem proficiſci detractat.

Cœnobium ſanctæ Mariæ de Frigido monte à piæ memoriæ Valeranno primo abbate Vrſicampi fundatum eſt, & ſub electo patre Manaſſe.

Hugo Pariſienſis ſancti Victoris canonicus, religione & literarum ſcientia clarus, & in ſeptem liberalium artium peritia nulli ſui temporis ſecundus, obijt, qui inter multa, quæ vtiliter ſcripſit, etiam librum de ſacramentis valdè neceſſariũ duobus voluminibus compræhenſum ædidit, In cuius libri volumine ſecundo quiddam mirabile intexuit, de quodam peregrino, quem diabolus in ſpecie ſancti Iacobi apparens, ad hoc ſeduxit, vt propria manu ſe interficeret, cumq; eum diabolus ſecum traheret, ſanctus Iacobus ſuperueniens eripuit eum de manu illius, & multa ei oſtendens, ante iudicium Dei ſtatuit, atq; vt denuò vitæ redderetur, obtinuit, Petente etiam rege Ludouico, explanauit hierarchiã ſancti Dionyſij martyris multis obſcuritatibus plenam.

1141 4 4 Rogerus de Sicilia poſt occupatum Calabriæ & Apuliæ principatum Papam Innocentium bello capit, & facta cum eo qualicunq; pace, vt ab eo in regem coronaretur, obtinuit. Sicq; primus de Normannorum genere regis ſibi nomen vſurpauit, & poſtmodum etiam in Africa nonnullas ciuitates ſiue prouincias occupauit. 6 13

Caſtrum Bullonium quod Ramaldus comes iniuſtè tenuerat, capitur ab epiſcopo Leodij.

Imperator Conſtantinopolitanus Antiochia aliquandiu obſeſſa, pacem tandem cum principe fecit, & ciuitatẽ intrauit, ſed venationi inſiſtens, dum arcum vehementius intendit, toxicata ſagitta à ſemetipſo vulneratus in ſiniſtra manu obijt, captis ante nonnullis Turcorum præſidijs, & poſt eum filius Emanuel Imperium ſumpſit.

Orta diſſenſione inter Papam Romanum & Francorum regem Ludouicũ, eccleſia Gallicana turbatur. Defuncto enim Alberico Bituricenſi archiepiſcopo, miſſus eſt Petrus à Papa Innocentio eidem eccleſiæ paſtor conſecratus, ſed à rege Ludouico repudiatus, eo quòd ſine eius aſſenſu fuerit ordinatus, in ciuitatem minimè recipitur, cuius partes, quia propter reuerentiam ſeu voluntatem Papæ comes Theobaldus fouere videbatur, ſimultaſq; ſopita putabatur inter regem & ipſum, cœpit repullulare.

Rogerus. 1142 5 5 7 Radulphus Viromandorum Comes vxorem ſuam dimittit, & 1 14

Romanorum. | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorum.* | *Hieroſolymorum.* | *Anno domini.*

tit, & ſororem reginæ Petrouillam ducit, propter quod inſtantia Comitis Theobaldi mittitur Romanæ ſedis Iuo legatus, qui & Radulphum Comitem excõmunicauit, & epiſcopus Laudunenſes Bartholomæũ Nouionenſem, Simonem & Petrum Syluanectenſem, qui diuortium illud fecerant, ſuſpendit.

Obijt pater Valerannus abbas Vrſicampi, fundator duarum abbatiarum, excepta tertia quam ſibi adoptauit in filiam.

6 6 8 Ludouicus rex Vitriacum caſtrum Comitis Theobaldi 2 15 1143
capit, vbi igne admoto eccleſia incenſa, & in ea mille trecentæ animæ diuerſi ſexus & ætatis ſunt igne conſumptæ, ſuper quo rex Ludouicus miſericordia motus ploraſſe dicitur, & hac de cauſa peregrinationem Hieroſolymitanam aggreſſus à quibuſdam æſtimatur: Caſtrum verò Odoni Campanienſi contulit nepoti Comitis Theobaldi, qui patrocinium ab ipſo ſibi ereptum, per regem Ludouicum hac occaſione recuperare voluit.

Obijt Papa Innocentius, cui ſuccedit Vuido caſtellanus Celeſtini nomine alteratus.

Obijt etiam Fulco rex Hieroſolymorum, qui dum venationi inſiſtnes leporem inſequitur ex improuiſò ſibi apparentẽ equus, cui inſedebat, ſe ſuper eum præcipitem dedit, ipſumq; vita & regno priuauit, poſt quem filius eius Balduinus cum matre regnat.

Pax reformatur inter Papam & regem Ludouicum.

Ventus vehemens 14. calendas Februarij horribili impetu monaſteria domoſq; ſubruit, arbores annoſas terræ coæquans.

7. 7 9 Celeſtinus Papa quinq; menſibus & dimidio Papatus fun- 3 1 1144 *Balduinus.*
ctus officio decedit, eiq; Lucius ex Gerardo cancellario Papa factus, ſuccedit.

Mediante abbate Clareuallis ſimultas, quæ inter regem Ludouicum & Comitem Theubaldum incandurat ſopitur.

Inter regem Angliæ & fautores Matildis Henrici regis filiæ varia ſorte confligitur, & regnum illud quod præ cæteris aliquandiu quietum manſerat, & opulentum ferro, flamma, fame, miſerè decerpitur.

8 8 10 Ediſſa Meſopotamiæ ciuitas, in qua erant corpora Apo- 4 2 1145
ſtolorum Thomæ & Thaddæi, & quæ idololatriæ ſordibus nunquam fuerat polluta, ex quo ad Chriſtianiſmum primitus eſt conuerſa, à Turcis obſeſſa capitur, vbi epiſcopo ciuitatis decollato, & ſanctis locis prophanatis, & in eis multis nec dicendis abominationibus perpetratis, multa millia diuerſi ſexus & ætatis trucidantur, diuerſis modis cruciantur, captiui abducuntur, & ſeruituti addicũtur, vnde Chriſtianis metus & triſtitia, Chriſti nominis inimicis faſtus creuit & audacia, & hæc quidem malorum initia.

Lucius Papa ſenatores Romanorum contra eccleſiam erectos in capitolio obſidet, ſed inde per Iordanem Petri Leonis perturbatus, infirmitate correptus, infra annum pontificij ſui moritur, cui ſuccedit abbas ſancti Anaſtaſij Bernardus, Clareuallenſis patris Bernardi in conuerſione filius, & Papa vocatur Eugenius, contra quem Romani Iordanum Patricium & ſenatores erigentes, eum ab vrbe deturbant, qui tranſalpinando in Gallias venit.

9 9 11 Rex Francorum Ludouicus captæ à Turcis Meſopota- 5 3 1146
miæ zelo accenſus, literis etiam Eugenij Papæ animatus, atq; vt alij putant Vitriacenſis incendij conſcientia compunctus, apud Viceliacum affixo ſibi crucis ſigno cum principibus regni & multitudine innumerabili tranſmarinam peregrinationẽ aggredi proponit, Interim abbas Clareuallis à Papa Eugenio per Gallias miſſus ſua prædicatione animos fideliũ ad aggrediendam viam Domini commonebat, cui etiam Dei gratia ad ſigna facienda Comes efficax erat.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hieroſolymorum.

Eccleſia Tornacenſis quæ per annos circiter 600. à tempore beati Medardi ſub epiſcopo Nouiomenſi ſine proprio fuerat ſacerdote, hoc anno proprium epiſcopum cœpit habere.

Anshelmo abbate ſancti Vincentij Laudunenſis à Papa Eugenio Romæ conſecrato & eidem ciuitati in epiſcopum deſtinato.

Fames per maxima graſſatur in Gallia, in qua eccleſiarum Chriſti enituit liberalis munificentia, quæ in ſuſtentationem pauperum multa expenderunt modiorum millia, quo tempore in Lingonenſi parrochia apud Moriandum, vbi pauperes innumeri quotidiana ſtipe alebantur, quidam homines occidiſſe, & eorum carnes coctas vendidiſſe depræhenſus à pauperibus patibulo eſt appenſus.

Apud Nornicum Angliæ ciuitatem Iudæi crucifixerunt puerum quendam Chriſtianum nomine Vuillelmũ, quem etiam foras ciuitatem ab eis ſepultum diuina lux (vt ferunt) ſuper eum emicans declarauit, ſicq; à fidelibus inuentus honorabiliter eſt in eccleſia poſitus.

1147 10 10 12 Conrado rege in purificatione ſanctæ Mariæ Frankenefort conſtituto, abbas Clareuallenſis tam regi quã cunctis fere regni principibus crucis affixit ſignũ, & ſocij peregrinationis multiplicantur ſuper numerũ. 6 4

Naualis Dei exercitus ex Anglia, Flandria, atq; Lotharingia collectus, ſecundo idus Aprilis de Tredemunde portu Angliæ cum ducentis ferè nauibus profectus, 4. calendas Iulij in vigilia apoſtolorum vlyxisbonam applicuit, & eam poſt 4. menſium obſidionem per multas cædes & multam macerationem Dei virtute & ſua induſtria capiunt, & cum de ipſis tantum eſſent tredecim millia hoſtium, ducenta millia, & quingenti ſuperantes ingreſſi, cum hymnis eccleſiã dedicantes, epiſcopum ibi & clericos ordinauerunt. Ad corpora ibi occiſorum, tres muti recuperauerunt loquendi vſum.

Conradus rex menſe Maio cum multitudine innumerabili & virtute incomparabili peregrinationem aggreſſus, tranſito proſpere Boſphoro, dum ad expugnandum Iconium inconſulte diuertit, conſumptis terræ germinibus & deficientibus victualibus, ſuis fame afflictis, redit, & proſequentibus eos Turcis, multa millia ſuorum amittit.

Rex Francorum Ludouicus 3. calendas Iunij in pentecoſten peregrinationem aggreſſus, cum infinitis & expeditis ſuorum millibus, per Hungariam profectus, tranſito Boſphoro occurſu Conradi regis excipitur, qui multis ſuorum ob inopiã repatriantibus, paucis comitantibus, à Francis benignè ſuſceptus, & cum eis aliquandiu eſt profectus, ſed ab Imperatore Græcorum à Tiathyra reuocatus, nauibus eius Hieroſolymam eſt euectus,

Ecclipſis Solis fuit octauo calendas Nouembris, die Dominica ab hora ſecunda vſq; ad horam quintam.

1148 11 11 13 Franci per deſerta Syriæ dolo, & aſtu Græcorum & crebro aſſultu Turcorum, detrimenta maxima patiuntur, & fame nimia cruciati quidam equorum & aſinorum carnibus veſcuntur, ſic cum multò labore & damno, multis fame pereuntibus, vix tandem Seleuciam venerunt, & inde Antiochiam & Palæſtinam nauibus petierunt. 7 5

Manuel rex Græcorum nuncios regis Siciliæ, quos ad eum pro exequendo pacis fœdere miſerat, detinuit mancipatos carcere, vnde iratus Rogerus, miſſo nauali exercitu Corinthum ſpoliauit, cum quibuſdam alijs ciuitatibus & caſtellis in Græcia, & infinitã ſumens diuerſi generis paludamentorum & veſtis præcioſę ſubſtantiam, cum auri & argenti copia captiuauit, & de Græcis nonnulla millia. Cæpit etiam Inſulam Curfolium, & in eius portu ædificauit fortè præſidium. Citeriores Hiſpani capiunt Almariam, & ſequenti anno Tortoſam inſignes ciuitates Sarracenorum,

Aluiſus Attrebatenſis epiſcopus, vir honeſtæ vitæ & ſcientia clarus, apud Philippolim obijt.

Simon quoq; glorioſus Nouiomenſis pontifex, apud Seleuciam diem claudit, cui ſuccedit Balduinus Bolonienſis abbas Caſtellionis.

A Papa Eugenio Remis 11. calendas Aprilis concilium celebratur, in quo hæreticus quidam de Britannia adductus damnatur, qui ſe prophetam vel magnum quemlibet, & nomini ſuo alludens (Eon enim dicebatur) Eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem ſe eſſe dicebat, & de ſuis quoſdam quidem angelos, alios autem apoſtolos faciebat, & proprijs angelorũ ſeu apoſtolorum nominibus appellabat, qui in concilio damnatus, ſub cuſtodia Remenſis archiepiſcopi non multò poſt defunctus, vita pariter caruit & memoria.

Contra Giſlebertum quoq; Pictauorum epiſcopum, qui cùm eſſet ſcholarum magiſter nominatiſsimus, multa quidem vtilia ſcripſerat, ſed quodammodo noua ſubtilitate verborum in ipſis ſuis ſcriptis ſcandalizabat eccleſiam, multa ſunt dicta & diſputata, vnde & quædam quæ defendere non præſumpſit vel non potuit ab ipſo ſunt damnata.

Landuni 4. nonas Iulij factis tonitruis in monaſterio ſancti Vincentij monachis diurni officij curſum complentibus, duo ex eis ſubitò fulminis ictu corruentes expirauerunt, alij quidem tacti vel territi conualuerunt, Fulmine etiam altaris lintheum adurente, & ſacrarium penetrante, & de magna cruce partem quoq; clauſtralis hoſtij aſportante, tota domus repletur horrore.

In alijs etiam locis hominibus ſeu hominum ædificijs vel animalibus fulmine pereuntibus, mala quæ ſolitò grauiora Chriſtianis contigere ſunt ſignata, dicunt etiam Hieroſolymis in templo domini ſiue in monte oliueti fulminaſſe, & eius infortunij hoc præſagium fuiſſe.

In territorio Gebennenſi lupus quidam corporis magnitudine & animi ferocitate alijs diſsimilis, homines deuorauit, & pluſquam 30. animas diuerſi ſexus & ætatis vita priuauit. In alijs etiã locis hoc anno lupi ſimiliter noſcuntur operati.

Hildefonſus Comes ſancti Egydij cum nauali exercitu Palæſtinam applicuit, & cùm magnum quid facturus ſperaretur, reginæ (vt aiunt) dolo malè potionatus apud Cæſaream Paleſtinæ moritur, filius eius adoleſcens quoddam caſtrum Comitis tripolitani patruelis ſui ingreditur, ſed dolo eiuſdem cum ſorore à Turcis captiuatur.

Obſeſſa per triduum Damaſco à Francis, Germanis Hieroſolymitanis captis iam muris exterioribus, qui hortos ambiebant cũ in breui ciuitas capienda putaretur, dolo (vt aiunt) principum Palæſtinorum obſidio remouetur, factaq; diſceſsione rex Francorum, & Imperator iterum condicto die ad obſidendam Aſcalonem cum ſuis Ioppe conueniunt, ſed Hieroſolymitis minimè iuxta condictum occurrentibus, Imperator Conſtantinopolim nauibus euehitur, rex ſuis repatriantibus, cum paucis Hieroſolymis per annum moratur.

Rogerus rex Siciliæ exercitum naualem direxit ad fines Africæ, captaq; inſigni ciuitate, quę dicitur Africa Suilla, Affax, Clipea, alijsq; caſtris pluribus archiepiſcopũ Africæ, qui ſub ſeruitute Romã venerat conſecrandus, ad ſedẽ ſuam remittit liberũ. Sanctæ memoriæ Malachias Hybernorum epiſcopus & apoſtolicæ ſedis legatus, voluntate Dei finem vitæ ſortitus, apud Clareuallem ſicut ipſe prælegerat & prædixerat locũ ſepulturæ accepit, cui ſucceſsit Chriſtianus abbas Mellifontis, vir plurima ſanctitate præditus, qui eiuſdem ſancti viri archidiaconus extiterat, & primus abbas de ordine in Ciſtercienſi in Hyberniam ab abbate Clareuallis ſacræ memoriæ Bernardo fuerat deſtinatus.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hieroſolymorum.

3149 13 12 14 Papa Eugenius in Italiam regreſſus, cum Romanis va- 8 6
rio euentu confligit.

Conradus & Manuel Imperatores conuenientes in Græcia, expeditionem parant contra Rogerum de Sicilia, ſed exercitibus profligatis ob famem & aurarum intemperantiam. Conradus tanquam rediturus repatriauit in Alemanniam.

Henrici Ludouici Francorum regis germanus, contempto mundi ſchemate, pro Chriſto in Clareualle indutus monachali ſchemate, prouehitur ad epiſcopatum ciuitatis Beluagicæ.

Ecclipſis Lunæ fuit vndecimo calendas Aprilis circa horam nonam noctis, ſabbato ante ramos palmarum, & ventorum intemperies ſecuta eſt per quatuor continuos dies.

In quarta autem feria ventus maximus & nimia fuit pluuiarum inundatio, qua die in territorio Neomorum iuxta Gandauum ſacerdos miſſa celebrata fulmine ictus occubuit, & in territorio Remenſi quidam clericus tempeſtate perijt, Tonitrua, fulgura, grandines & tempeſtates hoc anno hominibus intulerunt incommoda.

Ludouicus rex Francorum à Palæſtina nauigans, vt in patriam rediret Græcorum naues incurrit, cumq; ab eis Imperatori Curfolium obſidenti præſentandus deducitur, Georgius dux nauium regis Siciliæ eos aggreditur, ſiquidem vaſtatis & ſpoliatis Græcorum prouincijs, vſq; ad ipſam vrbem regiam Conſtantinopolim accedens, ſagittas aureas in palatium Imperatoris fecerat, & incenſis ſuburbanis, de fructu ortorum regis violenter tulerat, vnde rediens naues Græcorum incurrit, captis Ludouicum regem eripuit, ſed captos regis obtentu dimittit.

Interim Manuel recepto in deditionem Curfolio, Siculorum naues per ſuos inſequitur, & captis nõnullis nauibus rex fuga liberatur, & à rege Rogero necnon & Papa Eugenio honorificè ſuſcipitur atq; deducitur.

Raymundus princeps Antiochiæ vir cunctis Chriſtiani nominis inimicis terribilis, calendis Auguſti contra Turcos egreſſus, multis ſuorum captis & occiſis, in inſidijs eorum, & ipſe miſerabiliter eſt interfectus. Turci caput eius circumferentes, omnia fere caſtra vel ciuitates, quæ ſui iuris erant in deditionem recipiunt, præter Antiochiam, qui cum & ipſam nimis infeſtarent, rex Hierololymorum Balduinus contra eos egreditur in Syriam, eiſq; perturbatis in redeundo Sarracenorum munitionem circa Damaſcum capit, & Damaſcenos in triennium tributarios facit.

Milites templi Gazam antiquam Palæſtinæ ciuitatem reædificant, & turribus eam munientes, Aſcalonitas grauiter infeſtant.

1150 13 13 15 Bartholomæus Laudunenſis epiſcopus 38. anno ſui epi- 9 7
ſcopatus contempto mũdi ſchemate, Fuſinaci induitur monachili ſchemate, qui cum ſederet aliquando cum cæteris monachis ad collationem, aſpexit quendam monachum tardius atq; lentius alijs aduenientem, nigrumq; paruulum iuxta eum gradientem, atq; per cucullam eum tenentem, quod cum abbati retuliſſet, didicit ab eo quod monachus ille valdè negligens eſſet.

Habitis per Franciam conuentibus, annuente etiam Papa Eugenio, vt abbas Clareuallis Hieroſolymam ad alios prouocandos mitteretur, grandis iterum ſermo de profectione tranſmarina celebratur, ſed per Ciſtercienſes monachos totum caſſatur.

14 14 16 Lauduni fit epiſcopus Vualtherus abbas ſancti Martini & 10 8
Godeſcalcus abbas de mõte ſancti Martini Attrebati illuſtres religione & prudentia viri obeunt, Sugerius abbas ſancti Dionyſij, Ramaldus Ciſtercij, Odo ſancti Remigij.

Epiſcopi

Romanorum. | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorum.* | *Hieroſolymorum.* | *Anno domini.*

Epiſcopi obeunt moribus & ſcientia clari, Hugo Antiſsiodorenſis, & Ioſlenus Sueſsionenſis.

Gifridus Comes Andegauorum poſt ſimultates habitas cum rege Ludouico, facta pace, infra vnius menſis ſpacium obijt.

Obijt etiam nobilis & religioſus princeps & pauperum pater Comes Theobaldus. Multi quoq; nobiles hoc anno moriuntur.

Hanc optimorum virorum migrationem fortè ſignificauit, quod in pago Sueſſonico eodem anno accidit. Cum enim hyemali gelu terra vehementer induruiſſet, ceſpis plurimæ longitudinis & latitudinis de terra ſubitò auulſus, longè ad alium locum eſt translatus.

15 15 17 Conradus Teutonicorum rex obijt, qui cum quindecim 11 9 1152
annis regnauerit, benedictionem tamen Imperialem non habuit, cui Fridericus dux nepos eius ſuccedit.

Adalbero Treuerorum archiepiſcopus vir magnanimus & ſingularis cenſuræ obijt,

Terræmotus fuit in partibus Italiæ.

Rex Francorum Ludouicus zelotypiæ ſpiritu inflammatus, iurata conſanguinitate vxorem ſuam repudiat, quam quia contra eius voluntatē Henricus dux Normanniæ ducit, magna inter eos ſimultas excandeſcit, Hac quippè occaſione ducatum Aquitaniæ amiſit rex, æmulus autem illius eum obtinuit.

Regina Hieroſolymorum iuſto familiaris ad inimicos Dei ſe habente, filius eius Balduinus rex contra eam inſurgit, & obſeſsis captiſq; eius munitionibus in vrbem ſanctam intrare ab ipſa ſecundo prohibitus, tandem violenter ingreditur, eamq; in arce obſidens, facta pace Neapolim ei dimittit, reliquam regni partem ſibi retinet.

Maſſamuti (quos quidam Moabitas dicunt) poſt vſurpatum Mauritaniæ regnum, regemq; patibulo affixum, etiam regem Bulgiæ occidentes, regnum eius inuadunt, ipſamq; Siciliam, Apuliam, Romam quoq; ſe inuadere minantur.

Illuſtris vir Radulphus Comes Viromandorum, obijt.

Eugenius Papa cum Romanis pace facta, vrbem ingreditur, ibiq; cum eis hoc anno primitus commoratur.

1 16 18 Rex Fridericus expeditionem parat in Italiam. 12 10 1153 *Fridericus.*

Obijt Papa Eugenius, cui ſuccedit Anaſtaſius.

Rex Francorum Ludouicus cum nimio exercitu Normanniæ fines aggreſſus, caſtrum Vernum in deditionem recipit.

Interim dux Normanniæ in Angliam contra regem Stephanum fortiter agens, tandem cum eo pacem facit: ita vt viuente rege poſt eum ſecundus in Anglia mortuo ſuccedat.

Rex Hieroſolymorum regni integritate potitus, Aſcalonem Palæſtinæ caput poſt longam obſidionem non ſine graui damno, & multa ſuorum profligatione, tandem cæpit. Fertur autem quia complures ex militibus templi, qui ciuitatem ſe poſſe capere putabant, ingreſsi, & mox trucidati à paganis fuiſſent, cæteri obſeſſores ante crucem Domini ſe proſtrauerunt, & diutinum adiutorium cum multis ſupplicationibus implorauerunt, & mox exaudiri meruerunt. Nam Ciuitatenſes diuina virtute exterriti, cum ſe non poſſe vltra reſiſtere ſenſiſſent, vrbem Chriſtianis tradiderunt, cum ſuis abire permiſsi.

Venerandæ memoriæ Bernardus abbas Clareuallis, poſt claros actus, &

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hieroſolymorum.

multarum animarum lucra, poſt multa fundata monaſteria & plurima miraculorum ſigna exhibita, beato fine quieuit, ex cuius diſcipulis cum plures ad archiepiſcopatum vel etiam Papatum promoti fuerint, ipſe tamen nunquam epiſcopus ſibi archiepiſcopus eſſe voluit, licet atque inuitatus & multoties & multis in locis.

Vrbem Cameracum poſt multorum ciuium captionem Theodericus Flandriæ Comes recepit.

Vir religioſus Vualterus Laudunenſis epiſcopus multarum fundator abbatiarum migrat ad Dominum, & Præmonſtrati ſepelitur, vbi quondam pro Chriſto paupertatis ſumpſit habitum, cui ſuccedit Galterus Laudunenſis decanus.

1154 2 17 19 Princeps vtilis & ſtrenuus & actibus clarus Rogerus rex 13 11 Siciliæ poſt inſignes de Sarracenis victorias & terras eorũ occupatas obijt, nec inferiorem ſe filium Guillelmum regem & victoriarũ ſucceſſorẽ derelinquit.

Regem Babyloniorum quidam de ſuis principibus interficit, & inde cum infinita theſaurorum copia fugiens, à militibus templi occiditur, & capto filio eius, omnis illa opulenta & incomparabilis ſuppellex eorum cedit vſibus.

Guillelmus rex Siciliæ miſſo nauali exercitu vrbem Taneos in Aegypto vaſtat & ſpoliat, vnde magnæ opes auri & argenti ac pretioſę veſtis copia multa deducitur, ſed inde reuertentes ſtolum Imperatoris Græcorum offendunt, & cum eſſet de Græcis circiter 140. naues Siculæ numero pauciores eos vincunt, ſpoliant & capiunt, & infinitæ opum diuerſarũm copiæ Siculis inde proueniunt.

Maſſamuti in Italia Puteolis caſtrum ſpoliant, quos rex Siciliæ per ſuos nauibus perſequens capit & exterminat.

Rex Fredericus tranſalpinando in Italia fortiter agit, aduerſantium ſibi caſtra deijcit.

Rex Francorum Ludouicus Henricum ducem Normanniæ ad pacem recipit, qui in breui mortuo rege Stephano Angliam intrat, & regni integritate potitus, pacem antiqnam reformat.

Robertus de Botua vir omni plenus nequitia nepotum ſuorum caſtra ingreſſus, doloſè tyrannidem exercet in terra, qui ſpiritu etiam zelotypiæ ſuccenſus, quendam hominem ſnum ſatis fidelem cum alio viro & vna muliere intra domunculam comburendos iubet includi, illi verò inſtar antiquorum trium pucrorum in domo ardente, & flamma ſuper capita eorum in modum lucidæ nubis volitante, illæſi permanſerunt, quos foras egreſſos cum perſequerentur, iniquus ille miniſter, cui dominus ſuus hoc facinus iniunxerat, & euaginato gladio vnum ex eis ferire voluiſſet, repentè quędam inuiſibilis perſona retro eum per comã capitis apprehendit, & cum equo cui inſedebat in terram præcipitem dedit, vnde & mox ad ſanctum Iacobum ſe iturum eſſe ſpoſpondit, ſed & illi quos propria conſeruauit innocentia, gratiam Dei non inuacuum accipientes, vitam ſuam in melius mutauerunt.

Obijt Papa Anaſtaſius & epiſcopus Albanenſis, Nicolaus Papa fit Adrianus.

Luna paſſa eſt ecclipſin 11. calendas Iunij, in poſterioribus partibus geminorum.

1155 3 18 20 In partibus Burgundiæ 25. calendas Februarij tertia feria 14 12 ter in vna nocte fuit terræmotus, quo etiam diuerſa ædificia dicuntur fuiſſe ſubuerſa.

Moritur etiam Giſlebertus epiſcopus Pictauenſis, vir religioſus, & multiplicis doctrinæ, qui pſalmos & epiſtolas Pauli luculenter expoſuit.

Ludouicus

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hieroſolymorum.	Anno domini.

Ludouicus rex Francorum gratia orationis perrexit ad ſanctum Iacobum de Gallicia, & ab Imperatore Hiſpaniarum ſocero ſuo fauorabiliter in Hiſpaniam ſuſceptus eſt.

Henricus dux Normannorum 7. idus Decembris, in Angliam transfretans, cum magno tripudio clericorum & laicorum exceptus, & 13. caleudas Ianuarij die dominica ante natiuitatem Domini apud Vueſtmonaſterium ab omnibus electus, & in regem vnctus à Theobaldo archiepiſcopo Cantuarienſi.

Affuerunt & epiſcopi & omnes Anglici regni, Rogerius archiepiſcopus Eboracenſis, Richardus epiſcopus Lundonenſis, Henricus Vuintonieuſis, Robertus Lincolienſis, Gualterus Ceſtrenſis, Giſlebertus Herefordenſis, Robertus Batenſis, Ioannes Vuingornienſis, Robertus Exouieuſis, Hylarius Ceſtrenſis, Goſcelinus Salesberienſis, Gualterus Roffenſis, N gellus Helienſis, Vuilhelmus Noruuincenſis, Adalulphus Carliuenſis.

Affuerunt & de Normannia vir religioſus ac timens Deum Hugo archiepiſcopus Rothomagenſis, Philippus Baiocenſis, Arnulphus Lexouienſis, Herbertus Abrincacenſis, epiſcopi.

Affuerunt Comites regni illius, & regni Francorum.

Theodericus Comes Flandrenſis, & alij plures.

Facta eſt ecclipſis lunæ Dominiea ante natalem Domini.

4 19 Rex Henricus cœpit reuocare in ius proprium vrbes, caſtella, vil- 1 | 1156 | *Henricus 2.*
las quæ ad coronam regni pertinebant, caſtella nouiter facta deſtruendo & expellendo de regno maxime Flandrenſi, & deponendo quoſdam imaginarios & pſeudo comites, quibus rex Stephanus omnia penè ad fiſcum pertinentia minus cautè diſtribuerat.

Factus eſt terræmotus 15. calendas Martij, maximè in Burgundia, adeò, vt ter in nocte feſtiuitatis ſanctæ Priſcæ virginis ſentiretur apud Cluniacum: & quoddam caſtellum, quod erat deſertum, haud procul à Cluniaco ſitum abſorptum iret in abyſſum, & ſpacium, in quo caſtellum fuerat, repleretur aqua inæſtimabilis profunditatis.

Natus eſt Lugdoniæ pridie calendas Martij, feria ſecunda tertius filius Henrico regi Anglorum, ex vxore ſua regina Alience, & vocatus eſt Henricus.

Henricus rex Anglorum exhereditauit Vuilhelmum Peurel de Notingueham cauſa beneficij, quod fuerat propinatum Ramulpho Comiti Ceſtriæ: In conſortio huius peſtis plures participes & conſcij extitiſſe dicuntur.

Hoc anno frequenter terræmotus per totam quadrageſimam accidit in Burgundia.

Octauodecimo calendas Maij feria quinta, etiam apud montem ſancti Michaëlis terræ motum ſenſimus ante ſolis ortum.

Mortuo Roberto Exouienſi epiſcopo, ſucceſsit Robertus decanus Salesberiæ.

Mortuus eſt Balduinus de Rediuers & ſuccedit Richardus filius eius.

Dominica poſt octauas paſchæ, videlicet 4. idus Aprilis Henricus apud Vuárengefort fecit optimates Anglici regni iurare fidelitatem, Vuilhelmo primogenito ſuo de regno Angliæ, & ſi idem puer immatura morte occumberet, Henrico fratri ſuo.

Sopita diſcordia, quæ erat iuter regem Anglorum Henricum & Rogegerium filium Milonis de Gloeceſtriæ, propter turrem Gloeceſtriæ Hugo de Mortuo mari vir arrogantiſsimus, & de ſe præſumens, muniuit caſtella ſua contra regẽ, Illicò rex Henricus obſidet omnia caſtella ipſius, id eſt Bruge, Vuigemore, Clerberi, quorum vltimum poſt aliquantulum temporis cœpit & deſtruxit.

Quinto-

Anno domini.	Romanorum.		Francorum.		Anglorum.

Quintodecimo calendas Iulij prima hora noctis ecclipſis Lunæ accidit.

Menſe Iulio nonis eiuſdem Hugo de mortuo mari pacificatus eſt cum rege Henrico redditis caſtellis Brugæ & Vuigemore.

Garnerius abbas maioris monaſterij moritur, & ſuccedit Robertus natione Brito.

Mortuo Rogerio filio Milonis de Glocceſtria, ſucceſsit ei Vualtherius frater eius in paternam hæreditatem tantùm, nam comitatum Herefort & ciuitatem Glocceſtriæ rex Henricus retinuit in manu ſua.

Fridericus rex Alemannorum Romam perrexit, & ab Adriano Papa contra Romanorum voluntatem receptus, & in eccleſia beati Petri in Imperatorem ab eo eſt conſtitutus.

Volens autem vltra progredi ſcilicet in Apuliam, condixerant enim ſibi per legatos ſuos ipſe & Emanuel Imperator Conſtantinopolitanus, qui duxerat vxorem eius, vt venientes ex diuerſis partibus peſſundarent regnum Apulię & regem eius Voillermum mutata eius voluntate in patriam ſuam ſe recepit, nec tamen Vuillermo regi Apuliæ bellum defuit.

Nam Robertus de Baſeuilla Comes, qui erat cognatus eius, & Richardus de Ling. Comes Andriæ putantes regem mortuum cum non eſſet (ægrotauerat enim, ſed tamē poſtea conualuit) per regnum Apuliæ grauiter debacchati ſunt.

Circa feſtum ſancti Michaëlis Henricus rex Anglorū habito concilio apud Vuinceſtrum de conquirendo regno Hyberniæ & Guillelmo fratri ſuo dando cum optimatibus ſuis tractauit, quod quia matri eius Imperatrici non placuit, intermiſſa eſt ad tempus illa expeditio.

Henricus epiſcopus Vuintonienſis clam præmiſſo theſauro ſuo per abbatem Cluniacum abſq; licentia regis, & quaſi latenter receſsit ab Anglia, illicò rex Henricus omnia caſtella eius peſſundedit.

1157 5 20 Henricus rex transfretaturus apud Donram mare intrauit, & 2 appulit apud Vuiſant.

In purificatione ſanctæ Mariæ fuit Rothomagi, & inſequenti hebdomada locutus eſt cum rege Francorum Ludouico in confinio Normanniæ & Franciæ: Inde rediens Rothomagum venerunt ad eum Tetricus Flandrenſis Comes & vxor eius amita ipſius regis, & Gaufridus frater eius, ſed Gaufrido non ſuſcipiente ea quæ illi à rege offerebantur, receſsit in Andegauenſem pagum, & rex Henricus è veſtigio illum ſubſequutus eſt.

Circa hoc tempus inundatione Tyberis facta non modica Romæ in quadam Inſula eiuſdem fluminis in eccleſiola antiqua inuentum eſt in quodam ſarcophago corpus beati Bartholomæi Apoſtoli totū integrum excepto corio quod remanſit Beneuenti, quando Otto Imperator capta eadem ciuitate corpus prædicti apoſtoli tranſtulit Romam, ſicut tabulæ æreæ demonſtrant ſcriptæ literis Græcis & Latinis, quæ repertæ fuerunt in corpore apoſtoli.

Repertum eſt etiam in eadem eccleſia corpus Paulini Nolani epiſcopi.

Gaufridus frater Henrici regis Anglorum expulſo Hoello comite Britanniæ cæpit Nanneticam ciuitatem conſentientibus ciuibus.

Guillelmus rex Siciliæ ciuitatem Barum funditus euertit, præter eccleſiam ſancti Nicolai, quia ciues illius Græcis fauentes nequiſsimè contra ipſum conſpirauerant.

Græcos etiam terra & mari idem rex ſuperauit, & de ſpolijs eorum locupletatus eſt, & ea quæ perdiderat caſtella & ciuitates in ius proprium reuocauit, Exhæreditauit etiam Comitem de Baſeuilla cognatum ſuū, quia ab ipſo deſciuerat,

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno domini.

deſciuerat. Nihilominus cum Papa Adriano pacem fecit, concedendo ei conſecrationes epiſcoporum regni ſui, & ducatus ſicut antiquitus eas habuit eccleſia Romana, vnde diſcordia fuerat inter patrem ſuum regem Rogerium & Innocentium, & Eugenium, Romanos pontifices. Idem verò apoſtolicus conceſsit ei regnum Siciliæ, & ducatum Apuliæ & principatum Capuæ.

In octauis pentecoſtes Hugo Rothomagenſis archiepiſcopus, & Rotrocus Ebroicenſis, & Richardus Conſtantienſis, & Herbertus Abrincenſis epiſcopi, apud Moritonium leuauerunt corpus beati Firmati.

In pago Pariſienſi cappa Saluatoris noſtri monaſterio Argentoilo reuelatione diuina reperta eſt inconſutilis & ſubruſi coloris, quā ſicut literæ quę in ea repertæ indicabant, glorioſa mater illius fecit, dum adhuc puer eſſet.

Tertio calendas Iunij, feria 4. vigilia aſcenſionis Domini circa meridiem, per dimidiam ferè horam circulus maximæ latitudinis apparuit iu circuitu ſolis ignei & cærulei coloris.

Obijt Vuilhelmus primogenitus filius Henrici regis Anglorum, & ſepultus eſt Radingis ad pedes Henrici regis proaui ſui.

Obijt nihilominus Adalulphus primus epiſcopus Decarloi.

Obijt etiam Gillebertus Degant, & Simon iuuenis filius comitis Simonis cùm careret terra, dono regis Henrici accepit filiam eius vnicam cum honore eius.

Henricus rex Anglorum cæpit caſtrū Mirebellum, & Chuionem longa obſidione, Londinium verò eſt redditum, quando pacificatus eſt cū eo Gaufridus frater eius, hac conditione interpoſita, quòd rex daret ei ſingulis annis mille libras Anglicæ monetæ, & duo millia librarum Andegauenſium, & ita Deo fauente diſcordia, quæ diu durauerat inter eos, menſe Iulio ſopita eſt.

Mortuo Alano epiſcopo Redonenſi ſucceſsit ei Stephanus abbas ſancti Florentij vir literatus & eloquens.

Obijt etiam Iugelbandus archiepiſcopus Turonenſis, & ſucceſsit ei Gotho Brito epiſcopus ſancti Briocci.

Conrad. comes de Richemont veniens de Anglia in minorem Britanniā, obſedit vrbem Redonenſem, & cæpit fugato Eudone vicecomite vitrico ſuo.

Hoc anno fulgura & tempeſtates menſe Iulio frequenter in Normannia acciderunt, vnde in pluribus locis meſsis perijt, & homines fulgurati interierunt, ſubſequuta eſt abundantia pluuiæ, quæ cæpit medio menſe Auguſti, quæ impediuit & collectionem meſsium, & ſubſequente ſeminum ſparſionem, Ex qua iugi inundatione pluuiarum, quæ diu durauit, multę turres & eccleſiæ & antiquæ maceriæ in Normannia & Anglia corruerunt.

Radulphus de Fulgerijs cæpit in quodam conflictu Eudonem vicecomitem de Porrehoit, & hac de cauſa maior pars Britannorum receperunt comitem Conauum in ducem Britanniæ, excepto Ioanne Dolenſi, qui adhuc pro viribus Conauo & coadiutoribus eius reſiſtit.

Fridericus Imperator Alemannorum ducit filiam Vuilhelmi Comitis Maſcouenſis, & cæpit cum ea ciuitatem Veſontionem, & alias multas, quas pater eius tenuerat de duce Burgundiæ.

Pars tamen honoris illius quædam remanſit Ramaldo Comiti patruo eiuſdem puellæ.

6 21 Venerabilis Petrus Cluniacenſis abbas calendas Ianuarij ingreſſus eſt viam vniuerſæ carnis. 8 3

Guillelmus rex Siciliæ nauali expeditione per admiralios ſuos cœpit Sibyllam ciuitatē Metropolim, ſitam inter Africam & Babylonem. Eſt autem eadem ciuitas caput regni, inſulæ Gerx, in qua idē rex habitatores immiſit Chriſtianos, & eis Archiepiſcopum præfecit. 1158

Sabbato

Sabbato infra octauas paſchæ in Abrincatino villa,quæ vocatur Lancta Aronis circa meridiem quaſi de terra emergens turbo maximus,queq; proxima inuoluit & rapuit. Ad vltimum quaſi quædam columna rubei & cerulei coloris ſub turbine aſcendente in ſublime ſtetit, & videbantur & audiebantur,quaſi ſagittæ & lanceæ in ipſa columna defigi,licet non appareret intuentibus,quis eam agitaret,& in turbine qui ſtabat, ſuper columnam apparebant quaſi diuerſæ ſpecies volucrum in eodem volitantium.

Subſequuta eſt illieo in eadem villa mortalitas hominum,inter quos & dominus villæ occubuit, Nec ſolùm in villa, ſed etiam in multis locis Normanniæ & finitimarum regionum mortalitas hoc anno graſſata eſt.

Monachi clauſtrales Cluniaci tumultuaria electione imò intruſione quendam ſemilaicum Robertum Groſſum cognatum comitis Flandriæ,pro parentela ſua elegerunt, reclamantibus maturioribus viris & honeſtis perſonis,quæ de eodem monaſterio ad paſtoralem curam aſſumptæ fuerant.

Obijt Girardus epiſcopus Sagienſis.

Henricus rex Anglorum poſt octauas paſchæ apud Barbe fluuium tranſiuit in Angliam, & Malchonius rex Scotorum reddidit ei quicquid habebat de dominio ſuo,id eſt ciuitatē Carluith caſtrum Baembure, nouum caſtrum ſuper Tynam & comitatum Lodoenſem, & rex reddidit ei comitatum Huntedome.

Similiter Vuilhelmus filius Stephani regis,qui erat comes ciuitatis Conſtantiarum,id eſt Moritouij, & in Anglia comes Furreiæ, id eſt de Vuarenna propter filiam tertij Guillelmus de Vuarenna, quam duxerat reddidit ei Peneiteſel,& Noruuich,& quicquid tenebat de corona ſua,& munitiones proprias tam in Normannia quàm in Anglia, & rex fecit eum habere, quicquid Stephanus pater eius habuit in anno & die, quo rex Henricus auus eius fuit viuus & mortuus.

Hugo Bigotus caſtella ſua regi reddidit.

Terricus comes Flandrenſis, & vxor eius amita Henrici regis Anglorum perrexerunt Hieruſalem, & dimiſerunt Philippum filium ſuum, & totam terram ſuam in manu Henriei regis Anglorum.

Circa feſtiuitatem ſancti Ioannis baptiſtæ, rex Henricus præparauit maximam expeditionem,ita vt duo milites de tota Anglia tertium pararent ad opprimendum Gallenſem terra & mari.

Agareni ciuitatem Almariam in Hiſpania ſuper Chriſtianos, quam amiſerant obſidione, cum nonnullis caſtellis iterum cœperunt,fugato Auforſio Imperatore Hiſpaniarum. Mors ipſius Imperatoris ſubſequuta eſt præ dolore & pudore eiuſdem fugæ,& diſcordia inter filios ſuos facta eſt.

Depoſito Roberto abbate Cluniacenſi, & mortuo & ſocijs ſuis in reditu à Roma,Hugo prior Clauſtrenſis factus eſt abbas Cluniacenſis.

Ruptis inducijs,quæ erat inter Balduinum & regem Hieroſolymitarum, & Loratini filium Sangum regem Alaxriæ, propter prædam Sarraeenorum, quam rex Balduinus inconſultè cæperat, Pagani obſederunt ciuitatem Abilinam,quæ antiquitus dicta fuit Cæſarea Philippi,& omnes vicos deſtruxerunt præter principalem munitionem,ſed tamen aduentu viuificæ crucis & exercitu Chriſtianorum recedentibus,perfidis ad tempus iterum venerunt,& regem Balduinum,qui iam copias ſui exercitus dimiſerat,nihil minus quam inſidias ſperantem imparatum inueuerunt, & trucidatis multis ex militibus templi, qui ſoli eum eo remanſerant, idem rex vix cogi potuit, vt recederet.

Hunc

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno domini.

Hunc caſum Chriſtianorum terræ motus ſubſecutus eſt maximè in tranſmarinis partibus. Stolus etiam Amiralij Babyloniæ per menſem vnum obſedit Accaron, cùm anno præterito & de Babylone & de Damaſco rex Hieruſalem habuiſſet tributum.

Amalricus comes Ioppe frater regis Balduini duxit filiam Goſcelini de Tornaiſſel, qui quondam fuerat antequam eam Agareni cæpiſſent, comes Rages quem moderni nunc Rohais vocant.

Henricus rex Angliæ ſubiectis ad libitum Vuallenſibus & reſtitutis terris & munitionibus Baronibus ſuis, quas tempore Stephani regis Vuallenſis ſuper eos cæperant, extirpatis nemoribus & vijs patefactis caſtrum Ronelent firmauit, & dedit illud Hugoni de Bello campo, & aliud caſtrum ſcilicet Becſumgemerce fecit, & inter hæc duo caſtra vnam domum militibus templi.

Menſe Septembri natus eſt Henrico regi Angliæ filius, & vocatus eſt Richardus.

7 21 Fredericus Imperator Alemannorum poſt Paſcha tranſiens alpes obſedit vrbem nobiliſsimam Mediolanum, & poſt longam obſidionem reddita vrbe & obſidibus datis proceſsit vlterius ad oppreſsionem ſi poſſet Vuillelmi regis Siciliæ. 4 1158

Mortuo Seuche rege maiore Hiſpaniarum, ſucceſsit ei filius ſuus natus ex filia Garſiæ regis Nauarrorum.

Moritur etiam Gaufridus Archiepiſcopus Burdegalenſis vir religioſus & verbi Dei ſeminator egregius.

Deceſsit nihilominus Theobaldus Epiſcopus Pariſienſis.

In feſtiuitate ſancti Ioannis baptiſtæ Henricus rex Anglorum militaribus armis accinxit apud Carluid Vuillelmum filium regis Stephani comitem Moritonij & de Vuarenna, quem comitatum habet propria filia comitis de Vuarenna, quam duxerat. Qui Vuillelmus mortuus fuerat in expeditione Hieroſolymitana.

Anno ab incarnatione Domini 1157. 15. Kalendas Iulij proceſsit conuentus cum abbate ſuo Richardo de Bloſeuilla à Mortuo mari miſſus à Domino Stephano tunc abbate Mortui maris, & venit in hunc locum, qui dicitur Botum, ſitum in territorio Rothomagenſi. Multis namq; precibus Matildis imperatrix filia magni Henrici regis Angliæ & mater illuſtris Henrici regis Angliæ, à prædicto Stephano abbate Mortui maris obtinuit, vt conuentus inde mitteretur ad conſtruendam abbatiam Ciſtercienſis ordinis, ad laudem & honorem Dei & beatæ Mariæ omniumq; ſanctorum.

Mortuo Gaufrido comite Nannetenſi fratre Henrici regis Anglorum menſe Iulio. Henricus rex menſe Auguſto transfretauit in Normanniam, & locutus cum rege Francorum Ludouico ſuper Ettam fluuium de pace & de matrimonio contrahendo inter filium ſuum Henricum & filiam regis Francorum Margaritam, & præſtitis hinc inde ſacramentis, rex Anglorum venit in Argentomagum, & in feſto natiuitatis Mariæ virginis ibidem iuſsit ſubmoneri exercitum totius Normanniæ, vt eſſent apud Abrincas in feſtiuitate ſancti Michaelis ituri ſuper Conanum ducem Britanniæ, niſi redderet regi ciuitatem Nanneticam, quam inuaſerat.

Exinde rex euocatus à rege Francorum, cum paucis venit Pariſios, & inæſtimabili honore à rege Ludouico & Conſtantia regina & à proceribus regni exceptus eſt, gaudentibus Francis & de pace duorum regum & de aduentu tanti hoſpitis tripudiantibus. Ipſe autem magnificè & dapſiliter ſe agens circa omnes, & maximè circa Eccleſias & pauperes Chriſti, nuſquam

in aliqua Eccleſia cum proceſsione voluit ſuſcipi, licet à rege Francorum imò penè ab omnibus & precibus & obſecrationibus, vt id ageret, cogeretur. Inde rediens filiam regis Francorũ ſecum adduxit, & eam ad cuſtodiendum & nutriendum Roberto de Nouoburgo fideli ſuo tradidit.

Menſe Septembri nono Kalendas Octobris natus eſt filius Henrico regi Anglorum, & vocatus eſt Gaufridus.

In feſtiuitate ſancti Michaelis venit Conanus comes Redonenſis, & ſui Britanni cum eo Abrincas, & reddidit regi vrbem Nannetis cum toto comitatu Mediæ valente (vt fertur) 60. millia ſolidorum Andegauenſis monetæ. Inde venit rex ad montem ſancti Michaelis, & audita miſſa ad maius altare, conceſsit Eccleſias Pontis Vrſonis ſancto Michaeli & abbati & Monachis eiſdem loci pręſente Roberto abbate & Radulpho priore & pluribus alijs, ipſa die perrexit ad Pontem Vrſonis, & diuiſit ibi miniſtris ſuis & ordinauit, quomodo caſtrum illud reædificaretur, inde diſcedens cum manu armata perrexit ad recipiendum vrbem Nannetis. Qua accepta & diſpoſita ad libitum paucis interpoſitis diebus cum innumerabili exercitu tertia feria obſidit caſtrum Toarci, & ſexta feria eiuſdem ſeptimanæ cæpit.

Poſt aliquantulnm temporis perrexit obuiam Ludouico regi Francorũ, venienti gratia orationis ad moutem ſancti Michaelis de periculo maris, quem ex quo intrauit in ducatum Normanniæ deduxit, & ſuis impenſis decentiſsimè procurauit.

In feſtiuitate verò beati Clementis die Dominica venerunt vterq; rex ad montem beati Archangeli, & cnm magno tripudio tam clerici quàm populi itum eſt regi Francorum obuiam. In ipſa autem proceſsione excepto conuentu Monachorum & clericorum & plebe innumera, fuerunt duo ſummi pontifices, vnus Archiepiſcopus & alter Epiſcopus, & quinq; abbates. Audita miſſa redierunt Abrincas. Deducente illum rege & innumeris regijs muneribus tam illum quàm ſuos vſq; ad fines ſui ducatus proſequente.

Menſe Decembri cõcordati ſunt rex Henricus & comes Bleſenſis Theobaldus cognatus eius hoc modo: Comes Theobaldus cognatus regis reddidit regi duo caſtra Ambazium & Fractam vallem. Et Rotrocus comes Moritoriæ ſororius eius, ſiquidem vnam ſororum eius Odo dux Burgundiæ, aliam prædictus comes Rotrocus, qui vſitatius dicitur comes Particenſis, tertius Vuillelmus Goiet. Hic inquam Rotrocus reddidit Henrico duci caſtra regi molinas & bonum molinum, quæ erant Dominia ducis Normanniæ, ſed poſt mortem regis Henrici Rotrocus comes pater huius Rotroci occupauerat ea. Rex autum Henricus conceſsit eidem Rotroco Belliſmum caſtrum, & ille fecit regi propter hoc homagium.

Eodem anno inuenta ſunt trium Magorum corpora, qui ſalutarem noſtrum infantem adorauerũt in Bethlehem, in quadam veteri capella iuxta vrbem Mediolanum, & pro timore Friderici Imperatoris Alemanorum, qui eandem vrbem veniebat obſidere, leuata & in ciuitate poſita.

Balduinus rex Hieroſolymitanus cœpit ſuper Paganos Cæſaream magnam Paleſtinæ haud procul ſitam ab Antiochia, cœpit etiam caſtrum Harenæ, quod commendauit Remaldo de ſancto Vualerico.

1160 | 8 | 23 Rex Henricus egit ſolennitaté natalis Domini cum regina Alienora apud Cæſaris burgum, quæ Paulo ante transfretauerat in Normanniam. 9

Henricus rex Anglorum & Raymundus comes Barcinonum apud caſtrum Blauiam amicitiæ fœdus datis ſacramentis hoc pacto inierunt, quòd Richardus filius regis filiam comitis tempore oportuno eſſet ducturus. Et rex ducatum Aquitaniæ illis exactis nuptijs conceſſurus. Siquidem hic Raymundus eſt vir præpotens & diues, vt pote qui regnum Arragonum habebat ex

hæreditate

hæreditate coniugis ſuæ, ex paterna autem hæreditate Comitatum ciuitatis Barcinonæ. Vt enim aliquantulum ad tranſacta redeamus, Sanctio rex Arragonum genuit tres filios, qui ſibi viciſsim ſucceſſerunt Sanctionem, Auforti-um, R:melium. Duobus verò primogenitis ſibi inuicem ſuccedentibus & abſq; filijs decedentibus, ne regnū illud ab extraneis occuparetur Remelium Monachum etiam iam ſenem licentia Romani pontificis à monaſterio abſtractum regem fecerunt, & v hæredem haberet, Matildem matrem Vuillelmi vicecomitis Toarci illi aſſociauerunt, ex qua genuit vnam filiam, quam Raymundus prædictus comes duxit, de qua nata eſt iſta puella, quam filio regis diximus copulandam. Et filius eius primogenitus Arragonum rex futurus. Siquidem ipſe comes quamuis haberet regnum Arragonum, & poſſet rex fieri ſi vellet, omninò recuſauit regnum, reſeruans filio ſuo quod accidebat ei ex materna genealogia.

Hoc etiam anno ſicut & præcedenti Fredericus Imperator Alemannorum vrbem Mediolanenſem obſedit, quia rebellauerant aduerſus eum ijdem Mediolanenſes, Papiæ & Placentiæ turres deiecit, & ferè omnem Longobardiam ad libitum ſibi ſubiecit.

Mediante autem quadrageſima rex fecit ſubmoueri exercitus totius Normanniæ, Angliæ & Aquitanię, ac cæterarum prouinciarum, quæ ſibi ſubditæ ſunt, quia Raymundus comes Egroij nollet ei reddere ciuitatem Tholoſæ, quam rex requirebat ſicut hæreditatem vxoris ſuæ Alienoræ reginæ, ſiquidem Robertus comes Moritonij vterinus frater Vuilhelmi regis qui regnum Anglię ſubiugauit, habuit vnum filium nomine Vuilhelmum, qui ei ſucceſsit, & apud Tenerchebray à rege Anglorum primo Henrico in bello captus eſt, & tres filias, quarum vnam duxit Andreas de Vitreio, aliam Cuido de Laual, tertium comes Tholoſanus frater Raymundi comitis ſancti Egroij, qui in expeditione Hieroſolymitana viriliter ſe habuit. Genuit autem ex ea comes Tholoſanus vnam ſolummodò filiam, quam Vuillelmus comes Pictauenſis & dux Aquitanorum mortuo patre prædictæ puellæ cum hæreditate propria ſcilicet vrbe Tholoſa & Comitatu Tholoſano duxit vxorem, ex qua genuit idem Vuillelmus filium Vuillelmum nomine, qui ei ſuccedit, qui pater fuit Alienoræ reginæ Anglorum. Si quis autem requirit, quomodo poſtea Comes ſancti Egroij habuit ciuitatē Tholoſam, nouerit quòd prædictus Vuillelmus Comes Pictauenſis, inuadiauit eandem ciuitatem Raymundo comiti ſancti Egydij patruo vxoris ſuæ, propter pecuniā, quam idem Guillelmus in expeditione Hieroſolymitana exponit, vnde idem Raymundus in libro einſdem expeditionis nunc Comes ſancti Egydij, nunc comes Tholoſanus vocatur, quo mortuo habuit eandem vrbem Auforſius filius eius, qui apud Hieruſalem mortuus eſt eodem tempore quo Ludouicus rex Francorum gratia orationis illuc perrexerat. Similiter etiam Raymūdus filius eius qui ei ſucceſsit, qui habuit in coniugio Conſtantiam ſororem Ludouici prædicti regis Francorum relictam ſcilicet Euſtachij Comitis filij Srephani regis Anglorum. Rex igitur Henricus iturus in expeditionem prædictam & conſiderans longitudinem & difficultatem viæ, nolens vexare agrarios milites, nec Burgenſem nec ruſticorum multitudinem ſumptis 60. ſolidis Andegauenſibus, in Normannia de feudo vniuſcuiusq; loricæ, & de reliquis omnibus tam in Normannia quàm in Anglia ſiue etiam alijs terris ſuis ſecum dum hoc, quod ei viſum fuit. Capitales barones ſuos cum paucis ſecū duxit, ſolidarios verò milites innumeros. Ad illam verò expeditionem cum reliquis tranſmarinis venit Malconius rex Scotiæ, & à rege Henrico cingulo militiæ ibidē accinctus eſt. Durauit autem expeditio illa ferè per tres menſes. Et quamuis rex Henricus cæpiſſet vrbem Cadurcum, & maior pars ducatus Tholoſani ſibi eſſet ſubdita vi vel timore,

vrbem tamen Tholoſam obſidêre deferens honorem Lodouico regi Francorum, qui eandem vrbem contra Henricum rege Angliæ muniuera: & die ac nocte volens ferre auxilium Raymundo ſororio ſuo cuſtodiebat. Vnde graues inimicitiæ inter ipſum & regem Anglorum ortæ ſunt, cum videret ſibi regem Francorum nocere, de cuius auxilio plurimum confidebat. Remitiit itaque rex Henricus comitem Theobaldum qui ei fauebat, vt inquietaret regnũ Franciæ. Sed Henricus Epiſcopus Beluacenſis, & comes Robertus Dominus Dorcaſini caſtri fratres regis Francorum ei reſtiterunt, & in margine ducatus Normanniæ aliquos flamma & rapina vexauerunt, Normannis ſibi talionem reddentibus.

Menſe Iulio Robertus de Nouoburgo dapifer & iuſtitia totius Normanniæ aduerſa valitudine tactus, gibbum cameli depoſuit, videlicet innumeras diuitias Eccleſijs & monaſterijs & pauperibus diuidens, & ad vltimum in monaſterio Becci quod præ omnibus diligebat habitum Monachi ſumens per vnum menſem ibi pœnitentiam fructuoſam egit, & tertiò Kalendas Septembris hominem exuit, ſepultus in capitulo Becci quod ipſe proprijs ſumptibus mirificè ædificauerat.

Mortuo venerabili Milone Epiſcopo Taruanenſi electus eſt Milo Archidiaconus eiuſdem Eccleſiæ Canonicus regularis, ſicut deceſſor eius fuerat, quem cum Samſon Archiepiſcopus Remenſis vellet ſacrare, clerici ciuitatis Boloniæ qui diu ſub Epiſcopo Taruanenſi fuerant volentes amodo ſuum proprium Epiſcopum habere ſicut antiquitus habuerant, prohibuerunt Archiepiſcopũ ſub appellatione Apoſtolica, ne eum ſacraret, niſi tantummodo ad titulum Taruanenſis Eccleſiæ. Quod prædictus electus refutans inſacratus contra illos clericos Romam perrexit & ibi ſacratus eſt.

Magiſter Bernardus Brito Cancellarius Eccleſiæ Carnotenſis factus eſt Epiſcopus Cornubiæ in minori Britannia.

Magiſter etiam Petrus Lombardus Pariſienſem Epiſcopatum adeptus eſt, conniuente Philippo eiuſdem Eccleſiæ Decano fratre regis Francorum, qui vt dicunt electionem ſuam conceſsit eidem Petro.

Kalendis Septembris mortuo Adriano Papa, electi ſunt duo & conſecrati Rollandus Cancellarius presbyter Cardinalis tituli ſancti Marci vir religioſus, vocatus Alexander tertius Papa, videlicet 174. & Octauianus presbyter Cardinalis tituli ſanctę Mariæ in Coſmidum, dictus Victor tertius. Hic per potentatum & parentes ſuos nobiles Papatum inuaſit.

Rogerius regis eleemoſynarius factus eſt Epiſcopus Sagienſis.

Galterus Epiſcopus Ciſtrenſis obijt.

Obijt etiã Robertus Epiſcopus Exouienſis, vir religioſus & timens Deũ.

Terricus comes Flandrenſis redijt de Hieruſalẽ, & vxor eius Mabiria remanſit com abbatiſſa ſancti Lazari de Bethania inuito coniuge ſuo.

Menſe Octobri Henricus rex Anglorum munita ciuitate Cadurcorum & commendata Thomæ Cancellario ſuo & diſpoſitis cuſtodibus ac auxiliarijs in locis opportunis cõfidens de auxilio Raymũdi Berengarij comitis Barcinonæ & Trecheuel comitis Neumanſi & Vuillelmo de Montepeſſulano & aliorum ſuorum fidelium redijt in Normanniam. Inde perrexit cum valida manu in pagum Beluacenſem, & deſtruxit munitiſsimum caſtellum Guerberei, excepta quadam firmitate quam ne caperent homines regij, ignis & fumus prohibuit, villas multas combuſsit & deſtruxit.

Simon comes Ebroicenſis tradidit Henrico regi Anglorum firmitates ſuas quas habebat in Francia, ſcilicet Rupemfortẽ, Montem fortem, Eiparlonem & reliquas. Quod magno detrimento fuit regi Francorum cum non poſſet libere procedere de Pariſijs Aurelianis vel Stampis propter Normannos, quos

nos,quos rex Henricus poſuerat in caſtellis Comitis Ebroicenſis. Hac de cauſa treuiæ captæ ſunt inter duos reges à menſe Decembri vſq; ad octauas Pentecoſtes.

In reditu expeditionis Tholoſæ menſe Octobri obijt Vuilhelmus Comes Moritonij, diſceſsit autem abſq; liberis & retinuit Henricus rex Comitatum inmanu ſua.

9 24 Rex Henricus egit natiuitatem Domini apud Faleſiam, exin- 6 1161
de eadem regina transfretauit in Angliam.

Kalendis Ianuarij terræmotus accidit in pago Conſtantino caſtro ſancti Laudi circa horam primam.

Hardoinus Decanus Cenomannenſis factus eſt Archiepiſcopus Burdegalenſis, cùm prædeceſſor eius vix anno & dimidio vixiſſet.

Matilde imperatrice aduerſa valitudine percuſſa, dapſiliter pereunte conſilio filij ſui Henrici regis Anglici, diuitias ſuas Eccleſijs monaſterijs & pauperibus diſtribuit.

Eccleſia Baiocenſi igne combuſta Philippus Epiſcopus in eius reſtauratione iterum viriliter laborat.

Maio menſe pax facta eſt inter reges Henricum Angliæ & Ludouicum Franciæ, renouatis prioribus pactis, & confirmatis & pacificatis, qui partes vtrorumque adiuuerunt.

Matthæus filius Comitis Flandriæ inaudito exemplo duxit abbatiſſam Rummeſię, quę fuerat filia Stephani regis, & accepit cum ea Comitatum Bolonienſem.

Menſe Iulio Henricus rex Anglorum congregauit omnes Epiſcopos Normannię & abbates & barones apud Nouum mercatum, & Ludouicus rex Francorum adunauit ſuos Beluaci, & ibi tractatum eſt de receptione Papæ Alexandri & refutatione Victoris, & conſenſerunt Alexandro, reprobato Victore.

Menſe Septembri obijt Herbertus Epiſcopus Abrincenſis, & ſepultus eſt in Eccleſia beatæ Mariæ Becci, ſicut prædeceſſor eius Richardus de Belliſago.

Prædicto menſe regina Alienora Anglorum transfretauit in Normanniam iuſſu regis, adducens ſecum Henricum filiũ ſuum & filiam Matildem.

Mortuus eſt Philippus frater Ludouici regis Francorum Decanus ſancti Martini Turonis.

Mortua eſt Conſtantia regina Franciæ labore partus ſuperſtite filia, cuius cauſa mors ſibi acciderat.

Menſe Octobri rex Anglorum & rex Francorum collocuti pactum pacis mutuæ confirmauerunt, & Henricus filius Henrici regis Anglorum fecit homagium regi Francorum de ducatu Normannię, qui eſt de regno Francię. Paucis interpoſitis diebus, Ludouicus rex Francorum duxit filiam Comitis Theobaldi ſenioris. Nec mora Henrico filio regis Henrici Angliæ deſponſata eſt apud Nouumburgum Margarita filia regis Franciæ, & Henricus rex Anglorum cæpit tria caſtella munitiſsima, ſcilicet Giſorz, Neafliam, Nouum caſtellum ſita ſuper flumen Eptæ in confinio Normanniæ & Franciæ, quia pepigerant inter ſe ipſe & rex Francorum quatenus inito matrimonio filiorum ſuorum rex Henricus haberet illas munitiones, quæ ad ducatum Normanniæ pertinẽt. Quo audito rex Franciæ grauiter tulit, ipſe & ſororij ſui ſcilicet Henricus Theobaldus, Stephanus. Exinde hi tres Comites coadunatis viribus ſuis cęperunt firmare munitionem Caluimontis quæ erat de feudo Caſtribleſenſis, vt exinde pagum Turonicum infeſtarent. Rex verò Henricus quia illud

caſtrum erat de Calamento Hugonis filij Supplicij de Ambaſia, quod tenebat de Comite Theobaldo, caput autem ſui honoris ſcilicet Ambaſiam tenebat de rege Henrico, rex inquam Henricus percepto exinde nuncio non expectatis ſocijs ſuis illuc properauit, volens impedire opus illius caſtri, per quod licentius ſi perfectum eſſet diſcurrerent per terram ſuam. Audito autem aduentu regis Anglorum Comes Theobaldus diſceſsit à Caluomonte munita firmitate & cuſtodibus diſpoſitis. Rex verò Henricus obſedit prædictum caſtrum & illico cæpit in quo erant 35. milites & quater viginti ſeruientes, & reddidit eandem munitionē Hugoni de Ambaſia, qui aduerſabatur pro poſſe ſuo Comiti Theobaldo, quia in carcere prædicti Comitis Sulpicius ipſius Hugonis pater nequiter extinctus fuerat. Exinde rex Henricus munitis turribus Ambaſiæ & Fractæ vallis & diſpoſitis cuſtodibus egit feſtum natalis Domini cum Alienora regina Cenomanenſi.

1162 10 25 Henricus rex munitiones Comitis Mellenti & aliorum Baro- 7
num ſuorum in Normannia in manu ſua cæpit, & fidelibus ſuis commendauit. In margine etiam ducatus Normanniæ ferè omnia ſua caſtella & maximè Giſorz meliorauit vel renouauit. Parcum & manſionem regiam fecit, fecit circa ſuſtes plantatos apud Chiuilleium iuxta Rothomagum domum leproſorum. Iuxta Cadomum mirabilem ædificauit aulam & cameras ante turrem Rothomagi nihilominus renouauit, & non ſolùm in Normannia, ſed etiam in regno Angliæ, ducatu Aquitanię Comitatu Andegauiæ, Cenomannię, Turonenſi, caſtella, manſiones regias, vel noua ædificauit vel vetera emendauit. Caſtellum etiam in villa, quæ Amandiuilla ſuper Vire fluuium ædificauit.

Achardus abbas ſancti Victoris Pariſienſis factus Epiſcopus Abrincenſis.

In capite ieiunij apud Cenomānos Hugo Archiepiſcopus Dolenſis cæcitate debilitatus præſentibus Henrico regi Anglorum & duobus legatis Romanæ Eccleſiæ Henrico de Piſis & Vuilhelmo de Papia reddidit Archiepiſcopatū, quem ferè per ſex annos tenuerat, & in cuius reparatione plurimum laborauerat.

Theobaldus Archiepiſcopus Cantuariæ ſecunda feria Paſchæ obijt.

Poſt Paſcha rex Anglorum Henricus & Ludouicus Francorum, primo in Vilcaſmo, poſtea in Dunenſi pago inſtigante eos ad diſcordiam Comite Theobaldo congregatis exercitibus ſuis alterutrū terras ſuas defendendo ferè incominus venerunt. Inde datis inducijs poſt feſtum ſancti Ioannis Henricus rex Anglorum perrexit in Aquitaniam, & inter alia, quæ ſtrenuè geſsit, Caſtellionem ſupra vrbem Agennum caſtrum ſcilicet natura & artificio munitū obſedit, & infra vnam ſeptimanam in feſtiuitate ſancti Laurentij admirantibus & perterritis Vuaſconibus cæpit.

Regina Alienora apud Donnum Frontem filiam peperit, quam Henricus presbyter Cardinalis & legatus Romanæ Eccleſiæ baptiſauit, & Achardus Epiſcopus Abrincenſis, & Robertus abbas de monte ſancti Michaëlis, de periculo maris cum multis alijs de fonte ſuſceperunt, & vocata eſt Alienora de nomine matris ſuæ.

1163 11 26 Rex Henricus egit natiuitatem apud Baiocas. 8

Mortuo Sanctione Archiepiſcopo Remenſi Henricus frater regis Francorum Epiſcopus Beluacenſis ſucceſsit.

Prima Dominica quadrageſimæ rex Henricus congregauit Epiſcopos, abbates, Barones totius Normanniæ apud Rothomagum, & querimoniam faciens de Epiſcopis & eorū miniſtris & vicecomitibus ſuis, iuſsit vt concilium Iuliæ bonæ teneretur. Iulia bona in Caletenſi pago iuxta Secanam eſt ſedes regia à Dominis Normannorum multùm amata & frequentata. Hanc Iulius Cæſar, ex cuius nomine Iulia vocatur, cōdidit, deſtructa vrbe Caleto, ex cuius

veteri

veteri vocabulo tota regio ſita inter Secanam & mare adhuc vocatur.

Primus Richardus dux Normannorum & ſecundus Richardus filius eius apud Fiſcanum leuati de tumulis ſuis,in quibus ſeparatim iacebant, poſt altare ſanctæ trinitatis honeſtius ponuntur. Huic tranſlationi Henricus rex Anglorum interfuit,& EpiſcopiNormanniæ,& dedit illi Eccleſiæ ſyluam de Hogis.

Comes Robertus de Baſeuilla aduerſus Vuilhelmum cognatum ſuum regem Syciliæ rebellat in Apulia, & multis coadiutoribus ſecum adunatis, maiorem partem maritimarum ciuitatum ſibi conciliat.

Fredericus Imperator Alemannorum vrbem Mediolanum, quam per tres annos obſederat,neceſsitate famis afflictam capit & deſtruit, reſeruatis tantummodo Matrice Eccleſia & quibuſdam alijs.

Diſcordia inter regnum & ſacerdotiū adhuc perdurante, propter ſciſma Octouiani,quem rex Romanorum Fredericus ſecum in Italia habebat,Alexander Papa Romanus confidens de regibus Francorum Ludouico & Anglorum Henrico,qui deuotè ſuper Romanam Eccleſiam fauent & venerantur,ad ciſmontanos marina expeditione circa Paſcha venit apud mōtem Peſſulanum, & in prouincia debita honorificentia ſuſceptus eſt.

Mortuo Harduino Archiepiſcopo Burdegalenſi apud montem Peſſulanum,dum ibidem iniuria Domini Papæ moraretur, Epiſcopus Lactorenſis ei ſucceſsit.

Fame mortalitate ciſmontani maximè in Aquitania laborant.

Ramaldus de Caſtellione princeps Antiochiæ dum incautè in terram Agarenorum intrat,multis ſuorum occiſis vel captis ipſemet capitur.

Menſe Iunio in Britannia minori ſcilicet in Recello ſanguis pluit, & de ripis cuiuſdam fontis ibidem effluxit, necnon etiam de pane.

Guillelmus rex Syciliæ tranſiens de Sycilia in Apuliam cum magno exercitu,Roberto de Baſeuilla fugato cum complicibus ſuis, ciuitates & caſtella quæ à ſe defecerant recuperat.

Leupus rex Valentiæ & Muſciæ licet gentilis & Agarenus munera ingētia in auro & ſerico & in alijs ſpeciebus, & in equis & camelis, mittit Henrico regi Anglorum grandia & ipſe ab eodem recepturus.

Raymundus Beregerius Comes Barcinonenſis vir omnibus bonis plangendus moritur,relicto filio Auforſio qui factus eſt rex Arragonum, quod regnum ei acciderat ex materno genere.

Fredericus Imperator Alemannorum & Ludouicus rex Francorū cum ſuper fluuiū Sagonnā, qui antiquitus Arar vocabatur, de pace tractaturi conuenire debuiſſent, repentè mutato animo propter ſchiſma Octouiani cuius partes Imperator adiuuabat, infecto negotio ad propria redierunt. Exinde paruo ſpatio temporis interiecto, Ludouicus rex Francorum & Henricus rex Anglorum ſuper Ligerim apud Tociacum conuenientes Alexandrū Papam Romanum honore congruo ſuſceperunt, & vſi officio ſtratoris pedites dextra leuaq; frenum equi ipſius tenentes, eum vſq; ad præparatum papilionem perduxerunt,quo mediante Deo fauente pax inter eos firma reſtituta eſt.

Henricus rex ordinatus,& compoſitis rebus & caſtellis ſuis in Normannia, Aquitania, Andegauis & etiam in Vuaſconia, in aduentu Domini venit Barbe fluuium, volens ſi poſſet transfretare ante natalem Domini. Sed vento prohibente egit natalē Domini cum regina Alienora apud Cæſaris Burgum.

Fanuel Imperator Conſtantinopolitanus duxit Conſtantiam Boamundi vxorem, & Boamundus tertius frater prædictæ puellæ factus eſt princeps vitrico ſuo in captiuitate remanente Raynaldo.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.		Anglorum.

12 27 Menſe Ianuario rex Henricus tranſiuit in Angliam ipſe & re- 9
1164 gina, & cum magno gaudio ſuſceptus eſt ab omnibus ferè proceribus patriæ,
qui eum in littore expectabant. Iam enim Henricus filius eius præceſſerat, & ſicut in Normannia fecerat ſic in Anglia homagia & fidelitates Baronum & militum ſuſcepit.

Rotrocus Epiſcopus Ebroicenſis & Rayualdus de ſancto Valerico in Normanniam recognoſcere miſsi ſunt, iuſſu regis per Epiſcopatus regales redditus & conſuetudines ad regem & ad Barones pertinentes.

Philippus etiam Baiocenſis moritur, qui fuit vir prudens & aſtutus in augmentandis & renouandis rebus Eccleſiæ, & multùm ibi profecit. Sed ſapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum. Bellum Roberti de Monte forti cum Henrico de Eſſeſſa pro fuga prælij contra Valenſes, in quo idem Henricus defecit, & hæreditatus factus eſt Monachus Radingis, Valenſes ſubditi ſunt regi Henrico ad libitum.

Falconius rex Scotiæ fecit homagium Henrico filio regis Anglorum, & dedit regi obſides ſcilicet Dauid fratrem ſuum iuniorem, & quoſdam de filijs baronum ſuorũ de pace tenenda & pro caſtellis ſuis, quę rex volebat habere.

Menſe Martio obijt tertius Balduinus rex Hieruſalem, vir per omnia plangendus, & ſucceſsit ei Amalricus frater eius. Huic Balduino à ſuperna clementia conceſſum eſt, vt Aſcalonem caperet & Agarenos expelleret, & ſeruitio diuino mauciparet, quod nec Dauidi propter ſanctitatem ſuam nec Salomoni propter ſapientiã & diuitias ſuas, nec Ezechieli propter iuſtitiam ſuam, nec alicui antea regum, permiſſum fuerat.

In octauis Pentecoſtes Alexander Papa tenuit concilia Turonis, in quo excommunicauit Octauianum cum alijs ſchiſmaticis & complicibus ſuis.

1165 13 28 Apud Rothomagum tertiò Kalendas Februarij obijt Vuilhel- 10
mus frater Henrici regis, & ſepelitur in Eccleſia ſanctę Mariæ.

Circa octauas Paſchæ rex Henricus fecit dedicari Eccleſiam beatæ Mariæ Radingis, & per tres dies regaliter procurauit conuentum Monachorum & hoſpites, data etiam dote non minima eidem Eccleſiæ.

Hamelinus naturalis frater regis Henrici duxit comitiſſam de Varenna, relictam Vuilhelmi Comitis Moritonij filij Stephani regis. Hæc fuit filia tertij Comitis Guillelmi de Varenna, qui cum Ludouico rege Franciæ perrexit Hieruſalem, & ibi obijt ſuperſtite ſola prædicta comitiſſa.

Valenſes Henrico regi fidem non ſeruantes terras promiſſas latrocinando infeſtant, agente quodam regulo eorum vocato Riz & alio eiuſdem peruerſitatis homine nomine Oeno prædicti Riz auunculo.

Richardus de Hummer Coneſtalus Henrici regis conuocatis baronibus Normanniæ & Britanniæ menſe Auguſto cæpit caſtrum Gonbore in Britannia in manu regis, quod Radulphus de Fulgerijs habuerat poſt mortem Ioannis de Dol.

Eodem menſe ſanguis pluit in Rethel in Epiſcopatu Dolenſi.

Obijt Hugo venerabilis Archiepiſcopus Rothomagenſis 4. idus Octobris. Hic vir magnæ literaturæ iucundè multa ædidit, viduis & orphanis & alijs pauperibus largus extitit, rexit autem Eccleſiam Rothomagenſem honeſtè & viriliter annis ferè 30.

Obijt illuſtris Comes Galerannus Mellenti, qui multa bona cõtulit Eccleſiæ beatę Mariæ de Voto, quæ ſita eſt in territorio Caletenſi, in terris, in ſyluis, in vineis & redditibus.

Amalricus rex Hieruſalem conductus ab Amiralio Babylonico cum exercitu perrexit in adiutoriũ illius liberare quandam ciuitatem ipſius nomine Barbaſtam,

Barbaſtam quam Salegon ſeneſcallus Noradin fraude occupatam contra ipſum tenebat. Obſeſſa igitur per aliquantulum temporis tandem capta eſt, & amiralio reſtituta ciuitas. Firmatis autē inter eos amicitijs & redditis multis captiuis, duplicato etiam tributo, nam antea dabat amiralius regi ſingulis annis triginta millia aureorum, rex ad propria rediјt. Nam capto caſtro eorum nomine Hareuc, capto etiam Boamundo iuniore principe Antiochiæ & multis interfectis, Belinas Habilina poſtmodum à Sarracenis peruerſa eſt.

14 29 Henricus rex Anglorum in quadrageſima in Normanniam 11 1166 tranſiens in octauis Paſchæ apud Giſorz cum rege Francorum locutus eſt, inde Rothomagum Philippum Comitem Flandrenſem conſobrinum ſuum regaliter excepit.

Venerunt ad eum ſimiliter legati Frederici Imperatoris Alemānorum, Ramaldus ſcilicet Archiepiſcopus Colonienſis, Cancellarius ipſius, & multi alij magni potentatus viri, requirentes eum ex parte Imperatoris, vt daret vnam filiarum ſuarum Henrico duci Baioariæ filio Conradi, qui ante Fredericum imperauerat, & aliam filio ſuo licet adhuc puerulo. Exactis itaque ſacramentis & datis rex poſtea miſit ſuos in Alemanniam qui ab Imperatore & ſatrapis ſuis eadem ſacramenta de conuentionibus quæ inter eos conuenerant acciperent.

Rotrocus Epiſcopus Ebroicenſis, fit Archiepiſcopus Rothomagenſis.

Regina Anglorum Alienora euocata à rege venit in Normanniam, adducens ſecum filium ſuum Richardum & filiam Matildem. Redeunte verò rege in Angliam & cum multo apparatu bellico ſuper Valenſes eunte regina remanſit in partibus ciſmarinis.

Alexander Papa Romanus relinquens Senonem, in qua ferè duos annos moratus fuerat, veniens ad montem Pellulanum nauali ſubuectione perrexit ad terram Vuilhelmi regis Sycıliæ, licet inſidiæ piratarum Imperatoris Alemanniæ ei in mari non deeſſent.

Menſe Auguſto Ludouico regi Francorum ex vxore ſua naſcitur filius, & vocatus eſt Philippus.

Regina Alienora menſe Octobri Andegaui peperit filiam, & vocata eſt in baptiſmate Ioanna.

Falconius rex Scotiæ religioſus iuuenis obijt, & ſucceſsit ei Vuilhelmus frater eius.

15 30 Henricus rex munitis confinijs inter Anglos & Valenſes & ca- 12 1167 ſtellis & militibus diſpoſitis, in quadrageſima transfretauit in Normanniam. Deinde locutus cum rege Francorum ea quæ ad pacem ſunt. Audito etiam quòd rex Francorum ſtatuiſſet de theſauris & redditibus ſuis ſimiliter & omnium hominum tam clericorum quàm laicorum qui in ſua ditione erant, ſingulis annis vſq; ad quadriennium de ſingulis viginti ſolidis ſingulos denarios mittere Hieruſalem ad defenſionem Chriſtianitatis, idem rex fecit duplicari in omni poteſtate ſua redditum primi anni reliquis annis permanentibus ad ſolutionem vnius denarij per ſingulos viginti ſolidos.

Obijt etiā Vuilhelmus rex Sycıliæ, & ſucceſsit ei Vuilhelmus filius eius.

Vuilhelmus Talauacius Comes Sagienſis & filius eius Ioannes, & item Ioannes nepos eius filius Guidonis primogeniti ſui Comitis pontini conceſſerunt regi Henrico caſtrum Alenceium & Rocam Mabirit cum eis quæ ad ipſa caſtella pertinent. Et forſitan ideò prædictas munitiones perdiderint, quia malas conſuetudines ipſi & eorum interceſſores diu ibi tenuerant, quas rex Henricus ſtatim meliorari præcepit.

Quia verò optimates Cenomannici comitatus & Britanniæ regionis

gionis antequam rex transfretaret minus obtemperauerant præceptis reginæ, & vt dicitur ſacramento ſe obligauerant, vt ſe comiter defenderent, ſi aliquis eorum grauaretur.

Rex ad libitum ſuum eos & caſtella eorum tractauit, & congregatis exercitibus ſuis ferè de omni poteſtate ſua circa mare caſtrum Felgerarium obſedit, cæpit, & funditus deleuit. Inde præloquuto quodá imaginario connubio de Gaufrido filio ſuo & Conſtantia Conam comitis Britanniæ & de Richemont comes Conanus conceſsit regi quaſi ad id opus filij ſui totum ducatum Britanniæ, excepto Comitatu de Gigunix, qui ei acciderat per auum ſuum comitem Stephanum. Rex verò accepit dominium ferè ab omnibus Baronibus Britanniæ apud Theas. Inde venit Rhedonis & per ciuitatem illam, quæ caput eſt Britanniæ, totum illum ducatum Saiſant. Et quia nunquam viderat Combort neq; Dol, poſtquam in manus eius venerant in tranſitu illa vidit. Cauſa verò orationis ad montem ſancti Michaëlis veniens apud Genetrum illa nocte hoſpitatus eſt.

Illuc venerunt ad eum Vuillelmus rex Scotiæ & ipſe inſularum Ninam & aliarum triginta vnius, quæ fuit inter Scotiam & Hyberniam & Angliam, illas 32. inſulas tenet rex inſularum tali tributo de rege Northuuegiæ, quod quando rex innouatur, rex inſularum dat ei decem marcas auri, nec aliquid facit ei in tota vita ſua niſi iterum alius rex ordinetur in Northuuegia. Huius regis inſularum venit legatus ad regem Anglorum prædictus Epiſcopus. Eſt enim prædictus rex conſanguineus regis Anglorum ex parte Matildis imperatricis matris ſuæ.

1168 | 16 | 31 | In natali Domini fuit rex Henricus Pictauis, & venit ad eum Henricus filius eius de Anglia. In quadrageſima locutus fuit rex Anglorum cum comite ſancti Egydij apud Magnum montem. | 13

Poſt Paſcha duxit exercitum militum in Auernicum pagum, & vaſtauit terram Vuilhelmi Comitis, qua data fide pepigerat ſtare iuſtitiæ in præſentia Domini regis nepoti ſuo, quem exhæredauerat iuniori videlicet comiti Aruernenſi. Sed inueteratus ille dierum malorum rupta fide tranſtulit ſe ad regem Francorum, & ſeminauit diſcordias inter eos. Sed & de collectione pecuniæ deferendę Hieruſalem, quæ adunata fuerat Turonis, quam rex Anglorum volebat mittere per ſuos nuncios, vtpotè ſumptam in ſuo comitatu. Rex autem per ſuos quia Eccleſia Turonenſis ſua eſt ſuggeſtione Iocij Archiepiſcopi Turonenſis magna diſcordia inter Henricum regem Anglorum & Ludouicum regem Francorum mota aſt.

Combuſta eſt ciuitas Turonenſis cum principali Eccleſia.

Almaricus rex Hieruſalem euocatus ab Amiralio Babyloniæ, cui cõfœderatus erat, obſedit Alexandriam, quæ caput eſt Aegypti, & cœpit & reddidit eam Amiralio, qui pepigit ei ſingulis annis tributum de eadem ciuitate quinquaginta ſeptem millibus, quos habet de Babylone. Idem etiam rex duxit vxorem neptem Manuel Imperatoris Conſtantinopolitani cum infinitis theſauris.

In octauis Pentecoſtes rex Anglorum & rex Francorum in Vilcaſmo locuturi de pace conuenerant, ſed primoribus regis Francorum exacerbantibus leuitatem regis Ludouici nihil profuerunt. Congregauerunt itaq; vterq; infinitum exercitum de omni poteſtate ſua, & alterutrum caſtella ſua muniuerũt. Cum autem rex Francorũ aliquantas villulas in Marcia inter Medantem & Paceiũ combuſsiſſet, rex Henricus irritatus licet multũ deferret Ludouico, Caluum montem caſtrũ munitiſsimũ in quo rex Francorum congregauerat expenſas & victualia ad opus belli & plurimas villas in circuitu illius

com-

combuſsit, quo audito rex Francorum grauirer tulit, & collectis viribus ſuis latos fundos, quos ſanctus Audoenus habebat in Vilcaſmo ſcilicet Vadum Nigaſij & alias villas combuſsit.

Andelicium etiam Burgum optimum, qui erat propius beatæ Mariæ & Archiepiſcopi Rothomagenſis, nonnulla etiam quæ pertinebant ad Eccleſiam ſanctę trinitaris Rothomagenſis vaſtauit, ſed non defuit feſtinata vindicta.

Eadem namq; die multi de exercitu eius cum redirent ad caſtra ſiti, ſolis feruore, puluere, formidine deficientes expirauerunt. Sic etiam patri pridem ipſius acciderat. Nam initurus certamen cum Henrico ſeniore rege Anglorum, in quo inferior fuit præcedente nocte, in eodem loco hoſpitatus fuerat, & Franci qui à ferocitate teſte Valentiniano Romanorum Imperatore vocati ſunt, Eccleſiam beatę Mariæ Andeliaci ſtabulum equorum ſuorum fecerant, Vnde alios eorum cæpir, alij verò vix fugam elapſi ſunt.

Menſe Auguſto treuiæ ſumptæ & iuratæ inter reges Henricum & Ludouicum vſque ad Paſcha.

Inde perrexit rex Henricus in Britanniam, & ſubdidit ſibi omnes Britannos, etiam Leonenſes.

Nam Guihuminarius filius Henrici vicecomitis Leonenſis cuius filiam comes Eudo habebat in coniugium, datis obſidibus ſubmiſit ſe rege, terrore exanimatus cum videret caſtrum ſuum munitiſsimum combuſtum & captum, & alia nonnulla vel capta vel reddita.

Cum adhuc moraretur rex in Britannia, audiuit nuncium de morte matris ſuæ Matildis imperatricis. Deceſsit autem quarto idus Septembris Rothomagi, & ſepulta eſt Becci.

Theſauros infinitos pius filius diſtribuit Eccleſijs, monaſterijs, leproſis & alijs pauperibus pro anima illius, fecit autem prædicta imperatrix monaſterium de Voto in Caleteuſi pago iuxta Iuliam bonam, & poſuit ibi Monachos Ciſtercienſes, fecit & monaſteria canonicorũ, vnum iuxta Cæſarisburgum & aliud in ſylua de Gonfer, ad pontem etiam lapideum ſuper Secanam Rothomagenſem faciendum à ſe multam ſummam pecuniæ dimiſit.

Iocius Archiepiſcopus Turonorum recordatus eſt cum rege Auglorum.

Regina Alienora transfretauit in Angliam, ducens ſecum filiam ſuam Matildem.

In vigilia natalis Domini duæ ſtellæ ignei coloris, quarum vna erat magna, altera parua, apparuerunt in occidente, & eranr quaſi coniunctæ, poſtea diſiunctæ ſunt, longo ſpaeio apparere deſiuerunr.

Natus eſt Ioannes filius regis Anglorum.

17 32 Ad natalem Domini fuit rex Henricus Argeuthomagi, & tenuit ibi magnam curiam in noua aula ſua. 14 1169

Martildis filia regis Henrici cum infinita pecunia & apparatu maximo ducta eſt in Alamanniam ad ſponſum ſuum Henricum ducem Saxoniæ & Baioariæ, quorum ducatum vnum habebat ex patre ſuo, & alterum ex matre. Pater ipſius fuit Henricus, qui fuit natus ex filia Lotharij Imperatoris, qui ante Conradum imperauerat. Hic Henricus ſcilicet iunior, qui filiam regis Anglorum duxit, ſuper Paganos ſcilicet Sclauos & Vindelicos tantũ acquiſiuit, quod fecit ibi tres Epiſcopatus.

Obijt Terricus comes Flandrenſis, cui ſucceſsit Philippus filius eius, qui iam diu Comitatum illum rexerat, cum pater illius iter Hieruſalem frequentabat.

Pictaui & Aquitani ex maiori parte, id eſt, Comes de Marcha, comes Engolimenſium, Hannericus de Lizennio, Robertus & Hugo frater eius

de Sylleio,

de Sylleio, & alij multi voluerunt rebellare contra regem, & incendijs & rapinis pauperum incunbentes, circumquaq; graſſabantur. Quod rex audiens impiger aduolat, & eorum inſaniæ obſiſtens Lizen nouum caſtrum munitiſſimum cæpit, captum muniuit, & villas & municipia eorum deſtruit.

Munitis caſtellis & militibus & victui neceſſarijs, relicta ibi regina cum comite Patricio Salesbernienſi auunculo Rotroci comitis Particicenſis.

In octauis Paſchæ inter Paceium & Medantium in Normannia locuturus cum rege Francorum, & iniurias ſuas ab eo expoſtulaturus, acceſsit. Siquidem Pictaui ad regem Francorum venerant, & obſides ſuos contra regem Anglorum cuius proprij erant, ei dederant. Vnde cum hinc inde grandis altercatio fieret, nec rex Francorum obſides, quos contra iuſtitiam cæperat, reddere vellet, induciæ datæ vſque ad octauum beati Ioannis.

Circa verò octauas Paſchæ dolo Pictauenſium occiſus eſt comes Patricius, & ſepultus eſt apud ſanctum Hylarium. Succeſsit ei filius natus Guillelmi comitis Pontini matre comitiſſa de Vuarenna.

Antequam treuiæ datæ eſſent, rex Anglorum ſubmonerat Eudonem vicecomitem de Porrehoit, qui quatenus vmbratico nomine comes vocabatur, & cui tanta bona contulerat, vt ad ſeruitium & adiutorium ſuum veniret, quod ipſe renuit, & quidam alij de Britannis & confœderati, ſcilicet Oliuerus filius Oliueri de Dinan, & Rollandus conſobrinus eius.

Rex itaque non immerito aduerſus eos iratus, à capite ſcilicet ab Eudone incipiens vaſtauit & cōbuſsit eius terram, destructo inprimis caſtello Locellini, quod habebat præcipuum, comitatum etiam de Boerech abſtulit ei, cuius caput eſt ciuitas Vanecenſis, quam rex in manu ſua cæpit, eius portum Cæſar mirificè extollendo collaudat in libro quem ſcripſit de bello Gallico. Dimidium etiam Cornubiæ ei abſtulit. Obſedit etiam & caſtellum Abrai, captum muniuit.

Vaſtata igitur Eudonis terra, & ad libitum ſuum redacta, ad terram Dinanenſem appropinquans caſtrum Hedde à Gaufrido de Monte forti ſibi redditum muniuit, & Tintiniacum euertit. Inde Becherel munitionem Rollandi de Dinam firmiſsimam per aliquot dies obſidens, adhibitis machinis cæpit & muniuit.

Cum verò caſtrum, in quo Rollandus maximè confidebat, quia natura & arte munitiſsimum, obſediſſet, niſi breuitas termini eundi ad colloquium regis Francorum eum vrgeret.

Terra itaque Rollandi tradita rapinis & incendijs citra Recem flumen eandem regit in vlterioribus. Nam tranſito amne per Lehnm deſcendens, & aliqua perfundās, Monachis Leunnenſibus pepercit. Dinam verò circumiens quædam deſtruxit, quædam intacta reliquit, in pago Aleterſi eadem geſsit.

In octauis ſancti Ioannis ventum eſt ad feritatem Bernardi vbi de pace inter reges detractum eſt, & infecto negocio diſceſſum eſt. Nam Britones ſicut & Pictaui obſides regi Francorum dederant, & fide interpoſita pactionem acceperant, quòd rex Francorum ſine ipſis regi Anglorum non concordaretur. Vnde & ipſi Britanni cōuentibus quibuſdam Cenomanenſi, per quorum terram latenter tranſierunt, colloquio interfuerunt.

Munitis autem marchis ex vtraque parte continuata eſt decertatio vſq; ad aduentum Domini.

Rex verò Henricus cautè agens, cognatum ſuum Matthæum comitem Boloniæ ſibi pacificauit, ſpondens ei ſe daturū per annum maximam partem

pecuniæ pro calumnia relaxanda Comitatus Moritonij. Habebat enim filiam regis Stephani, qui fuerat Comes Moritonij.

Cum autem idem Matthæus ad auxilium regis Anglorum veniret, Ioannes Comes Pontini non permiſit eum tranſire per terram ſuam, vnde neceſsitate cogente, nauali ſubuectione ad regem multis expeditis militibus acceſsit: Quod rex audiens rogatu eiuſdem Matthæi cum bellico apparatu in terram Ioannis perrexit, & Iuniacenſem pagum vulcano tradens, quadraginta & eo amplius comburens villas, voluntati ſuæ ſatisfecit.

Rex Francorum veniens latenter ad quoddam municipium Normanniæ cognominatum Cheſuebrut, illud combuſsit & quatuor milites in eo cæpit. Quo comperto, rex Angliæ illum inſequutus eſt, multos cæpit milites, inter quos etiam Seneſcallum Philippi Flandrenſium Comitis aduncatus eſt. Tradidit etiam caſtallum Hugonis de Nouocaſtello flammis & incendijs vocatum Brudroles, vt combuſtum nomen ex re haberet, hoc etiam fecit Nouocaſtello per milites ſuos, ipſo tamen abſente.

Vaſtata eſt ſimiliter terra Comitis Particenſis, ex maiore parte ipſo agente.

Venit ad curiam regis Henrici Anglorum, Saxonum & Baiocorum dux Henricus gener eius, & magnis ab eo honoratus muneribus in ſua redijt.

18. 33 Henricus egit natalem Domini Argentomagi. 15 1170

In Epiphania Domini concordati ſunt rex Francorum & rex Anglorum.

Henricus filius regis Anglorum fecit homagium regi Francorum ſocero ſuo de Andegauenſi Comitatu & de Cenomanenſi, & de ducatu Britanniæ, quem rex conceſsit eidem genero ſuo. Nam de Normannia ei fecerat ante homagium, & cõceſsit ei rex Francorũ, vt eſſet Seneſcallus Franciæ, quod pertinet ad feudum Andegauenſe.

Richardus filius Henrici regis Anglorum fecit homagium regi Francorum de ducatu Aquitaniæ.

In purificatione beatæ Mariæ fuit filius regis Anglorum Pariſijs, & ſeruiuit regi Francorũ ad menſam, vt Seneſcallus Franciæ. Hanc Seneſcalciam vel (vt antiquitus dicebatur) Maioratum domus regiæ Robertus rex Francorũ dedit Gaufrido. Griſogonella Comiti Andegauenſi propter adiutorium, quod ei impendit contra Ottonem Imperatorem Alemanniæ, dedit etiam ei quicquid habebat in Epiſcopatu Andegauenſi.

Poſtea verò cum Gaufridus Comes Particenſis & Dauid Comes Cenomannenſis eſſent rebelles Roberto regi Francorum, prædictus rex Gaufrido, Griſogonella ferente ſibi auxilium, obſedit munitioné Moritoniæ & cæpit, & quia Dauid Comes Cenomanenſis euocatus à rege ad eum venire contempſit, dedit rex Gaufrido Griſogonella homagium illius & ipſam ciuitatem & quicquid habebat in Epiſcopatu Cenomanenſi.

Henricus filius regis Angliæ fecit homagium Philippo filio regis Francorum.

Henricus rex Anglorum locutus eſt cum Ludouico rege Francorum apud ſanctum Germanum in Leia.

Gaufridus filius regis Anglorum fecit homagium Henrico fratri ſuo de ducatu Britanniæ iubente patre eorum.

Rex Henricus perrexit in quadrageſima Vuaſconiam, & deſtructis multis caſtellis quæ contra eum erant vel munitis, Comites Engoliſmenſium, & de Marcha ſibi pacificauit, & multos alios, qui non erant tanti nominis.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Gaufridus filius regis Anglorum menſe Maio venit Rhedonis & Stephanus Rhedonenſis, & Ausbertus Aletenſis Epiſcopi, & Robertus abbas ſancti Michaëlis de Monte, & aliæ religioſæ perſonæ, receperunt eum cum ſumma veneratione in Eccleſia ſancti Petri. Ibi accepit homagia Baronum Britanniæ.

Rex Henricus fecit foſſata alta & lata inter Franciam & Normanniam ad prædones arcendos.

Menſe Auguſto pacificatis ferè omnibus in Pictauenſi pago Vuaſconia, Henricus rex venit in Normanniam, & euocati Britanni properauerunt ad eum.

Calina ciuitas Syciliæ terræmotu concuſſa & proſtituta eſt, & multi in ea perierunt.

Combuſta eſt Fiſcanenſis Eccleſia quarto Kalendas Iulij, quarta feria poſt octauas Pentecoſtes.

Rex Henricus fecit caſtrum munitiſsimum, & Burgum pergrande iuxta Gahiam de Malafre, quod vocatum eſt Bellueeieiz.

Cum Rogerius Malabranchia dolo cæpiſſet vrbem Bitrienſem, quam ciues ipſius cõtra eum tenebant, omnes tam viros quàm mulieres, vel ſuſpendio vel alio tormento morti tradidit, & nouis habitationibus illam inhabitandam tradidit. Siquidem prædicti ciues Dominum Vuilhelmum trencheuel patrem Rogeri malebranche in quadam Eccleſia cum filio ſuo paruo crudeliter occiderant.

Rex Henricus fecit molendina & piſcatorias Andegauis in flumine Meduane. Cum Vuilhelmus Goeth obijſſet in itinere Hieruſalē, & Comes Theobaldus vellet habere in manu ſua montem mirabilem & alias firmitates, quæ fuerant Vuilhelmi Goeth, de quibus ſatus erat Heruæus de Vienna qui habebat in coniugio primogenitam filiam Vuilhelmi Goeth, natam ex vna ſororum Comitis Theobaldi, videns prędictus Heruæus ſe non poſſe reſiſtere Comiti Theobaldo, cum rex etiam Francorū adiuuaret partem Comitis Theobaldi, vt pote ſororij eius, idem Heruæus intercurrente magna pecunia & quibuſdam pactionibus, tradidit Henrico regi Anglorum montem mirabilem, & aliud caſtrum ſcilicet ſanctum Anianum in Biturico: vnde diſcordia redintegrata eſt inter regem & Comitem.

19 24 Ad natalē Domini fuit rex Henricus in Britannia apud Nanne- 16
1171 tum, Robertus Archidiaconus Nanneti conſenſu regis factus eſt Epiſcopus Nanneti poſt Bernardum auunculum ſuum. In quadrageſima exceſsit mare limites ſuos, vnde meſſes quæ prope illud ſeminatæ erant, in multis locis perierunt à fluctibus abſorptæ.

Oſſa cuiuſdam gigantis in Anglia per Alluuionem detecta ſunt, cuius corporis longitudo (vt ferunt) 50. pedum erat.

In eadem quadrageſima transfretauit rex Hinricus in Angliam non tamen ſine diſcrimine. Submerſo in mari Giſleberto Abrincenſi. Fulco Peraienel, qui habebat primogenitam ſororem eius, ſucceſsit ei.

Vicecomites per Angliam qui exactionibus & rapinis populum afflixerant, à rege correcti ſunt.

Poſt Pentecoſtem, rex Henricus euocato filio ſuo Henrico in Angliam fecit eum coronari in regem cum magna cleri populique lætitia, Lundoni apud Vueſtmoſt. Hunc inunxit Rogerus Archiepiſcopus Eboracenſis. Nam Thomas Cantuarienſis, circa mare per continuum ferè ſexennium in Gallijs morabatur. Huic conſecrationi interfuerunt Giſlebertus Lundenenſis, Gocelinus Salesberienſis, Valterus Roſenſis, Richardus Ciſtrenſis, Bartholomæus Exonenſis. Hugo Dunclinenſis Epiſcopi, Rogerus Vingornienſis.

In Nor-

In Normannia morabatur Henricus Vingornienſis & Gnillelmus Notuincenſis, in infiermitate præpediti non affuerunt. Nam Ardelulfus Catlinēſis, & Robertus heteferdenſis, & Robertus batenſis, & Robertus licolenſis & Hillarius ciceſtrenſis & Nigellus Elienſis Epiſcopi dormierāt in Domino, & adhuc cathedræ eorum vacabant, interfuerunt verò de Normannia Henricus Baiocenſis, & Rogerius Sagienſis Epiſcopi, qui cum eo venerant in Angliam. Quidam moleſte ferunt quod Archiepiſcopus Eboracenſis, vnxerit in Regem Henricum iuniorem, ſed nouerint quod primus Vuilhelmus, qui Angliam armis ſubegit, ab Aluetedo religioſiſsimo viro Eboracenſi Archiepiſcopo inunctus & ſacratus eſt. Cantuariēſis Archiepiſcopus intra inſulam Britannię manet Stigando ſcilicet à Papa excommunicato.

Margarita filia regis Francorum vxor Henrici iunioris regis in Angliam tranſijt, nec tunc tamē fuit coronata quia rex iam coronatus erat, & Epiſcopi diſceſſerant.

Ioannes Comes Aucenſis moritur, & ſucceſsit ei filius eius Henricus quē genuerat ex filia Vuilhelmi de albinero quem vocant Comitem de Arundel. Hic duxit Elixam Reginam relictam Henrici ſenioris regis Anglię, ex qua genuit Vuilhelmum primo genitum ſuum & Godefridum, & iſtam comitiſſam vxorem Ioannis Comitis Aucenſis de quo ſermo eſt.

In die Apoſtolorum Petri & Pauli terręmotus horribilis factus eſt in tranſmarinis partibus, quo corruit ciuitas tripolis pars Damaſci Antiochię, plurimum Agareni etiam non fuerunt expertes huius tribulationis. Nam Halapre quæ eſt caput regni Loradin & quædam aliæ ciuitates Sarracenorum non euaſerunt hanc peſtem.

Mortuo Vuilhelmo Comite Niuernenſi vltra mare Matthæus frater Philippi Comitis Flandrēſis, Comes Boloniæ, duxit vxorem eius ſororē Scilicet comitiſſę Flandrenſis. Hij itaq; duo fratres duas duxerūt ſorores filias Rodulphi Comitis Viromandorum neptes Alienoræ reginæ Anglorum ex ſorore calide agentes, in retinendo terram Radulphi de Parrona per quemlibet fratrum. Hic Matthæus prius habuerat filiam regis Stephani, & ſuſceptis ab ea duabus filiabus, redijt ad religionem vnde in vita receſſerat.

Circa Auguſtum rex Henricus redijt in Normanniam, relicto Henrico iuniore in Anglia. Rex Henricus fecit pacem inter Comitem Theobaldum & Heruæum de Vienna.

Menſe Septembris rex Henricus infirmatus eſt penè ad mortem apud Morani de Ger: ſed miſeratione diuina & ſupplicatione ſeruorum Dei quibus ſe humiliter commendabat, ſopita aduerſa valitudine ſanitatem refouit.

Egydius Rothomagenſis Archidiaconus electus eſt ad Epiſcopatum Ebroicenſem. Richardus Archidiaconus Conſtancienſis ad Abricatenſem.

Alienora filia regis Anglorum Henrici ad Hiſpaniam ducta eſt, & ab Anifruſo Imperatore ſolenniter deſponſata. Huius Imperatoris illa pars Hiſpaniæ (quæ caſtella vocatur) regnum eſt. Huius imperij caput ciuitas Tolletum eſt. Prædicto regi propter infirmam ætatem (nondum enim adimpleuerat quindecim annos) aduerſantur duo reges, Feruandus Gallicię patruus eius & Anifruſus Nauarriæ auunculus eius.

Mortuo Roberto filio Roberti Comitis Cloeceſtrie, dederat etiam ante idem rex Hugoni Comiti Ceſtriæ cognato ſuo filiam Comitis Ebroicenſis cognatam ſuam ex parte patris ſui.

Vrbs Cenomanenſis flagrauit incendio. Cella ſancti Victurij combuſta eſt, ſed Deo adiuuante in melius reſtaurata eſt.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.		Anglorum.

Henricus rex Anglorum perrexit cauſa orationis ad Rocam Amatoris, qui locus in Cadulcenſi pago, montaneis & horribili ſolitudine circundatur.

Dicunt quidam quod beatus Amator famulus beatæ Mariæ & aliquando baiulus & nutricius Domini fuit, & aſſumpta piiſſima matre Domini ad æthereas manſiones ipſe Amator præmonitus ab ea, ad Gallias transfretauit, & in prædicto loco vitam eremiticam tranſegit. Quo tranſeunte, & in introitu oratorij beatę Marię ſepulto, locus ille diu ignobilis fuit, excepto quod vulgo dicebatur, ibi beati Amatoris corpus requieſcere, licet ignoraretur vbi eſſet.

Anno ab incarnatione Domini 1166. quidam indigena huius regionis ad extrema veniens, præcepit familiæ ſuæ, diuina forſitam inſpiratione, vt in introitu, corporis ſui glebam ſepelirent. Effoſſa itaq; terra corpus beati Amatoris integrum reperitur, & in Eccleſia iuxta altare poſitum integrum, illud peregrinis oſtendunt & ibi fiunt miracula multa, & antea inaudita per beatam Mariã. Ad hunc ergo locũ (vt diximus) rex Henricus cauſa orationis veniens, quia appropinquabat terræ inimicorũ ſuorum, congregata multitudine armatorum tam equitum quam peditum, ad orationem perrexit, munitus ſicut ad prælium, nulli malum inferens, omnibus & maximè pauperibus in eleemoſynis largiter prouidens.

Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus transfretauit in Angliam.

Stephanus Comes de Sanceotre frater Comitis Theobaldi perrexit Hieruſalem, ferens ſecum pecuniam, quam rex Francorum Ludouicus fecerat colligere in adiutorium Hieroſolymitanæ Eccleſiæ.

Odo dux Burgundiæ nepos eius perrexit cum eo.

1172 | 20 | 35 | Ad natalem fuit rex Henricus ad Buriuxta Baione. | 17

Annus millenus centenus ſeptuagenus, primus erat, primus quo ruit enſe Thomas.

Quinta dies natalis erat, flos orbis ab orbe Pellitur, & fructus incipit eſſe poli.

Agareni cum multis milibus armatorum venerunt ab Africa in Hiſpaniam.

Hamo Epiſcopus Leonenſis crudeliter per cõcilium (vt dicunt) Guihomari fratris ſui vicecomitis Leonenſis & iunioris Guihomari nepotis ſui, occiſus eſt.

Conanus dux Britannię moritur, & tota Britannia & comitatus de Gippeuuis & honor Richemundiæ per filiam Comitis Conani, quæ deſponſata erat Gaufrido filio regis, in Dominio regis Henrici transfierunt.

Hannercius abbas ſancti Audoeni moritur.

Henricus rex venit in quadrageſima ad Pontem vrſonis, & ibi per quindecim ferè dies demoratus eſt, hoc etiam fecit in rogationibus, & in Pentecoſte cum Guihomarus venit ad eum, & reddidit ſe ei & ſua caſtella, perterritus multitudine militum & aliorum armatorum quos rex illò direxerat ad eum comprimendum niſi regis voluntati obediret.

Sequenti anno Canonicatus eſt ſanctus Thomas à Papa Alexandro, & præceptum fuit vt natalis eius, dies feſtiuus ab omnibus celebraretur, maximè ab Anglis.

Caſtrum Pontis vrſonis combuſtum eſt.

Vrbs Noruuicius ſimiliter combuſta eſt cum Epiſcopali Eccleſia & officinis Monachorum.

Humbertus Comes Morieñt miſit abbatem ſancti Michaëlis de duſa ad Henricum

Henricum regem Angliæ proponendo matrimonio inter Ioannem filium regis & filiam ſuam, offerens ei totam terram ſuam. Fuit enim idem Comes filius Amati Comitis,& ditiſsimus in poſſeſsione vrbium & caſtellorum, nec aliquis poteſt adire Italiam niſi per terram ipſius.

Theobaldus Comes Carnotenſis, plures Iudæorum qui Bleſis habitabant igni tradidit. Siquidem cum infantem quendam in ſolennitate Paſchali crucifixiſſent ad opprobrium Chriſtianorum, poſtea in ſacco poſitum in fluuium Ligerim proiecerunt. Quo inuento, eos conuictos de ſcelere, vt ſupra diximus, igni tradidit, exceptis illis qui fidem Chriſtianam receperunt. Hoc etiam fecerunt de ſancto Vuilhelmo in Anglia apud Norethuiz tempore Stephani regis: quo ſepulto in Eccleſia Epiſcopali multa miracula fiunt ad ſepulchrū eius. Similiter factū eſt de alio apud Glouesceſtrū tempore Henrici regis ſecundi. Sed & in Franciæ caſtello quod dicitur Pontizare, de ſancto Ricardo impij Iudæi ſimiliter fecerunt: qui delatus Pariſios in Eccleſia ſepultus multis miraculis corruſcat, & frequenter, vt dicitur, faciunt hoc in tempore Pachali, ſi opportunitatem inuenerint.

Obijt Vuilhelmus Talauacius Comes pontini, & ſucceſsit ei Ioannes nepos ſuus in Comitatu Pontini, ex Guidone primogentito ſuo. In terra verò quam tenebat de rege Angliæ in Normannia & in Cenomannenſi pago, ſucceſsit ei Ioannes Comes filius eius. Item duxit filiam Comitis Helyæ fratris Comitis Gauffridi Andegauenſis & ducis Normannorum.

Rex Henricus ſenior fecit inueſtigari per Normanniam terras quas rex Henricus auus eius poſsidebat die qua obijt. Fecit etiam inquiri quas terras & quas ſyluas & quæ alia dominia Barones & alij homines occupauerant poſt mortem regis Henrici aui ſui: & hoc modo ferè duplicauit redditus Ducatus Normanniæ.

Riz rex Vualenſium pacificatus eſt cum rege Anglorum Henrico.

Rex Oenus auunculus eius præterito anno obierat: & filij eius regi Henrico ſubditi ſunt.

Margarita vxor iunioris regis Henrici transfretauit in Normanniam.

Menſe Iulio rex congregauit Barones ſuos apud Argentonium: & cum ibi tractaretur de profectione ſua in Hiberniam, legati Comitis venerunt ad eum, dicentes ex parte Comitis, quod traderet ei ciuitatem Dunelinam & Vualtrefordiam, & alias firmitates quas habebat cauſa vxoris ſuæ, quæ fuerat filia regis Dunelinæ, qui iam obierat. Rex itaq; audito hoc nuncio mandauit Comin quod traderet ei terram ſuam in Anglia & Normannia, & planam terram in Hibernia, quam acceperat cum vxore ſua. Et conceſsit ei vt eſſet coneſtabilis vel ſeneſcallus totius Hiberniæ.

Venerabilis Henricus Epiſcopus Vuintonienſis & abbas Glaſtronenſis deceſsit è vita, iſte ſcilicet Epiſcopus multa bona fecit Eccleſiæ Vuintonienſi, in ornamentis auri & argenti & ſericarum veſtium. Diuitias etiam ſuas Eccleſijs & pauperibus larga manu diſtribuit.

Ad augmentum etiam virtutum ſuarum per aliquantulum temporis ante mortem ſuam lumine corporali priuatus fuerat.

Menſe Auguſto rex tranſiuit in Angliam, & aggregatis tam militibus quam ſumptibus quæ ad tantam expeditionem neceſſariæ erant: vigilia beati Lucæ Euangeliſtæ tranſiuit in Hiberniam, quàm autem proſperè transfretauit, applicuit, receptus fuit, literæ quas ad regem Henricum filium ſuū miſit indicant.

1173 21 36 Henricus rex iunior ad natalem fuit ad Bur iuxta Baioc, & quia 18
tunc primum tenebat curiam in Normannia, voluit vt magnificè feſtiuitas celebraretur. Interfuerũt Epiſcopi, abbates, Comites, Barones, & multa multis largitus eſt.

Et vt appareat multitudo eorum qui interfuerunt. Cum Vuilhelmus de ſancto Ioanne Normanniæ procurator, & Vuilhelmus filius Hamonis ſeneſcallus Britanniæ (qui venerat cum Gaufrido duce Britanniæ Domino ſuo) comederent in quadam camera, prohibuerunt ne quis miles comederet in eadem camera qui non vocaretur Vuilhelmus, & eiectis alijs de camera remanſerunt centum & decem millites qui omnes vocabantur Vuilhelmi, exceptis plurimis alijs eiuſdem nominis qui comederunt in aula cum rege.

Henricus dux Saxonium & Baiaorum gener Henrici regis Anglorum, perrexit Hieruſalem cum magno comitatu militum, & magna ibi incæpiſſet & perfeciſſet forſitam incepta, niſi rex & templarij obſtitiſſent. Theſauros tamen quos ſecum portauerat larga manu diſtribuit pauperibus & Eccleſijs ſanctæ terræ.

Poſt Paſcha rex audiens duos legatos Albertum & Theodericum ex parte Domini Papæ A. ad ſe miſſos pro cauſa piæ memoriæ Thomæ quondam Cantuarienſis Archiepiſcopi cum eſſet in Hibernia, citiſsimè venit de Hibernia in Angliam, de Anglia in Normanniam, & præmiſsis ab eo honorabilibus perſonis, locutus eſt cum eis. Primò Saniguei, poſtea Abrincenſes, tertio Cadomi, vbi cauſa illa finita eſt, ſicut litteræ publicæ teſtantur quæ inde factæ ſunt, & à multis perſonis quæ illuc conuenerant retinentur.

Rex Henricus locutus eſt cum rege Francorum, & miſit filium ſuum regem iuniorem in Angliam, vt Margarita filia regis Franciæ vxor eius conſecraretur in reginam. Hanc inunxerunt ex concilio regis Franciæ, Rotrodus Archiepiſcopus Rothomagenſis, & Egidius Epiſcopus Ebroicenſis, & coronauerunt regem & vxorem eius.

Circa feſtum ſancti Michaëlis, congregauit rex Epiſcopos Normanniæ & Britanniæ, & venit ipſe & legati Abrincenſes tractaturi de Eccleſiaſticis negocijs, ſed, obſiſtente regis infirmitate, parum profecerunt. Huius conuentus cauſa venerunt vſq; ad montem, ad nos honorabiles perſonę multę, inter quas fuerunt religioſiſsimi viri Dominus Stephanus Cluniacenſis, & Dominus Benedictus Cluſinus abbates mutua vice ſocietatem ſuam nobis & ſibi noſtram impendimus, ſicut literę eorum quæ à nobis habentur, & noſtrę quæ ab ipſis aſportatæ ſunt teſtificantur. Hoc etiam fecerat nobis piæ memoriæ Vuilhelmus Vizeliacenſis abbas in capitulo Vizeliacenſi, & cum his tribus Eccleſijs ſcilicet Cluniacenſi, Duſenſi, Vizeliacenſi, habemus ſpiritualem ſocietatem & multum nobis & illis placentem.

Circa feſtum ſancti Martini venit iunior rex cum vxore ſua ex Anglia, & locuti ſunt cum rege Francorum ipſe apud Giſorz, ipſa verò apud Caluum montem, quos rex lætiſsimè ſuſcepit ſicut filios ſuos.

1174 22 37 Rex Henricus cum regina Alienora egit natalem Domini apud 19
Chinonum regaliter. Iunior verò rex cum vxore ſua Margarita eandem feſtiuitatem apud Bonamuillam celebrauit. Exinde, ſequutus eſt patrem ſuum in Andegauenſem pagum moraturum in illis partibus vſq; ad purificationem beatæ Mariæ, quando rex debebat loqui cum rege Arragonenſi, & cum Comite de Morienna, & cum Comite de ſancto Egidio pro cauſa Tholoſæ.

Vuilhelmus abbas Radingis, factus eſt Epiſcopus Burdegalenſis.

Comes de ſancto Egidio pacificatur cum rege Angliæ de Tholoſa, facto ibi homagio. Et Richardo filio ſuo duci Aquitanorum promiſit ei ſe daturum

turum equos magni precij quotannis quadrageſimæ. Et ſi neceſſe habuerit inueniet ei vnoquoq; anno ad ſeruitium ſuum per 40. dies centum milites.

In quadrageſima, quia rex Henricus ſenior remouerat à concilio & famulatu filij ſui Aſculphum de ſancto Hilario & alios equites iuniores, ideò ille iratus receſsit à patre, & venit Argentonium & receſsit inde noctu pergens ad regem Francorum neſcientibus miniſtris ſuis quos pater ſuus ſeruitio ſuo deputauerat. Quem ſequutus eſt Comes Roberti bellenti relinquens caſtella ſua, ſine cuſtodibus, quæ rex Henricus occupauit. Comes etiam Ceſtriæ, Hugo à ſancto Iacobo Gallicienſi rediens, ſequutus eſt eum, & Vuilhelmus Patric ſenior, & tres filij eius & multi alij minoris nominis. Quorũ omnium domos & virgulta & ſyluas rex euertit. Similiter regina Alienora & filij eius Richardus Comes Pictauenſis, & Gaufridus Comes Britanniæ alienati ſunt ab eo.

Feria quarta ante cœnam Domini prior Cantuarienſis, & aliæ perſonæ honeſtæ venerunt ad ſanctam Barbaram in Epiſcopatu Lexouienſi, ad regem Henricum & ad legatos Romanos Albertum & Theodericum & elegerunt Rogerum abbatem Becci ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem. Ille verò prætendens infirmitatem ſuam, noluit acquieſcere electioni eorum. Qui inde redeuntes in Angliam, conuocatis Epiſcopis & alijs religioſis perſonis elegerunt in Archiepiſcopum priorem de Dituria Monachum ſuum, Richardus etiam Archidiaconus Pictauenſis, electus eſt ad Epiſcopatum Vintonenſem. Gaufridus filius regis Henrici naturalis Archidiaconus Lincolienſis. Gaufridus lidel Archidiaconus Cantuarienſis ad Elienſem, Robertus folior Archidiaconus Lincolienſis ad Herefordenſem, Rudulphus Lombardus Archidiaconus Salesbergenſis ad Batenſem. Gocelmus Decanus Ciſtenſis ad Ciſcreſtrenſem.

Poſita autem die qua conſecraretur electus Cantuarienſis, vt conſecraret æque alios electos, in generali conſentu Epiſcoporum & aliorum qui conuenerant, prior Cantuarienſis prætulit literas Henrici iunioris regis, in quibus dicebat eos non eſſe ſacrandos. Et ſi quis imponeret eis manus inuitabat eum ad audientiam Domini Papæ. Et ita infecto negotio receſſerunt vnuſquisque ad propria.

Prior Vuintonenſis factus eſt abbas Glaſtoniæ.

Poſt Paſcha Bernardus de feritate dedit ſe & caſtellum ſuum regi iuniori.

Similiter galerandus de Ibera, Goſcelinus criſpinus, Giſlebertus de tegularijs Robertus de monte forti Radulphus de faie, Gauffridus de Lezenonen. Hugo de ſancta Maura, & Epiſcopus filius & Vuilhelmus Camerarius veniens de Anglia.

Philippus Comes Flandrenſis cepit caſtrum de Ambunare, & in eodem Comitem Vuilhelmum Dominum ipſius caſtri & Comitem Simonem inde Comes ancenſis Henrico ſubdidit ſe, & caſtella ſua regi iuniori & Comiti Flandriæ.

Poſt feſtum ſancti Ioannis rex Francorum Ludouicus coadunatis baronibus ſuis ex omni regno ſuo obſedit caſtrum Vernolium ferè per vnum menſem, in quo exercitu (vt dictum eſt à nonnullis) fuerunt 7. millia militum, excepta reliqua multitudine quibus reſtiterunt viriliter Hugo de laci, & Migo de bello campo coneſtabilis ipſius caſtri & milites eis ſubditi cum Burgenſibus.

Iunior rex Henricus & Philippus Comes Flandrenſis, & Matthæus frater eius Comes Bolonenſis obſederũt nouum caſtrũ q̃d dicitur Dringurtũ

cum magno exercitu, cui caſtro præerant, dominus Bardulphus & Thomas eius frater. Qui cum vidiſſet ſe non poſſe reſiſtere crebris aſſultibus eorum & ſuffoſsioni murorum, acceptis inducijs perrexerunt ad regem Angliæ dominũ ſuum, nunciantes ei quod non poterant reſiſtere viribus inimicorum. Quare conceſsit eis rex vt caſtrum redderent Comiti Flandriæ.

Matthæus Comes Bolonenſis frater Philippi Comitis Flandrenſis ex vulnere, quod accepit in obſidione caſtri de Dringurto, mortuus eſt: vnde Comes Flandriæ frater eius dolens, accinxit militaribus armis Petrũ fratrem ſuum, qui electus erat ad Epiſcopatum Cameracenſem.

Tertiò idus Auguſti vir religioſiſsimus dominus Stephanus abbas Cluniacenſis, viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt, & ſucceſsit ei Radulphus prior de Caritate conſobrinus Comitis Theobaldi.

Obijt etiam Rogerus Comes de Clara cui ſucceſsit Vuilhelmus filius eius qui duxit filiam ſcilicet ducis Glocceſtriæ.

Rex Henricus, contracto magno exercitu tam equitum quàm peditum, venit Britolium, volens hominibus ſuis in Vernolio à rege Francorum Ludouico obſeſsis ferre auxilium. Quod cum rex Francorum audiſſet vſus concilio ſapientium à caſtro receſsit, relicta multa parte impedimentorum & victualium.

Rex Henricus conuocatis Baronibus Britanniæ, exegit ab eis ſacramentum ſuæ fidelitatis. Quod cum alij vtcunque obſeruarent, Radulphus de Fulgerijs infideliter agens, vocatus à rege, parere noluit. Sed caſtellum de Fulgerijs quod ipſe rex prius deſtruxerat cæpit reædificare. Quod audiens Aſculphus de ſancto Hilario & Vuilhelmus Patric, & tres filij ſui læti effecti, per diuerticula venerunt ad eum.

Comes etiam Ceſtriæ & Comes Eudo ſequuti ſunt eos.

Cum rex Angliæ Henricus miſiſſet Brebenſones ſuos ad deuaſtandum terram Radulphi de Fulgerijs, & hoc ex magna parte feciſſent, magna pars eorum qui victualia ad exercitum deferebant, cum non haberent ducem neque protectorem, occiſa eſt inter ſanctum Iacobum & Fulgerium à militibus Radulphi de Fulgerijs.

Radulphus de Fulgerijs caſtrum ſancti Iocabi tradidit incendio, ſimiliter caſtrum Tilioli.

Rex Henricus latenter veniens Fulgerium vt interciperet Radulphum, audito eius aduentu fugæ petijt remedium, prædam tamen tantam quantam aliquis in noſtro vix viderat rege, homines cæperunt. Siquidem Radulphus de Fulgerijs præcepit hominibus de omni terra ſua, quod equos & armenta & pecudes & omnem ſubſtantiam ſuam ducerent in ſuam foreſtam. Sed antequam intrarent nemoris latibula ab inimicis intercepti ſunt, & omnia ſua amiſerunt.

Radulphus de Fulgerijs delinitis cuſtodibus precio & precibus qui cuſtodire debebant caſtrum de Ciniburco & ciuitatem Dolenſem ad opus regis Angliæ, cæpit illas munitiones. Quod audiens rex miſit Brebenſones ſuos & quoſdam de militibus ſuis ad eorum auxilium ſi neceſſe haberet. Quibus obuiauerunt Comes Ceſtriæ Radulphus de Fulgerijs, Aſculphus de ſancto Hilario, Vuilhelmus Patric, & vniuerſi milites de terra Radulphi de Fulgerijs cum magna multitudine peditum. Qui, quaſi in momento diſperſi, milites ſe fugæ tradiderunt, & multi de plebe occiſi ſunt.

Comes verò Ceſtriæ & Radulphus de Fulgerijs & 60. milites cum eis cum non poſſent effugere, quia inimici eorum obſtruxerant viam fugiendi,

incluſerunt ſe in turri excepto Aſculfo de ſancto Hilario & Vuilhelmo Patric & quibuſdam alijs, qui capti ducti ſunt ad Pontem vrſon. Itaq; obſeſſa eſt turris Doli à Brebenſonibus & militibus regis & plebe Abrincatina.

Comes verò Eudo cùm veniſſet è Francia, noluit morari cum Radulpho de Fulgerijs, ſed abijt in Porroret & firmauit caſtellū Goſcelini & cæpit caſtellum Ploaſmel. In ſequenti opere poteſt videri probitas, induſtria & agilitas regis Angliæ Henrici. Andiuit nuntium de obſeſsione turris Doli cùm eſſet Rothomagi nocte præcedēte diem Mercurij. Ipſo verò die Mercurij, cum iam lux eſſet, receſsit à Rothomago & venit Dolū ſequenti die circa tertiam & obſedit turrim. Et cùm pręparaſſet machinas ad turrem capiendam, incluſi ſibi prouidentes, reddiderunt turrim & ſe ad voluntatem regis. Inde rex miſit eoſdem per firmitates ſuas, vt ibi cuſtodirentur. Quoſdam verò, acceptis obſidibus, ſecum retinuit ſub libera cuſtodia.

Comes Robertus de Leeceſtria volens turbare regnum Angliæ, ipſe & vxor eius & Hugo de Nouocaſtello conſobrinus eius cum multis militibus transfretauit in Angliam. Sed interceptus ipſe & vxor eius & Hugo de Nouocaſtello, capti ſunt à fidelibus regis iuxta ſanctum Edmundum & cuſtodiæ traditi. Et multi Flandrenſes ibi occiſi ſunt, & multi alij capti & occiſi. Et forſitan ideò, quia rapinam exercuerant in terra ſancti Edmundi regis & martyris.

Radulphus de Fulgerijs dedit obſides regi Angliæ pro ſe filios ſuos Viellium & Vuilhelmum: ipſe verò nullatēus acquieuit, vt ſe poteſtati regis traderet, ſed fugiendo per nemora deliteſcit.

Gaufridus de Poentio, & Bonus abbas de Rugeio, & alij ex hæreditate de Media & de Andegauenſi pago, & Radulphus de Haia, Normannus de nemoribus infeſtant terram regis carentes munitionibus caſtellorum. Siquidem Brebenſones, regis quærela, ſicut antea, peſſundederunt Fulgerium & cæteras munitiones Radulphi.

Robertus de Vitreio obijt, & ſucceſsit ei filius ſuus Andreas natus ex ſorore Rollandi de Dinanſi. Idem verò Rollandus, quia carebat alio hærede, fecit hæredem alium nepotem ſuum Alanum de omni terra ſua in præſentia regis.

23 38 Rex Henricus egit natalem Domini in Baiocenſi pago apud Burum. 20 1175

Vuilhelmus Epiſcopus de Trigel, humanæ vitæ finem facit, cui ſucceſſit Iuo brito Archipresbyter Turonenſis.

In loco etiam Hamonis Epiſcopi Leonenſis, electus eſt quidam Archidiaconus eiuſdem Eccleſiæ, non Canonicè ſed Symoniacè. Et dum haberet gratiam tam cleri quam populi, non promeruit conſecrationem impediente morte Iocij Archiepiſcopi Turonenſis. In cuius loco elegerūt Turonenſem, clerici Decanum ipſius Eccleſiæ Bartholomæum iuuenem ſtrennuum & genere nobilem.

Vuilhelmus Patric iunior moritur Pariſius, & Vuilhelmus Patric pater eius. Cui ſucceſsit Iugerrannus Patric filius eius, qui duxit filiam Richardi filij Comitis.

Obijt abbas ſancti Florentij, & ſucceſsit ei Radulphus Normannus. Similiter ſatisfecit vitæ humanæ nutritus recluſus vir honeſtus & magnæ religionis, ad cuius tumulum (vt quidam dicunt) qui eſt iuxta Eccleſiam ſanctæ Mariæ Ardonenſis, Deus magnificatur in curatione infirmorum.

Obijt

Obijt etiam anno ſuperiore Hamo de lanidecopio Monachus Saūnienſis, qui propter religionem & bona opera in pauperes charus erat Deo & hominibus.

Archiepiſcopus Tarētaſiæ qui fuerat Monachus de ordine Ciſtercienſi, per quem in noſtris temporibus in exhibitione miraculorum Deus benedicitur cum abbate Ciſtercienſi. Alexander miſſus à Domino Papa venit ad regem Francorum pro reformanda pace inter regem Angliæ Henricum & filium eius regem Iuniorem, ſed impedientibus hominum peccatis, parum profecit.

Circa Paſcha Richardus electus Cantuarienſis, qui anno ſuperiore perrexerat Romam, à Papa Alexandro ſacratus eſt anaginæ. Rogerium electum Batenſis ſocium ſuum ſacrauit Archiepiſcopus Carentenſis.

Duæ reginæ ducuntur in Angliam.

Circa idem tempus Ludouicus rex Francorū congregauit Pariſijs omnes Barones regni ſui qui ei parebant, & cum eis habuit ſecretum miniſterij ſui. Iurauerunt ergo Comes Flandrenſis, Comes Theobaldus, Comes de Claromonte, & multi alij, quod transfretarent cum iuniore rege in Angliam circa feſtum ſancti Ioannis, & pro poſſe ſuo ſubiugarent ei idem regnum. Alij verò qui remanebant, iurauerunt quod cum exercitu per Normanniam pergerent, & quæcunq; caſtella poſſent caperent, & patriam vaſtarent, aut vrbem Rothomagenſem obſidione cingerent. Quod & fecerunt parum proficientes.

Rex autem Henricus iunior qui multos de Baronibus Francię obæratos habebat, & magnis obſequijs & donis eos ſibi familiares fecerat, hoc cognito per eos caſtella ſua quæ erant in finibus Normanniæ iuxta Franciam armis, militibus & victualibus muniuerunt. Remouit etiam quoſdam cuſtodes caſtrorum, ne aliquando ſibi fraudem facerent per receptionem inimicorum ſuorum & longam moram. Inde locutus eſt cum Baronibus Normanniæ, eos admonuit, obſecrauit, vt viriliter & fideliter agerent, & rememorarent quod parentes eorum multoties Françoѕ à finibus ſuis turpiter eliminaſſent. Inde aſſumptis paucis, imò fere nullis de Baronibus Normanniç, cum Brebenſonibus ſuis tranſiuit in Angliam. Qua autem humilitate ſepulchrum beati martyris Thomæ viſitauerit notandum eſt.

Vt autem vidit Eccleſiam Cantuarienſem deſiliens equo veſte lanea & nudis pedibus, pedes vſq; ad illam per paludes & acuta Saxa cum ſumma deuotione perrexit, in oratione ad ſepulchrū glorioſi martyris, in lachrimis tam deuotus extitit, vt videntes ad lachrimas cogeret. Feria ſexta illuc venerat, & inpranſus tota nocte ibi vigilauit. Mane autem facto, in capitulum Monachorum pergens, ſubdidit ſe verberibus eorū, imitatus redemptorem qui dorſum ſuum dedit ad flagella. Sed ille fecit propter peccata noſtra, iſte propter proppria. Eadem autem die qua receſsit à ſancto loco, captus eſt Vuilhelmus rex Scotiæ à Baronibus Eboracēſibus. Qui rex tota æſtate cū Rogero de Monbrai & alijs complicibus ſuis vaſtauerunt ſeptemtrionales partes Anglorum pertingentes ad Scotiam. Quarta feria ſequenti audiuit rex nuncium tanti gaudij.

Rex Henricus exhilaratus tanto nuncio facta pace cum Comite Hugone Bigoth & poſitis in firma cuſtodia Vuilhelmo rege Scotiæ & Richardo Comite Loceſtriæ cum comitibus ſuis: transfretauit in Normanniam relinquens Angliam in pace. Quam fere perditam in triginta diebus recuperauerat. Veniens itaque Rothomagum, miſit machiſos ſuos Vualenſes trans Secanam, vt victualia quæ veniebant ad exercitum Francorum in nemoribus di-

Romanorum.	Francorum.		Anglorum.	Anno domini.

bus diriperent. Franci igitur ex vna parte timentes regem, ex alia Vualen. de pace locuturi ad regem conueniunt. Vnde rex exhilaratus, terminum de pace inter eos reformanda poſuit ad netiuitatem ſanctæ Mariæ apud Giſorz, qoo termino elapſo, ex vtraque parte conueniunt, ſed nihil profecerunt, niſi quòd alium terminum circa feſtum ſancti Michaelis poſuerunt inter Turonenſes & Ambaſianos, quo loco Deo fauente pax prouenit, & filij regis tres ſe patri ſuo humiliter ſubdiderunt. Et rex Fraocorum & Comes Flandrenſis firmitates, quas cæperant in Normannia regi Angliæ reddiderunt.

Ego verò pacem iſtam aſſcribo Dominæ noſtræ IHESV Chriſti genitrici, quia in vigilia aſſumptionis eius vniuerſus exercitus ab obſidione receſſit, & ciues Rothomagenſes, lętum diem egerũt in Eccleſia ipſius, ſicut debebant ab obſidione liberati.

Poſt feſtum ſancti. Ioannis moritur Ammaricus rex Hieroſolymitanus.

Obijt etiam Loradin rex Halapriæ, & ſucceſsit ei filius natus ex ſorore Comitis ſancti Egidij quam acceperat captiuã in itinere Hieroſolymitano. Ipſa verò & filij acceptis inducijs vſq; ad ſeptem annos promiſerunt ſe daturos plurimam ſummam auri regi Hieroſolymitarum.

Saraguntat oepos ipſius Loradin occidit Amulanum Babyloniæ, & factus eſt prioceps Babylooiæ & Alexandriæ.

Mortuo Brogone abbate ſanctæ trinitatis, ſucceſsit ei Vuilhelmus de Eſpræuillus Monachus Becci prior ſancti Hymerij.

24 39 : Rex Henricus egit natalem Domini apud Argentomagum. 21 | 1176

Fredericus Alemannorum Imperator cum vxore & liberis & magno exercitu veniens in Italiam, obſedit Alexandriam vſq; ad Paſcha nihil proficiens ſed multa detrimenta ſuſtinens.

Guarinus de Geſardim abbas Pontiniacenſis, factus eſt Archiepiſcopus Bituricenſis, ſicut abbas qui idem monaſteriũ ante ipſum rexerat, factus fuerat Archiepiſcopus Lugdunenſis.

Circa Paſcha iunior rex pacificatus eſt cum patre ſuo, accepto ab eo & fratribus ſuis ſacramento quod voluit, inde rex miſit ducem Richardum filium ſuum in Aquitaniam, & Gaufridum filium ſuum Comitem Britanniæ in Britanniam, aſsignans ei Rollandum de Dinam, vt eſſet procurator terræ ſuæ.

Fredericus Imperator Alemannorum receſsit ab Alexandria, & tractatum fuit de reformanda pace inter Dominum Papam & ipſum. Sed Imperator noluit acquieſcere paci ſtante Alexandria, quam Longobardi noluerunt ſubuertere, & ita pax remanſit. Ipſe verò adhuc moratur Papiæ, non valens præcedere nec reuerti.

Gaufridus dux Britanniæ ea, quę Comes Eudo habebat de Domino ſuo, ſcilicet Venetum, Ploaſmel, medietatem Cornubiæ, reuocauit in ditionem ſuam.

Poſt Paſcha rex Henricus & filius ſuus rex iunior transfretauit io Angliam. Quia verò clerici & laici, Barones & milites cæperant de ſeruis ſuis, ſine ipſius licentia, emunxit eos multo argento.

Rex Scotiæ pacificatus eſt cum rege Angliæ, hoc modo fecit homagium & ligantiam de omni terra ſua vt proprio Domino, & conceſsit ei vt omnes Epiſcopi terræ illius, qui ſunt numero decem, & abbates & Comites & Barones hoc idem facerent. Epiſcopi verò & abbates homagiũ non fecerũt, ſed ſacramentò ſecõſtrioxerũt hoc obſeruaturos, & quod forent ſubditi Eccleſiæ Eboracenſi & Archiepiſco. & illò irent cauſa ſacrandi quoties neceſſe eſſet. Inſuper rex Scotiæ tradidit munitiones ſuas ſcilicet Rocheburc & Caſtrum puellarum & tertium regi Angliæ qui poſuit in eis cuſtodes ſuos. Quibus

etiam rex Scotiæ inuenit neceſſaria. Præterea rex Angliæ dabat honores, Epiſcopatus, abbatias, & alios honores in Scotia vel (vt minus dicam) conſilio eius dabantur.

Prior Canthuarienſis factus eſt abbas de Bello.

Petrus prior Montiſacuti, Hidæ.

Prior Berniendeuici Abbendoniæ.

Prior Vuintoniæ Vueſtmonaſterij.

Ioannes Oxenefordiæ Decanus Salesberienſis electus eſt ad Epiſcopatum Noruuincenſem.

Obijt Raginfredus Comes Cornubiæ prioris Henrici regis filius naturalis, & ſepultus eſt Radingis.

Comitatum Cornubiæ & totam terram, quam habebat tam in Anglia quam in Normannia & in Vualia retinuit rex in manu ſua, ad opus Ioannis filij ſui iunioris excepta parua portione, quam dedit filiabus ipſius Comitis.

Robertus abbas Montis ſcriptor horum temporum, pergens in Angliam promeruit cartam & ſigillum omnium eleemoſynarum Eccleſiæ Montis, quę datæ fuerant prædictæ Eccleſiæ vſq; ad præſens tempus & dabuntur in futurũ.

Richardus filius Comitis Glocceſtriæ obijt, & ſuccesſit ei Philippus filius eius natus ex ſorore Roberti de Monteforti.

Obijt etiam Henricus frater Ludouici regis Francorum Archiepiſcopus Remenſis. Similiter Comes Niuernenſis, Et quod dolendum eſt & tacendum niſi ob memoriam iuſti viri abbas Clareuallenſis. Girardus à quodam pſeudomonacho eiuſdem ordinis nocte cultro ter appetitus letaliter vulneratus eſt. Per triduum tamen, quod ſuperuixit, confesſionem, pœnitentiam & ſacramentum corporis Chriſti ſuſcipere promeruit.

Richardus Archiepiſcopus Cantuarienſis cógregauit magnũ conciliũ in Anglia ciuitate Lundonenſi. Et adhuc vetus querela de primatu Britannię inter ipſum & Rogerum Archiepiſcopum Eboracenſem perſeuerat. Similiter Bartholomæus Archiepiſcopus Turonum concilium habuit cum Epiſcopis Britanniæ Rhedonis.

Hugo Petri leonis legatus ſedis Romanæ tranſit in Angliam.

Nix & Gelu durauerunt à natiuitate Domini vſque ad purificationem beatæ Mariæ.

Obijt Richerius de Aquila, & ſuccesſit ei Richerius filius eius.

Obijt Richardus Comes Deſtreguel filius Comitis Giſleberti, relinquens paruulum ſuum ex filia regis Duneline. Iſte acquiſiuit quaſdam ciuitates in Hibernia ſcilicet Dunelinam & Vuatrefeltis & alias, quas Henricus rex Anglorum cum in eandem inſulam pergeret, accepit in manu ſua.

Hibernenſes promiſerunt regi Henrico tributum de omni inſula, ſcilicet de vnaquaq; domo corium bouis vel duodecim argenteos.

In vigilia Paſchæ circa meridiem factus eſt ventus vehemens, diſsipans domos & ſyluas eradicans.

1177 25 40 In ſeptimana pentecoſtes Longobardi & maximè Mediolanenſes debellauerunt exercitum Frederici Imperatoris Alemannorum, qui tunc morabatur in Papienſi vrbe. Ipſe verò vix fugiendo euaſit. 22

Vuilhelmus frater Comitis Theobaldi Archiepiſcopus Senonenſis & Epiſcopus Carnotenſis, tranſlatus eſt ad Remenſem Archiepiſcopatũ, & ſuccesſit ei Senone prępoſitus Antiſsiodoren. & Archidiaconus Senonenſis, Guido nomine.

In Carnotenſi vrbe Ioannes Salesberienſis vir honeſtus & ſapiens, qui prius clericus Theobaldi Cantuarienſi Archiepiſcopi fuerat, & poſtea ſancti Thomæ martyris ſucceſſoris eiuſdem Theobaldi,

Mortuo

Mortuo Epiſcopo Beluacenſi, ſucceſsit ei Philippus filius Roberti Comitis fratris regis Francorum.

Vuilhelmus rex Syciliæ, ducatus Apuliæ, principatus Capuæ, per legatos requiſiuit, & Ioannam filiam Henrici regis Anglorum in vxorem accepit.

Obijt Rogerus abbas Gemmeticenſis Monachus Becci.

Obijt etiam Radulphus Salmurienſis, cui ſucceſsit Manerius ſacriſta eiuſdem loci.

Obijt etiam Vuilhelmus de Curſeio, relinquens paruulum ſuum ex filia Richerij de Aquila.

Ceſsit etiam in fata Vuilhelmus de Albineio, quem vocabant Comitem Darundelenus relinquens filios quatuor, ſcilicet Vuilhelmum de Albineio primogenitum, & alios tres natos ex Aeliza regina vxore primi Henrici regis Anglorum. Qui Vuilhelmus duxit relictam Rogeri Comitis de Clara, filiam Iacobi de ſancto Hilario, cum omni terra quam idem Iacobus habuerat in Anglia.

Philippus Comes Flãdrenſis accepta cruce Domini cum magna manu militum perrexit Hieruſalem.

Aſculphus de ſancto Hilario perrexit Hieruſalem, & peregrè mortuus eſt.

Petrus frater Philippi Comitis Flandrenſis, accepta comitiſſa Niuernenſi, quæ fuerat vxor Domini Iſſoldunenſis caſtri, mortuus eſt, & ideò forſitan, quia militiam ſpiritualem, id eſt, clericatum dimiſerat vtpote qui fuerat electus ad Epiſcopatum Cameracenſem, relicta ſpirituali militia miles ſeculi factus fuerat. Hic ex eadem comitiſſa genuit vnam filiam, quam comitiſſam cum eodem Comitatu accepit Comes Robertus filius Comitis Roberti Ludonici regis Francorum, & ita facta eſt quadrigama.

Obijt venerabilis vir Robertus abbas maioris monaſterij, & ſucceſsit ei Petrus Monachus eiuſdem loci.

Depoſito Radulpho abbate Cluniacenſi conſobrino Comitis Theobaldi, Galterus prior ſancti Martini de Campis ſucceſsit ei, & ille exabbas factus eſt prior Charitatis.

Ceſsit etiam in fata Robertus de Blãgeio vir honeſtus & religioſus Monachus Becci & abbas ſancti Ebulphi.

Nihilominus etiam ſatisfecit humanæ vitæ Osbertus abbas Liræ, cui ſucceſsit frater eius Gauer iunior ſicut & ipſe ſucceſſerat ſeniori fratri ſuo Vuilhelmo, quod vix aut nunquam inuenies, vt tres fratres ſibi inuicem ſuccedant in regimine alicuius Eccleſiæ.

Obijt Hugo Bigoth Comes, & ſucceſsit ei Rogerius filius eius.

Rogerius de Cripta Monachus ſanctæ Trinitatis Cantuarienſis, factus eſt abbas ſancti Auguſtini, eiecto Clereubaudo electo illius monaſterij, qui noluit benedictionem accipere à ſancto Thoma: & ideò elongata eſt ab eo.

Quinta feria in cæna Domini occiſus eſt ſanctus Vuilhelmus à Iudæis Pariſius: qui concremati ſunt.

Benedictus prior Cantuarienſis factus eſt abbas de Burc.

In æſtate & in autumno fuit maxima ſiccitas: vnde & ſatio terræ, meſsis, & fœnum ex maiori parte perijt, & collectio meſsium & vindemiarum ſolito citius euenit.

Nono Kalendas Auguſti concordati ſunt Dominus Papa Alexander, & Fredericus Imperator Romanus: in ciuitate Venetiæ in domo Patriarchæ ipſius ciuitatis.

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.		Anglorum.

Menſe Auguſto Henricus rex Anglorum ſenior, & Gaufridus dux Britannorum filius eius, cum maximo apparatu transfretauerunt in Normanniam: quibus obuiauerunt iunior rex Henricus, & Richardus dux Aquitanorum filij eius, cum multis baronibus cum gaudio magno & honore.

Rex Henricus aſſumptis filijs ſuis Henrico iuniore, & Richardo duce Aquitanorum: & congregatis baronibus ſuis apud vadum ſancti Remigij, cum rege Francorum loquutus eſt ea quæ ad pacem ſunt, & de ſuſceptione crucis ad ſeruitium Dei. Inde Dominus rex miſit filium ſuum Comitem Britanniæ cum cæteris Britonibus ad expugnandam ſuperbiam Guihomari de Leone.

Mauricius Epiſcopus Pariſienſis iam diu eſt quod multum laborat, & perficit in ædificationem Eccleſiæ prædictæ ciuitatis: cuius Caput iam perfectũ eſt, excepto maiori tectorio, quod opus ſi perfectum fuerit, non erit opus citra montes cui apertè debeat comparari.

Mortuo Valeranno filio Vuilhelmi Lupelli, turris Iuren venit in manu Domini regis: quam multũ cupierat, quam nec pater eius nec auus habuerũt.

Rex Henricus perrexit in Bituricen. pagum: accepit in manu ſua caſtrũ Radulphi de Dolis, quia erat de feudo eius, & filiam vnicam Domini eiuſdem caſtri, cum tota hæreditate ipſius, quam dicunt quidam tantum valore quantum valet reditus totius Normanniæ. Iſſoldunenſe etiam caſtrum cum omnibus pertinentijs ſuis: quia Odo dominus eiuſdem caſtri nuper deceſſerat, & paruulum filium reliquerat, & ad Comitatum Andegauen. pertinebat. Barones qui illud cuſtodiebant obtulerunt ei, quod noluit recipere: quia non habebat hæredem, quem dux Burgundiæ, quia cognatus eius erat, furtim abſtulerat.

Caſtrum etiam munitiſſimum & arce & natura Turonium vicecomes eiuſdem caſtri reddidit ei.

Totam etiam terrã Comitis de Marcha rex Henricus ſex millibus marcis argenti ei valentem, vt idem rex dixit viginti milibus marcis argenti.

Epiſcopus Lemouicen. qui erat Comes eiuſdem ciuitatis, cum per decennium vixiſſet in cæcitate mortuus eſt.

Caſtrum etiam iuxta prædictam ciuitatem ſitum, in quo requieſcit ſanctus Marcialis in monaſterio ſuo, Richardus dux Aquitanorum, abſtulit vicecomiti eiuſdem caſtri: & meritò, quia adiuuabat partes Comitis Engoliſmen. qui infeſtabat ipſum ducem.

Obijt Ruandus Venetenſis Epiſcopus vir religioſus, Monachus Ciſtercienſis.

Guihomarus de Leion venit ad Dominum regem, promittens ſe de omni terra ſua facere voluntatem eius. Iaruagem de Roca reddidit idem caſtrum Domino regi & Comiti Gaufrido filio eius.

Sicut fuerat in æſtate maxima ſiccitas: ita fuit in hyeme maxima inundatio aquarum. Hoc anno circa feſtiuitatem ſancti Ioannis multi ſubmerſi ſunt in fluminibus. In mari etiam multæ naues perierunt: inter quas vna quæ portabat Gaufridum præpoſitum de Reuerle nepotem Rogerij Archiepiſcopi Eboicen. Cancellariũ regis iunioris & alios multos nobiles apud ſanctum Vualericum perijt.

Perierunt præterea naues multæ quæ afferebant vinum de Pictauenſi pago, vt quidam dicunt ferè triginta vel eo amplius.

In feſtiuitate ſancti Martini Canonici Dolenſes elegerunt in Archiepiſcopum Rollandum Decanum Abrincen. virum religioſum & litteratum. Cui electioni interfuerunt Henricus Baiocenſis, & Richardus Abrincenſis,

Epiſcopi,& Robertus de Monte,& multi viri religioſi.

In nocte ſancti Andreæ factus eſt ventus vehemens,& in ipſa feſtiuitate & in prędicta vigilia apparuit lux,manè veniens ab oriente vſq; ad occidentē, qua die pugnauerunt Chriſtiani cum Paganis apud ſanctum Georgium de Ramula.Putabat enim Salaadin qui duxerat vxorem, Naradin iam defuncti: quod poſſet capere vrbem Hieruſalem defenſoribus deſtitutam, quia Comes Flandrenſis duxerat ferè omnes Chriſtianos milites ad obſidionem Harenc. Sed tamen rex Hieruſalem & Patriarcha & alij religioſi viri habentes paucos milites,& ſeruientes per virtutem ſanctę crucis,vicerunt innumerabilem exercitum Paganorum: cuius crucis longitudo à terra vſque ad cœlum Paganis apparuit,ſicut ipſi dixerunt.

In hac victoria Chriſtiani auro & argento,equis & armis,& victualibus locupletati ſunt.

26 41 Rex Henricus ſenior tenuit curiam ſuam ad natalem Andegauis, & ibi cum eo fuerunt iunior rex Henricus & Richardus dux Aquitaniæ, & Gaufridus dux Britanniæ filij eius: & vix in aliqua feſtiuitate tot milites ſecum habuit:niſi in coronatione ſua,ſiue in coronatione filij ſui regis iunioris. 23 1178

Obijt Stephanus vir honeſtus & litteratus Epiſcopus Rhedonēſis, Huic accidit quædam viſio mirabilis,quam ipſe Epiſcopus cuidam Monacho familiari noſtro ante mortem ſuam manifeſtauit: Quædam enim perſona ei apparens leui ſybilo hos verſus ei dixit. Deſine ludere temerè, nitere ſurgere, properè de puluere. Ipſe enim multa rithmico carmine & proſa iocundè & ad plauſus hominum ſcripſerat. Et quia miſerator hominum eum in proximo moriturum ſciebat: monuit eum, vt à talibus abſtineret & pœnitentiam ageret. Scripſit etiam vitam ſancti Firmati Epiſcopi, & vitam ſancti Vitalis primi abbatis Sanigueij. Scripſit etiam mihi quinquaginta verſus de ſenectute:in quorum vltimo prædictorum verſuum vnam clauſulam poſuit. Cui etiam mater miſericordiæ apparuit in obitu ſuo,cui deuotè ſemper ſeruierat.

Obijt Gaufridus Epiſcopus Andegauenſis.

In media quadrageſima dedicata eſt Eccleſia Becci decimoquarto Kalendas Aprilis à Rotrodo Archiepiſcopo Rothomagen. & Henrico Baiocenſi, & Richardo Abrincenſi, & Egidio Ebroicenſi Epiſcopis. Huic dedicationi interfuerunt reges Anglorum pater & filius: & Ioannes iunior filius regis. Dedit autem rex ſenior in dotem Eccleſiæ centum libras Andegauenſes annuatim in molendinis de Robec.

Robertus de Argentijs cellarius Gemmeticenſis factus eſt abbas eiuſdem Eccleſiæ.

Galterius ſubcellarius ſancti Vuandregiſili factus eſt abbas eiuſdem monaſterij.

Radulphus de ſancta Columba factus eſt abbas ſancti Ebrulphi, monachus eiuſdem loci.

Obijt Iordanus Teiſſon, & ſucceſsit ei Radulphus filius eius, qui fecit hominium abbati Montis apud Montem de Caſtello, de Roca, & de Columba.

Vuilhelmus rex Syciliæ fecit chartam fieri Ioannæ,reginæ ſuæ vxori de dotalicio ſuo: cuius partem hic poſuimus.

Vuilhelmus rex Syciliæ diuina fauente clementia ducatus Apuliæ, principatus Capuæ. Per hoc præſens ſcriptum damus & in dotalicium concedimus Ioannæ reginæ chariſsimæ vxori noſtræ, Henrici magnifici regis Anglorum filiæ, ciuitatem montis ſancti Angeli, ciuitatem Fixonti, & ciuitatem

Anno domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

Veſte cum omnibus iuſtis tenementis ſuis & pertinentijs earum. In ſeruitio autem concedimus ei de tenementis Comitis Gaufridi, Aleſine, Peſchizam, Bizum, Capritę, Beranum, Silizum & omnia alia, quæ idem Comes honore eiuſdem Comitatus montis ſancti Angeli tenere dinoſcitur. Concedimus ei etiam ſimiliter in ſeruitio candelarium ſanctum clericum, caſtellum Papanum, Biſentinum & Conauum. Inſuper concedimus, vt fuit de tenemento ipſius dotarij, monaſterium ſancti Ioannis de Lama & monaſterium ſanctæ Mariæ de Pulſano, cum omnibus tenementis quæ ipſa monaſteria tenent, de honore prædicti Comitatus montis ſancti Angeli. Ad huius autem donationis & conceſsionis noſtræ memoriam & inuiolabile firmamentum, præſens priuilegium per manus Alexandri notarij noſtri ſcribi, & bulla aurea tympano impreſſa roboratum noſtro ſigillo iuſsimus decorari. Huius chartæ & teſtes & regis ſigillum inuenies in principio libri Origenis ſuper Num.

Ludouicus rex Franciæ & Henricus rex Angliæ conuenerunt ad colloquium hand procul à Nouantiſcurte: & ibi tractauerunt de pace & firma concordia inter eos, & de ſuſceptione crucis & de itinere eorum in Hieruſalem, & ſi aliquis regum illorum cedat in fata: in ipſo itinere (quod Deus auertat) ſuperſtes omnem theſaurum, & omnes homines ſuos & omnia mobilia ſua habebit ſicut propria: & iter perficiet pro ſe & pro defuncto.

Hæretici, quos Agenenſes vocant, & alij multi conuenerunt circa Tholoſam, malè ſentientes de ſacramento altaris & de coniugio & de alijs ſacramentis: ad quorum confutationem Petrus legatus Romanus & multę aliæ religioſæ perſonæ cum prædictis regibus conuenerunt, & parum profecerunt.

Obijt Robertus de Monteforti & ſucceſsit ei Hugo filius eius natus ex ſorore Radulphi de Fulgerijs.

Ciuitas Carnotum combuſta eſt, & monaſterinm beati Petri de Valle. Remanſit tamen Dei miſericordia Eccleſia ſanctæ Mariæ & clauſtrum clericorum.

27 42 Philippus Comes Flandrenſis redijt à Hieruſalem. 24

Manuel Imperator Conſtantinopolitanus miſit ad regem Francorum

1179 honorabiles legatos, vt daret filiam ſuam filio eius, qnod rex conceſsit.

Alexander Papa miſit Octouianum ſubdiaconum Romanæ Eccleſiæ ad Rhotomagenſem prouinciã, vt conuocaret Archiepiſcopum & ſuffraganeos eius & abbates illius prouinciæ. Et miſit ſimiliter alios ſubdiaconos ad orientem & occidentem & meridiem & ſeptentrionem, vt conuenirent ad concilium generale, qnod erat futurum proxima quadrageſima in ciuitate Romæ.

Epiſcopus de Trigel cùm pergeret Romam, ablatis rebus omnibus ſuis & eqnis verberatus eſt: ita vt deficeret infra octo dies, in loco eius electus eſt Gaufridus Loiz filius cuiuſdam Burgenſis, einſdem nominis de Gingamp.

Henricus rex Anglorum ſenior circa nundinas montis Martini tranſfretauit in Angliam.

Radulphus frater viceeomitis de Bellomonte cognatus germanus Henriei regis Anglorum, electus eſt ad Epiſcopatum Andegauenſem.

Eclipſis ſolis facta eſt idibus Septembris.

Abbas Greſtem mortuus eſt: cui ſucceſsit Vuilhelmus de Exonia Monachus Becci.

Obijt Richardus Conſtantienſis Epiſcopus.

Eodem anno obijt Robertus abbas maioris monaſterij, & ſucceſsit ei Petrus Monachus eiuſdem loci, qui mortuus eſt, cùm vixiſſet in regimine abbatiæ ferè per vnum annum, cui ſucceſsit Heruæus de Villa piroſa Monachus eiuſdem loci.

Hiems

Hyems facta eſt maxima: & durauit nix ferè vſq; ad purificationem beatæ Mariæ, quæ incæpit infra octo dies poſt natalem Domini.

Inundatio aquarum maxima fuit, & maximè apud vrbem Cenomanenſem, pontes & domos & molendina ſubuertens, & homines multos perimens, hoc etiam accidit Andegaui, & in multis alijs locis.

Gaufridus filius regis Henrici dux Britanniæ viriliter egit: nam Guihomarum vicecomitem Leonenſem, qui nec Deum timebat, nec hominem verebatur, & filios eius ita ſubegit, quod omnia caſtella eorum & terram in manu ſua cæpit, & duas tantummodo parochias Guihomaro ſeniori permiſit, vſque ad proximum natalem Domini, quo erant Hieruſalem ituri ipſe & vxor ſua, & forſitan non redituri. Guihomaro iuniori vndecim parochias de terra patris ſui conceſsit: retento ſecum de familia ſua Herueo fratre eius. Similiter fecit Richardus dux Aquitaniæ frater ipſius Gaufridi de Gaufrido de Raucim: nam caſtrum Tallebourc, quod videbatur inexpugnabile munitum arte & natura obſedit, cæpit, diruit & ſimiliter quatuor alia caſtella ipſius. Similiter fecit domino de Ponz deſtruendo, ſcilicet caſtellum ſuum Ponz, qui erat confœderatus ipſi Gaufrido.

Comes Richardus filius regis Henrici poſt deſtructionem Talleburc cùm perrexiſſet in Angliam ad ſanctum Thomam, & ad videndum patrem ſuum: quidam Baſcli & Nauarenſes & Brebenſones venerunt ad vrbem Burdegalenſem, & ipſam vrbem vaſtauerunt in ſuburbijs flammis & rapiña.

Vuilhelmus Comes de Mignauilla, ducta filia Vuilhelmi Comitis Albemarlæ factus eſt Comes Albemarlæ.

Richardus de Luce renunciauit ſeculo & regijs negotijs: & ſucceſsit ei Richardus nepos eius ex Gaufrido filio ſuo.

Cum filia regis Francorum duceretur ad coniugium filij Imperatoris Conſtantinopolitani: hoſpitata eſt apud ſanctum Benedictum ſuper Ligerim. Cumque quidam ex famulis eius vellet accelerare ignem: iniecto oleo flamma exiuit per foramina camini, & cecidit ſuper tectum camini: & hoc caſu tota abbatia combuſta eſt.

Cùm rex Francorum vellet coronare filium ſuum Philippum, poſuit locum Rhemis, terminum aſſumptionem beatæ Mariæ, & congregatis quæ ad tantum negotium neceſſaria erant, & conuocatis omnibus Baronibus totius regni Franciæ, vt ad eundem locum conuenirent: iuuenis coronandus obiter cum ſuis ſimilibus in ſyluam venatum diuertit, & amiſsis omnibus ſocijs per vnam noctem in ſylua vagabundus permanſit. Tandem inuento quodam homine qui ad opus fabrorum carbones parabat per eum, ad ſocios ſuos reductus eſt. Ex ſolitudine tamen & pauore tantam infirmitatem incurrit, quòd coronatio eius tunc remanſiret. Pater autem eius iratus, & pro ſe & pro filio rogaturus ad memoriam beati Thomæ in Angliam perrexit. Cui multam humanitatem exhibuit, cum in Gallijs exularet: dedit autem idem rex ob amorem & honorem Dei & beati Thomæ Monachi in Cantuarienſi Eccleſia iugiter Deo famulantibus centum modios vini ſingulis annis præfatis Monachis accipiendos. Quo autem honore, quo gaudio, & quàm multiplici donorum largitate rex Henricus eum ſuſceperit, non eſt noſtrum edicere.

Manuel Imperator Conſtantinopolitanus vindicauit ſe hoc anno de Solimanno Iconij, qui anno ſuperiori illũ fugauerat: & multos de militibus ſuis cæperat, inſuper & crucem Dominicam ei abſtulerat. Manuel enim Imperator fugauit eum, & multos de militibus ſuis cæpit, & ipſe Solimannus vrbem Iconij vacuam reliquit.

Sententia cuiuſdam Aſtrologi de plagis futuris.

AB anno præſente incarnationis Domini noſtri IHESV Chriſti 1179. in ſeptem annis, menſe Septembri, 12. indictione, ſole exiſtente in libra erit (ſi Dominus voluerit) coniunctio omnium planetarum in libra & cauda Scorpionis. Ibi eſt admirabilis rerum mutabilium mutationis ſignificatio. Sequetur enim terræmotus mirabilis & deſtruentur loca conſueta perditioni per Saturnum & Martem manentes in ſignis aerijs, & erit mortalitas & infirmitas. Oſtendit enim eadem coniunctio ventum validum denigrantem aerem & obſcurum reddentem, & venenis infectum & in vento vox terribilis audietur, & terrebit corda hominum, & à regionibus harenoſis ſabulonem accipiet, harenis ciuitates proximas in planitie cooperiet, & primò ciuitates orientales Meram, Baldas & Babyloniam & omnes ciuitates proximas arenoſis locis. Nulla quidem euadet, quę arenis & terra non operiatur. Signa autem huius rei ſunt hæc & præcedent: Erit eodem anno antequam planetæ conueniant in libra eclipſis ſolis, qua totum corpus eius obſcurabitur, & oppoſitione præcedenti luna tota patietur eclipſin. Et erit eclipſis ſolis ignei coloris & deformis, oſtendens Maiorum bellum futurum cum effuſione ſanguinis prope fluuium in terra orientis ſimiliter & occidentis. Tunc cadet dubietas inter Iudęos & Sarracenos, donec derelinquant penitus ſynagogas & Mahumerias ſuas. Et eorum ſecta iuſſu Dei annihilabitur, vnde vobis notum ſit, vt cum eclipſim videritis à terra exeatis cum omnibus veſtris.

1180 | 28 | 43 | *De concilio quod Alexander Papa cuius tertius Romæ.* | 25

ALexander Papa tertius tenuit generale concilium Romæ media quadrageſima, cuius Decreta, quæ ab eo & ab alijs Coepiſcopis eius ibi cōſtituta ſunt apud nos habentur.

Manuel Imperator Conſtantinopolitanus dedit Ramerio filio Vuilhelmi principis Moutisferrati filiam ſuam natam ex priore vxore ſua. Quæ cum diceret ſe nunquam alicui nupturam niſi eſſet rex, Imperator exhilaratus fecit ſe coronari, & vxorem ſuam, & Alexium filium ſuum iuniorem Imperatorem cum vxore ſua filia regis Francorum. Similiter fecit coronari Minoum filium Marchiſi Montisferrati, cum filia ſua, quam ei dederat, & dedit ei honorem Theſſalonicenſem, qui eſt maxima poteſtas regni ſui poſt ciuitatem Conſtantinopolitanam.

Conradus frater eiuſdem Ramerij cæpit & incarcerauit Chriſtiauum Epiſcopum Moguntinenſem, & Cancellarium Imperatoris Alemannorum.

Rex Maroc, in cuius poteſtate eſt tota Africa & etiam Sarraceni, qui ſunt in Hiſpania, mittebat filiam ſuam, vt quidam rex Sarracenorum duceret eam in vxorem, quam Stolus & Galee regis Siciliæ inuenerunt, & adduxerunt ad Dominum ſuum. Vnde rex lætus pacificatus eſt cum patre eius illa reddita & pater eius reddidit regi Siciliæ duas ciuitates ſcilicet Africam & Sibiliam, quas Sarraceni abſtulerant Vuilhelmo regi Siciliæ patri iſtius regis.

Rex Hieruſalem princeps ſanctus & honeſtus à Deo flagellatus (quia flagellat Deus omnem filium quem recipit) adiutus à Chriſtianitate transmarina fecit caſtrum munitiſſimum & arte & natura ſuper fluuiū Iordanem, quod vocatur Vadum Iacob, vbi luctatus eſt Iacob cum Augelo, locum iocundum amœnitate nemorum & pratorum & piſcium & molendinorū, & proximū ciuitatibus Belinas & Damas. Et quia Agarenis per hoc vadum tranſitus eſt in terram Chriſtianorum, illud quàm plurimum odio habent.

Obijt Rogerus Vingornienſis Epiſcopus Turonis, vir genere & moribus honeſtus. Siquidem pater eius Robertus Comes Glocceſtrienſis fuit filius primi Henrici regis Anglorum. Mater eius filia Roberti Beliſmenſis, & Robertus

filius

filius Hammonis Dominus de Torigneio fuit auus eius. Obijt Aegidius Ebroicenſis Epiſcopus. Obijt Rogerius abbas Becci vir religioſus & honeſtus & litteratus & timens Deum. Nullus prædeceſſorum ſuorum excepto ſancto Herluino primo abbate tanta fecit in Becco monaſterio quanta ipſe.

Eccleſia ſiquidem ferè tota ædificata eſt tempore ſuo & dedicata, cuius pulchritudini nulla æquatur in tota Normannia, fecit cameras cum caminis vnam ſuper alteram ad ſuſceptionem hoſpitum & perſonarum. Fecit etiam domum infirmorum ingentis pulchritudinis & magnitudinis. Meliorauit dormitorium in marcerijs, in vitreis & coopertura. Fecit & aquæ ductum per quem adduxit fontem pulcherrimum de longinquo, qui diuiditur per officinas monaſterij. Fecit & concham pulcherrimam ad recipiendam aquam & tectum deſuper ædificauit. Maximam ſummam pecuniæ dedit Roberto Comiti Mellenti pro mercato quod fecit in villa Becci.

Tempore ipſius aſſumpti ſunt de Beccenſi, Eccleſia duodecim abbates ad regimen Eccleſiarum, quorum ego qui hæc ſcribo ſecundus fui. Rexit autem monaſterium Beceenſe, triginta vno anno & decem diebus minus. Cui ſucceſsit Osbernus Prior Bellimontis Monachus eiuſdem loci, Iſti tres ſupradicti ſcilicet Epiſcopus Vuirgornienſis & Epiſcopus Ebroicenſis, & abbas Becci, Catharro impediente in fata ceſſerunt.

Philippus filius Ludouici regis Francorũ fuit coronatus in regem Rhemis à Vuilhelmo Rhemenſi Archiepiſcopo auunculo ſuo & ſuffraganeis eius in feſtiuitate omnium ſanctorum. Et rex Anglorum ſenior miſit ei magna xenia in auro & argento de venatione Anglicana. Huic ſolemnitati interfuit iunior rex Anglorum cum magno comitatu equitum, qui tanta ſecum ex iuſſu patris ſui tulit, vt nullius nec in ipſa feſtiuitate nec in ipſo itinere ſuſciperet procuratorem.

Decedente venerabili viro Gniſleberto abbate Troarnenſi, ſucceſsit ei Durandus de Cuneruillus Monachus eiuſdem loci, & Roberto Fontanetenſi abbati, ſucceſsit Robertus Prior ſancti Petri ſuper Diuam.

Obijt Vualterius Cluniacenſis abbas, qui quamuis in Eccleſiæ illius regimine parum vixerit anno ſcilicet & dimidio, tamen Eccleſiam illam maximis debitis oneratam de debito quatuor millium marcarũ exonerauit. Huic ſucceſsit Vuilhelmus Monachus loci, qui fuerat abbas in Rameſienſi, in Anglia. Hic fecit quoddam mirabile: Nam reſiduum debiti Eccleſię Cluniacenſis, quod erat quatuordecim millium marcarum, ex proprijs theſauris, quos adunauerat, & de mille marcis, quas Henricus rex Anglorum ei dederat, ex maiori parte deleuit. Fecit & aliud mirabile: Priorem de Stallo depoſuit, qui ſolebat ducere in comitatu ſuo quadraginta equos, & iuſsit vt eſſet contentus tribus equititibus. Fecit & aliud mirabile: quia ſepties viginti procurationes, quas Burgenſes ex conſuetudine habere ſolebant, ex donis abbatum penitus deleuit.

Inito conflictu Chriſtianorum contra Salaadin ex vtraque parte multi mortui ſunt, plures tamen de Chriſtianis, & Magiſter templi captus eſt, quem cum Salaadin vellet reddere pro nepote ſuo quam Chriſtiani captum tenebant: Magiſter templi noluit, dicens non eſſe conſuętudinis militum templi, vt aliqua redemptio daretur pro eis præter cingulum & cultellum, & ita in captione mortuus eſt.

Aliud infortunium accidit noſtris. Nam Salaadin cum innumero exercitu obſedit caſtrum de vado Iacob, quod machinis & vi cæpit, & millites templi, qui intus erant per medium ſeras per latera ſcidit, alios, qui erant inferioris ordinis, decapitauit, ipſum tamen caſtrum obtulit Salaadini quod

reficeret & munitum Chriſtianis redderet: ſi vellent Chriſtiani reddere ei nepotem ſuum, de quo ſupra diximus: quod vtrum factum ſit nondum ſcimus.

1181 29 44 Henricus rex Anglorum tenuit curiam ſuam in Anglia ad natalem apud Notinguehan. 26

Vuilhelmus abbas Cluniacenſis in craſtino Epiphaniæ obijt apud Charitatem: vir plangendus de bonis, quæ fecit in Eccleſia ſua, ſed parum vixit, duobus ferè annis.

Obijt Richardus abbas ſancti Audoeni: cui ſucceſsit Sanſon vir venerabilis Prior ſancti Stephani Cadomi, Richardus de Humez Conneſtabularius regis cum religioſe vixiſſet vno anno & dimidio in abbatia de Alneto, quam ipſe ædificauit, obijt, relinquens filios ſuos hæredes ſuæ terræ, ſcilicet Vuilhelmum, Emoranaum, Iordanum.

Anno verbi incarnati 1181. Epiſcopatus Alexandri Papæ 22. Rotroldi Rothomagenſis Archiepiſcopi 16. tertio nonas Martij dedicata eſt Eccleſia ſanctæ Mariæ de Voto, ſita in territorio Rothomagenſi in honore eiuſdem genitricis Dei Mariæ à Domino Henrico Baiocenſi Epiſcopo: aſsiſtentibus Epiſcopis Richardo Abrincenſi, & Remaldo Bachonienſi, aſtante illuſtri rege Anglorum Henrico, Matildis Imperatricis filio, anno regni ſui 27.

Ludouicus rex Franciæ cum incidiſſet grauiſsimam ægritudinem: Philippus iunior rex filius eius (neſcio quo conſilio ductus) ſacramento ſe obligauit, quòd duceret loco & tempore filiam Balduini Comitis Flandrenſis, & ipſe Comes conceſsit ei, quòd poſt mortem ſuam haberet in hæreditatem comitatum Flandrenſem, quamuis idem Comes haberet maſculos hæredes de prædicta ſorore comitiſſa Haenacenſi, & hoc fecit idem rex ſine conſilio reginæ matris ſuæ & auunculorũ ſuorum Vuilhelmi Rhemenſis Archiepiſcopi, Henrici Comitis Trecenſis, Theobaldi Carnotenſis, Stephani Sancerrienſis, & aliorum amicorum ſuorum, vnde illi commoti requiſierunt auxilium Henrici regis Anglorum ſenioris, contra nepotem ſuum iuniorem regem Francorum Philippum.

Balduinus abbas Fordenſis, Ciſtercienſis ordinis Monachus, magnæ religionis & litteraturæ homo, electus eſt ad Epiſcopatum Vuigornienſem.

Obijt Robertus abbas Glaſtoniæ.

Obijt etiam Ioannes Epiſcopus Ciceſtrenſis, cui ſucceſsit Sefridus Canonicus eiuſdem Eccleſiæ.

Ante Paſcha transfretauit rex Henricus ſenior in Normanniam: & tenuit curiam ſuam in feſtiuitate Paſchæ Cenomani.

Obijt Vuilhelmus abbas Cadomi, & ſucceſsit ei Petrus ſacriſta Monachus eiuſdem loci.

In die aſcenſionis Dominicæ Philippus iunior rex Francorum fecit conſecrari in reginam vxorem ſuam, & coronati ſunt ipſe & ipſa ab Archiepiſcopo Senonenſi, vnde magis iratus eſt Archiepiſcopus Rhemenſis, qui coronauit eum in regem.

Obijt Guarinus de Girardo Archiepiſcopus Bituricenſis, qui prius fuerat abbas Pontiniacenſis.

Obijt Ioannes Epiſcopus Carnotenſis, qui deſcripſit paſsionem beati Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & martyris, fuerat enim cum eo conuerſatus in exilio.

Theobaldus prior Criſpeij Monachus Cluniacenſis, ſucceſsit Vuilhelmo abbati Cluniacenſi.

Obijt Iugerrannus de Humeto filius Richardi de Humeto, cui ſucceſsit filius

filius eius Richardus natus ex filia Vuillermi de Simileio.

Obijt vir plangendus chariſſimus meus Gaufredus de Monteforti in Britannia, cui ſucceſſit filius eius natus ex filia Rualendi de Saie.

Rex Hieroſolymitanus Balduinus dedit ſororem ſuam cuidam optimo militi fratri Gaufridi de Lizeno: quam prius habuerat Vuilhelmus filius Marchiſi de Monte ferrato, ex qua ſuſcepit filium qui ſeruatur, & nutritur ad ſuſcipiendum regnum Hieroſolymitanum; ſi vixerit.

Obijt Ludouicus rex Francorum vir religioſus & timens Deum, & ſepultus eſt in quodam monaſterio Ciſtercienſis ordinis dicto Barbeel, quod ædificauerat: cui ſucceſſit filius eius Philippus, ſicut iam ſupra diximus.

Gaufridus filius natalis Henrici regis Anglorum ſenioris, relicta Eccleſia Lincolienſi, ad quam electus fuerat, factus eſt Cancellarius regis patris ſui.

Obijt Manuel Imperator Conſtantinopolitanus: & ſucceſſit ei Alexius filius eius, natus ex ſorore Raymundi principis Antiochiæ, hic duxit filiam Ludouici regis Francorum.

Mauſamuz rex Malſamutorum, qui ferè dominatur toti Africæ reædificare cœpit Carthaginem antiquam: adiutus ab omnibus Agarenis qui terram illam incolunt.

Obijt Solimannus Iconij, qui multum Chriſtianos diligebat, & multa bona faciebat, & ſucceſſit ei frater eius.

¶ *De muliere, quæ feria quarta moritur & ſabbato reſurgit.*

ERat quidam prædiues Burgenſis in loco, qui dicitur Roca Amatoris, à quo Monachi Eccleſiæ ſanctæ Mariæ & ſancti Amatoris mutuò acceperant pecuniam, tradentes illi in loco pignoris cortinas illius Eccleſiæ, imminente autem feſto genetricis Dei & virginis Mariæ, rogauerunt prædicti Monachi Burgenſes, vt quas habebat apud ſe cortinas ad adornandam Eccleſiam tantæ ſolennitatis completo tripudio ei reſtituendas ei accommodaret. Ille verò aurem cordis habens obturatam, nulla quidem prece flexus eſt: ſed reſpondit eis cum timore animi dicens, quòd eſſent cortinæ illæ circa lectum coniugis ſuæ, quæ nuper ei puerum pepererat, nec aliquatenus inde poſſent amoueri. Quid multa? Tranſijt feſtiuus dies, & Eccleſia præfata ornatum ſuum feſtiualem non habuit. Sequenti verò nocte beata Maria mater Domini noſtri apparuit in ſomnijs vxori prædicti Burgenſis, & dixit ei: Vir tuus peccatum grande commiſit: nec poterit impietatis exceſſus derelinqui impunitus: Tertia enim die infans tuus ſpiritum exalabit, & vir tuus debitum morti ſoluens, in die octaua mutabit hanc temporalem fœlicitatem ſupplicijs æternis. Tu autem proficiſceris ad Eccleſiam meam, quæ eſt in Bethleem, & circumſpectis ibi tribus ſepulchris, quorum quidem duo extrema vacua non ſunt, medium tibi eliges in ſepulchrum, interim omni feria quarta circa horam nonam deficiet in te ſpiritus tuus: & decurret ab ore tuo & naribus ſanguis multus, & vſque ad horam nonam Sabbati veluti mortua permanebis. Sabbato hora nona ſpiritu redeunte, duces vtraſque manus tuas per faciem tuam, & continuo priſtinus color & fortitudo in te remeabunt. Hæc loquuta eſt beata Maria, & abceſſit. Mulier verò præ timore turbata euigilauit: & rumitans ſomnium ſuum cum magna ſolicitudine illud memoriæ cõmendauit. Craſtina autem illuceſcente die, cœpit ſomnium ſuum coniugi ſuo per ordinem narrare. Miſer ſermonibus eius non adhibuit fidem: nec etiam cum videret ſpiritũ deficere in puero de agenda pœnitentia cogitatũ habuit, ſed morte præuentus: in die octaua iuxta præoſtenſam viſionem in ſuppliciũ lapſus eſt gehennale. Perturbabatur mulier in alterutrius nece: & omnia ſicut per ſomniũ mõſtrata fuerãt

in ſe

in ſe nihilominus intelligens accidiſſe, Romam ſub feſtinatione proficiſcitur: & rem ſummo reuelat pontifici. Præterea conſtanter aſſeruit, quod in 5. anno ab illo maxima fames ingrueret, quod ex corruptione aeris innumerabilis hominum multitudo moritura eſſet, & quod clerum Romanum grauis annimaduerſio ferret, niſi ab exercitio doli reſipiſcerent: ſub quo à multis retrò temporibus vſque in hodiernam diem laborauerunt. At Dominus Papa volens manifeſtiùs ſcire, ſi ſermones mulieris veritati inniterentur, cômendat eam duodecim nobilibus matronis, dans illis præceptum, vt cum illa in mortem obdormiret, plantis eius calentes ſubulas infigerent, & de ſanguine ab illius ore manente veſtes ſuas inficerent. O rem mirabilem. Quarta feria ſicut prædixerat hora nona mulier expalluit & mortua eſt, ita vt nullus in ea vitalis remaneret ſpiritus, & ab eius naribus cæpit defluere ſanguis copioſus. Sed matronæ præceptorum Domini Papæ non immemores, pedibus mulieris calentes ſubulas infigunt: nec ob id illa mouetur. Inſuper de ſanguine eius veſtimenta ſua tingunt: ſed omnis infectio facta per ſanguinem in ſabbato nunquam comparuit, cum ſpiritus vitæ in mulierem remearet.

Henricus ſenior rex Anglorum tenuit curiam ſuam in natalem Andegauis.

Radulphus de Venneuilla Archidiaconus Rothomagenſis renunciauit Cancellariæ regis, & rex dedit ei terras magnorum reddituum.

Gaufridus filius regis electus Lincolien. factus eſt Cancellarius regis: & renunciauit electioni Lincolien. Et rex dedit ei magnos reditus in Anglia & Normannia & Andegauia.

Ioannes filius Lucæ clericus regis electus eſt in Epiſcopum Ebroicenſem.

Guihenoc Archidiaconus Redonenſis electus eſt ad Epiſcopatum Vanetenſem.

Abbas ſancti Remigij Remenſis nihilominùs electus eſt ad Epiſcopatum Carnotenſem.

Obijt Henricus Comes Trecen. & ſuccesſit ei Henricus filius eius natus ex filia Ludouici regis Francorum.

Obijt Simon Comes Ebroicenſis, & ſucceſsit ei in Comitatu Ebroicenſi in Normannia Amalricus filius eius, & in Comitatu de Roca: & in terrà Franciæ Simon alter filius eius.

Circa Paſcha Alienora filia regis Anglorum vxor Aſulphi regis de caſtella peperit filium: & vocatus eſt Seuchius: pepererat etiam antè filiam vnam.

Prioriſſa de Fonte ſancti Martini mulier religioſa & magni generis, vtpotè ſoror abbatis Saniguei, qui fuit nepos Simonis Comitis Ebroicenſis, facta eſt abbatiſſa ſanctæ Trinitatis Cadomi.

Circa finem menſis Iulij, Henricus rex ſenior transfretauit in Angliam.

Gaufridus dux Britanniæ filius regis Henrici deſponſauit vxorem ſuam filiam Conani Comitis Britanniæ.

In ſolennitate Paſchæ apud caſtrum quod dicitur Mons aureus: quædam mulier infamis cum acciperet corpus Domini noſtri IHESV Chriſti in ore ſuo, non glutiuit illud: imò tulit & poſuit in arca ſua inuolutum panno lineo. Cum autem quidam iuuenis amaſius eius aperuit eandem arcam, inuenit hoſtiam Dominici corporis tranſmutatam in effigiæ carnis & ſanguinis. Hoc etiam accidit in quadam villa abbatis ſancti Petri Carnotenſis cuidam ſacerdoti: cum teneret corpus Chriſti in manibus ſuis ad miſſam.

Simile

Romanorum.	Francorum.		Anglorum.	Anno domini.

Simile miraculum accidit iterum in Carnotenſi Epiſcopatu, tempore Roberti Epiſcopi Britanni: quod quidam ruſticus poſuit corpus Domini in ora capæ ſuæ, & ibi ſeruauit illud vſq; ad mortem ſuam, & tunc ibi inuentum eſt in ſpecie carnis.

Idem miraculum accidit cuidam mulieri in Flandria: quod cum poſuiſſet in ciſta ſua, poſtea inuenit in effigie carnis.

Similiter euenit in Andegauenſi ciuitate, Cum quidam ſacerdos cantaret miſſam, puer paruulus intereat miſſæ, & vidit idem puer puerum paruum pulcherrimũ in manu ſacerdotis ſacrantis corpus Domini: qui pronnus exiuit foras Eccleſiam clamans omnibus quos inuenit & dicens, venite, & videte mirabilia Dei. Et intrantes Eccleſiã nihil viderũt præter ſpeciem panis.

Hoc etiam accidit cuidam ſanctiſſimo presbytero iuxta Fiſcannum, dum cantaret miſſam in die dedicationis Eccleſiæ ſanctæ Trinitatis Fiſcanni, qui mittens Diaconum ſuum vocauit Epiſcopos, qui ad dedicationem cõuenerunt: & venerunt. Et presbyter tulit in manibus ſuis in calice: ita vt erat reueſtitus, & poſuerunt illud in altari. Hæc fecit pietas Domini ad confirmandam fidem ſacramentorum ſuorum in nobis: in quos fines ſeculorum deuenerunt.

Mater Solidani de Iconio veniens ad extrema, reuelauit filio ſuo quod ſemper celauerat: ſcilicet quod eſſet Chriſtiana, & rogauit eum, vt crederet in Chriſtũ, qui eſt Dominus, & rex omnium ſeculorũ, & quod amaret Chriſtianos: quod ipſe ſpopondit ſe facturum. Sed dixit, quod non auderet aperte credere in ſaluatorem propter Paganos. Dixit ei mater ſua, Fili cum mortua fuero fac mihi excelſam ſepulturam, & pulchram ſicut pyramidem: & pone ſuper eam ſignum crucis Chriſti. Cui ille de luce ſe hoc facere non poſſe, reſpondit. Tu fac (inquit mater eius) de nocte. Quod & factum eſt. In craſtino cum Agareni vidiſſent ſignum illud: indignati ſunt contra principem, & volebant eum occidere. Tunc quidam ex ipſis ſubleuatus: per machinas conabatur deponere crucem, qui voluntate Dei corruit & mortuus eſt. Similiter & alius interemptus eſt alia vice. Tertia die cum conueniſſent multa millia hominum ad deponendum ædificium illud: inter quos erat vnus promptior ad deponendum illud, venerunt fulgura & coruſcationes, & illo primitus perempto multa milia perierunt igne diuino. Tunc apparuit Angelus Domini, & clariſsimum ſignum crucis poſuit ſuper pyramidem illam: ex quo multi crediderunt in Chriſtum, & adhuc crucem illam venerantur & adorant.

Arnulphus Lexouienſis Epiſcopus cum per 40. Annos eandem Eccleſiam rexiſſet, & in ædificando Eccleſiam & pulcherrimas domos laboraſſet: renunciauit Epiſcopatui, & perrexit Pariſios ſuos dies dimidiaturus apud ſanctum Victorem in domibus pulcherrimis quas ibi ad opus ſuum conſtruxerat.

Radulphus de Vanneuilla Archidiaconus Rothomagenſis, qui fuerat Cancellarius regis, electus eſt ad prædictum Epiſcopatum.

Anno ſuperiori 1181. obijt Alexander Papa tertius, ad cuius literaturam pauci de prædeceſſoribus eius infra centum annos attigerunt. Fuit enim in diuina pagina præceptor maximus: & in decretis & Canonibus & Romanis legibus præcipuus. Nam multas quæſtiones difficillimas & graues in decretis & legibus abſoluit & enucleauit. Dedit etiam ei Deus hanc gratiam, quod cum à beato Petro, vſque ad ipſum fuerint 174. pontifices Romani, tres tantum præceſſerunt eum in numero annorum, quo Romanæ Eccleſiæ præfuerunt.

Beatus Petrus ſedit 25. annis. Siluester primus 23. annis. Adrianus primus totidem. Iſte Alexander 22. Hic etiam tenuit concilium Turonis anno

Dominicæ

Dominicæ incarnationis 1163. in quo Octauianum cum complicibus ſuis anathematizauit. Cui concilio nos interfuimus.

Item aliud concilium tenuit Romæ anno incarnationis Dominicæ 1180. Ad hoc multæ conuenerunt tam Eccleſiaſticæ quam ſeculares perſonæ. Inter quas venit quidam ciuis Piſanus nomine Burgūdio peritus tam Græcæ quam Latinæ eloquentiæ. Hic attulit Euangelium ſancti Ioannis tranſlatum ab ipſo de Græco in latinum: quod Ioannes Chriſoſtomus ſermone omeliatico expoſuerat. Hic etiam fatebatur magnam partem libri Geneſos à ſe iam tranſlatam. Dicit etiam quod Ioannes Chriſoſtomus totum vetus, & nouum Teſtamentum Græcè expoſuit. Papa Alexander præfatus tres ſciſmaticos, qui ſibi in ſciſmate inuicem ſucceſſerant ferè per 20. annos, ſuſtinuit: ſcilicet Octauianum, Guidonem & Calixtum. Illis verò deficientibus in pace Eccleſiæ vitam finiuit. Cui ſucceſsit Hubaudus Hoſtienſis Epiſcopus dictus Lucius 175. Epiſcopus. Hic, videlicet Hoſtienſis Epiſcopus, ex antiqua conſuetudine ordinat & ſacrat pontificem Romanum. Quæ conſuetudo exinde accidit: quod martyrizato beato Sixto & ſancto Laurentio eius Diacono, beatus Iuſtinus presbyter cum clero Romano elegit Dionyſium in pontificem Romanum, quem ſacrauit Maximus Hoſtienſis Epiſcopus. Ex hac conſuetudine exinde Hoſtienſis Epiſcopus ordinat & ſacrat Romanum pontificem: & habet Pallium ſolummodo ad ea quæ pertinent in ordinatione & conſecratione Romani pontificis.

Eugenius Papa cōiunxit Epiſcopatui Hoſtienſi Bolitrenſem: & ſic fecit de duobus vnum. Similiter fecit de Epiſcopatu Portuenſi cui iunxit Epiſcopatum ſanctæ Rufinæ faciens de duobus vnum.

Obijt Rogerius Epiſcopus Eboracenſis, vir litteratus & induſtrius ad augendas poſſeſsiones terrænas. Eccleſiam principalem & domus Epiſcopales, non ſolum Eboraci, verùm in omnibus manerijs ſuis, cum redditibus multum auxit ac reædificando decorauit: intantum vt Archiepiſcopus Eboracenſis Archiepiſcopatui Cantuarienſi ferè coequetur. Multas diuitias & non ſibi profuturas reliquit.

Obijt Philippus Epiſcopus Rhedonenſis, qui fuit primus abbas Claremontis. Hic per reuelationem caput Eccleſiæ Rhedonenſis ſolo diruit: & in ea diruptione multas pecunias inuenit, ex quibus cæpit reædificare caput præfatæ Eccleſiæ meliori ſcemate.

Obijt Hunifredus de Bohim poſitus in exercitu cum rege Henrico iuniore: quem exercitum præfatus rex in Franciam duxerat, coadiuuando partes Philippi regis Franciæ contra Comitem Flandrenſem.

Obierunt Henricus abbas Pratelli & Guilelmus abbas ſancti Michaëlis vlterioris portus Monachi Becci.

Anno Domini 1181. tertio idus, hora nona diei Ecclypſis Solis fuit: & erat penè tertia pars ſolis obſcurata, & ab initio Ecclypſis vſq; ad finem, ſpacium vnius horæ æqualis, & 38. minutorum.

Eodem anno Ecclypſis Lunæ vndecimo Kalendas Ianuarij ſcilicet feria tertia nocte ſequente hora tertia noctis: & paulominus quam medietas obſcurata, & durauit obſcuritas ferè per duas horas.

Anno Domini 1175. bis viſa eſt Ecclypſis in Luna. Primò lethania maiore hora prima noctis poſt diem ipſum Marci Euangeliſtæ. Secundo 14. Kalendas Nouembris nocte ſequente feria tertia hora noctis.

Anno Domini 1168. vidimus Ecclypſim in Luna, in nonis Martij nocte ſequente hora prima noctis. Eodem anno fuit Ecclypſis in Luna 4. Kalendas Septembris. Et eodem anno & menſe in ſole, idus Septembris circa meridiem toto ferè obſcurato.

Anno

Anno etiam 1179. viſa eſt luna ecclipſari 15. calendas Septembris, poſt octauam horam noctis Dominicæ.

Anno 1180. fuit ecclipſis in ſole quinto calendas Februarij feria tertia.

Rex Henricus ſenior menſe Martio transfretauit in Normanniam cum magna auri & argenti copia, paratus in adiotorium regis Franciæ, ad componendam pacem inter ipſum & Comitem Flandriæ ſicut & fecit.

Obijt Mabilia comitiſſa Flandrenſis abſq; liberis.

Andronius patruus Imperatoris Conſtantinopolitani Alexij indignatus, quod ipſe duxiſſet filiam regis Francorum in vxorem, & multos Latinorum ſecum haberet ſibi familiares, quia ipſe erat Græcus, volebat eos ab Imperio eius exterminare. Cõdocens ergo Solidanum Iconij, & multos Sarracenorum: fraudulenter introierunt ciuitatem, & multos Latinos interfecit, & à Latinis multi Sarraceni interfecti ſunt, Deo tamen volente, pax inter eos firmata eſt.

Ioannes epiſcopus Pictauenſis, vir magnæ literaturæ & eloquentiæ, electus ad archiepiſcopatum Narbonenſem, cum Romã perrixiſſet propter prædictam benedictionem annuente Papa Lucio, clerici primæ Lugdunenſis elegerunteum in archiepiſcopum Lugdunenſem, quæ ſedes habet primatum ſuper tres archiepiſcopatus. Prima enim Logdunenſis, id eſt Lugdunum, eſt ſuper Rhodanom, Seconda Lugdun enſis ſuper Sequanam, id eſt Rothomagenſis, Tertia Lugdunenſis, ſuper Ligerim, id eſt Turonis. Quarta Lugdunenſis, id eſt Senonis ſuper Icannia m.

In hoc anno euenit bis vel ter terræmotus circa feſtum ſancti Michaelis.

Hoc etiam anno magna diſcordia facta inter regem & ſuos filios propter caſtellum Clareuallis, quod erat de feudo Andegauenſi: & Richardus Comes Pictanenſis, latenter firmauerat illud, & adhuc diſcordia perſeuerat inter patrem & filios, propter eandem cauſam.

Rex Henricus ſenior miſit exercitum in Britanniam, & obſederunt turrem Rhedonenſem, & cæperunt, & combuſtã reædificauerunt & munierunt. Propterea Comes Britanniæ magnam partem ipſius ciuitatis combuſsit, & abbatiam ſancti Georgij, & Becherel caſtrum Rollandi de Dinam.

Audiuimus à quibuſdam, quod Ioanna vxor Vuilhelmi regis Siciliæ, filia regis Henrici regis Anglorum, peperit ei filium primogenitum, quem vocauerunt Boamundũ, qui cum à baptiſmate reuerteretur, pater inueſtiuit eum ducatu Apuliæ per aureum ſceptrum quod in manu gerebat.

Et, quia de filiabus domini mei regis Anglorum cæpi loqoi, non debeo prætermittere regem de caſtella, quem vocant Auforſom paruom regem, quia adhuc Ferrant patruus eius viuit, qui ſi moreretur, Auforſus prædictus eſſet, rex vnioerſarum Hiſpaniarum. Hic Auforſus gratia Dei & virtute ſua duxit chariſsimam dominam meam, & filiolam in baptiſmate in vxorem Alienoram filiam regis Anglorum, cuius conſilio & auxilio molta bona ei acciderunt. Nam primùm vrbem Conchas cępit terrarum magnarum matricem, &(vt quidam dicunt) cœpit Cordubam ex parte, & minuit, & duas ciuitates regis Lupi, Valentiam & Muciam: multa alia bona fecit, quæ ad notitiam noſtram non peruenerunt. Tertia verò filiarum regis, id eſt Mathildis primogenita, nupſit Henrico duci Saxonum & Baioariorum & Sueuorum: nec eſt aliquis homo, qui tantas habet poſſeſsiones ſicot iſte, niſi fuerit Imperator aut rex. Nam quadraginta vrbes habet & 67. caſtella, exceptis pluribus villis, ſed tamen coni eſſet proximus carne Friderici Imperatoris Romanorum, ortis inter eos quibuſdam ſimultatibus, conſilio archiepiſcoporum

 & epiſco-

&c epiſcoporum regni Alemannię, qui habēt ferè omnes ciuitates in dictioue ſua. Illius regni Imperator exulauit enm, qnare venit in Normanuiam ad regem Henricum ſocerum ſuum cum vxore & liberis, & rex maximas expenſas fecit pro eo quotidiè, ſcilicet 50. libras Andegauenſes, qui Deo auxiliante adhuc terram ſuam recuperabit per induſtriam & fortitudinem, & diuitias regis Angliæ.

1182 30 1 Rex Henricus tenuit curiam apud Cadomnm, & prohibnit ne 27 aliquis Baronum teneret curiam, ſed venireut ad ſuam, prædictus Saxonū illò venit: & ibi conuenerunt mille milites, & eo amplius.

Obijt Ioannes Cartonenſis epiſcopus, & ſucceſsit ei Petrus, qni fuerat abbas ſancti Remigij Remenſis.

Obijt Galterus epiſcopus Runifenſis, qui fuit frater Theobaldi archiepiſcopi Cantuarienſis, & ſucceſsit Vualerannus Baiocenſis archidiaconns.

Obijt pater noſter Richardus Abrincenſis epiſcopus, vir magnæ literaturæ tam ſæcularis quàm diuinę, morum honeſtate virgo, ab vtero laudandus.

Obijt Fulco Paganellus, & ſucceſsit ei Vuilhelmus filius eius.

Obijt Richardus abbas Montisburgi, & ſucceſsit ei Robertus prior, & monachus eiuſdem loci.

Ioannes Connum clericus regis Anglorum factus eſt archiepiſcopus Dunelinę in Hybernia.

Obijt Petrus Carnotenſis epiſcopus, cuius loco electus eſt Rainaldus de Moucon theſaurarius ſancti Martini Turon. nepos comitis Theobaldi.

Galterius de Conſtantijs, factus epiſcopus Linconienſis, cõſecratus fuit à Richardo Cantuarienſi archiepiſcopo Andegauis iu capella domini regis & in præſentia eius.

Obijt Henricus tertius chariſsimns dominns noſter, iuuenis rex filius Henrici ſecundi excellentiſsimi & illnſtriſsimi regis Anglorū, apud caſtrum Marcel tertio idus Iunij in feſtiuitate beati Barnabæ apoſtoli: vir per omnia plangendus, non ſolum qiod erat filius chariſsimi domini noſtri Heurici excellentiſsimi regis Anglorum ſecundi: verumetiam, quia erat pulcherrimus facie, honeſtus in moribus, dapſilis in muneribus, ſuper omnes quos in uoſtra ætate vidimus, qui terram nondum haberet aſsignatam, quamuis pater eius quindecim millia librarum Andegauenſis monetæ & eo amplius quotannis daret, ſed hoc parum erat ad explendam latitudinem cordis eius. In officio militari tantus erat, vt non haberet parem, ſed principes & comites, & etiam reges eum timerent, veniens ad extrema, quia conſilio prauorum hominum per bellum ferè per annum Deum & ſanctam eius eccleſiam & patrem eius offenderat, pœnitentiam recepit à quodam ſanctiſsimo epiſcopo, & multis alijs, & patri ſuo in extremis per literas mandauit, vt quod offenderat in Deum & ſanctam eccleſiam pro eo emendaret, & matris ſuæ reginæ Anglorum, & vxoris ſuæ ſororis Philippi regis Francorum, & militum ſnorum & ſeruientium miſeretur, quibus multa promiſerat, nec eis aliquid præuentu mortis dare poterat. Diſpoſuerat ante mortem ſnam vt corpus eius in eccleſia beatæ Mariæ Rothomagenſis ſepeliretur, vbi iacent primi anteceſſores ſui Rollo, & Vuilhelmus Longa ſpata filius eius duces Normannorum.

Vilhelmus etiam Comes patruus eius, vir per omnia plangendus. Sed cum ſeducerent funus eius Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus, & multę aliæ eccleſiaſticæ perſouæ, & multi conſulares & excellentiſsimi nominis viri, venerunt Senomanen. & in eccleſia beati Iuliani corpus eius poſuerunt.

In craſtino Seuoman. maxime ciues ſepelierunt eum in eodem loco contra voluntatē & appellationē eorum, qui corpus eius deducebant. Quo audito

pater

Romanorum.		*Francorum.*		*Anglorum.*	*Anno domini.*

pater eius iratus non ſolùm pro eo quod corpus filij ſui contra voluntaté eius ibi ſepelierant, ſed eo multò amplius, quod ab obſidione caſtri Lemouicenſis receſſerant ſine licentia eius, ne dicam voluntate: iuſsit corpus effodi & in eccleſiá Rothomagenſis deferri. Vnde ab archiepiſcopis Rothomagenſis & Cautuarienſis, & epiſcopis Normanniæ & abbatibus, & alijs religioſis perſonis ad ſiniſtram partem altaris beatæ Mariæ, honorificè ſicut tantum virum decebat tumulatus eſt.

Obijt venerabilis vir Albertus Aletenſis epiſcopus, quem Moderni de ſancto Madomo vocant, cuius epiſcopatus antiquitus ciuitas Alita vocabatur.

Magiſter Girardus cognomento puella, vir magnæ litteraturæ & honeſtatis electus eſt in epiſcopatum Ceſtrenſem, qui epiſcopatus habet tres ſedes, Ceſtrenſem, Coneitenſem, Licifellenſem.

Henricus frater Egidij de Folerio, nepos abbatis Fiſcanni, electus eſt ad archiepiſcopatum Bituricenſem.

Iterum Androinus expulit nepotem ſuum Alexium iuuenem Imperatorem de vrbe Conſtantinopolitana, & captum tandem demerſit in mare ipſum & matrem & ſororem eius: quibus de medio moriendo ſublatis, Andronicus, qui tyrannide arripuerat imperium, præcepit primogenito filio ſuo Manueli, vt acciperet vxorem Alexij Imperatoris defuncti, ſororem Philippi regis Francorum, & haberet cum eo dignitatem Imperij, quod cum vir honeſtus renueret, proiecit, eum in vincula, & accepit illam & contraxit incæſtum coniugium (ſi coniugiũ vocandum eſt) & fecit coronari ſecum filium ſuum iuniorem Calo Ioannem.

Cum autem Latini occiderentur per crudelitatem iſtius Andronij, quidam Cardinalis Romanæ eccleſiæ Ioannes nomine, quem Romanus pontifex miſerat Conſtantinopolim ad petitionem Manuel Imperaroris, qui erat vir religioſus, & volebat per prædicationem illius Cardinalis reuocare eccleſiam Græcorum ad inſtituta & ſubiectionem Romanæ eccleſiæ. Hic inquam Ioannes, cum Latini occiderentur, erat in hoſpitio ſuo, veneruntq; ad eum quidam religioſi viri, ſuadere ei vt diſcederet, ne occideretur, quod cum audiret, dixit. Abſit hoc ne fiat, Ego hic ſto pro vnitate eccleſiæ, & præcepto papæ. Alexandri domini mei, Tunc irruentes in eum Græci perfidi, occiderunt eum, & ligantes canem cum eo, ita quod cauda canis eſſet in os eius, traxerunt per vicos ciuitatis, & facta fouea ibi combuſſerunt eum, & poſtea viri religioſi de fouea tulerũt corpus eius, & optimè ſepeliorũt illud, vbi fiũt crebrò miracula.

Chriſtianus Moguncienſis archiepiſcopus obijt (qui ſe non habebat ſecundum morem clericorum) ſed more tyranni exercitus ducendo, & Brebenſones: multa mala fecit eccleſiæ Romanæ, & hominibus ſancti Petri, & quibuſdam ciuitatibus Longobardiæ, quæ erant contrariæ Imperatori Alemanniæ domino ſuo.

Obijt clariſsimus dominus noſter Rotrodus Rothomagen. archiepiſcopus.

Obijt Vuilhelmus Comes Glocceſtriæ ſine hæredibus, abſq; tribus filiabus, quarũ vna eſt Comitiſſa Ebroicenſis, altera vxor Comitis Vuilhelmi de Clara, Tertia eſt in manu Dei, & domini regis, & cui voluerit, dabit eam.

Vuilhelmus decanus Baiocenſis, electus eſt in epiſcopatũ Conſtãtienſem.

Vuilhelmus decanus canonicorũ ſancti Petri de Curte, quæ eſt capella regis apud Cenomanenſis vrbem, electus eſt ad epiſcopatum Abrincenſem.

31 2 Rex Henricus tenuit curiam ſuam apud Cadomum. 28 1183

Obijt Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus.

Obijt etiam Girardus magnæ religionis & litteraturæ vir Ceſtrenſis epiſcopus.

Anno domini. | Romanorum. | Francorum. | | Anglorum.

Anno ſuperiori apparuit domina noſtra mater miſericordiæ ſancta Maria, cuidam fabro lignario opus facienti in quadam ſylua, & obtulit ei ſigillum iconiæ ſuæ, & filij ſui ſaluatoris noſtri, cuius ſic conſcriptio erat: Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem: & dixit ei, vt ferret illud ſigillum ad epiſcopum Podienſem, vt prædicaret in prouincia ſua, & alijs circumquàq; vt omnes qui vellent pacem tenere, ſanctæ eccleſiæ, & filijs ſuis facerent huiuſmodi ſigilla, & portarent in ſignum pacis, & facerent alba parua caputia ad oſtentationem pacis & innocentiæ, & dato Sacramento, pacem tenerent, & inimicos pacis deſtruerent, quod & factum eſt. Nam multi epiſcopi & conſules & viri conſulares, & mediocres, & pauperes hanc ſectam tenentes, pacem tenent, & inimicos pacis perſequuntur.

Obijt Vuilhelmus de Vecit.

Obijt Vuilhelmus de Lancaſtre magnæ honeſtatis & poſſeſsionis vir.

32 3 Rex Henricus tenuit curiam ſuam apud Cænomanenſem. 29

Dominus noſter Vualterus Liconienſis epiſcopus, factus eſt archiepiſcopus Rothomagenſis.

Lucius papa in capite ieiunij, id eſt feria 4. cinerum, ordinauit plures Cardinales, inter quos magiſtrum Meliorem præsbyterum Cardinalē, quem etiam fecit camerarium ſuum. Et electū Dolenſem diaconum, & magiſtrum Radulphum Nigellum chariſsimum amicum noſtrum, magnæ honeſtatis & literaturæ & religionis virum.

Fridericus Imperator Romanorum fecit ordinari vnum filiorum ſuorum non primogenitum, ſed ſecundum, in regem Germaniæ.

Rex Anglorum Henricus ſapientia & diuitijs ſuis, acquiſiuit ſororem regis Portugalenſis Hiſpaniæ, ad hoc vt fieret vxor comitis Flandrenſis cognati ſui. Venit ergo ad comitem Flandrenſem, in abundantia auri & argenti. Huius pater, licet grandęuus, adhuc viuit, qui in iuuentute ſua ſuper Agarenos adiutus ab Anglis & Normannis ciuitatem Vlixbonam quam vulgariter vocant Liſſebone, ad quam tranſtulit de Valentia corpus beati Vincentij leuitæ & martyris, vt quidam dicunt, ſed Amonius monachus de tranſlatione eiuſdem corporis ſancti martyris tempore Caroli Imperatoris facta, aliter loquitur. Fecit eandem ciuitatem promiſsione papæ archiepiſcopatum, cui ſubdidit ſex alias ciuitates quas acquiſierat.

Balduinus Vuigornienſis epiſcopus, ſonſecratus eſt in archiepiſcopatum Cantuarienſem.

Obijt Vualerannus Roſenſis epiſcopus & capellanus archiepiſcopus Cantuarienſis, cui ſuccedit Giſlebertus archidiaconus Lexouienſis.

Hugo de Nonna archidiaconus Lexouienſis, electus eſt in epiſcopatum Ceſtrenſem.

33 4 Petrus Girardus factus eſt epiſcopus Maclouienſis. 30

Magna diſcordia facta eſt inter Philippum regem Francorum, & Philippum comitem Flandrenſem, propter comitatū Viromandenſem. Sed rex Francorum ex omni potentatu ſuo congregauit infinitum exercitum, & coegit Comitem, ad faciendum voluntatem ſuam.

Obijt Rogerius epiſcopus Sagienſis, qui multum emendauit matrem eccleſiam, & totum dominium ſuum, reliquit etiam immenſas diuitias in auro & argento ſibi non profuturas.

Obijt Robertus electus Montisburgi, & ſucceſsit ei Vuilhelmus monachus eiuſdem loci.

Ioannes iunior filius regis Anglorum, quem vocant ſine terra, quamuis multas & latas habebat poſſeſsiones & multos comitatus, tranſiuit in Hyberniam

Romanorum.	Francorum.		Anglorum.	Anno domini.

niam gratia Dei permittente rex futurus in illa patria.

Obijt Robertus epiſcopus Nannetenſis vir magnæ honeſtatis, & amicus noſter, cum rediret de Hieruſalem.

Obijt Gaufridus Cornubenſis epiſcopus.

Abbas Ponteniacenſis factus eſt epiſcopus Atrebatenſis.

Theobaldus abbas Cluniacenſis factus eſt epiſcopus cardinalis Hoſtienſis, cui ſucceſsit filius comitis de Claromonte.

Hic prius fuit abbas cuiuſdam abbatiæ ordinis Ciſtercienſis. Inde translatus eſt ad abbatiam Flauiacenſem: Inde, exortis quibuſdam cauſis, factus eſt abbas ſancti Luciani martyris primi epiſcopi Beluacenſis ciuitatis. Exinde (vt diximus) factus eſt abbas Cluniacenſis.

Interim facta eſt magna commotio & concertatio inter Philippum regem Francorũ, & Philippum comitẽ Flandrenſem. Comes enim Flandrenſis confuſus pudore, quia fecerat voluntatem regis de comitatu Viromandenſi, repletus ira & indignatione, vertit ſe ad regem Germaniæ filium Friderici Romani Imperatoris, vt iuuaret eum, & fecit ei hominium de Flandrenſi comitatu, vnde magna tribulatio exorta eſt in toto regno Francorum.

Anno præterito obijt Balduinus rex Hieroſolymitanus, vir honeſtus & religioſus, & potens contra Sarracenos, licet Elephantioſus. Nec hoc mirũ eſt, quia flagellat Deus omnem filium, quem recipit. Huic ſucceſsit nepos eius Henricus, natus ex ſorore ſua, cuius pater fuit Vuilhelmus filius comitis Montisferrati, qui fuerat natus ex nepte Friderici Imperatoris Romanorum, & poſtea comes Iopenſis duxit matrem prædicti Henrici regis, qui ſeruat prædictum iuuenem regem & regnum eius, quouſq; perueniat ad perfectam ætatem.

Obijt Bartholomæus vir venerabilis epiſcopus Exouienſis.

Obijt Iocelinus Salesberienſis epiſcopus.

Obijt Lucius papa Romanus, cui ſucceſsit Imbertus Mediolanenſis archiepiſcopus, vocatus Vrbanus tertius papa Romanus 187:

Dominus Vualterus Rothomagenſis archiepiſcopus imperauit à domino Henrico rege Anglorum, vt abbatia ſancti Eleſij, quæ eſt in Inſula Griſoſij quã Guillelmus filius Hanni fecerat, in eadem Inſula conſilio & auxilio domini regis iungeretur abbatię de Voto quæ eſt iuxta Cęſarisburgũ, quã Imperatrix mater Henrici regis ædificauerat. Erat autem tripliciter ditior tam in Normannia quam in Anglia, quam abbatia de Voto. Erat autem vtraq; de ordine canonicorum regularium. Facta eſt itaq; abbatia de Voto mater & caput, habens & perenniter poſsidens abbatiam de Inſula, & omnia ſibi pertinentia. Prædictus verò archiepiſcopus Rothomagenſis, fecit in eadem abbatia abbatem ſuum capellanum, qui erat canonicus eiuſdem ordinis.

Quidam enim conſtabularius domini regis Henrici Osbernus de Hoſa nomine, qui caſtrum Cæſarisburgi cum patria, quę ad illum pertinet, cuſtodiebat iuſſu domini regis Henrici: Aedificauit in eadem abbatia de Voto domum pulcherrimam, officinas idoneas in ſe continentem ad opus ſuũ. In qua poſt adminiſtrationem domini regis, quamdiu vixit ſatis honeſtè conuerſatus eſt. Ipſe verò ante octo dies mortis ſuæ factus canonicus, permiſsione domini regis eidem abbatiæ dedit 32. marcas auri. Dedit etiam prædictæ abbatiæ centum libras Cenomanẽm, ad augendas poſſeſsiones eiuſdem abbatiæ. Dedit etiam eidem abbatiæ 60. marcas argenti in plata & totidem in vaſis.

Prædictus archiepiſcopus tranſtulit magiſtrum Vuilhelmum Hubaudum, qui erat abbas Greſtenſis & monachus Becci ad abbatiam ſancti Martini Pontiſare, quamuis abbatia Greſtem tripliciter eſſet ditior quam illa. Sed

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

propter affinitatem vel familiaritatem, quam habebat erga illum, & quia erant compatriotæ, voluit ipſum habere iuxta ſe.

Dominus Henricus rex tenuit curiam ſuam ad natale apud Donnumfrontem.

Henricus de Brachauilla ſupprior Toarni factus eſt abbas Sagienſis.

Apud vrbem Pariſiorum in qnodam monaſterio ſancti Stephani prothomartyris inueninntur reliquiæ de capillis ſanctæ Mariæ 32. brachium ſancti Andreæ Apoſtoli, caput ſancti Dionyſij martyris, eiuſdem vrbis Epi-
1186 ſcopi. 34 5 31

1187 35 6 Factum eſt prælium in Palæſtina Chriſtianorum contra Paganos, in quo Chriſtianorum mortui ſunt mille 21. & quingenti homines. 32

Crux ſancta à Paganis capta, & Guido rex Hieroſolymitanus, & tota terra Saladino eſt reddita, exceptis Tyro & Tripoli & Antiochia, & paucis alijs.

Eodem anno natus eſt Ludouicus filius Philippi regis Francorum.

Obierunt Osbernus abbas Becci, & Vualtherius abbas ſancti Vuandregiſili.

1188 36 7 Fridericus Imperator cũ multis ſuorum, Philippus rex Francorum, Henricus rex Anglorum, & Richardus filins eius, cruces acceperunt, vt ſubuenirent Chriſtianis in Palæſtina. Et factus eſt nnmerum ſignatorum magnus. 33

1189 37 8 Fridericus Imperator egreſſus eſt de terra ſua cũ exercitu magno, vt ſubueniret Chriſtianis in Tyro & Tripoli, & Antiochia laborantibus, & vſq; ad Antiochiam viam ſibi & ſuis comparauit. 34

Eodem anno obijt Henricus ſecundus rex Anglorum filins Imperatricis 2. nonas Iulij, qui regnauit annis 34. menſibus ſex. Succeſſit ei filius eius Richardus vir magnæ probitatis, vnctus in regem quarto idus Septembris.

1190 1 9 Obijt Robertus abbas Gemet. 4. idus Iunij. 35

Eodem anno pridie idus Iulij ſucceſſit Rogerius celarius.

Eodem anno Philippus rex Francorum, & Richardus rex Anglorum, cum multis millibus armatorum egreſſi ſunt de terris ſuis, vt ſubuenirent Chriſtianis in Palæſtina.

1191 2 10 Richardus rex Anglorum & Philippus rex Francorum mare tranſierunt. 1

Præceſſerat eos Iacobus de Auennis cum 7. nauibus. Cuius auxilio rex Guido, qui à captiuitate redierat, Acram vrbem iam obſederat.

Erat autem cnm eis dux etiam Campaniæ Henricus cum multis alijs.

Rex Philippus ad obſidionem venit.

Rex autem Richardus vir iuſignis probitate Cyprum Inſulam armis intranit & acquiſiuit, dominum Inſulæ illius, qui dicebatur Imperator, cum filia eius, cum equo eius mirabili, & cum theſauris in ius ſuum redegit. Deinde cum per mare veniret Acram, inuenit nanem Paganorum per maximã quam Dromontem dicunt, & cum omnibus quæ in ea erant in profundum maris eam ſubmergi fecit. Quæ ſi ad ſubſidium Paganorum peruenire potuiſſet, ſine dnbio ciuitas capi non potuiſſet.

Eodem anno obijt Rogerus abbas Gemet. quarto calendas Nouembris, cui ſucceſſit eodem anno Richardus de Mara eiuſdem loci monachus, decimoſeptimo calendas Ianuarij.

Macra

Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anno domini.

3 11 Macra ciuitas regibus Chriſtianorum reddita eſt tertio anno ab 2 | 1192
eo quo obſeſſa fuerat.

Philippus rex Francorum mox redijt, Richardo verò regi Anglorum remanenti redditæ ſunt vrbes, Iannia, Cæſarea, & Aſcalon. Quo dum tranſiret conflixit cum Sarracenis. Erat autem ipſe ſemper in primo conflictu. Portitores neceſſariorum in medio, Iacobus de Auennis in extremis, igitur ſuperuenientibus Sarracenis, Iacobus & nepotes eius in prælio ceciderunt. Richardus verò rex hoc audiens magno dolore permotus, equo currente mox redijt, & omnes inimicos Dei in fugam conuertit.

4 12 Richardus rex Anglorum rediens in terram ſuam, in terra Impe- 3 | 1193
ratoris Alemannorum captus eſt à quodam duce Auſtraſiorum, & tandem traditus Imperatori. Dum ibi captiuus teneretur, Philippus rex Francorum Giſortium & vicina ei caſtella per conſenſum proditorum cœpit, Rothomagum quoq; vrbem obſedit, ſed eam capere non potuit.

5 13. Diſtracti ſunt theſauri eccleſiarum per totam terram regis Ri- 4 | 1194
chardi, calices etiam fracti & venundati, & miſſa ſunt precia eorum in Alemanniam pro redemptione regis Richardi 130. millia marcarum Imperatori. cæteris verò infinitam pecuniam. Cumq; adhuc captiuus teneretur, Philippus rex Francorum obſedit Rothomagum, ſed capere non potuit, ciues enim viriliter ſe defendebant, & cæteri Normanni eos adiuuabant, Vernoliũ quoq; obſedit, ſed capere non potuit. Cumq; adhuc caſtrum obſideret, venit rex Anglorum.

6 14 In Hiſpania pugnauerunt Sarraceni contra regem Caſtellæ, & 5 | 1195
facta eſt plaga magna tam Sarracenorum quàm Paganorum duobus diebus. Prima die neutri parti ceſsit victoria. Secunda die quædam pars Chriſtianorum fugauit Sarracenos, reliqua pars circũuenta eſt à Sarracenis & oppreſſa, qui euaſerunt, in Lardo caſtro ſe receperunt, & reddito caſtro, & quibuſdam alijs ad regem ſuum tandem deuenerunt, & modico tempore pax fuit regibus Francorum & Anglorum.

7 15 Britones rebellauerunt contra regem Richardum ſub nomine 6 | 1196
Arturi pueri, & coacti ſunt ab eo dare obſides pacis. Eodem anno Philippus rex Francorũ obſedit caſtrum, quod dicitur Arbamarla, & cum graui damno ſuorum euertit. Richardus verò rex partem terræ ſuæ iam recuperauerat, ſed eodem anno iterum amiſit Nouamcourt.

8 16 Archiepiſcopus Moguntiæ cum multitudine Alemannorum & 7 | 1197
cum rege Hungariæ & regina profectus eſt in Palæſtinam contra Sarracenos, & obtinuerunt Baruc & quaſdam alias vrbes, & regem Chriſtianorum creauerunt Hannericum.

9 17 Aedificatum eſt caſtrũ apud Andeliacũ perſeuerante adhuc bello. 8 | 1198

Eodem anno obijt Richardus abbas Gemet. in feſto Fabiani & Sebaſtiani.

Et ſequenti menſe Februarij idibus eiuſdem menſis, electus eſt Alexander abbas, qui prior fuerat eiuſdem monaſterij prima Dominica quadrageſimæ conſecratus.

Eodem anno rex Richardus celebratio Gemetico fuit.

Eodem quoq; anno ad petitionem Alexandri abbatis dedit Richardus rex eccleſiæ Gemeter. mercatum apud Duclarum, & cartham fieri præcepit, ipſe pro Excambio Pontis Archæ Touteuillam dedit.

Eodem anno archiepiſcopi & epiſcopi & duces Imperij, defuncto Imperatore ſuo, elegerunt Imperatorẽ Ottonẽ nepotem regis Richardi fratrem Henrici ducis Saxoniæ, Richardus verò rex cum multis expenſis eum ad Im-

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.		Anglorum.

imperium tranſmiſit. O laudabilis viri laudabile factum, qui totum mundi imperium nepoti ſuo comparauit. Nondum tamen Imperator nominatus eſt, ſed rex tantum.

1199 10 18 Obijt Richardus rex Anglorum cum dolore ſuo, octauo idus 9
Aprilis, & ſepultus eſt ad pedes patris ſui apud Fontenallē. Cor illius, ex præcepto eius, Rothomagum delatum eſt, & honorificè ſepultum. Regnauit autem ſatis laborioſè annis decem, ſucceſsit ei eodem anno frater eius Ioannes, in aſcenſione Domini coronatus. Hic Gemeticenſi eccleſiæ reddidit Pontenarchæ, & Touteuillam reſumpſit. Conuenerunt autem ad eum vna die 15. Comites: Inter quos erant comes de Bar, comes Flandrenſis, & comes Boloniæ, & omnes contra regem Francorum coniurauerunt.

1200 1 19 Ioannes rex Anglorum pacem fecit cum Philippo rege Franco- 1
rum hoc modo. Dedit ei 30. millia marcarum argenti, tria quoq; caſtella in Biturico. Caſtellum Radulphi de Doloribus, Iſodunum & Craſſeianni. Partem quoq; Normannię, quam pręfatus Philippus rex occupauerat, ei in pace dimiſit: videlicet Giſortium, Vernonem, Gaillonium, Pacceium vrbem Ebroicenſem, cum omnibus pertinentijs ſuis Ibreium, & Nouancurtum. Neptē quoq; ſuam filiam regis Caſtellę, honeſtiſsimam corpore & moribus virginem Blandam nomine, Ludouico filio præfati regis Francorū in coniugem dedit hebdomada Dominicæ aſcenſionis.

Eodem quoq; die Philippus rex Francorum Ioanni regi Anglorum reddidit Arturum nepotem ſuum principem Britonum. Qui hominium patruo ſuo Ioanni regi fecit: & Britanniæ Armoricanę ducatū ab eo accepit. Deinde, præfatus rex Ioannes collecto exercitu aggreſſus eſt expugnare eos qui ei rebelles fuerant, in pago Cenomanico Andegauenſi & Pictauenſi. Pacificatiſq; ad votum omnibus Vuaſconiam intrauit.

Eodem anno obijt Vuilhelmus filius Radulphi ſeneſcallus Normanniæ: cui ſucceſsit Garinus de Glapium ſeneſcallus,

Dominus papa Innocentius quadrageſimum nummum reddituum ad ſubſidium terræ Hieroſolymitanæ petijt.

Vrbs Rothomagenſis cum ipſa matre eccleſia graui incendio corruit.

Rex Ioannes repudiata vxore ſua filia Vuilhelmi Maſouache comitis Claudioceſtrię propter manifeſtam generis propinquitatem, aliam duxit filiam ducis Engoliſmenſis, & pacificatis ad votum omnibus, citra mare tranſijt in Angliam.

Eodem anno terra Roberti peregrini de boſco Heroudi ad dominum Meticenſem datis 40. libris Andegauenſibus & 40. ſolidis annui redditus.

Eodem quoq; anno obijt Albertus Damarturi comes, & ſepultus eſt apud Gemet. ante altare ſanctæ Mariæ, vir apud Deum & homines valde clarus. Obijt autem 13. calendas Octobris filius eius Reginaldus comes Boloniæ, pro remedio animæ eius dedit Gemet. eccleſiæ vndecim libras annui reditus apud Iuliam bonam in perpetuam eleemoſynam in feudo Vaſcher.

1201 2 20 Vuilhelmus de Vado miles vendidit, vel potius accepta charitate 2
13. librarum & vnius equi albi in perpetuū eleemoſynam dedit Deo & Alexandro abbati & monachis Gemet. tertiam partem terræ, quam habebat apud Duclarum, & vniuerſa, quæ ad terræ illius tertiam partem pertinebant, in hominibus & oblationibus & reditibus ſiue pertinentijs.

Eodem quoq; anno videlicet 1201. Rogerius Torel miles illuſtris Vulcacinenſis territorij, dedit eccleſiæ Gemet. in perpetuam eleemoſynam apud Giſenneas 16. & dimidiam acras terræ arabilis, & 7. acras nemoris in manu

Vualtheri

Vualtheri archiepiſcopi reddidit, archiepiſcopus vero Alexandro abbati, & monachis dedit, & cartham tam ſuam, quam ſupradicti militis, fieri præcepit, non ſoldùm de iam dicta donatione, ſed & de omnibus, quæ à prædeceſſoribns ſæpe dicti Rogerij data nobis fuerant, vt deinceps tanquam pura eleemoſyna per inſticiam archiepiſcopi omnia tenerentur.

Pro hac autem donatione Rogerius Torel accepit ab Alexandro abbate nomine charitatis 30. libras Andeganenſes, & equum vnum album: à Vuilhelmo verò de Lunda tunc cellario duorum militum veſtimenta de Eſtanfort, ſni, videlicet, & alterius militis,

3 21 Anno verbi incarnati iterum bellum fuit inter regem Franco- 3 1202
rum Philippum, & regem Anglorum Ioannẽ, eo quod rex Ioannes regi Philippo dare nolnerit caſtrum rupis Andeliaci, & caſtrum Vallis Redolij. Et primo quidem impetu diſſentionis, Philippus rex occupanit totam terram Hugonis de Gornaio, quæ Branum dicebatur. Deinde multum laborauit in obſidione Radipontis, ſed non præualuit. Rurſumq; multo labore obſedit caſtrum Arcarum, & non obtinuit. Miſit etiam Arturum principem cum multo comitatu armatorũ in Andegauenſem pagũ, qui venientes illuc obſederunt in caſtro Miribel reginam Alienoram matrem regis Ioannis: quod andiens iam dictus rex Ioannes longiſsimo itinere, citiſsimè illuc veniens, hoſtes ſuos & matris andacter inuaſit, debellauit & vicit. Ipſnm Arturum & principes Pictanenſes, qui cum eo erant, & multos alios armis cępit, & diuerſis carceribus recluſit, matrem ſuam liberauit: Andegauorum & Turonorum ciuitates in ius ſnum redegit. Deinde veniens Rothomagum, honorificè à ciuibus propter ineſtimabilem victoriam ſuſceptus eſt.

4 22 Hugo de Gornaio apertè defecit à rege Anglorũ Ioanne, quod 4 1203
prius occultè feciſſe putabatur, & tradidit regi Francorum caſtrum Montisfortis, quod tamen non multò poſt debellauit & cæpit.

Eodem anno Petrus de Mellento filius Roberti Comitis Mellentini, tranſiuit ad regem Francorum, & tradidit ei caſtrum Bellimontis, nec multò poſt mortuus eſt. Et Hugo de Gornaio etiam à rege Francorum, vt manifeſtus proditor, amiſſa tota terra ſua, expulſus eſſe dicitur.

Eodem anno dum rex Ioannes in acquirenda dolo vrbe & alijs qnibuſdam occupatus eſſet: rex Francorum Philippus caſtrum Radipontis obſedit & cæpit, & Andream de Bellocampo militem fideliſsimum, qui cuſtodiebat illud. Aeliza Bigereſſa mulier nobilis eccleſiæ Gemeter. & Alexandro abbati ſe reddidit, & dedit octo acras terræ, & duos hoſpites cum omni tenemento eorum, Robertnm Trauelle, & Robertum Soliman.

5 23 Statim poſt natalem Domini caſtrum de rupe Andeliaci à rege 5 1204
Francorum Philippo obſeſſum, & captum eſt: rege Ioanne in Anglia commorante.

Eodem anno Philippus rex commorante in Anglia rege Ioanne, occupauit totam Normanniam, & completum eſt illud vaticinium, vtranq; Inſulam amittet Neuſtria, id eſt, Angliam & Hiberniam: monaſteria Theuſeriam dederunt regi Francorum, vnum quodq; quàm ab eo extorqueri potuit. Et expoliata eſt terra honoribus & diuitijs, quia mnnera ſola data ſunt Francis.

Eodem anno, gelu grauiſsimum cæpit nonis Decembris, & durauit & & perdnrauit ferè continuum, vſq; 12. calendas Aprilis, fuitq; hyems maxima, & impedita eſt ex parte ſatio, tam hyemalis quam vernalis, quia in toto illo tempore non duobus continnis diebus arare vel ſeminare homines potuerũt.

Balduinus Comes Flandrenſis & Hauienſis, qui cum multis alijs peregrinis de terra ſua egreſſus fuerat, vt ſubueniret Chriſtianis in Palæſtina, conſilio

Anno domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

conſilio domini Papæ Innocentij, tranſiuit Conſtantinopolim. Ex, expulſis ſiue interfectis multis proditoribus Romanæ eccleſiæ aduerſarijs, electus eſt Imperator Conſtantinopolitanus anno ſequenti Dominica qua cantatur Iubilate Milleſimo ducenteſimo quarto.

1205 6 24 Literæ Cæſarienſis archiepiſcopi venerunt Rothomagum. pro- 6
teſtantes deſolationem terræ Hieroſolymorum, eo quod mortuus eſt filius regis Henrici circa purificationem beatæ Mariæ, qui ſperabatur regnum Chriſtianorũ benè eſſe recturus. Sed & ipſe rex Hamericus primo die Aprilis mortuus eſt, & remanſit terra ſine rectore. Peregrini & ferè omnes Conſtantinopolim ad Balduinum Imperatorem tranſibant. Templarij & Hoſpitalarij vix ſe defendentes dominium terræ adiudicauerunt cuidam puellæ, quę fuerat filia Marchionis de Monteferrato, & ſtatuerunt eã ſub cuſtodia cuiuſdam auunculi ſui. Pictauenſes duces regi Francorum Philippo reſiſtentes, in multis præualuerunt, regis Anglorũ Ioannis partes defendentes. Hoc etiam anno Balduinus Conſtantinopolitanus Imperator alijq́; multi occiſi ſunt à Ioanne de Blac in bello: & vir illuſtris frater eius Henricus rexit Imperium. Otto verò foriſsimus rex Alemannorum pugnauit contra Philippum ducem Suauiæ qui Coloniam obſederat, & vicit, hoſteſq́; ſuos alios fugauit, alios in ius ſuum captos reduxit, Coloniam liberauit præda copioſa potitus eſt.

1206 7 25 Rex Ioannes ab Anglia egreſſus pagũ Pictauenſem intrauit, con- 7
tra regem Francorum rebellaturus, ſed poſtea, cum milites eius varias infirmitates incurrerent, facta pace ad tempus cum rege Francorum videlicet, vſq; ad duos annos receſsit. Rex Otto cum Philippo duce Suauiæ de pace multa locutus, pacem facere non potuit, ſed Coloniam relinquit.

1207 8 26 Rex Otto venit in Angliam, & quibuſdam pactionibus interpoſi- 8
tis, cum rege Ioanne 30. millia marcarũ argenti aſportauit, & in Alemanniam redijt. Rex Francorum Philippus menſe Maio manu armata (quamuis nemo reſiſteret) Rothomagum primo intrauit, & à ciuibus eiuſdem vrbis multã pecuniam & multa donaria ſuſcepit. Deinde ſimili modò Vernolium venit, ſed non intrauit, Epiſcopus Sueſſonum cum magna multitudine Conſtantinopolim adijt. Eodẽ anno obijt Vualterus Rothomagenſis archiepiſcopus 16. calendas Decembris, ſedit archiepiſcopus annis 23.

Anno ſequenti ſucceſsit Robertus cognomento Pullus.

1208 9 27 Multi in Gallia cruces in pectoribus acceperunt, pugnaturi con- 9
tra Albigæſeos hæreticos.

1209 2 28 Otto rex Alemannorum Romæ conſecratus eſt Imperator Ro- 10
manorum, quamuis Cardinales pauci & pars aliqua ſenatorum contradicerent, vnde in vrbe Roma fuit bellũ tribus diebus inter partes.

1210 2 29 A calendis Ianuarij gelu cœpit grauiſsimum, & perſeuerauit vſq; 11
per duos ferè menſes, ita quod ſatio hyemalis ex magna parte impedita & periclitata eſt, & quod ſeminatum fuerat de frumento ſic euanuit in multis locis, quod nec tantum colligi potuit quantum ſeminatum fuerat. Eodem anno contra Albigeſeos hæreticos multi accipientes crucem in pectoribus profecti ſunt calendis Auguſti. Exercitus Philippi regis Francorum à Medunta exiens contra quoſdam Britones profectus eſt.

Chronici Sigeberti cum additionibus finis.

LAMBERTI

LAMBERTI SCHAF- NABVRGENSIS, DE REBVS GE- *STIS GERMANORVM.*

PRima ætas ab Adam vſq; ad Noe continens generationes 10. Annos verò 1656. Quæ tota perijt diluuio, ſicut infantiam mergere ſolet obliuio.

Secunda à Noe vſq; ad Abraham, generationes ſimiliter complexa 10. Annos autem 292. in qua linguarum facta eſt diuiſio. A pueritia namq; homo incipit loqui poſſe poſt infantiam, quæ & inde nomen accepit, quia fari, id eſt loqui poteſt.

Tertia ab Abraham vſq; ad Dauid, generationes 14. Annos quoq; 942. continens. Et quia ab adoleſcentia incipit homo poſſe generare: Matthæus ab Abraham generationum ſumpſit exordium.

Quarta à Dauid vſq; ad tranſmigrationem Babylonis, generationibus æquè iuxta Matthæum 14. Annis autem 483. porrecta. De qua regum tempora cœperunt. Quia dignitas iuuenilis regno eſt habilis.

Quinta deinde vſq; ad aduentum Saluatoris in carne, generationibus & ipſa 14. Porro annis 588. extenta. In qua vt graui ſenectute feſſa, malis crebrioribus plebs Hebræa quaſſatur.

Sexta, quæ nunc agitur, nulla generationum vel temporum ſerie certa, ſed vt ætas decrepita, ipſa totius ſeculi morte finienda. Secula generationibus conſtant. Inde dicuntur ſecula, quod ſe ſequantur. Abeũtibus enim alijs, alia ſuccedunt. Quorum decurſus per generationes & regna ita ſcribitur:

Prima ætas continet creationem mundi. Primo enim die Deus in lucis nomine condidit Angelos. Secũdo, in firmamenti appellatione creauit cœlos. Tertio, in diſcretionis vocabulo ſpeciem aquarum & terræ. Quarto, luminaria cœli. Quinto, animantia ex aqua. Sexto, animantia ex terra, & primum hominem Adam. Adam 130. anno genuit Seth, à quo filij Dei. Seth anno 105. genuit Enos, qui cœpit inuocare nomen Domini. Enos anno 90. genuit Cainan. Cainan anno 70. genuit Mahaleel, qui interpretatur plantatio Domini. Mahaleel anno 72. genuit Iareth. Iareth anno 162. genuit Enoch. Hunc nonnulla diuina ſcripſiſſe, Iuda Apoſtolo teſtante, comperimus. Enoch anno 65. genuit Mathuſalem. Poſt cuius ortum tranſlatus eſt à Deo. Mathuſalem anno 187. genuit Lamech. Gygantes nati ſunt, & concupierunt filij Dei, id eſt, Seth: filias hominum, id eſt Cain. Lamech anno 181. genuit Noe, qui Arcam ædificauit. Noe anno 600. venit diluuium. Fuerunt autem ab Adam vſq; ad cataclyſmum, id eſt diluuium, anni 1656. *Series creationis.*

Secunda ætas continet annos 292. Sem anno 2. poſt diluuium genuit Arphaxat, *Anni ab Adam* à quo Chaldæi. Arphaxat anno 35. genuit Sela, à quo Samaritæ & Indi. Sela anno 30. *vſq; ad diluuiũ.* genuit Heber, à quo Hebræi. Heber anno 14. genuit Faleh. Turris ędificabatur. Faleh anno 30. genuit Reu. Dij primum adorantur. Reu anno 31. genuit Saruh. Regnum Scytharum inchoatur. Saruh anno 30. genuit Nahor. Regnum Aegyptiorũ naſcitur. Nahor anno 39. genuit Thare. Regnum Aſſyriorum & Sicyoniorum oritur. Thare, anno 70. genuit Abraham. Semiramis condidit Babyloniam, & Zoroaſtes Magicam reperit. Fuerunt autem anni ab Adam vſq; ad Abraham 1947.

Tertia ætas continet annos 942. Abraham anno 75. propter imperium *Anni ab Adam* Dei venit in terram Canaam. Abraham anno 86. genuit Iſmahel, à quo Iſma- *vſq; ad Abrahã* helitæ. Abraham anno 100. genuit Iſaac. Iſaac anno 60. genuit Iacob. Iacob anno 90. genuit Ioſeph. Memphis in Aegypto conditur. Ioſeph annis 90. vixit. Græci ſegetes habere cœpit. Hebræorum ſeruitus in Aegypto annis 147. & Cæcrops Athænas condidit. Moyſes annis 40. rexit Iſrael, ſub quo Hebræi literas habere cœperunt. Ioſue annis 26. rexit Iſrael. Erichthonius in Græcia primus

iunxit

iunxit quadrigam. Iudices à Moyſe vſq; ad Samuel præfuerunt annis 305. Othoniel annis 40. præfuit. Cathmus Thebanorum Rex græcas literas inuenit. Loth annis 80. præfuit. Amphion muſicus claruit. Debbora annis 40. Primus latinis regnauit Picus. Et Apollo medicinæ artẽ inuenit. Gedeon annis 40. Orpheus Linusq; muſici claruerunt. Abimelech annis 3. Iſte 70. fratres ſuos occidit. Thola annis 30. Priamus regnauit in Troia. Iair annis 22. Carmenta latinas literas repperit. Iepthe annis 6. Herçules flammis ſe iniecit. Abeſſa annis 7. Bellum decennale Troiæ ſurrexit. Aaialon annis 10. Hic in 70. interpretibus non habetur. Labdo annis 8. Capta Troia. Aeneas venit in Italiam. Samſon annis 20. Aſcanius Albam condidit. Heli ſacerdos annis 40. Arca teſtamenti capitur, & regunm Sicyoniorum finitur. Samuel & Saul annis 32. Regnum Lacædemoniornm exoritur, & Homerus fuiſſe probatur.

Quarta ætas continẽs annos 453. Dauid annis 40. regnauit. Carthago à Didone conditur, Gath, Nathan, & Aſaph prophetauerunt. Salomon annis 40. Templum Hieroſolymis ædificatur, annis 480. egreſsionis ex Aegypto expletis. Ex quo apparet Samuelem & Saulem 32. annos, & non 40. præfuiſſe. Roboam 17. annis regnauit. Regnum Iſrael & Iuda diuiditur. Abia annis 3. Pontifex Abimelech inſignis habetur. Aſa annis 41. Aggæus, Amos, Iohel, & Ieu prophetauerunt, & Azarias. Ioſaphat annis 25. Helias, Heliſęus, Abdias, & Michęas prophetauerunt. Ioram annis 8. Edom receſſit à Iuda & conſtituit ſibi regem. Ochozias anno 1. Helias rapitur. Athalia annis 7. Ionadab filius Rechab ſacerdos claruit. Ioas annis 40. Zacharias filius Ioiadæ lapidatur. Amaſias annis 28. Amos propheta claruit in Iſrael. Ozias annis 52. Olympias prima à Græcis conſtituitur. Ionathã anno 16. Eſaias, Oſeas, & Iohel prophetauerunt. Et Romulus naſcitur. Achaz annis 16. Roma conditur. Et Iſrael in Medos transfertur. Ezechias annis 29. Romulus 100. ſenatores conſtituit. Manaſſes annis 55. Numa 2. menſes adiecit, & Sybilla Samia claruit. Ammon annis 2. Tullus in republica cenſum exegit. Ioſias annis 31. Thales Phyſicus claruit. Ioachim annis 11. Huius tertio anno Nabuchodonoſor Iudæam cæpit. Sedeçhias annis 11. Templum Hieroſolymis incenſum eſt. Fuerunt autem ab origine mundi vſq; ad terminum Iudaici regni anni 3363.

Anni ab initio mundi vſq; ad finem regni Iudaici.

Quinta ætas continet annos 580. Hebręorum captiuitas annis 70. Iudith hiſtoria conſcribitur. Darius annis 36. Huius ſecundo anno templum Hieroſolymis conſtruitur, finitis 70. annis Iudaicæ captiuitatis. Xerſes annis 21. Herodotus Hiſtoriographus agnoſcitur. Artaxerſes annis 40. Ezdras legem incenſam renouauit. Et Nehemias Hieruſalem reſtaurauit. Darius qui & Nothus annis 19. Hæc ætas habuit Platonem. Artaxerſes qui & Ochus annis 26. Demoſthenes & Ariſtoteles prædicantur. Xerſes Ochi filius annis 4. Xenocrates claruit. Darius annis 6. Alexander Macedo annis 12. qui Hieroſolymam cæpit. Hucuſq; regnum Perſarum, dehinc Græcorum. Alexander anno 5. Aſiam obtinuit. Ptolemæus Lagi filius annis 40. Machabæorum liber primus inchoauit. Philadelphus annis 38. 70. Interprtes claruerunt. Euergetes annis 26. Ieſus ſapientiæ librum compoſuit. Philopater annis 17. Machabæorum liber ſecundus inchoauit. Epiphanes annis 24. Romani Græcos obtinuerunt. Philometor annis 35. Hunc Antiochus ſuperans Iudæos oppreſsit. Et Scipio Africam vicit. Euergetes annis 29. Brutus Hiſpaniam ſubegit. Sother annis 17. Thraces Romanis ſubijciuntur. Varro & Cicero naſcuntur. Alexander annis 10. Syria per Gabinum Romanis ſubijcitur. Ptolomæus Cleopatræ filius annis 8. Saluſtius hiſtoriographus naſcitur. Dionyſius annis 30. Pompeius Iudæam cæpit. Cleopatra annis 2. Aegyptus Romanis ſubditur. Hucuſq; regnum Græcorum. Nunc Romanorum. Iulius Cæſar annis 5. Hic primus Monarchiam tenuit, & ab hoc Cæſares appellati ſunt. Octauianus annis 56. huius anno 42. Dominus noſter Ieſus Chriſtus naſcitur, completis ab Adam iuxta Hieronymum annis 5199. Tiberius autem annis 23. Huius anno 18. Dominus noſter Iefns Chriſtus crucifixus eſt. Gaius annis 4. Matthæus Euangelium ſcripſit. Claudius annis 14. Petrus Romam, & Marcus Alexandriam, petierunt. Nero annis 13. Petrus & Paulus cruci, gladioq; traditi ſunt. Veſpaſianus annis 10. Huius anno ſecundo Titus Hieroſolymam ſubuertit, templum ſolo ſtrauit, poſt annos primæ

Græcorum regni finis.

ædificationis

ædificationis 1089. Dominicæ autem incarnationis 71. Titus annis 2. hic facundus & pius fuit. Domitianus annis 16. Iohãnes Apoſtolus in Pathmos relegatur. Nerua anno vno. Ioannes Epheſum rediji, & Euangelium ſcripſit. Traianus annis 9. Simeon Hieroſolymorum epiſcopus crucifigitur, & Iohannes Apoſtolus requieſcit. Adrianus annis 21. Aquila interpres oritur. Antoninus minor annis 19. Montanus Cataphrygarũ author oritur. Commodus annis 13. Theodotion interpres apparuit. Aelius Pertinax anno 1. nihil hiſtoriæ habet. Seuerus Pertinax annis 18. Symmachus interpres agnoſcitur. Antoninus Caracalla annis 7. Quinta æditio Hieruſalem inuenitur. Macrinus anno vno vel Marcus. Aurelius Antoninus annis 4. Sexta æditio Nicapoli reperitur, & Sabellius infœlix oritur. Alexander annis 13. Origenes Alexandriæ claruit. Maximianus vel Maximus annis 3. hic perſecutus eſt Chriſtianos. Gordianus annis 7. Fabianus epiſcopus Romæ claruit. Philippus annis 7. hic primus Imperator Chriſtianus fuit. Decius anno 1. Antonius monachus oritur. Gallienus & filius eius Voluſianus annis 2. Nouatiana hæreſis oritur. Valerius cum Gallieno annis. 5. Cyprianus & Cornelius martyrio coronantur. Claudius annis 2. Iſte Gothos ab Illyrico expulit. Aurelianus annis 5. Hic etiam perſecutus eſt Chriſtianos. Tacitus annum vnum. Probus annis 6. Manichæorum hæreſis oritur. Carus annis 2. iſte de Perſis triumphauit. Diocletianus & Maximianus annis 20. Iſti diuinis libris exuſtis, vaſtari eccleaſis, affligi & interfici Chriſtianos iuſſerunt. Maximinus filius Maximiani, Seuerus, & Galerius anno 1. Conſtantinus annis 31. cuius 16. anno Nicena ſynodus congregatur. Dominicæ incarnationis anno 318. Conſtantius & Conſtans annis 27. Reliquiæ ſancti Andreæ ſanctiq; Lucæ Euangeliſtæ Conſtantinopolim transferuntur, & Anthropomorphitarum hæreſis oritur. Per idem tempus Athanaſius & Maximinus Treuerorum archiepiſcopus, atq; Hylarius, doctrina & fide clari habebantur. Iulianus annis 2. hic ex monacho paganus factus, Chriſtianos perſecutus eſt. Iouianus anno 1. Iſte cum omni exercitu Chriſtianus efficitur. Valentinianus annis 11. qui à Iuliano ob fidem Chriſti militia fuerat priuatus, & Gothi hæretici facti ſunt. Gratianus cũ fratre Valentiniano annis 6. Ambroſius & Martinus epiſcopi claruerunt. Valentinianus cum Theodoſio annis 9. Hieronymus in Bethlehem toto mundo claruit. Theodoſius annis 11. Sanctus Iohannes Anachorita claruit. Archadius cum fratre Honorio annis 13. Iohannes Chryſoſtomus & Auguſtinus epiſcopi claruerunt. Honorius cum Theodoſio minore annis 15. Cyrillus Alexandriæ epiſcopus claruit. Theodoſius minor Archadij filius annis 26. Epheſina ſynodus Neſtorium cum ſuis fautoribus Pelagianis damnat, ſub Celeſtino Papa. Marcianus annis 7. Calcedonenſe concilium ſub Leone Papa 630. patrum agitur. Leo maior cum Leone minore annis 17. Aegyptus ab errore Dioſcori liberatur. Zenon annis 17. Corpus Barnabæ Apoſtoli reperitur, & Acephalorum hæreſis oritur. Anaſtaſius 26. annis. Fulgentius epiſcopus claruit. Iuſtinus maior annis 9. Acephalorum hæreſis abdicatur. Iuſtinianus annis 39. Huius ſexto anno primus cyclus Dionyſij inchoauit, Dominicæ incarnationis anno 532. Iuſtinus minor annis 11. Armenij fidem Chriſti ſuſceperunt. Tiberius annis 9. Ermingildus rex Gothorum martyrio coronatur. Mauricius annis 21. Gregorius Papa Auguſtinum archiepiſcopum cum monachis Britanniam miſit, vt genti Anglorum verbum Dei euangelizarent, Dominicæ incarnationis anno 596. Focas annis 8. Angli Saxones fidem Chriſti ſuſceperunt. Eraclius annis 36. Iudæi in Hiſpania Chriſtiani facti ſunt. Eradones cum matre ſua Martina annis 2. Pyrrhus Regiæ vrbis epiſcopus à Theodoro Papa damnatur. Conſtantinus Eraclij filius menſes 6. Paulus Pyrrhi ſucceſſor ob eandem væſanam doctrinam damnatus eſt. Conſtantinus Conſtantini filius annis 17. Hic ſextam ſynodum congregauit. Cuius rogatu Agatho Papa miſit in regiam vrbem Legatos ſuos, in quibus fuit Iohannes Romanę eccleſiæ tunc Diaconus, non longè poſt epiſcopus, pro adunatione facienda ſanctæ eccleſiæ. Hæc ſexta ſynodus Conſtantinopolim acta eſt, vbi affuerunt epiſcopi 150. præſidente Georgio Patriarcha vrbis regiæ, & Machario vrbis Antiochiæ, & conuicti ſunt, qui vnam voluntatem & operationem aſtruebant in Chriſto, falſa patrum catholicorum dicta per plurima.

Neſtoriũ Epheſina Synodus damnat.

Acephalorum hæreſis oritur. Abdicatur eadem.

Saxones fidem Chriſtianam ſuſcipiunt.

Pyrrhus epiſcopus damnatur. Succeſſor Pyrrhi damnatur.

ſynodus Conſtantin.

766. Victi ſunt Sclaui in Vueidahaburg à Francis 767.

Victi ſunt Sclaui à Francis.

768. Pipinus rex acquiſiuit Aquitaniam totam, & inde reuertens ad ſanctum Dionyſinm octauo calendas Octobris obijt. Carolomagno & Carlmanno regnum relinquens.

Subigit Pipinus Aquitaniam totam. Obitus eiuſdem.

769. 770. Bertha regina venit de Italia, & Deſyderij regis filiam adduxit in Franciam.

771. Carlmannus obijt fratri Carolo regnum relinquens.

772. Carolus in Saxonia Ereſpurg expugnauit, & fanum eorum, quod vocabatur Irminſul, deſtruxit.

773. Carolus ab Adriano Papa inuitatus, Deſyderium regem in Papia obſedit.

774. Carolus Papiam cœpit, & Deſyderium regem in Franciam duxit. Eodem anno Saxones eccleſiam in Frideslare, lignis & igne implentes incendere volebant, ſed minimè valebant.

Papia expugnatur. Saxones eccleſiam in Frideſlare incendere volunt.

775. 776. Saxones Chriſtiani effecti ſunt.

777. 778. Carolus pugnauit contra Sarracenos & Saxones Loganabhi vaſtant.

Cum Sarracenis Carolus pugnat.

779. Sturmi abbas Fuldenſis cœnobij obijt.

780. 781. Carolus Romam perrexit, ibiq; baptizatus eſt Carlomannus filius eius. Quem Adrianus Papa immutato nomine vocauit Pipinum. Ibi quoq; deſponſata eſt Rudrut filius eius Conſtantino Imperatori. Carolus diuiſit terram inter Epiſcopos in Saxonia.

Carlomannus vocatus Pipinus. Saxonia inter epiſcopos diuiditur.

782. Caroli comites occiſi ſunt à Saxonibus in loco qui dicitur Suntal.

783. Hildigari regina obijt, cui Faſtrat ſucceſsit.

784. 785. 786. Sanctus Lullus Archiepiſcopus obijt, & Carolus ad Italiam venit. Multa quoq; viſa ſunt prodigia. Signum enim crucis in veſtimentis hominum apparuit, & ſanguis è cœlo terraq; profluxit.

Signum crucis in veſtimentis.

787. Carolus Romam veniens Beneuentum profectus eſt, & monaſterium ſancti Benedicti adijt.

788 789. Carolus ſubegit gentem Vuilſlorum.

790. Carolus perrexit in Pannoniam.

791. Carolus ſubegit gentem Auarorum, & fundata eſt eccleſia ſancti Bonifacij in Fulda.

Fundatur eccleſia S. Bonifacij.

792. Coniuratio Pipini contra patrem ſnum, quæ per Fardolfum publicata eſt. Vnde Pipinus attonſus, in monaſterium mittitur, cæteriq; omnes perditi, alij decollati, alij ſuſpenſi, miſerabiliter ſunt mortui. Et ipſi Fardolfo datum eſt cœnobium ſancti Dionyſij.

Coniuratio Pipini contra patrem & monachum induit.

794. Hæreſis Fœliciana damnata eſt in ſynodo Frankonefurt, & Vaſtrath regina obijt.

Fœliciana hæreſis damnatur.

795. Adrianus Papa obijt in natiuitate Domini.

796. 797. 798. Balthart abbas Herueldenſis obijt.

799. Leo papa lingua truncata, excæcatus, & de pontificatu eiectus, videns & loquens in Franciam venit ad Carolum, in locum qui dicitur Heriſtelle.

Leo Papa lingua truncata, execatus pontificatu eiectus.

800. Carolus à Romanis Auguſtus eſt appellatus.

Carolus Auguſtus.

801. Amarmurmulus Rex Perſarum, Elephantem vnum cum alijs muneribus Carlo miſit.

802. 803. Leo Papa iterum venit in Franciam, & Saxones tranſalbiani tranſlati ſnnt in Franciam.

804. 805. Carolus Caroli filius Bohemios vaſtat.

Boemia vaſtatur.

906. 807. Mortalitas maxima facta eſt in Fulda.

808. 809. 810. Hohenburg caſtellum impoſitum eſt Albi flumini ab Imperatore Carolo contra Danos.

811. Depoſitio Luitgeri epiſcopi.

Pons apud Moguntiam incendio perijt.

812. 813. Richolfus Moguntiæ archiepiſcopus obijt, & pons apud Moguntiam incendio perijt.

814. Carolus Magnus Imperator obijt, cui Ludouicus ſucceſsit, qui epiſcopatum in Hildensheim conſtruxit.

815. Baugolfus abbas Fuldenſis obijt.

816. 817. Ludouicus Imperator Aquiſgrani habuit ſynodum, ibiq; ordinauit vitam monachorum.

Normannus rex vincitur à Ludouico Imperatore.

818. Ludouicus Imperator in Britannia Normannum regem vicit.

819. Ludouicus Iudith filiam Vuef lin vxorem accepit, & in Fulda dedicata eſt eccleſia.

820. 821. 822. Inchoatio monaſterij nouæ Corbeiæ.

Ludouicus Britanniam vaſtat. Viuomarcus occiditur.

823. 824. Ludouicus contra Viuomarcum Regem pugnauit, & Britanniam vaſtauit.

825. Viuomarcus occiſus eſt in domo propria, & Haiſtolfus Moguntiæ archiepiſcopus obijt, cui Otger ſucceſsit.

826. Hiltuuinus oſſa ſancti Sebaſtiani in Galliam tranſtulit.

Ludouicus Imperator depoſitus à filijs.

827. 828. 829. Ludouicus Imperator depoſitus eſt à filijs ſuis Lothario, Ludouico & Carolo.

830. 831. Buu & Raban abbates fundamentum eccleſiæ ſancti Vuigberti foderunt 6. Idus Iulij, ſecunda feria.

832. Corpus S. Aurelij in Germaniam delatum eſt, & Hirſaugia fundata. Coniuratio Ludouici contra patrem ſuum.

833. Regnum Francorum ad Lotharium eſt conuerſum.

834. Pipinus & Ludouicus patrem ſuum reſtituerunt in regnum.

835. 836. 837. 838. Coniuratio Ludouici iterum ad Frankonefurt, & conuerſum eſt regnum ad patrem eius.

Ludouici obitus.

839. 840. Ludouicus inſequendo filium venit ad Herolfesfelt monaſterium 3. Idus Aprilis. Ludouicus Imperator obijt, cui filius eius Ludouicus ſucceſsit.

Franci penè deleti.

841. Lotharius bellauit contra fratres ſuos Ludouicum & Carolum, in quo prælio penè ad ad internicionem deleti ſunt Franci, & Luitharius victus eſt, vbi & Adelbertus Comes occiſus eſt.

842. Luitharius expulſus eſt à regno, & Raban abbas de Monaſterio.

843. Luitharius, Ludouicus, & Carolus pacem fecerunt.

844. Luitharius rex, regem Sclauorum Geſtimulum occidit.

Priuilegium monachis data. Monachi reconciliantur Otgario archiepiſcopo.

845. Ludouicus venit ad Herolfesfelt 2. calendas Nouembris, & priuilegia monachis dedit, ſuoq; ſigillo muniuit. Monachi quoq; eiuſdem Herueldenſis monaſterij reconciliati ſunt cum Otgario archiepiſcopo de decimis frugum & porcorum ex terra Thuringorum, per fideles Legatos domini Ludouici, Auguſtenſes epiſcopos videlicet & præſides.

Pannonii ſubacti, Bohemi vaſtati.

846. Ludouicus filius Ludouici Pannoniam ſubegit, & Bohemos domum rediens vaſtauit. Bun abbas Herueldenſis obijt, cui Brunuart ſucceſsit.

847. Oggarius Moguntiæ archiepiſcopus obijt, cui abbas Fuldenſis Rabanus ſucceſsit, abbatiam Vualdo ſuſcepit.

848. Ad Moguntiam habito ſynodali concilio, Godeſcalcus hæreticus damnatus eſt.

849. 850. Dedicata eſt eccleſia ſancti Vuigberti 5. calendas Nouembris à Rabano Moguntiacenſi archiepiſcopo.

851. 852. Tranſlatio Lulli in cœna Domini.

Luitharius monachalem vitam ingreditur.

853. 854. 855. Ludouicus rex cum magno exercitu perrexit contra Ratzidum regem Maruhenſum. Luitharius etiam rex tonſuram & monachicum habitum ſuſcepit, moriturus in Prumia.

856 Rabanus archiepiſcopus obijt, cui Carolus ſucceſsit.
857. Carolus archiepiſcopus Moguntiæ magnam ſynodum habuit.
858. Ludouicus rex Ludouicum filium ſuum miſit cum exercitu magno ad Abitritos.
859. Ludouicus & Carolus atq; Lutharius filius Luthatij fratris eorum cum iuramento pacem fecerunt.
860. 861. Vdo, Ernoſt, Berngerus comites, & Vualdo abbas Fuldenſis honoribus depoſiti ſunt, Thiodo abbas ſucceſsit.
862. 863. Carolus archiepiſcopus obijt, cui Luitpernus ſucceſsit.
864. Ludouicus rex Ratzidum regem Morahenſium ſibi ſubegit.
865. 866. 867. 868. 869. Luitherus rex à Beneuento reuerſus, Romam venit, ibiq; ab Adriano damnatus eſt, qui domum rediens pene cum ſuis omnibus perijt. Eodem anno Thiodo abbas Fuldenſis depoſitus, & Sigehardus electus eſt vir religioſus. *Lutharius ab Adriano Papa damnatur.*
870. 871. 872. 873. 774. 875. Ludouicus rex obijt, cui filius eius Ludouicus ſucceſsit. Brunuuart Herueldenſis abbas obijt, cui Drugo ſucceſsit. *Ludouici obitus.*
876. Pugna iuxta Andarnaha facta eſt inter Carolum & Ludouicum, Ludouici regis filium. *Pugna inter filios Ludouici regis.*
877. 878. 879. Ludouicus rex filius Ludouici regis obijt, cui frater eius Carolus ſucceſsit.
880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. Carolus de regno eſt eiectus, & Arnoldus electus. *Carolus de regno eijcitur, Arnoldus eligitur.*
888. Carolus obijt.
889. 890. Luitbertus archiepiſcopus obijt, cui Sunderolt ſucceſsit.
891. Sunderolt Moguntiæ archiepiſcopus occiſus eſt, cui Hatto ſucceſsit.
892. Arn epiſcopus occiſus eſt. Et Drugo abbas Herueldenſis obijt, cui Harderat ſucceſsit.
893. Prælium magnum factum eſt inter Baioarios & Vngarios.
894. 895. 896. Arnoldus Romæ Imperator factus eſt.
897. 898. 899. Arnoldus Imperator obijt, cui Ludouicus filius eius ſucceſsit. *Arnoldus Imperator creatus.*
900. 901. Harderat abbas Herueldenſis obijt, cui Dietbart ſucceſsit.
902. Sclaui vaſtauerunt Saxoniam.
903. Adelbrah, Eberhart, & Heinricus occiſi ſunt.
904. 905. Conradus Comes occiſus eſt ab Adelberto.
906. Vngari vaſtauerunt Saxoniam.
907. Adelbertus comes occiſus eſt, iubente Ludouico rege. *Saxonia ab Vngaris vaſtatur.*
908. Luitboldus dux Turingorum occiſus eſt ab Vngaris.
909. Burchardus dux Turingorum occiſus eſt ab Vngaris.
910. Ludouicus rex pugnauit cum Vngaris & victus eſt.
911. Vngari vaſtauerunt Franciam.
912 Ludouicus rex obijt, cui Conradus ſucceſsit. Hatto archiepiſcopus Moguntiæ obijt, cui Heregerſucceſsit.
913. 914. Otto Saxonicus comes obijt.
915. Vngari vaſtando venerunt vſq; in Fuldam.
916. 917. 918. Conradus rex fuit in Herolfesfeld.
919. Conradus rex obijt, cui Heinricus Saxo ſucceſsit.
920. 921. 922. 923. 924. Herger archiepiſcopus Moguntiæ obijt, cui Hildibertus ſucceſsit.
925. 926. 927. Diethardus iunior abbas Herueldię factus eſt cum ſenioris Diothardi conſenſu.

8:8. Diothardus abbas iunior epiſcopus ordinatus, & Burchardus abbas electus eſt.
929. 930. Diothardus ſenior obijt.
931. Heinricus rex Abitritos ſubegit.
932. Diedo epiſcopus obijt, cui Burchardus abbas Herueldiæ ſucceſsit.
933. Megingoz abbas Herueldiæ electus eſt.
834. Heinricus rex Vuucronin cum exercitu fugat.
935. Magna ſynodus fuit in Erphesfurt. Eodem anno Heinricus rex obijt, cui filius eius Otto ſucceſsit.
936. Otto rex fuit Herolfesfelde. Eodem anno eccleſia ſancti Bonifacij exuſta eſt.
937. Eberhardus Comes Heinricum filium Heinrici regis captum proiecit in vincula.
938. Eberhardus & Giſilbertus occiſi ſunt. Hildibertus archiepiſcopus Moguntiæ obijt, cui Fridericus ſucceſsit.
940. 941. 942. Dedicata eſt eccleſia ſancti Maximini in Treueris.
843. Synodus Bonnæ congregata eſt.
944. 945. Nuncij Græcorum ad regem Ottonem venerunt cum magnis muneribus in vigilia omnium ſanctorum.
946. 947. Etheit regina obijt, cui Adelheit ſucceſsit.
948. Synodus Ingelheim congregata eſt, cui Marinus Legatus Apoſtolicus præſedit.
949. Iterum nuncij Græcorum ad regem Ottonem cum precioſiſsimis muneribus venerunt in memoria omnium ſanctorum, & Otto rex dedit filiam ſuam Conrado duci.
950. Factum eſt magnum prælium inter Baioarios & Vngaros.
951. Otto rex perrexit in Italiam, & acquiſiuit Adelheidam reginam, & Berngerum regem ſubdidit ſibi.
952. 953. Nimis crudelis diſſentio exorta eſt inter Luitdolfum regis filium, & Heinricum patruū ſuum. Eodem anno obſeſſa eſt Moguntia, & Roſſadal caſtellum, factaq; eſt in illo loco magna pugna.
954. Fridericus archiepiſcopus Moguntiæ obijt, cui Vuilhelmus filius regis ſucceſsit.
955. Otto rex Vngarios cum magno periculo ſui, ſuorumq; magna cæde proſtrauit in Lechfelt, in natali ſancti Laurentij, in quo etiam bello dux Conradus cum alijs multis eſt occiſus. Heinricus quoq; dux Baioariorum obijt.
956. Rudbertus Treuerenſis archiepiſcopus obijt, cui Heinricus ſucceſsit, & Hadamarus abbas Fuldenſis obijt, cui Hatto ſucceſsit. Eodem anno Luitdolfus in Italiam perrexit, eamq; ſibi ſubegit. Et Megingoz abbas Herueldiæ obijt, cui Hagano ſucceſsit.
957. Luitdolfus in Italia eſt mortuus, & inde ad Moguntiam portatus eſt, & ad ſanctum Albanum ſepultus eſt.
958. Signum crucis in veſtimentis apparuit.
959. Hagono abbas Herueldenſis poteſtatem ſuam relinquit ob infirmitatem corporis ſui, eoq; viuente Guntherus electus eſt in locum eius.
960. Venerunt legati Ruſciæ gentis ad regem Ottonem, deprecantes, vt aliquem ſuorum epiſcoporū tranſmitteret, qui oſtenderet eis viam veritatis, qui conſenſu deprecationi eorum, mittens Adelbertum epiſcopum fide catholicum, qui etiam vix euaſit manus eorum.
961. Venerunt legati domini Apoſtolici ad regem Ottonem inuocantes eum Romam, in adiutorium Iohannis Papæ. Filius eius Otto ſecundus in regem vngitur Aquiſgrani.

962. Otto

962. Otto rex perrexit Romam, eumq; Iohannes Papa gratanter ſuſcipiens honorificè ſuper cathedram Auguſtalem poſuit, & benedictione atq; conſecratione ſua Imperatorem fecit. Huutherus Herueldenſis abbas obijt, cui Egilolfus ſucceſsit.

963. Magna ſynodus facta eſt Romæ, cui Imperator præſidebat cum multitudine magna Epiſcoporum, Abbatum, Sacerdotum, clericorum, ac monachorum, ibiq; deiectus eſt Benedictus à ſede Apoſtolica.

964. Berngerus rex obſeſſus eſt in monte ſancti Leonis, ibiq; captus atq; in Babenberg ductus eſt cum Vuilla vxore ſua.

965. Otto Imperator de Italia venit. Brun archiepiſcopus obijt, cui Volcmarus ſucceſsit.

966. Otto Imperator tertia vice Romam venit.

967. Otto Imperator miſit Legatos ſuos ad Vuilhelmum archiepiſcopum & alios Principes, vt Ottonem filium ſuum cum omni dignitate regali ad Italiam mitterent, quem ipſe ſuſcipiens Romam perduxit, vt Papa Iohannes poſterior Imperatorem faceret, quod & libenter fecit.

968. Vuilhelmus archiepiſcopus obijt, cui abbas Fuldenſis Hatto ſucceſsit. Abbatiam verò ſuſcepit Vuernher.

969. Hatto Moguntiæ archiepiſcopus obijt, cui Ruitbertus ſucceſsit.

970. Egilolfus Herueldenſis abbas obijt, cui Gozbertus ſucceſsit.

971. Exuſtum eſt famoſum templum in Dornburg.

972. Ottoni iuniori Imperatori miſſa eſt Theophania ab Imperatore de Græcia. Eodem anno Otto ſenior Imperator, cum iuniori Ottone de Italia perrexit in Franciam.

973. Otto Imperator ſenior cum iuniore venit Quidilinburg, ibiq; celebrauit ſanctum Paſcha 10. Calendas Aprilis. Illucq; venerunt Legati plurimarum gentium, idem Romanorum, Græcorum, Beneuentorum, Italorum, Vngarorum, Danorum, Sclauorum, Bulgarorum, atq; Ruſcorum, cum magnis muneribus. Eodem anno Otto Imperator ſenior obijt in Mimelieba Nonas Maij, cui filius ſecundus Otto ſucceſsit.

974. Heinricus dux Baioariorum & Abraham epiſcopus cum Boliſclaione & Miſichone inierunt contra Imperatorem prauum conſilium, at Imperator tali nefando comperto conſilio, congregauit omnes Principes ſuos, & quid inde faceret conſilium petijt, qui dederunt ei conſilium, vt mitteret ad Ducem Heinricum & Bopponem epiſcopum, & Gebehardum comitem, eoſq; ad placitum inuitaret per edictum, qui ſine dilatione Deo donante dedit ſe in poteſtatem Imperatoris. Eodemq; anno perrexit Imperator contra Haroldum in Scleoſuuig.

975. Otto Imperator habuit magnum conuentum in Vuehmare. Eodem anno Imperator Bohemos vaſtauit & concremauit.

976. Otto Imperator perrexit ad Baioariam, atq; Heinricum ducem expulit, Ottoniq; duci Baioariam commendauit.

977. Imperator cum magno exercitu perrexit ad Bohemos, & maximam partem terræ illius incendio concremauit. Ipſe quoq; Heinricus cum altero Heinrico inuaſerant Bazouuam, quod Imperator vt audiuit feſtinatò exercitum illo mouit, vrbemq; obſedit, & Heinricum Ducem ad ſuam gratiam recepit, atq; in Franciam perrexit.

978. Ad Imperatorem Ottonem venit in Paſcha Boliſlauuo, qui honorificè ſuſceptus, magniſq; muneribus ab Imperatore oneratus redijt domum. Aderat & Heinricus cum altero Heinrico, qui comprehenſi in exilium miſsi ſunt. Eodem anno Luitherus rex cum electo numero militum repentè inuaſit Aquiſgrani palatium, ſeditq; ibi tribus diebus, At Otto Imperator feſtinato cum exercitu inſecutus eſt Luitharium vſq; in Sigonem fluuium, & vſq; ad ſancti Dionîſij cœnobium, eumq; non apprehendit, quia fugiendo euaſit.

979. Gero Comes à Vualdone quodam accuſatus, dum eum in ſingulari certamine occidiſſet, ipſe tamen ab Imperatore decollatus eſt.

980. Otto Imperator perrexit in Italiam, & Gozberdus abbas eccleſiam conſtruxit in Ordorf.

981. Adelbertus Magdaburgenſis archiepiſcopus obijt, cui Hiſillarius ſucceſsit. Imperator natalem Domini Romæ celebrauit.

Otto Imperator prælium init cum Sarracenis.

982. Deſtructus eſt epiſcopatus in Merſiburg, miræq; magnitudinis ædificium cecidit in Magdeburg. Eodẽ anno Otto Imperator valdè periculoſum habuit prælium cum Sarracenis in Calabria, in quo prælio occiſus eſt Heinricus Auguſtenſis eccleſiæ epiſcopus, cum alijs plurimis epiſcopis, in quo etiam prælio Idus Iulij occiſi ſunt milites fortiſsimi, hi ſcilicet, Vdo, Gebehardus, Guntherus, Bertholdus cum alijs multis, & Otto Dux atq; Vuernher Abbas Fuldenſis. Ipſe Imperator vita comite vix euaſit.

Mors Ottonis Imperatoris.

983. Otto ſecundus Imperator Romam poſt male geſtas res regreſſus obijt, ibidemq; ſepultus eſt. Heinricus dux Baioariæ regnum inuaſit, ſed à Principibus eſt reprobatus.

984. Filius Imperatoris tertius Otto patri ſucceſsit in regnum, vnctus in regem Aquiſgrani à Iohanne Rauennati epiſcopo.

Otto rex puer.

985. Gozberdus abbatiam reddidit, cui Bernharius ſucceſsit.

986. Otto rex puer Boemiam vaſtauit, ſed Miſiconem cum muneribus obuiam ſuſcepit.

987. Iterum rex Boemiam intrauit, & eam ad deditionem coëgit.

988. Aeſtatis feruor nimius. Rupertus Moguntiæ archiepiſcopus obijt, cui Vuilligis ſucceſsit.

989. Theophana Imperatrix Romam perrexit omneq; illam regionem Regi ſubdidit.

Ignis è Rheno.

990. 991. Theophana Imperatrix obijt. Ignis de Rheno aſcendit, & villas proximas abſumpſit. Gotehardus monachus factus eſt.

992. Otto rex Brandenburgam obſedit. Gerdach Hildesheim epiſcopus obijt, cui Bernuuart ſucceſsit.

Heinricus, Vto, Sigifridus.

993. 994. Vuolfgangus Ratiſponenſis epiſcopus obijt, cui Gebehardus ſucceſsit. Filij Heinrici comitis, Heinricus, Vto, Sigifridus contra piratas pugnant, quorum primus occiſus, duo ſunt capti.

995. Maiolus abbas obijt.

Otto Imperator creatur.

996. Otto rex contra Creſcentium Romam venit, vbi & Brunonem in ſede Apoſtolica conſtituit, à quo & ipſe Imperator factus eſt. Gothardus abbas factus eſt in Altaha.

997. Iohannes Placentinus epiſcopus ſedem Apoſtolicam inuaſit conſilio Creſcentij. Adalbertus epiſcopus martyrizatur.

Creſcentius decollatus. *Iohannes pſeudo Papa.*

998. Creſcentius ab Imperatore decollatus, cum duodecim ſuis ante vrbem ſuſpenditur. Iohannes pſeudo papa cæcatur.

999. Brun Papa, qui & Gregorius obijt, cui Gebertus, qui & Siluester ſucceſsit. Adelheit Imperatrix obijt.

1000. Imperator oſſa Caroli Magni Aquiſgrani à pluribus eo vſq; ignorata inuenit. Gaudentius frater Adelberti martyris Pragæ archiepiſcopus conſtituitur.

1001. Imperator natalem Domini Romæ celebrauit.

1002. Otto III. Imperator obijt, cui Heinricus Baioarius ſucceſsit. Eggihardus Marchio regni vſurpator Polodi occiſus eſt.

1003. Plerią; Principes à rege deficiunt, ſed poſt modicum correcti in gratiam recipiuntur.

1004. Miſerandum Papiæ incendium. Brun frater regis, qui electioni eius aliquandiu reſtiterat, in gratiam eius redijt.

1005. Bernharius abbas Herueldenſis obijt, cui Godehardus ſucceſsit.

1006. Guntherus nobilis vir de Thuringia monachus factus eſt Herueldiæ, ſed poſtea ad Altaha tranſiuit conſilio Godehardi abbatis. Fames valida.

1007. 1008. Nothger Leodienſis epiſcopus obijt, cui Baldaricus ſucceſsit. Guntherus monachus eremum petiuit.

1009. Eccleſia maior Moguntiæ quam Vuilligiſus conſtruxerat incenſa eſt ipſo die conſecrationis ſuæ.

1010. Amfridus Traiectenſis epiſcopus obijt, cui Adelboldus ſucceſsit.

1011. Vuilligiſus Moguntiæ archiepiſcopus obijt, cui Erchenbaldus ſucceſsit. Abbatiam Brantho ſuſcepit.

1012. Eccleſia maior in Babenberg ab Eberhardo primò eiuſdem ſedis epiſcopo conſecrata eſt. Gotehardus Abbatiam Herueldenſem reliquit, cui Arnoldus ſucceſsit.

1013. 1014. Henricus Rex cum Kunigunda regina Imperiale nomen ſuſcepit.

1015. Imperator ad Polonos cum exercitu abijt.

1016. Grando magna fuit, & multi fulmine exuſti ſunt.

1017. Megingoz Treuerorum epiſcopus obijt, cui Boppo ſucceſsit. Imperator contra Polonos iterum exercitum duxit.

1018. 1019. Imperator Papam Babenberg ſuſcepit hoſpitio.

1020. Heribertus Colonienſis archiepiſcopus obijt, cui Pilegrinus ſucceſsit. Erchenbaldus Moguntiæ archiepiſcopus obijt, cui Aribo ſucceſsit.

1021. Ingens terræmotus factus eſt in Baioaria.

1022. Gotehardus epiſcopus factus eſt Hildenesheim.

1023. Gero Magdaburgenſis epiſcopus obijt, cui Hunfridus ſucceſsit. Brantho abbas Fuldenſis epiſcopus factus eſt Halberſtat. Richardus abbas Fuldenſis ſucceſsit.

1024. Heinricus ſecundus rex primus rex Imperator obijt, cui ſucceſsit Conradus.

1025. 1026 1027. Conradus rex Imperator factus eſt in Paſcha. Gebehardus frater Imperatoris coactus eſt ex laico clericus fieri.

1028. Henricus Imperatoris filius rex factus eſt Aquiſgrani per Pilegrinum Colonienſem archiepiſcopum.

1029. Bruno Auguſtenſis epiſcopus obijt, cui Ebbo ſucceſsit. Vuernher Argentinæ epiſcopus obijt, cui Vuilhelmus ſucceſsit.

1030. Conradus Imperator Hungariam cum exercitu intrauit.

1031. Arnoldus abbatiam Herueldenſem perdidit, cui Bardo ſucceſsit. Sed is poſt dimidium annum Ariboni Moguntino archiepiſcopo defuncto ſucceſsit. Rudolphus verò abbas Herueldenſis ſuſcepit.

1032. Arnoldus amiſſa abbatia Herueldenſi obijt in Gellingin.

1033. Kunigund Imperatrix obijt. Imperator exercitum duxit in Burgundiam contra Vdonem.

1034. Albuuuinus præpoſitus Herueldenſis abbas factus in Nuinburg.

1035. Rudolphus abbas Herueldenſis ordinatur epiſcopus Podelbrunon, cui Meginherus vir venerabilis ſucceſsit.

1036. Pilegrinus Colonienſis archiepiſcopus obijt, cui Herimannus ſucceſsit.

1037. Incenſum eſt monaſterium Herueldenſe. Gozelo dux Vdonem comitem occidit, & cum eò ad ſex homines.

1038. Godehardus Hildenesheimenſis epiſcopus obijt, cui Diotmarus ſucceſsit.

1039. Conradus Imperator obijt Traiecti in Pentecoſte, cui Heinricus filius eius ſucceſsit. Richardus abbas Fuldenſis obijt, cui Sigeuuart ſucceſsit. Regenbolt Spirenſis epiſcopus obijt, cui Sybicho ſucceſsit.

1040. Heinricus rex in Boemiam duxit exercitum, ibiq; Vuerinherus comes, & Reginhard ſignifer Fuldenſis, cum alijs multis occiſi ſunt. Petrus Vngariorum rex à ſuis expulſus, ad regem Heinricum confugit, petens auxilium. Eberhard

epiſcopus

Epiſcopus Babenbergenſis obijt, cui Suitgerus ſucceſsit. Dedicata eſt crypta Herſeldenſis, atq; in eam tranſlatæ ſunt reliquiæ ſanctorum confeſſorum Vuigberti & Lulli.

Prenzlao.

1041. Henricus rex ſecundo Boemiam ingreſſus, ducem eius in deditionem accepit Prenzlao nomine, terramq́; eius tributariam fecit. Inde per Baioariam regreſſus, feſtum ſancti Michaelis Ratiſponæ celebrauit.

In fugam vertitur Vban.

Vban qui Vngariorum regnum inuaſerat, eruptionem in fines Baioariorum & Carentinorum fecit, multamq́; prædam abegit. Sed Baioarij coadunatis viribus inſecuti prædam excuſſerunt, multisq́; occiſis, reliquos in fugam coëgerunt.

1042. Rex prima expeditione in Vngariam facta, prædictum Vban fugauit, vſq; ad fluuium Raban peruenit, tres vrbes maximas cœpit, acceptoq́; à prouincialibus iureiurando, in pace remeauit.

Hermannus Mimigardenuurdenſis epiſcopus obijt, cui Rudbertus ſucceſsit. Heriberdus Emſtatenſis epiſcopus obijt, cui frater eius Gezman ſucceſsit, cui poſt aliquot hebdomadas defuncto, Geberhardus ſucceſsit.

Repudiatur ab Henrico rege filia Ruſcorum regis.

1043. Rex incarnationem Domini Goſlariæ celebrauit. Illuc Dux Boemicus adueniens, benignè ſuſceptus à rege, & honorificè aliquandiu habitus, tandem in pace eſt dimiſſus. Ibi inter diuerſarum prouinciarum Legatos, Legati Ruſcorum triſtes redierunt, quia de filia regis ſui, quam regi Henrico nupturam ſperauerant, certum repudium reportabant.

Ibi quoq; legati Regis Vngariorum pacem ſuppliciter orant, ſed non impetrant, quoniam rex Petrus, quem Vban per vim regno expulerat, præſens erat, ſuppliciterq́; Heinrici regis auxilium contra illius violentiam implorabat. Sigeuuard Fuldenſis abbas obijt, cui Rohingus ſucceſsit. Giſla Imperatrix obijt, & Spiræ ſepulta eſt.

Vban Vngarorũ rex ad pactionem cogitur.

Rex ſecunda expeditione in Vngaros facta, prædictum Vban ad placitam ſibi pactionem coëgit, acceptisq́; ab eo de pace iuramentis & obſidibus, reuerſus nuptias celebrauit in Ingelheim, in cõiunctione Agnetis filiæ Vuilhelmi comitis Pictauorũ.

1044. Rex natalem Domini celebrauit Treueris, ibiq́; omnes qui in Regiam maieſtatem deliquerant, crimine abſoluit, eandemq́; legem per totum regnum promulgauit, vt omnes ſibi inuicem delicta condonarent.

Adelbertus dux Lotharingorum à Godefrido occiditur.

Gozelo dux Lotharingorum obijt, cuius filius Godefridus nobiliſsimæ indolis iuuenis, atq; in re militari admodum exercitatus, quia ducatum patris non potuit obtinere, arma contra Rempublicam corripuit, Adelbertum ducem, quem rex patri eius ſubrogauerat, prælio victum occidit, cædes hominum & depopulationes agrorum quàm maximas fecit, loca omnia vſq; ad Rhenum, præter ea quæ vel murorum præſidio hoſtilem impetum ſubterfugiebant, vel ſe data pecunia redemerant, in cinerem redegit.

Pellitur Vban.

Rex tertia expeditione in Vngariam facta, prædictum Vban vicit & expulit, Petroq́; regnum reſtituit.

Hazecho Vuormaciæ epiſcopus obijt, cui Adelgerus ſucceſsit, cui itidem paulo poſt humanis rebus exempto, Arnoldus ſucceſsit. Diotmarus Hildineshenſis epiſcopus obijt, cui Aezelinus ſucceſsit.

Vban decollatur

1045. Dux Godefridus à rege in deditionem acceptus, in Gibekenſtein miſſus eſt cuſtodiendus, ſicq́; regnum breui tempore quietum & pacatum manſit. Petrus Vngariorum Rex Vban æmulum atq; inſidiatorem regni ſui captum decollauit. Brun Vuirceburgenſis epiſcopus obijt, cui Adelbero ſucceſsit. Cathelo Citicenſis epiſcopus obijt, cui Eppo ſucceſsit. Altbrandus Bremenſis Archiepiſcopus obijt, cui Adelbertus ſucceſsit.

Petrus rex Vngarorum cæcatur.

Eggihardus Marchio ſubitanea morte præfocatus.

1046 Rex natalem Domini Goſlariæ celebrauit, vbi & ſocrus eius de Pictauis cum primoribus gentis ſuæ aderat. Petrus rex Vngarorum ab Andrea propinquo ſuo dolo circumuentus cæcatur. Eggihardus Marchio ſubitanea morte præfocatus interijt. Drutmarus abbas Corbeienſis obijt, cui Ruthardus ſucceſsit. Dux Godefridus cuſtodia abſolutus, dum videret, nec interceſsionem Principum, nec deditionem, quam

ſponte

ſponte ſubierat ſibi aliquid profuiſſe, & rei indignitate, & inopię familiaris tędio permotus, bellum rurſus de integro ſumpſit. Inter aliàs quas Reipublicæ intulit clàdes Neomagum domum regiam miri & incomparabilis operis incendit, ciuitatem Verdonenſem cœpit, maiorem in ea eccleſiam concremauit. Sed poſt modicū facti in tantū eum pœnituit, vt publicè ſe verberari faceret, & capillos ſuos, ne tonderentur, multa pecunia redimeret, ſumptus ad reædificandam eccleſiam daret, & in opere cæmentario per ſeipſum plerunq; vilis mancipij miniſterio functus deſeruiret.

Godefridus publicè verberatus fungitur vilis mancipij officio.

1047. Rex natalem Domini Romæ celebrauit, vbi tribus depoſitis, qui ſedem Apoſtolicam contra eccleſiaſticas regulas inuaſerant. Suitgerum Babenbergenſem epiſcopum Vicarium Apoſtolorum conſtituit, à quo in die ſancto ipſe vicisſim cum Agnete regina Imperiali nomine & honore eſt donatus. Inde Beneuentum vicinasq; regiones peragrans, ſanctum Paſcha in redeundo Mantuæ celebrauit. Aſcenſionem in Auguſta, vbi Epponi epiſcopo defuncto, Heinricum ſubrogauit. Deinde exercitum naualem per Rhenum duxit in Friſiam contra Godefridum, eiuſq; adiutorem Diodericum, ibiq; duas vrbes munitisſimas cæpit, Rinesburg & Fleerdingen. Suitgerus Papa, qui & Clemens, obijt, & Babenbergæ ſepultus eſt. Rohingus Abbas Fuldenſis obijt, qui eodem anno Romæ in natali Domini conſecratus fuerat à Suitgero Papa. Guntherus eremita obijt.

Rex Imperator coronatur.

1048. Imperator natalem Domini Polethæ celebrauit. Ibi legati aderant Romanòrum. Suitgeri Papæ obitum nunciantes, eiq; ſucceſſorem poſtulantes, quibus Imperator Bopponem Priſnienſem epiſcopum aſsignauit, Babenbergenſem verò epiſcopatum Hezekin Cancellario tradidit. Feſtum ſancti Michaëlis Imperator iterum Polethæ celebrauit, ibi poſtero die Dietmarus comes, frater Ducis Bernhardi, cum à milite ſuo Arnoldo accuſatus fuiſſet, de inito contra Imperatorem conſilio, congreſſus cum eo, vt obiectum crimen manu propria purgaret, victus & occiſus eſt. Ecbertus Fuldenſis abbas factus ſtatim poſt natalem Domini.

1049. Imperator natalem Domini Friſingæ celebrauit, ibi iterum legati Romanorum Bopponis Papæ morte nunciata rectorem Romanæ eccleſiæ poſtulabant, quibus Imperator Brunonem Toloſæ epiſcopum dedit.

1050. Leo Papa propter componeodum ſtatum eccleſiarum & pacem Gallijs reddendam Roma egreſſus, Moguntiæ ſynodum celebrauit, præſidente Imperatore cum 42. epiſcopis. Vbi Sibeche Spirenſis epiſcopus de criminibus, quibus accuſabatur ſacra communione ſe purgauit. Et dux Godefridus interuentu Papæ & Principū gratiam Imperatoris obtinuit. Expleta ſynodo Imperator expedinonem mouit ſuper Balduinum. Papa verò reditum eius Aquiſgrani expectauit.

1051. Imperator natalem Domini Vuormaciæ celebrauit, Vbi Leo Papa ei vàlefaciens, mediocriter compoſitis & cauſis eccleſiaſticis & regni negotijs, Romam reuerſus eſt, abducens ſecum Godefridum ducem & fratrem eius Fridericum, qoi Gebehardum poſtmodum in ſedem Apoſtolicam ſucceſsit. Item alios quàm plures tam clericos quàm laicos in re militari probatisſimos, quorum virtute Nortmannis, qui Apuliaoi occopauerant, obuiam ire parabat. Conſecrata eſt eccleſia in Goſlaria ab Herimanno Colonienſi Archiepiſcopo. Imperator Pentecoſten celebràuit Podelbrunnen, vbi Bardo archiepiſcopus ad miſſam habito ſermone, obitum ſuum inſtare prædicens, orationi fidelium ſe commendauit, qui eodem menſe deceſsit, eiq; Lupoldus ſucceſsit. Dietricus Conſtantienſis epiſcopus obijt, cui Rumolt ſucceſsit. Hunfridus Magdaburgenſis Epiſcopus obijt, cui Engelhardus ſucceſsit. Natus eſt Imperatori filius Henricos IIII. Rex, III. Idos Nooembris.

Bardo archiepiſcopus obitum ſuum prædicit.

1052. Imperator natalem Domini Polethæ celebrauit, vbi filio ſuo Heinrico adhuc catechumeno Principes regni ſub iuramentn fidē promittere fecit. Paſcha celebràuit Colooiæ, ibiq; prędictus puer ab Herimanno eiuſdem ciuitatis archiepiſcopo baptizatus eſt, Rudolphus Podelbrunnenſis epiſcopus obijt, cui Immed ſucceſsit.

1053. Imperator natalē Domini Goſlariæ celebrauit, vbi & Immed conſecratus eſt à Luitpoldo archiepiſcopo. Leo Papa profectus contra Nortmannos contulit com

eis prope

eis prope Beneuentum ſigna, & fugientibus ſtatim in prima congreſsione Longobardis Teuthonici omnes penè ad vnnm interfecti ſuut. Ipſe quoq; obſeſſus eſt in Beneuento, & vix tandem poſt multas tribulationes obſidione liberatus, cunctos dies quibus ſuperuixit tantæ calamitati in luctu & mœrore egit. Eo tempore Fridericus frater Gotefridi Romanæ eccleſiæ archidiaconus, Conſtantinopoli Apoſtolicæ ſedis functus legatione abierat. In dicta ſynodo cùm Imperatorem Conſtantinopolitanum & Patriarcham euocaſſet, & illi primatus ſui maieſtatem vindicantes, dicto obtemperare dedignarentur, egreſſus vrbem Sandalia ſua more Apoſtolorum publicè ſuper eos excuſsit. Quo facto, tantum errorem omnibus Conſtantinopolitanis incuſsit, vt Imperator & Patriarcha cum clero & populo ſequenti die ſacco & cinere obuoluti ad eum procederent, & Apoſtolicam authoritatem in eo proni in terram adorarent: Ibi quoq; per Gotefridum ducem hæretici deprehenſi ſunt & ſuſpenſi.

Archidiaconus legatus Sandalia more Apoſtolorum excutit ſuper Imperatorem, &c.

Marchio Italorum Bonifacius obijt, cuius viduam Beatricem dux Godefridus accipiens, Marcham & cæteras eius poſſeſsiones coniugij prætextu ſibi vendicauit, quo comperto Imperator Heinricus graui ſcrupulo perurgeri cœpit, reputans ne fortè per eum animi Italorum ſemper auidi nouarum rerum, vt à regno Teuthonicorum deficerent, ſolicitarentur.

1054. Leo nonus Papa 13. calendas Maij beato fine quieuit in Domino, Romæq́; ſepultus eſt. Imperator interpellatus à Romanis, vt antiſtitem ſedi Apoſtolicæ prouideret, Gebhardum Emſtadenſem epiſcopum miſit, datisq́; clanculo literis ad omnes qui in Italia opibus aut virtute militari plurimum poterant, deprecabatur eos, vt Ducem Godefridum, ne quid fortè mali contra rempublicam machinaretur, obſeruarent, promittebatq́; ſeipſum, vita Comite, proximo anno affuturum, & quid facto opus eſſet, viſurum.

Gebhardus papa qui poſtea Victor dictus.

Huic ſubdiaconus toxicum in calicem miſit, quem cum ipſe poſt conſecrationem leuare vellet, nec poſſet, à domino cauſam facti inquiſiturus, cum populo ad orationem proſternitur, ſtatimq; toxicator à dæmone arripitur. Ita igitur cauſa manifeſtata, dominus papa calicem cum ſanguine Dominico cuidam altari iuſsit includi, & pro reliquijs in perpetuum conſeruari. Deinde iterum cum populo tam diu ad orationem proſternitur, quouſq; ſubdiaconus à dæmonio liberaretur.

Subdiaconus qui papæ philtrum dare volebat, à dæmone arripitur.

Subdiaconus à dæmone liberatur.

Fridericus archidiaconus Conſtantinopolim regreſſus, vbi comperit Leonem Papam humanis rebus exceſsiſſe, & alium iam eccleſiaſtici regiminis iura ſuſcepiſſe, dona quidem quæ ab Imperatore Conſtantinopolitano per magnifica deferebat, eccleſiæ Romanæ conſignauit, & ſtatim vrbe excedens, in monaſterium Caſinum ſe contulit, ibi deinceps Chriſto ſub ſanctæ profeſsionis titulo militaturus, quod factum male plerıq; interpretabantur. Sed nemo qui ſanum ſapiebat, aliter hoc eum quàm ardore fidei & tædio ſęcularium negotiorum feciſſe credebat, præſertim cum eodem tempore & longi itineris labore exhauſtus, & graui corporis moleſtia pulſatus, diu ſe poſſe viuere deſperaret.

Azelinus Hildenesheimenſis epiſcopus obijt, cui Hecelo ſucceſsit. Siuico Spireuſis epiſcopus obijt, cui Arnoldus ſucceſsit. Hezeken Babenbergenſis epiſcopus obijt, cui Adelbero ſucceſsit.

Imperatoris filius Heinricus conſecratus eſt in regem Aquiſgrani ab Hermanno Colonienſi archiepiſcopo, vix & ægrè ſuper hoc imperrato conſenſu Luipoldi archiepiſcopi, ad quem propter primatum Moguntinæ ſedis conſecratio regis & cætera negotiorum regni diſpoſitio potiſsimum pertinebat. Sed Imperator potius Hermanno archiepiſcopo hoc priuilegium vendicabat, propter claritatem generis eius, & quia intra dioeceſim ipſius conſecratio hæc celebranda contigiſſet.

1055. Heinricus Imperator natalem Domini Goſlariæ celebrauit, ſtatimq́; exactis ferijs ſolennibus in Italiam perrexit, vocatus eò legatione Romanorum, qui nunciauerant nimiùm in Italia contra Rempublicam creſcere opes & potentiam Godefridi ducis: & niſi turbatis rebus maturè conſuleretur, ipſum quoq; regnum propediem ab eo diſsimulato pudore occupandum fore. Sed vbi Italiam ingreſſus eſt, Dux Godefridus

fridus, miſsis in occurſum eius nuncijs, mandauit nihil ſe minus quàm rebellionem cogitare, paratum potius pro ſtatu reipublicæ & Imperatoris ſalute, extrema etiam omnia experiri, gratum ſe habere, quòd patrijs finibus extorris, patrijs poſſeſsionibus eiectus, opibus ſaltem vxoris ſuæ in peregrinatione ſuſtentaretur: quam nec dolo, nec rapto, ſed ipſius placito, & celebratis ſolemniter nuptijs, in matrimoniũ ſibi iunxiſſet.

Henricus Imperator in Italiã ducit exercitũ.

Beatrix quoque, diſsimulato metu Imperatori obuiam proceſsit, & vix impetratâ dicendi copia, ait, nihil ſe egiſſe præterquam quod iure gentium ſibi agere licuiſſet. Deſtitutam ſe priori marito, deſolatæ domui patronum parauiſſe, & ingenuam ingenuo ſine fuco nefariæ cuiuſquam machinationis, nupſiſſe. Nec æqui, nec boni memorem eum eſſe, ſi id ſibi pace eius non liceret, quod in imperio Romano fœminis nobilibus ſemper licuiſſet. Imperator itaque accepto à primoribus cõſilio, Godefridum crimine abſoluit, non tam probans ſatis factionem eius, quàm metuens ne malis recentibus exaſperatus Nortmannis infeſtantibus Italiam Ducem belli ſe præberet, & fierent nouiſsima eius peiora prioribus.

Beatrix obuiã ſeſe Imperatori dat.

Beatriçem tamen quaſi per deditionem acceptam ſecum abduxit, hoc illi culpæ obijciens, quòd contractis ſe inconſulto nuptijs hoſti publico Italiam prodidiſſet. Deinde anno integro intrà Italiam commoratus, cuncta quæ rei vtilitas expoſcere videbatur, magnificè pro loco & tempore ordinauit.

Beatricem Imperator abducit.

1056 Guntherus tunc temporis Cancellarius viſionem vidit memoria dignam, dominum in ſolio maieſtatis ſuæ reſidere, & eleuato in altum brachio diſtrictum gladium magno niſu vibrare, & circumſtantibus dicere. Reddam vltionem hoſtibus meis, & his, qui oderunt me, retribuam, quam viſionem protinus mortalitas ſubſecuta eſt principum regni. Eaque expleta vidit eodem rurſus ſchemate dominum reſidere, & remiſſo iam in vaginam gladio, & ſuper genua ſua reclinato, dicere circumſtantibus. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſq; ad inferni nouiſsima.

Viſio memoria digna.

Hermannus Colonienſis Epiſcopus obijt, cui Anno Goſlarienſis præpoſitus ſucceſsit. Imperator regreſſus de Italia, ſanctum Paſcha Podelbrunnæ celebrauit, breuique commoratus in Goſlaria, perrexit ad villam Ciuois in confinio ſitãm regni Francorum, ac Teutonicorum, colloquium ibi habiturus cum Rege Francorum. A quo contumelioſe atq; hoſtiliter obiurgatus, quòd multa ſæpe ſibi mentitus fuiſſet, & quòd partem maximam regni Francorum dolo à patribus eius occupatam, reddere tam diu diſtuliſſet. Cum Imperator paratum ſe diceret, ſingulariter cum eo conſerta manu obiecta refellere, ille proxima nocte fuga lapſus, in ſuos ſe fines recepit.

Imperator manũ cõſerit cum Francorum rege, qui ſalutem fuga cõmittit.

Imperator natiuitatem ſanctæ Mariæ Goſlariæ celebrauit, ibiq; Victorem Papam, qui & Gebehart, magnifico apparatu ſuſcepit hoſpitio, collectis ſcilicet ad ornandam tantæ diei ſolemnitatem cunctis penè regni opibus & Principibus.

Victor Papa qui & Gebehardus.

Inde profectus Botfelden, cum ibi aliquandiu uenationi deditus moraretur, comperit Vuilhelmum Marchionem & Diodericum Comitem, cum infinita multitudine Saxoniei exercitus, quos contra Luticios miſerat, malè geſtis rebus occubuiſſe. Nec multò poſt ipſe corporis moleſtia correptus, cum ſeptem, aut eò amplius diebus lecto decubuiſſet diem clauſit extremũ.

Henrici Imperatoris Mors.

Præſentes erant, quaſi ad officium tanti funeris ex induſtria euocati: Romanus Pontifex, Aquilegienſis Patriarcha, Patruus Imperatoris Ratiſponenſis Epiſeopus, item aliæ innumerabiles, tam Laici quàm Eccleſiaſtici ordinis, dignitates. Notatumque eſt nulla retro maiorum memoria, ſine publica indictione tot illuſtres perſonas in vnum confluxiſſe. Corpus eius Spiram translatum eſt, & celebrans regio more exequijs, die natalicio Apoſtolorum Symonis & Iudæ, quo ſcilicet die etiam natus fuerat, ſepulturæ eſt traditum.

Quo die Henricus Imperator natus eodẽ terra datur.

Regnum pro patre obtinuit filius eius Heinricus V. annorum infantulus, anno, poſtquam in Regem vnctus fuerat, tertio. Summa tamẽ rerum & omnium, quibus facto opus erat, adminiſtratio penes imperatricem remanſit, quæ tanta arte periclitantis reipublicæ ſtatum tutata eſt, vt nihil in ea tumultus, nihil ſimultatis tantæ rei nouitas generaret.

Penes imperatricem imperij cura, cùm Henricus quinquennis tantum rex vnctus tertium poſt annũ Imperator creatus eſſet.

Aruoldus Spirenſis Epiſeopus obijt, cui Cunradus ſucceſsit.

Cunradus filius Imperatoris Dux Baioariæ obijt, Ducatum eius Imperator Imperatrici dedit, priuato iure quoad vellet poſsidendum.

Dedi Palatinus Comes à quodam clerico Bremenſi occiſus eſt, quem à fratre ſuo Archiepiſcopo ſuſceperat, pro criminibus quæ ei obijciebantur, exilio deportandum, ſepultusq́ue eſt, iubente Imperatore, in Goſlaria. Vuilhelmo Marchioni ſucceſsit Vdo Comes, vir valde induſtrius, & Regi conſanguinitate proximus.

1057 Rex natalem Domini Ratiſponæ celebrauit, præſente adhuc Victore Papa, qui exinde compoſitis mediocriter, prout tunc copia erat, regni negotijs, in Italiam regreſſus, quinto Kalendas Auguſti migrauit ad Dominum. Einſtatenſem Epiſcopatū (quo ſe ille Papa factus non abdicauerat) Gunzo ſuſcepit. Tum verò vniuerſi quidquid Principum, quidquid plebis Romanæ erat, vno animo, pari voluntate, in electionem conſenſerunt Friderici fratris Godefridi Ducis, extractumq́ue de monaſterio Caſino, vbi lucerna Dei ardens & lucens ſub lecto monaſticæ quietis deliteſcebat, ſuper candelabrum extulerunt ſedis Apoſtolicæ. Nec quiſquam ſanè multis retro annis lætioribus ſuffragijs, maiori omnium expectatione, ad regimen proceſſerat Romanæ Eccleſiæ. Sed tantam ſpem heu fruſtrata eſt Mors immatura. Vto Marchio obijt, cui filius eius Vto iunior ſucceſsit. Principes Saxoniæ crebris conuenticulis agitabant de iniurijs, quibus ſub Imperatore affecti fuerant, arbitrabanturq́ue pulchrè ſibi de his ſatisfactum fore, ſi filio eius (dum adhuc ætas opportuna iniuriæ eſſet) regnum eriperent, nec procul ab fide aberat, filium in mores, vitamq́ue patris pedibus, vt aiunt, iturum eſſe. Acceſsit ex inſperato magnum turbandis rebus adiumentum: Otto frater Guillelmi Marchionis, ſed matrimonio impari, matre ſcilicet Sclauica, natus, vir acer ingenio, & manu impiger. Is apud gentem Boemorum iam à puero exulauerat, ſed comperta morte fratris, magna ſpe obtinendæ hæreditatis regreſſus in Saxoniam, à cunctis illic principibus benignè accipitur, magnisq́ue omniū adhortationibus inſtigatur, non modò Marchiam (quæ ſibi iure hæreditario competeret) ſed ipſum quoque regnum affectare. Vbi alacrem paratumq́ue negotio aduertūt, fidem illi omnes dicunt, ſuas quiſq; manus, ſuam operam pollicentur, regemq́ue vbicunque fortuna opportunum feciſſet interficere conſtituunt. Perculſis metu omnibus, quibus rerum publicarum ſolicitudo aliqua erat, & magnopere intentis ad ſedandam turbam quæ oriebatur, placuit Regem ocius in Saxoniam venire, & periclitanti reipublicæ quaqua poſſet ratione conſulere. Itaque natalem ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli in Erſenburg celebraturus erat, eò quicquid principum erat in Saxonia, ad colloquium euocari iuſsit. Quò dum pergerent pro ſua ſinguli copia, magna militum manu ſtipati, contigit vt Brun & Ecberdus patrueles regis caſu inciderent in multitudinem prædicti Ottonis, conglobato agmine ad Curtem regiam proficiſcentis. Hi præter cauſſam publicam, priuatis quoque inimicitijs infeſtiſsimi illi erant. Nec mora, dato militibus ſigno ad pugnam, equis ſubdunt calcaria, & pari vtraque pars audacia, paribus odijs, in mutua vulnera ruunt. Ibi in prima fronte Brun & Otto, ambo pleni irarum, ambo ſui tegendi immemores, dum hoſtem ferirent, tam concitatos in ſeſe viciſsim impetus dederunt, vt vterque alterum primo incurſu equo excuſſum letali vulnere transfoderet. Amiſsis ducibus aliquandiu vtranque aciem anceps pugna tenuit. Sed Ecbertus quanquam, grauiter ſaucius, dolore tamen interempti fratris efferatus, rapido curſu in confertiſsimos hoſtes præcipitem ſe mittit. Bernardi Comitis filium egregium adoleſcentem, ſed vix dum militiæ maturum, interficit, cæteros languidius, quoniam ducem perdidiſſent, pugnantes in fugam conuertit. Sic reſpublica maximo metu liberata eſt, & Saxones adempto rebellionis ſignifero, nihil vlterius quod ſecus eſſet contra regem moliti ſunt. Cuono cognatus Regis dux factus eſt Carentinorum: Frater eius Henricus Palatinus Comes Lutharioru m, inſtinctu dæmonis monaſticam vitam profeſſus eſt in Gorzia. Sed per paucos dies, vulgante ſe dæmonio, quo illuſus fuerat, ſanctæ conuerſationis habitum quo ſe Angelus Satanæ in Angelum lucis transfigurauerat, abiecit, vxoremq́ue ſuam & poſſeſsiones deſertor Dei & transfuga recepit.

1058 Rex natalem domini Merſenburg celebrauit, aderatq́ue ibi inter alios regni principes

principes, etiam Hildebrandus abbas de ſancto Paulo, mandata deferens ab ſede Apoſtolica, vir & eloquentia & ſacrarum literarũ eruditione valde admirandus. Ego: N. vulgatam toto orbe abbatis Meginheri placitam Deo conuerſationem æmulatus, rei familiaris curam, ne in via Dei prægrauarer, abieci, ſanctamque veſtem ab eius ſanctiſsimis manibus idibus Martijs, heu nimium impartali armaturæ, ſuſcepi. Piæ memoriæ Stephanus Papa, qui & Fridericus, cùm in ciuitate Florentia moraretur. IIII. Kalendas Aprilis naturæ mortali debitum ſoluit, & verè vt ſperamus de hac conualle lachrymarum ad gaudium tranſijt Angelorum. Indicio ſunt ſigna & prodigia, quibus ſepulchrum eius in eadem ciuitate vſque hodie diuinitus illuſtratur. Sedem Apoſtolicam protinus, inconſulto rege & principibus, inuaſit Benedictus quidam Lateranenſis, adiutus factione popularium quos pecunia corruperat. Otto de Suinfurde dux Sueuorum obijt. Ducatum eius Rudolphus obtinuit, & vt regi in dubijs tunc rebus ex affinitate deuinctior fideliorque in rempublicam foret, ſoror quoque Regis ei deſponſata eſt, tenera adhuc ætate, traditaque eſt Epiſcopo Conſtantienſi nutrienda, dum thoro coniugali matureſceret. Cuono dux Carentinorum, contractis ingentibus copijs, ad occupandum ducatum ſuum, quem tanto tempore, metu rebellionis non inuiſerat, primam profectionem parabat. Sed morte præuentus cœptum iter non expleuit. Ego. N. presbyter ordinatus ſum à Schafnaburg in ieiunio autumnali à Lupoldo Archiepiſcopo, ſtatimque peregrinationem Hieroſolymitanam aggreſſus ſum zelo Dei, ſed vtinam ſecundum ſcientiam. Ecberdus, qui & Eppo, abbas Fuld. XV. Kalendas Decembres obijt, cui Sigisfridus eiuſdem cœnobij Monachus ſucceſsit.

1059 Natalem Domini in ciuitate Marouuua celebraui in confinio ſita Hungariorum & Bulgariorum. Romani principes ſatis factionem ad Regem mittunt, ſe ſcilicet fidem quam patri dixiſſent, filio quoad poſſent ſeruaturos, eoque animo vacanti Romanæ Eccleſiæ pontificem vſque ad id tempus non ſubrogaſſe, eius magis ſuper hoc expectare ſententiam, orantque ſedulò, vt, quem ipſe velit, tranſmittat, nihil eius ordinationi obſtare, ſi quis, non per legitimæ electionis oſtium, ſed aliunde aſcendiſſet in ouile ouium. Rex habita cum primoribus deliberatione, Gerardum Florentinum Epiſcopum (in quem & Romanorum & Teutonicorum ſtudia conſenſerant) pontificem deſignat, Romamque per Godefridum Marchionem tranſmittit. Ita Benedicto, qui ſine iuſſu Regis & principum ſacerdotiũ vſurpauerat, reprobato: Gerardus, qui & Nicolaus, pontificatum obtinuit. Is eodem anno ab abbate Megiuhero interpellatus propter decimationes Saxoniæ, literas & mandata direxit Burchardo Halberſtadenſi Epiſcopo, ne ſtatutos patrum terminos tranſgrederetur, neúe monaſterium Herueldenſe ſuperfluis concertationibus inquietaret, ſi pergeret moleſtus eſſe, neceſſariò ſe Apoſtolicæ auctoritatis virga vſurum aduerſus eius inobedientiam, præſertim cum monaſterium illud ſub iurisdictione eſſe Romani pontificis tot prædeceſſorum eius priuilegia teſtarentur. Abbati quoque Epiſtolam ſcripſit verbis conſolatorijs, quæ vſque in præſentiarum in Chartario ſeruatur Herueldenſis monaſterij. Ego exacta peregrinatione Hieroſolymitana XV. Kalendas Octobris ad monaſterium reuerſus ſum, & quod in omni illa profectione mea præcipuum à Deo poſtulaueram, Meginherum abbatem ſuperſtitem inueni. Timebam ſcilicet, quoniam ſine benedictione illius profectus fuiſſem, ſi offenſus irreconciliatusque deceſsiſſet, magni criminis reum me teneri apud Dominum. Sed non abfuit propicia diuinitas redeunti, quæ tanto illo itinere ſæpe vſque ad vltimam neceſsitatem periclitatum miſericordiſsimè texerat. Incolumem reperi, peccato indulſit, & quaſi ex inferis rediuiuus emergerem, ſic obuijs, vt aiunt, manibus me gratulabundus excepit. Mirum autem in modum, diceres, vitam eius abſolutioni meæ ex induſtria ſeruatam fuiſſe, eodem die quo me crimine abſolnerat, febre correptus eſt, & ſic per octo dies graui ægritudine decoctus. VI. Kalendas Octobris, feliciter conſummato curſu, quieuit in Domino, vir magnarum in Chriſto virtutum, & verè (quod omnium moderno-

rum abbatum pace dixerim) vnicum ſua ætate in Teutonicis regionibus rectè ac monaſticè viuendi exemplar. Is (vt prædictum eſt) cum Burchardo Halberſtadenſi Epiſcopo diuturnam traxerat litem propter decimationes Saxoniç, quas ille Herueldenſi monaſterio ereptas, per occaſionem Epiſcopalis regiminis ſibi vendicabat. Contra cuius improbitatem cum nec forenſes, nec Eccleſiaſticæ leges quicquam valerent, & abbas, ſæpe quærimonia in ius relata, ſurdis tribunalibus fabulam narraſſet, tandem breui, antequàm vita excederet, mandauit ei per Fridericum Palatinum Comitem, ſe quidem tanquam viribus imparem cauſa cadere, Deo tamen vires ad tuendam æquitatem non defuturas eſſe: proinde parati ambo eſſent, vt intra paucos dies ad tribunal æquiſsimi iudicis Dei cauſſam dicerent, victurum ibi eſſe, non qui plus poſſet, ſed cuius cauſa iuſtior eſſet. Nec fefellit euentus. Nam poſt dormitionem abbatis pauci dies interceſſerant: Et ecce Epiſcopus cum prædictæ rei gratia ſynodum indixiſſet, & admoto iam equo illuc properare vellet, repentè diuina animaduerſione ictus corruit, reportatusque ad cubiculum, aſcitis ocius presbyteris ſuis per Deum obteſtabatur, vt decimationes ſuas Herueldenſi monaſterio reſtituerent, atque omnem in perpetuum ſuper hac re litem præciderent, ſcirentque, cunctis, qui eadem tentaſſent, ſic infeliciter rem ceſſuram, vt ſibi ceſsiſſet, qui iniuſtæ exactionis tam acerbum vindicem ipſum experiretur Dominum. Cumque Magdeburgenſis & Hildenesheimenſis Epiſcopi viſitatum eum adueniſſent, cum magno eiulatu fatebatur, ſe iuxta prædictum eximij abbatis ad tribunal Dei iamiam abripi, & pro inuaſis rebus alienis rationem exigi, rogabatque obnixè, vt miſsis Herueldiam nuncijs, veniam ſibi pro admiſſo ſupplices precarentur. Non multò poſt diruptis miſerabili genere morbi viſceribus expirauit. Vto quoque archipresbyter eius, quo ille potiſsimum incenſore in hanc ſæuitiam inarſerat, quique exactor atque adminiſter huius calumniæ vehementiſsimus extiterat, eodem anno ſubitanea morte ſine confeſsione, ſine ſacra communione, interijt, à Diabolo, vt fama vulgatior loquebatur, ſuffocatus. Meginhero abbati VI. idus Nouembris ſubſtitutus eſt Ruothardus Corbeienſis diſciplinæ Monachus, qui in monaſterio Corbeienſi abbas quondam fuerat ordinatus. Sed quorundam criminum poſtea falſo, vt creditur, inſimulatus, abbatia amiſſa, nonnullos per diuerſa monaſteria priuatus iam exegerat annos. Burchardo Epiſcopo ſucceſsit Bucco Goſlarienſis Præpoſitus, qui prædeceſſoris ſui recenti adhuc exitio conterritus, ab infeſtatione Herueldenſis monaſterij temperabat. Minabatur tamen plerumque magna ſe facturum, ſed vltra verba non proceſsit. Lupoldus Archiepiſcopus Moguntinus VII. Idus Decembris obijt, relicto in monumentum ſui monaſterio ſancti Iacobi, quod proprijs impenſis extruxerat Moguntiæ, foris murum, in monte qui dicitur Specioſus. Cui ſucceſsit Sigifridus abbas Fuldenſis. Abbatiam verò Vuideradus obtinuit, eiuſdem cœnobij Monachus, eiuſdem quoq; familiæ oriundus.

1060 Rex natalem Domini VVormatiæ celebrauit. Vbi & ſynodus indicta fuerat, ſed excuſantibus ſe Epiſcopis per infirmitatem & peſtilentiam, quæ tunc temporis vehementer graſſabatur in Gallia, ad effectum non peruenit. Sitto Verdenſis Epiſcopus obijt, cui Rucbertus ſucceſsit. Gebehardus Ratiſponenſis Epiſcopus obijt, cui Otto ſucceſsit. Cunradus Spirenſis Epiſcopus moritur, in cuius locum Einhart promouetur.

1061 Andreas rex Vngariorum, videns Belem quendam propinquum ſuum, regnum affectare, & Vngarios à ſe paulatim ad eum deficere, vxorem ſuam & filium Salomonem, cui Imperator filiam ſuam paruulo, paruulam deſponderat, cum multis opibus ad regem Henricum tranſmiſit, petens vt & ſibi miſſo exercitu ſubueniret, & ſuos, donec rebus tranquillitas redderetur, ſeruaret. Rex Vuilhelmum Marchionem Thuringorum, & Epponem Citicenſem Epiſcopum cum duce Boemorum & exercitu Baioarico illuc miſit, Sed Marchio & Epiſcopus priores Vngariam ingreſsi, non expectato duce Boemorum, cum Bele ſigna contulerunt, atque infinitam multitudi-

nem Vn-

nem Vngarorum peremerunt. Deinde cum ex omni parte Vngari adferendum ſuis auxilium frequentes confluxiſſent, videntes miſsi regis tantæ multitudini ſe numero & viribus impares eſſe, finibus hoſtium excedere volebāt. Verùm illi loca omnia, per quę exitus eſſe poterat, occluſerant, tum ne quid cibi aut potus in via reperiretur prouiderant. Cumque inſuper abeuntes crebra incurſione infeſtarent, & illi ſemper periculum virtute propulſantes, magnas hoſtium ſtrages darent, tandem diuturna cæde exhauſtis viribus, Andreas equo forte excuſſus, pugnantium pedibus eſt conculcatus, Epiſcopus captus, Marchio fame magis, quàm ferro expugnatus, ſe dedidit, cuius virtus tantæ admirationi apud barbaros fuit, vt Ioas filius Belis pro illius cum gentis moribus haud deſperatæ indolis adoleſcens, vltro patrem exoraret, non modo vt eum iure belli intactum ſineret, ſed etiam vt affinitate ſibi iungeret, deſponſata ei filia ſua ſorore Ioiada. Imperatrix ducatum Baioariæ, quem poſt mortem Cunradi filij ſui vſque ad id tempus per ſeipſam adminiſtrauerat, Ottoni dedit, videns eum virum induſtrium & iuuandis regni negotijs ſatis opportunum.

Henricus Palatinus Comes Luthariorum vxorem ſuam manu propria interfecit, & ſic tandem publicata euidentius infeſtatione dæmonis, quam diu diſsimulauerat, miſſus eſt in monaſterium Efdernachenſis, ibique diuturna vexatione conſumptus interijt.

1062 VVilhelmus Marchio reuerſus in Thuringiam, dum redire in Vngariam, & ſponſam ſuam cum magna opum ſuarum oſtentatione adducere pararet, inter eundum ſecunda manſione morbo correptus obijt. Sponſam eius Vdalricus Marchio Carentinorum cognatus eius accepit, Marcham Otto frater eius obtinuit. Sed is beneficia Moguntini Epiſcopatus aliter obtinere non potuit, niſi promitteret decimas ſe de ſuis in Thuringia poſſeſsionibus daturum, & cæteros Thuringos, vt idem facerent, coacturum: Quæ res multorum malorum ſeminarium fuit, deteſtantibus omnibus Thuringis factum eius & aſſerentibus, mori ſe malle, quam patrum ſuorum legitima amittere. Imperatrix nutriens adhuc filium ſuum, regni negocia per ſe ipſam curabat, vtebaturque plurimum conſilio Henrici Auguſtenſis Epiſcopi. Vnde nec ſuſpitionem inceſti amoris effugere potuit, paſsim fama iactitante, quod non ſine turpi commercio in tantam coaluiſſent familiaritatem. Ea res principes grauiter offendebat, videntes ſcilicet, quòd propter vnius priuatum amorem, ſua, quæ potiſsimum republicæ valere debuerat, authoritas penè obliterata fuiſſet. Itaque indignitatem rei non ferentes, crebra conuenticula facere, circa publicas functiones remiſsius agere, aduerſus imperatricem popularium animos ſollicitare, poſtremò omnibus modis niti, vt à matre puerum diſtraherent, & regni adminiſtrationem in ſe transferrent. Ad vltimum Colonienſis Epiſcopus, communicatis cum Ecberto Comite & cum Ottone duce Bauariorum conſilijs, nauigio per Rhenum ad locum, qui dicitur ſancti Suitberti inſula, venit, ibi cum rex erat, qui dum quadam die poſt ſolemnes epulas factus fuiſſet hilarior, hortari eum Epiſcopus cœpit, vt nauim quandam ſuam, quam ad hoc ipſum miro opere inſtruxerat, ſpectatum procederet: Facile hoc perſuaſit puero ſimplici, & nihil minus quàm inſidias ſuſpicanti. Cumque nauim ingreſſus fuiſſet, ſtipantibus eum his, quos Epiſcopus factionis ſuæ ſocios ac miniſtros parauerat, repente remiges inſurgunt, remis incumbunt, nauim dicto citius in medium fluminis impellũt. Rex noua rerum facie confuſus, incertuſque animi, nec aliud quàm vim & necem ſibi paratam arbitratus, in flumen ſe præcipitem dedit, citiuſque eum aqua violentior ſuffocaſſet, niſi Ecbertus Comes dato poſt eum ſaltu periclitantem, ipſe quoque non minimum periclitatus, vix & ægrè morti eriperet, & naui reſtitueret. Exin blandicijs quibus poterant delinitum Coloniam perducunt. Cætera multitudo per terram ſubſequitur, criminantibus plurimis quòd Regia Maieſtas violata, ſuique impos facta foret. Epiſcopus vt inuidiam facti mitigaret, ne videlicet priuatæ gloriæ potius, quàm communis commodi ratione hæc admiſiſſe videretur, ſtatuit, vt Epiſcopus quilibet, in cuius diœceſi rex tunc temporis moraretur, nequid detri-

detrimenti reſpublica pateretur, prouideret, & cauſis quæ ad regem delatæ fuiſſent potiſsimum reſponderet. Imperatrix nec filium ſequi, nec iniurias ſuas iure gentium expoſtulare voluit, ſed in propria recedens, priuatè deinceps ætatem agere propoſuit. Nec multo poſt tædium paſſa ærumnarum ſeculi, domeſticis quoque erudita calamitatibus, quàm cito & velociter ex ſufflante ſpiritu Dei exſiccetur fœnum temporalis gloriæ, cogitauit ſeculo renunciare, ſtatimque ad explendum quod cogitauerat præceps abiſſet, niſi in ea impetum ſpiritus amici maturioribus conſilijs inhibuiſſent.

1063 Rex natalem Domini Goſlariæ celebrauit. Vbi ipſa die, dum ad veſperam ſellæ Epiſcoporum locarentur, inter Camerarios Hecelonis Hildenesheymmenſis Epiſcopi, & Camerarios Vuideradi Fuldenſis abbatis, grauis concertatio oborta eſt, & primo iurgijs, deinde pugnis res geſta eſt, citoque ad gladios prorupiſſent, niſi Ottonis ducis Baioariorum, qui cauſam abbatis tuebatur, authoritas interceſsiſſet. Cauſa verò talis erat. Conſuetudo erat in regno permultos retro maiores obſeruata, vt ſemper in conuentu Epiſcoporum abbas Fuldenſis Archiepiſcopo Moguntino proximus aſsideret. Sed Epiſcopus cauſabatur neminem ſibi intra diœceſim ſuam poſt Archiepiſcopum debere præferri, animatus ad hoc & opum gloria, qua anteceſſores ſuos longè ſupergrediebatur, & temporis opportunitate, quia Rege adhuc in puerilibus annis conſtituto, ſinguli quod ſibi animus ſuggeſsiſſet, facere impunè poterant.

Gerhardus Papa qui & Nicolaus obijt, in cuius locum per electionem Regis, & quorundam principum Barmenſis Epiſcopus ſubſtitutus eſt, & Romam per Bucconem Halberſtadenſem Epiſcopum miſſus, cui redeunti pro præmio bene curatæ legationis pallium dedit, & alia quædam Archiepiſcopatus inſignia, quod Archiepiſcopus Moguntinus ad obfuſcandum ſui prioratus faſtigium factum interpretatus, indigniſsimè tulit: Sed per Archiepiſcopi Colonienſis interuentum ſatisfactione accepta, quieuit indignatio eius. Rex Pentecoſten Goſlariæ celebrauit, ibi dum ad veſpertinalem ſynaxin rex & Epiſcopi conueniſſent, rurſus depoſitione ſellarium Epiſcopalium tumultus exoritur, non fortuita vt prius conuerſione, ſed præmeditata diu machinatione: Nam Epiſcopus Hildenesheymenſis acceptæ prius contumeliæ memor, Ecbertum Comitem cum expeditis militibus retro altare occuluerat. Hi audito tumultuantium Camerariorum ſtrepitu ocius aduolant, Fuldenſium alios pugnis, alios fuſtibus cedunt, proſternunt, & de ſacrario Eccleſiæ inopinato periculo attonitos facilè proturbant. Quibus ilicò ad arma conclamantibus, Fuldenſes quibus arma in promptu erant facto grege Eccleſiam irrumpunt, in medio chori pſallentiumque fratrum, manus conſerunt, rem non iam fuſtibus, ſed gladijs gerunt. Pugna atrox committitur, atque per totam Eccleſiam pro hymnis & canticis ſpiritualibus, vociferatio adhortantium & vlulatus morientium exauditur. Super altaria Dei triſtes iugulantur hoſtiæ, paſsimque per Eccleſiam ſanguinis currunt flumina, non legali, vt quondam relligione, ſed hoſtili crudelitate profuſa. Epiſcopus Hildenesheymēſis capto editiori loco, tanquam militari quodam claſsico, ſuos vt fortiter præliarentur hortabatur, & ne loci relligione ab armis terrerentur, ſuæ authoritatis & promiſsionis titulum obtendebat. Multi vtrinque vulnerati, multi occiſi ſunt, inter quos præcipui erant Regenbodo ſignifer Fuldenſis, & Bero Ecberto Comiti chariſſimus miles. Rex inter hæc vociferans, & ſub obtentu regiæ maieſtatis populum adiurans, ſurdis fabulam narrare videbatur. Tandem monitus à ſuis, vt vitæ propriæ pugna excedens conſuleret, vixque inter conſtipatam arctius multitudinem eluctatus in palatium ſe recepit. Hildenesheymenſes qui inſtructi præmeditatique ad pugnam venerant, ſuperiores efficiuntur. Fuldenſes vt potè quos inermes, inopinatosq; ſubito exortæ ſeditionis procella contraxerat, fuſi fugatiq;, atq; de Eccleſia expulſi ſunt. Fores ilico obſerantur. Fuldenſes qui primo tumultu ad arma tollenda paulo longius diſcurrerant, frequentes, armatiq; adſunt, atrium Eccleſiæ occupant, aciem inſtruunt, vt de Eccleſia progreſſos ſtatim adoriantur, ſed nox concertationem diremit. Poſtero

die

die ſeuerisſimè habita quæſtione, Ecbertus Comes facile crimen remouit, non tantum iuris, & legum patrocinio, quantum fauore & indulgentia regis, cuius patruelis erat. Totum accuſationis pondus in abbatem verſum eſt. Hunc inquiunt omnium quæ acciderant caput fomitemq́; fuiſſe, hunc ad diſturbandam quietem regiæ Curtis præmeditato furore veniſſe, argumento rei eſſe, quòd tanta vi hominum, tanta bellici apparatus pompa instructus, nullo periculi metu vrgente eò veniſſet. Tum verò vrgebat & ille Apoſtolicæ ſanctitatis ac Moſaicæ manſuetudinis Epiſcopus, qui tanti ſanguinis effuſione manus ſuas Deo conſecrauerat, & violatæ Eccleſiæ iniurias truculentiùs, atque immitiùs, quàm rex ſuas, perſeqnebatur. In quorum corpora prius ferro debachatus fuerat, ad perimendas horum animas gladio ſpiritus modo fulminabat, præcidens tam defunctos, quàm eos qui cædi ſuper fuerant, de corpore Eccleſiæ. Abbatem, præter acerbitatem rei quæ acciderat, odium quoque grauabat nominis Monachici, quod inueterata malitia homines ſeculi ſemper obfuſcare atque opprimere conabantur. Sic vndiq́ue impetus oppugnatus, oppreſſus, poſt tot tantasq́ue contumelias, priuatus abſceſsiſſet, niſi quem nec lex, nec innocentia tueri poterant, pecunia tutata fuiſſet: Nam diſtractis ac dilapidatis rebus Fuldenſis monaſterij, ſe ſuosq́ue chariſsimo mercimonio redemit.

Quantum regi, quantum auricularijs, quantum Epiſcopo datum ſit, haud ſatis certò comperimus: Cautum enim fuerat, ne paſsim vulgaretur. Hoc haud dubio conſtat, ſic ea tempeſtate exhauſtas atque attritas eſſe illius monaſterij opes, quæ vſque ad id temporis florentiſsimæ erant, cunctisq́ue Galliarum Eccleſijs eminebant, vt modo ibi prioris opulentiæ vix monimenta reperias. Abbas poſt hæc accepta licentia, Fuldam remeauit, amaro & confecto nimis ſuper tantis calamitatibus animo. Et ecce ibi acerbiori pene rerum aſperitate excipitur, & ſecnndum Prophetæ elogium ſugiens arma ferrea incidit in arcum æreum. Fratres Fuldenſes à principio auſterum eius & minns quàm decuit populare ingenium offenderant. Auxit ipſe inuidiam, & facem non minimam æmulationi ſubdidit, prædia Eccleſiæ militibus improbe erogando, & victualia fratrum, priorum abbatum liberalitate ſtatuta, minuendo. Murmurabant de his quotidie, & inteſtinis ſimultatibus quatiebatur monaſterium. Tolerabantur tamen timore magis quàm amore, ne ſcilicet immaturè vulgata querimonia, fauor Regis & Principnm eum tuerentur. At vbi nuncius acceptæ in Goſlaria cladis Fuldam venit, tum verò & recentis vulneris dolore, & præteritorum memoria accenſi, fremere omnes, & ſe viciſsim hortari, vt tantam temporis cōmoditatem diuinitus oblatam non negligerent, agendo negocio nihil præter operam induſtriamq́ue ſuam deeſſe, vrgeri hominem proprijs iniquitatibus ad interitum, agerent nunc ſinguli pro virili portione, & ſe ſuumq́ue monaſterium liberarent acerrimo non patre ſed hoſte, qui Fuldenſe nomen cœlo prius æquatum probro, nunc ludibrioq́ne cunctis expoſuiſſet. Sic inflammatæ ſeditioni, tanquam oleum igni additur iniuria recentior. Reginbodo, qui in illa Goſlarienſi congreſsione occubuerat, eqnum vnum magni precij fratribus Fuldenſibus ob recordationem animæ ſuæ dederat, quem protinus abbas, ipſis inconſultis, laico cuidam dedit. Hunc efferatis animis, intemperatiſsimis clamoribus, fratres repetunt, diu ſe tyrannidem eius magis quam dominatum ſeruili patientia tuliſſe, non vltra laturos fore, redderet ociùs per vim erepta ſibi alienæ liberalitatis beneficia, ſi cunctaretur, non iam clandeſtinis muſsitationibus ſe acturos, ſed palàm aditis tribunalibus diuinam & humanam opem contra violentiam eius imploraturos. Abbati pondus malorum primò conſilium reſpondendi ademerat, dein totus ad preces lachrymasq́ue verſus, orare & obteſtari per Deum, ne iuxta vetus prouerbium ignem gladio ſcrutarentur, ne Goſlarienſis contumeliæ vulnus, recens adhnc & necdum in cicatricem obductum, nouis doloribus exulcerarent, memorarentur calamum conquaſſatum non conterendnm, nec linum fumigans in fauillas, cineresq́ue redigendum, parcerent ſi minus exiſtimationi propriæ, ac calamitati eius & miſeriæ, qnæ tanta eſſet, vt hoſtibus

quoque ſuis lachrymas excutere poſſet, ſe ſi Angelus Domini perſequens eum paululum remiſiſſet, ſi à tantis malis vita Comite vnquam reſpiraſſet, non modo adempta redditurum, ſed duplicatis quoque muneribus cumulaturum. His, qui ætate & ſenſu maturiores erant, citò hæc verba ſatis fecerant. Sed iuuentus more ſuo, nihil veniæ, nihil laxamenti admittebat, diu ſimplicitati ſuæ per mollia verba inſultatũ fuiſſe, fidem eius tantò tempore, tot rebus ſpectatam vltra fallere non poſſe: eos mores, eam improbitatem hominis eſſe, quicquid vrgentibus in pręſentiarum malis non feciſſet, id niſi iterum vis adhiberetur, perpetuò infectum fore: propterea ſe à iure ſuo non ceſſuros eſſe, donec ad expugnandam animi eius duritiam, omnia diuinæ, omnia humanæ opis ſuffragia pertentaſſent. Abbas diu immoratus, vbi ſe videt nihil ſupplicando agere, nec copiam ſibi eſſe ad reddenda quæ exigebantur, præſertim exhauſtis penè cunctis opibus monaſterij, nec ſufficientibus tamen ad exſaturandam ingluuiem auaritiæ eorum, qui in Goſlarienſi tumultu læſi fuerant, tandem regis viſione accerſitus, ad Curtim regiam proficiſcitur, dato neceſſarijs ſuis negotio, vt terroribus & blandimentis, quaqua via poſſent, efferatæ iuuentutis animos mitigarent, ſed hoc in irritum ceſsit. Deniqúe poſt abſceſſum eius, principes iuuentutis, quibus potiſsimum incenſoribus tantùm malum exarſerat, totam adeunt congregationem, indicant animo ſibi fixum eſſe, vt eruptione facta de monaſterio, regem vbicunque gentium reperiatur, perquirant, contra ſæuitiam abbatis eius potentiæ patrocinium expoſcant, orantque, vt quibus valetudo non obſiſtat, ſecum proficiſcantur, qui verò ætate vel morbo prægrauante id non poſsint, ſcripti ſui aſtipulatione factum eorum corroborent. Res fœda & dictu quoque horrenda viſa eſt ſenioribus, fuſiqúe in terram per Deum precabantur, ne ſe & ipſum Fuldenſis ſpei exiguum, quod reſtabat, perditum irent, turbatam grauiter Goſlarienſi clade rem Fuldenſem, ſi ipſi monaſterij limen ea mente exceſsiſſent, non turbandam modo, ſed omnino in præceps ituram. Nihil illi his ſermonibus moti, iam enim pertinacia in amentiam atque in rabiem ſe verterant, concitè per monaſterium diſcurrunt: inuicem ſe ad audendum facinus adhortantur, & ſic tandem adulta conſpiratione, ſedecim numero, crucem ſibi præferentes, antiphona impoſita clauſtris monaſterij, erumpunt. Sequebantur eos eminus maiores natu, qui ſanum aliquid ſapiebant, cum tanto luctu atque eiulatu, ac ſi eos ad ſepulturam funebris pompa vltimum vale audituros efferret. Itaqúe ne rei tam atrocis nouitas repentè nunciata regi ſtuporem incuteret, vnum ex numero ſuo citato quantum poterat equo præmittunt, qui literas ad regem tantæ calamitatis indices perferat, & qua vi, qua neceſsitate, ad hæc extrema experienda coacti ſint edoceat. Ipſi paulatim pedeſtres ſeruatis ordinibus ſubſequuntur. Poſtquam nuncius eò peruenit, lectæque ſunt literæ, horror quidam perculit omnes qui in palatio erant ſuper tam procaci facto, mirabanturqúe inter eximios & Apoſtolicæ conuerſationis viros, tantùm flagitij potuiſſe reperiri, vt priuatas iniurias tam peſsimo exemplo vlciſcerentur, nec filij patrijs, in ea potiſsimum calamitate, miſererentur, in qua hoſtes quanquam ſuos ad miſerationem & ad lachrymas prouocare potuiſſet. Placuit itaq; omnibus inſigne hoc facinus inſigni aliquo exemplo vindicari. Tum Rex conſilio vſus Colonienſis Archiepiſcopi & Ottonis ducis Baioariorum, quorum tunc arbitrio reſpublica adminiſtrabatur, præcepit vt ipſe Baiulus literarum cum alijs tribus, qui Authores ſeditionis fuerant, per diuerſa monaſteria in cuſtodia habendi mitterentur. Ad compeſcendam verò cæteram multitudinem, quoniam nec ſpiritu lenitatis nec virga monaſticæ correptionis ſanari potuiſſent, abbas militari manu vteretur. Tunc abbas miſsis obuiam militibus ſine vi & tumultu eos Fuldam reduci iuſſit, & extra monaſterium cuſtodibus adhibitis ſuum præſtolari reditum. Ipſe quoque regi vale facto eos eueſtigio eſt ſubſecutus. Ibi collectos fratres, & primos militum Fuldenſium diu ea conſultatio tenuit, laicorum an Monachorum iudicio in eos animaduerti oporteret.

Vicit ea ſententia, quæ cenſebat eos qui excuſſo iugo regulæ, contempto Abbate, per contumatiam egreſsi, & nec dum in monaſterium recepti eſſent, laicorũ potius

lege

lege iudicandos fore. Ita Abbas laicorum iuriſdictionem ſecutus, duos ex eis alterum presbyteratus, alterum diaconij honore inſignes, iuſsit publicè virgis cæſos & attonſos expelli. Reliquos multis plagis maceratos, per vicina monaſteria alium aliò tranſmiſit. De ſingulis tamen non pro modo culpæ, ſed pro natalium ſuorum claritate vel obſcuritate mitius vel atrocius ſumptum ſupplicium eſt. Viderit Abbas an vi doloris impulſus, iniurias ſuas acerbius quàm decuit vindicando, modum forte exceſſerit. Id conſtat iuſtam eſſe ea tempeſtate maculam Fuldenſi monaſterio, quæ longa forſitan ſuccedentium temporum ſerie ablui & extergi non poſsit.

Bel qui regnum inuaſerat Vngariorum obijt, Ioas filius eius ſanius putans moderatis opibus in pace perfrui, quàm immoderatas ambiendo calamitatem atque excidium parere genti ſuæ, mandauit regi Heinrico, ſi ſibi apud Salomonem filium Andreæ regis natalibus & meritis ſuis condignus honor haberetur, ſubditum ſe ei fidelemque futurum, & malle beneficijs cum eo quàm armis, fide quàm acie dimicare. Eadem Vngarij omnes aſsidua legatione pollicebantur. Ita rex Henricus Vngariam cum exercitu ingreſſus, Salomonem in ſolium patris reſtituit, iuncta ei in coniugium ſorore ſua, ablatiſque omnibus quæ Regi ſcrupulum mouere, vel regni ſtatum labefactare poterant, in pace remeauit ad Gallias.

Educatio Regis atque ordinatio omnium rerum publicarum penes Epiſcopos erat, eminebatq; inter eos Moguntini & Colonienſis Archiepiſcoporum auctoritas. A quibus cum in partem conſilij Adelbertus Bremēſis Archiepiſcopus aſſumptus fuiſſet, tum propter claritatem generis, tum propter ætatis atq; Archiepiſcopatus prærogatiuam, ille ſæpius colloquendo obſequendo etiam atque aſſentando, ita ſibi Regem breui deuinxerat, vt cæteris Epiſcopis poſt habitis, totus in eum inclinaretur, & ipſe in regno communi penè Monarchiam vſurpare videretur. Secundas poſt eum partes agebat VVerenher Comes, iuuenis tam ingenio quàm ætate ferox. Hi duo pro rege imperitabant, ab his Epiſcopatus & abbatiæ, ab his quicquid Eccleſiaſticarum, quicquid ſecularīū dignitatum eſt emebatur, nec alia cuiquam licet induſtrio atque egregio viro ſpes adipiſcendi honoris vllius erat, quàm vt hos prius ingenti profuſione pecuniarum ſuarum redemiſſet. Et ab Epiſcopis quidem & Ducibus metu magis quàm religione temperabant. In Abbates vero, quòd hi iniuriæ obuiam ire non poterant, tota libertate graſſabantur, illud præ ſe ferentes, nihil minus regem in hos iuris ac poteſtatis habere quàm in villicos ſuos vel in alios quoslibet regalis fiſci diſpenſatores. Et primo quidem prædia monaſteriorum fautoribus ſuis prout libitum erat diſtribuebant, & quod reliquum erat, crebra regalium ſeruitiorum exactione vſq; ad feces vltimas exhauriebant. Deinde conualeſcente audacia, in ipſa monaſteria impetum faciebant, atq; ea inter ſe tanquam prouincias partiebantur, rege ad omnia quæ iuſſus fuiſſet, puerili facilitate annuente. Itaq; Premenſis Archiepiſcopus duas occupat abbatias, Laurenſem & Corbeienſem, præmium hoc aſſerens eſſe fidei ac deuotionis ſuæ erga regem. Ne id inuidioſum apud cæteros regni principes foret, perſuaſo Rege, dat Colonienſi Archiepiſcopo duas, Malmendren & Endan. Moguntino Archiepiſcopo vnam in Selechinſtat. Ottoni duci Baioariorum vnam in Altaha. Rodolpho duci Sueuorū vnam in Kenbeten. Igitur Bremenſis Archiepiſcopus, vt totam tyrannidi ſoæ vacantem redderet Corbeienſem abbatiam, ridiculam commentatur fabulam, diſſeminatis per Curtem regiam rumoribus diuulgat: Epiſcopū ciuitatis cuiuſdam tranſalpinæ, cui Pole nomē eſt, humanis rebus exceſsiſſe. Huic ſucceſſorem perſuaſo Rege ſubrogat Abbatem Corbeienſem, iubetq; vt deſtitutam rectore Eccleſiam quantocios eat inuiſere. Verū inter moras quibus ille itineri neceſſaria parabat, dum quidam de Italia venientes, Epiſcopum qui mortuus dictus fuerat, viuum & incolumem nunciaſſent, irridere omnes & deteſtari fraudem Archiepiſcopi cœperunt. Tunc Otto dux Baioariorum ad prohibendum tantùm nefas diutino ſpiritu animatus, multis conatibus circumquaq; explicitis, vix & ægrè obtinuit, vt tam Abbati quàm monaſterio Corbeienſi ſuus honor, ſua dignitas, incolumis ſeruaretur. Porrò cum in monaſterium Laurenze ſatellites Archiepiſcopi veniſſent, nunciantes, quòd

regia

regia donatione locus ipſe in ius poteſtatemque Archiepiſcopi conceſsiſſet, iubentque, vt Abbas ei conſtituto loco non pigritaretur occurrere, tantus dolor & indignatio omnes inuaſit, vt nec manibus in Legatos ipſos temperaſſent, niſi ius gentium plus quàm ira valuiſſet. Contumelioſa auditi, contumelioſius multò ſunt dimiſsi. Quod poſtquàm regi nunciatum eſt, miſsis alijs nuncijs iuſsit Abbati ſub interminatione ſalutis propriæ, vt Abbatia ſe abdicaret, feſtinusque monaſterio excederet. Ille comperta priuſquam Legati aduenirent Regis ſententia, benignè eos ſuſcipi iuſsit, atque in diem poſterum, eorum, quæ in mandatis habebant, audientiam diſtulit. Nocte paucis ſibi adhibitis inde diſcedens, in loca tutiſsima omnibus, præter admodum paucos ignoratus ſe recepit, cùm & prius omnes Eccleſiæ theſauros clanculo exportatos in tutum locaſſet. Ita Legati die poſtero, cui iuſſa Regis exponerent non habentes, multumque viri prudentiam admirantes, infecta legatione redierunt. Tum milites eius, quos eo tempore & opum gloria & militaris rei induſtria clariſsimos habebat, collatis viribus montem, qui proximus adiacet monaſterio occupant, caſtellum extruunt, præſidium imponunt, parati Archiepiſcopum ab infeſtatione monaſterij capitis quoq; ſui periculo arcere.

1064 Cauſabantur Romani principes, quòd Rex eis inconſultis Romanæ Eccleſiæ Pontificem conſtituiſſet, & ob eam iniuriam defectionem meditari videbantur, propter quod placuit Colonienſem Archiepiſcopum Romam mitti. Qui veniens eo, cum aliud turbatis rebus inuenire non poſſet remedium, iudicauit ordinationem, quæ inſcio ſenatu Romano facta fuiſſet, irritam fore, & ſic amoto Parmenſi Epiſcopo, per electionem eorum Anſelmum Luccenſem Epiſcopum pro eo ordinari conſtituit. Verum vbi ipſe peracta legatione regreſſus eſt in Galliam, Parmenſis Epiſcopus armata multitudine non modica Luccenſem Epiſcopum ſede Apoſtolica per vim deturbare aggreſſus eſt. Econtra fautoribus illius ad arma impigrè concurrentibus, congreſsio facta eſt, multique hinc & inde vulneribus acceptis corruerunt. Sic deprauata Eccleſiaſtici rigoris cenſura, homines non vt quondam vt præeſſent Eccleſiæ Dei, imiecta manu trahebantur, ſed ne non præeſſent, armata manu præliabantur, fundebantque mutuo ſanguinem non pro ouibus Chriſti, ſed ne non dominarentur ouibus Chriſti: Anſelmus tamen qui & Alexander, & virtute militum & fauore Principum ſedem obtinuit. Alter verò & ſi per contumeliam repulſus, tamen quo ad vixit, ab iure ſuo non cedebat, huic ſemper derogans, hunc adulterum Eccleſiæ Dei, hunc pſeudoapoſtolum appellans, miſſas quoque ſeorſum celebrans, ordinationes facere, & ſua per Eccleſias Decreta & Epiſtolas more ſedis Apoſtolicæ deſtinare non deſiſtebat. Verum nullus attendebat, criminantibus vniuerſis, quod in vltionem priuatę contumelię ſedem quanquam Apoſtolicam homicidio maculaſſet.

Henricus Auguſtenſis Epiſcopus obijt, inuiſus Regi, inuiſus Epiſcopis omnibus, propter ſuperbè adminiſtratam regni gubernationem tempore imperatricis. Embricho ei ſucceſsit præpoſitus Moguntinus, vir pontificalis modeſtię & grauitatis.

VVerherus Comes villam monaſterij noſtri, quæ dicitur Kirchberg, inconſultò Abbate à Rege petijt, & impetrauit. Pro qua recipienda diuturnum agonem deſudauimus, dimicantes aduerſus tanti hoſtis ſæuitiam, non armis carnalibus, ſed ieiunijs & crebris orationibus. Vnde ille mordaciter magis quàm facetè iocari ſolebat, magno munere dignum ſe eſſe apud Regem, qui Monachos eius languidos prius in opere Dei & tepidos, nouis facibus adhibitis exſuſcitaſſet, inuitoſque ad ieiunia & nudipedalia coegiſſet.

Sigefridus Moguntinus Epiſcopus, & Gunderus Babenbergenſis, & Otto Ratiſponenſis, & Vuilhelmus Traiectenſis Epiſcopi, item alij quàm plures columnæ & capita Galliarum autumnali tempore Hieroſolymam proficiſcuntur.

1065 Rex natalem domini Goſlariæ celebrauit, Paſcha Vuormaciæ. Vbi Archiepiſcopus Bremenſis inter ſacra miſſarum ſolemnia, dum debitum tantæ feſtiuitati ſermonem faceret, hominem ab infeſtatione dæmonis purgauit, fuſis pro eo tam ſuis

quàm

quàm totius populi, qui præſens erat, precibus. Ea res grandi miraculo cunctis erat, ſtupentibus ſcilicet, quòd virtam peſsimæ in populo exiſtimationis, qui vitam virtutum non haberet, ſigna virtutum faceret. Sed æmuli eius inuidioſe, hoc interpretabantur, non meritis eius, ſed præſentium populorum ſupplicationi aſcribendum eſſe tantæ rei effectum.

Ibi per conceſsionem eiuſdem Archiepiſcopi primum ſe Rex arma bellica ſuccinxit, ſtatimq́ue primam ſuſceptæ armaturæ experientiam in Archipieſcopum Colonienſem dediſſet, & ad perſequendum eum ferro & igni præceps abiſſet, niſi res turbatas imperatrix tempeſtiuo valde conſilio compoſuiſſet. Inter cætera id potiſsimum inuidiæ ei erat, quòd ante aliquot annos dum imperatrici regni rerumq́ue gubernacula eripere vellet, ipſum penè regem in vltimum diſcrimen præcipitaſſet.

Heceloni Argentorati Epiſcopo pauló ante defuncto, ſucceſſor ſubſtitutus eſt VVerher, propinquus VVerheri Comitis.

Interea prædicti Epiſcopi Hieroſolymam pergentes, dum magnitudinem opum ſuarum gentibus per quas iter habebant inconſultius oſtentarent, vltimum ſibi periculum conſciuerunt, niſi rem humana temeritate prolapſam diuina miſericordia reſtituiſſet. Nam Barbaros qui ex vrbibus & agris ad ſpectandos tam illuſtres viros cateruatim profluebant, primò peregrini cultus ac magnifici apparatus ingens miraculum, deinde, vt fit, non minor prædæ ſpes ac deſyderium cœpit. Itaq; cum tranſita Lycia fines Sarracenorum introiſſent, & iam à ciuitate cui Ramulo nomen eſt, vna vel pauló plus manſione abeſſent, proxima paraſceue ante Paſcha circa tertiam diei horam incurſionem paſsi ſunt ab Arabitis, qui comperto tam inſignium virorum aduentu, vndique ad ſpolia diripienda frequentes armatiq́ue confluxerant.

Plerique Chriſtianorum religioſum putantes manu ſibi auxilium ferre, & ſalutem ſuam, quam peregrè proficiſcentes Deo deuouerant, armis corporalibus tueri, prima ſtatim congreſsione proſtrati, vulneribus multis confecti, & omnibus, quæ habebant à filo ſubteminis vſque ad corrigiam caligæ exſpoliati ſunt. Inter quos Vuilhelmus quoque Traiectenſis Epiſcopus brachio penè plagis debilitato nudus ac ſemiuiuus relictus eſt. Cæteri Chriſtiani iactu lapidum, quod genus teli forte locus ipſe affatim miniſtrabat, non tam periculum propulſabant, quàm mortem quæ præſens vrgebat differre conabantur. Pedem etiam paulatim ſubtrahendo, ad villam declinabant, quæ ab ipſo itinere ſpacio mediocri diſtabat. Capharnaum hanc fuiſſe ex ſimilitudine vocabuli conijciebat. Quam vt ingreſsi ſunt, Epiſcopi omnes atrium quoddam occupant humili ſeptum maceria & tam fragili, vt etiam ſi nulla vis adhiberetur, ſola vetuſtate facilè corrueret, in cuius medio domus erat cœnaculum habens ſatis editum, & ad repugnandum quaſi ex induſtria præparatum. Huius ſuperiora Epiſcopus Moguntinus & Babenbergenſis cum clericis ſuis, inferiora cæteri Epiſcopi ſibi vendicanr. Laici omnes ad arcendam vim hoſtium & maceriam defendendam impigrè diſcurrunt, & primam quidem certaminis procellam lapidum iactu, vt prædictum eſt ſuſtinuêre. Deinde cum Barbari magnam telorum nubem in caſtra coniecisſent, & ipſi plerumq́ue impreſsione in eos facta clipeos & gladios manibus eorum vi extorſiſſent, non ſolùm iam maceriam tueri ſufficiunt, ſed portis etiam interdum erumpere, & pugnam comminus laceſſere audent. Quorum impetum dum Arabes nullo iam loco, nulla acie ſuſtinere poſſent, conſilium tandem à tumultuaria congreſsione ad obſidionem vertunt, & inedia atque laſsitudine conficere aggrediuntur, quos ferro expugnare non poterant. Itaq́ue multitudinem qua ſuperabundabant, conglobatis ſcilicet circiter duodecim millibus partiuntur, vt alij alijs viciſsim ad oppugnationis ſtudium ſuccedentes, nullam illis vel paululum reſpirandi copiam facerent, ſuſpicantes

quod

qnod propter inopiam rerum omninm, quibus vita humana ſuſtentari ſolet, dimicandi laborem non diu tolleraturi forent. Ita Chriſtiani toto paraſceue, toto ſabbato ſancto vſque ad tertiam ferè horam Paſchalis diei ſine intermiſsione oppugnabantur, nec eis hoſtilis improbitas vel modicnm temporis punctum, quo ſaltem ſomni perceptione corpora recrearent, iudulgebat. Nam cibum & potum mortem prę ocu-lis habentes, non deſiderabant, nec ſi magnopere deſideraretur, quid ſumerent, omnium inopes, habebãt. Cumque die tertio labore & inedia exhauſti ad extremum peruenisſent, & fortia plerumque conatos virtus ieiunio infracta fruſtraretur, quidam ex numero presbyterorum exclamauit, nõ recte eos agere, qnod in armis ſuis pluſquàm in Deo ſpei ac roboris ponerent, & calamitatem, quam eo permittente iucidiſſent, proprijs viribns propnlſare conarentur, propterea placere ſibi, vt ſe dederent, præſertim cum triduana iam abſtinentia militaribus rebus eos inutiles prorſus reddidiſſet, non eſſe Deo difficile, vt deditis eis & ab hoſte ſub iugum miſsis miſericordiam præſtaret, qni ſuos toties etiam in vltima neceſsitate concluſos mirabiliter liberaſſet. Vt hoc quoque inferret, Barbaros nequaquam propter ipſos occidendos tanto molimine graſſari, ſed vt pecunias eorum auferrent, quibus ſi potiti fuiſſent, liberos eos deinceps intactosque ſine vi, ſine moleſtia abire paſſuros. Placuit conſilium omnibus, ſtatimque ab armis ad preces verſi, per interpretem, vt in deditionẽ acciperentur, orabant. Quo comperto dux Arabum citato equo in primos aduolat, & cæteros quidem longius ſummouet, cauens, ne temere admiſſa multitudine præda confuſe diſtraheretur. Ipſe decem & ſeptem honoratiſsimos gentis ſuæ ſecum aſſumens, caſtra ingreſſus eſt potentia, relicto ad portas præſidij cauſa filio ſuo, ne quis forte prædæ auidus poſt ſe non vocatus irrumperet. Cumque admotis ſcalis in cœnaculum, vbi Moguntinus & Babenbergenſis Epiſcopi latitabant, cum paucis aſcendiſſet, Babenbergenſis Epiſcopus, cni, licet iunior ætate eſſet, tamen propter virtutum prærogatiuam & totius corporis admirandam dignitatem præcipuus à cunctis honor deferebatur, rogare eum cœpit, vt omnibus quæ haberent vſque ad nouiſsimum quadrantem ſublatis nudos ſe abire ſineret. Ille & victoria elatus, & præter ingenitam morum Barbariem accepta quoque tot congreſsionibus clade nimium efferatus, ait ſe aduerſus eos iam triduo non ſiue grandi damno exercitus ſui ea mente bellum geſsiſſe, vt ſuis conditionibus erga victos vteretur, non quas ipſi conſtituiſſent, ne ergo falſa ſpe eluderentur, ſe omnibus quæ haberent ſublatis, carnes eorum comeſturum & ſanguinem bibiturum. Nec moratus linteum, quo caput more gentis obuoluerat, expediens, facto vinculo in collum Epiſcopi iniecit. Epiſcopus vt erat vir liberalis verecundiæ & maturæ admodum grauitatis, ignominiam non ferens, tanto niſu pugnum ei dedit in faciem, vt vno ictu conſternatum ad pauimentum vſque præcipitem daret, vociferans inſuper, prius eum pœnas pro impietate daturum, quòd impuras manus in ſacerdotem Chriſti, profanus & idololatra mittere præſnmpſiſſet. Irruunt protinus alij clerici & laici, & tam huic quàm cæteris qui in cœnaculum aſcenderant, adeo artis nexibus manus à tergo conſtringunt, vt ſanguis plerisque rupta cute per vngues proflueret. Perlato andacis facti indicio ad eos, qui in inferiori parte domus conſiſtebant, ipſi quoque his qui apud ſe eraut Arabũ Priucipibus idem faciunt. Deinde laici omnes ſublato in altum clamore, vocatoque in auxilium ſibi omnium rerum opifice Deo, rurſus arma capeſſunt, maceriam occupant, præſidium, quod circa portas erat, conſerta manu fundunt, fugantque, & ſic alacres, ſic innouatis inopino ſucceſſu viribus vbique rem peragunt, vt nihil laſsitudinis, nihil incommodi ex tridnana eis inædia & labore acceſsiſſe putares. Alacritatem tantam repentè ex trepidis rebus & vltima deſperatione coortam nimium admirati Arabes, nec aliam nouitatis huius cauſam ſuſpicati, quàm quòd de Principibus ſuis ſumptum fuiſſet ſnpplicium, infeſtiſsimis animis in pugnam ruunt, & facto grege per arma per viros in caſtra perrumpere parant. Et acta res foret, niſi maturè orto conſilio Chriſtiani vinctos eo loco principes ſtatuerent, vbi atrociſsima vis hoſtinm & creberrimus telorum imber incumbebat, appoſito ſuper capita eorum ſpiculatore, qui diſtrictnm in manibus gladium tenens cla-

nens clamitabat per interpretem niſi ab oppugnatione quieſcerent, non armis ſe ad uerſum eos, ſed principum capitibus dimicaturos. Tum ipſi principes, quos præter vinculorum acerbitatē imminens quoq; ceruicibus gladius vehementer angebat, cum magno eiulatu ſuos obteſtabantur, vt moderatius agerent, ne obſtinatē certamen hoſtibus inferentes, eos ad ſupplicium necemq; ſuam, cum inciſa ſpes eſſet veniæ, inflammarent. Patris periculo attonitus filius ducis Arabum, quem ad portam atrij à patre cauſa præſidij relictum ſupra memoraui, citato gradu in confertiſsimos ſuorum cuneos ſe dedit, & furentis exercitus impetum voce & manu increpitans retinuit, & tela in hoſtes iacere prohibuit, quæ non hoſtes, vt ipſi putarent, ſed Principes ſui proprijs pectoribus excepturi forent. Per hanc occaſionem paululū ab armis & incurſionibus vacatione data, nuncius venit in caſtra ad Chriſtianos, miſſus ab his qui in paraſceue omnibus amiſsis nudi & saucij vſq; Ramulo perteuderant. Is amaritudine & metu confectis mentibus magnum attulit refrigerium, indicans Ducem prædictæ ciuitatis licet paganum, diuino tamen, vt putabatur, inſtinctu animatum cum ingentibus copijs ad ipſos liberandos aduenire, nec latēre potuit Arabitas aduenientium hoſtium fama, ſtatimq; omnes auerſis ab aliorū oppugnatione ad ſe ipſos ſaluandos cogitationibus præcipiti fuga, quò quemq; ſpes euadendi vocabat, dilabuntur, in ea trepidatione dum alij ad alia curanda diſcurrerent, vnus vinctorum euaſit, opera vſus Sarraceni cuiuſdam, quem ducem itineris Chriſtiani habebant, tanto omnium dolore, tanto gemitu, vt ab eo, cuius indulgentia dimiſſus fuerat, vix manus inhiberent. Nec multò poſt Dux ipſe, vt nunciatum fuerat, cum exercitu aduenit, pacificeq; in atrium à Chriſtianis ſuſceptus eſt, ſuſpenſis tamen omnibus inter ſpē & metum, ne fortē non ſublata calamitas, ſed hoſtis tantum mutatus eſſet, & propter nouitatem rei difficile credentibus, quod Satanas Satanam eijcere, hoc eſt, Paganus paganum ab infeſtatione Chriſtianorum cohibere vellet, primò omnium vinctos ſibi præſentari iuſsit, quos cum aſpexiſſet, & quæ facta fuerant ordine audiſſet, maximas Chriſtianis gratias egit, pro magnificē geſtis rebus & expugnatis Reipublicæ acerrimis hoſtibus, qui regnū Babylonicum iam per multos annos aſsiduis populationibus infeſtaſſent, & magnas plerunq; aduerſum ſe inſtructas acies commiſſo certamine obtriuiſſent, traditos eos cuſtodibus regi Babyloniorum viuos ſeruari præcepit, ipſe accepta à Chriſtianis, quanta conuenerat pecunia ſecum eos Ramulo perduxit, inde adhibito eis expeditorum iuuenum præſidio, ne qua denuò latronum incurſione periclitarentur vſq; Hieroſolymam eos perduci iuſsit. Nihil deinceps difficultatis in eundo, nihil in redeundo perpeſsi, Lyciā peruenerunt, gratias Deo referentes quòd emenſis tot rerum aſperitatibus viuos eos & incolumes in tutum reſtituiſſet. Ex hoc per Chriſtianorum fines reditum facientibus, omnia cedebant ex ſententia, verùm poſteaquam in Vngariam ventum eſt, Guntherus Babenbergenſis epiſcopus heu immatura morte præuentus, proſperæ ac lætæ reuerſionis lugubrem omnibus exitum fecit. Deceſsit autem 10. calendas Auguſti, ætate integra, & ad perfruendū hoc ſeculo maxime matura, vir præter morum gloriam & animæ diuitias, corporis quoq; bonis adprimē ornatus. Natus erat ex primis palatij priuatis poſſeſsionibus, præter epiſcopatum affluentiſsimus, lingua promptus & conſilio, literis eruditus, tam diuinis quàm humanis, tum ſtatura & formæ elegantia, ac totius corporis integritate ita cæteris eminens mortalibus, vt in illo Hieroſolymitano itinere ex vrbibus & agris ſpectandi eius ſtudio profluerent, & bene ſecum actum crederet, cui eum videre contigiſſet, vnde cum poſitis eis in diuerſorio plerunq; turba intemperans propter eum nimis moleſta foret, compulſus eſt aliquoties à cæteris epiſcopis, vt in publicum procederet, & obſidentem foris multitudinem ſuo ſpectaculo à cæterorum vexatione auocaret, tantum hunc tranſitoriæ fœlicitatis ſplendorem vitæ innocentia & morum temperantia clariorem in eo cumulatioremq; faciebant, nam tantam in ſe vtriuſq; hominis gloriam, quam omnes mirabantur ſolus ipſe, ita propter Deum contemnebat, vt infimæ quoq; conditionis hominibus popularem ſe communemq; præberet, & à ſeruis ſuis plerunq; maximas verborum contumelias inultus acciperet,

Celebri ergo pompa funeris in patriam reportatus,& magnis omnium, qui eum nouerant planctibus exceptus,in Babenbergenſi eccleſia,vbi à puero adoleuerat,ſepultus eſt,ſucceſsit ei in epiſcopatu Herimannus vicedominus Moguntinus,qui in eadem Hieroſolymitana peregrinatione conſtitutus,dum eum inualeſcente morbo ad exitum vrgeri videret,legationem præmiſit ad neceſſarios ſuos, quibus patria excedens ſuæ rei familiaris diſpenſationem delegauerat,petens vt ſibi ad epiſcopatū quaqua poſſent ratione aditum patefacerent,quod & ſedulo fecerunt, profuſo in coemptionem eius argenti & auri inæſtimabili pondere.

Eilbertus Pataui epiſcopus obijt,cui Altman capellanus Imperatricis ſucceſsit, qui dum ipſo tempore cum cæteris principibus Hieroſolymam abiſſet,per interuentum Imperatricis abſens deſignatus eſt epiſcopus.

Arnolphus Vuormatiæ epiſcopus vir pontificalis modeſtiæ & ſanctitatis migrauit ad Dominum, ſucceſsitq́; ei Adelhero monachus ex monaſterio ſancti Galli, frater Rudolphi ducis,vno pede omnino debilis,vir per omnia dignus ſpectaculo. Erat enim fortitudinis magnæ,ædacitatis nimiæ,craſsitudinis tantæ,quæ aſpicientibus horrorem magis incuteret,quàm admirationem,nec ita Centimanus gygas aut aliud antiquitatis monſtrum,ſi ab inferis emergeret,ſtupentis populi oculos in ſe atq; ora conuerteret.

1066. Rex natalem Domini Goſlariæ celebrauit, vbi ab ipſo iam initio autumni vſq; ad eam partem hyemis tanquam ſtatiuis caſtris ſe continuerat,ſumptus habens regiæ magnificentiæ multum impares, Nam præter pauca quæ ex reditibus regalis fiſci veniebant,vel quæ abbates coactitio famulatu miniſtrabant,cętera omnia in quotidianos vſus eius,quotidianis impenſis emebantur. Hoc adeo fiebat odio Bremenſis archiepiſcopi,quem omnes criminabantur ſub prætextu regiæ familiaritatis,monarchiam vſurpaſſe manifeſtæ tyrannidis,& ipſi ergo conſueta regi ſeruitia mittere detractabant, & ille in alias regni partes regem abducere nolebat:ne ſcilicet cum alijs principibus communicando principatum conſiliorum & familiaritatis,ipſe ſibi aliquid imminueret de faſtigio vſurpatæ ſingularitatis,ſed non vltra laturi iniuriam videbantur principes regni, archiepiſcopi Moguntinus & Colonienſis cum cæteris quibus curæ erat reſpublica,crebra conuenticula faciebant,atq; omnes in commune quid facto opus eſſet conſulere rogitabant. Deinde iam adulta conſpiratione, diem generalis colloquij omnibus indixêre regni principibus, vt Triburiam conuenientes, Bremenſem archiepiſcopum communem omnium hoſtem communibus omnes ſtudijs oppugnarent,regiq́; denunciarent,aut regno ei cedendum eſſe,aut familiaritate & amicitia Bremenſis archiepiſcopi defungendum. Perlato Goſlariam atrocis rei nuncio,rex ad ſtatutam diem concitus properabat,cum quo & Vuernher comes veniens in villam Ingilneheim,cuius pars aliqua ad noſtrum quoq; monaſterium pertinet hoſpitatum diuertit,vbi dum milites eius ab incolis prædas agerent & illi ad aram conclamantes manu vindicare ſe niterentur, atrox pugna coorta eſt, in qua dum Vuernner Comes ad ferendam ſuis opem impigrè diſcurreret, à quodam noſtri monaſterij viliſsimo mancipio,vel vt alij ferunt à fœmina ſaltatrice claua percuſſus in capite corruit,atq; ad regem ſemiuiuus eſt reportatus,admonitus ab epiſcopis,qui præſentes erant, vt pro peccatis ſuis Deo in extremo iam ſpiritu conſtitutus ſatis faceret,ſeq́; Herueldenſium monachorum precibus interemptum recognoſcens,villam Kirchberg,quam iniuſtè inuaſerat redderet,nullo modo adquieuit, donec epiſcopi conſenſu facto minitarentur, ſe ei ſacram communionem morienti non daturos,niſi prius tanti peccati pondere ſe exoneraſſet, ſic tandem pudore magis quàm religione victus, reddidit, ſtatimq́; vita exceſsit,ſtatuta die triſtis in regem omnium vultus,triſtis erat ſententia, vt aut regno ſe abdicaret, aut archiepiſcopum Bremenſem à conſilijs ſuis atq; à regni conſortio amoueret. Tergiuerſanti, & quid potius eligeret hæſitanti, archiepiſcopus conſilium dedit, vt proxima nocte ablatis ſecum regni inſignibus clam aufugeret,& Goſlariam aut in alium locum ſe reciperet,vbi ab iniuria tutus foret, donec turba hæc conquieſceret: Aduenicnte veſpera

theſauros

theſauros regios per ſatellites & ſocios fraudis ſuæ iam exportare cœperat, cum repentè ad miniſtros regis conſilium hoc neſcio, quo indicio, permanauit, qui ſtatim raptis armis Curtem regiam circumdederunt, totamq; deinceps noctem ducentes peruigilem, ne quid noui accideret aſſeruabant, facto mane infenſis adeo animis omnes in archiepiſcopum coorti ſunt, vt nec manibus temperaſſent, niſi regia maieſtas vix & ægrè iracundiam cohibuiſſet: Contumelioſè itaq; eiectus eſt de Curte regia cum omnibus tyrannidis ſuæ fautoribus, miſitq; cum eo rex amicorum ſuorum non modicam manum, ne ſcilicet ab æmulis ſuis inſidias in via pateretur, ſiciterum rerum publicarum adminiſtratio ad epiſcopos redijt, vt ſinguli ſuis vicibus quid regi, quid reipublicæ facto opus eſſet, præuiderent.

Rex paſcha Traiecti celebrauit. Eberhardus Treuerorum archiepiſcopus, dum in Sabbatho ſanctotantæ diei myſterium ſolemniter populo exhibuiſſet, regreſſus in Sacrarium caput, in ſinum archidiaconi reclinauit, circumſtantibusq; fratribus ſpiritum exhalauit, epiſcopatum eius per interuentum Colonienſis archiepiſcopi ſuſcepit Cuno præpoſitus Colonienſis. Grauiter & indignè nimis tulit tam clerus quàm populus Treuerorum, quod ipſi in electionem eius admiſsi conſultiq; non eſſent, ſeq; vicíſsim hortabantur, vt inſignem hanc contumeliam inſigni aliquo exemplo eluerent, erat tum temporis maior domus eccleſiæ Treuirorum Diedericus Comes adoleſcens, tam natura ferox, quàm ætate, is die quo epiſcopus vrbem ingreſſurus ſperabatur, cum ingentibus copijs ei obuiam proceſsit, atq; in ipſo lucis crepuſculo, prius quàm ho ſpitio progrederetur, ſuper eum irruens, paucos reſiſtere tentantes occidit, cæterosq; inopino terrore percul ſos facilè fudit fugauitq;, opes quas ampliſsimas aduexerat diripuit, ipſum epiſcopum captum traditumq; in manus carnificum, de rupe altiſsima præcipitari, & ſic interfici iuſsit, corpus eius à religioſis viris collectum, atq; in monaſterio Doleienſi ſepultum eſt, vbi vſq; in præſens tempus magnis vt fertur miraculis diuinitus ſæpè illuſtratur, ſucceſsit ei in epiſcopatum Vto concordante in electionem eius tam clero quàm populo.

In feſtis paſchalibus per quatuordecim ferè noctes continuas Cometa apparebat, quo in tempore atrox & lachrymabile nimis prælium factum eſt in partibus Aquilonis, in quo rex Angliſaxonum tres reges cum infinito eorum exercitu vſq; ad internicionem deleuit.

Rex Frideſlare iam veniens, grauiſsimā ægritudinem incidit, ita vt à medicis deſperaretur, & principes de regni ſucceſsione conſilia conferre cœpiſſent, à qua infirmitate vix dum plenè reſumptis viribus pentecoſten Herueldiæ celebrauit, nec multò poſt nuptias in Triburia regio apparatu celebrauit, in coniunctione Berthæ reginæ filiæ Ottonis Marchionis Italorum.

Reginherus Miſnenſis epiſcopus obijt, cui Craft præpoſitus Goſlarienſis ſucceſsit, ſed is dum ſuſcepto epiſcopatu Goſlariam veniſſet, poſt refectionem in cubiculum, vbi theſauros ſuos, quorum nimis amator erat, nullo conſcio infoderat, quaſi paululum requieſcere volens ſeſe incluſit. Cumq; iam die vergente in veſperam præter modum conſuetudinemq; ſuam ſomno indulgere videretur, rem inſolitam mirantes cubicularij pulſare oſtium cœperunt, ſed nec pulſantibus nec vociferantibus vllum dabatur reſponſum, tandem effractis foribus irrumpentes iuuenerunt eum fractis ceruicibus, colore tetro, exanimem ipſis theſauris ſuis miſerabilem in modum incubantem, Epiſcopatum pro eo ſuſcepit Benno prædictæ Goſlarienſis eccleſiæ canonicus.

1067. Otto Marchio Thuringorum obijt, gaudentibus admodum in morte eius omnibus Thuringis, eo quòd ipſe primus ex principibus Thuringorum, vt prædictum eſt, decimas ex ſuis in Thuringia poſſeſsionibus dare conſenſiſſet, & per hoc calamitatem maximam genti ſuæ inuexiſſe videretur, Marchiā eius Egbertus patruelis regis ſuſcepit.

Einhardus Spirenſis epiſcopus obijt, cui Heinricus ſucceſsit, Goſlarienſis eccle-

fiæ canonicus, tantæ dignitati vix dum per ætatem maturus, & non tam electione Principum ad hanc profectus quàm indulgentia regis, cui in puerili ætate fuerat familiariſsimè aſſentatus.

Benno Oſenbruggenſis epiſcopus obijt, cui alius Benno ſucceſsit.

Rex in natalem ſancti Martini Goſlariam veniens, grauiter infirmari cœpit, atq; eadem valetudine per multos dies laborans lecto recubabat.

1068. Rex natalem Domini Goſlariæ, nec dum ſoſpitate ad plenum recuperata, celebrauit, à quo Egbertus Marchio exactis diebus feſtis digreſſus, dum ſe in ſua recepiſſet, modica febre pulſatus terminum vitæ accepit, Sed Marchiam adhuc viuens acquiſierat filio ſuo tenerrimæ ætatis infantulo, quem ei vidua ducis Ottonis de Suuinenfurt pepererat, cui tamen ipſe paucis diebus antequam vita excederet, repudium ſcribere cogitauerat, & contra leges ac ſtatuta canonum viduam Ottonis marchionis matrimonio ſibi iungere, quod hæc forma elegantior, & efferatis moribus ſuis opportunior videretur, ſed mors opportunè interueniens, nefarios conatus eius intercepit.

Rauenger patriarcha Aquileienſis obijt, cui Sigehardus cancellarius ſucceſsit, pro quo Bibo cancellarius eſt ſubſtitutus.

1069. Rex natalem Domini Goſlariæ celebrauit, paſcha Quidelenburgi, pentecoſten Coloniæ, poſt pentecoſten Vuormaciæ cum principibus regni colloquium habuit, ibi primùm cum epiſcopo Moguntino rem ſecreto agit, eiusq; opem ad perficiendum quod mente machinetur, obnixè implorat, ſi impetret, ſe deinceps ei ſubditum, & dicto obtemperantem fore, ad hoc Thuringos armata manu ſi aliter nequeat coacturum, vt decimas ſine vlla in perpetuum contradictione perſoluant: Annuente epiſcopo, & pactione vtrinq; firmata, rex ad publicum refert, ſibi cum vxore ſua non conuenire, diu oculos hominum fefelliſſe, vltra fallere nolle, nullum eius crimen quo iuſtè repudium mereatur afferre, ſed ſe incertum quo fato, quo Dei iudicio, nullam cum ea maritalis operis copiam habere, proinde per Deum orare, vt ſe malè ominata compede abſoluant, patianturq; æquo animo diſcidium fieri, vt illa ſibi, & ipſe ei, ſi ita Deus velit, fœlicioris matrimonij viam patefaciat, & ne quis violatum ſemel pudorem cauſetur obſtare, iterum nupturæ, ſe ſub iure iurando confirmare, quòd eam vt acceperit, ſic incontaminatā illibatoq; virginitatis pudore conſeruauerit. Fœda res & ab regia maieſtate nimium abhorrens viſa eſt omnibus qui aderant, negotio tamen cui rex tam feruide animum adieciſſet, detractare ſinguli religioſum arbitrabantur, epiſcopus quoq; tā precioſa pollicitatione redemptus, quan tum poterat ſalua verecundia, haud ægrè cauſam regis tuebatur, itaq; cunctis id fieri decernentibus, ſynodum conficiendo negotio indixit Moguntiæ proxima poſt feſtum ſancti Michaëlis hebdomada. Hac expectatione rebus ſuſpenſis regina Loreſheim vt ſtatutū tempus ibi præſtolaretur miſſa eſt, rex alio quo regni negotia vocabant abijt, interia Dedi Marchio Saxonicus cum viduam duxiſſet Ottonis marchionis, tertio prius anno defuncti, prædia etiam quæ ille à diuerſis dominis beneficij loco habuerat ſumma vi nitebatur acquirere, cum nullus daret poſtulanti, indignitatem non ferens, Regi, per quem potiſsimum ſtetiſſet ne darentur, bellum parabat, crebriſq; colloquijs Thuringos ad ſocietatem armorū ſollicitabat, promptum hoc fore ſperabat, eo quòd rex archiepiſcopum adiuuando in exigendis decimationibus, multum à ſe auertiſſet animos eorum, incitamentum tamen illi furoris vel maximum erat vxor ſæuiſsima. Hæc placido hominis ingenio, & per ætatem iam manſuefacto iuueniles animos inſpirabat, ſæpius obtundens, quia ſi vir eſſet, non inultas iniurias acciperet, nec priori marito eius audacia ſe imparē gereret, quo & virtute & opulentia ſuperior eſſet, Rex accepto nuncio grauiter permotus, ingentes copias, & quæ pluribus etiam bellis ſatis eſſent, celerrimè contraxit: Tum verò epiſcopus Moguntinus tempus ſe accepiſſe ratus, quo per occaſionem publici belli priuatum in Thuringos odium vindicaret, infeſtiſsimus aderat, regem quàm atrociſsime rem agere inſtigabat.

inſtigabat,ipſe quoq; totis amicorum totis Moguntini epiſcopatus opibus cœpto annitebatur,non fefellit Thuringos efferatus in ſe animus epiſcopi,nec ipſi in eum mitiores ſpiritus gerentes,Legatos ad regem miſerunt, ſe nihil iniquum,nihil quod ſecus ſit moliri aduerſus eū, nec arma contra rempublicā ſuo conſilio aut fauore ſumpta eſſe, paratos ſe potius hoſtem publicum capitis quoq; ſui periculo expugnare, promptius autem ac deuotius id facturos eſſe,ſi decimationum leges priorum regum & epiſcoporum indulgentia ſibi ſtatutas, ratas inuiolatasq; fore pateretur, quòd ſi epiſcopus ad eos rem diuinam,non diuinis ſed humanis armis expugnatum veniret, & decimas iure belli ſibi extorquere vellet, quas nec iure eccleſiaſtico, nec lege forenſi potuiſſet,iam pridem ſe ſacramento obſtrictos,obligatosq; fuiſſe, vt raptores & prædatores multos non ſinerent, ſatius ſibi eſſe mori in bello quàm amiſsis patrum legitimis periuros viuere, rex ad hæc benignè reſpondit, auxiliumq; ſuum,ſi in fide permanerent,certiſsimos ſperare iuſsit,dehinc vbi res matura viſa eſt, infeſto agmine Thuringiam intrauit, duo ibi caſtella quibus Marchio præſidium impoſuerat,Bichelingun & Schidingen,alterum per deditionem, alterum manu expugnatum recœpit: Cæteris ilico admouendus erat exercitus, ſed Marchio aduertens nullo loco vel munitione ſuſtineri poſſe impetum regis,inciſa ſpe reſiſtendi, ſe ſuaq; omnia dedidit, Thuringi & ſi vt promiſerant erga regem & cauſam publicam deuoti fidesleſq; eſſent,in epiſcopum tamen Moguntinum hoſtilia pleraq; facere, probris & conuicijs in faciem laceſſere,milites eius dum prædas agerent facto grege ſæpius incurſare rapinam excutere,fundere,fugare, nonnullos deniq; miniſtros eius nec hos mediocri fortuna vel humili loco ortos,dum ab exercitu regis paulò longius prædatum abiſſent, comprehenſos ſuſpenderent. Iuſſum tamen eis eſt à rege facilè & contemptim,vt decimas darent,non quo recuſantibus vim ferre in animo eſſet, ſed ne non reddito promiſſo archiepiſcopum offenderet, Dedi Marchio aliquandiu habitus in cuſtodia, tandem adempta poſſeſsionum & redituum non modica parte dimiſſus eſt: Filius eius Dedi iunior patrem ea tempeſtate infeſtiuis acerbiusq; quàm alius quiſquam inſectatus eſt, ob eam rem exacto bello in ingenti gloria eſſe cœpit apud regem,egregiæ indolis adoleſcens,niſi ambitionis ſpiritu & præpropera dominandi cupidine præceps raperetur, is non multò poſt cum nocte quadam ad neceſsitatem naturæ ſeceſsiſſet, appoſito extrinſecus inſidiatore confoſſus in inguine, & occiſus eſt,quis necis eius author fuerit, non ſatis conſtat, quanquàm dolo nouercæ interfectum,vulgi ſermonibus paſsim iactaretur, illud haud dubiè liquet, monaſteria & eccleſias moriente eo magna formidine exoneratas eſſe, cum mentibus omnium certiſsima opinio inſediſſet, eum augendarum opum ſtudio non Deo, non homini parciturum, qui patri proprio non peperciſſet.

Imminente iam die qui ſcindendo regis coniugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus properabat, & ecce inter eundem comperit Legatum ſedis Apoſtolicæ ſinum Moguntiæ aduentum præſtolari, qui diſcidium fieri prohibebat, & epiſcopo Moguntino Apoſtolicæ animaduerſionis ſententiam minitetur, quòd tam nefariæ ſeparationis ſe authorem promiſerit, conſternatus ilico quod rem diu exoptatā perdidiſſet è manibus,pariter quo venerat in Saxoniam redire volebat, vix & ægre tamen amicorum conſilijs ſuperatus, ne principes regni fruſtraretur, quos ſumma frequentia ſibi Moguntiæ occurrere iuſsiſſet. Franconefurt abijt, ibiq; eos qui Moguntiæ conuenerant,ſtatuto die adeſſe iuſsit, quo dum frequentes veniſſent, Petrus Damianus, is legatus erat ſedis Apoſtolicæ, vir ætate & vitæ innocentia admodum reuerendus, mandata expoſuit Romani Pontificis, peſsimam rem & ab nomine Chriſtiano nedum ab regio multum abhorrentem eſſe, quam moliatur, ſi minus humanis legibus vel Canonum ſanctionibus terreretur, parceret ſaltem famæ & exiſtimationi propriæ, ne ſcilicet tam fœdi exempli venenum ab rege ſumpto initio totum commacularet populum Chriſtianum, & qui vltor eſſe debuiſſet criminum, ipſe author & ſignifer fieret ad flagitium, poſtremò ſi non flecteretur conſilijs, ſe neceſſario vim eccleſiaſticam adhibiturum, & canonum lege ſcelus prohibiturum, ad hæc ſuis ma-

 nibus

nibus nunquam Imperatorem conſecrandum fore, qui tam peſtilenti exemplo quantum in ſe eſſet, fidem Chriſtianam prodidiſſet. Tum verò in eum coorti omnes, qui aderant Principes, aiebant æqua cenſere Romanum Pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ ſuæ, & regij nominis maieſtatem tam turpis facti colluuione macularet, præterea ne parentibus reginæ cauſam defectionis, & iuſtam turbandæ reipublicæ occaſionem daret, qui ſi viri eſſent, cum armis & opibus plurimùm poſſent, tantam filiæ ſuæ contumeliam proculdubio inſigni aliquo facinore expiaturi eſſent: Hac oratione fractus magis quàm inflexus, ſi id inquit fixum obſtinatumq; eſt vobis, imperabo egomet mihi, feramq; vt potero onus, quod deponere non valeo, ita efferato magis per ſtudium concordiæ odio, annuit quidem vt in regni conſortium regina reuocaretur, ipſe tamen vt congreſſum eius conſpectumq; vitaret, adhibitis ſibi vix 40. militibus in Saxoniam concitus redijt, regina cum cætera multitudine & regni inſignibus paulatim ſubſecuta eſt, cumq; ad eum Goſlariam veniſſet, vix compulſus ille à familiaribus ſuis, vt ei obuiam procederet, ſatis ſuperq; pro conſuetudine eam benignè ſuſcepit, ſed protinus refrigeſcente amore ad ingenium ſuum, atq; ad priſtinum rigorem animi redijt, & quia conſilia ſcindendi coniugij ſæpè iam tentata non proceſſerant, ſtatuit deinceps communicato, cum ea ſolùm regni nomine ſic eam habere, quaſi non haberet.

Maxima eo anno vinearum omniumq; ſylueſtrium arborum ſterilitas fuit.

Meginuuardus abbas Hildenesheimenſis abbatiam ſuſcepit Augienſem, patefacto in eam ſibi per multam largitionem aditu.

Rumoldus Conſtantienſis epiſcopus maturæ admodum grauitatis vir obijt, cui Carolus ſucceſsit Magdaburgenſis canonicus, is à Clericis Conſtantienſibus primo benignè ſuſceptus eſt, ſed proceſſu temporis, dum pro libito ſuo magis quàm ex ratione rem gereret, indignantes clerici à communione eius ſe abſtinere cœperunt, propter ſymoniacam hæreſim, per quam epiſcopatum vſurpaſſe dicebatur, id quoq; ei crimini dantes, quòd pleroſq; eccleſiæ theſauros furtiuè abſtuliſſet, qua accuſatione Romam perlata, Romanus Pontifex mandata direxit Moguntino archiepiſcopo, ne vllo modò ab eo conſecraretur, donec in ſui præſentia cauſa diligentia ventilaretur.

Toloſæ epiſcopus obijt, cui Bibo cancellarius ſucceſsit, pro quo Adalbero canonicus Metenſis cancellarius eſt ſubſtitutus.

1070. Rex natalem Domini Friſingæ celebrauit.

Epiſcopus Moguntinus & Colonienſis & Babenbergenſis à domino Apoſtolico euocati, Romam venerunt, ibi epiſcopus Babenberpenſis accuſatus, quòd per ſymoniacam hæreſim, data pecunia, epiſcopatum inuaſiſſet, multa & precioſa munera Papæ dedit, & per hæc efferatam aduerſum ſe mentem eius ad tantam manſuetudinem reduxit, vt qui non ſine periculo honoris, & gradus ſui euaſurus putabatur, non ſolùm impunitatem criminis, quod obiectum fuerat conſequeretur, ſed etiam pallium & alia quædam archiepiſcopatus inſignia, à ſede Apoſtolica pro benedictione perciperet, Moguntinus archiepiſcopus vltrò ſe epiſcopatu abdicare, atq; in otium priuatæ conuerſationis ſecedere, magnopere cupiebat, ſed tam Romani Pontificis authoritate, quàm eorum qui præſentes erant, maturioribus conſilijs vix & ægrè abductus eſt à ſententia, Omnes in commune acerbè obiurgati, quòd ſacros ordines per ſymoniacam hæreſim venderent, & ementibus indifferenter communicarent, manusq; imponerent, tandem accepto ab eis iureiurando, quod hæc vlterius facturi non eſſent, in ſua cum pace dimiſsi ſunt.

Dux Lotharingorum Godefridus omnibus penè terris magnitudine ſuarum rerum geſtarum compertus & cognitus obijt, & Verdunis ſepultus eſt, cui filius eius Godefridus ſucceſsit, præſtantis quidem animi adoleſcens, ſed Gibboſus.

Vdalricus marchio Carentinorum obijt.

Rex paſcha in Hildenesheim celebrauit, ibi inter milites regis & milites epiſcopi ſeditio facta eſt, ſed milites regis in congreſsione ſuperiores facti, pleroſq; ex militi-

militibus epiſcopi peremerunt, captosq́; ſeditionis authores ex edicto regis in vincula coniecerunt.

Rex aſcenſionem Domini Quidelenburgi, Pentecoſtē Merſeburgi celebrauit.

Auguſtiſsimum in Quidelenburg templum, cum omnibus attiguis ſibi ædificijs, incertum diuina vltione an fortuita calamitate, incenſum, atq; in cineres redactum eſt.

Clarus eo tempore in palatio & magnæ in republica authoritatis erat Otto dux Baioariorum, ſed ſicut ſemper gloriam ſeqni ſolet inuidia, inuidentes ei pleriq́; homines nequam, qui malitiæ ſuæ, potentiam eius atq; immoderatam gloriam obſtare querebantur, ſolicitè opportunitatem ad opprimendum eum quærebant. Itaq́; quendam Egenen nomine, hominem ingenuum, ſed omni flagitiorum genere infamatum, in necem exitiumq́; eius ſubornauerunt, is crimen aduerſus eum detulit, quòd ſe ad occidendum regem precibus & pollicationibus multis, ſæpenumero ſollicitaſſet, atq́; in argumentum fidei gladium oſtentabat, quem ſibi ab eo in hos tam ſceleratos nefariosq́; vſus datum aſſerebat, ſi inficiaretur, paratum ſe quouis indicio verbis ſuis fidem facere, qua accuſatione vulgata, hi quos ratione communis commodi aliquando offenderat, omnes infenſi infeſtiq́; aderant, & iracundiam regis aduerſus eum inflammare ſumma vi, ſumma ope nitebantur, igitur rex enm Moguntiam cum cæteris principibus ad colloquium euocauit, quid delatum eſſet expoſuit, negauitq́; inducias in ſex hebdomadas dedit, vt calendas Auguſti Goſlariam veniens, obiectum crimen congreſſus cum accuſatore ſuo manu propria refelleret. Cum in hęc verba diſceſſum eſſet, cauſari principes de iniquitate conditionis cœperunt, nec bonum, nec æquum eſſe dicentes, vt homo nobiliſsimus, integerrimæ apud omnes exiſtimationis, nec vlla vnquam ſiniſtri rumoris macula attaminatus manum conferre iuberetur, cum homine ſceleratiſsimo, qui ſi quid ingenuitatis à parentibus accepiſſet, id per furta, per latrocinia, deniq́; per omnia viciorum probra iam dudum obliteraſſet, ille tamen & indignitate rei efferatus, & Deo innocentiæ ſuæ teſte & conſcio fretus, cum quouis etiam indigno, etiam præter natales ſuos pugnare malebat, quàm tanti ſceleris ſuſpitione teneri: Igitur die ſtatuta, ad proxima Goſlariæ loca, cum armata multitudine venit, miſsis ad regem nuncijs, mandauit, ſi ſibi tutò venire, ſi tutò cauſam dicere liceret, paratum ſe coram venire, & conditione, quam principes regni æquam iudicaſſent, crimeo cuius inſimulatus fuerat refellere, rex ad hæc atrociter & acerbè reſpondit, ſe ei nec in veniendo, nec in cauſa dicenda pacem aut ſecuritatem polliceri, id ſolùm expectare, vt iuxta condictum Goſlariam cominus veniret, & ſi quid de innocentia ſua præſumeret, conſerta cum aduerſario ſuo manu, æquiſsimo iudici Deo rem committeret, ni id faceret, ſe omiſſa legum diſsidentium ſimultate, relegato ſententiarum certamine, pro conuicto confeſſoq́; eum in tanti ſceleris immanitate habiturum. Relato ad ducem hoc reſponſo, nec tutum, nec ſatis honeſtum eius rationibus viſum eſt his, qui rectè ei conſultum cupiebant, vt ſic inflammatæ aduerſum ſe regis iracundiæ illudendum ſe, vexandumq́; obijceret, cùm ſibi integris ad hæc rebus & crimine nec dum comprobato, tutò coram venire non licuiſſet, quod tam iure cœli, quàm iure fori omnibus ſemper reis, omnibus in cauſis licuiſſet, ita inciſa ſpe veniæ, infectis rebus in ſua ſe recepit, ſatius putans quoad poſſet armis ſalutem tueri, quàm ad exſaturanda hoſtium ſuorum odia turpiter more pecudum iugulari, poſtera die rex principes Saxoniæ, quòd ex his oriundus eſſet, & hi propter priuatas inimicitias maximè inuiſum eum haberent, ſententiam ſuper eo rogauit, qui eum tanquam manifeſti criminis deprehenſum, reum maieſtatis indicauerunt, & ſi caperetur, capitali in eum ſententia animaduertendum fore decreuerunt, ilico amici regis ferro & igne perſequi eum ſinguli pro virili portione adgrediuntur, pleriq́; etiã nec fide erga regẽ, nec ſtudio erga rempub. nec vltione cuiuſquam priuatæ iniuriæ, ſed ſola rapinarum cupiditate arma contra eum capiunt, ita vndiq́; laxatis, imò ruptis irarum habenis, omnes in eum irruunt, prædia eius & poſſeſsiones alias diripiunt, vaſtant, incendunt, miniſtros eius a-

 grorumq́;

grorumq́; cultores,ſi quos ſors obtuliſſet ,obtruncant, lacerant, ingulant, ſic poſtremò præter modum modeſtiamq́; ira immoderatior debacchabatur,vt nec ab eccleſijs nec templis,quæ ille proprijs impenſis Deo conſtruxerat, hoſtilis ſæuitiæ impetus temperaret, deinde rex collecto exercitu egreſſus,extremam operi manum per ſe ipſum impoſuit,principes quos ei conſanguinitate vel alia neceſsitudine obnoxios nouerat,aut acceptis obſidibus,aut iure iurando ne ad eum deficerent obligauit, caſtellum eius Hanenſtein, à quo ad primùm ſtatim belli terrorem præſidium abductum fuerat funditus euerti iuſsit, alij caſtello,quod Teſenberg dicitur, exercitum iam admouerat,ſed hi qui intus erant, & ſi loci ſitu inexpugnabiles eſſent, & copijs omnibus quæ adminiſtrando bello neceſſariæ erant,affatim affluerent,vltro tamen ſe dedere,quàm ancipitem belli fortunam tentare maluerunt, relicto illic præſidio rex in vlteriora lòca ad demoliendas vxoris, quoq; eius poſſeſsiones exercitum abduxit,villas multas opibus & ædificijs ornatiſsimas incendit, bona diripuit, in mulieres & pueros,nam viri in montes & in ſaltus deuios ſe abdiderant, fœda & hoſtilia multa commiſit, tantaq́; in ea expeditione acerba & crudelia perpeſsi ſunt à rege proprio homines innocentes , & nulla ſaltem ſuſpitione criminis cuiuſquam infamati, vt nihil acerbius, nihil crudelius à barbaris perpeti potuiſſent , tandem dux Otto perdoluit, & calamitatum pondere ſuperata eſt conſtantia pacientiæ. Itaq́; aſſumptis ſecum ad tria milia viris electis, & omni militaris diſciplinæ ſtudio exercitatis, impetum in Thuringiam fecit, villas regalis fiſci rebus cunctis affluentiſsimas incendit, prædam multam abegit, & milites ſuos quorum pleroſq́; ad ſocietatem belli ſola ſpes rapinarum allexerat, hac primùm mercede ineſcauit, fidoſq́; ac firmos ſibi effecit,ita populabundus vltra Heſcheneunege peruenit, ibi confluentibus ad ſe agrorum ſuorum cultoribus, quibus milites regis præter miſeram vitam nihil reliquum fecerant, partem aliquam prædæ diſtribuit, verbera diuinæ animaduerſionis fortibus animis tolerare admonuit, & pro ſe quoniam arma ferre non poſſent, ſuppliciter ad Deum vota facere flagitauit, interea Thuringi, qui ſe ante aliquot annos ſacramento obſtrinxiſſent, ne latrones aut raptores inultos ſinerent, rerum ſuarum direptionibus exacerbati, ad arma conclamant, conglobatis properè ingentibus copijs, hoſtes eueſtigio inſequuntur, inuentiſq́; haud procul ab Heſcheneunege certamen inferunt 4. Nonas Septembris, nec diu anceps pugna fuit, nam his qui cum duce Ottone erant impigrè occurſantibus vix primam prælij procellam ſuſtinentes in fugam vertuntur, & alij in proximos montes & ſyluas euadere, alij pariter quo venerant citatis equis reuerti ſummo conamine nitebantur , haud ſatis auſpicato tentatam fortunæ aleam deteſtantes, ipſe deniq́; qui primo vt res certamini committeretur vehementiſsimus author incentorq́; fuerat Rutgerus comes, is nunc primus fugiendi author ac ſignifer apparebat, omniq́; vt vulgo dicitur, vento citacior, montes & colles modernus Idithun tranſmittebat. Trecenti plus minusuè in ea congreſsione ex Thuringis corruerunt , ex parte altera vnus occiſus, duo ſunt vulnerati , Dux Otto ſigno receptui dato, cum à cæde hoſtium vix & ægrè militem ſuum reuocaſſet, aliquandiu in eiſdem caſtris commoratus eſt, & vergente iam in veſperam die pleroſq́; principes exercitus ſui ſingulos in ſua cum pace dimiſit, ipſe adhibitis ſibi quantas res poſcere videbatur copijs , in vltiorem Saxoniam contendit, ibiq́; totam hyemem vſq; ad natalem Domini exegit, partim rapinis, & de deprædationibus victitans, partim ex poſſeſsionibus Magni comitis, quem belli periculorumq́; omnium ſocium & innocentiæ ſuæ deuotiſsimum aſſertorem habebat, is filius erat Ottonis ducis Saxoniæ, egregius adoleſcens , boni & æqui in pace ſupra annos ſuos ſeruantiſſimus, & in bello audacia & virtute militari nulli ſecundus. Perlato ad regē nuncio acceptæ in Heſcheneunege cladis , omiſsis rebus alijs Goſlariam concitus remeauit, nec inde vſquam ante natalem Domini abſceſsit , timens ſcilicet, ne tam charam, tanq; acceptam ſibi villam, quam pro patria ac pro Lare domeſtico Teuthonici regis incolere ſoliti erant, hoſtes per abſentiam eius, quod minitari, & crebris vſurpare ſermonibus dicebantur, in fauillas cineresq́; redigerent.

Adelbertus Vuormaciæ epiſcopus propria, vt fertur, craſsitudlne præfocatus interijt, cui Adalbertus ſucceſsit.

Kribo Diaconus frater Vuilhelmi & Ottonis Marchionum occiſus eſt à proprijs ſeruis ſuis, vir tam diuinis quàm ſecularibus literis apprimè eruditus, ſed propter laſciuiam morumq́; intemperantiam meritò bonis omnibus grauis & inuiſus.

Silueſtrium arborum eadem quæ priore anno ſterilitas permanſit, ſed vinearum tanta fertilitas fuit, vt pleriſq; in locis præ multitudine vix colligi vindemia poſſet.

1071 Rex natalem Domini Goſlariæ celebrauit, ibi per interuentum Rudolphi ducis Sueuorum Vuelf filius Azzonis Marchionis Italorum ducatum Baioariæ ſuſcepit, Is filiam Ottonis ducis Baioariorum vxorem duxerat, & per iuſiurandum altera iam vice matrimonio fidem dixerat, quandiu itaq; res tranquillæ erant, quandiu etiam bellum temere cœptum ſine grandi permutatione rerum ſedari poſſe ſperabat, maritalem vxori affectum & honorem deferebat, & cauſam ſoceri quantùm poterat armis & conſilijs tuebatur, at vbi animaduertit datam in eum eſſe ſententiam & bellum, iracundiamq́; regis magis indies aduerſus eum crudeſcere, leges omnes, vinculaq́; omnia, quibus viciſsim propinquitatem firmauerant abrupit, ſatius putans periurij crimen & violatæ fidei verecundiam ſuſtinere, quàm res ſuas florentiſsimas deſperatis ac perditis eius rebus admiſcere, & primò in tam trepidis rebus petenti auxilium denegauit, deinde filiam eius à complexibus ſuis & thori conſortio ſegregauit, patriq́; remiſit, poſtremò ad ipſum eius ducatū occupandum omnem operam intendit, nihil penſi habens, quantum auri, quantum argenti, quantum redituum ac poſſeſsionum ſuarum dilapidaret, dum modò quod cupiebat, aſſequeretur. Directus eſt ergo dolus in manu eius, & potuit & inualuit, cunctis deteſtantibus, quod clariſsimam atq; inopinatiſsimam in reipublicæ dignitatem tam fœda ambitione polluiſſet: Nouerat rex haud ſatis placiturum principibus Baioariæ, quòd hoc tum contra morem & ius, tum ipſis inconſultis factum fuiſſet, & propterea quantotius ire in Baioariam cogitabat, vt tumultum ſi quis fortè oriretur, per ſeipſum reprimeret, ſed è diuerſo haud neſcius erat, ſi ipſe longius abiſſet, hoſtes ilico in Goſlariam impetum facturos, & clariſsimum illud regni domicilium in cinerem redacturos, accepto à familiaribus ſuis conſilio, quoſdam Saxoniæ principes illic præſidij cauſa reliquit, & ipſe, ſicut inſtituerat, in Baioariam proficiſci parabat, interea dux Otto videns ſibi nihil iam ſpei reliquum eſſe, cuius & bona omnia flamma hoſtilis abſumpſiſſet, & ducatum alius in ſuam potiſsimum contumeliam inuaſiſſet, ſtatuit rem in extremum diſcrimen adducere, & cum rege vbi primùm copia fieret, collatis ſignis dimicare, itaq; montem qui dicitur Haſengun occupauit, vt is ſcilicet militibus ſuis quomodocunq; res in prælio cecidiſſent receptui foret, Eum & ſi natura & ſitu ipſo ſatis munitum, munitiorem tamen manu atq; opere fecit, ibiq́; conuecta ex circum iacentibus agris præda regem præſtolabatur, rex accepto nuncio nihil moratus quantas in ea trepidatione potuit copias ex Saxonia, ex Thuringia, atq; ex Haſsia celerrimè contraxit, cæteris principibus, qui longius aberant mãdauit, vt ſi forte res ſine mora & diuturnitate confici non poſſet, ſibi quã citius poſſent armata manu concurrerent, plurimũ eo tempore rex conſilijs vtebatur Eberhardi comitis, ſapientis admodum viri, is videns hoſtes ſic ad bella exercitatos, ſic ipſa iam deſperatione, quæ plærumq́; timidis etiam virtutem addere ſolet, efferatos, ſine magno detrimento reipub. nec vinci nec vincere poſſe, abijt ad ducem Ottonem, eumq́; per Deum obteſtari cœpit, ne ſe ſuosq́; in tantum diſcrimen præcipitaret, nec dum ei omnem ſpem veniæ, omnẽ reſpirandi facultatẽ ereptam eſſe, ſi de monte quem occupauerat, exercitũ abduceret, ſeq́; regi iuſtis conditionibus dederet, ſub iuramento ſe ei promittere, quod & veniã culpæ cuius inſimulatus fuerat, & omnium quæ iure belli amiſerat, reſtitutionẽ ei à rege impetraret. Annuente eo, rem ad regem detulit, & eum haud difficulter in ſententiã abduxit, quippe cũ tedere eũ iam belli cepiſſet, quod propter priuatũ hominis amorẽ à principibus per ingeniũ trahi, ac ſegniter geri videbat, pace per iuſiurandũ vtrinq́; firmata, induciæ datæ ſunt Ottoni duci vſq; in paſcha, vt Coloniam

veniens,

veniens, deditionem lege, quam principes æquam iudicaſſent, perficeret, inter has inducias, cum dux Otto exercitum ſingulos in ſua dimiſiſſet, Rether comes, partium eius haud leue momentum occiſus eſt ab hoſtibus, ſuis propter quaſdam priuatas ſimultates.

Saricho abbas Corbeienſis obijt, cui Vuerenher eiuſdem cœnobij monachus ſucceſsit.

Rex ſicut inſtituerat in Baioariam abijt, ibiq; compoſitis mediocriter, prout tum copia erat, regni negotijs, ad Rhenum redijt, caſtellum Hamerſtein, quod à ſuperioribus regibus iam olim dirutum fuerat, ſummo niſu inſtaurauit. Paſcha Coloniæ celebrauit, ibiq; rurſus Ottoni duci inducias vſq; in pentecoſten dedit, ex acta ſolennitate paſchali Leodium abijt, ibi ad eum vidua Balduuini comitis venit, regiæ maieſtatis patrocinium expetens contra violentiam improbitatemq; Rutberti fratris Balduuini, qui & fratrem prælio victum vita priuaſſet, & comitatum eius, expulſis vxore & liberis, tyrannica crudelitate occupaſſet: Non ingratum fortaſsis lectori fecero, ſi geſtæ rei hiſtoriam, quàm paucis potero, abſoluam, In comitatu Balduuini eiusq; familia id multis iam ſeculis ſeruabatur, quaſi ſancitum lege perpetua, vt vnus filiorum qui patri potiſsimum placuiſſet nomen patris acciperet, & totius Flandriæ principatum ſolus hæreditaria ſucceſsione obtineret: Cæteri verò fratres aut huic ſubditi, dictoq; obtemperantes in gloriam vitam ducerent, aut peregrè profecti, magis proprijs rebus geſtis florere contenderent, quàm deſidiæ ac ſocordiæ dediti, egeſtatem ſuam vana maiorum opinione conſolarentur, hoc ſcilicet fiebat, ne in plures diuiſa prouincia claritas illius familiæ per inopiam rei familiaris obſoleret, igitur cùm Balduuinus ſenior duos genuiſſet filios Balduuinum & Robertum, Balduuinum omnium quæ habebat hæredem inſtituit, Ruberto, vbi primùm ætas faciendis ſtipendijs matura viſa eſt, naues parauit, aurum, argentum & cæteras longinquæ profectionis impenſas affatim præbuit, iuſsitq; vt ad gentes exteras iret, & ſi vir eſſet, propria ſibi virtute regnum diuitiasq; pararet, ille patri acquieſcens, aſſumpta ſecum multitudine, qua regio prægrauari videbatur, nauem aſcendit, & in Galitiã ire, eamq; ſi votis Deus ſucceſſum annuiſſet, ſibi ſubdere cogitauit: cumq; poſt paucos dies ad ignota quædam littora applicuiſſet, & egreſſus in terram, ab incolis loci prædas agere cœpiſſet, illi ex omnibus partibus ad arcendam vim ilico armati conueniunt, facta congreſsione, eum, cum aliquandiu pugnam fortiter ſuſtinuiſſet, in fugam vertunt, fugientem vſq; ad naues perſequuntur, ſociosq; eius penè ad internicionem proſternunt, ipſe cum paucis vix fuga elapſus, ad patrem tantæ calamitatis nuncius redijt, à quo propter malè geſtas rei contumelioſè repulſus, alia rurſum via quomodo hac non ſucceſsiſſet, fortunam tentare adgreditur, omnia paratus, etiam extrema perpeti, vt maculam veterem factis recentioribus elueret. Reparatis nauibus, & numero militum inſtaurato, marinis iterum fluctibus ſe credidit, in regionem longinquam, vbi ſedem vaganti Deus oſtendiſſet, iter facturus, & ecce poſt paucos dies tempeſtate infeſtiſsima circumuentus, multis ſuorum naufragio amiſsis, ipſe nudus, omniumq; rerum egens, vix & ægrè in littus euaſit, dehinc aſſumpto plebeio habitu inter eos qui Hieroſolymam cauſa orationis pergebant, Conſtantinopolim ire parabat, vocatus eò crebris legationibus Nortmannorum, qui ſub Imperatore Conſtantinopolitano militabant, quiq; ei ſi illuc veniret totius Græciæ principatum pollicebantur, ſed Imperator Conſtantinopolitanus comperto hoc conſilio, omnia flumina, per quæ tranſitus in Græciam eſſe poterat, appoſitis cuſtodibus obſeruari fecit, vt deprehenſus ilico trucidaretur, ſic conatus cœptumq; eius irritum fuit: Tandem aduertens ſic infeliciter ſibi cedere quamcunq; viam tentaſſet, amplificandę gloriæ ſuæ, deinceps in perpetuum ab oppugnatione exterarum gentium animum auocauit, atque in Friſiam, quæ confinis eſt Flandriæ, cui Theodericus quondam comes, & poſt hunc Florentius frater eius, imperauerat, irruptionem fecit, Bis ibi commiſſo prælio victus ac fugatus eſt, tandem incolæ loci multis certaminibus exhauſti, cum animum eius vel ad mortem vel ad victoriam obſtinatum cernerent,

rent, vltro ſe ei dediderunt, quod vbi frater eius Balduuinus comperit, iam enim pater eius morbo ac ſenio confectus naturæ conceſſerat, armata multitudine his eum ſedibus proturbare magna vi, magno molimine parabat, cui cum exercitu aduentanti Rubertus Legatos obuiam miſit, obteſtans per Deum, vt ſe fratrem ſuum reminiſceretur, nec iura germanitatis, apud Barbaros quoq; ſemper ſacroſancta & inuiolata, pollueret, miſereretur potius peregrinationis, laborum & calamitatum in quibus totam ætatem ſuam detriuiſſet, gauderet ipſe beatus ſorte ſua, quod totam communis patris hæreditatem, quam iure gentium ſecum diuidere debuiſſet, ſolus ſine conſorte obtineret, ſe patris finibus extorrem, patérna hæreditate deſtitutum, ab ſumma gloria maiorum ſuorum ad vltimam egeſtatem coactum exteras gentes bello laceſsiſſe terras ac maria concitaſſe, nihil deniq; prætermiſiſſe, ne de portione paternæ ſubſtantiæ, quæ ſe contingeret, fratri moleſtus eſſet, nunc laboribus exhauſtum, aduerſitatibus defatigatum vix & ægrè paruiſsimo terrarum angulo inſediſſe, cuius nullam partem conſtet ad eius dominiū pertinere. Poſtremò id ſe animo fixum habere, nec à ſententia vlla vi, vlla neceſsitate abduci poſſe, vt hic aut inſtantis iam ſenectutis requiem, aut honeſtæ ſaltem mortis ſepulchrum ſit habiturus. Nihil ille his verbis motus, exercitum haud ſegnitet ad Friſiam admouebat, tum Rubertus neceſsitate compulſus armata iuuentute, quam ſecum lectiſsimam habebat, obuiam ei proceſsit, commiſſoq; prælio ex parte Balduuini multi occiſi, plures vulnerati, omnes in fugam verſi ſunt, quos dum ipſe loco pulſos ſiſtere, pugnamq; reſtituere ſummo conamine moliretur, in confertiſsimos hoſtium cuneos temere inuectus occiditur, cuius morte comperta Rubertus ilico in Flandriam irruptionem fecit, eamq; ſibi tanquam ex iure debitæ ſucceſsionis totam mancipauit. Filius erat Balduino impubis adhuc adoleſcens, & necdum armis militaribus maturus, is repentè & perempti patris & hoſtilis irruptionis atroci nuncio attonitus, ad regem Francorum Philippum nomine confugit, auxilium & necis paternæ vindictam expetens, eò quod pater eius tam ipſi quàm maioribus eius ſæpe in arduis rebus commodiſsimè affuiſſet, & ciuitates quaſdam ex his quas Rubertus occupauerat pro donatiuo ab eo accepiſſet. Ille rei indignitate grauiſsimè permotus, ſtatim temere & tumultuario tantùm milite collectum exercitum duxit in Flandriam, de magnitudine virium ſuarum & hoſtis imbecillitate nimium præſumens, ſed Rubertus quo viribus erat impar, eò magis vt rem aſtu tractaret intentus, ſimulato aliquandiu metu & fugiendi ſtudio, ex inſperato atq; ex inſidijs copias ſuas ſuper exercitum regis effudit, tantumq; eis terrorem incuſsit, vt abiectis armis fugiendo ſaluti conſulere ſumma ope conarentur. Filius Balduini cùm deinceps parum ſpei in armis Francorum poneret, aſſumpta matre ſua ad regem Teutonicorum Heinricum Leodij, vt prædictum eſt, tum temporis poſitum venit, opemq; eis aduerſus patrui violentiam ſupplex implorauit, atq; vt magis eum ſibi obnoxium faceret, comitatum Reginheri quondam Comitis cum caſtello munitiſsimo mons nomine, quæ ſcilicet prædia mater eius à priore marito ſuo dotis nomine acceperat, ſancto Lamperto tradidit, quæ rurſus episcopus Leodienſis duci Godefrido, ille itidem ipſi filio Balduini beneficij loco dedit, hoc rex quaſi pretio redemptus, epiſcopi Leodienſi atq; duci Gotefrido item alijs Lotharingiæ principibus precepit, vt in arduis rebus præſidio illi eſſent, & Rubertum ſi iniuſtè inuaſis ſedibus vltrò excedere nollet, vi & armis expellerent, qui protinus coadunato exercitu, in Flandriam profecti ſunt, ſed comperto quòd Rubertus cum rege Francorum iam in gratiam rediſſet, & expiata veteri contumelia firmum ſibi eum fidelemq; feciſſet, infectis rebus in ſua rediêre, temerarium iudicantes cum rege potentiſsimo priuatis viribus acie confligere, ſic Rubertus deinceps Flandriæ principatu in ſecuritate potiebatur.

Fratres de monaſterio proturbati, quotidie aures regias obtundebant pro repetitione monaſterij Malmendrenſis, quod abbati ereptum, rex conſilio Bremenſis epiſcopi, vt prędictū eſt, dono dederat Colonienſi archiepiſcopo, cūq; nihil ille preci bus, nihil lachrymis, nihil ipſa perurgentiū importunitate moueretur, inito conſilio

& vt

& vt fertur diuina reuelatione ad hoc faciendum incitati, oſſa beati Remacli leuant Leodium defertur, & rege celebri quodam loco conuiuium agente ſuper menſam ipſam apponunt, obſecrãtes per Deum, vt ſi minus filiorum, ſaltem patris tanti miſereretur, iam cum Chriſto regnantis, & de iniurijs ſuis quotidie ad tribunal æterni iudicis proclamationem facientis, cui niſi ſua reſtitueret, vltra ei propter penuriam rerum neceſſariarum militaturi non eſſent. Hoc ſupplicationis genere quod ad captandam beneuolentiam comparatum fuerat, rex verſa vice nimium efferatus, concitus ſe relictis epulis in palatium proripuit, & quo exemplo in Abbatem tam audacis facti incentorem animaduertere deberet, plenus irarum cogitabat, ſed ecce menſa cui ſuperpoſitæ erant ſacræ reliquiæ, diuina virtute confracta corruit, miniſtroq; regis haud obſcuri nominis viro crura pedesq; contriuit, qui pauló poſt exorata per interceſsionem beati Remacli pietate diuina, ita priſtinæ reſtitutus eſt ſoſpitati, vt ne cicatrix quidem in argumentum læſionis abolitæ relinqueretur, atq; ita deinceps per totam noctem, ſequentemq; diem, tanta circum ſanctum corpus coruſcabat miraculorum multitudo, vt corporali quodammodo proclamatione videretur beatus Remaclus ius ſuum expoſtulare, attonitus omnibus tantæ rei nouitate, rex timore vehementiſsimo correptus, ne fortè ſi cunctaretur cœleſtis in eum protinus vltio procederet, non ſolùm ablata reſtituit, ſed recentibus etiam donis pro munificentia regia magnificè cumulauit.

Hinc digreſſus Pentecoſten Halberſtat celebrauit, ibi Ottonem ducem cæterosq; ingenuos, qui cum eo arma contra rempublicam ſumpſiſſe arguebantur in deditionem ſuſcepit, principibusq; regni in cuſtodia habendos, & ſtatuto die ſibi reſtituendos commendauit.

Meginuuardus abbas Augienſis dignitate ſua vltrò ſe abdicauit, offenſus tum infeſtatione quorundam militum ſuorum, qui eum grauibus contumelijs affecerant, tum importunitate regis, qui frequentibus eum edictis vrgebat, vt prædia monaſterij, quæ tam eius quàm priorum Abbatum largitione dilapidata, vix iam in vſus fratrum ſufficere poterant, militibus ſuis in beneficium erogaret, in locum eius non per electionis oſtium, ſed per ſymoniacę hęreſeos cuniculum protinus irrupit Rubertus abbas Babenbergenſis, cognomento nummularius, annumeratis in ærarium regis mille pondo argenti puriſsimi. Hic ſordidiſsimis quæſtibus & vſuris, quas etiam priuatus adhuc in monaſterio exercuerat, infinitam ſibi pecuniam conflauerat, & propterea mortes epiſcoporum & abbatum anxia expectatione iam dudum ſuſpirauerat, cumq; eos diutius viuendo, vota ſua & effrenatæ ambitionis impetum, quo præceps rapiebatur, morari grauiter & impatientiſsimè ferret, eo vęſaniæ euaſit, vt præter occulta munera, quibus auriculariorum fauor redimendus erat, regi centum pondo auri promitteret, vt eiecto eximiæ ſanctitatis viro abbate Vuiderado ſibi abbatia Fuldenſis traderetur, & profectò quod nefariè concupiuerat, flagitioſiſsimè obtinuiſſet, niſi pauci quibus leges eccleſiaſticæ pecunia chariores erant, in faciē regi, ne id faceret obſtitiſſent, is pſeudomonachus, dicam expreſsius, vi doloris impulſus, is angelus Satanæ transfiguratus in angelum lucis, ita ſanctam & angelicam monachorum profeſsionem infamauit, corrupit, vitiauit, vt monachi noſtris temporibus atq; in his regionibus non innocentia æſtimentur, atq; integritate vitæ, ſed quantitate pecuniæ, nec quæratur in abbatibus eligendis, quis dignus præeſſe, ſed quis charius abbatiam poſſet emere, ita proprio huius inuento, nouo atq; infauſto huius aucupio hæc in eccleſiam introducta eſt conſuetudo, vt abbatiæ publicè vænales proſtituantur in palatio, ne quiſquam tanti vænales proponere queat, quin protinus emptorem inueniat, monachis inter ſe non de obſeruantia regulæ zelo bono, ſed de quæſtibus & vſuris ſcelo auaro contendentibus, ſed hæc vt dignè defleri poſsint pro magnitudine ſua & proprio volumine, & prolixiore opus habent tragœdia. Ad cœptum potius reuertamur: Aduocatus Augienſis monaſterij, poſtquam pecuniarium hunc abbatem aduenire comperit, & quanta largitione aditum ſibi in ouile Chriſti lupus rapax patefeciſſet audiuit, miſſa obuiam legatione denunciaui ei ſub interminatione ſalutis

propriæ

propriæ, ne intra poſſeſsiones Augienſis monaſterij præſumeret accedere, alioquin occurſurum ſe & armata manu vindicaturum in libertatem, quos ipſe tam caro mercimonio emiſſet in ſeruitutem. His ille andıtis nimium animo couſternatus eſt, tum propter grauem iacturam pecuniarum ſuarũ, tum propter ereptum ſibi tanquam de faucibus, cni diu anxiè inhiaſſet, honorem. Et primo quidé animũ induxerat rem armis experiri, &, vt dici ſolet, ignem gladio ſcrutari, hoc eſt ſymoniacam hæreſim homicidijs cumulare: Sed aſſerentibus his qui cum eo erant, ſupra vires ſuas eſſe negotium, confuſo vt dignum erat & confecto animo abijt in poſſeſsiones fratris ſui, præſtolaturus ibi qnos exitus tam triſtibus inicijs ſors eſſet allatura. Nam abbatiam Babẽbergenſem interea ſuſceperat Ecebertus Gorzienſis diſciplinæ Monachus. Ad cuius ingreſſum, omnes protinus fratres, quos prior illi Abbas ſuis, hoc eſt, mercatoriæ atque vſurariæ artis diſciplinis inſtituerat, & quaſi filios pater in vitam moresque ſuos pedibus, vt dicitur ire, docuerat, tanquam folia quæ vento raptantnr diffugerunt.

Carolus cni Rex Conſtantienſem Epiſcopatum dederat, aſsiduis proclamationibus pro ordinatione ſua ſedem Apoſtolicam appellabat. Econtra fratres Conſtantienſes obſtinata contentione obluctabantur, ne contra canonum inſtituta is, qui pręter ſimoniacam hæreſim furti quoque inſimulatus fuerat, ſibi Epiſcopus ordinaretur. Papa cum ei moleſti eſſent, cognitionem cauſæ à ſe ad Archiepiſcopum Moguntinum reiecit, iuſsitque vt vtriſq; vocatis ad ſynodum rem diligentiſsimè ventilaret, & ſi crimima qnę obijciebantur refellere non poſſet, nulla eum ratione conſecraret. Hac de cauſa ſynodum Archiepiſcopus Moguntiæ indixit in menſem Auguſtum. Rex concertatiouem hanc iniquo valde animo ferebat, propter amicitiam Caroli, & plurima ſeruitia quibns etiam in re familiari plerunque ſibi commodiſsimè affuerat, & idcirco munera ſua rata ei manere cupidiſsimè volebat. Vnde Moguntino Archiepiſcopo grauiter ſuccenſebat, quòd non ſtatim eum contemptis obſtrepentiũ fratrum ſimultatibus ordinaſſet. Sed ille immobilis perſiſtebat in ſententia, illud pręſe ferens, quam terribiliter anno ſuperiore à Papa pro ſimili cauſa obiurgatus fuiſſet, & quam vix & ægrè ſine damno gradus ſui euaſiſſet, & quod poſt ea recentibus literis ſedis Apoſtolicæ, ne ſine diligentiſsima diſcuſsione manus illi imponeret, commonitus fuiſſet. Itaq; inſtantibus iam Kaleudas Auguſti, Rex Moguntiam properabat, cupiens ipſe in diſcnſsione tanti negotij cum Archiepiſcopo cognitor aſsidere. Inter eundum Herueldiam venit. Inde digreſſus die poſtera in villam, quę dicitur Vtenhuſen, prandendi gratia dinertit. Cumqne refecti iam feruentiſsimo accelerandi itineris ſtudio certatim omnes caballos repeterent, accidit, vt Lupoldus quidam de Merſpurg Regi cariſsimus, cuius opera & conſilijs ſamiliariſsimè vti ſolitus erat, caballo forte laberetur, & proprio mucrone transfoſſus illico expiraret. Cuius calamitas intolerabili dolore & mœſtitia regem confecit, ſtatimque Herueldiam reportatum in medio Eccleſiæ cum magnifica funebris officij pompa ſepeliuit. XXX. quoque manſos pro anima eius monaſterio contradidit in loco qui dicitur Mertenefelt. Notatum autem eſt hunc ipſum gladium fuiſſe, quo famoſiſsimus quondam rex Hunnorum Attila in necem Chriſtianorum atque in excidium Galliarum hoſtiliter debacchatus fuerat. Hunc ſiquidem Regina Vngariorum mater Salomonis Regis duci Baioariorum Ottoni dono dederat, cum eo ſuggerente atq; annitente Rex filium eius in regnnm paternum reſtituiſſet. Cnmque eum dux Otto filio Dedi Marchionis Dedi iuniori in argumentum pignusque indiuiduæ dilectionis ad tempus præſtitiſſet, illo vt prædictum eſt perempto, Regi & per Regem Lupoldo huic caſu obuenerat. Vnde pleriqne ducis Ottonis fautores diuino hunc iudicio per eum, qui ducis Ottonis fuiſſet, gladiũ occiſum interpretabantur, eo quod ad illum perſequendũ & de palacio eijciendum is potiſsimum Regem inſtigaſſe diceretur. Legitur autem de hoc gladio in geſtis Getarum, qui & Gothi dicuntur, quòd Martis quondam fuerit, quem bellandi præſidem & militarium armorum primum repertorem gentiles mentiebantur, eumqne poſt multa tempora paſtor quidam in terra leuiter abſconſum deprehenderit ex ſanguine bouis cuius pedem dum in gramine paſceretur vulnerauerat, isq; eum Attilæ

Regi detulerit, diuinatumq́ue illi fuerit omnium tunc temporis aruſpicum reſponſis, quòd gladius idem ad iuteritum orbis terrarum atq; ad perniciem multarum gentium fatalis eſſet: Quod verum fuiſſe oraculum, multarum nobiliſsimarum in Gallijs ciuitatum hodieque teſtantur excidia, in tantùm, vt gladius ipſe vindex iræ Dei ſiue flagellum Dei à barbaris quoque diceretur. Hæc quoniam gladij huius mentio inciderat, per exceſſum ſint dicta.

Rex magnificè ac regaliter curato funere, Moguntiam ſicut inſtituerat properauit. Cumq́; ſtatuta die in ſyuodo cum Epiſcopis aſſediſſet, aderat Carolus, aderant & fratres Conſtantieuſes, magnam ei molem criminum obiectantes, contra quos Rex quantum ſalua verecundia poterat, dedita opera nitebatur, & modò obiecta purgare, modò poudus obiectorum, quæ non poterat purgare, callidis ſermonibus conabatur attenuare, plerumq́ue & iam inſtantium ac perurgentium procacitatem verbis durioribus corripiebat, ac frontis impudentiam oppoſita authoritatis ſuæ maieſtate refringere tentabat. Primum & ſecundum diem in hoc negotio inſumpſit. Cumq́; accuſatorum cõſtantiam uec veritate reſponſionis, nec arte dictionis eludere poſſet, ad vltimum probatis quæ obiecta fuerant criminibus baculum Epiſcopalem ab eo recepit. Verbis tamen exquiſitiſsimis mœſtitiam eius conſolabatur, promittens, quòd dum primùm ſibi opportunum fieret, benigna vice hanc calamitatem ei compenſaret. Ipſis diebus Regina, quæ vua cum Rege Moguntiæ aderat, filium peperit, ſed is baptizatus ſtatim obijt, delatusq́ue in Hartesburg, ibi ſepultus eſt. Epiſcopatum Conſtantienſem Rex Ottoni Cauonico Goſlarieuſi dedit, recentisq́; calumniæ exemplo couterritus, confeſtim eum couſecrari fecit, ne quis ſcilicet aduerſus eum ſcrupulus denuo per dilationem conſecrationis oriretur.

Inter ducem Polonorum & ducem Beheimorum infeſtiſsima diſſentio erat, propter quod eos Rex in ciuitatem Miſene autumnali tempore euocatos durius corripuit, & vt deinceps ſuis ſiuguli terminis contenti eſſent, uec ſe viciſsim temerarijs incurſionibus laceſſerent, ſub obtentu regię maieſtatis pręcepit, alioquin ſe hoſtem & viudicem experturus foret, qui prior alteri arma intuliſſet.

Hoc anno Colonienſis Archiepiſcopus expulſis de Salefelt Canonicis vitam illic inſtituit monaſticam, miſsis eo de Sigeberg & de ſancto Pan-taleone Monachis. Quo in tempore & ego illhuc veni, conferre cum eis de ordine & diſciplina monaſterialis vitę, eo quod magna quædam & præclara de illis vulgi oppinione iactarentur. Deniq;, ſicut vulgo aſiduitate vileſcunt omnia, & popularium animi nouarũ rerum auidi magis ſemper ſtupent ad incognita, nos quos viu uouerant, nihili æſtimabant, & hos quia nouum inuſitatumq́; aliquid præferre videbantur, non homiues ſed Angelos, non carnem ſed ſpiritum arbitrabantur. Et hæc opinio Principum quàm priuatorum mentibus altius preſsiusq́; inſederat. A quibus ad populum deriuatus rumor tantum terroris pleriſq́; in hac regione monaſterijs iniecit, vt ad ingreſſum illorum alias XXX. alias XL. alias L. Monachi auſterioris vitæ metu ſcandalizati de monaſterijs abſcederent, ſatiusq́ue ducerent de ſalute animæ in ſeculo periclitari, quàm ſupra virium ſuarum menſuram vim facere regno cœlorum. Et reuera non immeritò Dominus ſuper noſtrates monachos deſpectionem effundere videbatur: Nam quorundam pſeudo monacborum priuata ignominia uomen monachorum vehementer infamauerat, qui omiſſo ſtudio diuinarum rerum totam operam pecunijs & quæſtibus inſumebant. Hi pro abbatijs & Epiſcopatibus aures principum importunè obtundebant, & ad honores Eccleſiaſticos non via virtutum, vt maiores noſtri conſueuerant, ſed per ambitionis præruptum, & malè partarum pecuniarum profuſionem graſſabantur. Deuiq; in coemptionem exigui bonoris aureos montes quotidie promittebant, ſecularesq́; emptores largitionis ſuæ immoderantia excludebant, nec venditor tantum audebat expoſcere, quantum emptor paratus erat exſoluere. Mirabatur mundus vnde tantus pecnniarum ſcateret fluuius, vnde Crœſi & Tantali opes in priuatos homines congeſtæ fuiſſent, & eos potiſsimum homines, qui crucis ſcandalum & paupertatis titulum præferreut, & pręter ſimplicem victum & veſtitum nihil rei

famdiari

familiaris habere ſe mentirentur. Iſta dominici agri zizania hæc vineæ Dei arida ſarmenta & ſtipula æternis ignibus præparata totum ſacri gregis corpus quaſi tabe quadam infecerant, & ſecundum Apoſtolum modicum fermentum totam corruperat maſſam, ita vt omnes ſimiles æſtimaremur, nec eſſe in nobis putaretur, qui faceret bonum, non eſſe vſq; ad vnum. Propter hoc Principes regni ad inſtituendam in Gallijs diuini ſeruitij ſcholam Tranſalpinos monachos euocabant. Noſtrates autem quicunque in illorum inſtituta vltro concedere noluiſſent de monaſterijs cum ignominia eijciebant. Ego tamen vt prædixi ad eos veniens, & per XIIII. hebdomadas apud eos partim in Salefelt, partim in Sigiberg cōmoratus, animaduerti noſtras quàm illorum conſuetudines regulæ ſancti Benedicti melius congruere, ſi tam tenaces propoſiti, tamq; rigidi paternarum noſtrarum traditionum æmulatores vellemus exiſtere.

Archiepiſcopus Moguntinus à feſtiuitate ſancti Michaëlis vſque in pentecoſten mala valeualetudine laborabat, ita, vt etiam deſperaretur à medicis, & de ſucceſſione eius plerique intentiſsimis ſtudijs ſatagerent.

Carolus quem ab Epiſcopatu Conſtantienſi deiectum ſupra diximus, regreſſus ad Magdaburgenſem diœceſim VI. Kalendas Ianuarij obijt.

1072 Rex natalem Domini VVormaciæ celebrauit, inde peragrata aliquanta regni parte Goſlariam regreſſus, totam ibidem quadrageſimam exegit.

Burchardus camerarius Archiepiſcopi Moguntini Epiſcopus ordinatus eſt in Baſilea.

Primus tunc in palatio erat Adalbertus Bremenſis Archiepiſcopus qui triumphatis æmulis ſuis, qui cum ante aliquot annos de palatio eiecerant, ſolus nunc Rege fruebatur, receptus non modò in gratiam & familiaritatem, ſed penè in regni conſortium & omnium, quæ publicè vel priuatim agenda erant, ſocietatem. Ita regem callidis ſubreptionibus ſuum fecerat. Sed is morbo & ætate exhauſtus, cùm diu per exquiſitiſsimas medicorū operas morti obluctatus fuiſſet, quaſi naturam arte eludere poſſet, mediante quadrageſima XVI. Kalendas Aprilis, debitum conditioni perſoluit, & pertinacibus odijs hominum, quod nunquam potuerat viuendo, tandem aliquando ſatis fecit moriendo. Erat planè vir admirandæ compunctionis, & potiſsimum dum ſalutarem Deo hoſtiam immolaret totus in lachrymas effluebat. Virgo quoq; vt ferebatur ab vtero matris permanebat. Sed has in eo virtutes nimium in oculis hominum morum inſolentia & iactantiæ leuitas obfuſcabant. Corpus eius ex Goſlaria in ſedem Epiſcopatus ſui delatum atque ſepultum eſt.

Rex Palmas Coloniæ, Paſcha Traiecti celebrauit. Vbi dū ei populus vehementer obſtreperet pro iniurijs & calamitatibus, quibus paſsim per totum regnum innocentes obprimebantur, pupilli & viduæ diripiebantur, monaſteria & Eccleſiæ vaſtabantur, & ruptis iniquitas habenis in omne quod voluiſſet facinus impunè bacchabatur. Permotus tandem vel ipſa rei acerbitate vel proclamantium importunitate, annitentibus in hoc ipſum cunctis regni principibus, exorauit Colonienſem Archiepiſcopum, vt poſt ſe rerum publicarum adminiſtrationem ſuſciperet. Diu ille reſtitit petenti, partim memoria veterum iniuriarū, partim quia homo totus in Deum ſuſpenſus, diuinis quàm ſecularibus negotijs implicari maluiſſet. Superatus tamen vnanimitate poſtulantium, priuatum commodum publico poſtpoſuit.

Tum primum reſpublica in priſtinum ſtatum dignitatemque reformari cœpit, frenaque iniecta ſunt vaganti vſq; ad id tempus licentiæ. Nam cùm rex omnem cauſarum cognitionem à ſe ad Archiepiſcopum tanquam ad patrem ac ſalutis ſuæ tutorum reijcere ſoleret, ille nec gratia cuiuſquam, nec odio à iure ad iniuriam vnquam abduci poterat, ſed iudicabat omnia ſicut ſcriptum eſt, ſine perſonarum acceptione, nec conſyderans perſonam pauperis in iudicio, nec honorans vultum potentis. Diuites ſi qui per potentiam pauperes oppreſsiſſe delati fuiſſent, ſeueriſsima animaduerſione caſtigauit, caſtella eorum quæ malè agentibus perfugium erant, funditus euerti iuſsit, pleroſq; ex ipſis & genere & opibus clariſsimos in vincula coniecit. Inter quos illum noſtra ætate nominatiſsimū Egenen, qui duci Baioariorum Ottoni calamitatis

tantæ cauſa extiterat, cum plurima aduerſus eum pro priuatis iniurijs & de prædationibus faciem Regis interpellaſſent teneri fecit, eumq; catenis oneratum, plerunque ad ſpectaculum vulgi deduci iuſsit, ad gratificandam ſcilicet popularium animis regiam ſeueritatẽ. Poſtremò eo moderamine, ea induſtria, atq; authoritate rem tractabat, vt profectò ambigeres, pontificali eum an regio nomine digniorem iudicares, atque in Rege ipſo qui in cultu atq; ſocordia penè præceps ierat, paternam virtutem & paternos mores breui exſuſcitaret.

Rex Aquiſgrani profectus, ſanctum Speum confeſſorem, & brachium iuſti Symeonis, cuius mentio eſt in Euangelio, & caput Anaſtaſij monachi & martyris, aliorumq; ſanctorum reliquias ibi accepit, atq; in Harteſpurg tranſtulit. Treueris quoq; apud ſanctum Paulinum XII. corpora ſanctorum Thebeæ vt putatur legionis reperta ſunt, quorum hæc nomina in tabulis plumbeis conſcripta ibidem reperta ſunt, Palmatius, Tyrſus, Maxentius, Conſtantius, Creſcentius, Iuſtinus, Leander, Alexander, Sother, Hormiſta, Papirius, Conſtans, Iouianus. Dumque ex crypta vbi ſancti pauſabant terra portaretur, os quoddam incautè proiectum, ſanguinem fudit non modicũ, & vſq; hodie permanet ſanguinolentũ. De paſsione eorum hæc ad nos ab ipſis Treuerenſibus ſcripta perlata ſunt: Rictiouarus Maximiani imperatoris præfectus legionem Thebæam iuſſu ipſius circumquaq; perſecutus, Treuerim propter ipſos IIII. nonas Octobris eſt ingreſſus, & eadem die occidit ibi ducem eiuſdem legionis Tirſum cum omnibus comitatibus ſuis. Sequenti autem die Palmatium Treuericæ ciuitatis conſulem & patricium cum omnibus eiuſdem ciuitatis principibus interfecit. Tertia verò die cædem exercuit in plebe ſexus vtriuſque. Horum autem martyrum corpora innumerabilia in ſancti Paulini Archiepiſcopi iacent Eccleſia.

Rex aſcenſionem Domini Goſlariæ, pentecoſten Magdaburg celebrauit. Vbi Adelberto Bremenſi Archiepiſcopo in quadrageſima, vt prædictum eſt defunctò ſucceſſorem conſtituit, Lienarum optimæ ſpei iuuenem & omnium liberalium artium peritia adprime inſignem. Ibi quoque Otto dux Baioariorum poſt integrum annum deditionis ſuæ gratiam Regis recepit, data vel Regi vel his qui Regi pro eo ſuggeſſerant non modica portione prædiorum ſuorum.

Rex in natalem ſancti Iacobi VVormaciæ occurrit matri ſuæ Agneti imperatrici de Tranſalpinis partibus redeunti. Vbi ſex aut eo amplius annos iam demorata fuerat, ſub nimia auſteritate vitam inſtituens, adeò vt communem humanarum virium menſuram excederet, ieiuniorum ac vigiliarum patientia. Reuerſionis autem eius in Galliam hæc cauſa erat, Rudolphus dux Sueuiæ ab his qui ei male conſultum cupiebat accuſatus apud Regem fuerat, quod iniquum aliquid contra Regem contraque rempublicã moliretur, propter quod aſsiduis legationibus ad Curtem regiam vt cauſam diceret accerſiebatur. Sed illi licet ab culpa remotiſsimum ſe ſciret, conterritus tamen ducis Baioariæ Ottonis recenti exemplo & aliorum quorundam quos Rex præcipitata ſententia abſq; diſcuſsione legitima damnauerat, temerè in periculum ſe dare nolebat. Cumq; eſſet imperatrici ob vetus meritum ſuum acceptiſsimus, propinquitate etiam deuinctus propter filiam eius, quæ ei, vt prædictum eſt, nupſerat, ſed intra paucos dies celebratæ coniunctionis deceſſerat, miſit, eamq; obnixis precibus in Galliam euocauit ad ſedandam, quæ oriebatur inteſtini belli tempeſtatem. Nam firmiter apud ſe ſtatuerat, ſi pax non cõueniſſet, armata potius manu quoad poſſet ſalutem tueri, quam probris & contumelijs deformandum regiæ ſe tradere potentiæ. Imperatrix quanquàm cuncta ſeculi negocia religionis obtentu in perpetuum abiuraſſet, nec à propoſito tamen ſuo nimium abhorrere, nec ab Eccleſiaſtica functione alienum fore iudicauit, ſi viro optimè erga ſe merito in anguſtis rebus opem ferret, & filio iuueniliter tumultuanti modum imponeret. Venit itaq; Vuormatiam ampliſsimo ſtipata numero abbatum & monachorum, & prædictum ducem, cum interpoſita fide Colonienſis & Moguntini Archiepiſcoporum coram veniſſet omni criminis ſuſpitione abſoluit, ſtatimq; cõpoſitis propter quæ venerat, à filio abſceſsit, vt non tam carnali affectione quàm cõmunis cõmodi ratione ad hanc ſecularis negotij adminiſtrationem

tionem ſe adductam liquidò cunctis patefaceret. Dux quoque à Rege dimiſſus in pace, protinus ſe in ſua recepit, certum tenens non ex integro abolitas ab animo Regis inimicitias, ſed ademptam interim nocendi facultatem eſſe. Ibi etiam Hugo Cloniacenſis abbas, qui cum imperatrice eo aduenerat Ruberto Augienſi abbati Romani Pontificis mandata & literas detulit, quòd ſcilicet Apoſtolicæ ſedis anathamate de corpore Eccleſiæ præciſus eſſet, quòd omne ei diuinum officium præter pſalmodiam interdictum eſſet, quod omnis ei in pertetuũ ad abbatiam Augienſem vel ad aliquam dignitatem Eccleſiaſticam acceſſus occluſus eſſet, propterea quod de Symoniaca hæreſi inſimulatus, & vt obiectum crimen purgaret, ad ſynodum ſecundò ac tertiò vocatus venire diſtuliſſet. Ita ille compulſus à Rege baculnm paſtoralem, quem non vt paſtor, ſed vt mercenarius vſurpauerat, multa cum amaritudine reddidit. Clara & celebris valde his temporibus per Gallias erat memoria ſancti Seboldi in Nurnberg, & ſancti Hemerad in Haſengun, & magno populorũ cõcurſu quotidie frequentabantur propter opitulationes, quæ diuinitus illhic languentibus ſæpenumero cõferebantur.

Archiepiſcopus Moguntiuus in natiuitate ſanctæ Mariæ Moguntia egreſſus, cum in Galliciam quaſi orationis cauſa profectionem ſimulaſſet, iu Cluniacenſi monaſterium ſeciſsit, dimiſsisq́; his qui vna venerant, abdicatis etiam omnibus quæ habebat, ſtatuit ibi deinceps priuatus ætatem agere, atque ab omni ſecularium negotiorum ſtrepitu ſub voluntariæ paupertatis titulo in perpetuum feriari. Sed breui perſtitit in propoſito, reuocante eum tam clero quàm populo Moguntiacenſi, vix & egrè abſtractus de monaſterio, in natalem ſancti Andreæ Apoſtoli Moguntiam redijt, atq; opus arduum quàm præcipitanter arripuerat, tam præcipitanter, quoniam communi omnium ſententiæ obluctari non poterat, deſeruit.

Ruthardus abbas Herueldenſis Menſe Ianuario ægrotare cœpit, & ſic per annum continua ægritudine decoctus, cum euaſurum ſe deſperaret abbatia & paſtorali dignitate, quam per infirmitatem adminiſtrare uon poterat. III. Id. Decembris vltro ſe abdicauit, anno poſtquam abbati Meginhero ſucceſſerat tertio decimo iam exacto. Succeſsitq́ue ei protinus ſecundum ipſius poſtulationem. H. eiuſdem cœnobij Monachus.

Adalbero Metenſis Epiſcopus obijt, cui Herimannus Leodienſis præpoſitus ſucceſsit.

1073 Rex natalem Domini Babenberg celebrauit. Ibi Bertoldo duci Carnotenſium ducatum ſine legitima diſcuſsione abſenti abſtulit, & Marcuuardo cuidam propinquo ſuo tradidit. Rudolphus quoque dux Sueuorum tumultum aliquem reipublicæ machinari formidabatur. Sed diſcurrentes vtrinq́; frequentes legati, & illum, ne præcipitanter in arma prorueret, & Regem ne cunctantem obſtinata importunitate laceſſeret, ſalubri moderamine retinebant. Ibi quoque Colonienſis Archiepiſcopus offenſus his quæ plurima præter æquum & bouum fiebant in palatio, petijt à Rege vacationem deinceps dari ſibi à rerum publicarũ adminiſtratione, cauſatus in ſenium iam vergentem ætatem, & laborioſis regni negocijs minus minusq́; in dies ſufficientem. Quod rex haud difficulter annuit, quia prauis libidinibus ſuis & iuuenilibus ineptijs iam dudum animaduerterat eum grauiter offendi, & plerumq́; quantum ſalua regia dignitate poterat, pro virili portione obniti. Is ergo vbi ſe in ſua recepit, Rex tanquam ſeueriſsimo pædagogo liberatus, ſtatim in omnia genera flagitiorũ ruptis omnibus modeſtiæ & temperantiæ frenis præcipitem ſe dedit. Montes omnes colliculosq́ue Saxoniæ & Thuringiæ caſtellis munitiſsimis extruxit, præſidiumq́; impoſuit. Quibus cum victui neceſſaria minus ſufficereut, permiſit vt ex proximis villis & agris hoſtili more prædas agerent, & ad ipſa caſtella munienda circumquaq́ue manentes cogerent, & impenſas affatim conuectare & per ſe ipſos ſeruili manu deſudare. Verùm ne manifeſtæ tyrannidis notaretur, ſi contra innocentes atque in regnũ proprium tam barbara crudelitate graſſaretur, vt impietatem ſuam quadam religionis ſpecie palliaret, Archiepiſcopum Moguntinnm modis omnibus inſtigauit, vt decimationes Thuringiæ ſicut ante plures annos inſtituerat exigeret, pollicens ſe ei in

exigendo ſumma ope affuturum, & dicto obtemperare nolentes regia maieſtate coacturum, ea tamen pactione, vt ipſarum decimationum partem ſibi, quæ & regiæ magnificentiæ & tanto labori ſuo digna foret, tribueret. Ita Epiſcopus vaniſsima ſpe animatus, ſynodum indixit in Erphesfurd VI. Id Martij. Statuto die aderat Rex, aderat Archiepiſcopus, ſtipatus vterque magno grege Philoſophorum imò Sophiſtarum, qnos ex diuerſis locis ſummo ſtudio conſciuerant, vt Canones ſibi non pro rei veritate ſed pro Epiſcopi voluntate interpretarentur, & cauſam eius quomodo veris non poterant, ſophiſticis allegationibus roborarent. Aſsidebant ergo cum Rege & Archiepiſcopo Moguntino Hermannus Babenbergenſis Epiſcopns, Hecel Hildesheymenſis Epiſcopus, Eppo Citicenſis Epiſcopus, Benno Oſenbruggenſis Epiſcopus. Qui non ad diſcutiendam iuxta Eccleſiaſticas leges cauſam fuerant euocati, ſed vt id quod Rex volebat arte dictionis & ſententiarum pondere poſtremo quaqua poſſent ratione & conſilio obtinerent, quanquam plerique eorum id quod Rex moliebatur vehementiſsimè improbarent, ſed ne liberè quod ſentiebant, eloquerentur, & Regis terrore & priuata Archiepiſcopi amicitia inhibebantur. Habebat præterea rex circa ſe armatorum copias non modicas, quibus eos, ſi qui forte negotinm interturbare conarentur, militari mann coerceret. Thuringorum ſpes & fiducia potiſsimum in abbate Fuldenſi & abbate Herueldenſi nitebatur, quod hi Eccleſias decimales plurimas & prædia infinita haberent in Thuringia, & hi ſi cauſa cecidiſſent ſibi vna cadendum eſſet. Qui publica diſcuſsione interpellati pro decimarum redditione, primò per Deum rogabant Archiepiſcopum, vt antiquitus tradita monaſterijs ſuis legitima rata inconuulſaque manere ſineret, quæ & ſedes Apoſtolica & veteribus & recentibus ſcriptis crebrò ſibi firmaſſet, & præceſſores eins Moguntini Pontifices ſnmmi ac ſanctiſsimi viri vſque ad Luipoldum Epiſcopnm nunquam infringere tentaſſent. Id atroci reſponſo Archiepiſcopus repulit, ſcilicet præceſſores ſuos ſua ætate pro ſuo arbitratu Eccleſiæ Dei moderatos fuiſſe, eoſque rudibus in fide auditoribus & penè adhuc neophytis lac potum dediſſe non eſcam, & ſapienti diſpenſatione multa indulſiſſe, quæ proceſſu temporis, dum in fide conualuiſſent, ſucceſſorum ſuorum induſtria reſecari vellent. Se autem iam adulta vel potius ſeneſcente Eccleſia ſpiritualia comparare ſpiritualibus, nec iam paruulis lac ſed perfectis ſolidũ cibnm miniſtrare, atq; à filijs Eccleſiæ leges Eccleſiaſticas exigere. Proinde eſſe eis aut ab vnitate Eccleſiæ ſecedendum, aut legibus Eccleſiæ æquanimiter adquieſcendum, Tnm illi rurſus per Deum orare, vt ſi in Romani Pontificis authoritate, ſi in Caroli aliorumque imperatorum priuilegijs, ſi in præceſſorum eius Moguntinorum Pontificum indulgentia, nihil ſibi præſidij aut ſpei reliquum eſſet, ipſarum ſaltem decimarum eam ipſe partitionem fieri ſineret, quam & canonum ſcita æquam iudicaſſent, & cateræ per orbem terrarũ Eccleſiæ vſitatam haberent, ſcilicet vt quarta parte ipſe pro ſuo ſuorumq; miſſorum ſeruitio contentus, tres reliquas portiones Eccleſijs quibus antiquitus attitulatæ fuiſſent, permitteret. Econtra Epiſcopus non ea mente ſe, ait, tantum laborem atriuiſſe, & iam per decem fermè annos laborioſum hoc ſaxum voluere, vt tandem aliquãdo voti compos effectus, vltro iure ſuo cederet, & tanto molimine extortas eis decimas ipſis pro libito ſuo partiendas addiceret. Primus ac ſecundus dies in hac cõcertatione iam fluxerat, ancipiti adhuc fortuna, vtra pars vtri ceſſura foret. Iamque in eo res vertebatur, vt Thuringi improbata ſynodo ſedem Apoſtolicam appellarent. Sed Rex ſub atteſtatione nominis diuini affirmabat, ſe in eum, ſi quis id præſumpſiſſet, capitali ſententia animaduerſurũ, & omnia quæ eius eſſent vſq; internetionem diſsipaturũ, cladem q; eius diei multis poſtea ſeculis non abolendam. Ita abbas Herueldenſis ſuorum periculo conterritus, quoniam aliud in arctũ cõcluſis rebus non patebat effugiũ, rem conſilio Regis permiſit, quatenus prout ipſe bonũ & æquũ iudicaret cauſam inter ſe & Archiep. terminaret. Diu igitur habita deliberatione in hanc tandé pactionem mediante Rege abbas & Archiepiſ. conſenſerunt, vt abbas in decẽ ſuis decimalibus eccleſijs duas partes decimarũ, tertiá Archiepiſ. acciperet. In reliquis verò eius eccleſijs dimidia abbati, dimidia Archiepiſ. cõtingeret. Vbi verò eccleſia decimalis pro-

pria Archiepiſcopi eſſet, tota illhic ei decima cederet. Pręterea vt omnes Dominicales Archiepiſcopi Curtes, in quacunq; eſſent parochia ab omni penitus decimarum exactione immunes manerēt. Sub ingū miſſo abbate Herueldenſi, ſtatim Thuringi omni ſpe adempta, eò quòd in illius prudentia & eloquentia plurimū fiduciæ ſibi poſuiſſent, non vltra reſtiterunt, ſed decimas in reliquum abſq; retractatione dare profeſsi ſunt. Fuldenſis abbas aliquantis poſtea diebus obſtinatus in propoſito perſtitit. Sed cū nec Regis gratiam recipere, nec ad ſua redeundi licentiā impetrare poſſet, niſi in communem ſententiam concederet, tandem rerū difficultate ſuperatus, ad hanc cōditionem non tam conſilio quàm imperio & metu Regis coactus eſt, vt in cunctis decimalibus eccleſijs ſuis partē dimidiā decimarū ipſe, dimidiam Archiepiſcopus acciperet, Dominicalis autem curtes ſuas ſicut Archiepiſcopus omnes ab omni decimarū redditione liberas haberet. Tum rex ſciens haud benè placitura Romano Pontifici quæ geſta fuerāt, ſub interminatione gratię ſuę vtriq; abbati pręcepit, vt neq; per ſeipſos, neq; per nuncium, neq; alio quouis modo pro inſimulanda ſynodo Apoſtolicam ſedem interpellarent. Atque ita omnibusquæ intenderat, pro voluntate exactis, concitus Ratiſponam contendit, ſanctum Paſcha ibi celebraturus. Cumq; in ciuitate Auguſta diem palmarum ageret, Rudolphum ducem Sueuorum & alios quoſdam, qui ſiniſtrum aliquid contra rempublicam moliri iam pridem delati fuerant, in gratiam recepit. Deinde ſanctum Paſcha, ſicut inſtituerat Ratiſponæ, pentecoſten in Auguſta celebrauit.

Alexander Papa, qui & Anshelmus, deceſsit, cui Romani protinus inconſulto Rege ſucceſſorem elegerunt Hildebrandum, virum ſacris literis eruditiſsimum, & in tota Eccleſia tempore quoq; priorum Pontificum omni virtutum genere celeberrimum. Is quomodo zelo Dei feruentiſsimus erat, Epiſcopi Galliarum protinus grandi ſcrupulo permoueri cœperunt, ne vir vehementis ingenij & acris erga Deum fidei diſtrictius eos pro negligentijs ſuis quandoque diſcuteret. Atque ideò communibus omnes conſilijs Regem adorti, orabant, vt electionem, quæ eius iniuſſu facta fuerat, irritam fore decerneret, aſſerentes, quod niſi impetum hominis præuenire maturaret, malum hoc non in alium grauius quàm in ipſum Regem redundaturum eſſet. Statim rex à latere ſuo Eberhardum comitem miſit, qui Romanos proceres conueniens, cauſam ab eis ſciſcitaretur, quare præter conſuetudinem maiorum Rege inconſulto Romanæ Eccleſiæ Pontificem ordinaſſent, ipſumq; ſi non idoneè ſatisfaceret, illicitè acceptа dignitate abdicare ſe præciperet. Is veniens Romam benignè à prædicto virò ſuſceptus eſt. Cumq; illi mandata regis expoſuiſſet, reſpondit ſe Deo teſte honoris huius apicem nunquam per ambitionem affectaſſe, ſed electum ſe à Romanis & violenter ſibi impoſitam fuiſſe Eccleſiaſtici regiminis neceſsitatem, cogi tamen nullo modo potuiſſe, vt ordinari ſe permitteret, donec in electionem ſuam tam regem quàm Principes teutonici regni conſenſiſſe certa legatione cognoſceret, hac ratione diſtuliſſe adhuc ordinationem ſuam & ſine dubio dilaturum, donec ſibi voluntatem regis certus inde veniens nuncius intimaret. Hoc vbi regi eſt renunciatum, libenter ſuſcepit ſatisfactionem, & lætiſsimo ſuffragio, vt ordinaretur, mandauit, quod & factum eſt anno ſequente in purificatione ſanctæ Mariæ.

Interea hi qui in caſtellis ſupra memoratis erant, grauiter nimis imminebant populo Saxoniæ & Thuringiæ. Omnia quæ in villis & agris erant indies eruptione facta diripiebant, tributa & vectigalia ſyluarum & camporum importabilia exigebant, & plerunq; ſub prætextu decimarum totos ſimul greges abigebant. Ipſos Prouinciales, & pleroſq; ex his honeſto loco natos, & re familiari florentiſsimos, vilium mancipiorum ritu ſeruire ſibi cogebant. Filias eorum & vxores conſcijs & penè aſpicientibus maritis violabant. Nonnullas etiam vi in caſtella ſua raptas & quanto tempore libido ſuggeſsiſſet, impudiciſsimè habitas, ad vltimum maritis cum ignominioſa exprobratione remittebant. Quorū ſi quis inter tanta mala ſuſpirare & internū animi dolorem leui ſaltem querimonia ſolari atq; euaporare auſus fuiſſet, ſtatim, velut qui granē iniuriā regi feciſſet, in vincula conijciebatur. Nec inde exire poterat niſi totius ſuppellectilis ſuæ diſtractione vitā ſaluteq; ſuā redemiſſet. Cumq; ex omnib. locis cateruatim

quotidie pro his regiam maieſtatem interpellarent, quæ vnicum ante hac omnibus afflictis refugium eſſe conſueuerat, cum graui contumelia reijciebantur, dicente rege, iſta eos pro iniuſta decimarum retentione pati, ſeq; tanquam vindicem cauſæ Dei neceſſario armata manu eos coercere, qui legibus Eccleſiaſticis ſponte nollent adquieſcere. Itaq; videns rex omnes circumquaque manentes metu attonitos, & ad ſuſcipiendas quaſcunq; impoſuiſſet conditiones patientiſsimos, magnum quiddam & à nullo maiorum ſuorum ante hac tentatum machinari cœpit, videlicet vt omnes Saxones & Thuringos in ſeruitutem redigeret, & prædia eorum fiſco publico adijceret. Cauebat tamen ne conſilium hoc immaturè vulgatum, & effectu careret, & principibus Regni iuſtæ murmurationis occaſionem præberet. Itaque ſecreto cum rege Danorū colloquium facit, & cum eo magna quadam parte Saxoniæ, quæ Vtoni Marchioni pertinebat, paciſcitur, vt in conficiendis rebus quas animo agitabat auxilio ſibi foret, & ſe Saxonibus ex vno latere bellum inferente, ipſe eos ex alio latere adoriretur. Idipſum alijs, qui Saxoniæ contigui erant, regibus & gentibus iniungit. Vbi ſatis adminiculorum viſum eſt, cunctis regni principibus expeditionem indixit in Polonos, id cauſæ prætendens, quòd Boemos contra vetitum ſuum bello impetiſſent, & fines eorum ferro & igne infeſtaſſent. Hanc vt dixi cauſam in promptu habebat. Cæterum vt fama vulgatior poſtmodum loquebatur, ſub occaſione Polonorum volebat in Saxoniam exercitum ducere, & deletis vſq; ad internicionem Saxonibus loco eorum gentem Sueuorum conſtituere. Hæc enim illi gens erat acceptiſſima, & eorum pleroſque obſcuris & penè nullis maioribus ortos ampliſsimis honoribus extulerat, & primos in palatio fecerat, & ad eorum nutum cuncta regni negotia diſponebantur. Quæ res eum valde exoſum inuiſumq; principibus reddiderat, & eorum plerique indignitatem rei non ferentes niſi pro reſponſo neceſſario euocati in totum palatio abſtinebant. Igitur exercitum ſuum in expeditionē adunari conſtituit, ſeptimo die poſt aſſumptionem ſanctæ Dei genetricis Mariæ. Qua expectatione ſuſpenſis & intentis omnibus ipſe iam ferocius ſolito atque infeſtius agebat, poſthabitis principibus ſolos circa ſe Sueuos aſsiduo habebat, ex his ſibi auricularios à ſecretis, ex his tam familiarium quàm publicorum negotiorum procuratores inſtituebat. Tum Saxones omnes ſeruilis cōditionis eſſe crebro ſermone vſurpabat, nonnullos etiam ex eis miſsis nuncijs obiurgabat, cur ſibi iuxta conditionem natalium ſuorum, vt ipſo verbo vtar, ſeruiliter non ſeruirent, nec de reditibus ſuis fiſcalia ſibi obſequia impenderent. Contradicentes quaſi qui maieſtatem regiam violaſſent, totis regni viribus perſequi & de regno proturbare minabatur. His atque huiuſmodi inditijs Principes Saxoniæ malum quod ceruicibus ſuis impendebat animaduerterunt, ſtatimq; grauiter ancipiti periculo permoti, clandeſtina conuenticula crebro faciebant, & ſe viciſsim quid facto opus eſſet, in medium conſulere hortabantur. Vna omnium voluntas, eadem erat ſententia, eamq; dato & accepto viciſsim ſacramento confirmabant malle ſe mori, atq; extrema omnia prius experiri, quàm acceptam à parentibus libertatem per dedecus amittere. Huius coniurationis authores ac ſigniferi quidam erant Bucco Halberſtatenſis Epiſcopus, Otto dux quondam Baioariæ atq; Herimannus frater Ottonis Saxonici ducis, qui ſuperiore anno deceſſerat. Sed Bucco licet frequentibus iniurijs à rege laceſsitus fuiſſet, tamen quia vir eximiæ ſanctitatis erat, & optimæ in Eccleſia Dei exiſtimationis, credi nullo modo poteſt, aliter in hāc audaciam prorupiſſe, niſi cœlo Dei & ſola communis commodi ratione. Cæteri duo, præter publicam gentis ſuæ cauſam etiam priuato odio iampridem à Rege deſciuerant propter Magnum Ottonis ducis Saxonici filium, quem Rex in deditionem acceptum iam per bienninm in cuſtodia tenebat. Huic veniam admiſsi non aliàs impetrare poterant, niſi ducatu & alijs quæ ſibi ex defunctis patentibus hæreditario iure competebant in perpetuum ſe abdicaret. Quod ille nulla ratione ſe facturum proteſtabatur, etiam ſi ſibi quicquid ætatis reliquum eſſet in cuſtodia & in vinculis exigendum, etiam ſi per omnes cruciatus & in per omnia ſuppliciorū genera anima ponenda eſſet. Cumq; nihil ſupplicando nihil pecuniam atq; infinita prædia offerendo, nihil ſua vterq; erga ipſum regem atq; erga

rem-

rempublicam multa ſæpe bene merita commemorando proficerent, ad vltimum Otto dux quondam Baioariæ ſeipſum Regi obtulit quamdiu vellet in vinculis habendum, & omnia ſua tanquam priori conuentione nihil actum eſſet, pro arbitratu ſuo diſtribuenda, dummodo propinquum ſuum, qui ſolo ſuarum partium ſtudio in eam calamitatem deuenerat deditione abſolueret. Adhæc fertur Rex atrox nimis dediſſe reſponſum, ipſum & omnia quæ ipſius eſſent iam pridem deditionis iure in poteſtatem regiam ceſsiſſe, nec cum obiecto quondam crimine adhuc ita purgatum, vt ſui vel ſuarum rerum iure gentium traditionem vllam liberam haberet. Ea vox acerbe prolata, acerbius eſt accepta, magnumque odij ſeminarium irarumq; fomitem miniſtrauit. His authoribus orta ſeditio, ita breui totum Saxoniæ populum quaſi rabie quadam infecit, vt omnis dignitas, omnis conditio, omnis ætas, quę modo faciẽdis ſtipendijs idonea foret, vno animo, pari voluntate, ad arma conclamaret, & ſe ſub ſacramento promitteret, aut obſtinatè morituros, aut gentem ſuam in libertatem vindicaturos. Erant in ea coniuratione principes iſti: Vuezel Magdaburgenſis Archiepiſcopus, Bucco Halberſtatenſis Epiſcopus, Hezel Hildenesheymenſis Epiſcopus, Vuerenher Merſporgenſis Epiſcopus, Eilberthus Mindenſis Epiſcopus, Immet Poderbrunnenſis Epiſcopus, Friderich Mimegardefurdenſis Epiſcopus, Benno Miſinenſis Epiſcopus. Otto dux quondam Baioariæ, Vto Marchio, Dedi Marchio, & omni Marchione animoſior atque implacatior vxor eius Adela. Egbertus Marchio Thuringorum puer adhuc infra militares annos, Friderich Palatinus Comes, Diedericus Comes, Adelbertus Comes, Otto Comes, Conradus Comes, Heinricus Comes, tum vulgus promiſcuum ſupra L X. millia erat, qui ad aſſerendam libertatem patriæ legesque tuendas promptiſsimo animo manus operamque ſuam promittebant. Et verè diuinitus oblatam ſibi eſſe occaſionem dicebant, qua iugum iniquiſſimæ dominationis à ceruicibus ſuis excuterent. Dux Saxoniæ necdum aliquis conſtitutus fuerat, quia, ſicut ſupra memoratum eſt, dux Otto paulò ante humanis rebus exceſſerat, & filius eius Magnus cui ducatus legitima ſucceſsione debebatur, adhuc in caſtello Hartesburg deditus ſeruabatur, & quia Rex in bona eius inhiauerat, id præſtolari putabatur, vt malorum pondere ac longæ deditionis tedio fatigatus vltro iure ſuo cederet, & ducatum cui Rex voluiſſet dandum permitteret. Liemarus Bremenſis Archiepiſcopus, Eppo Citicenſis Epiſcopus, & Benno Oſenbruggenſis Epiſcopus, quia in communem ſententiam gentis ſuæ concedere nolebant, de finibus Saxoniæ effugati, ad regem ſe contulerunt, eique toto belli huius tempore indiuidui comites adhæſerunt. Igitur circiter Kalendas Auguſti adulta iam ſatisq; roborata coniuratione Legatos mittunt ad Regem tum temporis Goſlariæ conſtitutum, poſtulantes vt expeditio, quam in Polonos inſtituerat ſibi remitteretur, ſe aduerſum acerrimos hoſtes Luticios die ac nocte in procinctu atq; in acie ſtare, & ſi paululum manus remittant, illico finibus ſuis inſultantes aduerſarios & omnia cæde atque incendio depopulantes aſpicere. Ad horum vim arcendam vix ſibi ſatis copiarũ eſſe. Proinde ſtultũ fore vt exteris ac longè poſitis gentibus arma inferant, qui domeſticis ac penè inteſtinis ſine intermiſsione bellis quatiantur. Præterea poſtulant, vt caſtella, quæ ad euerſionem Saxoniæ per ſingulos montes colliculosque extruxerat dirui iuberet. Vt principibus Saxoniæ, quibus ſine legitima diſcuſsione bona ſua ademerat ſecundum principum ſuorum iuriſdictionem ſatisfaceret. Vt relicta interdum Saxonia, in qua iam à puero reſidens otio atque ignauia penè emarcuiſſet, etiam alias regni ſui partes inuiſeret. Vt viliſsimos homines, quorum conſilio ſeque remque publicam præcipitem dediſſet, de palatio eijceret, & regni negotia regni Principibus quibus ea competerent curanda, atque adminiſtranda permitteret. Vt abdicato grege concubinarum quibus contra ſcita canonum attrito frontis rubore incubabat Reginam, quam ſibi ſecundum Eccleſiaſticas traditiones thori ſociam regnique conſortem delegiſſet, coniugali loco haberet & diligeret. Vt cætera flagitiorum probra, quibus dignitatem regiam adoleſcens infamauerat, nunc ſaltem maturato ſenſu & ætate abdicaret. Poſtremò per Deum rogant, vt iuſta poſtulantibus ſponte annueret, nec ſibi

magni

magni cuiusqnam atque inuſitati facinoris neceſsitatem imponeret. Si ita faceret, ſe promptiſsimo animo ei ſicut hactenus ſeruituros, eo tamen modò quo ingenuos homines atque in libero imperio natos regi ſeruire oporteret. Sin autem, Chriſtianos ſe eſſe, nec velle hominis qui fidem Chriſtianam capitalibus flagitijs prodidiſſet cōmnnione macnlari. Quod ſi armis cogere inſtituiſſet, ſibi quoque nec arma deeſſe, nec militaris rei peritiam. Sacramento ſe ei fidem dixiſſe, ſed ſi ad ædificationem non ad deſtructionem Eccleſiæ Dei rex eſſe vellet, ſi iuſtè, ſi legitimè, ſi more maiorum rebus moderaretur, ſi ſuū cuiq; ordinem, ſuam dignitatem, ſuas leges tutas inuiolatasq; manere pateretnr. Sin iſta prior ipſe temeraſſet, ſe iam ſacramenti huius religione nō teneri, ſed quaſi cum barbaro hoſte & Chriſtiani nominis oppreſſore iuſtū deinceps bellū geſturos, & quoad vltima vitalis caloris ſcintilla ſupereſſet, pro Eccleſia Dei, pro fide Chriſtiana, pro libertate etiam ſua dimicaturos. Vehementer regem permouit hęc legatio. Verū conſiliarijs eius dicentibus quòd ad primū belli terrorē tanti motus irarum deflagraturi eſſent, paululùm reſumpto ſpiritu, leuiter & contemptim legatis reſpondit, nihilq; certi reportantes dimiſit. Quod vbi ſuis nunciarūt, atrox omniū mentibus ira incanduit, ſeq; mutuo ſermone vt contemptū ſui manu vindicarent hortabantur, Obſtinatū, inquiunt, in malis ingeniū, niſi acrior vis adhibeatur, emolliri non poterit, & niſi ad viunm propiusq; medullas mucro adigatur, ſenſum doloris non admittet. Igitur armati inſtructiq; Goſlariam cōtendunt, ibiq; mediocri à villa interuallo caſtra locant, ſtatimq; efferato animo in eum irruiſſent, & ius ſuū non iam rhetoricis allegationibus, ſed bellicis terroribus expoſtulaſſent, niſi Bucco Halberſtatenſis Epiſcopus & panci admodum, qui ſanum aliqnid ſapiebant impetum tumultuantis turbæ ſalubri moderatione inhibuiſſent. Rex accepto nnncio vicini iamqne inſtantis periculi grauiter mente conſternatus, propere in Hartesbnrg ſe contulit, eoq; ſecum regni inſignia & theſaurorum ſuorū quantam in ea trepidatione potuit partem conuexit. Erant tum temporis cum eo Eppo Citicenſis Epiſcopus & Benno Oſenbruggenſis Epiſcopus, eorumq; conſilio & prius tranquilla & nunc turbata republica omnia faciebat. Caſu quoq; nuper aduenerat, neſcio quid prinatæ cauſæ acturus in palacio, Bertoldus dux quondam Carentinorum. Huic rex quam ſanctis obteſtationibus ſe purgabat, qnod ducatū eius nulli alij tradidiſſet, ſed Marcuuardus priuata præſumptione fines alienos inuaſiſſet, nec ei quicquam de iure ſuo propterea imminutum eſſe, ſi ſuo iniuſſu ſine conſulto principum honores publicos homo ineptiſsimus temeraſſet. Ille licet hæc victa eſſe ſciret, & regis malitiam non tam voluntate quàm fortunæ violentia correctam eſſe, tamen ſuſcepit ſatisfactionem, promiſitq; operam ſuam reipublicæ vtilitatibus nuſquam defuturam. Hunc itaq;, quia vir erat ſummæ prudentiæ & popularis eloqnentiæ, cum duobus ſupra memoratis Epiſcopis rex Legatum miſit ad Saxones. Ad quos cum veniſſent, rogabant eos per Deum, vt ab armis, quæ honeſto licet nomine, peſsimo tamen exemplo ſumpſiſſent, maturè diſcederent, nec rem ſupra modum ſupraque vires ſnas tentarent, quæ à cæteris regni principibus nimium improbanda foret, vt pote quam nec ſna nec maiorum ſuorum memoria vnquam gens vlla tentaſſet, iuſtam eorum eſſe cauſam quos ſummis ſæpe iniurijs Regis inclementia ad hæc extrema experienda coegiſſet, honori tamen ſuo magis conſulendum quàm iracundiæ, & deferendum regiæ maieſtati, quæ apud Barbaras etiam nationes ſemper tuta inuiolataque fuiſſet. Proinde remiſſo armorum ſtrepitu, pacatis animis, ſopitis ſimnlatibus, tempus locumque conſtituerent, qno Rex totius regni principes euocaret, vt iuxta commnnem ſententiam & obiecta purgaret, &, quæ correctionis egere viderentur, corrigeret. Ad hæc illi non eadem, inquiunt, cæteris regni principibus & nobis incumbit neceſsitas rebellionis. Cæteris enim gentibus vacatione data & penè feriatis omnibus nos ſolos ſibi peculiariter elegerat, quos ſecundum Prophetæ elogium in plauſtris ferreis, quorum regionibus poſt initum ſemel principatum nunquam excederet, quibus poſt erepta patrimonia libertatem quoqne eriperet, & natalibus omnium infamatis duriſsimæ ſeruitutis ingum inijceret, ad quorum oppreſsionem ſingulis montibus collicnliſq; præſidium imponeret,

neret, vt aquas noſtras pecunia bibere, & ligna noſtra precio comparare cogeremur, quorum vxores & filias militibus ſuis publicæ libidinis victimas proſtitueret, quorum terram, quod omnium quæ paſsi ſumus grauiſsimum ducimus, inauditis adinuentionibus, nec Chriſtiano ore nominandis criminibus inceſtaret. Si cum cæteris regni principibus hæc nobis commonis eſſet iniuria, meritò ad illorum cognitionem communemq́; audientiam nos reijceret. Nunc autem cum nobis aut priuata calamitate cadeodum, aut priuata virtute iniurijs ſit obuiam eundum, nihil noſtra intereſt ſoper noſtris miſerijs aliorum expectare ſententiam. Qua propter ſi eum malefactorum tandem aliquando piget pœnitetq́;, in argumentũ non fictæ pœnitentiæ, caſtella quæ in perniciem noſtram extruxit, abſque procraſtinatione diruat, patrimonia nobis per vim ſeu per calumniam erepta reſtituat, poſtremò iuſiurandum nobis det, quòd legitima genti noſtræ à primis temporibus conſtituta nunquam deinceps infringere moliatur. Si hoc facit, licet ſæpe eluſi, ſæpe verbis pacificis in dolo irriſi, tamen vtcunque adhuc credimus bona pollicenti. Sin autem, omni dilatione relegata, nec expectatis aliarum gentium aut aliorum principum decretis, iugũ quod ceruicibus noſtris impendet excotere conabimur, liberosq́; noſtros noſtra vel morte vel victoria in libertatem aſſeremus. In hæc verba legatos dimiſerunt. Qui iterum miſsi, iterumq́; remiſſi in eadem eos ſententia obſtinatos inuenerunt. Itaq; omnes vias per quas deſcenſus eſſe poterat de caſtello adhibitis cuſtodibus obſeruari ſtatuerũt, ſumma ope id præcauendum æſtimantes, ne qua ei copia fieret effugiendi, & in alias regni partes bellum transferendi. Et profectò ſi id ritè curaſſent, facili diſpendio & paucis admodum diebus res conficeretur, quę poſtmodum tanto tempore tracta, in extremum penè diſcrimen conctas regni prouincias attraxerat. Neque hoc ipſum Regem latebat. Idcirco modis omnibus intentus agebat qualiter hoſtium cuſtodias falleret, & de anguſtijs Saxonię in latiſsimam regni aream bellum traijceret, maximeq́; ad Epiſcopos Rheni, quos ſibi ob crebra ſua merita fidos firmosq́; in aduerſis fore ſperabat. Caſtellũ in altiſsimo colle ſitum erat, & vno tantum itinere ipſoq́; difficillimo adiri poterat. Cætera montis latera vaſtiſsima ſylua inumbrabat, quæ exinde per multa millia paſſuum continua vaſtitate in latum extenditur, vſq; ad confinium Thuringiæ. Et ideò nulla obſidentium diligentia concluſis egreſſum vel ingreſſum eripere poterat. Rex collato cum ſuis cõſilio freqoentes ad eos legatos mittebat, pacem poſtulans, & omnium quæ illos offenderant, emendationem pollicens. Io quam actionem intentis ſuſpenſisq́; omnibus & iam propter res benè geſtas immatura ſecuritate torpentibus, nocte quadam cum nihil minus ſuſpicarentur, ipſe Bertoldum ducem & duos ſupra memoratos Epiſcopos & alios plerosq; familiares ſuos ſecum aſſumpſit, & præmiſsis ante ſe in ſarciois regni inſignibus, & quanta tempus & res patiebantur parte theſaurorum clam egreſſus eſt de caſtello, dato negocio his qui intus remanebant, vt poſtera die quanta poſſent arte præſentiam ſui ſimularent, & hoſtium animos à ſuſpicionibus fugæ ſuę auocarent. Triduo per vaſtiſsimam ſyluam ieiuni, vt ferunt, gradiebaotur, anguſtiſsimo & paucis ante hac comperto tramite, quem venator quidam dux itineris dum venandi ſtudio ſolertius ſyluarũ abdita rimaretur deprehenderat, vndiq́; circũ ſpectantes gladiũ, & ad quemlibet perſtrepentis auræ ſonitom, incurſos hoſtiũ iamq́; iugulo incumbentem interitum formidantes. Quarto die inedia, vigilijs ac looge itineris labore vſque ad extremam laſsitudinem confecti, Eſcheneuuege peruenerunt, Vbi cibo ſomnoq́; paululũ recreati, poſtero die idibus Aug. cum iam miles frequentior ad Regem confluere cœpiſſet, Herueldiam cõtenderunt. Quatuor deinceps diebus ibidem commoratus eſt, operiens exercitum quem in expeditionem contra Polonos de toto regno ſuo euocauerat. Iam enim dies inſtabat, quem coadunãdo militi conſtituerat. Adelbero Vuirceberg. Epiſcopus, Hermannus Babenberg. Epiſcopus, & alij pleriq́; principes qui ad militiã proficiſcentes in vicina loca iam deuenerant, audito quod acciderat, propere ad regem adhuc Herueldię conſtitutũ concurrerunt. Rudolphus dux Sueuorũ cũ Epiſcopis Rheni, Sueuiæ, atq; Baioariæ circa Moguntiam caſtris poſitis nunciũ Regis pręſtolabatur, per quẽ certius edoceretur, quónã in loco ei occur-

occurrere deberet. Audierat enim eum ab hac expeditione ad alia regni negocia animum reuocaſſe, ſed quæ nam mutandæ ſententiæ neceſsitas repente incidiſſet certò non compererat. Pleriqúe tamen iactitabant eum coniurationis huius conſciū participemque extitiſſe, ideoque tam lento gradu ad militiam procedere, ne aut Regi in tanto diſcrimine contra propoſitum ſuum pudore victus auxilium præberet, aut ſi negaret, defectionem ſuam conſiliumq; immaturè prodere cogeretur. Rex itaque miſsis nuncijs mandauit, vt tam ipſe quàm cæteri, qui cum eo erant principes, citato quantum poſſent itinere, ſibi occurrerent in villa quæ dicitur Capella haud procul ab Herueldia. Quo cum veniſſent, pedibus eorum prouolutus orabat per reſpectum Dei, ſub cuius teſtificatione ſibi fidem dixiſſent, vt ſuper infœlicibus euentis ſuis misererentur pariter & indignarentur, communia ipſorum beneficia prærepta ſibi eſſe paucorum malignitate, qui immemores iuriſiurandi, immemores beneficiorum quibus eos ſæpenumero & priuatim & publicè ſibi obligaſſet, cùm regno etiā vitam ſibi eripuiſſent, niſi fugæ præſidio periculum declinaſſet, violatæ regiæ maieſtatis iniuriam non ad ſe ſolùm pertinere, publicam eſſe contumeliam omnium eorum qui ſe regem creaſſent, & quorum auxilio ab improbis hominibus tutus eſſe debuiſſet, proinde omnes pro virili portione ſatagerent, ne regia dignitas, quam à maioribus ſuis honeſtiſsimam atq; præclariſsimam acceperant, ſua ignauia fuſcaretur, neúe tam peſsimum exemplum ſuorum temporum ad poſteros ſuos inultum tranſmitterent. Hæc memorando, tam deformitate caſuum ſuorum quàm miſerabilis querimoniæ proſecutione omnibus qui aderant lachrymas excuſsit. Erant qui cenſerent, quomodo in expeditionem contra Polonos armati inſtructiq; veniſſent, vt protinus in Saxoniam exercitus duceretur, & recentis contumeliæ vulnus recentis vindictæ antidoto curaretur. Alij decernebant, non eſſe rem præcipitanter aggrediendam, gentem Saxonum eſſe robuſtiſsimam, & bellorum vin propter ingenitam feritatem exercitatiſsimam, quæ inſuper frequentibus iniurijs efferata ruptis iam omnibus iuris & legum retinaculis aut mori aut vincere ſit obſtinata, propterea dandas ſibi eſſe, quibus domum redeant, copias inſtruant, impenſas augeant, vt multiplicatis ſumptibus ad protrahendum in quaslibet moras bellum durare valeant. Horum ſententia ab omnibus comprobata, decreuit Rex, vt ſeptimo die poſt feſtum ſancti Michaëlis miles in expeditionem adunaretur in villa Herueldenſis monaſterij, quæ dicitur Bredingen. Ita aſſumptis ſecum qui aduenerāt Principibus abijt, Triburiam & cætera circa Rhenum loca inuiſere. Miſsis etiam circumquaq; nuncijs obnixe non ſolùm Principibus, ſed & popularibus, ne à ſe deficerent ſupplicabat, multa largiendo, plura pollicendo, nonnullis etiam ſua reſtituendo, quæ ſuperioribus annis dum proſperis ſucceſsibus immoderatius indulgeret per calumniam abſtulerat. Saxones comperto quòd eluſis cuſtodibus ſuis Rex in alias regni partes euaſiſſet, vehementer ſunt contriſtati, arbitrantes, id quod res exigebat, nihil ſibi deinceps ocij aut remiſsi habendum, nec peſtem hanc vt hactenus intra domeſticos parietes cohibendam, ſed reuelata facie bellum publicum cum hoſte publico gerendum, ideoq; ſibi expedire, vt quantaſcunque poſſent gentes & regna aduerſus Regem concitarent. Protinus Legatos miſerunt ad Thuringos auxilium petere & rogare, vt ipſi pro ſua quoq; libertate, & frequentibus contumelijs, quibus laceſsiti fuerant, arma ſumere non pigritarentur. Thuringi celeberrimo conuentu habito in loco qui dicitur Triteburc, vbi legationem Saxonum audierunt, promptiſsimè aſſenſi ſunt, nec vlla vnquam legatio lætioribus acclamationibus excepta eſt. Nec mora, iuſiurandum dant nuſquam ſe defuturos negotio, communem ſibi eſſe cum eis rebellandi neceſsitatem, & ideo commune periculum, communem etiam ſi Deus annueret victoriam futuram, ſeq; vſque ad extremum ſpiritum pro communi vtilitate dimicaturos. Denunciant præterea Abbati Fuldenſi, & abbati Herueldenſi, & cæteris principibus qui in Thuringia prædiorū aliquid haberent, vt ad ferendum genti ſuæ auxilium die ſtatuto coniuraturi venirent, ni id facerent, ſe bona eorum protinus omnia direpturos. Legati etiam Regis ſuper venerunt, ingentia eis beneficia pollicentes, ſi fœdus Saxonum belliúe ſocietatem reſpuerent. Sed

cum graui

cum graui contumelia ſunt repulſi, in tantum vt nec manibus in eos furor populi temperaſſet, niſi paucorum ſapientium moderatio propter ius gentium, quo legatis eſt deferendum, interceſsiſſet. Archiepiſcopus Moguntinus Erpesfurd eo tempore morabatur, hunc adorti in communem ſententiam concedere vrgebant, nec prius regionibus illis excedere paſsi ſunt, donec datis obſidibus fidem ſuam firmaret, nihil ſe auerſum eos armis aut conſilio moliturum, quanquam nonnulli exiſtimarent, tam eum quàm archiepiſcopum Colonienſem, & alios pleroſq; Rheni principes iam à principio coniurationis huius conſcios participesq́; extitiſſe, id tamen dum incertus adhuc rerum euentus pendebat ſumma ope diſsimulabant: Igitur quoniam in exteras gentes regem perſequi conſilium non erat, omnem operam ſuam ad expugnanda caſtella eius verterunt. Hæc autem ſunt caſtella quæ ipſe, poſtquam pater eius deceſſerat, extruxit, quæ tamen ad præſens memoriæ occurrant, Harteſpurg, Vuigantenſtein, Moſeburg, Saſſeſtein, Spatenberg, Heimenburg, Aſenberg, Vokenroht, Friderici Palatini comitis fuerat, idq́; ei rex quadam legum violentia eripuerat, præſidiumq́; ſuum impoſuerat, Luineburg quoq; oppidum maximum Ottonis ducis Saxonici, ſitum in confinio Saxonum & Luticiorum occupauerat, militesq́; lectiſsimos cum Eberhardo filio Eberhardi comitis de Ellenburg impoſuerat, non aliam ob rationem, niſi quòd omnia quæ prædicti ducis fuerant, in poteſtatem regiam iure deditionis per Magnum filium eius veniſſe argumentabatur, alia pręter hæc quàm plurima extruere aggreſſus fuerat, ſed eum ab incepto repentè oborta bellorum tempeſtas reuocauit. Herimannus frater ducis Saxonici iam pridem antequam rex Saxonia effugaretur Luineburg obſederat, militesq́; regis, quoniam temere ingreſsi alimenta non habebant, paucis diebus ad deditionem coegit, nec tamen dimittere victos, aut punire volebat, ſed intra oppidum diligenti cuſtodia ne effugerent, obſeruatos, ſecundum prophetam pane arcto & aqua breui ſuſtentabat, mittensq́; ad regem, mandauit, vt ſi ſuos qui obſidebantur viuos incolumesq́; recipere vellet, Magnum fratris ſui filium deditione abſolueret, ſibiq́; remitteret, ni id faceret, ſe de his tanquam de hoſtibus, qui fines alienos contra leges inuaſiſſent, iuxta leges gentis ſuæ capitale ſupplicium ſumpturum: Diu rex quid ageret ambigebat, inhumanum ſcilicet fore ſciebat, ſi ſuis extrema neceſsitate circumuentis non conſuleret, ſed reputabat econtra quantum rationibus ſuis deperiret, ſi eum de cuius interitu ſibi totius Saxoniæ dominatum pollicitus fuerat dimitteret, ſuiq́; compotem faceret, præſertim cum propter recentes iniurias, quibus eum iam triennio in cuſtodia habitum afflixerat, grauius cæteris omnibus rempublicam vexaturus timeretur, non paucis diebus hæc delibaratio eum incertum ſuſpenſumq́; tenebat, & profectò viciſſet auaritia, priuatisq́; vtilitatibus ſalutem militum poſt habuiſſet, niſi principes regni crebris legationibus fatigati ab his, qui obſidebantur, vnanimi conſilio eum adorirentur, & non tam ſupplicando quàm comminando & terrendo ab ſententia deducerent. Itaq; in aſſumptione ſanctæ Mariæ, cum adhuc Herueldiæ eſſet, miſit qui Magnum cuſtodiæ exemptum ſuis reſtituerent, & eos qui in prædicto caſtello iam puniendi ſeruabantur obſidione & periculo liberarent, Thuringi quoq; conglobata ex vicinis locis multitudine Heimenburg caſtellum obſederunt, paucisq́; diebus vi & armis oppugnatum *Heimenburg obſeſſum.* cæperunt, atq; ſuccenderunt eos, qui intus erant caſtello euerſo dimiſerunt impunitos, vt ſcilicet ſe probarent, non hoſtili odio aduerſus regem arma ſumpſiſſe, ſed tantùm vt iniurias, quibus regio eorum per calumniam opprimebatur, propulſarent. Protinus alij caſtello, quod Aſenberg dicebatur exercitum admouerunt, & quia pro- *Aſenberg obſidetur.* pter difficultatem locorum militari manu capi poſſe deſperabatur, caſtris circumquaq; poſitis ſatagebant, ne cui ingrediendi vel egrediendi copia fieret, vt quos humana vis non poterat, alimentorum inopia expugnaret, haud dubiè ſcientes quod cibaria quantumuis copioſè congeſta, multitudini quæ intus erat in longum tempus ſufficere non poſſent, interea rex videns coniurationem magis magisq́; indies conualeſcere, copiasq́; hoſtium augeri, conterritus etiam damno caſtellorum ſuorum, quorum alia iam capta, alia ſummo molimine oppugnari audiebat, rogauit Mogun-

tinum & Colonienſem archiepiſcopos, vt Saxones conuenirent, & turbatis rebus aliquod remedium innenire conarentur, qui dicto obtemperantes, mandauerunt

Conuentus principum in Corbienſi monaſterio.

principibus Saxoniæ, vt ſibi in monaſterio Corbeienſi 9. calendis Septembris occurrerent, de communi commodo tractaturis. Epiſcopus Colonienſis caſu neſcio an per induſtriam remoratus, die ſtatuto non venit, nuncios tamen miſit, qui pro ſe cauſam dicerent, promittens omnibus, quæ ipſe de ſuis reipublicæ vtilitatibus rationabiliter ſtatuiſſent, ſe promptiſsimè aſſenſurum, & pro communi ſalute, quantum poſſet operam daturum. Moguntinus archiepiſcopus reſidens cum Saxonibus, qui occurrerant ſedulò nitebatur pacare eos, regiq; reconciliare, ſed illi econtra, præter vulgatas vbiq; iniurias ſuas, quibus ab eo vehementer attriti fuerant, graues cauſas afferebant, quibus probarent eum ſine magna Chriſtianæ religionis iactura non poſſe vlterius regnare, ea ſcilicet in familiariſsimos amicos, ea in vxorem, ea in ſororem propriam abbatiſſam de Quidelenburg, ea in alias perſonas naturæ neceſsitate ſibi coniunctiſſimas facinora patraſſe, quæ ſi ſecundum eccleſiaſticas leges iudicarentur, & coniuginm, & militiæ cingulum, & omnem prorſus ſeculi vſum, quantò magis regnum abdicare cenſeretur. Longis itaq; contentionibus ad hunc finem poſtremo res deducta eſt, vt decernerent XII. ex ſua gente XII. ex parte regis obſides dari, qnorum fide interpoſita, ipſi tutò ad colloquium venire poſſent cum cæteris principibus regni, vt cauſæ, quas aduerſus regem afferrent, eorum indicio diſcuterentur & terminarentur, ipſo rege ſi ita expedire videretur præſente, & crimina quæ obijcerentur, ſi poſſet re-

Dies accipiendi obſides, & colloquendi ſum rege conſtituitur.

fellente. Dandis accipiendisq; obſidibus dies ſtatutus eſt idus Septembris infra Thuringiam, in loco qui dicitur Hoenburg: Habendo autem cum principibus colloquio dies ſtatutus eſt 13. calendas Nouembris, in confinio Thuringiæ & Haſsiæ, in villa quę dicitur Gerſtengen, in hanc conditionem diſceſſum eſt, Saxones tamen de apparatu

Diſplicet fautoribus regis conditio.

belli & oppugnandis regis caſtellis, nihil propterea remittebant. Cumq; regi quæ geſta fuerant, nunciata fuiſſent, viſum eſt his qui partes eius adiunabant multum abhorrere à maieſtate regia, vt ipſe Saxonibus pro ſe obſides daret, nimiumq; granari no-

Moguntinus & Colonienſis epiſcopi pro pace fidem ſuam imponunt.

men regium fœdiſsimæ conditionis iniuria, quapropter Moguntinus & Colonienſis epiſcopi ſtatuta die Hoenburg profecti, obtinuerunt, vt omiſsis ex vtraq; parte obſidibus, ipſi tantùm pro pace firmanda fidem ſnam interponerent, & hoc pignore venturis ad colloquium principibus, omnem periculi metum adimerent, interea rex

Rex inſtigat Luticios, vt bellum Saxonibus inferant.

legatos miſit ad Luticios, gentem Saxonibns infeſtiſsimam, eisq; infinitam pecuniam promiſir, vt Saxonibus bellum inferrent, aſſerens eos nunc inteſtinis ſimultatibus occupatos facili externorum bellorum impulſu poſſe vſq; ad internicionem deleri, quòd vbi Saxonibus compertum eſt, ipſi quoq; nuncios ad eos miſerunt, & multo copioſiorem eis pecuniã promiſerunt, vt ab infeſtatione ſua tam iniquo tempore quieſcerent, quod ſi non facerent, ne inani opinione fallerentur, ſe vtriq; hoſti, ſi ea neceſſitas incumbat, & mnltitudine & virtute militum poſſe ſufficere. Barbarorum alij regis, & alij Saxonum fœdus pecnniamq; ſuſcipiendam clamitabant, vnde orta per imperitæ multitudinis intemperantium ſeditione, tanta ſe cæde delaniauerunt, vt multa millia hominum in ea congreſsione interfecta referantur, atq; ita deinceps multis diebus in ſeipſos & in ſua viſcera hoſtili gladio debacchantes, externis bellis neceſſa-

Danus inuadit Saxoniam.

rio ſuperſedere cogebantnr: Rex quoq; Danorum memor firmatæ iam pridem cum rege pactionis, cum exercitn nauali applicuit ad Saxoniam, & tractis per longa terrarum ſpacia nauibus in fluuiũ, qui adminiſtrando negotio opportunis videbatur igne & ferro regionem infeſtare parabat, ſed miles eius vehementer detractabat militiam, obijciens quòd ſibi quoties externorum hoſtium incurſionibus quaterentur, Saxones pro muro fuerint, ne vllis vnquàm, cum facultas ſuppeteret, laceſsierint iniurijs. Poſtremò ſi calamitatem, quæ ad præſens vrgeret, quandoq; propulſarent, graues pœnas iniuſtæ huius infeſtationis à populo Danorum exacturos. Cum hæc priuatim & publicè iactitarent, rex veritus, ne in eo diſcrimine à milite deſertus, ludibrio fieret hoſtibus, naues retrahi iuſsit, & nulla regioni clade illata Saxonia exceſsit, ita tantus ille bellici apparatus fernor impunè deflagrauit. Principes Saxoniæ 13. calendas No-

nembris

bris iuxta condictum venerunt in Gerſtengun cum 14. millibus armatis, cętera multitudine ad cuſtodiam regionis atq; in obſidione caſtellorum derelicta, aderant etiam ex parte regis Moguntinus archiepiſcopus, Colonienſis archiepiſcopus, Mettenſis epiſcopus, Babenbergenſis epiſcopus, Gozelo Lottheringorum dux, Rudolphus Sueuorum dux, Bertholdus Carentinorũ dux, miſsi à rege, vt cauſam quam aduerſum ſe afferrent diſcuterent, ipſe eo venire noluit, ſed in ciuitate Vuirceburg exitũ rei præſtolabatur, præcauens ſcilicet, ne tumultuantis populi furor, ſua magis præſentia efferatus, aliquid forſitan in ſe, quod ſecus eſſet, admitteret.

Conuentus principum in Gerſtungo.

Igitur principes Saxonię principum qui à rege venerant pedibus prouoluti, rogabant per Deũ, vt ad ventilandam cauſam ſuã intenti cognitores, & iuſti iudices adeſſent, nec perpenderent quantum quaq; in republica inuſitatum opus aggreſsi eſſent, ſed quæ calamitas eos ad hæc extrema coegiſſet, accepta deinde dicendi copia ſuas ſinguli iniurias expoſuerunt, quæ in ipſos ſingulos, quæ etiam ingentem ſuam rex nefanda facinora commiſiſſet, quibus præterea inauditis criminibus ipſam regij nominis maieſtatẽ polluiſſent.

Rogabant vt adſint iuſti iudices.

Obſtupuerunt principes, qui à rege venerant, & præ immanitate ſcelerum ſecundum prophetam tinniebant aures omnium, nec eos quod pro libertate ſua, pro coniugibus, pro liberis, arma ſumpſiſſent, ſed quod intolerabiles contumelias muliebri patientia tamdiu ſupportaſſent culpandos cenſebant, cumq; toto triduo conſilia contuliſſent, & quid facto opus eſſet communi ſollicitudine perquirerent, hæc poſtremo cunctis ſententia conuenit, vt reprobato rege, alium qui gubernando regno idoneus eſſet eligerent, id tamen haud temere publicari placuit, donec rege per occaſionem pacis in remotiores partes regni abducto, cum cæteris regni principibus conſilium hoc communicarent, propter hoc vulgari iubenti in plebem, in hanc ſententiam vtriuſq; partis principes conſenſiſſe, vt Saxones regi pro admiſſa in eum atq; in rempublicam temeritate ſatisfactionem congruam proponerent, rex autem eis & facti impunitatem, & iniuriarum, quibus ad defectionem eos coegiſſe inſimulabatur, de cætero ſecuritatem ſub iureiurando promitteret, his rebus conficiendis tempus ſtatutum eſt in natale Domini rege ea feſtiuitatem Coloniæ celebraturo, & profectò Rudolphum ducem ibidem abſq; dilatione regem conſtituiſſent, niſi ille pertinaciter reſiſtendo iuraret, nunquam ſe in hoc conſenſurum, niſi à cunctis principibus conuentu habito ſine nota periurij, integra exiſtimatione ſua, id facere poſſe decerneretur. Saxones in ſua cum pace redierunt. Cæteri principes Vuirceburg profecti ſunt, regi quæ geſta fuerant nunciaturi, qui protinus nihil hæſitans, pedibus vt dici ſolet, in ſententiam abijt, & dummodo pax conueniret, quaſcunq; conditiones impoſuiſſent ſe promptiſſimè laturum ſpopondit.

Conuentus principum in Vuirzeburg.

Celebrata ibidem omnium ſanctorum feſtiuitate, Ratiſponam ire inſtituit, animaduertens quod principes Rheni aliquantula Saxonici furoris labe iam infecti, minus minusq; indies ad exhibenda ſibi obſequia deuoti ac beneuoli eſſent. Cumq; inter eundũ aliquot diebus Nurnberg moraretur, quidã qui lateri eius iam diu familiariſsimè obuerſatus fuerat, Regenger nomine, incertũ, aliorũ inſtinctu, an priuato in eum odio ſuſcitatus, repentè prorupit in medium, & ducibus Rudolpho ac Bertholdo graue aduerſus eũ crimen detulit, Ego inquit, & alij pleriq; quos peſsimæ machinationis ſuę rex idoneos fore adminiſtros ſperauerat, nuper multis precibus magniſq; pollicationibus ab eo ſollicitati ſumus, vt vobis ac cæteris regni principibus Vuirceburg conuenientibus & ſecretioris colloquij gratiæ paululum à multitudine remotis, armati in vos irrueremus, & trucidatis ſeditionis authoribus, ipſum periculo, rempublicam perturbatione liberaremus, & cæteri quidem ſatis impigrè ſuſceperunt negotium, ſolus ego tam iuſtitiæ reſpectu quã futuri iudicij metu detrectabã opus nefarium, & quantũ obluctari obſtinatæ ſententię audebã, dehortari eũ conabar à propoſito, quapropter tanta in me incanduit indignatione, vt à contubernio ſuo, quo me hactenus cæteris familiarius perfruitũ optimè noſtis protinus me amoueret, & iugulandum apparitoribus ſuis obieciſſet, niſi periculum imminens penetralibus propere excedendo declinaſſem. His dictis in argumentũ fidei locum expreſsit, conſcios nominauit, & ſi rex inficiaretur, paratũ ſe ait, cum ipſo ſi id leges pa-

Regenger narrat, quod ſit inſtinctus à rege turbare conuentum Vuirzeburg. armis.

terentur, vel cum quouis homine conſerta manu, rem diuino iudicio committere. Vehementer hęc verba permouerunt prædictos duces, cùm eſſet is qui deferebat homo haud obſcuri nominis in palatio, & apud ſuos inuiolatæ exiſtimationis, præterea ea res potiſsimum dictis fidẽ conciliabat, quod rex & alijs quibuſdam principibus ſuis ſimili modo necẽ parauiſſe, & pleroſq; ex familiaribus ſuis etiã occidiſſe iam pridẽ infamatus fuerat, itaq; legatos ad eum mittunt, mandantq́; ſe iam nulla religione teneri ſacramenti, quo ei fidẽ ſubiectionemq́; firmaſſent, cum ipſe prior fidẽ prodidiſſet, & de ſalute ſua tractantibus inſidias machinatus fuiſſet. Proinde niſi obiecta diluiſſet nullã deinceps à ſe vel in tranquillis rebus fidem, vel in perturbatis auxilium ſperare deberet. Aegrè nimis id paſſus rex, ſtatim ad populum retulit de importunitate Rudolphi ducis, qui vt inuadendi regni occaſionẽ inueniret, cùm verum ſibi crimen impingere non poſſet, falſis ſuſpitionibus & arte compoſitis rumoribus impeterer, & obruere conaretur innocentiã ſuã, ſed procul ait, faceſſant verborum pugnæ, ceſſent callida argumentorũ phantaſmata, ego non verbis, ſed manu mea refellã mendacium, & neglecta interim regij nominis maieſtate, cum ipſo duce R. congreſſus detegam cuniculos fictæ huius criminationis, qua malitiã ſuam palliare conatur, vt ſi regnũ amiſero, non mea culpa ſed per illius ſupplantationẽ periuriũq́; intelligar amiſiſſe. Tunc Vdalricus de Coſheim, vnus ex his, qui conſilij participes, & ſceleris adminiſtri deſtinati fuiſſe accuſabantur, lenibus verbis dolorẽ regis mitigare ſtudebat, rogabatq́; eñ ne aliquid quod infra regiã magnificentiam eſſet, vi doloris impulſus profiteretur, ſe melius multoq́; rectius cum Regingero, vel cum quolibet homine collata manu & ſuam & ipſius innocentiã aſſerturum. Statimq́; ad ducem R. abijt, ſeq́; paratum dixit, quocunq́; modo ipſe æquum iudicaſſet mendaciũ Regingeri refellere. Ille ſatisfactionem nec ſuſcepit, nec aperta fronte abnuit, ſed ait ſe ſuper hac re de liberatione cæterorũ principum ſententiam expectaturũ. Rex ſicut inſtituerat Ratiſponam contendit, omnibus inuiſus, omnibus ſuſpectus, nec ipſe iam cuiquam hominum ſatis fidei habens, cum hi quoq;, quos intima familiaritate ſibi deuinxerat, ad primam ingruentis tempeſtatis nubeculam à ſe defeciſſent. Interea Saxones crebris legationibus vrgebant principes Rheni, vt vel ſibi conſtituendi regis poteſtatẽ facerent, vel ipſi quomodo & dignitate & multitudine ſuperiores eſſent, quemcunq́; vellent Saxonibus ſuffragium ferentibus eligerent & conſtituerent, nec ſinerent rempublicam vnius hominis ignauia ad extremam vſq; vaſtitatem deperire. His accenſus archiepiſcopus Moguntinus, cui potiſsimum propter primatum Moguntinę ſedis eligendi & conſecrandi regis authoritas deferebatur. Principes de toto regno Moguntiam euocauit, vt communi conſilio Rudolphum ducem regem conſtituerer, quod vbi regi compertum eſt, aſſumptis ſecum quoſcunq; donis vel promiſsis ad ſtudium ſuarum partium allicere potuit, concitus de Baioaria remeauit, ratus ante omnia impediendæ tantæ rei curam agendam. Cumq́; prope Vuormatiam in locum, qui dicitur Lonendeburg, veniſſet, grauiſsima ægritudine correptus, multis diebus lecto decubabat, ſpemq́; maximam hoſtibus ſuis fecerat, tantos irarum motus ſine ſanguinis effuſione poſſe confici, ſed ab infirmitate vix dum plenè recreatus Vuormatiam feſtinauit, vbi cum magna pompa à ciuibus in vrbem ſuſceptus eſt, qui & paulo ante vt ſua erga cum ſtudia clariora facerent, milites epiſcopi ingreſſum eius prohibere tentantes vrbe expulerant, & ipſum epiſcopum, niſi maturè fuga lapſus ciuitate exceſsiſſet, comprehendiſſent & vinctum ei miſiſſent. Venienti ergo & armati inſtructiq́; obuiã procedunt, non ad vim faciendam, ſed vt conſpecta eorum multitudine, armorum apparatu, expeditorum iuuenum frequentia, animaduerteret in arduis rebus ſuis, quantum ſpei in eis ponere debuiſſet, operam ſuam benignè ſpondent, iuſiurandum dant ſumptus ad bellum adminiſtrandum ex ſua re familiari ſinguli pro virili portione offerunt, & quoad viuant pro honore eius deuotè ſe militaturos confirmant, ita rex ciuitate munitiſsima potitus, hanc deinceps belli ſedẽ hanc regni arcẽ, hanc vtcunq; res cecidiſſent tutiſsimũ aſylũ habere cœpit, eo quod eſſet & ciuibus frequens, & murorũ firmitate inexpugnabilis, & vbertate circumiacentium regionũ opulentiſſima, & omni-

Henricus armis non verbis dicit ſe pugnaturum contra Rudolphũ.

Conantur mitigare regem iratum.

Saxones vrgent principes Rheni propter poteſtatem vel eligendi vel conſtituendi regis.

Conuẽtus principum Moguntię.

Ingreſſus regis in Vuormatiam.

Vuormatienſes iure iurando cõfirmant ſe ſumptus ad bellum daturos.

& omnibus quæ in bello vſui eſſe ſolent copijs inſtructiſsima. Porrò hi qui ab archiepiſcopo Moguntino ad colloquiū Moguntiam euócati fuerant, audito quod rex concitus aduentaret, plures metu perculſi eo venire diſsimulauerunt, pauci qui veneriit, cùm de tantis rebus ſine aliorum principum diſcuſsione ſententiam ferre non auderent, irriti fruſtratiq; diſceſſerunt, ad quos rex legatos mittens, multis precibus eis vix & ægrè extorſit, vt ſibi familiaris colloquij gratia in Oppenheim occurrerent: Quo dum datis vtrinq; obſidibus propter periculi ſuſpitionem veniſſent, pedibus eorum prouolutus, ſuppliciter orabat, vt memores iuſti iudicis Dei, memores ſacramenti quod ſe de Deo mediante obligaſſent, fidē ſibi ſeruarent in aduerſis, ſi quid ante hac exceſsiſſet, iuuenilibus annis, & ætati in vitium pronæ veniam darent, deinceps & malo correctum, & annorum ſenſuſq; maturitate roboratum, quæ paruuli ſint euacuaturum, & quæ virtutis, quæ honoris, quæ regiæ dignitatis, quæ poſtremo virii decêant cogitaturum, & amplexurum. Ad hæc illi reſponderunt, fruſtra eum à ſe fidem expetere, quam ipſe nec Deo vnquam, nec homini præſtitiſſet, de quo ambigerent in pace an in bello, ámicis an inimicis infeſtior ſuſpectiorq; eſſet, quiq; ante paucos dies poſitis ſibi in Vuirzeburg, & de ſalute eius tractantibus clanculo carnifices mortemq; præparaſſet, ſin aliquid haberet obtendere, aut per quorundam factionem falſis criminibus ſe impetitum putaret, ſineret Vdalricum de Cosheim ſicut profeſſus fuiſſet, manum conferre cum Regingero, vt ſi viciſſet, eos deinceps fidos ſibi obnoxioſq; ſine omni in perpetuum contradictione haberet. Libenter rex ſuſcepit conditionem, ſtatuitq; vt certo die poſt octauum Epiphaniæ congreſsi prope Moguntiam, in Inſula Rheni, quæ dicitur Marouua vtriuſq; partis allegationem iuſto iudici Deo decernendā permitterent, ea tempeſtate hi qui in Hartesburg erant multa & præclara militaris audaciæ facinora fecerunt. Nam ſæpenumero erumpentes, prædas in vicinis regionibus & ſtrages hominum non modicas agebant, & priuſquam Saxones ad vim arcendam frequentes confluere poſſent ſe in caſtellum receperant. Maximè autem Goſlarienſibus propter viciniam exiciales erant. Plurimos enim eorum peremerunt, & bona eorum, quæ extra villam reperta fuiſſent crebra incurſione populabantur, & mercatores exterarum gentium ne conſuetas merces eò conferrent metu vitæ àmittendæ inhibebant. Cumq; tempore quodam ad modicum inter eos pax conueniſſet, quidam ex caſtello Goſlariam priuatæ rei aliquid ibi actari venerunt, vbi cibo potuq; diſtenti, dum nimia potione incaluiſſent, ſicut ebrietas mater eſſe ſolet iurgiorum, cœperunt aduerſum eos cum quibus accumbebant ineptos inconditoſq; ſermones iactitare, & ſaxonibus ignauiam exprobrare, quod non militari ſed ouina mente aduerſus regem arma ſumpſiſſent, Indignati qui aderant Saxones, ſeditione concitata, éos trucidauerunt, foraſq; proiecerunt, quod vbi his qui in Hartesburg erant compertum eſt, dedita opera ſe in vltionem ſociorum ſuorum accinxerunt, & quia villam viris fortibus, vallis & ſeris vndiq; munitam incurſare haud ſatis tutum putabatur, dolo eos circumuenire parabant. Erat quidam Goſlariæ præfectus Bodo nomine regi tempore pacis acceptiſsimus, nunc quoq; turbata republica fidem inuiolatam ei ſeruans, occultè tamen metu Saxonum, ne deprehenſus factione vulgi omnia ſua amitteret, is edoctus ab his, qui in caſtello erant paſtores, qui Goſlarienſium pecora ſeruabant, precio corrupit, vt gregem pauló longius à villa in paſtum eijcerent, Miſsi de caſtello equites ea protinus abegerunt, cæteri in montibus & ſyluis armati ſe abdiderunt. Perlato Goſlariam rumore abactorum pecorum, vnanimiter ad arma conclámant, ſummis omnes viribus in certamen ruunt, nec quiſquam alterum operiebatur, ſed citato quiſq; quantùm poterat equo prior hoſtē inſequi prædamq; excutere contendebat, illi paululum fuga ſimulata, cedebant inſequentibus, donec eos vltra locū inſidiarum incautos protraherent: Tunc ſublato vndiq; clamore, tam hi qui in caſtello remanſerant, quàm hi qui in vicinis montibus ſe occultauerant, impetum in eos fecerunt, & tamdiu palantes fugienteſq; proſternebant, donec non ratio ſed fuſi ſanguinis horror ac ſacietas occiſioni finem faceret; propter hæc & alia huiuſmodi placuit Saxonibus proximum caſtello collem occupare, militeſq; imponere, qui

Rex rogat principes in Oppenheim vt concurrant.

Conuentus prope Moguntiam in Marouua.

Militaris audacia eorum, qui fuerunt in Hartesburg.

Ebrietas mater iurgiorum.

Bodo.

Goſlarienſium pecora abacta.

contra excurſiones hoſtium ſine intermiſsione intenti ſollicitiq́; excubarent. Nec ſic tamen audaciæ eorum modum impoſuerunt, ſed vbicunq; opportunitas ſe præbuit, multa & in eos à quibus aſſeruabantur, & in alios prouinciales hoſtilia fecerunt.

Aſenberg obſeſſum.

Interea inſtante iam natali die Domini milites regis, qui Aſenberg obſidebant, aſsiduo legatos ad regem mittebant, rogantes per Deum, vt ad ereptionem eorũ aliquod conſilium exquireret, quomodo deficientibus alimentis extrema iam inedia tabeſcerent, & niſi mature periclitantibus conſuleretur, aut moriendum ſibi eſſe, aut in hoſtium poteſtatem concedendum. Rex Moguntinum & Colonienſem archiepiſcopos ad colloquium euocans, obnixè rogauit, vt Saxones conuenirent, agerentq́; cum eis, vt ab oppugnatione caſtellorum, datis ſaltem ad modicum tempus inducijs recederent. Illi quanquam laborem hunc in irritum ceſſurum, haud dubiè ſcirent, tamen quia moleſtus eis erat, facturos ſe quod rogabantur promiſerunt, ſtatimq́; miſſis legatis, mandauerũt principibus Saxoniæ, vt ſibi proxima hebdomada poſt epiphaniam Corbeiæ ad colloquium occurrerent. Hoc anno poſt exortum bellum Saxonicum, nulla deinceps exactio facta eſt decimarum in Thuringia, gaudentibus Thuringis, quod occaſionẽ inueniſſent, vt traditas ſibi à patribus leges manu militari tuerentur, & dolente rege, quod dum decimis immoderatius inhiaret penè regnum cum vita amiſiſſet.

Egen cæcatus.

Hoc etiam anno famoſiſsimus ille Egen, qui duci Baioariæ Ottoni capitale illud crimen intenderat, comprehenſus in quodam latrocinio à popularibus cæcatus eſt, & ad tantã egeſtatẽ redactus, vt deinceps oſtiatim circumeundo ſtipem publicam peteret.

Giſo & Adelbertus cum quatuor filijs occiduntur.

Giſo quoq; comes & Adelbertus cum IIII. filijs ſuis, quibus incentoribus idem perditus tragicam hanc fabulam confinxerat, ab hoſtibus ſuis ob priuatas quaſdam inimicitias occiſi ſunt in caſtello ipſius Giſonis Hollenden, Deo vindicante innocentiam ducis Ottonis.

1074. Rex natalem Domini Vuormatiæ celebrauit. Longè aliter ibi victitans quàm regiam magnificentiam deceret. Nam neq; ex fiſcis regalibus quicquam ſeruicij ei exhibabatur, neq; epiſcopi aut abbates vel aliæ publicæ dignitates conſueta & obſequia præbebant, ſed in ſumptus quotidianos neceſſaria ei vili precio coemebantur. Erant tamen cum eo nonnulli ex principibus, ſed hi neq; cum eo ſeruitiorum apparatu, neq; cum ea militum aut apparitorum frequentia, qua ſoliti fuerant, ſed cum paucis & penè priuato habitu ad ſalutandum eum venerant, ne ſcilicet manifeſtæ defectionis notarentur, ſi euocati ad Curtem venire detrectarent, quos tamen ille nullo modo à ſe abſcedere permittebat, reputans quod ſi minus auxilij ſibi, hoſtibus tamen multum terroris allaturi eſſent, dum tam illuſtres in regno perſonas aduerſas ſe congregatas audirent.

In Corbeia Moguntinus & Colonien. epiſcopi mandato principis ſatis faciunt.

Moguntinus & Colonienſis archiepiſcopi die ſtatuta Corbeiam iuxta condictum venientes, ſicut in mandatis à rege habebant, rogabant Saxones qui ibidem occurrerant, vt ab oppugnatione caſtellorum exercitum abducerent. At illi nulla ratione hoc ſe facturos reſponderunt, præterea vehementer eos obiurgarunt, quod dum deliberando & modo colloquia, modo inducias expetendo tempus triuerant, & regi audaciam auxiſſent, & ſibi maximas commoditates vindicandæ libertatis corrupiſſent, proinde recederent, nec ſibi vltra verbis pacificis in dolo illuderent, ſe in eum locum progreſſus eſſe, vbi iam non muliebribus colloquijs, ſed militaribus armis res expedienda ſit, vix tandem ſedata multitudine ab his qui ſapientiores erant, vnanimi conſenſu ſtatuerunt, vt proxima hebdomada poſt purificationem ſanctæ Mariæ Friteſlar conuenirent, ibiq́; communicato cum cæteris regni principibus conſilio, periclitanti reipublicæ rectorẽ, qui omnibus placuiſſet conſtituerent, regi quoq; mandauerunt, vt ſi ita ſibi expedire iudicaret, die ſtatuta præſto adeſſet, & ius ſuum non per epiſtolas aut per internuncios, ſed præſens ipſe viua voce expoſtularet. Poſtquam in hanc ſententiam digreſſi ſunt. Thuringi, tertia de hinc die eos qui in Aſenberg erant inedia expugnatos in deditionem acceperunt, impunitosq́; dimiſerunt, caſtellum ſuccenderunt, ſtatimq́; alij caſtello, quod Spatenberg dicebatur exercitũ admouerunt. Caſtellum Vokenrot paucis ante diebus cœptũ fuerat obſideri, & quia regina in eo toto tempore belli huius ſeruabatur, iuſſu regis profectus eo abbas Herueldenſis,

ueldenſis,conſentientibus Thuringis eadem inde accepit, atq; Herueldiam adduxit prægnantẽ,& iam de partus vicinitatem indies anxiantem. Cumq; ibi diebus multis moraretur,neſciente ſcilicet rege propter perturbationem reipublicæ quo eam mittere poſſet ſeruandam, 5. Idus Februarij feria 4. peperit filium, is quomodo infirmari & iam iam expiraturus putabatur, tertio die baptizatus eſt ab Ezzone Altenburgenſi epiſcopo, qui tunc forte apud abbatem hoſpitabatur, & nomine ataui ſui Conradus eſt vocatus,& quoniam alij non aderant,qui digne eo munere ſungarentur, Abbas & alij pleriq; fratres Herueldenſis cœnobij, eum de ſacro fonte ſuſceperunt.

Regina pregnans adducitur

Reginger qui ad ſuggillandum regem contra Vdalricum de Cosheim propoſuerat, aute paucos dies iucundæ congreſsionis diriſsimo dæmone arreptus, horrenda morte interijt.

Reginger dæmone arreptus interijt.

Interea rex cum videret quòd paulatim à ſe principes deficerent, & hoſtium ferocitas ſua magis patientia incrudeſceret, pudore compulſus pariter & neceſsitate ſtatuit extremam fortunæ aleam tentare, & cum Saxonibus vbi primùm copia fieret collatis ſignis dimicare, magis eligens vitam honeſtè quàm regnum per dedecus amittere. Multum enim animos militum ab eo euocauerat, quod ſuis qui quotidie oppugnabantur, expugnabantur, expellebantur, non ſubueniebat, & alijs pro ſalute eius anxiè deſudantibus, ipſe intra muros Vuormaciæ inerti ocio torpeſcebat, vt hoc crimen elueret, vel morte paciſci cupiebat. Igitur miſit ad omnes principes regni, eoſq; per Deum obſecrabat, vt ſibi auxilio venirent, multa ſua erga eos in præteritum bene merita commemorans, plura in futurum pollicens, & multi quidem epiſcoporum protinus ad eum conuenerunt, ſed hi conſilijs præbendis paratiores quàm ſtipendijs faciendis, nam militibus ſuis domi relictis, ipſi cum paucis & penè priuati aderant, ea ſcilicet mente, vt & de inobedientia apud eum excuſarentur, & cauſam eius quam vehementiſsimè omnes improbabant non multum adiuuarent. Sed archiepiſcopus Moguntinus, archiepiſcopus Colonienſis, epiſcopus Argentorati, epiſcopus Vuormatienſis, quem ciuitate ſua ſupra expulerat, præterea duces omnes Baioariæ, Sueuiæ, Lotharingiæ, Moſellæ regionis, Carentinorum, milites etiam Fuldenſis & Herueldenſis abbatum conſtanter ei contradixerunt, nolle ſe ad oppreſsionem innocentum arma ferre, qui ſi etiam aliquid, quod gladio vindice plecti debeat admiſiſſent, ad hoc eos grauis & facilè excuſabilis neceſsitas impuliſſet. Rex Vuormacia egreſſus 6. calendas Februarij, Herueldiam cum exercitu venit. Eo die viſum eſt in cœlo ſignum mirabile, Oriente ſole duæ ſimul columnæ aurei coloris ſplendidiſsimi fulgoris dextra leuaq; oriebantur, quæ vſq; quo ſol aliquantis lineis in altum excreſceret, eodem iubare rutilantes permanebant. Præcedenti quoq; nocte cœleſtem arcum circa Gallorum cantum ſereniſsimo cœlo pleriq; viderunt. Frigus erat validiſsimum, & hyberna ſiccitate arebant omnia, in tantum vt flumina non ſuperficie tenus glacie conſtricta, ſed tota præter ſolitum in glaciem conuerſa viderentur, vnde panis inopia vehementer laborabat exercitus, eo quod propter rigorem fluminum vbiq; ceſſante molarum vſu ipſum quod fortè inuenisſent, frumentum comminuere non poterant. Rex pridie quam Herueldiam veniret, miſit abbatem Herueldenſem ad Saxones, qui in vlteriore ripa Vuirræ fluminis ad 40. millia congregati reſidere ferebantur, inueſtigare ab eis, an nuncij ſui tutò ad eos ire ac redire poſſent, ipſe tranſgreſſus Herueldiam, in proximis villulis reditum abbatis præſtolabatur, duobus fermè millibus à prædicto fluuio, nec vlterius caſtra mouere voluit, donec miles frequentior conueniret, & ipſe diligentius perquireret, an aliqua ſpes recuperãdæ pacis reliqua eſſet, ſiquidẽ audierat Saxonibus placuiſſe, vt ei ingreſſum Thuringiæ nõ concederent, ſed ſtatim in ipſa ripa fluminis prædicti quod Haſsiã Thuringiamq; dirimebat inſtructa acie exciperent venientẽ. Fluuiũ glacies pedeſtri itinere cõmeabilem fecerat. Ea res maiorẽ ei metũ incutiebat, ne forte dũ adhuc imparatus imparq; tantæ multitudini eſſet, hoſtes ſuper eũ nulla itineris difficultate præpediti repentè irruerẽt, ideoq; conſiliarijs ſuis grauiter ſuccenſere dicebatur, quod eũ Vuormacia egredi, & in tantum

Signum cœli apparuit.

Vuirra fluuius.

Haſsia & Thuringia flumine diſtinguuntur.

diſcri-

diſcrimen vltrò ſe præcipitare permiſiſſent. Saxones enim in tantum abundare multitudine ferebantur, vt vndecim millia plebis quomodo ſubitò clamore in expeditionem euocata cibos ſecum non ſumpſiſſent, in domos ſuas tanquam minus ſibi neceſſaria remitterent. Inter has moras exercitus regis prædæ quàm pugnę auidior, per contiguas Herueldiæ villas longè lateq́; diſcurrebat, easq́; hoſtiliter depopulabatur, & ſub prætextu neceſſarij victus, quo in militiam aleretur, præter miſeram vitam nihil reliquum faciebat innocentibus, neq; rex prohibebat iniuriam, vt militem hoc precio redemptum deuotiorem ſibi faceret, qua clade ita attritæ atq; exhauſtæ ſunt poſſeſſiones Fuldenſis monaſterij atq; Herueldenſis, vt ingraueſcente alimentorum inopia, magna cum difficultate fratres retinerentur in Monaſterijs. Abbas Herueldenſis reuerſus à Saxonibus, retulit eos præter omnium opinionem mitia atq; pacifica reſpondere, quod ſcilicet non ita expertes rationis, ita ſint immemores vulgari etiam apud barbaras nationes iuriſgentium, vt neſciant ab iniuria legatorum etiam inter atrociſſimas inimicitias temperandum ſe extrema neceſſitate compulſos in aciem proceſſiſſe, nec ad perſequendum quenquam, ſed ad ſe protegendos iniuriasq́; propulſandas arma ſumpſiſſe, ſi ea neceſſitas adimatur, etiam nunc pacem quam bellum malle, & deſtrictos iam gladios libenter in vaginam remittere, Grata admodum erat in his, qui cum rege erant reſponſio. Tunc miſſi ſunt quatuor ex epiſcopis, agere cum eis de pace, & promittere ex nomine regis, quod omnibus quæ rationabiliter poſtulaſſent, & quę electis ex vtraq; parte iudices æqua cenſuiſſent, promptiſſimè annueret, dum ipſi quoq; viciſſim iuſtis conditionibus acquieſcerent, & manſuetudinem eius, quàm manum militarem experiri mallent. Adhæc illi reſponderunt, nihil aliud ſe poſtulare, quàm quod multis iam ſæpe legationibus poſtulaſſent, ſcilicet vt caſtella, quæ ad oppreſſionem eorum per Saxoniam & Thuringiam exſtruxerit ſine dilatione dirui iubeat, vt ſua ſingulis patrimonia per vim ſeu per calumniam erepta reſtituat, vt duci Ottoni, ad quem extinguendum falſa criminatione & peſſimo nefarij hominis artificio impudenter abuſus ſit, ducatum Baioariæ reddat, vt epiſcopo Moguntino, epiſcopo Colonieñ, duci Rudolpho, poſtremo omnibus, qui in hac diſſenſione ab eo defeciſſent, aut aliquid quod eum læderet aliarum partium ſtudio admiſiſſent, impunitatem tribuat, nullasq; in perpetuum offenſæ huius pœnas exigat, vt libertatem genti ſuæ & legitima à primis tēporibus ſtatuta, rata, atq; inuiolata manere ſinat, vt totā in ſola Saxonia ætatē inerti otio deditus, non tranſigat, ſed interdum Goſlaria decedens regnum ſuum, quod maiorum eius induſtria latiſſimum ſit, circumeat, eccleſijs & monaſterijs, viduis & orphanis, & cæteris qui calumniā patiantur iuſta faciat, & regiam dignitatem quam nomine præferat, regalium morum & operum claritate exornet, ſi hæc ſe facturum fideliſſimè polliceatur, & ad firmamentum indubitatæ fidei fideiuſſores ſibi det eoſdem, quos nunc habeat recuperandæ pacis interceſſores principes regni, paratos ſe arma deponere, pacem ſuſcipere, & deinceps dicto obtemperantes viuere, ſin autem ſacramento ſe obſtrictos eſſe, vt quandiu ſibi vitalis caloris vltima ſcintilla ſuperuiuat, pro libertate, pro legibus, pro patria ſua indefeſſi dimicent. Dura nimis regi viſa eſt exactio, cœpitq́; huc & illuc anxius tergiuerſari, fidemq́; principum ſuorum appellare, ne ſe ſub iugū tam fœdæ conditionis ad ſui omnium ignominiam mitti paterentur, illud pro cæteris intolerabile iudicans, quod caſtella ſua deſtruere, & hoſtibus ſuis præmia pro ſupplicijs reddere cogebatur. Cumq́; ſpreta pace quæ offerebatur ſequenti die exercitū recenſeri, aciemq́; ad pugnam inſtrui placuiſſet, miſit circumquaq́; ad habitacula principum, iubens vt ſuos ſinguli ad aciem inſtruendam producerent, Omnes promptiſſimè ſe dicto parere ſpoponderunt, ſed redeuntibus nuncijs nullus caſtris eſt egreſſus, detrectantibus cunctis opus nefarium, vt eis quorum cauſam iuſtiſſimā æſtimarent certamē inferrent, ex alia quoq; parte caſtra Saxonum non minima ſeditione quatiebatur. Plebs vniuerſa tumultuabatur cōtra principes, quod ſe fruſtra in tantas bellorū procellas impuliſſent, cū enim nunc victoriā omnia ſpondeant, & opportunitas ad votū arrideat, ad quā ab exordio belli anhelantibus ſemper animis ſuſpirauiſſent, ipſi repentina pœni-

Villa Herueldenſis ſpoliātur.

Quatuor epiſcopi pacis cauſa mittuntur.

Preparatio ad pugnam.

Plebs tumultuatur contra principes.

na pœni-

na pœnitudine correcti manus ſupplices tendant, pacē petant, & ei à quo toties eluſi ſint, iterū ſe eludendos muliebri ſordia & puerili leuitate tradant, duce quoq; Ottoni vehementer inſiſtebant, vt accepto ſuper ſe regno ducatū ſibi præbere, ineundi certaminis, & proſpera omnia promittenti Deo manus ſuas operāq; non negaret. Tunc circumſtantes regē hi quorum conſilio familiarius vti conſueuerat, cum ſubterfugiendæ conditionis ſtudio diuina atq; humana omnia ſollicitantē viderent: Nullū inquiunt, o rex habemus diuerticulū, aut æquanimiter ſuſcipienda eſt conditio, quam impoſuerint, aut regnum cum magno etiā vitæ periculo amittendum, acie vis confligere, periculumq; armis propulſare, ſed qua virtute putas, is miles hoſtem congreſſus proteret, qui modo ad recenſendū exercitum nomen dare iuſſus, ne caſtris quidem exire voluit, paruulo interuallo abeſt hoſtiū infinitus exercitus, ſed cunctis hoſtibus plus tibi formidandi ſunt hi, qui lateri tuo familiariter obuerſantur, qui interim tibi ſimulata fide blanda loquūtur, quandiu eos, quibus ſe ſacramēto obligauerunt prælio laceſſere non coguntur, quòd ſi claſsica inſonuerint, & preſſus poſito pede aut ferri aut ferire anguſtia loci coartabūtur, nimirū aut dicto citius diffugient, aut te deſerto ad partes hoſtiū tranſibunt, Vnde ſatius fuerat Vuormatia non excedere, quàm in extremū diſcrimen progreſſum fidei principū tam iniquo tempore experimentū quærere: Vnum tamen patet inciſæ ſpei & vndiq; impeditis rebus effugium, ſi facturum te quæ poſtularis incunctanter promittas. Ita & iuueniliter exultantium hoſtium ferocitatem eludere, & periculū quod faucibus vrget euadere, & regnum deinceps ſopitis in perpetuū cunctis ſimultatibus poteſtis obtinere. Tū ille non tam ratione victus, quàm neceſsitate cùm omnia prius incaſſum pertentaſſet diuerticula, tandē accitis ad concilium principibus, permiſit, vt pro ſuo arbitratu tantos motus componerent, promittens ſe indubitata fide omnibus annuere, quæ ipſi conficiendis tantis rebus competere iudicaſſent. At illi reſponderunt, non aliam prorſus patere viā ſubterfugiendi, quòd ſtricto iam mucrone cōminus intentaretur, prælij, quā vt faceret, quæ Saxones poſtulaſſent. Quod cum ſub teſtificatione nominis Chriſti ſpopondiſſe, & facti ſunt ad eos 15. epiſcopi, & quicquid principū in caſtris erat, referre illis regis voluntatē. Multæ ibi dictæ ſententiæ, multa ſunt conquiſita argumenta, cū propter ſuſpectam regis ferocitatem, & ſæpenumero ſpectatam fidem nulla Saxonibus viderentur ſatis tuta conſilia. In longum protracta deliberatione, ad vltimum hoc pacto recuperandæ paci conſenſerūt, vt ſi quando rex acceptæ læſionis memor ſententiam reuocare, aut aliquid eorum, quæ modo ſuprema neceſsitate compulſus ſtatuiſſet in irritum ducere conaretur, omnes eodem quo nunc ſacramento obſtricti arma repeterent, iniuriæ obuiam irent, & tanquam euidentis periurij reum, cunctis regni principibus ſuffragium ferentibus de regno proturbarent. In hæc verba omnes vt erant conglobato agmine ad videndam faciem regis proceſſerunt ipſo die purificationis ſanctæ Mariæ, præeuntibus his, qui reparandæ pacis mediatores fuerant epiſcopis, & alijs principibus, quos ille venientes honorificè ſuſcepit, oſculum præbuit, & pacis conditiones, quas per internuncios ſignificauerat viuæ vocis authoritate roborauit. Ita compoſitis omnibus ex ſententia, his qui partes ſuas impenſius curauerat, dona iuxta magnificentiam regiam largitus eſt, dimiſsisq; ſingulis in locum ſuum ipſe iunctus Saxonibus Goſlariam perrexit. Deſtinatis etiam circumquaq; nuncijs, mandauit vt ab oppugnatione caſtellorum exercitus abduceretur, & hi qui in caſtellis erant nihil deinceps hoſtile in prouinciales facerent, ſed vbi primùm cibaria, quæ in diutinam belli adminiſtrationem affatim congeſta fuerant conſumpſiſſent, ipſa caſtella prouincialibus traderent funditus diruenda. Nec Saxones magnopere curabant, has indueias, quamuis non nimium haberent ſuſpectas, cum in poteſtatem ſuam redactum ſcirent, communi ſententiæ non poſſe refragari, Igitur cum veniſſet Goſlariam, iuuenes qui in Hartesburg fuerant, quiq; propter res bene geſtas in magna apud eum admiratione habebantur, vehementer improbant conuentionem pacis, & quia ſecundam prophetam dolus directus fuerat in manibus eorum multa & ſupra menſuram ſuam magnifica ei promittebant de viribus ſuis

Exclamatio plebis ad regem.

Epiſcopi pacis cauſa ad Saxones mittuntur.

Honorificè excipiuntur epiſcopi.

Hartesburgi conuentio pacis improbatur.

ſi in

ſi in procinctu perſtitiſſet. Oſtentabant etiam ad experimentum virtutis ſuæ titulos interfectorum Goſlarienſium, diſpoſitos per omne illud ſpacium, quòd à Goſlaria

Pœnitet facta pacis conditio.

vſq; in Hartesburg duobus fermè milibus interiacet, Hæc audiendo malis æſſuetus animus, & per ætatem gloriæ militaris auidus paulatim reformabatur ad ingenium ſuum, atq; ad rigorem priſtinum, factiq; iam non modiocriter pœnitebat, cumq; à Saxonibus promiſſa ſua repoſceretur, cœpit rurſum callidis reſponſionibus tergiuerſari, & petere, vt ad conuentum principum regni communemq; audientiam res integra differretur, quatenus eorum iudicio de ſingulis quod honori, quod vtilitati reipublicæ conduceret, ſtatueretur, illis annuentibus præcepit, vt 6. idus Martij principes de toto regno Goſlariam conuenirent,

Conuentus principum in Goſlaria.

Statuto die cæterorum principum nullus eò venit. Saxones & Thuringi cũ infinita multitudine de tota Saxonia & Thuringia ſacramento euocati aderant, & haud procul à Goſlaria caſtra metati, legatos ad regem miſerunt, agere cum eo de conditionibus, quibus inter ſe, & eum pax conueniſſet. Triduo integro & hi modo ſupplicando, modo terrorem bellicum intentando acriter inſtabant, & ille ſedulitatem inſtantium lubricis reſponſionibus eludere conabatur, & modo de abſentia principum cauſabatur, ad quorum iudicium ea res potiſsimum ſpectaret, modo obnixè flagitabat, vt cæteris omnibus iuxta condictum manentibus, ſola caſtella quæ ſummis impenſis ad munimentum regni exſtruxiſſet, ſibi condonarentur, his ſcilicet ſaluis facilem ducebat cæterarum rerum iacturam, cò quod ſperaret, ſe in his vtcunq; res cecidiſſent, ſemper refugium habiturum, & perpetuas à Saxonibus omnibus, quam nunc intuliſſent, contumeliæ pœnas exacturum: Iamq; ſpretis legatorum ſupplicationibus, reprobatis familiarium ſuorum conſilijs, fixus obſtinatusq; perſiſtebat in propoſito, cum ſubitò nunciatur, quod Saxones omiſsis internuncijs, per quos antehac res agebatur, armati inſtructiq; ad palatium tenderent, nec iam promiſſa repoſcere, ſed ei valefacto regem, quem deinceps belli ducem habeant conſtituere vellet, Præterea archiepiſcopus Bremenſis, epiſcopus Citicenſis, epiſcopus Oſenbruggenſis, & cæteri qui propter impenſius ſtudium partium eius Saxonia effugati, poſſeſsionibus nudati, pluribus ignominijs deformati fuerant, vnanimiter circumſteterunt, eum per Deum obſecrantes, vt ſi minus propriè ſaltem eorũ calamitatis miſereretur, qui proprijs ſedibus odio nominis eius expulſi, anno iam fermè integro per omnes miſerias vitam traxiſſent, fidem ſe ei in aduerſis intemeratum ſeruaſſe, & quæcunq; præter voluntatem accidiſſent, communicato labore toleraſſe, nunc quoniam Deus tantas rerum procellas benigna vice in ſedem reduxiſſet, gauderet ſorte ſua, & ne deinceps tale naufragium incideret, tuta nunc ſtatione locatus prouideret. Quod ſi res tranquillas & propicia diuinitate, iam ad honorem eius ex ſententia compoſitas rurſus interturbare atq; implicare vellet, quos exitus habiturus eſſet ipſe proſpiceret, ſe ſuperioribus malis iam vſq; ad extremam laſsitudinẽ defatigatos neceſſario deinceps loco & tẽpori conceſſuros, & genti ſuę ne denuo patria expellantur obnoxios futuros. Inter hæc verba cũ Saxones iã armata multitudine atriũ palatij repleſſe, & ad vim faciendã paratos, inconditis motibus perſtrepere cerneret, tandẽ ancipiti periculo permotus conſenſit, vt duci Ottoni ducatũ Baioariæ repoſcenti, intra anni ſpaciũ iuxta principũ iuriſdictionẽ ſatisfaceret, Caſtella verò ſua omnia ſine dilatione deſtrueret, ſed ea conditione, vt Saxones & Thuringi ſua quoq; caſtella, quæ tẽpore regni eius exſtructa fuiſſent parimodo diruerẽt, cætera etiã omnia quæ in Gerſtungun pollicitus fuerat fide integra exſoluerentur, nec perficiendis quę promiſerat improbitas Saxonũ vllas indulſit inducias, vnde cõtinuo miſſis circũquaq; nuncijs Vokenrot & Spatenberg, & cætera caſtella de quibus quæſtio promulgata fuerat, ſuccendi ac penitus dirui fecit.

Vokenrot & Spatenberg diruuntur.

In Hartesburg muri tantum ſunt diruti, quantum ad infirmandam munitionem difficultatemq; loci adimendam ſufficeret, cæteris ædificijs ſtatus manſit incolumis, eo quòd eccleſia illic conſtructa & canonicorũ congregationi inſtituendæ locus attitulatus fuiſſet, ita pacatis Saxonibus rex Goſlaria decedens Vuorm. abijt, ibiq; totã quadrageſimã ab omni deinceps belli apparatu feriatus exegit. Porrò vulgus Saxoniæ id potiſsimũ quod contiguas caſtello

Harteſpurg

Harteſpurg villulas incolebat, vehementer offenderat, quod in Hartesburg vllæ ſernatæ eſſent reliquiæ, nec quicquam tantis laboribus actum putabant, ſtante atq; incolnmi caſtello, quod omnium cladium, quas acceperant caput principiumq; extitiſſet, & quod circumiacentis regionis opulentiſsimas, quondam vllas nunc in horroré vaſtamq; ſolitudinem redigiſſet, non detuliſſet regem cultui diuino, ſed ſub prętextu religionis crudelitatis ſuæ patrocinium quæſiſſe, vt ſcilicer inſtaurato poſt modicum bello, cum hæc ira Saxonibus deferbuiſſet, locum habeat, vbi milites ſnos rurſus ad euerſionem Saxoniæ tuto emittat, tuto recipiat, & tuoc tanto victis incumbat infeſtior, quanto nunc diſcedat Saxonum lætis ſucceſsibus efferaciori Hæc viciſsim intemperatis clamoribus ſerendo in magnam ſe ferocitatem inflammarunt, igitur tertio die poſtquam rex abceſſerat, inſcijs inconſultisq; principibus, facto grege in Hartesburg irruunt, quod reſiduum erat murorum à fundamento deijciunt, lapides longè lateq; diſpergunt, cæteris ædificijs quæ indulgentia priocipum integra ſeruauerat, idem faciunt, eccleſiam quæ accelerandi operis ſtudio interim lignis elegantiſsimè cooſtructa fuerat, incendunt, theſauros diruunt, alraria confringunt, poſtremo ne qua regi inſtaurandi caſtelli occaſio reliqua eſſet, filium eius & fratrem, quos ille ad gratificandum popularibus locum ibi tumulauerat, effodiunt, aguntq; omnia quantum poſſunt, ne adminiſtraodo bello deinceps mons complanatus vllam præſtare poſsit opportunitatem, reliquias ſanctorum quę effractis altaribus erutę fuerant & effoſſa defunctorū corpora, abbas ex vicino cœoobio opportuné ſuperueniens furenti vulgo eripuit, atq; in ſunm monaſterium cum honore tranſuexit. Perlatus ad principes Saxoniæ rumor admiſsi facinoris grandi eos formidine perculit, ne rex tanta iniuria exacerbatus cauſaretur, ab ipſis fœdus eſſe violatum, & iuſtam exinde occaſionem inſtaurandi belli nactus, cunctas aduerſus eos regni vires concitaret, id conſulto præuenire cupientes, grauiter in eos, qui tale flagitium admiſerant, animaduertunt, Deinde legatos ad regem mittnnt, obſecrantes per Deum, vt ſe habeat excuſatos, ne conſcios ſe tanti ſceleris, nec incētores extitiſſe, patratumq; non ſecus quàm ipſum graniter & iniquo animo ferre, quod ſi minus fidei habeat negantibus, paratos ſe qnouis genere ſatisfactionis dictis fidem & facere, & violatę pacis à ſe ſuſpicionem amouere, ille vehementer efferatus, quod dolorem priſtinum, qui nec dum in cicatricem cutem obduxiſſet, recentibus iniurijs exulceraſſent, quandoquidem inqnit, nec Forenſes leges contra violentiam Saxonum quicquam proficiunt, nec iniurias meas deſertus à milite armis perſequi valeo, ad leges eccleſiaſticas iam neceſsitate coactus confugiam, & vbi humana ceſſant auxilia, diuinam opem implorabo, protinus legatos Romam miſit, ſedem Apoſtolicam contra eos interpellare, qui eccleſiam incendiſſent, altaria confregiſſent, ſepulchra violaſſent, & odio viuentis inſepultos cioeres barbara crudelitate debacchati fuiſſent. Paſcha Babenberg celebrauit, erantq; cum eo archiepiſcopus Moguntinus, dux Carentinorum Bertoldus, & alij qnàm plures ex his, qui bello Saxonico ab eo defecerant. Cum enim crimen rebellioni Saxonibns donaſſet, alijs regni principibus, qui coniurationis ſocij fuerant, quod iuſtè ſuccenſeret non habebat. Ipſo tempore Coloniæ res accidit, digna omnium honorum miſeratione, & lachrymis, incertum leuitate vulgi, an factione eorum qui vicem regis in archiepiſcopum vlciſci cupiebant, id magis venit in ſuſpicionem, quòd cum celebre apud omnes eſſet nomen Vuormacienſium, pro eo quod regi fidem in aduerſis ſeruaſſent, & epiſcopum rebellare tentantem ciuitate expuliſſenr, Colonienſes peſsimum exemplum æmulati, ſuam quoq; deuotionem iofigni aliqno facinore regi gratificare vellent. Ad patrandum quod oefariè machinabantur, caſus idooeam attulit occaſionem: Archiepiſcopus paſcha Coloniæ celebrauit, eratq; cum eo epiſcopus Mimigardeuurdenſis ad communicanda tantę ſolennitatis gaudia familiaris amicitiæ obtentu euocasus, cumq; exactis ex parte ferijs paſchalibus abſcedere pararet, hi qui archiepiſcopi domeſtica oegotia curabant, iubeotur ad euectionem eius nauē idoneā prouidere: Luſtratis perſpectisq; omnibus vnam mercatoris cuiuſdā prædiuitis nauim, quia in eo vſus competens videbatur, oc-

Hartesburg diruitur, & funditus deletur.

Tumulus effoditur.

Rumor deſtructa vrbis ad principem defertur.

Legati Romam ablegantur.

Hiſtoria memorabilis.

Merces mercatoris eijciuntur naui.

cupant

cupant,eamq́; in miniſterium archiepiſcopi,eiectis mercibus quas habebat, ocyus expediri iubent,negantibus famulis qui nauim ſeruandam ſuſceperant, vim niſi maturè iuſſa capeſſant minitantur,illi quantùm poterant,citato curſu ad dominum nauis rem deferunt, & quid facto opus ſit conſulunt. Habebat ille filium adulta ætate, non minus audacia quàm viribus excellentem, & tum propter generis affinitatem, tum ob merita ſua primoribus ciuitatis maximè charum & acceptum, is aſſumptis famulis ſuis, & iuuenibus ex ciuitate, quantos in ea trepidatione in auxilium ſuum conſciſcere potuit, concitus ad nauem euolat, & miniſtros archiepiſcopi acriter, vt nauis exoccuparetur, inſiſtentes cum iniuria proturbat, Dehinc aduocatum vrbis in idem opus ſuccedentem, tumultusq́; inſtaurantem ſimili conſtantia repellit, fundit & fugat, iamq́; & his & illi ſui ſingulis amici armari ſubſidio adcurrunt, & ad magnum diſcrimen pugnamq́; ancipitem res ſpectare videbatur, Perlato nuncio ad achiepiſcopum, quod atrociſsima ſeditione confunderetur ciuitas, miſit feſtinanter ad ſedandos motus populi, irarumq́; plenus minabatur ſe proxima ſeſsione ſeditioſos iuuenes merita pœna coerciturum, erat quippe vir omni genere virtutum florentiſsimus, & in cauſis tam reipublicæ quàm eccleſiæ Dei ſpectatæ ſæpius probitatis, ſed vnum in tantis virtutibus vitium tanquam tenuis in pulcherrimo corpore neuus apparebat, quod dum ira incanduiſſet, linguæ non ſatis moderari poterat, ſed in omnes, ſine perſonarum acceptione, rixas, & conuicia amariſsima rotabat, hoc in ſe cum iram paululum digeſsiſſet, vehementer & ipſe reprehendebat, vix ad modicum dirempta eſt concertatio, ſed ferox animis & elatus primo ſucceſſu iuuenis non ceſſabat interturbare omnia, percurrensq́; ciuitatem varios ſermones per populum ſerebat de inſolentia & auſteritate archiepiſcopi, qui toties iniuſta præciperet, toties innocentibus ſua adimeret, toties honeſtiſsimos ciues procaciſsimis verbis inceſſeret, nec difficile fuit id hominum genus in omne quod velles, tanquam folium quod vento rapitur, transformare, quippe qui ab ineunte ætate inter vrbanas delicias educati, nullam in bellicis rebus experientiam habebant, quiq́; poſt venditas merces inter vina & epulas de re militari diſputare ſoliti, omnia quæ animo occurriſſent, tam facilia factu quàm dictu putabant, exitus rerum metiri neſciebant, præterea in mentem veniebat Vuormacienſium inſigne præclarumq́; facinus, quod epiſcopum ſuum inſolentius agere incipientem vrbe expuliſſent, & cum ipſi multitudine opibus armisq́; inſtructores ſint, dedignantur quod inferiores æſtimentur audacia, & archiepiſcopum tyrannico ſibi faſtu imperitantem tandiu muliebriter patiantur. Conferunt primores inepta conſilia, ſæuit vulgus intemperans nouarum rerum ſtudio, & per totam ciuitatem ſpiritu diabolico raptatum ad arma conclamat, Nec iam archiepiſcopum vrbe expellere, ſicut Vuormacienſes, ſed per omnes cruciatos trucidare, ſi copia detur conſpirat. Natalis erat beati Georgij martyris, qui eo anno 4. frater hebdomadæ paſchalis obuenerat, & archiepiſcopus celebrata miſſarum ſolennitate apud beatum Georgium, cum ſermonem faceret ad populum, præſagio quodam futurorum neſcius ipſe mali quod imminebat conteſtatus fuerat audientibus, quod ciuitas diabolo in poteſtatem tradita eſſet, & propediem peritura niſi iam iam impendentem iram Dei per pœnitentiam inflectere maturarent, igitur poſt meridiem, inclinata iam die in veſperum, cum igni oleum iracundiæ acceſsiſſet ebrietas, ex omnibus partibus vrbis ruunt ad Curtim archiepiſcopi, & eum celebri quodam loco cum epiſcopo Mimigardeuurdenſi cœnantem adorti, tela contorquent, ſaxa iaciunt, nonnullos ex aſsiſtentibus interficiunt, cæteros plagis & vulneribus confectos in fugam vertunt, inter hæc conſpicantur, quàm plurimi ipſum talium furiarum incentorem dæmonem præcurrere inſanienti populo galeatum, loricatum, igneo mucrone terribiliter fulgurantem, nec vlli quàm ſibi ſimiliorem, cumq́; militari quodam claſsico cunctantes, vt ſe in pugnam ſequerentur concitaret, in ipſo impetu quo portarum ſeras effracturus vociferando irruebat, repentè ex oculis ſequentium diſparuit, Archiepiſcopum ſui inter cuneos hoſtium nubemq́; iaculorum vix & ægrè expeditum in templũ ſancti Petri abripiunt, foresq́; non modo ſeris & vectibus, ſed admotis etiam

Mimigardeuurdenſis epiſcopi famuli vim inferunt naui.

Miniſtri epiſcopi turbantur.

Sapientes nonnunquam delinquunt.

Conſpiratio in epiſcopum Colonienſem.

Seditio in Colonienſem epiſcopum.

Epiſcopus in templum concluditur.

magnis molibus obfirmāt. Sœuiunt foris & inſtar inundantis aquę rugiunt vaſa diaboli, plena vino furoris Dei, & per omnia Epiſcopi penetralia diſcurrentes, fores infringunt, theſauros diripiunt, vaſa vinaria concidunt, & dum vina in diutinos vſus ſumma ope congeſta præcipitantius effundunt, repletum ſubito cellarium ipſos, quod dictu quoque ridiculum ſit, in vinis fluctibus periclitatos penè ſuffocauerat. Alij capellam Archiepiſcopi irrumpentes, altare ſpoliant, ſacra vaſa pollutis manibus contrectant, veſtimenta pontificalia diripiunt, dumque omnem ſupellectilem ſacri miniſterij curioſa imò furioſa diligentia euertunt, reperientes illhic quendam præ timore ſe in angulo occultantem, & putantes quòd Archiepiſcopus eſſet, interficiunt, non ſine gratulabunda exprobratione, quòd petulantiſsimæ linguæ tandem aliquando modum impoſuerint. Sed cognito quòd decepti ſimilitudine eſſent, & Archiepiſcopus intra templum ſancti Petri, & loci religione, & murorum firmitate ſe tutaretur, vndique conglobati ipſum templum obſident, muros perfringere dedita opera moliuntur, poſtremò niſi ocyus ſibi tradatur Archiepiſcopus, ignem quoque ſe adhibituros minitantur. Tum hi, qui intus erant, videntes obſtinatos eſſe ad necem eius, animos populi, nec ebrietate ſola, quę tempore digeri ſolet, ſed pertinacibus etiam odijs & phrenetico quodam furore homines agitari, ſuadent ei, vt mutato habitu effugere conetur de Eccleſia, & fallere obſidentes, hoc facto & ſacras ædes incendij, & ſe mortis periculo liberaturus. Opportunū fugæ patrocinium tempus pollicebatur, ſeditione in mediam noctem protracta, horrebant omnia tenebris & caligine, vt haud facile cuiquam eſſet vultus occurſantium diſcernere. Anguſtus aditus patebat de templo in dormitorium. Item de dormitorio in atrium domumque canonici cuiuſdam adhærentem muro ciuitatis. Iſque ante paucos dies ortæ ſeditionis impetrauerat ab Archiepiſcopo, Deo ad ſalutem Archiepiſcopi hoc ipſum miſericorditer prouidente, vt rupto muro ciuitatis paruulum ſibi poſticum facere ſineretur. Ibi eductus Archiepiſcopus, applicitis properè in euectionem eius & comitum eius, quatuor equis abijt, opacæ noctis tenebris, ne ab obuiantibus agnoſceretur, commodiſsimè vſus, repertoque poſt modicum Epiſcopo Mimigardeuurdenſi, ſocijs iam pulchrè pro ea tum calamitate conſtipatus in locum, cui Nuſſen nomen eſt, peruenit. Interim hi qui circa templum erant crebris arietum ictibus muros quatiebant, eratque confuſa vox tumultuantium, & fidem Dei omnipotentis teſtantium, quòd non euaſurus eſſet manus ſuas, non decepturus obſidentium diligentiam, etiam ſi in minima terræ reptilia ſe transfiguraret. Econtra hi qui obſidebantur, nunc ſupplicando, nunc pollicendo, quòd diligentiſsimè quæſitum, ſi inueniretur ipſis tradituri eſſent, callidè ludebant operam perurgentium, vſque quo Archiepiſcopum longius euectum, atque in tuta iam loca progreſſum eſſe arbitrarentur. Tum demum recluſis foribus ipſos ingredi, & pro libito ſuo quærere ſinunt, adijciuntq́; fruſtra eum quæri intra ſepta templi, quem certo comperiſſent primo incurſu concitatę multitudinis clara adhuc die vrbe egreſſum iam in longinquas partes tranſire potuiſſe. Idq́; magis ſuſpicandum, quòd contractis vndiq; per moram nocturni temporis copijs, primò mane ad occupandam armis ciuitatem ſit aduenturus. Igitur ingreſsi cum omnia templi penetralia diligentius inueſtigando euertiſſent, vix tandem admiſſa fide, quòd falli potuiſſent, deinceps ab inquiſitionis ſtudio ad tuendam vrbem animos vertunt, armatamq́; multitudinem circumquaque per propugnacula diſpertiunt. Inter hæc arreptum quendam de turba ſuper portam vrbis ad ignominiam Archiepiſcopi ſuſpendunt. Magis in hoc furori ſuo, quo præcipites raptabantur ſatisfacientes, quàm quod crimen vllum ſuſpendio dignum miſero obtendere poſſent. Mulierem etiam quandam de ſummitate murorum præcipitant, fractiſq; ceruicibus interficiunt, hoc ei crimini dantes, quod homines plerumque magicis artibus dementare infamata fuiſſet. Sed hoc ſcelus commodiori tempore & pacatiore animo vindicare debuerant. Induxerāt etiam in animum, niſi Deus conſulens ſeruis ſuis breuiaſſet dies amentiæ eorum, vt monachos de ſancto Pantaleone omnes trucidarent, pro eo quòd expulſis ab Archiepiſcopo prioribus monachis nouum illhic inuſitatumq́; religionis genus inſtituiſſent. Præterea iuuenes

Cappella Epiſcopi ſpoliatur.

Epiſcopus quatuor equis nocte aufugit.

Nuſſen.

Epiſcopus vt prodatur quæritur.

impigros citato quantum poſſent gradu ad Regem ire iubent, nunciare ei quæ geſta fuerant & ſuggerere, vt quantotius veniat vacantem expulſo Archiepiſcopo ciuitatem occupare, in eo verti ſalutem ciuitatis, & ipſius vtilitatem maximam, vt grandia molientem de vindieanda iniuria ſua Archiepiſcopum anticipare conetur. Talibus furijs toto triduo agitabantur. Poſtquam auditū eſt per [illegible]ouineiam, & celebri rumore vulgatum, quod Colonienſes Archiepiſcopum probris & contumelijs affectum vrbe fugaſſent, exhorruit omnis populus nouitatem rei, atrocitatem ſceleris, ſpectaculum humanarum rerum, quod vir tantarum in Chriſto virtutum tam indigna perpeti Deo aſpiciente potuiſſet. Magna eius in pauperes liberalitas, multa in diuinis rebus deuotio, multa in hnmanis moderatio, vehemens in corrigendis legibus ſtudium, libera in eorripiendis, qui malè agerent ſeueritas, omnium ore celebrabantur, earumq; rerum eommemoratio non minimum ei gratiæ apud populares conciliabat. Exclamant omnes ad ſuam magis iniuriam pertinere violatam pontificalis nominis maieſtatem, & mori ſibi ſatius eſſe, quàm vt tantum flagitium ſuorum temporū inultum patiantur. Igitur per quatuor vel quinq; miliaria circumquaq; ad arma conelamant, multa hominum millia dicto citius coneurrunt, nullo qui per ætatem arma ferre poſſet, tam religioſam militiam detrectante, conglobatiq; in vnum, rogant Archiepiſcopum & cunctantem vi impellūt, vt ad recuperandam cinitatem quantotius feſtinet, ſe pro eo dimicaturos, & ſi ea neceſsitas incumbat oues pro paſtore, filios pro patre libenter m rtem excepturos. Quod niſi Colonienſes maturent venientem ſuſcipere, & pro ipſius arbitratu ſatisfacere offenſo, ſe ant ingeſto igne populū cum ciuitate eonſumpturos, aut diſsipato mnro eum ſuper eongeriem occiſorum in eathedram ponti-

Epiſcopus armata manu contra vrbem.

ficalem reducturos. Ita Archiepiſcopus quarto die poſtquam exierat magno vallatus agmine ad vrbem acceſsit. Quod vbi Colonienſibus compertū eſt, & ſe tantæ tamq; efferatæ multitudinis impetū nee muro nec acie ſuſtinere poſſe animadnertunt, tum primum furor deflagrare, ebrietas vaneſcere eœpit, magnoque terrore concuſsi obuiam Legatos de pace miſerunt, ſe reos confitentes, & omnem, quam vita incolumi iuberentur pœnam pendere paratos. Archiepiſeopus dignè pœnitentibus ſe veniam nō negaturum reſpondit. Tum eelebrata miſſarum ſolemnitate apud ſanctū Georgium, eos qui pontificem ſede propria expuliſſent, qui Eccleſiam homicidio polluiſſent, qui templum ſancti Petri hoſtiliter impetiſſent, qui cætera religionis iura auſu barbaro temeraſſent, Epiſcopali banno ad ſatisfactionem vocauit. Protinus omnes nudis pedibus, laneis ad carnem induti proceſſerunt, vix & ægrè impetrata pace multitudinis, quæ circa Epiſcopum erat, vt hoc tutò facere ſinerentur. Nam & vehementer ei ſuccenſebant, quod dum immoderatius clementiam oſtentando popularis fieri vellet, nefarios homines ad audenda nequiora huius ſceleris impunitate animaret. Archiepiſcopus eos poſtero die ad ſuſcipiendam ſecundum canonū ſcita pœniteutiam tam immanis flagitij ad ſanctū Petrum præſto eſſe iubet. Ipſe progreſſus ad ſanctum Gereonem, ibi extra vrbem pernoctare ſtatuit, veritusq; quod tradita ciuitate vis concitatæ multitudinis inhiberi non poſſet, ſed partim iniuria partim prædæ cupidine accenſi acerbius ſæuirent iu populū, obnixè rogat prouinciales qui ſecū erant, vt ſinguli in ſua cum pace recederent, ſatis ſe opera eorū vſum, & euidens tuliſſe documentum, quid animi ones erga paſtorem, filij erga patrem gererent, aſperrimam partem negotij multa eorum virtute exactam eſſe, cætera quæ reſtent facile iam priuata ac domeſtica mann poſſe confici. Proinde quod bonum, fœlix, fauſtumq; eſſet, abirent in domos ſuas, hanc reportantes ſpem, quod huius beneficij gratia apud eum, ſeu viuum ſeu defunctum perpetuo manſura foret. Hoc vix impetrato milites ſuos, quantos ad comprimendos vrbanos motus, ſi qui forte leuitate vulgi inſtaurarentur, ſufficere putabat, præcedere in ciuitatem iubet, ſecuturus ipſe proxima luce, cum eorum qui præceſsiſſent diligentia ne quid forte inſidiarum lateret in ciuitate præcauiſſet. Ea nocte ſexeenti aut eo amplius mercatores opulentiſsimi ex vrbe profugi ad Regem ſe contulerunt, interceſsionis eius opem aduerſus Archiepiſcopi ſæuitiam imploraturi. Cæteri ingreſſo Archiepiſeopo ciuitatem & toto triduo iuxta condictum expectanti minime

Mercatores ex vrbe ad regem ſe conferunt.

ſe præ-

ſe præſentauerunt ad proponendũ aliquod ſatisfactionis genus. Vnde indignitatem rei non ferentes Epiſcopi, milites inſcio, vt plurimi aſſerunt, atq; inconſulto Archiepiſcopo arma rapiunt, domos incurſant, poſſeſsiones diripiunt, occurſantes partim ſternunt, partim captos in vincula conijciunt, & prorſus vt veritati vel coacti aſſentiamur, multo ferocius quàm tanti pontificis exiſtimationi competeret, iuſtæ vltionis negotiũ exequuntur. Sed grauior morbus acriori indigebat autidoto. Filius ſupra memorati mercatoris, qui primus ſeditione iuflammauerat populum, & pauci alij luminibus ſunt orbati, nõnulli virgis cæſi ac detonſi, omnes grauiſsimo rei familiaris damno multati, atq; iuſiurandũ dare compulſi, quòd deinceps Archiepiſcopo ciuitatem, contra omnium hominum violentiam, quantum conſilio & armis poſſent vindicaturi eſſent, & eos qui ex vrbe profugerant, quoad dignè Archiepiſcopo ſatisfeciſſent ſemper pro infeſtiſsimis hoſtibus habituri. Ita ciuitas paulò ante ciuibus frequentiſsima, & poſt Moguntiam caput & princeps Gallicarum vrbium ſubitò penè redacta eſt in ſolitudinem, & cuius plateæ vix capiebant ſtipata viantium examina, nunc rarum oſtenduut hominem, ſileutio & horrore omnia deſyderij quoudam ac deliciarũ loca poſsidentibus. Nec futurum hoc dubia ſignificauerant præſagia. Peregrinus quidam ad celebrandam palmarum feſtiuitatem illhuc ipſo anno aduenerat, Is vidit per ſomnum coruum quendam horrendæ magnitudinis per totam volitare Coloniam, & terribiliter crocitando, populum tali ſpectaculo attonitũ, huc & illhuc agitare, ſuperuenire poſt hæc virum tam veſte quàm forma præcellentem, qui & coruũ horrifico ſonitu perſtrepentẽ vrbe expelleret, & populũ mente cõſternatum, iamq; extrema omnia formidantẽ caſſa formidine abſolueret. Cumq; à circumſtantibus interpretationem ſomnij horrore concuſſus quæreret, audiuit quod ciuitas propter peccata populi diabolo in poteſtatem tradita fuiſſet, ſed interuentu Georgij martyris liberata inſtantis iam atq; à Deo prædeſtinati interitus neceſsitatem euaſiſſet.

Filius Mercatoris propter ſeditionem cæcatur.

Peregrino coruus mira magnitudinis in ſomnio apparet.

Rex celebrata in Babenbergã Paſchali ſolemnitate, Nurenberg perrexit obuiam legatis Apoſtolicę ſedis. Erant autem hi: mater eius imperatrix, Epiſcopus Oſtienſis, Epiſcopus Preueſtinus, Epiſcopus Curieuſis, Epiſcopus Cumenſis, miſsi à Romano pontifice componere, ſi poſſent, multo iam tempore vacillantem ſtatum Galliarum. Nec tamen cum Rege ſermonem communicare ſæpius rogati conſenſerunt, donec ſecundum Eccleſiaſticas leges pœnitentiam profeſſus per iudicium eorum anathemate abſolueretur, pro eo quòd propter venditas Eccleſiaſticas dignitates ſymoniacæ hæreſeos inſimulatus fuiſſet apud ſedem Apoſtolicam. Itaque petierunt verbis Romani pontificis, vt ſyuodum tenere intra Gallias pace Epiſcoporũ ſinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes Epiſcopi, tanquam inuſitatum longeq; à ſuis rationibus alienum, nec ſe huius authoritatis priuilegium vlli alij præter quàm ipſi Romano Pontifici vnquam delaturos affirmabant. Siquidem intenderat Romanus Pontifex, vt omnes Epiſcopos & Abbates, qui ſacros gradus precio redemiſſent, diſcuſsione habita deponeret. Iamq; hac de cauſa Babenbergenſem Epiſcopum, & alios nonnullos ab omni diuino officio ſuſpenderat, donec coram venientes inuſtum ſibi crimen hæreſeos digna ſatisfactione purgarent. Et Rex quidẽ cupidè hoc volebat, odio Vuormacienſis Epiſcopi & quorundam aliorũ, qui cum bello Saxonico offenderant, quos hac calumnia inuoluendos, & dignitatis ſuæ detrimenta paſſuros ſpe certiſsima præſumpſerat. Sed quia per Legatos res tanta confici poſſe deſperabatur, conſulto in audientiam ipſius Romani Pontificis dilata eſt. Rex dimiſsis Legatis non ſolemni more indictam expeditionem, ſed repentino ac iumultuario milite collectum exercitum ducere parabat in Vngariam, comperto quod Salomon Rex Vngariorum, à Ioiade Beli filio bello impetitus, & tribus iam prælijs victus, amiſſo exercitu vix de regno effugiſſet. Vt eius miſeriæ ſubueniret, & affinitati præſtabat, quam tradita illi in coniugium ſorore ſua contraxerat, & vtilitatibus proprijs, quia magnam ei partem regni ſui pollicitus fuerat, ſi eius beueficio expugnatis hoſtibus in regnũ reſtitueretur. Cumque Ratiſponam veniſſet, inſecuta eſt eum legatio familiarium eius, nunciantiũ quòd Vuilhelmus cognomento Boſtar, Rex Anglorum, ab Archiepiſcopo Colouienſi vana

Rex legatis Apoſtolicæ ſedis obuiam procedit.

Vuilhelmus Boſtar Rex Anglorum.

pollicitatione illectus cum magno exercitu aduentaret, regni ſedem Aquiſgrani occupare paratus. Territus Rex tam atroci nuncio, ac priuatæ rei curam externis negocijs ante habendam ratus, omiſſa in Vngariam expeditione ad Rhenum concitus remeauit. Pentecoſten Moguntiæ celebrauit, ſpleudide ac populariter ab Archiepiſcopo Moguntiacenſi acceptus atque habitus. Inde cum Coloniam ire inſtituiſſet multum ſpirans irarum & comminationis in Archiepiſcopum Colonienſem, ille miſsis in occurſum eius nuncijs, mandauit falſam omnino ac ſcenicis figmentis ſimilem eſſe fabulam, quam in eum æmuli ſui compoſuiſſent, hi nimirum qui eum paulò ante vrbe expuliſſent, & nunc ad opprimendū eum, quoniam armis non poſſent mēdacijs graſſarentur, ſed nō ita rationis expertem vel communis cōmodi negligentem eſſe vt in vltionē priuatæ iniuriæ patriā ſuā barbaris prodere velit, nec ea leuitate à puero vitam inſtituiſſe, vt quiſquā ſanū aliquid ſapiens tam inepta de ſe ſuſpicari poſsit. Impetrata per Legatos coram veniendi copia, in Andernachen Regi occurrit. Cumq; Rex de his, quæ compererat ſeuerisſimè quæſtionē promulgaret, proditæ quidem reipublicæ crimen, quod obijciebatur ſacramento purgauit. Cætera quæ delata fuerant, ait Rex ſe veteri amicitiæ pontificali nomini cōdonare, nec pro iure ſuo expoſtulare velle. Ita nō extincto ſed interim cohibito furore Coloniā proceſsit, ibi poſtero die ad iudicandū populo aſſedit, ſperans per accuſationē eorū, quos Archiepiſco. propter iniurias ſuas pœna affecerat, occaſionē ſibi futurā, vt eum ſeditione concitata rurſus ciuitate exturbaret, vel propter oppreſſos per calumniam innocentes ſaltem reum maieſtatis faceret. Sed ille omnes accuſationum ſtrophas reſponſi veritate ac ſententiarum grauitate tanquam aranearum telas dirupit. Poſtquam Rex innocentia eius ac vitæ integritate conſilijs quoq; omnia ſepta vidit, nec vllum patere locum calumniæ ad aliud ſe vertit genus iniuriarum. Exegit ab eo non precibus quidem vt opportuit, ſed imperioſa quadam authoritate, vt Colonienſibus admiſſæ in ſe temeritatis veniam daret, excommunicatosque Eccleſiæ reconciliaret. Præterea vt ad firmamentum conſeruandæ ſe erga in perpetuum fidei ſex ſibi ex militibus ſuis obſides daret. Vtrunque ille cum magna conſtantia negauit, obſides quidem, quòd nullus Regum priorum tale quid ab aliquo præceſſore ſuo poſtulaſſet, excommunicatorum autem reconciliationem, quod ſine digna pœnitentiæ ſatisfactione excommunicatos in Eccleſiam recipi leges Eccleſiaſticæ vetarent. Imminebat ille vehementer comminans omnia ſe incommoda illaturum, & cuncta quę illius ſunt ferro & igne demoliturum. Perſtabat hic fixus in propoſito, dicens ſe mori quidem paratum, ſi ipſe cum Colonienſibus conſpiraſſet ad eum interficiendum, ſed nunquam retinendæ vitæ ſtudio ab iurè ad iniuriam declinaturum. Diu anceps erat pugna & vtrorumque milites magna concuſſerat ſollicitudo expectatione tam triſtis ſpectaculi: Tandem euictus Rex ab his quorum conſilijs plurimum tribuebat flexit ſententiam, & ait, malle ſe cum eo beneficijs certare quàm maleficijs, & ſi eum fidum ſibi deuotumque in cauſis reipublicæ experiretur, primum deinceps inter amicos habiturum. Hoc modo reconciliatus Archiepiſcopo, Aquaſgrani perrexit, & aduerſus ea, quæ de irruptione barbarorum fama vulgauerat eam regni partem quantum poterat communiuit.

Colonienſi Epiſcopo bellum inducitur.

Satius eſt beneficijs quàm maleficijs certare.

Ruthardus Abbas Herueldenſis monaſterij V. Id. Iunij deceſsit, vir in ſacris ſcripturis apprimè eruditus, & ſic ad loquendum expeditus, vt nemo illa ætate verbum Dei copioſius, nemo ſubtilius, nemo elegantius, tractaret. Alias in obſeruatione ſanctę regulæ paululū quàm mores & tempora expeterent remiſsior erat. Is miro iudicio Dei, qui quos diligit corripit, & flagellat omnem filiū quem recipit, ante diem mortis ſuæ ſenſu defecit, & per continuos duos annos & ſex menſes phreneſi pariter & Epilepſia grauiſsimè vexabatur. Defunctus eſt autem anno integro & ſex menſibus, ex actis poſteaquam abbatia ſe abdicauerat. Quod tamen factum adeò pœnitens deflebat, quoties à ſtupore atque hebetudine mentis paululum reſpirauerat, vt ambiguum eſſet, morbo an mœrore grauius acerbiusque tabeſceret.

Ruthardus Herueldenſis abbas Epilepticus.

Mediante Iulio regreſſum Regem de Lotheringia Vuormatiam, iterum adierunt Legati Regis Vngariorum, orantes obnixè, vt memor affinitatis, memor actæ ſimul à

mulà puero ætatis, maturius ſubueniret expulſo. Et quia preces tardius mouebant priuatis occupationibus intentum, datis XII. obſidibus fidem ei firmabant, quod ſi eius beneficio in regnum reſtitueretur, deinceps ei tributarius, dictoq; obtemperans foret, & ſex ei munitiſsimas Vngariæ ciuitates in argumentum nunquam irrumpendæ fidei traderet. Hac mercede redemptus, ilico miſsis circumquaque nuncijs principes in expeditionem ſolemni indictione euocauit. Sed alij temporis anguſtias, alij rei familiaris inopiam, pleriq; quod opes ſuæ bello Saxonico nimium attritæ fuiſſent, item alij aliud excuſationis genus obtendentes, omnes pariter militiam detrectabant. Ipſe tamen ne tantum reipublicæ commodum caſu oblatum ſua ignauia corrumperetur, gregario tantum ac priuato milite contentus infeſto exercitu ingreſſus eſt Vngariam, & nonnullas eius regiones hoſtiliter peragrauit. Porrò Ioas qui Vngariam occupauerat comperto eius aduentu ſumma induſtria id operam dedit, vt in locis, in quibus irruptio hoſtium timebatur, nihil homines alimentorũ, nihil animalia pabulorum reperirent, & ſic ipſe cum omnibus ſuis in quandam inſulam propter locorum difficultatem omnino hoſtibus inacceſsibilem ſe contulit. Exercitus Regis qui ad tanti belli adminiſtrationem nihil ſumptuũ præparauerat, grauiſsima ſtatim laborabat inedia, adeò vt homines pleroſque animalia penè omnia breui peſtilentia & fames conſumerent. Qua neceſsitate compulſus Rex, nullo inſigni facinore perpetrato Vngaria exceſsit, & poſt feſtum ſancti Michaëlis Vuormatiam reuerſus, ordinatis ibi pro tempore & copia regni negotijs Ratiſponam redijt, diſpoſitum habens id quod reliquum erat temporis vſque ad natalem Domini in peragrandis Baioariæ, atq; Alemanniæ ciuitatibus inſumere.

Obſides Regi Henrico dantur à rege Vngariæ.

Ioas Rex Vngariæ hoſti alimẽta ſubripit.

Hildebrandus Papa cum Epiſcopis Italiæ conueniens iam frequentibus ſynodis decreuerat, vt ſecundum inſtituta antiquorum canonum presbyteri vxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur, nec quiſquam omnino ad ſacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque cœlibem profiteatur. Hoc decreto per totam Italiam promulgato, crebras literas ad Epiſcopos Galliarum tranſmittebat, præcipiens, vt ipſi quoq; in ſuis Eccleſijs ſimiliter facerent, atque à contubernio ſacerdotũ omnes omnino fœminas perpetuo anathemate reſecarent. Aduerſus hoc decretum protinus vehementer infremuit tota factio clericorum, hominem planè hæreticum, & veſani dogmatis eſſe clamitans, qui oblitus ſermonis domini, quo ait, non omnes capiunt hoc verbum, qui poteſt capere capiat. Et Apoſtolus, qui ſe non continet, nubat, melius eſt enim nubere quàm vri, violenta exactione homines viuere cogeret, ritu angelorum & dum conſuetum curſum naturæ negaret, fornicationi & immundiciei frena laxaret, quod ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe ſacerdotium quàm coniugium deſerere, & tunc viſurum eum, cui homines ſorderent, vnde gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus angelos comparaturus eſſet. Nihilominus ille inſtabat, & aſsiduis legationibus Epiſcopos omnes ſocordiæ ac deſidiæ arguebat, & niſi ocyus iniunctum ſibi negocium exequerentur, Apoſtolica ſe cenſura in eos animaduerſurum comminabatur. Archiepiſcopus Moguntinus ſciens non paruo conſtare operam hanc, vt tanto tempore inolitam conſuetudinem reuelleret, atque ad rudimenta naſcentis Eccleſiæ ſeneſcentem iam mundum reformaret, moderatius agebat cum eis, & primo eis in dimidium annum inducias & deliberandi copiam dedit, hortans eos, vt quod neceſſario faciendum ſit, ſponte faciant, & tam ſibi quàm Romano Pontifici neceſsitatem adimant aliquid in eos, quod ſecus ſit decernendi. Ad vltimum congregata ſynodo in Erfordiæ menſe Octobri preſsius iam imminebat, vt relegata omni tergiuerſatione in præſentiarum aut coniugium abiurarent, aut ſacri altaris miniſterio ſe abdicarent. Multas econtra illi rationes aſſerebant, quibus inſtantis perurgentiſque improbitatem eludere, ſententiamque caſſare niterentur. Cumque aduerſus Apoſtolicæ ſedis authoritatem, qua ſe ille ad hanc exactionem præter voluntatem propriam compulſum obtendebat, nihil argumenta, nihil ſupplicationes preceſque proficerent, egreſsi tanquam ad conſultandum, conſilium ineunt, vt in ſynodum non redeant, ſed iniuſsi omnes in domos ſuas diſcedant.

Conuentus Epiſcoporum Italiæ.

Mandatum Apoſtoli de coniugio.

Synodus Moguntini Epiſcopi Erfordiæ.

Epiſcopus rem totā ad Papam ſe perlaturum dicit.

Nonnulli etiam confuſis vocibus clamitabant melius ſibi videri, vt in ſynodum regreſsi ipſum Epiſcopum priuſquam execrabilem aduerſum eos ſententiam promulgaret, cathedra Epiſcopali deturbarent, & merita morte multato, inſigne monumentum ad poſteros tranſmitterent, ne quis deinceps ſucceſſorum eius talem ſacerdotali nomini calumniam ſtruere tentaret. Cùm ad Epiſcopum relatum eſſet hoc eos machinari, commonitus à ſuis, vt tumultum qui oriebatur, matura moderatione præuerteret, miſit ad eos foras, rogauitque, vt ſedato pectore in ſynodum regrederentur, ſe cum primum opportunitas arriſiſſet, Romam miſſurum, & Dominũ Apoſtolicum, ſi qua poſſet ratione, ab hac ſententiæ auſteritate deducturum. Poſtero die admiſsis in auditorium communiter laicis & clericis, veterem illam de reddendis decimis querelam replicat, & quaſi nihil bello Saxonico, nihil actum ſit conditionibus, quibus pauló ſuperius in Gerſtingun pax conuenerat, de integro Thuringos omnes de iniuſta decimarum retentatione reos addicere molitur, nec recogitat hanc cauſam originem ſeminariumque extitiſſe omnium calamitatum, quibus perplures iam annos reſpublica incommodiſsimè vexabatur. Indignè nimis tulerunt hoc Thuringi, vt pote, qui propter recentem belli ſucceſſum tumidos adhuc ſpiritus gerebant, ſibique vaniſsimè perſuaſerant, quod poſt triumpharum Regem & acceptum guſtum audaciæ eorum, nullus deinceps futurus eſſet Epiſcopus, qui eis aliquam ſuper hac re mouere moleſtiam auderet. Primo tamen temperatis reſponſionibus ei ſuggerunt, non alia ſe ratione in Gerſtingun recuperandæ paci conſenſiſſe, quàm vt legitima ſua, à primis diebus ſtatuta, rata ſibi in perpetuum atque inconuulſa manerent. Cum hæc replicando ſurdis auribus fabulam narrare viderentur, ſubito efferata mente ſe foras proripiunt, ad arma conclamant, & ad momentum contracta ingenti multitudine in ſynodum prorumpunt, & niſi maturius milites Epiſcopi interceſsiſſent, & blandiendo rationemque reddendo potius quàm repugnando, quoniam viribus impares erant, ferocientis turbæ impetum inhibuiſſent, in ipſa cathedra Epiſcopali Epiſcopum oppreſsiſſent. Ita ſoluta eſt ſynodus tam Epiſcopo quàm cunctis qui aſſederant clericis vltima formidine conſternatis, & paſsim per omnes Eccleſiæ Angulos latebras ſibi quærentibus. Statim Epiſcopus Erfordia diſcedens, reliquam partem anni vſque ad Epiphaniam in Helegenſtat exegit, & per omnes feſtos dies inter ſacra miſſarum ſolemnia eos qui ſanctam ſynodum turbauerant, ad pœnitentiam ſub Epiſcopali Banno euocauit.

Tumultuatio in Epiſcopum Moguntinum.

Rex principes ad bellum Saxonicum allicitat.

1075 Rex natalem Domini Argentorati celebrauit, Cumque adeſſent quàm plurimi ex Principibus, quos ille dedita opera de toto regno ad diem feſtum euocauerat, habuit cum eis myſterium conſilij ſui, & eos modis omnibus ad inſtaurandũ bellum Saxonicum ſollicitabat, multa in præſens largiebatur, plura in futurum pollicebatur, nullum poſtremo vel infimæ conditionis, qui modo conficiendis tantis rebus commodus putaretur relinquebat, quem non dato viciſsim & accepto iure iurando fidem ſibi & obnoxium faceret. Cum ea potiſsimum pollicitatio omnes ad conſentiendum inflecteret, quòd ſub teſtificatione iuris iurandi ſingulis promittebat, ſi eorum auxilio Saxoniam Thuringiamque recuperaſſet, quod ipſis vtranque prouinciam pro arbitratu ſuo inter ſe partiendam, & perpetuo iure poſsidendam traditurus eſſet. Ita ira æſtuans, nihil quàm ſanguinem eorum, qui ſe offenderant, malebat. Quod tamẽ anno iam integro quàm maximè diſsimulauerat adeò, vt principes Saxoniæ quoties ad eum veniſſent magnificè ſuſciperet, & ad abſentes pacifica ſæpe numero atque honorifica mandata deſtinaret.

Demetrius Rex Ruzenorum.

Paucis poſt diebus Moguntiam venit, ibique occurrit ei Ruzenorum Rex Demetrius nomine, deferens ei inæſtimabiles diuitias in vaſis aureis & argenteis & veſtibus valde precioſis, petijtq; vt auxilio ſibi foret, contra fratrem ſuum, qui ſe per vim regno expuliſſet, & regnum tyrannica immanitate occupaſſet. Miſſus eſt protinus à Rege Burchardus Treuerenſis Eccleſiæ præpoſitus, agere cum illo de iniurijs quam fratri intulerat, & commonere, vt regno quod iniuſte inuaſiſſet, vltro decederet, alioquin

quin authoritatem & arma Teutonici regni propediem experturum fore. Is legatio-ni huic propterea opportunus videbatur, quod ille ad quem mittebatur ſororem eius in coniugio habebat, & ipſe hac de cauſa apud Regem, ne quid in illum interim grauius decerneretur, ſummis precibus obtinuerat. Ruzenorum Rex Dedi Marchioni Saxonico, cuius ductu eò aduenerat à rege commiſſus eſt ſeruandus, donec Legati reuerterentur.

His diebus contigit graui ſcandalo Babenbergenſis Eccleſiæ ſtatum labefactari. Herimannus Epiſcopus Eccleſiam in honorem beati Iacobi Babenberg foris murum proprijs impenſis extruxerat, ibiq; clericos XXV. ſcientia, moribus, & canonicæ conuerſationis diſciplinis haud obſcuros congregauerat, & eis quæ ad victum veſtitumque ſufficerent affatim prouiderat. Cumq; is quem congregationi præfecerat, morbo præuentus diem clauſiſſet extremum, nactus opportunitatem temporis clericos expulit, & locum ipſum cum omnibus appendicijs ſuis Egbertho abbati de ſancto Michaële tradidit, ad inſtituendum illhic ordinem monaſticum. Non offenſus crimine aliquo clericorum, cum vt dixi honeſtiſsimè iuxta Eccleſiaſticas leges vitam inſtituerent, ſed monaſticæ conuerſationis mundicia delectatus, in toto Epiſcopatu ſuo, ſi fieri poſſet hanc ſolam eſſe vitam cupiebat, zelo quidem Dei, ſed non ſecundum ſcientiam ſic æmulatus Rachëlis pulchritudinem, vt Liæ fœcunditatem in Thalamum cœleſtis ſponſi non crederet admittendam. Clerici qui expulſi fuerant grauiter ferebant ſine cauſa deſtitutos ſe eſſe ſtipe Eccleſiaſtica, qua alebatur. Clerici quoq; maioris Eccleſiæ Babenbergenſis tam illorum quàm ſuam vicem dolebant, quod ſcilicet non ſine magna ſui ordinis iniuria tantùm Epiſcopus deferret ordini monaſtico. Igitur iunctis precibus adorti ſunt eum, obſecrantes per Deum, ne his quibus nullum crimen impingeret, ſine legitima diſcuſsione & audientia eriperet canonicè ſuſcepta Eccleſiaſticæ ſuſtentationis beneficia, nec ſineret eos deſtitutos ſpiritualis militiæ ſtipendijs, quibus præterea nihil amplius eſſet rei familiaris, probro & oſtentui fieri ſecularibus. Epiſcopatum Babenbergenſem paucas habere cōgregationes clericorum, & ideò non tam Monachis ſibi opus eſſe quàm clericis, quorum ipſi ſolatio diebus ſolemnibus in proceſsionibus, in ſuſceptione hoſpitum vterentur, præterea Eccleſiam quam nouiter ipſe extruxiſſet loco celebri in medijs huc & illhuc diuerſantium turbarum fluctibus ſitam, nec à maiore Eccleſia Babenbergenſi plus XXX. paſsibus diſparatam, multo clericis opportuniorem eſſe quàm Monachis, qui ſcilicet Monachicum abominationes Aegyptiorum immolare iubeantur Domino Deo ſuo, ſecerni à multitudine, & ſicut ſcriptum eſt, viam trium dierum ire debeant in ſolitudinem, ne ſi ea quæ colunt & prima ducunt, ſeculares immolent coram oculis eorum, ſcandalizati lapidibus irriſionum ſuarum obruant, & infament ſanctam & Apoſtolicam vitam. Si Deo familiarius adhæreant Monachi, tanquam honeſtior & ſublimior portio corporis Chriſti, non idcirco clericos tanquam membra putrida penitus abſcidendos eſſe ab Eccleſia. Quia licet ſtellæ ab ſtellis differant in claritate, vnam tamen cœli faciem decentiſsimè diſtinguant ſua varietate. Et licet membra diſparia ſint, & ſuis ſingula functa officijs, cōcordi tamen, licet diſpari famulatu neceſsitatem expleant, vnius eiuſdemq; corporis. Epiſcopus nec ratione mouebatur, nec ſupplicatione, aſſerens honorem, quem deferret Monachis in nullo præiudicare clericis, bona autem quæ in vſus pauperum proprio labore congeſsiſſet, ſui iuris, ſui arbitratus eſſe, vtrum clericis attitularet an Monachis. Clerici & inopia familiari & indignitate rei vehementer exacerbati, Regis & omnium Principum regni aures quotidiana proclamatione obtendebant pro iniuria ſua. Cumque nihil vſquam opis, nihil ſpei eſſet, verſi ad validiſsimum illud quod in ſancta Eccleſia vltimæ ſemper neceſsitatis vnicum eſſe præſidium conſueuit, Romam pergunt, & recitata Romano Pontifici per ordinem ſuæ calamitatis hiſtoria, Apoſtolicæ ſedis patrocinium contra tanti calumniatoris violentiam ſuppliciter implorant. Adeſt ſimul totius cleri Babenbergenſis legatio, querelam ingeminant, & Romani Pontificis patientiam vehe-

Eccleſia in honorem beati Iacobi ædificatur.

Babēbergenſes clerici inuident honore monaſtico.

Monachi ſecerni debent à multitudine.

Clerici Romano pontifici de iniuria conqueruntur.

vehementer incuſant, cur Eccleſiam Dei tam diu ſinat hominis hæretici communione maculari, qui non vt paſtor per oſtiũ, ſed vt fur & latro per Symoniacam hæreſim & ingentium pecuniarum profuſionem irrepſerit in ouile ouium, qui apud prędeceſſorem eius Nicolaum Papam tanti criminis inſimulatus, vt dici ſolet, ignem gladio, hoc eſt hæreſim periurio purgauerit, qui cathedram Epiſcopalem & ſanctæ prædicationis miniſterium expers ipſe omnino literarum contra ſacros canones impudenter

Accuſatur Epiſcopus Baben. apud Papam de rebus malè geſtis.

occupaſſet, qui ante Epiſcopatum cunctis capitalibus criminibus atq; omni probrorum genere Moguntinę ciuitati, in qua nutritus ſit, celebrem ſe ſpectabilemq; fecerit, qui pecuniariam atq; vſurariam artem, qua à puero ſit inſtitutus, poſtquam cœleſtium talentorum negociator conſtitutus ſit, multo ſollicitius exerceat, ita vt abbatias & Eccleſias intra diœceſim ſuam ſitas, quas fœde cõparauerit, fœdiſsimè vendat, & familiam Babenbergenſis Eccleſiæ paulò ante opulentiſsimam ac bonis omnibus florentiſsimá ad ſummam redegerit paupertatem, qui nunc ſuper omnia mala ſua, vt in veſtimentis ouium liberius lupinam exerceat feritatem, & facilius illudat ſimplicium innocentiæ transfiguratus in Angelum lucis Angelus Satanæ, clericos abſque vlla diſcuſsione de Eccleſijs ſuis eijciat, atque omnibus in quibus poſsit locis vitam monaſticam, non tam amator religionis quàm ſubdolus ſimulator inſtituat. Poſtremo per Deum omnipotentem exorant, vt tandem aliquando expergefactus Simon Petrus baculum Paſtoralis zeli exerat contra lupum, improbè rapientem & diſpergentem Oues Dei, & Symonem magum iterum in Eccleſia Dei nummulariorũ menſas & æra proponentem, cum pecunia ſua mittat in perditionem. Romanus Pontifex iam pridem

Epiſcopus Babenberg. excommunicatur à Romano Pontifice.

eum à ſacri altaris miniſterio ſuſpenderat. Præſenti autem relatione efferatus, abſque dilatione excommunicauit eum, ea ſcilicet ex cauſa, quod de grauiſsimis criminibus iam olim accuſatus, vt cauſam diceret crebrò per biennium Romam euocatus venire contempſiſſet. Clericis quoq; qui ſe per calumniam expulſos querebantur, Eccleſiam ſuam reſtitui præcepit, & deſtinatis ad clerũ Babenbergenſem literis, mandauit, vt ſe à cõmunione illius abſtinerent, conteſtatus quàm ſanctè, quod ſi communionem aliquando ac pontificatũ, quem cõtra Eccleſiaſticas leges inuaſiſſet, nunquam deinceps ſe viuo recepturus foret. Quod vbi clericis Babenbergenſibus legati ſui retulerunt, &

Denunciatur Epiſcopo vt ex vrbe diſcedat.

iram veterem armauit tantæ pollicitationis fiducia. Occultata interim Apoſtolicæ ſedis legatione, mittunt ad Epiſcopũ, qui tunc temporis Babenberg cõſiſtebat, eiq; denunciant, vt quantotyus de vrbe diſcedat, non poſſe eum vltra ſibi Epiſcopũ eſſe, quoniam & Epiſcopatũ per Symoniacam hæreſim contra Eccleſiaſticas ſanctiones coemiſſet, & eum adminiſtrare ignarus omnino literarũ non poſſet. Atrociſsimè per ſe legationi adiecta eſt grauis contumelia. Adoleſcens quidam ex numero clericorum & animis ferox & ætate, verſiculũ breuem ex pſalterio propoſuit. Huius inquit capituli, non myſticum ſenſum, non allegoricam ſignificationem, ſed verbum ex verbo fidus interpres, ſi mihi rectè explicaueris, ego te omni quæſtione liberatum, cunctis criminibus quibus te impetimus abſolutum, digniſsimum planè Epiſcopatu pronunciabo. Ille inſolita re attonitus, cum quid hoc eſſet, vnde noua hæc & inuſitata mitium antehac clericorũ aſperitas procederet, turbulẽtus ſciſcitaretur, & dictis atrocibus reſponſa atrociora redderet, repente in mediũ procedunt legati ſedis Apoſtolicæ, & præter literas, quas manibus præferunt, viua voce ei ex nomine Romani Pontificis denunci-

Denunciatur Epiſcopo excõmunicatio Eccleſiæ.

ant, vt nullum deinceps pontificalis officij ius poteſtatemq; habeat, ſciatq; ſe Apoſtolicæ excommunicationis gladio de corpore vniuerſalis Eccleſiæ præciſum eſſe, propterea quod obiectum ſibi crimen Symoniacæ hæreſeos, toties Apoſtolicis Epiſtolis Romam euocatus purgare diſtuliſſet. Præcipiunt etiam clericis Babenbergenſibus, vt nullũ vltra ei tanquam Epiſcopo honorem reuerentiamq; deferant, ſed ab eius communione omni modo ſe abſtineant, ne deprehenſi tanquam Eccleſiaſticæ ſanctionis tranſgreſſores ſimilem cum eo ſortiantur excommunicationis vindictam. Ibi primum Epiſcopus circumuentum ſe fraude clericorum ſuorum aduertit. Quibus acriter inſiſtentibus, vt quantotyus Epiſcopatu abdicatus abſcederet, cũ nulla ratione ſatiſfacere poſſet, aſſererentque ſub teſtificatione nominis diuini nullum ſe in Eccleſia

opus

opus Dei acturos forte ipſo in ea perſiſtente. Incertus confuſusq; animi miſit ad Epiſcopum Moguntinum, fidiſsimum ſibi amicum, quem multis ſæpe beneficijs priuatim & publicè ſibi deuinxiſſet, quiq; omnium, quę in adquirendo vel acminiſtrando Epiſcopatu gelsiſſet, conſcius ſibi particepsq; extitiſſet, rogauitq; vt quàm citiſſimè veniret, & tumultuantem inteſtinis ſimultatibus clerum quoquo poſſet modo compeſceret. Ille nihil moratus affuit, egitq; vt rogabatur cum clericis, ne obliti pudoris ac modeſtiæ ſuæ in Epiſcopum ſuum, quem propter Deum patris loco venerari debuiſſent, ſine cauſa exardeſcerent, cum eos nec dicto nec facto quod iuſtè in querelam vocare poſſent, ſciens prouocaſſet. Vel ſi quid quod eos læderet forte inſcius admiſiſſet, ſe cognitore atq; arbitro paratus eſſet quouis modo ſatis facere offenſis, parcerent, ſi minus eius innocentiæ, at honori atq; exiſtimationi propriæ, ne ad cõtemnendos Epiſcopos ſuos cæteri per orbem terrarum clerici hoc animarentur exemplo, & rebellionis atq; contumaciæ peſtilens hic morbus ſumpto à Babenbergenſibus initio, totum inficeret corpus gregis Dominici. Nihil illi placationis, nihil laxamenti admittentes, grauiſsimis eum conuicijs confutarunt, iuſtiſsimè dicentes in eum quoq; Apoſtolicæ excommunicationis anathema procedere debuiſſet, qui hominem omnibus probris infamatum, & nihil in moribus, nihil in ſcientia dignū ſacerdotio afferentem, per Symoniacam hæreſim Epiſcopum ordinaſſet. Nec ad excuſandas excuſationes in peccatis obtendere poſſe ignorantiam, cùm actus eius omnemque vitæ inſtitutionem, tanquam qui in laribus ſuis diu familiariſsimè obuerſatus ſit, optimè cognouiſſet, & omnibus quæ in coemendo Epiſcopatu acta ſint medius ipſe atq; intimus interfuiſſet. Videns Archiepiſcop. obſtinatos in cõtentione clericos nulla ratione mitigari poſſe, ne quid pro amico ſuo intactum intentatumq; relinqueret, aſſumpto eo Romam ire ſtatuit, ſperans Romanum pontificem vel pecunia vel ſupplicatione expugnari poſſe, vt eum crimine atq; anathemate abſolueret. Sed inter eundem reputans haud ſatis tutum eſſe, vt eum non prius explorato Romani pontificis animo Romam perduceret, ſuaſit ei in extrinſecis Eccleſiæ Babenbergenſis poſſeſsionibus reditum ſuum præſtolari, & ipſe cum paucis, vt inſtituerat, concitus Romam contendit. Quo dum veniſſet, vix & ægre, vt à Romano Pontifice in cõmunionem ſuſciperetur obtinuit, & qui in alienis criminibus patronum ſe parauerat, ipſe de proprijs inſimulatus, quod Babenbergenſem Epiſcopum per Symoniacam hæreſim ſciens ordinaſſet, penè gradus ſui periculum incurrerat. Ad vltimum diſcedendi iuſſum eſt, vt ab eis communione omni modo abſtineret, & promulgatam aduerſus eum Apoſtolicæ excommunicationis ſententiam omnibus Teutonici regni Principibus notam faceret, & cum primū conficiendæ rei temporis opportunitas arriſiſſet, alium pro eo Babenbergenſibus Epiſcopum ordinaret. Quod vbi Babenbergenſi Epiſcopo compertum eſt, nullam deinceps ſpem ſibi reliquam niſi in clementia Romani pontificis fore ratus, conductis qui cauſam ſuam apud ſedem Apoſtolicam dicendi arte tuerentur Romam perrexit. Sed Romani pontificis conſtantia & inuictus aduerſus auaritiam animus omnia excludebat argumēta humanę fallaciæ. Multis lachrymis, multis ſupplicationibus, multis Rethorica arte compoſitis diſceptationibus vix hoc ſolum obtinuit, vt ea conditione anathemate abſolueretur, quatenus vbi primum in patriam redijſſet, monaſterium ingrederetur, atq; ibi deinceps à cunctis in perpetuum ſeculi actibus feriatus, ſcandalizatam ſua ambitione Eccleſiam digna ſatisfactione defleret. Ita regreſſus in patriam cum iuſſa Romani Pontificis retuliſſet ad milites ſuos, quibus ſe multa largitione admodum popularem acceptumq; fecerat, vehementer reſtiterūt, indigniſsimum fore dicentes, & nulla retro maiorum memoria in Eccleſijs Galliarum hoc accidiſſe, vt ſine publica audientia & canonica diſcuſsione, quòd ne infimis quidem gradibus cõpeteret, Epiſcopus deponeretur, non hanc priuatam illius eſſe iniuriam, ad communem potius ſpectare contumeliam, omnium qui tuendæ Babenbergenſis Eccleſiæ dignitati operam ſuam deberent, & eius Epiſcopo ſub iure iurando fidem dixiſſent, & ideò extrema omnia prius ſe experturos eſſe, quàm ſeruatum ad ſua tempora illius Eccleſiæ honorem ſinerent fœdiſsimo hoc exemplo contaminari. His ille pro-

Epiſcopus Moguntinus aduocandum clericandum clerū aduocatur.

Cleri contumatia & verba ſtudioſa.

Excōmunicatio Babenberg. Epiſcopi.

Babenberg. Epiſcopus anathemate abſolutur.

promiſſis animatus, neglecto Romani Pontificis decreto, Babenberg rediit, ibique IIII. vel V. hebdomadas commoratus, præter altaris officium, in cæteris omnibus, quæ ſcilicet ad exteriorem Epiſcopij adminiſtrationem pertinebant, nullo modo iure ſuo cedebat, irritam reputans excommunicationem, quam non canonicè in ſe promulgatam cauillabatur. Quibus diebus in ciuitate Babenbergenſi nullum publicè actum eſt opus Dei, clericis refugientibus atq; omnino execrantibus communionem eius. Cæteram eius anni partem in extrinſecis Babenbergenſis Eccleſiæ poſſeſſionibus militũ ſuorum præſidio fultus exegit. Verum neq; Rex neq; Epiſcopus, neq; alius quiſquam qui ſanum ſaperet ei communicare volebat.

Opus Dei aliquot diebus intermiſſum eſt.

Rex Paſcha Vuormatiæ celebrauit, quo dum ad ſalutandum eum quidam ex principibus Saxoniæ pergere inſtituiſſent, miſſi obuiam eis Legati, denunciauerunt vt ocyus in ſua redirent, alioquin haud tutò viſuros eſſe faciem regis, quem poſt tam graues cõtumelias digna adhuc ſatisfactione non placaſſent. Ibi primò malum, quod ceruicibus impendebat, aduerterunt. Rex omnibus quæ bello adminiſtrando neceſſaria erant affatim prouiſis iam & inſtructis, ſolemni edicto cunctis qui in regno ſuo erant expeditionem indixit in Saxoniam, diemq; & locum ſtatuit coadunandi exercitus, videlicet VI. Id. Iunij, in poſſeſsione Herueldenſis monaſterij, in loco qui dicitur Bredingen. Miſit etiam Legatos ad Saxones, qui tunc ineundi conſilij gratia frequentes Goſlariam conuenerant, dicere eis, memorem ſe grauium iniuriarũ, violatæ regiæ maieſtatis, & turpis fugæ, qua extremo in periculo vitæ conſulere coactus fuiſſet. Nec ſe cunctis generaliter Saxonibus crimen hoc intendere. Paucos fuiſſe principes, qui imperitam multitudinem & naturali leuitate ſemper nouarum rerum auidam hac rabie inflammaſſent. Ab his concitatæ ſeditionis & turbatæ reipublicè pœnam ſe, quoniam legibus non potuerit, armata manu exacturum. Proinde rogare ſe cæteros, & ſub interminatione gratiæ ſuæ præcipere, ne hoſtes publicos armis aut opibus tueantur. Si obediant, veniam ſe eis dare veteris culpæ, quòd tam inuſitati facinoris ſocij participesque ante hac extitiſſent. Sin autem, excuſationem deinceps non habituros eſſe peccati, quod ſcientes præmonitiq; admiſiſſent. Ad hæc Saxones grauiſsimam, aiebant, habemus legationem, & niſi principes noſtri de omnibus quæ obijciuntur iuxta magnificentiam regiam ei ſatisfacere ſpondeant, eos ſine mora vel captos, & in vincula coniectos eius examini reſeruabimus, vel in fauillam redactis omnibus, quæ ad eos pertinent, Saxonia procul effugabimus. Quod ſi iuſtis & regio nomine dignis conditionibus parati ſunt, vel obiecta purgare, vel quæ peccauerunt expiare, oramus & per Deum obteſtamur, vt honori potius ſuo quàm iracundiæ conſulat. Nec ante publicam principum cæterorum audientiam & legitimam diſcuſsionem aliquid in eos quòd ſe non deceat decernat. Diem potius ſtatuat, locum deſignet, copiam det tuto coram veniendi, & tuto cauſam dicendi, vt ſecundum Palatiuas leges iuſta examinatione habita, vel puniat conuictos, vel abſoluat innocentes. Quod ſi ira immoderatior nullam admittit ſatisfactionem, nec alio pacto quàm ſanguine principum noſtrorum reſtingui poterit, quid prodeſt ambiguis reſponſionibus ſententias inuoluere? Extremæ impietatis fore iudicamus, vt Principes noſtros deſeramus, & eos pro nobis iugulandos obijciamus, quos haud dubie ſcimus nullo priuato odio vel gratia, ſed ſola tuendæ ſalutis noſtræ, & vindicandæ libertatis noſtræ cauſa contra Regem arma ſumpſiſſe. Qua propter id ſupplices petimus, vt eadem nobis & illis venia concedatur admiſſæ præſumptionis. Aut ſi nulla ſupplicationum victima expiari poteſt quòd fecimus, eodem in nos & in illos ſupplicio animaduertatur. Tunc Bucco Halberſtatenſis Epiſcopus, Vuecel Archiepiſcopus Magdeburgenſis, Magnus dux Saxoniæ, Otto dux quondam Baioariæ, & cæteri principes quos Rex ſpecialiter tam truculenta comminatione impetebat, dixerunt, nequaquam ſe ſibi conſcios eſſe, quòd pacem, quæ anno priore in Gerſtingun conuenerat, facto aliquo vel dicto violaſſent. Nam ſi Rex inſtinctu eorum vel conſilio factum ſuſpicaretur, vt Eccleſia in Hartesburg incenderetur, theſauri diriperentur, corpora ſepulchris eijcerentur, aut aliud aliquid contra ſtatutum illius conuentionis perpetraretur, paratos ſe eſſe,

Preparatio ad bellum.

Bellũ Saxonibus minatur.

ſe eſſe, vt quauis conditione, quam modò cæteri principes regni aquam iudicaſſent, crimen refellerent, & innocentiam ſuam aſſererent, inſuper ipſam Eccleſiam proprijs impenſis ambitioſius quàm fuerat inſtaurarent, amplioribus ornamentis excolerent, omnia etiam quæ ineptum vulgus maligno ſpiritu ſuſcitatum aulu nefario infregiſſet, diripuiſſet, temeraſſet, multiplitius reſtituerēt. Super hæc omnia auri & argenti & prædiorum ſuorum quantum ſaluo pudore ſuo & regni maieſtate accipere vellet, prompta mente darent, dummodo in gratiam rediret, & gladium quem in ceruices eorum, & in euerſionem totius Saxoniæ iratus extenderat, placatus remitteret in vaginam. Quod ſi obſtinatū aduerſus omnes preces & ſupplicationes animum gereret, ſe deinceps contra eum nec arma laturos nec aciem inſtructuros, ſed nudis pedibus venienti obuiam proceſſuros, & ſententiam quamcunq; vel iratus dictaſſet porrecto iugulo excepturos. In hæc verba nuncios Regis dimiſerunt, & ipſi protinus ſuos eadem ad eum reſponſa deferentes deſtinarunt. Quos vbi Rex aduenire comperit, præcepit vt nulla ratione in conſpectum ſuum admitterentur, mandauitq; eis per occultos indices, vt quantotyus recederent, nec ſe oculis eius, cui contumeliā feciſſent, ſic temere ingererent, alioquin regia cenſura coerciturum ſe hoſtes publicos & inſidiatores regni, qui ſub prætextu legationis mendacia ſua per populum ſererent ad ſollicitandos animos principū, & expeditionem ſuam impediendam. Ita Legati ſine effectu reuerſi ſunt. Iterum alios atque alios miſerunt, ſed eodem omnes rigore obfirmatas contra ſe tam fores quàm aures regias inuenerunt. Semel cum vnus legatorum captata loci & temporis opportunitate ſe improuiſus in conſpectum Regis proripuiſſet, & quæ in mandatis habebat proloqui cœpiſſet, vix ad primum ſermonis exordium dato ſilentio ſtatim cum graui indignatione reiectus eſt, & cum ab Vdalrico quodam regio ſatellite in craſtinum ſeruandus abductus, vel potius abreptus fuiſſet, proximo mane eluſis cuſtodibus vix vita comite effugit. Dehinc crebris legationibus adorti ducem Rudolphum, ducem Bertholdum, ducem Gozelonem, & cæteros principes, quos ſuperiore bello coniurationis ſocios habuerant, fidem implorant, fœderis quòd pepigiſſent admonent, obteſtanturq; per Deum, per cuius nomen in vnius eiuſdemque militię ſacramenta iuraſſent, vt adſint periclitantibus, & ſicut prius gerendo bello fauorem ſuum, ita nunc reparandæ paci, quoniam eos belli pœniteat, auxilium con ſiliumque ſuum non ſubtrahant. Sed Regis prudentia qua ſupra ætatem ſuam mirum in modum callebat, omnia ſepſerat, omnes vias, omnes aditus obſtruxerat. Siquidem à cunctis Principibus ſuis iuſiurandū acceperat, quod nullas eorum legationes ſe inconſulto ſuſciperent, quòd eos nec armis publicè nec conſilijs ſecretò tutarentur, nec ſibi pro eis preces aliquando ſupplicationesque deferrent, donec ſe acceptæ ab eis ignominiæ maculam digna animaduerſione eluiſſe ipſe iudex teſtisque fateretur. Ita quocunq; intendiſſent, quamcunq; viam pertentaſſent, omnia offirmata, implicata, impedita repererunt. Exin crebra per Saxoniam Thuringiamq; conuenticula faciunt, quid facto opus ſit conſulunt, diſcuſſis & euentilatis omnibus quæ tanto malo remedium aliquod polliceri videbantur. Cum nulla vſquam humani auxilij ſpes eluceret, ſtatuunt vnanimiter à Deo ſibi deinceps quærendum eſſe ſubſidium, qui ſolus tam obſtinatam Regis ferocitatem emollire, & rem implicitam expedire queat. Iubent ergo, vt per totam Saxoniam & Thuringiam depoſitis cultioribus indumentis, ſacco & laneis veſtiantur, cibo & potu ſtatutis diebus abſtineant, ſumptus in pauperes pro ſua quiſq; re familiari conferant, & per Eccleſias nudis pedibus diſcurrentes, Deum communi lamentatione deprecentur, vt manum ſuam, quæ humano vbique ceſſante adiutorio ſola iam poſſit opitulari, vndiq; concluſis, ad ereptionem eorum extendat. Præterea placet, vt die quo regis exercitus iuxta publicam indictionem in Bredingen coadunandus cōueniret, ipſi in loco, qui dicitur Lupezen, ſex millibus ab eis diſparati caſtra locarent, & iterum atque iterum repetitis ſupplicationibus aures eius & principum eius obtundentes, ſi euincerent, gratias Deo, ſin autem, in eodem loco venientem præſtolati, collatis ſignis, æquiſſimo iudici Deo rem committerent. Super veniunt etiā hinc Luticiorum, hinc Polonorū nuncij, ſuam vtriq; operam, ſocias

Duces & Epiſcopi in conſpectū Regis mitti non debent.

Legatus q clam ad Regem proripſerat malè excipitur.

Cū humana deficiunt auxilia diuina imploranda ſunt.

ſocias manus & pares ad cuncta quæ belli artibus tranſigenda ſint animos pollicentes. Et quod parati ſint die, quem Saxones deſignauerint armatorũ copias quàm maximas in Saxoniam mittere.

Copia armatorum in Saxoniam mittitur.

Vel ſi hoc malint, contra Danos & alias gentes, quas vulgatum erat ad irruptionem Saxoniæ à Rege ſollicitatas eſſe, ſtationes iugeſque excubias agant, vt hac parte ſollicitudinis exonerent alias occupatos. Hoc nuncio paululum recreatis animis digreſsi, quantum temporis ſupererat, vſq; ad diem coadunandi exercitus, in ieiunijs & vigilijs exigunt, Eccleſias indefeſsi obſident, in cinere volutantur & cilicio, noctes perinde ac dies precibus inſumunt, nullum poſtremo religionis genus, quod ad placandum Deum Eccleſiaſtica traditione comparatum ſit, prætermittunt, Sed ira Dei, quæ in eos exarſerat, maior erat quàm vt lachrymis reſtingui, hoſtijs & muneribus mitigari poſſet.

Sacraficia Deo exhibentur ſed graua.

Rex pentecoſten Vuormaciæ cum paucis celebrauit, principibus in præparationem militiæ ſingulis priuata ſollicitudine occupatis. Statuta die venit in Bredingen cum infinita multitudine, planeq; omnium vnanimi conſenſu conſtitit nulla vnquam retro maiorum memoria tantum exercitum, tam fortem, tam militariter inſtructum in regno Theutonico, à quoquam Rege contractum fuiſſe.

Inauditus exercitus.

Quicquid in regno Epiſcoporum erat, quicquid Ducum, quicquid Comitum, quicquid Eccleſiaſticarum aut ſecularium dignitatum omnes ſumma vi, ſumma ope, in hoc bellum eniſi conuenerant. Nemo prorſus, niſi quem forte grauis admodum & omnino inexplicabilis neceſsitas excuſaſſet, aberat. Epiſcopus Colonienſis cauſatus impium fore, ſi calamitatis, quæ oppreſſura eſſet fratrem ſuum Magdaburgenſem Epiſcopum, & conſobrinum ſuum Halberſtatenſem Epiſcopum, ſpectator adeſſet, vacationem impetrauerat, haud grauatè hoc concedente Rege, eò quòd poſt primam defectionem inuiſum ſemper eum ſuſpectumq; habuiſſet.

Leodienſi Epiſcopo Regina ſeruāda datur.

Leodienſis Epiſcopus vir præter decrepitam ætatem longa etiam ægritudine exhauſtus, Reginam interim ſeruandam ſuſceperat, & hac occaſione ipſe quoq; militia defungebatur. Vterq; tamen milites ſuos ampliſsimo numero tranſmiſit. Dux quoq; Boemorum aderat tanto ſtipatus agmine, vt ſe ſolum bello Saxonico ſufficere poſſe, vana ſpe eluſus, arbitraretur. Vuideradus Abbas Fuldenſis, præter quòd ab ineunte ætate vno pede grauiter claudicauerat, iam per biennium ita paralyſi diſſolutus erat, vt niſi baculo aut miniſtrorum humeris innixus nuſquam progredi poſſet.

Claudus Abbas induit arma Martis.

Eum tamen nec iam moleſta valetudo excuſare poterat à militia, id potiſsimum curante Rege, vt omnium principum ſuorum titulis ac faſcibus quàm maximè inſignem faceret expeditionem. Cumq; ad locum coadunandi exercitus, feruentiſsima æſtate, vehiculo ſedēs pergeret, ſtrepitu circumfuſæ multitudinis, & vi concitati pulueris ſuffocatus, penè ſpiritum exhalauerat.

Abbas Fuldenſis obmuteſcit.

Relatus in monaſterium à ſtupore quidem mentis poſt paululum reſpirauit, nullum tamen vltra verbum proloqui potuit, atq; ita deinceps per VI. hebdomadas grauiſsima corporis moleſtia decoctus. XVII. calendas Auguſti, humanis rebus exemptus eſt. Vir planè feruentis in Deum fidei, ſuis tamen omnibus admodum inuiſus, propterea quòd in diebus eius Fuldenſe nomen multis calamitatibus vehementer attritum, & penè omnino obliteratum fuiſſet. Sed ad cœptum vnde digreſsi ſumus redeamus. Miſsi à Rege exploratores ſpeculari exercitum Saxonum, retulerunt eos multitudine & armis haud impares, cætero belli apparatu etiam ſuperiores eſſe, opes multas, & ſufficientes in longum quoque tempus ſumptus conuexiſſe, nihil permotos tantorum hoſtium aduentu, in proximo caſtra locaſſe, poſt laborem itineris ocioſo iam animo fixis tentorijs recreando corpori indulgere, hoc ſtatuiſſe, vt legatos ſupplices de pace mittant, ſi non impetrent, æquo certamine adoriantur venientes.

Rex electis ſuis militibus confidit.

Facile & contemptim hoc auditum eſt ab his, qui cum Rege erant, paſsim iactantibus nec ferreas vel adamantinas acies multitudini & virtuti ſuæ inexpugnabiles fore, ſecum eſſe militem lectiſsimum, qui in faciendis ſtipendijs ætatem exegiſſet, & quem ſinguli principes diligenti delectu habito de toto orbe exquiſiſſent. Illinc vulgus eſſe ineptum, agriculturæ potius quàm militiæ aſſuetum, quòd non animo militari, ſed principum terrore coactum contra mores & inſtituta ſua in aciem proceſsiſſet, & ideò non expectaturum, vt commiſſo certamine comminus ſtricto enſe feriret & feriretur, ſed

ante

antecommiſſum prælium ſolo concurrentis exercitus ſtrepitu & clamore terrendum,fugandum,& fugendum eſſet. Rexnon tam metuebat ne prælio quàm ne ſupplicatione vinceretur, neúe principes ſui eis bellū inferre religioſum ducerent,qui ſe ad quaſcunq; conditiones pacatiſsimos præberent,& ignominiæ ſuæ vindicta, qua nihil ardentius cupiebat, è manibus ſibi raperetur. Hoc præcauens quàm maximè ſatagebat,vt ante exercitus committerent, quàm legati Saxonum pacem poſtulaturi venirent,plurimum in hoc ipſum annitente duce Sueuorum Rudolpho, propterea quod anno priore regnum affectaſſe infamatus, ſuſpitionem hanc nouis erga regem ſtudijs abſtergere cupidiſsimè volebat. Profectus rex de Bredingen,die prima venit in Elenen,ſequenti die præcipitato nimiùm gradu duorum penè dierum iter confecit, atq; in Beringe caſtra poſuit, haud multo à Saxonibus interuallo. Iam fixis tentorijs ſinguli quæ exhauſtis laſsitudine corporibus neceſſaria forent circumquaq; diſperſi prouidebant. Rex etiam refrigerandi gratia ſe in lectum reclinauerat,cum ſubitò dux Rudolphus ingrediens,nunciat Saxones breuiſsimo ſpatio abeſſe,& incertum,negligentes an ignaros aduenientium hoſtium,inter epulas & pocula ineptis laſciuire lubibus,qui ſi vel ad punctum temporis inultum habeant, quod ſumpta contra rempub. & leges maiorum arma,ſic improbè conſpectibus regis inuexiſſent,ignominiam hanc teuthonici regni nullis deinceps ſeculis abolendam eſſe, placere ſibi cum adhuc maior pars ſuperſit diei,vt acies inſtruatur,prælium committatur, vel ſi prælium detrectantes intra caſtra ſe tutentur, ipſa caſtra admoto exercitu expugnentur. Rex ei pronus in terram gratias agit, & huius beneficij quoad viuat nunquam ſe immemorem futurum,Deo in teſtimonium aſcito pollicetur,ita ambo ſe tentorio proripiunt,dato ad pugnam ſigno,ocyus omnes aſſunt, longè lateq; patentes campos occupant,ſinguli duces ſuas ſeorſum legiones inſtrūnt,& quia nec ſitus loci nec multitudo patiebatur,vt vno eodemq; tempore omnibus vna fieret manus conſerendi copia datum negotiū eſt duci Rudolpho,vt ipſe cum ſuis prima acie confligeret,peculiari ſcilicet Sueuorum priuilegio,quibus ab antiquis iam diebus lege latū eſt,vt in omni expeditione regis teuthonici ipſi exercitum præcedere, & primi committere debeant. Cæteris iuſſum, vt propter aſsiſtentes pugnantibus, prout res poſceret, auxilio concurrerent. Rex in quinta erat legione, quam ex lectiſsimis & erga ſe admodum ſpectatæ fidei iuuenibus ſtipatam ornatiſsimamq; inſtituerat, ita paulatim ſeruatis ordinibus ad caſtra Saxonum procedunt, Saxones qui ſibi ſtultiſsimè perſuaſerant, ſpacium illud quo à rege aberant, vix ab equite expedito ne dum ab exercitu,ſarcinis alijsq; impedimentis implicato, vno die tranſmitti poſſe, nihil minus quàm regem eo die ad ſe peruenturum ſuſpicabantur, ideoq; vna ſecuritate reſoluti omne ſtudium ab armis ad curam corporum verterant. Cum repentè conſpicantur cœlum puluere obtenebratum,exercitum ſuper arenam maris innumerabilem, totam adiacentis campi latitudinem, inſtar locuſtarum occupaſſe,& ferè iam emenſo,quod in medio erat,ſpacio,ad ipſa caſtra opprimenda,niſi maturent egredi citato paululum gradu properare. Inopinata re trepidi, & ſe inuicem inertiæ,quod hoſtem non præuidiſſent incuſantes,protinus ſublatis in cœlum vocibus conclamant,arma rapiunt,portis prorumpunt. Pauci loricis corpora muniunt, cæteri dum morarum impatientes ruunt,nec veſtes, quibus ſe paulo ante largiori otio indulgentes exuerant, reſumere meminerunt. Nullus alterum cunctantem operitur, ſed ſinguli paſsim, prout ocyus ſeriusúe arma expedierant, accurrunt, quàm plurimi etiam trans fluuium Vnſtrut longius metati prius infœliciter geſtæ rei quàm committendi certaminis nuntium acceperunt,nec legiones ordinare anguſtia temporis ſinebat, nec militē adhortari, nec caſtra conſuetis ſtationibus munire, nec aliud quicquam facere, quod militaris diſciplinæ ſolennitas exigebat. Repentinus regis aduentus omnia præuerterat. Vix tandem ex illa trepidatione reſumpto ſpiritu,cum in globum denſiſsimum tumultuaria ſe ſtatione ſtipaſſent,non expectato ſigno,vt conſuetudo eſt pugnaturis, equis ſubdunt calcaria, & ſummo niſu præcipites feruntur in aduerſarios, haud procul ab Hohenburg, nec impetum ſuſtinere vel ad horam Sueui potuiſſent,niſi loco motis

Rex vere ſe ſupplicatione vinci non armis.

Elenen ciuitas.

m iamq;

iamq́; pedem retroferentibus dux Vuelf cum exercitu Baioarico concurriſſet, prima certaminis procella haſtas & lanceas conſumpſit. Reliquam partem gladijs, qua pugnandi arte plurimum excellit miles Saxonicus, peragunt, præcincti ſinguli duobus vel tribus gladijs, tantaq́; vi, tanta ferocitate, tanta feriendi calliditate graſſantur, vt hoſtibus etiam non minus admirationi quàm terrori eſſent. Ibi Ernoſt Marchio Baioariorum, vir in regno clariſſimus, & multis ſæpe aduerſum Vngarios victorijs, inſignis grauiter vulneratus eſt, & cum in caſtra ſemiuiuus relatus fuiſſet, poſtero die expirauit. Ibi Engilberthus comes, ibi duo filij Eberhardi comitis de Ellenburg, ibi quàm plurimi nobiles ex Sueuis, quàm plurimi ex Baioarijs corruerunt, paucíq; admodum ſine vulneribus prælio exceſſerunt. Rudolphus dux multis ſæpe gladijs impetitus, quanquam tenaciſſimæ loricæ præſidio ictus omnes fruſtraretur, multis tamen ex aſsidua contuſione membrorum affectus eſt incommodis. In exercitu Saxonico præclariſſimè enituit virtus Ottonis ducis quondam Baioariæ, is fortiſſimus iu-

Rex Otto in primis hoſtes aggreditur.

uenibus ſeptus modo in prima acie pugnam laceſſere, vbicunq; acrior vis hoſtium incubuiſſet, comminus adeſſe, inſiſtentium vultus gladio ferire, per hoſtiles cuneos quaqua verſum viam ſibi ferro parare, modo in poſtremis ceſſantes adhortari, cauſæ qua arma ſumpſerant admonere, & vt nūc, quod ſæpe quàm ſanctè iuraſſent, libertatem ſuam manu vindicarent, omnes in commune per Deum obſecrare. Strenuè profecto & egregij militis, & optimi ducis officio fungebatur. Protractum à media die

Certamen nouem horarum.

vſq; in horam nonam certamen iam in eo erat, vt duo duorum regnorum exercitus Sueuiæ & Baioariæ terga verterent, & regi frequentes nuncij ſalutem ſuorum in extremo ſitam nunciabant, eum repentè ex vno latere Herimannus comes de Glizberg ex alio latere Babenbergenſes milites ſigna inferunt. Tum dux Boemorum, tum Gozelo dux Lotharingorum multis prius periclitantium in prælio legationibus & ſupplicationibus fatigatus, ſuas vterq́; copias incitatis ad curſum equis immittit. Non vltra Saxones vim multitudinis ſuſtinere poterant, paulatimq́; cedentes, cum inclinatas iam ad fugam acies dux Otto reſtitnere obſecrando, increpando, inertiam deſidiamq́; exprobrando diu multumq́; conatus fuiſſet, tandem verſis frenis omnes diuerſas in partes aufugerunt. Tum verò vt ſemper in fuga hoſtium ignauiſſimis & fortiſſimis par ſolet eſſe audacia, par gloria, omnes in exercitu regis legiones confuſis ordinibus, omnes etiam plebei ac ruſtici, qui caſtrorum vſibus ſeruilem operam dependebant ocyus ſe ad perſequēdos fugientes expediunt, equos calcaribus enecant, latiſſimos campos dicto citius tranſuolant, obſtantia quæq́; conculcant. Fugientes cum in caſtra, tanquam illic latibulum habituri, ſe recepiſſent, captis caſtris, & direptis exagitant, loca omnia per quæ fuga eſt per miliaria duo vel tria circumquaq́; cedibus cruentant, cadauerim aceruis exaggerant. Et quia concitatus vngulis equorum puluis oculis proſpectum, rebus diſcrimen eripuerat, vt haud facilè ſocios ab hoſtibus viſu caligante ſecernere poſſent, quàm plurimos ex ſocijs ſuis, dum hoſtes arbitrantur, interficiunt. Principes Saxoniæ & nobiles, præter duos mediocri loco natos, om-

Saxoniæ bini principes interfecti.

nes viui integriq́; euadunt, tum peritia locorum, tum obtenebrati aëris denſitate, tū equorum velocitate commodiſsimè vſi. Porrò in vulgus pedeſtre, quod congreſsis e-

Homines vt pecora interficiuntur.

quitibus adhuc in caſtris reſederat, ita vltra modum omnem modeſtiamq́; debachata eſt hoſtilis feritas, vt Chriſtianæ verecundiæ obliti, pecudes ſibi non homines iugulare viderentur. Plurimā etiam partē fluuius Vnſtrut, dū metu gladij imminentis pręcipitantius irruūt abſorbuit. Cædi nox finē fecit. Et quod vltra fluuiū perſequi fugientes, haud ſatis tutū putaretur, conuerſi milites ad ſpolia diripienda tantā in caſtris hoſtiū inuenerunt ciborū affluentiam, tantā auri & argenti veſtiumq́; precioſarum multitudinē, vt non ad bellum inferendum, ſed ad epulū prębendum regis exercitui, & oſtentandam opum ſuarum magnificentiā occurriſſe viderentur. Rex paulò poſt occaſum ſolis inter fauſtas, vt ſolemne eſt militū acclamationes, in caſtra reuertitur, lætus & æſtuans gaudio, quod hoſtes infeſtiſſimos inſigni victoria ſubegiſſet, maximè iactantibus paſsim militibus, quod illos & illos de primis principibus Saxoniæ manu propria peremiſſent, Cumq́; ad locū congreſsionis reuerſi, alius dominum ſuū, alius

patrem,

patrem, alius fratrem, alius cognatũ, aut alia quauis neceſsitudine ſibi deuinctum in acie corruiſſe reperiſſent, lætitia omnis in mœrorem, cantus verſus eſt in vocem flentium. Planctu & vlulatu caſtra vniuerſa perſtrepebant. Sequentem diem in eiſdem caſtris agentes, occiſos terra obruunt. Qui clariores inter eos ditioresq́; extiterant, in patriam vnde quiſq; oriundus erat ſepeliendos remittunt, vulneratis curá adhibent, quos militiæ in reliquum inutiles vulnere reddiderant, ſuis in patriam curandos deſtinant. Nec facile æſtimari poterat, quot hac, quot illa in acie cæſa eſſent millia, hoc tamen palàm conſtante, plus hic nobilium, plus illic cecidiſſe plebeiæ multitudinis, & propter amiſsionem clariſsimorum virorum maius victores, quàm victos tuliſſe diſpendium.

Interfecti in patriam ſepeliendi mittuntur.

Innumeri interfecti.

Mœrore & luctu affectis omnibus grauior acceſsit dolor & facti pœnitentia, comperto quod principes Saxoniæ, quos ad vnum interfectos pridie vano rumore vulgauerant, omnes integro numero viuerent, atq; ad iterandum prælium annuas denuò copias pleni animorum contraherent. Grauiter nimis ferebant, & inter ſe haud obſcuris muſsitationibus fremebant, quod maximo ſui piaculo, minimo reipublicę emolumento, manus ſuas innoxię plebis ſanguine polluiſſent.

Principum Saxoniæ noui belli inſtauratio.

Rex ipſe quàm plurimum verebatur, ne miles in irritum, fuſi tanti ſanguinis pœnitens, religionis obtentu, deinceps militiam detrectaret, quam ſine peccato & graui offenſa Dei adminiſtrare non poſſet. Peſsimæ rei peſsimum Moguntinus archiepiſcopus remedium adhibuit. Collato cum paucis familiaribus regis conſilio repente proceſsit in publicum, & principes Thuringiæ nec canonicè ad ſynodum euocatos, nec ſynodali audientia ſecundum eccleſiaſticas leges diſcuſſos, præcipiti ſententia excommunicauit, ea ſcilicet cauſa, quòd eum anno priore Erfordiæ cum ad exigendas decimas aſſediſſet, diſtrictis gladijs intra eccleſiam impetiſſent.

Epiſcopus Moguntinus, principibus ſynodum indicit.

Et ne quis ei fortè hoc crimini daret, quod contra canonum ſcita miſeros homines tam inexplicabilibus negocijs ad præſens implicitns, tam iniquo tempore adortus fuiſſet, quando tantis vndiq; bellorum procellis iactati, non cauſis dicendis vacare, ſed vitam ſuam fuga vel armis ſeruare neceſſe haberēt: Ait à Romano Pontifice ſibi hoc permiſſum eſſe, vt abſq; legitimis inducijs, abſq; legitima diſcuſsione, die quo ſibi occurreret, eos iuſto anathemate ab eccleſia recideret.

Moguntini epiſcopi impietas.

Nullum tamen ſapientem latēre potuit, quo potiſsimum ſpectaret hoc factũ, eò ſcilicet vt exercitus regis promptior deinceps fidentiorq́; aduerſum eos bellum gereret, de quorum occiſione, ſi poſt excommunicationem occiſi fuiſſent, putaret ſe nec peccatis obnoxiũ fore, nec pœnis, quas leges eccleſiaſticæ ſtatuunt homicidis. Igitur mouit exercitus de loco certaminis, & tranſita Thuringia ingreſſus eſt Saxoniam, omnia circumquaq; ferro & igne depopulans, tantasq́; in villis ſingulis reperit opes, fœcundiſsima ſcilicet regione, & nullis ante hac bellis attacta, vt auidiſsimæ plebi caſtrorum, quæ ſola ſpe rapinarum exercitum ſequebatur, copia pareret faſtidium.

Saxonia bello premitur.

Rex tamen aſsiduas ad principes Saxoniæ legationes, tum ſuo, tum principum ſuorum nomine deſtinabat, hortans eos, vt ſe dederent, atq; in clementia eius potius quàm in armis ſuis, quæ ſemel infœliciter tentaſſent, ſpem ſibi deinceps ponerent. Sed illi haud dubijs indicijs compertũ habentes, quanto in eos odio æſtuaret, extremæ dementiæ eſſe iudicabant, vt ei præcipitanter ſanguinis ſui ius poteſtatemq́; facerent, cuius irá tantis ante expeditionẽ ſupplicationibus mitigare nequiuiſſent. Tamen mandauerunt ei verbis ſupplicibus, ſe pacem quàm bellum, clementiam eius quàm indignitatem, ſemper maluiſſe, & eam ſi alio precio quàm proprio ſanguine redimere potuiſſent, nunquá ad hæc extremá audenda experiendaq́; proceſſuros fuiſſe, quod ſi vel nunc ſaltē poſt illatam cladem cor eius tetigeſſet Deus, vt calamitatibus eorũ condoleret, quos penè vſq; ad internitionem proſtratiſſet, ſe hoc gratanter amplecti, & obliteratis à corde ſuo omnibus malis, quibus in eos irá odiũq́; ſuum expleſſet, deinceps ei fidos deuotosq́; futuros.

De deditione legali regis agunt.

Si autem hoc aliter quàm per deditionẽ fieri non poſſet, conſultius ſibi eſſe, vt ſalua exiſtimatione ſua, incolumi libertate ſua, in congreſsione publica morerentur, quàm dediti, ritu pecudum iugularentur, vel diu in cuſtodia habiti, in ſuper fame & ſiti, alijsq́; cruciatibus macerati, omni morte triſtiorē vitá exigerent. Ad vltimũ iuſſu regis profectus eſt epiſcopus Moguntinus

tinus, & alij quidam ex principibus, & hæc eadē viua voce cum eis egerunt, obſecrantes eos per Deum, vt poſtquam malè auſpicato rem certamini commiſiſſent, & cladē multis poſthac ſęcolis non abolendam accepiſſent, nunc ſaltem malo ſuo coacti, reſipiſcerent à ſtultitia, nec ſe gentem ſuam obſtinata deſperatione omnino perditum irent, ſe io conſpectu omnia cernentis Dei fidem ſuam interponere, quod ſi ſe vltro dediſſent, aut eadem die, aut breuiſsimo poſt tempore deditione abſoluendi eſſent, ſaluis ſibi dignitatibus, beneficijs, prædijs, & alijs facultatibus ſuis. Econtra illi ſatis ſibi aiebant re ipſa cognitam & ſpectatam eſſe, & principom fidem, & regis atrox atq; implacabile ingenium, cum poſt illas conditiones pacis, quas priore anno in Gerſtigun rex principibus ſuffragium ferentibus, quàm ſanctè firmaſſet, tam crudeliter in eos culpæ, quam tuoc condonauerat, vindictam exercuiſſet, nec principum fides periclitantibus quicquam opis præſidijq; contuliſſet. Proinde fruſtra eos rogare, vt fidē ſuam nunc experiantur, quaſi incogniram, quam io campis Thuringiæ luce clarius multo ſuo incommodo experti fuiſſent. Ita defixi in ſententia perſiſtentes, haud procul à Magdeburg locis munitiſsimis ſe continebant, quia licet multitudine abundarent, coogreſsionibus tamen deinceps abſtinendum, niſi ineuitabilis neceſsitas incidiſſet, decreuerant. Tamen Vdo Marchio, & epiſcopus Merſeburgeoſis, & pauci alij nobiles Saxoniæ deditioni conſenſerunt, ex quibus Vdo Marchio dato pro ſe obſide filio ſuo, ſtatim deditione abſolutus eſt. Epiſcopus in monaſteriom Loreſſan miſſus, alij diuerſis principibus, vt ad tempus ſeruareotur commendati ſunt. Rex vſq; Halberſtat cum exercitu venit, omnia vt cœperat circumquaq; ferro & igne depopulans. Goſlariam quoq; cum paucis perrexit, parcens loco ditiſsimo, & ſibi ſemper gratiſsimo, ne quam ad miſſa multitudine ſentiret deprædationis iniuriam. Cumq; exercitus indies fame & ſiti deperiret, veteri frumento partim igne, partim tantæ multitudinis vſibus abſumpto, nouo aotem nec dum maturo, cumq; ſpes nulla eſſet ſine largioribus inducijs, & maioribus impenſis bellum hoc confici poſſe, exoratus rex à principibus Saxonia exceſsit, & tranſitis finibus Thuringiæ, vbi Eſcheneuuege peruenit, exercitum dimiſit, accepta à principibus firmiſsima ſponſione, qood ad iterandam expeditionem 11. calendas Nouembris, maiores & ambitioſius ioſtructas, ſibi in Gerſtigun copias adducturi eſſent. Quo in tempore nunciatum eſt regi Dietuuinum Leodienſem epiſcopum, virum multis ornatom virtutibus, & per plures iam annos ſacerdotio perfunctum ab hac loce migraſſe. Cui protinos rex per interuentum Gozelonis ducis, propter eius excellens in militia meritum, ſucceſſorē conſtituit Heinricum quendam Vertuneoſem canonicum, ipſi duci cooſanguinitate proximū. Quo ille beneficio regi deuioctus, operam ſuam futuræ expeditioni quàm maximam pollicebatur. Rex dimiſſo exercitu concitus Vuormatiā veoit. Nec multò poſt Burchardus præpoſitus Treuerenſis eccleſiæ, qui ad regem Ruzenorum legatione regia functus ierat, & veſtium precioſarum, vt nulla retro memoria tantū regno Teuthonico vno tempore illatum referatur. Qua regem mercede ad hoc tantū redimere volebat rex Ruzenorum, vt fratri ſuo, quem regno expulerat, adoerſum ſe non præberet auxilium. Quod certe gratis etiam impetrare potuiſſet, quia inteſtinis ac domeſticis bellis occupatus, ad externa tamq; remotis gentibus inferēda bella nullo modo vacabat, per ſe magno muneri magnum addit precium temporis opportunitas. Nam ingentibus recentis belli expenſis ærarium regis exhauſtum fuerat, & miles vehementer inſtabat, nuper exactæ militiæ præmium efflagitans, cui niſi ad votum regia largitione ſatisfeciſſet, haod dobiè conſtabat, quod eum ad reliquam negotij partem, quæ profectò maior reſtare timebatur, minus deuotum habiturus eſſet.

Reſponſio Saxonum.

Regis implacabile ingenium.

Rex in Eſcheneuuege exercitum dimittit.

Dietuuinus Leodien. epiſcopus obijt.

Rex argento & auro à rege Ruzenorum donatur.

Moguntinus archiepiſcopos efferatus in Halberſtatenſem epiſcopū, pro eo qood per eum potiſsimum ſtetiſſe videretur, ne Saxones deditioni conſentirent, ſpirituali armatura debellare parat, quē militari manu non potuerat. Legatum ei mittit, eumq; ad ſynodum euocat, intentans ei crimen periurij, ea de cauſa, quod contra rempub. coi ſub iure iurando fidem ſpopondiſſet, inſtructam aciem dux ipſe belli dixiſſet,

Epiſcopus Moguntinus ad ſynodum vocat epiſcopum Halberſtadenſem.

& hac

& hac occaſione epiſcopatu eum deturbare, ſi vota ſequatur effectus, machinatur, parum recolens, ſeipſum eadem noxa teneri, quia & ipſe & cuncti principes regni, qui nunc partium regis erant, in hæc eadem contra regem bella à principio coniurauerant. Sed nuncius metu hoſtium, per quorum terras tranſeundum erat, retardatus eſt, ne ad legitimas inducias, ſicut ſolemne eſt, ei diem diceret. Atq; ita ineptum conſilium eadem leuitate euanuit, qua cœptum fuerat. Synodum tamen eodem anno menſe Octobri Moguntiæ congregauit, vbi inter alios epiſcopos, qui conuenerant, aderat Curienſis epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis literas & mandata deferens, quibus ei ſub interminatione gradus & ordinis ſui præcipiebat, ſicut antea quoq; multis legationibus præceperat, vt presbyteros omnes qui intra ſuam diocœſim eſſent, cogeret, aut in præſentiarum coniugibus renunciare, aut ſe in perpetuum ſacri altaris miniſterio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes, qui vndiq; aſsidebant Clerici, ita eum verbis confutabant, ita manibus & totius corporis geſtu in eũ debacchabantur, vt ſe vita Comite ſynodo exceſſurum deſperaret. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, ſtatuit ſibi deinceps tali quæſtione omnino ſuperſedendum, & Romano Pontifici relinquendu m, vt cauſam quam ipſe toties inutiliter propoſuiſſet, ille per ſemetipſum quando & quomodo vellet peroraret.

Synodus Moguntiæ habita.

De repudiandis vxoribus.

Heinricus Spirenſis epiſcopus, cum iam theſauros eccleſiæ Spirenſis penè omnes puerili leuitate dilapidaſſet, & prædia militibus ſuis in beneficium erogaſſet, & tantum vt vix in dimidium annũ ſumptus ei ex reditibus eccleſiæ miniſtrari poſſent, inopinata morte ſubtractus eſt. De cuius obitu dignam memoria viſionem vidit Clericus quidam, qui ei defuncto pronuus in epiſcopatum ſucceſsit nomine Huzmannus, putabat ſe in choro Spirenſi cum epiſcopo & cæteris clericis ſtare, & ecce ingrediebantur chorum tres viri, vnus exacta ætate canicie veneranda, duo iuuenes tanquam in obſequium ſenioris deſtinati. Cumq; in medio chori aliquandiu taciti conſtitiſſent, ait ſenior his, qui circa ſe erant iuuenibus. Quid tardatis, quod vobis iuſſum eſt explere. At illi tuum, inquiunt, pater eſt primò aduerſus eum dictare ſententiam, & nos ſine dilatione quicquid iudicaueris exequemur. Et ille, propter multa, inquit, mala, quæ in locum hunc, & in ſanctum Dei genitricem operatus eſt, egreſſa eſt à Deo ſententia, vt interficiatur. Ad hanc vocem corripientes epiſcopum decollauerunt, & truncum in ligno crucis, quòd in eadem eccleſia in ſublime elatum ſtabat, ſuſpenderunt. Cumq; mane facto, clericus nimio horrore concuſſus, epiſcopo ſomnum retuliſſet, viſus eſt ei quaſi deliramenta loqui, & propter ſoſpitatem corporis ſui optimeq; conſtantem omnibus membris vigorem ſuum, nullum tam è vicino imminentis exitij ſenſum admiſit. Et ecce ſeptimo dehinc die, cum ad veſpertinalem ſynaxim cum fratribus in choro ſtaret, ſenſit repentè paruulam ſibi inſtare puncti poſtulam in collo excreſcere, qua paulatim in immenſum intumeſcente, ante mediam noctem defunctus eſt.

Heinricus Spirenſis epiſcopus obijt.

Epiſcopus Huzmannus decollatur.

Poſt abductum de Saxonia regis exercitum, iterum Saxones & Thuringi crebra conuenticula faciebant, in quibus plebs contra principes, & principes contra plebem grauiſsima ſimultate tumultuabantur. Succenſebat plebs principibus, quod eam ad ſumenda contra regem arma importunis ſuaſionibus impuliſſent, & nunc cum ad certamen ventum eſſet, ipſi fuga elapſi, plebem proſternendam, conculcandam, & ritu inertium pecudum iugulandã hoſtibus expoſuiſſent. Iraſcebantur principes plebi, quod ipſis in aciẽ progreſsis, & pro numero ſuo ſatis impigrè rem gerentibus plebs intra caſtra inerti ocio deſediſſet, & periclitantibus plurimum irritæ ſpei nihil opis præſidijq; diu expectata contuliſſet. Tum verò omnes in commune Saxones, omnes Thuringos, infeſtiſsimè auerſabantur, & cum his iuſtius quàm cum rege bellum ſibi fore dicebant, quod in fugam verſo Saxonico exercitu Thuringi per omnes vias & compita oppoſiti fugientes inuaderent, raperent, lacerarent, & ignominioſa nuditate fœdatos de ſuis finibus effugarent. Iam in eo erant, vt ad vim magnumq; aliquod malum iurgia ſpectare viderentur. Sed epiſcopus Halberſtadenſis &

Plebis & principum tumultus.

Saxones Thuringos inuadũt.

Otto dux quondam Baioariæ, quorum potiſsimum conſilio bellum Saxonicum adminiſtrabatur, efferatæ multitudinis animos ſalubri moderatione mitigabant, orantes eos per Deū, ne arma quæ pro vindicanda libertate ſua concorditer ſumpſiſſent, nunc diabolico furore raptati, in propria viſcera retorquerent, neu hoſtibus ſuis qui luctuoſam à ſe victoriam reportaſſent, per inteſtinam hanc ſeditionem animos audaciamq́; repararent. Præterea cernentes quod infractam prima aduerſitate plebem vehementer iam belli pœniteret pariter & tederet, veriti etiam, vt ſemper varium & inſtabile eſt plebis ingenium, ne ipſos principes captos regi traderent, & ſuam ſalutem eorum ſanguine redimerent, retulerunt ad eos de pace inſtauranda, ſuaſeruntq́; vt quomodo ſemel accepta clades belli, cuius tedium horrorem q́; incuſsiſſet, omnem nunc operam verterent ad placandam regis aduerſum ſe indignationem. Gratanter nimis hoc auditum, acceptumq́; eſt ab omni plebe. Statimq́; epiſcopum Bremenſem, & Vdonem Marchionem collato conſilio ad regem miſerunt, orare per Deum, vt ſaltem nunc ſanguine eorum exſaturatus, iracundiæ ſuæ modum poneret, nec exiguum gentis Saxonicæ, quod atrociſsimæ cædi ſuperfuerat, vſq; ad internitionem deleret, diem potius locumq́; conſtitueret, quo tutò venire, tutò cauſam dicere liceret: Se iuxta iuriſdictionem omnium regni principum, de omni iniuria, qua ſe læſum diceret, paratos ei ad votum ſatisfacere. Omnem poſtremò ſatisfactionem proponere, omnia ſalua modo vita & libertate libenter paſſuros fore, ſi tantum expeditionem, quàm aduerſum ſe omnibus regni principibus indictam comperiſſent, ad tempus inhiberet. Ad hæc rex ait, ſe nec eis, nec cuiquam iuſtam ſatisfactionem de culpa proponenti veniam negaturū. De tanto autem tamq́; atroci negotio præcipitanter ſententiam ferre nec velle, nec debere, donec principes regni in vnum conuenirent, in quorum communem ignominiam læſæ regiæ maieſtatis iniuria redundaret, & quorum tam virtute bellum tranſigendum, quàm conſilio pax reparanda eſſet, præſertim cum iam ſæpe numero bona & pacifica promittentes fefelliſſent, ſe principibus ſuis in expeditionē coadunandi exercitus diem 11. calendas Nouembris conſtituiſſe in Gerſtingun. Si eos patrati facinoris reuera pœniteret, eò venirent, accepturi illic quamcunq; regni principes æquam iudicaſſent, pro admiſſa temeritate, ſententiam. Hoc vbi Saxonibus nunciatum eſt, ingens eos metus inuaſit, omneſq́; certatim animi conatus intendunt ad placandam quoquo modo poſsint regis iracundiam, ea præ omnibus cura habita, vt expeditionem, quæ tam atrociter in dicta fuerat, præuerterent, recolentes quantum calamitatis ſuperiore expeditione accepiſſent, & haud dubiè ſcientes, quod infeſtiorem nunc hoſtem inſtaurata poſt fugam bella ſibi redditura eſſent. Itaq; ſupra memoratos nuncios, & cum his Hildeneſheimenſem epiſcopum mittunt, ne regi ſolùm, ſed cunctis etiam principibus pro recuperatione pacis obnixius ſupplicare iubent, omnem admiſsi facinoris ſatisfactionem etiam ſupra leges & natales ſuos promittunt. Et ne verbis minus fidei ſit, obſides ipſis Legatis, quantos accipere velint tradunt, quibus ſe obligent, nulla vnquam leuitate, nulla neceſsitate, nulla ingruentium caſuum mutabilitate promiſsionibus ſuis defuturos fore. Sed rex comperto per occultos indices, quod id molirentur, omnibus modis ſatagebat, ne qua deinceps ante inſtructam expeditionem legatis Saxonum copia fieret colloquendi ſecum, præcauens ſcilicet, ne forte principes regni ſupplicationibus eorum, & ſatisfactionis humilitate euicti, clementiorem in eos animum acciperent. Quin imò, tam honori quàm iracundiæ ſuæ hoc conſultius fore iudicabat, vt ſi fieri poſſet, nouis occaſionibus veteres inimicitiæ inſtaurarentur, & vulnus quod præpropere in cicatricē obduci metuebat, recentibus plagis exulceraretur. Ad hoc efficiendum nouo & exquiſito vtitur artificio: Simulat ſe à Salomone viro ſororis ſuæ rege Vngariorum in Vngariam euocatum, vt lites quæ inter ipſum erant, & Ioiadam, qui eum regno expulerat, habito cum vtriſq; familiari colloquio componeret. Huius itineris prætextu eluſis omnibus regni principibus, in Boemiam proficiſcitur, nullum ſecum habens ex principibus, præter Herimannum comitem de Glizberg, equites autem expeditos, & tanto negotio allectiſsimos penè quingentos, qui

Plebis inſtabile ingenium explicatur.

De pace reconciliãda.

Regis iracundiam ſtudent placare.

Epiſcopus Hildensheim. pacis cauſa ad regem mittitur.

Tyrannis regis & implacabilis eius animus exprimitur.

Rex in Boemiã proficiſcitur, & per occulta loca Saxoniam inuadit.

tos, qui reiectis ſarcinis & cæteris bellorum impedimentis, itineri tantū & certamini ſe expedierant. Aſſumpto in Boemia duce, & exercitu Boemico, per occultos ac difficilimos tramites in Saxoniam contendit, ſperans ſe eos, vt dici ſolet, inter oſcitantes, cum inopinatus irrueret, facilè oppreſſurum, aut ſi rebellare tentarent, iuſtam deinceps aduerſum eos belli & ſatisfactionis non ſuſcipiendæ cauſam habiturum. Igitur vſq; Miſenen peruenit vrbem, ſitam in confinio Boemiæ & Saxoniæ, ibi à ciuibus pacificè in ciuitatem ſuſceptus, epiſcopum ciuitatis ipſius comprehendit, omnia quæ eius erant diripuit, hoc ſolo reū maieſtatis eum adiudicans, quod toto tempore belli Saxonici nullos ad eum ſeruatæ erga rempub, fidei indices nuncios vel literas deſtinaſſet. Cæterum homo eccleſiaſticæ paupertatis, & nihil aut parum habens pompæ militaris, vota forſitan contra rempub. facere, arma ferre non poterat, nec magnum vel his vel illis partibus momentum, amicus ſiue inimicus extitiſſet, paulò vlterius progreſſus villas nonnullas incendit, homines pleroſq; ingenuos in deditionem accœpit.

Villa accenduntur.

Cùm repentè præmiſsi exploratores retulerunt, iamdudum conſilij huius famam ad Saxones præueniſſe, eos contractis pluſquam 15. millibus armatorum haud procul caſtra poſuiſſe, paratos cum eo proxima die, niſi ſatisfactionem eorum paciſq; conditiones vltro ſuſciperet, collatis ſignis confligere, poſtremò de eius ſuorumq; omnium ſalute actum eſſe, ſi vel vltra progredi, vel in eiſdem caſtris poſteram diem operiri vellet, præſertim cum nullum vndiq; concluſis effugium pateret, nec periculū manu propulſare multitudine impares poſſent. Ingens omnes qui cum rege erant metus perculit, vehementerq; eius ineptiam incuſabant, quòd cum ſucceſſus ſuos nimium ipſe vrgeret, & morarū impatiens multorum annorum bella vno impetu conficere immoderata præſumptione feſtinaret, ſe ſuoſq; hoſtibus puerili leuitate prodidiſſet. Eorum monitis obtemperans, citato quantum poterat reditu in Boemiam, vnde eruperat ſe recepit.

Periclitatio regis & metus principum in Boemiam iter vertit.

Quem abeuntem quidam ex Saxonibus expediti equites inſcijs principibus inſecuti, priuſquam Saxonia excederet oppreſsiſſent, niſi Boto comes, qui ad Saxones à rege orator ierat, prouocare eos ad deditionem, vel, quod verius eſt, vana pollicitatione veniæ implicare eos, ne perſequerentur abeunt, hac arte eos fefelliſſet. Digrediens à caſtris Saxonū, cum eos paulatim veſtigio ſua inſequi cerneret, iter vnius diei, quo ad regem redire poterat, longos anfractus, & longa viarum diſpendia legendo, vix triduo confecit, vt per hanc ſcilicet moram rex eluſis hoſtibus in tutum euadere potuiſſet. Ita periculo liberatus rex militem ſuum laborem ac vigilijs tum potiſsimum fame ac ſiti penè vſq; ad defectionem ſpiritus confectum, poſt paucos dies Ratiſponam reduxit, è vicino iam imminente die, quo in expeditionem exercitus adunandus erat, inuenitq; ibi legatos, Saxonū multò iā tempore reditū eius præſtolantes.

Militum inedia.

Quos reſponſum differendo diu ſuſpenſos tenuit, vt redire ad ſuos, niſi ſub ipſo imminentis iam expeditionis articulo, & penè incumbente iam ceruicibus eorum hoſtili gladio non poſſent. Cumq; ſub idem ferè tempus Dedi Marchio longa ægritudine abſumptus deceſsiſſet, Marchiam eius Boemico Duci in præmium exactę militiæ dedit, tametſi vxor Marchionis Adala filium ſuum, cui hæreditaria ſucceſsione Marcha debebatur ei, paulò ante pro ſe obſidem miſiſſet, & ipſe Marchio poſt recuperatam pacem in Gerſtingun intemeratam ſemper erga regem remq; publicam fidem ſeruaſſet. Interea Saxones & Thuringi inter ſpem & metum, inter pacem & bellum, inter cōminationes & ſupplicationes, vario curarum æſtu fluctuabant, nec quid agerent, quo ſe verterent, quibus modis impeditam rem explicarent, crebra conuenticula facientes, deliberare poterant.

Thuringi & Saxones inter ſpē & metum fluctuant.

Cenſebant alij quomodo rex ad internitionem totius Saxonicæ gentis animum obſtinaſſet, vt quicquid Saxoniæ vel Thuringiæ hoſtilis exercitus reliquum feciſſet, id ipſi iniecto igne abſumerent, & ſic cum omnibus ſuis vltra fluuium Albim commearent. Alij vt Luiticios infeſtiſsimam nomini Chriſtiano gentem finibus ſuis excirent, & barbaro milite aduerſus barbarum atque implacabilem hoſtem vterentur, alij vt caſtella, quæ rex per Thuringiam & Saxoniam dirui iuſſerat, inſtaurarent, & locorum difficultate, quoniam armis non poſſent ſalutem ſuam, quo ad indignatio domini deflagraret, tu-

Thuringorum & Saxonum de diuerſis rebus conſilia.

tarentur. Sed plebs omnem ſpem ſuam ab armis ad preces verterat, quæ ſi non proficerent, incunctanter animo fixerat, omnia fœda etiam atq; crudelia potius tolerare quàm ſe certamini committere, & ancipitem fortunæ aleam, quam ſemel infauſta congreſsione experta fuiſſet denuo tentare. Econtra principes, quibus primum authoribus ea rabies inarſerat ſedulo inſtabant, obſecrantes, vt priſtinæ virtutis memores crimen non inferrent gloriæ ſuæ, nec optimæ cœpta fœdiſsimè nunc deſererent, quòd prima congreſsione res ſecus ceſsiſſet id cauſæ extitiſſe, quòd nec regem nec principem habuiſſent, cuius ductu & auſpicio bellum gerere, ad cuius imperium caſtra locare, in aciem procedere, manum cum hoſtibus conferre, & cætera militaris diſciplinæ munia obſeruare ſacramenti militaris religione cogerentur, ſi is ſcrupulus ademptus eſſet, nullum regem, nullum deinceps exercitum virtuti Saxonicæ inſuperabilem fore. Proinde malæ rei, peſsimæ ſpei, vnicum hoc remedium, & aduerſus inſolentiam hoſtium vehemens telum eſſe, ſi regem ſibi crearent, & in eius verba iurarent, ſe pro patria, pro coniugibus, pro liberis, pro legibus, pro libertate ſua vſq; ad mortem militaturos eſſe. In his & huiuſcemodi deliberationibus, cum ſæpe ſeptē, ſæpe 14. dies continua conſultatione triuiſſent, incertiores ſemper quàm venerant domum reuertebantur. Ita cum omnia deliberando pertentaſſent, omnia diſcuſsiſſent, propter acceptæ cladis recentem memoriam, nihil rationibus ſuis ſatis tutum ſatis firmum putabant. Rex 11. calendas Nouembris iuxta condictū venit in Gerſtingun, venerūt omnes Teuthonici regni epiſcopi & Comites. Aderat Diodericus dux Moſellę regionis, aderat Gozzelo dux Lotharingiæ, tantas habens copias, ita militaribus armis inſtructas, ita de tota cui præerat regione ſeueriſsimo delectu habito exquiſitas, vt ſolæ cæterum regis exercitum & numero, & bellici apparatus gloria præcellere ac ſupergredi viderentur. Alij duces Rudolphus ſcilicet dux Sueuorum, Vuelf dux Baioariorum, Bertholdus dux Carentinorum, regi auxilium ſuum petenti denegauerant, pœnitentes vt aiebant, ſuperiori expeditione in irritum fuſi tanti ſanguinis offenſi etiam regis immiti, atq; implacabili ingenio, cuius iracundiæ incendium, nec lachrymæ Saxonum, nec inundantes campis Thuringiæ riui ſanguinis reſtringuere potuiſſent. Cęteri tamen principes, qui frequentiſsimi conuenerant, magnum ſatis ac validum exercitum fecerant, ei tamen longè ac multò imparem, quem prior illa expeditio contraxerat. Saxones & Thuringi vltima iam neceſsitate exciti, ampliſsimo numero conuenere, & poſitis caſtris haud procul à Curte regia Northuſun, archiepiſcopum Bremenſem, epiſcopum Hildenesheimenſem, Vdonē Marchionem regi obuiam in Gerſtingun miſerunt, obnixè poſtulantes, vt à latere ſuo principes, quos vellet ad eos tranſmitteret, paratos, ſe cóllato cum eis conſilio, omnibus quæ iuſta ſint, promptiſsimè aſſenſum præbere. Abnuit rex, nec principes ſuos de tam remotis regni partibus ad ſententias dicendas confluxiſſe, ſed vt manu militari ab hoſtibus communes reipublicę iniurias expoſtularent. Sed cum ei hoc vix & ægrè ſupplicatio legatorum extorſiſſet, nullus erat ex principibus, qui eo munere fungi conſentiret, ſingulis videlicet timentibus, ne vel apud regem perfidiæ notarentur, ſi quid in Saxones clementius agerent, vel apud Saxones mendacij crimine infamarentur, ſi veniam eis admiſsi pollicerentur, quam incunctanter ſcirent, nullam eos à rege conſecuturos. Triduo in hac cunctatione ceſſatom eſt, Legatis aſsiduo euntibus ac redeuntibus, atq; in eadem verba regis & omnium principum aures obtundentibus. Nec propterea rex profectionem diſtulit, ſed inſtructo exercitu, prælatis militaribus ſignis lento quotidie gradu in vlteriora populabundus contendebat. Tandem placuit mitti ad eos Moguntinum archiepiſcopnm, Saltzburgenſem archiepiſcopum, Auguſtenſem epiſcopum, Voirzeburgenſem epiſcopum, & cum his ducem Gozzelonem, cuius potiſsimum in ea expeditione authoritas valebat, & in eo omnium quæ agenda erant, ſumma & cardo vertebatur, pro eo quod licet ſtatura puſillus, & gibbo deformis eſſet, tamen opum gloria, & militum lectiſsimorum copia, tum ſapientiæ & eloquij maturitate cæteris principibus quàm plurimum eminebat. Hos quinq; nominatim ad colloquium ſuum Saxones expetierant, quod hos conſtantiſsimæ

Principum adhortatio ad plebem de creando rege.

Saxonum incerta deliberationes.

Tres duces regi auxilium denegant ſuperioris cladis memores.

Regis auſteritas exprimitur.

Rex populabundus praemonet miſsis tem.

Ducis Gozzelonis laus.

tiſsimæ fidei & veritatis eſſe compererant, & quicquid hi ſpopondiſſent, ratum fore haud dubio credebant. Cumq; in caſtra Saxonum veniſſent, prouoluti pedibus eorũ principes Saxoniæ, obreſtabantur per Deum, vt calamitatis eorũ misererentur, quos regis inclementia, & primo ad audendum hoc immane facinus coegiſſet, & nunc victos, & penè vſq; ad internitionem deletos, ad exitiales cruciatus inſaciabili odio depoſceret. Quod ſi legibus, ſi iudicijs, ſi more maiorum innocentiã ſuam aſſerere permittantur, facilè crimen refellant, & ſe acceptas in Gerſtigun pacis conditiones nullo deinceps auſu temerario violaſſe probent, vel ſi probare nequeant pœnas, quas leges & ſcita maiorum ſimilium criminum reos ſanxerint, perſoluere non abnuant. Nunc verò nouo crudelitatis genere innocentibus refellendi criminis copiam non dari, placationem non recipi, ſatisfactionem non admitti, ſed ſemel conceptæ indignationis virus, ita penitus imis inſediſſe viſceribus, vt non alio medicamine, quàm totius Saxonicæ gentis exterminio ſedari valeat. Proinde videant ipſi memores humanarum rerum, ne fortè peſtilentis huius exempli contagium ſumpto ab Saxonibus exordio, cæteros etiam quandoq; regni principes inficiat, & ita nunc infœlicibus euentis Saxonum moderentur, ita calicem hunc fellis & abſynthij miſceant & propinent Saxonibus, vt ſibi quoq; paulò poſt eundem meminerint eſſe bibendum. Se iam inciſa ſpe, omiſſa deinceps ſalutis propriæ cura, hoc firmiter animo ſtatuiſſe, vt quicquid illi agendum cenſeant, ſuadeant, iubeant, incunctanter agant, nec ſuarum partium ſtudio partiantur vlterius totius reipub. ſtatum periclitari. Ad hæc illi reſponderunt, ſe cauſam qua primùm aduerſus regem arma ſumpſerint, non admodum improbare, nec placere ſibi obſtinatum ad pernitiem eorum regis animum & pertinax odium, conſenſiſſe tamen in hoc omnes regni principes, de vſurpato in republica nouo hoc & multis retro ſeculis inaudito facinore, non aliter regi vel reipublicæ poſſe ſatisfieri, quàm vt ſe abſq; vlla exceptione dedant, ſibi autem quorum hoc conſilio agant curæ futurum, vt nihil ex hac deditione quod ſaluti eorum, quod honori, quod rei familiari officiat experiantur. Aduerſus hanc vocem vehementer infremuit vulgus Saxonicum, durumq; omnibus viſum eſt, & intolerabile, ei ſanguinis ſui ius poteſtatemq; facere, cuius crudelitatis tam clara cœpiſſent experimenta, quia poſt depopulationes Thuringiæ & Saxoniæ, poſt multa hominum millia cæſa, adhuc ſpirans minarum & cædis, omnia aduerſum eos mundi regna conciliaſſet, cuius iracundiæ in ſecundis rebus non pietas, non miſeratio, non Dei, non hominũ reſpectus vnquam modum feciſſent, ſatius ſibi fore, vt æquo certamine congreſsi, more virorum fortium moriantur in bello, quàm vt in exilijs & carceribus ritu pecudum iugulati, ridiculum hoſtibus ſuis ſpectaculum præbeant. Econtra illi ſedulò inſtabant, deprecantes, vt ſalutaribus monitis adquieſcerent, neq; exiguum Saxonici nominis, quod cædi ac depopulationi ſuperfuiſſet vana deſperatione perditum irent, ſe ſi minus ſalutis eorũ, at propriæ exiſtimationis curam per maximam habere, qui profectò maculam ſibi & crimen nulla deinceps ætate, nulla virtute abolendum contraherent, ſi fidei ſuæ creditos aduerſitatis cuiuſquam vel leuis aura perſtringeret. Proinde ituros ſe ad regem, & ſi tutò fidem dicere, tuto veniam polliceri poſſent comperturos, & quæ comperta fuiſſent, die poſtera renunciaturos. Rex gratiſsimè amplexus pacis conuentionem, promiſit, & ſicut vulgata in plurimos fama loquebatur, etiam iuſiurandum dedit, nihil ſe in eos ſi dediti fuiſſent, præter voluntatem & ſententiam acturum eorum, quorum opera & beneficio incruenta ſibi hæc victoria obtigiſſet. Sæpe item ac reditum eſt, ſæpe Saxones refutato deditionis conſilio arma expediri, atq; in aciem ſigna efferri conclamauerant, dum omnia fide regis tutiora ſibi arbitrarentur, ſed Gozzilo dux, & qui cum eo erant epiſcopi, ſatis impigros ſe exhibuerunt negotio, & ferocientis multitudinis tumultum nunc minis, nunc blandimentis comprimebant, pollicentes, & quia verbis parum fidei erat, etiam ſub iureiurando confirmantes, non ſalutis, non libertatis, non prædiorum, non beneficiorum, non cæteræ ſupellectilis ſuæ vllam eos iacturam ſenſuros, ſed poſtquam faciem regis & regni maieſtatẽ momentanea ſatisfactione magnificaſſent, ſtatim de-

Exemplum diuinæ vltionis proponitur.

Vulgus Saxonicum obuerſatur huic ſententiæ.

Dux Gozzelo & epiſcopi populi vehementer animos lenire conantur.

ditione

ditione abſoluendos,& patriæ libertatiq́; in nullis imminnto ſibi conditionis ſuæ ſtatu reſtituendos eſſe. Non verba, non iuramenta, non promiſsiones vllæ principibus Saxoniæ metum ademerant,ſed quia nec vtiliter hoſtibus congredi numero ac virtute impares valebant,nec bellum diutius trahi,plebe iam olim tedio affecta,& pacis recuperandæ cupidiſsima poterat:poſt longas deliberationes, poſt multas tergiuerſationes lachrymantes, atq; alta ſuſpiria ab imis trahentes viſceribus, tandem deditioni conſenſerunt,& fidem principum regisq́; clementiam propriæ ſalutis periculo experiri ſtatuerunt. Quod vbi protinus per exercitum regis celebris rumor vulgauerat,ingens gaudium,vehemens erat gratulatio,omniq́; triumpho illuſtriorem omnibus ſpolijs opimiorem æſtimabant victoriam, quod adempta ſibi fuiſſet neceſsitas, cum his manum denuò conferendi, qui prima congreſsione extinctis penè omnibus Sueuiæ ac Baioariæ luminibus luctuoſam victoribus victi cladem intuliſſent. Poſtera die rex ad ſuſcipiendos eos in medio latè patentis campi planitiæ in loco qui dicitur Spiraha aſſedit,toto exercitu ad hoc ſpectaculum ſolemniter euocato latiſsimo inter conſtipatam multitudinem vacante ſpacio, vbi dum procederent totius exercitus oculis conſpicui forent. Igitur introducuntur per ordinem Saxoniæ ac Thuringiæ primo principes, Vuezil archiepiſcopus Magdaburgenſis, Bucco epiſcopus Halberſtatenſis, Otto dux quondam Baioariæ, Magnus dux Saxoniæ, Herimannus comes patruus eius, Fridericus Palatinus comes, Diedericus comes de Cadalenburg, Adelbertus comes de Thuringia, Rudeger, Sizzo, Berenger, Bern, comites. Deinde ingenui omnes, qui generis vel opum claritate aliquantulum eminebant in populo, & ſicut conuenerat abſq; vlla exceptione regis ſe dediderũt. Rex eos principibus ſuis ſingulis ſingulos, donec de eis communi conſilio deliberaretur, ſeruandos commiſit,& paulò poſt rupto fœdere,contemptis omnibus, quibus ſe obligauerat iuſiurandi vinculis, eos per Galliam, Sueuiam, & Baioariam, per Italiam & Burgundiam, deportari fecit. Beneficia quoq; eorum militibus ſuis, quorum præcipuè opera in bello Saxonico vſus fuerat diſtribuit. Commoratus etiam paucis diebus in Thuringia caſtellum in Aſenberg inſtaurauit,præſidiumq́; impoſuit, præcauens ne quid poſt digreſſum ſuum inſtabilis vulgi leuitate nouaretur. Præterea ingenuis omnibus,qui vel caſu abſuerãt, vel metu ſe ſubtraxerant diem ſtatuit, ante quem ſi in deditionem non veniſſent, tanquam hoſtes publici ab omnibus, quibus reſpub. curæ eſſet, ferro & igne infeſtarentur,atq; ita dimiſſo exercitu, victor rediens, natalem ſancti Martini Vuormaciæ celebrauit.

Principes Saxoniæ experiri ſtatuunt proprio periculo regis clementiam.

Enarratio præcipuorum principum ac epiſc. Saxoniæ ac Thuringiæ.

Regis perfidia & Tyrannis apertè conſpicitur.

Interea Romanus Pontifex crebris legationibus & Babenbergenſes Clerici aſſiduis ſupplicationibus vehementer regi imminebat, vt iam diu vacanti eccleſiæ Babenbergenſi rectorem prouideret. Siquidem prior epiſcopus, licet extrinſecis eccleſiæ poſſeſsionibus, militum ſuorum, vt ſupra dictum eſt, præſidio fultus, contra vetitum incubaret, nullam tamen pontificialis officij adminiſtrationem vſurpabat, apoſtolici anathematis religione abſterritus. Cumq́; regi in pace & in bello tranquilla ſeu turbata republica ſemper commodiſsimè affuiſſet, & ſcandalizatis in eo cæteris regni principibus, ſolus ille nunquam ſcandalizatus fuiſſet, ſed in cunctis qui ei accidiſſent calamitatibus pondus diei & æſtus cum eo inconcuſſa fide portaſſet, nunquam tamen rex vel leui verbo calumniatoribus eius obſtitit, quin imò haud grauate aduerſus eum accuſationem recipere videbatur, eo videlicet, vt plerię; interpretabantur, intendens, vt per huius deiectionem via ſibi pateſieret ad Vuormatienſem epiſcopum,& alios nonnullos, quibus in vltionem priſtinæ defectionis iampridem ſumma ope calumniam ſtruere ſentiebatur. Igitur profectus Babenberg, Rupertum Goſlarienſem præpoſitum in natale ſancti Andreæ Apoſtoli pro eo ordinari fecit epiſcopum, virum peſsimæ exiſtimationis in populo, eo quòd regi familiariſsimus & omnibus eius ſecretis ſemper intimus fuiſſet, & omnium quæ rex perperam & præter regiam magnificentiam in repub. geſſiſſet, potiſsimus incentor extitiſſe putaretur. Et milites quidem acerrimè factum improbabant, quod ſcilicet viuente priore epiſcopo nec canonicè ad ſynodum euocato, nec canonicè adiudicato alius

Rupertus Goſlarienſium præpoſitus, in epiſcopum vnctus.

to alius ad adulterandam eccleſiæ Babenbergenſis caſtitatem ſuperordinatus fuiſſet epiſcopus. Clerici autem etſi eos quàm maximè offenderet perſona ordinati, haud ſane bonum teſtimonium habens ab his, qui foris erant, malebant tamen qualecunq; habere, quàm cum aduerſus quem ſedem Apoſtolicam appellauerant, & cuius vitæ inſtitutionisq; lugubrem tragœdiam, toto mundi huius theatro decantandam vulgauerant, recipere.

Poſtera die cum ad eligendum Fuldenſem abbatem rex cum principibus aſſediſſet, grandis erat inter abbates & monachos, qui ex diuerſis locis frequentes confluxerant, concertatio. Tanquam ſolemniter indicto agone ſinguli pro virili portione currentes, alius aureos montes, alius ingentia beneficia ex agro Fuldenſi, alius ſolito impenſiora in rempublicam ſeruitia promittebant, nec prorſus in promittendo modum aut modeſtiam vllam ſeruabant. Et ô mores, ô tempora, ô abominationem deſolationis ſtantem in loco, vbi non debet, & mammonam noſtris temporibus publicè ſedentem in templo Dei, & extollentem ſe ſupra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Abbates & monachi ita ambitionis ſpiritu præcipites rapiebantur, vt eos à cupiditate ſua non pudor nominis Chriſtiani, non habitus arctioris propoſiti, nõ ipſum deniq; deterreret recens exemplum Babenbergenſis epiſcopi, quem pridie viderant non aliam ob cauſam & epiſcopatu priuatũ & communione, quàm quòd ad ſacrum ordinem illicita largitione aditum ſibi affectaſſet. Horum impudentiam rex vehementiſsimè vt dignum erat deteſtatus, cum hinc inde importunè obtundentium precibus vrgeretur, repentè diuino, vt creditur, ſpiritu actus, monachum quendam Herueldenſem, Ruzelinum nomine, qui pro cauſa monaſterij iuſſu abbatis ſui ad Curtem venerat, in medium euocat, & nihil minus ſuſpicanti, etiam inopinatæ rei miraculo penè exanimi, baculum paſtoralem offerens, primus ipſe abbatem eligit, dein cæteros tam monachos quàm milites, vt in electionem eius conſentiant obnixè efflagitat. Ita cunctis qui aderant lætiſsima acclamatione ſuffragium ferentibus, abbatiam ſuſcipere iubetur. Et cum diu nunc imperitiam ſuam, nunc malam valetudinẽ, nunc abbatis ſui abſentiam, cauſatus reſtitiſſet, vix tandem aliquando præſentium epiſcoporum obteſtatione adiuratus, ſuſcipere conſenſit. Similiter defuncto nuper Vdalrico abbate de Loreſſan, cum monachi & milites in electionem præpoſiti concorditer adunati ad Curtem veniſſent, neq; rex aliter ſenſurus putaretur, propter multa ſeruitia, quibus ille dum præpoſitus monaſterij eſſet, gratiam dilectionemq; eius officioſa admodum ſedulitate redemerat, rex alium quendam eiuſdem cœnobij monachum Adelbertum nomine, qui cum cæteris fratribus nihil tale opinatus aduenerat, repentè iniecta manu in medium protrahit, & rei nouitate attonito, baculum paſtoralem cunctis ſtupentibus tradit.

Abbatum & monachorum concertatio.

Monachorum fœda ambitio.

Monachus Herueld. Ruzelinus nomine in abbatem electus eſt.

Monachus Loreſſan Albertus nomine in epiſcopũ eligitur.

Herimannus Babenbergenſis epiſcopus, comperto quòd alius in locum eius ſubrogatus eſſet epiſcopus, cum omnis iam ei ſpes adempta eſſet, recuperendæ deinceps dignitatis ſuæ, nec ad eludendam Romani Pontificis ſententiam vllum vltra pateret diuerticulum, in monaſterium, cui nomen eſt Suarza, ſeceſsit; ibiq; ſub Eggeberto abbate ſanctæ conuerſationis habitum ſuſcepit. Statimq; aſſumpto ſecum eodem abbate ſuo, Romam profectus eſt, cum de inobedientia ſua humiliter apud ſedem Apoſtolicam pœnitentiam egiſſet, & anathemate liberatus, & ſacerdotalis miniſterij præter pontificalem dignitatem denuò licentiam eſt conſecutus.

Annum hunc multis cladibus inſignem, potiſsimum lugubrem fecit obitus Annonis Colonienſis archiepiſcopi, qui poſt longam ægrotationem, qua dominus vas electionis ſuæ in camino tribulationis tranſitoriæ purius auro, purgatius mundo obrizo decoxerat, 2. Nonas Decembris, beato fine perfunctus, ad angelos ex hominibus, ad immortalia ex mortalibus tranſmigrauit. Teſtantur hoc ſigna & prodigia, quæ quotidie circa ſepulchrum eius dominus oſtendere dignatur, ad confutandam impudentiam eorum, qui paulò ante vitã eius ſanctiſsimam, atq; ab omni huius mundi labe quantum ad hominem integerrimam, liuido dente carpebant, & precioſam margaritam iam olim cœleſtis regis diademati deſtinatam, falſis rumoribus obfuſcare co-

Anno Colonienſis epiſcopus obijt.

re conabantur, is in Babenbergenſi eccleſia, in ludo tam diuinarum quàm ſecularium literarum enutritus, poſtquam adoleuit, nulla commendatione maiorum, erat quippe loco mediocri natus, ſed ſola ſapientiæ ac virtutis ſuæ prærogatiua Imperatori Heinrico innotuit, à quo in palatium aſſumptus, breui apud eum præ omnibus Clericis, qui in foribus palatij excubabant, primum gratiæ & familiaritatis gradum obtinuit, hoc præcipuè diligentibus in eo omnibus bonis, quod iuſti ac recti admodum tenax erat, atq; in omnibus cauſis pro ſuo tam ſtatu, non adulando vt cæteri, ſed cum magna libertate obloquendo, iuſticiæ patrocinabatur.

Annonis Colon. epiſcopi deſcriptio. Erat autem præter virtutes animi & morum gloriam, corporis quoq; boni ornatiſsimus, ſtatura procerus, vultu decorus, lingua promptus, vigiliarum & inediæ patientiſsimus, poſtremo ad omne boni operis exercitum, naturæ muneribus affatim inſtructus. Exactis in palatio haud multis annis, magna Imperatoris, magna omnium qui eum nouerant expectatione adeptus eſt Colonienſem epiſcopatum, atq; ita deinceps in omnibus tam eccleſiaſticis quàm reipublicæ negotijs, haud imparem ſe acceptæ dignitati gerebat, & ſicut æditioris loci inſignibus, ita cunctis virtutum generibus inter cæteros regni principes conſpicuus incedebat. Reddebat ſollicitus quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo, quia Colonienſis nominis maieſtatem & *Annonis epiſcopi pietas.* ſecularem pompam ambitioſius penè quàm aliquis ex præceſſoribus eius oſtentabat ad populum, nec propterea tamen inuictum inter tantas occupationum procellas ſpiritum vnquam relaxabat à ſtudio diuinarum rerum. Crebris ieiunijs corpus ſuum macerabat, & in ſeruitutem redigebat. Pernoctabat plerunq; in orationibus, & per eccleſias vno tantum puero contentus comite nudis pedibus diſcurrebat, & diem quidem in diſponendis priuatis ſeu publicis negotijs, noctem verò totam in opere Dei expendebat. Multa illius in pauperes, in peregrinos, in clericos, in monachos be-*Epiſcopi liberalitas.* nignitas, mira liberalitas erat. Nullam intro diocœſim ſuam congregationem prætermiſit, quam non prædijs, ædificijs, ſtipendijs, ſua ſpecialiter donatione auctam vita decedens relinqueret, & planè apud omnes indubia fide conſtitit, ex quo Colonia fundata eſt, vnius nunquam epiſcopi ſtudio tantum opes & gloriam creuiſſe Colonienſis eccleſiæ, in iudicandis cauſis ſubditorum, nec odio nec gratia cuiuſquam à vero abducebatur, ſed ſemper in omnibus propoſitam indeclinabiliter ſequens æquitatis lineam, ad euertendum iudicium, nec accipiebat perſonam pauperis, ne honorabat vultum potentis. Tum vero verbū Dei ita luculenter, ita magnificè diſſerebat, vt ſaxeis etiam cordibus ſermo eius lachrymas excutere poſſe videretur, & ſemper ad exhortationem eius planctu & vlulatu compunctæ multitudinis eccleſia tota reſonaret. Duas Coloniç congregationes Clericorum ex integro proprijs impenſis inſtituit, vnam in loco qui dicitur ad gradus titulo ſanctæ Mariæ, alteram foras murum titulo ſancti Georgij martyris. Tres etiam congregationes monachorum diuerſis in locis *Cænobia Sigeberg, Salfeld, Graſcaf. exſtructa ſunt.* ex ſuo conſtruxit, vnam in monte qui à præterfluente fluuio cognominatur Sigeberg, aliam in regione Sclauorum, in loco qui dicitur Salefeld, tertiam in regione Vueſtphaal, in loco qui dicitur Graſcaf, quas omnes & anguſtiſsimis ædificijs excoluit, & exquiſitiſsimis eccleſię ornamentis illuſtrauit, & ampliſsimis atq; in multorū fratrum vſus ſufficientibus prædijs locupletauit, Cumq; in omnibus theutonici regni monaſterijs cerneret, antiquum illum regularis diſciplinæ feruorem admodum refrixiſſe, & monachos à vitæ communi ad rem familiarem curam omnē ſtudiumq; conuertiſſe, graui tædio angebatur animus eius, quod ingentibus expenſis nihil Deo dignum confecturus putaretur. Interea contigit, vt pro cauſa reipub. Romam pergeret. Cumq; alias Italiæ regiones peragraret, principes eius regni, ne à rege deficerent, ſuis exhortationibus confortaturus, ad monaſterium quoddam, cui Fructuaria nomē eſt, cauſa orationis diuertit, ibi admiratus monachorum arctiſsimā, & ſecundum regulæ inſtituta conuerſationem, nonnullos eorum in opere Dei probatiſsimos ſecum rediens abduxit, & eos ad trahendam Gallijs eiuſdem diſciplinæ formulam in Sigeberg conſtituit, prioribus monachis, quos ex ſancto Maximino aſciuerat, quoniam in horum inſtituta concedere noluerant, honorificè in locum ſuum remiſsis, quod eius

factum

factum imitati cæteri Galliarum Epiſcopi, alij ex Gorzia, alij ex Cloniaca, alij ex Sigeberg, alij ex alijs monaſterijs Monachos euocantes, nouam diuini ſeruitij ſcholam in ſuis ſinguli monaſterijs inſtituerunt. Adeoq; breui conualuit fœlicis huius facti æmulatio, vt pauca intra Galliam monaſteria videamus, quæ non iam nouæ huius inſtitutionis iugum ſubacta receperunt. Ipſe verò Monachos ſuos iuxta quod in fructuaria compererat cernens arctiſsimis viuere diſciplinis, & cõuerſationis eorum opinione longè lateq; vulgata, multos ad mundi contemptum inflammari, & eorum magiſterio ſe in via Dei erudiendos tradere, magnas Deo gratias referebat, quod non confudiſſet eum ab expectatione ſua. Omnem quoq; diligentiam adhibebat, ne quam earum rerum, quibus corporis imbecillitati conſulendum ſit, penuriam ſuſtinerent. Honorabat ac venerabatur eos vt dominos ſuos, nec ſolum Abbati, ſed Decanis etiam monaſterij ita ſubditus dictoque obtemperans erat, vt ad primum eorum imperium, quantumlibet grauibus publicæ ſeu priuatæ rei negotijs implicitus teneretur, ilico ex occupatis manibus ſurgeret, & omne quod inſsiſſent, inſtar vilis mancipij exequeretur. Cibos ſumma induſtria confectos quotidie, dum adeſſe potuiſſet, ipſe eis inferebat, ipſe apponebat, ipſe potum miſcebat, ipſe reficientibus ad omne obſequium quolibet famulo promptior paratiorq; aſsiſtebat. Silentium quoq; ac cæteras monaſterij conſuetudines, dum inter eos diuerſaretur, ita attentus ſollicitusq; ſeruabat, ac ſi pro exceſsibus ſuis ipſe quoq; quotidie in capitulo eorum cauſam dicturus, & ſententiam accepturus foret. Hoc eius in Sigeberg, hoc in Salefelt, hoc in Graſcaf ſtudium, hæc inſtitutio erat.

Annon Epiſcopus Colonien. inſeruit Monachis.

Porrò à Rege grauiſsimis ſæpenumero inimicitijs diſsidebat, & eum acerrimis increpationibus obiurgabat, propter multa, quæ præter æquum & bonum eius iuſſu vel permiſſu quotidie admittebantur in republica. Vnde Rex plerunque efferatus, omnia quæ illius erant ferro & igne demoliturum ſe comminabatur, plerumque autem ſupplex ei factus, ampliſsimis promiſsionibus iratum demulcebat, & tam ſui quàm totius regni ius poteſtatemque ei ſe facturum pollicebatur, ſi modo fidum eum ſibi, nec adeò cunctis voluntatibus ſuis aduerſum experiretur. Ad hæc ille in cunctis aiebat, quæ rectè & iuxta regiam magnificentiam conaretur, nuſquam ei defuturam eſſe operam ſuam.

Annoni Epiſcopo Rex ferro & igne minatur.

Si quid verò perperam & contra leges ac ſcita maiorum nequam hominum ſuggeſtionibus deprauatus agere vellet, vt his conſenſum authoritatemq; ſuam accommodaret, nullo ſe vel pretio redimi vel terrore compelli poſſe, & nunc quidem in ſummam familiaritatem, & penè in regni conſortium à Rege aſſumebatur, nunc verò quomodo ea, quæ in regno perperam gerebantur, vehementer deteſtaretur & acerrimè impugnaret, cum contumelia de Palatio eijciebatur, & ad extinguendum omnino nomen eius totum regni robur concitabatur.

Annon Epiſcopus reconciliatur Regi.

His viciſsitudinibus per plures annos eius concertatio cum Rege trahebatur. Neque enim laſciuiæ Regis vel ratio modum faciebat, vel ætatis acceſſus, vel amici cuiuſquam obiurgatio, ſed quotidie ſeipſo deterior efficiebatur, & ruptis omnibus humani ne dicam Chriſtiani pudoris frenis, in omne quod animus ſuggeſsiſſet flagitium præcipitantior ruebat, & oppreſsis iam terrore Principibus, nullus erat, qui peccantem & diuina atq; humana omnia, abſq; diſcrimine permiſcentem, vel leui verbo auderet redarguere. Ad vltimum conſyderans Archiepiſcopus completam eſſe malitiam eius, & obſtinatum in malis ingenium, nec tempore iam corrigi poſſe, nec ratione, anno penè ante exortum bellum Saxonicum, petijt vacationem deinceps ſibi dari ab exterioribus reipublicæ negotijs, Et ſic impetrato commeatu, in Sigebergenſe monaſterium ſecedens, illhic in vigilijs & ieiunijs, in orationibus & eleemoſynis, quod ſupererat ætatis exigebat, nec inde vſpiam, niſi ſumma forte ac ineuitabili neceſsitate extractus abſcedebat. Cætera quæ circa reipublicæ adminiſtrationem vel egit vel paſſus eſt, ſi quis plenius ſcire voluerit, ſuperiora libelli huius reuoluat, & ſingula eo, quo geſta ſunt ordine & tempore copioſe deſcripta inueniet. Sed pius Dominus, qui quos amat arguit & caſtigat, hanc quoque dilectam ſibi animam ante diem vocationis ſuæ multis tentari permiſit incommodis, vt ſcilicet ab eo omnem ſcoriam terrenæ conuerſationis excoqueret caminus tranſitoriæ tribulationis. Primòm moto bello Saxonico fratrem eius

Vuecel Magdaburgenſem Archiepiſcopum & conſobrinum eius Bucconem Halberſtadenſem Epiſcopum tempeſtas inuoluit grauiſsimæ perſecutionis. Contra hos, cùm non ſatis impigrè Regi totius Saxonicę gentis exterminium anhelanti opem ferret, naturæ profectò legibus & carnali affectione inhibitus, inuiſus ei ſuſpectusque efficitur, periurij ac perfidiæ inſimulatur, ciues Colonienſes, quibus paulò ante vnicè carus acceptusq; fuerat, ad interficiendum eum donis ac promiſsionibus ſollicitantur. Sopito vtcunq; hoc malo, duo miniſtri eius, qui in laribus eius familiariſsimè obuerſabantur, inſidias ei tendunt, & niſi Dei miſericordia malum hoc præuertiſſet, nihil tale ſuſpicantem trucidaſſent. Alij cuidam, quem beneficijs ſuis maximè fidum ſibi obnoxiumq; fecerat, familiares literas à ſe ipſo in tabulis propter maiorem ſecreti * ſuum tantis vndiq; aduerſitatum procellis iactatum, & penè naufragantem conſolaretur & inſtrueret. At ille ex ipſa tam operoſa ſecreti commonitione conijciens aliquid Regi reiq; publicæ aduerſum his literis contineri, Regi eas detulit. Quas ille deinceps in argumentum læſæ fidei Archiepiſcopo improperans, necem ei, & omnibus quæ eius eſſent vltimum ſi copia fieret exterminium machinabatur. Item alius quidam ex miniſtris eius, quem Colonienſi Eccleſiæ propria induſtria ipſe acquiſierat, quemq; ob hoc indulgentiſsimo ſemper affectu coluerat, & bonis omnibus etiam ſupra natales ſuos locupletauerat, repente inſolentia ſeruili elatus, iugum Eccleſiaſticæ ſeruitutis cœpit detractare, ſeq; in libertatem violento quodam iure fori cum magna Archiepiſcopi contumelia aſſeruit. Tum verò crebris mortibus carorum ſuorum ita amaricatus eſt, & vulnere conciſus ſuper vulnus, vt ſaxeum quoq; pectus, & ſupra petram fundatum ædificium concutere poſſet tam vehemens ille turbo tentationis. Ad vltimum data Satanæ in carnem quoque eius poteſtate, vlcere peſsimo percuſſus eſt in vtroque pede, ita vt putreſcentes paulatim carnes defluerent, & hinc inde abducta cute, conſumptis carnibus, fœdo aſpectu oſſa nudarentur. Qui morbus primo pedes, deinde crura & fœmora miſerabili modo depaſtus eſt, ac ſic poſt diuturnam macerationem penetrans ad vitalia, animam ſuper argentum igne examinatum probatam, & purgatam ſeptuplum, de hac domo lutea tranſmiſit ad domũ non manu factam æternam in cœlis. De qua re dimidio ferè anno, priuſquam vita excederet, certum eum fecerat manifeſta reuelatio. Viſus eſt enim ſibi domum quanquam omni decore intus, & foris reſplendentem intrare. Et ecce in ſubſellijs iudicialibus, tanquam ad concilium ſolemniter euocati reſidebant. Heriberthus Colonienſis Archiepiſcopus, Bardo Moguntinus Archiepiſcopus, Boppo & Eberhardus Treuerenſis Archiepiſcopi, Arnolphus Vuormatienſis Epiſcopus, & alij quàm plures Galliarum Epiſcopi, quorum alios ipſe in carne nouerat, alios fama tantum vel lectione compererat, amicti omnes ſtolis Pontificalibus, & habentes veſtem inſtar niuis candidam. Ipſe quoque candidis admodum ac precioſis indutus ſibi videbatur, ſed partem candentis veſtimenti, eam ſcilicet, qua pectus tegebatur, ſordida quædam, ac fœda caligo obduxerat, ac cæterum cultus eius ſplendorem ſua fœditate plurimum obfuſcabat, quam tamen ipſe nimio rubore perfuſus, obiecta manu tegere ac celare, ne inſpicientium offenderet obtutum, conabatur. Vedit præterea inter eos ſibi quoque ſedem miri decoris paratam, quam cum occupare gaudio & exultatione æſtuans properaret, ſurgens Arnolphus Vuormatienſis Epiſcopus, modeſta voce eum prohibuit, dicens: reuerendos patres qui aſsiderent, nolle eum in ſuum admittere conceſſum, propterea quod veſtem eius turpis hæc macula fœdaret. Cumque iuſſus loco cedere, flens confectoque nimium animo egrederetur, inſecutus eum idem Epiſcopus, æquo animo, ait, eſto pater, maculam tantũ hanc, quę veſtem tuam infecit, maturius ablui præcipe, quia non poſt multos dies beatæ huius manſionis conſortium & ſanctorum quos patrum aſpexiſti conſeſſum voti compos percipies. Mane facto, cum familiari cuidam ſuo viſionem retuliſſet, ille ſapienter rem conijciens, macula inquit hæc veſti tuæ illita nihil aliud eſt pater, vt æſtimo, quàm memoria iniuriæ ciuium tuorum, qui te anno ſuperiore Colonia expulerũt, quibus te diuinæ pietatis reſpectu iam olim opportuerat admiſsi huius veniam dediſſe. Hæc, quod bona venia dixerim, pectori tuo tenatius quàm æquum ſit inſi-

Deficit.

Rex Annoni Colonienſi Epiſcopo necem minatur.

Exemplum diuinæ viſionis.

Somnium Epiſcopi Annonis Colonienſis.

Altera pars ſomnij.

ſit inſidens, & amariſsimo mœrore contra fas mentem tuam decoquens, cæteram ſanctiſsimæ conuerſationis tuæ claritatem moleſta quadam caligine obducit & obſcurat. Archiepiſcopus conſcientiæ ſuæ teſtimonio conuictus, ne inficiaretur quod audiebat, reatum ſuum humiliter agnouit, ſtatimq́; deſtinatis circumquaque nuncijs ciues omnes Coloniæ, quos in vltionem iniuriæ ſuæ excommunicatos vrbe fugauerat ad ſe euocauit, eisq́; proxima feſtiuitate paſchali, nam in quadrageſima viſionem viderat, non ſolum communionem Eccleſiaſticam, ſed etiam bona ſua omnia, quæ direpta fuerant, benignisſimè reſtituit. Sic grauis illa tempeſtas, quæ ſpiritu diabolico ſuſcitata totam concuſſerat Coloniam conquieuit, pater filios, filij patrem recognouerunt, Archiepiſcopus amaritudine, populus metu & ſolicitudine, ciuitas liberata eſt ſolitudine. Archiepiſcopus iam à principio ſepulturam ſibi prouiderat Coloniæ, in Eccleſia beatæ Mariæ, quæ dicitur ad gradus. Poſtmodum offenſus temeritate Colonienſium, qua in eum inaudita rabie debacchati fuerant, non modo animum ſed corpus quoq; ſuum de Colonia in Sigeberg transferendum cenſuit, ibiq́; ſepeliri ſe omni modo definiuit. Cumq́; appropinquante die vocationis ſuæ, Coloniæ ægrotaret, iamq́ue in extremo ſpiritu conſtitutus, animaduerteret populum Colonienſem grauiter nimis ferre, quòd tam deſiderabili theſauro defraudandus eſſet, paulolum reſumpto ſpiritu in lecto conſedit, acceptaq́; ſtola pontificali, vt videlicet verbis plus ineſſet authoritatis, familiares ſuos ſub teſtificatione nominis diuini adiurauit, ne alibi eum quàm in Sigeberg poni ſinerent. Factum eſt ergo quod iuſſerat, defunctus enim poſt modicum gloria ingenti, magno cleri & plebis ſtudio, ſummo matronarum Colonienſium luctu in Sigeberg delatus, atque in medio Eccleſiæ ſepultus eſt, vbi quotidie per eius interuentum fideliter poſtulantibus multa præſtantur diuinæ opitulationis beneficia.

Annon Colonienſis Epiſcopus in Sigeberg ſepeliri vult.

1076 Rex natalem Domini Goſlariæ celebrauit, Cumq́; eo omnes regni Principes euocaſſet, vt de Principibus Saxoniæ, qui in deditionem venerant, communi conſilio deliberaretur, præter Ducem Boemicum pauci admodum venerunt. Ab ipſis tamen qui venerant, iuſiurandum exegit & accepit, vt non alium poſt eum quàm filium eius tenerum adhuc infantulum Regem ſibi eligerent. Ibi Otto Dux quondam Baioariæ datis pro ſe duobus filijs ſuis obſidibus deditione abſolutus eſt, nec ſolum in gratiam, ſed in tantam quoq; familiaritatem receptus eſt à Rege, vt omnia deinceps conſilia, tam de priuata, quàm de republica cæteris auricularijs familiarius cum eo communicaret. Cæterorum qui ſe dediderant nec mentio habita eſt. Colonienſis etiam clerus & populus ad eligendum ſibi antiſtitem frequens confluxerat. Quibus Rex Hildolphum quendam Goſlarienſem canonicum offerebat, atq; vt eligerent, dedita opera inſiſtebat. Illi contra ſumma ope nitebantur, obijcientes, quòd homo ſtatura puſillus vultu deſpicabilis, genere obſcurus, nec animi nec corporis virtutibus quicquam tanto ſacerdotio dignū prætenderet. Vnde indignitate rei tanta in eum cōcitata ſunt omnium qui in curte regia erant odia, vt ſicubi in publico apparuiſſet, omnes eum tanquam aliquod antiquitatis monſtrum inconditis clamoribus & canticis perurgerent, lapidesq́; in eum & puluerem vel quodcunq́; aliud furentibus caſus obtuliſſet iactarent. Sed Rex recolens Annonis Archiepiſcopi conſtantiam, & inuictum aduerſum omnes nefarios ſuos conatus ſpiritum, cōſulto talem ei ſucceſſorem ordinari ſatagebat, cuius facilitate ad omnia quæ vellet pro libito ſuo abuti poſſet. Cumq́; diu multumq́ue conatus nulla ratione, vt eligeretur obtinere potuiſſet, Colonienſes infecto negotio in ſua remiſit, iterumq́; media quadrageſima, rectius ſi fieri poſſet, conſultos præſto eſſe præcepit, conteſtatus quàm ſancte, ſi viuo aut nullum eos aut hunc habituros eſſe Pontificem. Aderant præterea Hildebrandi Papæ Legati, denunciantes Regi, vt ſecunda feria, ſecundæ hebdomadæ in quadrageſima, ad ſynodum Romæ occurreret, de criminibus quæ obijcerentur cauſam dicturus, alioquin ſciret ſe abſq; omni procraſtinatione eodem die de corpore ſanctæ Eccleſiæ Apoſtolico anathemate abſcidendum eſſe. Quæ legatio Regem vehementer permouit, ſtatimq́; abiectis cum graui contumelia legatis, omnes qui in regno ſuo eſſent, Epiſcopos & Abbates, Vuor-

Rex omnes principes Goſlariam conuocat, ſed pauci veniunt.

A Papa Hildebrādo Rex Henricus Romā ad ſynodū propter obiecta crimina vocatur.

matiæ Dominica ſeptuageſimæ conuenire præcepit, tractare cum eis volens ad deponendum Romanum Pontificem, ſi qua ſibi via, ſi qua ratio pateret, in hoc cardine totam verti ratus ſalutē ſuam, & regni ſtabilitatem, ſi is non eſſet Epiſcopus. Ipſo tempore contigit Papam per immiſsionem Satanæ grauiſsima pulſari aduerſitate. Quidam vrbis præfectus Romanæ Quintius nomine, & generis claritate & opum gloria eminens valde in tota Italia, multa in poſſeſsionibus Romanæ Eccleſiæ præter leges

Quintius vrbis Romæ præfectus à Papa excommunicatur.

faciebat, perlata ad Papam querimonia, cū eum ſæpius modeſtè corriperet, nec quicquam proficeret ſecreta correptio, tandem excommunicauit eum, arbitratus hoc ſaltem modo improbitatem eius coercendam fore. Hinc ille maiori demencia efferatus, ipſa nocte natalis Domini, cum armatis inopinato irruit in Eccleſiam, in qua Papa veſtimentis pontificalibus indutus, ſacro altari aſtabat, miſſarum ſolemnia celebrans, iniectaq́;, quod dicta quoq; nefas eſt, in capillos eius manu multis contumelijs affectū de Eccleſia protraxit, & priuſquam vulgato per ciuitatem rumore populus frequens auxilio concurreret, in domum quandam munitiſsimam abripuit. Fama tam atrocis facti totam ilico repleuit vrbem. Vndique ad arma conclamatur. Diuites & pauperes, nobiles & ignobiles, vno omnes animo accurrere, atq; in ipſo ſtatim orientis diei crepuſculo domū Quintij oppugnare ſumma vi aggrediuntur, & niſi ille mali quòd imminebat haud improuidus Papam dimittere maturaſſet, domū ipſam peremptis omnibus, qui in ea erant, à fundamento euertiſſent. Papa interueniente, concitatæ multi-

Omnia Quintij bona diruuntur.

tudinis furor vix & ægre compreſſus eſt. Romani quòd factum fuerat grauiter nimis & indigne ferentes, omnia quæ Quintij erant, tam intra muros quàm extra, ferro & igne demoliti ſunt. Nec minus ille multa militaris audaciæ facinora contra faciebat, ſuccendens & euertens omnia quæ poterat de poſſeſsionibus Romanæ Eccleſiæ. Ita per multos dies non ſine magno & harum & illarum partium diſpendio ſimultas hæc trahebatur. Rex ſtatuta die venit Vuormatiam, venerunt etiam Epiſcopi & Abbates ampliſsimo numero. Commodè quoque conficiendis tantis rebus interuenit quidam ex Cardinalibus Romanis, Hugo, cognomento Blancus, quem ante paucos dies propter ineptiam eius & mores inconditos Papa de ſtatione ſua amouerat, deferens

Hugo cognomine Blancus, Cardinalis Romanus fuit.

ſecum de vita & inſtitutione Papæ ſcenicis figmentis conſimilem tragœdiam, ſcilicet vnde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conuerſatus, quàm peruerſo ordine ſedem Apoſtolicam occupauerit, quæ ante Epiſcopatum, quæ poſt acceptum Epiſcopatum, memoratu quoque incredibilia flagitia commiſerit. Huius authoritatem tanquam diuinitus ſibi deſtinatam gratiſsimè amplexati, & promptiſsimè ſecuti ſententiam promulgarunt, quòd Papa eſſe non poſsit, nec vllam, iuxta priuilegium Romanæ ſedis, ligandi, aut ſoluendi, poteſtatem habebat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculauerit. Cumq́ue cæteri omnes damnationi eius nihil hæſitantes ſubſcriberent, Adelbero Vuirtzeburgenſis Epiſcopus, & Herimannus Mettenſis Epiſcopus aliquandiu reſtiterunt, dicentes: incongruum valde, & contra canonum ſcita eſſe, vt Epiſcopus aliquis abſens, abſque generali conſilio, ſine legittimis & idoneis accuſatoribus & teſtibus, nec dum probatis criminibus, quæ obijcerentur condemnaretur, ne dum Romanus Pontifex, aduerſus quem nec Epiſcopi, nec Archiepiſcopi cuiuſquam recipienda ſit accuſatio. Sed Vuilhelmus Traiectenſis Epiſcopus, qui cauſam Regis pertinacius tuebatur, vehementer imminebat, vt aut cum cæteris in damnationem Papæ ſubſcriberent, aut Regi cui ſub iure iurando fidem ſpopondiſſent, protinus renunciarent. Is eo tempore Regi admodum carus acceptusq́ue erat, eiq́ue Rex omnium, quæ priuatim vel pūblicæ agenda erant, poſt ſe ordinationem delegauerat, vir ſecularibus literis apprimè eruditus, ſed faſtu

Papa pontificatu exuitur.

nimino inflatus vix ſe ipſe ferebat. Igitur ex nomine omnium qui conuenerant Epiſcoporum & Abbatum, plenæ contumeliarum literæ Romam deſtinantur, quibus denuncietur Romano Pontifici, vt pontificatu, quem contra Eccleſiaſticas leges vſurpaſſet, ſeſe abdicet, ſciatq́; poſt eam diem quicquid agat, iubeat, decernat, irritum haberi. Legati vt iuſſum fuerat ſummo conatu iter accelerantes, pridie quàm ſynodus indicta celebraretur Romā ingreſsi literas tradūt. Tunc cæteram legationem, ſicut in

mandatis

mandatis habebant, verbo non minus contumelioſo quàm ſcripto exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuncij, poſtera die cum clerus & populus ad ſynodum frequens confluxiſſet, in auribus omnium literas recitari fecit, & ſic cunctis qui conuenerant Epiſcopis, id fieri decernentibus, Regem excommunicatum, & cum eo Archiepiſcopum Moguntinum Sigifridum, Epiſcopum Traiectenſem Vuilhelmum, Epiſcopum Babenbergenſem Rubertum. Cæteris qui conſpirationis huius participes extiterant diem ſtatuit, qua niſi Romæ præſentati cauſam dicerent, nouæ huius & inuſitatæ contra ſedem Apoſtolicam rebellionis, ſimilem cæteris excommunicationis ſententiam ſortirentur. Porrò Ottonem Ratiſponenſem Epiſcopum, & Ottonem Conſtantienſem Epiſcopum, & Burchardum Loſannenſem Epiſcopum, Eberhardum comitem, Vdalricum & alios nonnullos quibus Rex potiſsimum conſiliarijs vtebatur, iam pridem excommunicauerat.

Papa indictione nihil mouetur.

Gozilo Dux Lotharingorum, cum eſſet in confinio Lotharingiæ & Flandriæ, in ciuitate quæ dicitur Antuuerpha, occiſus eſt per inſidias, vt putabatur, Ruberti Flandrenſis Comitis. Cum enim quadam nocte quieſcentibus omnibus ad neceſsitatem naturæ ſeceſsiſſet, appoſitus extra domum ſpiculator confodit eum per ſecreta natiū, relictoq; in vulnere ferro concitus aufugit. Vix deinceps VII. diebus accepto vulneri ſuperſtes IIII. Kalendas Martij vita deceſsit, atq; Vuerdunis iuxta patrem ſepultus eſt. Magnum regni Teuthonici robur ac momentum, quomodo vt ſæpe iam dictum eſt licet ſtaturæ puſillitate, atq; gibbo deſpicabilis videretur, opum tamen gloria, & fortiſsimorum militum copia, prudentiæ quoq; maturitate, poſtremo totius vitæ temperantia longè cæteris Principibus ſupereminebat.

Gozilo Dux Lotharingorum interfectus.

Rex finito in Vuormatia colloquio concitus Goſlariam redijt, ibiq; iram ſuam, qua multo iam tempore in Saxones anxiè æſtuauerat, omni crudelitate explebat. Principes Saxoniæ, qui in deditionem venerant in vltimas regni partes relegabat, bona eorum ſuis fautoribus pro libito ſuo diripienda permittebat, eos qui nec dum dediti fuerant acerrimis indies edictis ad deditionem vrgebat, & niſi quantocyus dederentur, ferro & igne infeſtari, & longius natali ſolo effugari comminabatur. Tum omnia caſtella, quæ ſuperiori anno dirui iuſſerat, ſummo niſu, ſummo prouincialium labore & ærumna inſtaurabat. Noua quoque in omnibus per Saxoniam montibus & collibus, qui modo ad arcendam vim paululum quid cõmoditatis habere videbantur extruebat. Illis etiam, quæ deditis Saxonibus in ius eius venerant, præſidium imponebat, & multiplicata ſunt mala, calamitas & vaſtitas, per vniuerſam Saxoniam & Thuringiam ſupra omnem retro maiorum memoriam. Diſceſſurus Goſlaria pridie nonas Martij Epiſcopatū Colonienſem, ſicut à primis obſtinato intenderat, Hildolpho dedit. Cleri Colonienſis tres tantum militum etiam paucißimi aderant. Cæteros, ne ad ſuffragia ferenda occurrerent, indignitas detinuerat. Ipſos qui occurrerant vix contemptim, & ſummis, vt dici ſolet, labijs ſuper electione eius conſuluit, riſui prorſus ac ludibrio habendos, ſi non protinus acclamaſſent. Et ne quis fortè aduerſus eum tumultus ſeditione vulgi per dilationem conſecrationis concitaretur, ſtatim Coloniam profectus, cõſecrari eum fecit ab Vuilhelmo Traiectenſi Epiſcopo, cuius conſobrino Epiſcopatū Paderbrūnenſem, ne qua per eum mora ordinationi eius fieret, promittebat.

Principes Saxoniæ à Rege relegati ſunt.

Epiſcopatus Colonienſis Hildolpho Goſlarienſi um Canonico datur.

Paſcha Traiecti celebrauit, ibiq; ducatum Lotharingiæ filio ſuo Cunrado, Marchiam verò quæ dicitur Antuuerpha Gotefrido conſobrino Gozelonis Ducis, filio Euſtachij Comitis impigro, & ad rem militarem acerrimo adoleſcenti tradidit. Ipſo tempore Rudolphus Dux Suæuorum, Vuelf Dux Baioariorum, Bertoldus Dux Carentinorum, Adalbero Epiſcopus Vuirtzeburgenſis, Herimannus Epiſcopus Mettenſis, & alij pleriq; Principes conuenientes in vnum, conſilia conferebant in tantis calamitatibus, quibus reſpublica vexabatur, quid facto opus eſſet. Regem poſt bellum Saxonicum eundem permanere, qui fuerat, nihil eum de leuitate, de crudelitate, de peſsimorum hominum conuictu ac familiaritate mutaſſe. Ad hoc tantum tam inſignem ſuam aduerſum Saxones victoriam profeciſſe, vt ille ſui omnium ſanguinis ius poteſtatemque acciperet, & ad perniciem bonorum omnium, & ad omne, quod animo

concepiſſet flagitium impunita libertate graſſaretur, nihil ſibi deinceps ſpei, nihil præſidij reliquum fore, ſi forte vt ſunt humana eum offendiſſent, cum in deditios contra iuſiurandum, contra fidem Principũ, tam fœda tam crudelia exercuiſſet. Hæc cauſa non ſolum ipſos, ſed & cunctos regni Principes vehementer permouerat, & eos potiſsimum, quorum conſilio Principes Saxoniæ ſe in periculum dederant. Facta eſt igitur conſpiratio non modica, & magis ac magis indies roborabatur, ea re maximè omnibus auſum & fiduciam præbente, quod excommunicatum eſſe Regem à Romano Pontifice, frequentes ab Italia nuncij quotidie deferebant. His animatus Mettenſis Epiſcopus & alij pleriq; nonnullos ex Principibus Saxoniæ, quos à Rege in cuſtodia habendos ſuſceperant, inſcio Rege in ſua liberos redire permiſerunt. Vuilhelmus Traiectenſis Epiſcopus cauſam Regis, vt ſuprà dictum eſt, contra bonum & æquum obſtinatè tuebatur, & ſtudio partium Regis, multa in iniuriam Romani pontificis, omnibus penè diebus ſolemnibus, inter miſſarum ſolemnia, rabido ore declamabat, periurum eum, adulterum, & pſeudo Apoſtolum appellans, & tam à ſe quàm à cæteris Epiſcopis ſæpenumero excommunicatum pronuncians. Is breui poſteaquam Rex exactis Paſchalibus ferijs Traiecto diſceſſerat, repente grauiſsima ægritudine correptus eſt. Cumque per acerrimos cruciatus animæ ac corporis vrgeretur, miſerabili eiulatu coram omnibus qui aderant vociferabatur, iuſto Dei iudicio ſe & præſentem vitam amiſiſſe & æternam, quòd Regi ad omnia quæ perperam intendiſſet operam ſuam ſummo anniſu præbuiſſet, atq; in ſpem gratiæ eius Romano Pontifici ſanctiſsimo, & Apoſtolicarum virtutum viro graues contumelias ſciens & prudens innocenti irrogaſſet. In hanc vocem, vt aſſerunt, ſine communione, ſine vlla ſatisfactione expirauit. Succeſsit ei in Epiſcopatum Cunradus Moguntini Archiepiſcopi camerarius. Poderbrunnenſem verò Epiſcopatum Poppo Babenbergenſis præpoſitus obtinuit, cuius potiſsimum factione & ſtudio Herimannus Babenbergenſis Epiſcopus Epiſcopatu deiectus fuerat.

Facta conſpiratio non modica.

Cunradus Mogunt. Archiepiſcopi Camerarius in Epiſcopum electus.

Rupertus Abbas quondam Augienſi monaſterium quoddam in Alſatiæ partibus, cui Gengebach nomen eſt, à Babenbergenſi Epiſcopo ſuſceperat gubernandum. Vbi dum pro conſuetudine ſua lucris temporalibus immoderatius inſudaret, paupertatem loci induſtria ſua euincere ſatagens, occiſus eſt cum alio haud deſperatæ indolis Monacho adoleſcente, qui eum de Babenbergenſi monaſterio ſecutus fuerat, à ſeruitoribus ſupra dicti monaſterij, contra quos poſſeſsiones monaſterij & ius ſuum progreſſus ipſe ad vim arcendam defendere volebat.

Saxones deportatis in exilium Principibus ſuis tædio & mœrore tabeſcebant, nec calamitatis vllum vſquam patebat effugiũ. Amici Regis per montes & colles diſperſi ceruicibus imminebant, nec eos vt antea conuentus facere, conſilia conferre, aut vllam recuperandæ ſalutis viam tentare ſinebant. Inſuper quotidie ex agris & villis prædas agebant, tributa regioni difficillima imponebant, caſtella ſua ſummo prouincialium labore & impenſis communiebant, & graues prorſus atq; inexplicabiles priſtinæ rebellionis pœnas exigebant. Erant duo cuiuſdam Geronis Comitis filij, ſatis quidem edito loco nati, ſed propter inopiam reifamiliaris inter Principes Saxoniæ nullius nominis vel momenti. Hi tempore deditionis vltra Albim fluuium refugerant, ibiq; rei euentum præſtolabantur, facile à Rege propter obſcuritatem nominis vel ignorati vel contempti. Cumque viderent mala quæ fiebant, non aliud ſcilicet actum deditione Principum, quàm proditam planè eſſe libertatem patriæ, totamque gentem Saxonum, quo Rex ſemper intenderat, in ſeruitutem atque ſub iugum redactam, quamuis patrijs finibus extorres, quamuis munitionibus amiſsis, perdito patrimonio, rerum omnium inopes remanſiſſent, gaudebant tamen admodum, quod cum cæteris Saxoniæ Principibus intempeſtuoſum illud deditionis naufragium non incidiſſent. Et cum vrgeret penuria, contractis ex ſui ſimilium numero aliquantis copijs, rapto ſibi victum quærere cœperunt. Plerumq; etiam vbi opportunitas accidiſſet, Regis exactoribus reſiſtere, & iniurias manu propulſare tentabant. Cumque eis ſemel & ſecundò res proſperè ceſsiſſent, milites Principum, qui relegati fuerant, ingenui

Geronis comitis Filiorũ inopia & Hiſtoria.

ingenui quoque omnes, qni nec dum dediti fuerant, qniq́ne extrema omnia quàm fidem Regis vltra experiri malebant, catervatim ad eos confluebant. Et facta eſt intra dies paucos permaxima multitudo, ita vt iam non ad inſidias modò & clandeſtinas latrocinantinm more excurſiones, ſed ad apertam vim & publicas congreſsiones pares ſe hoſtibus arbitrarentur. Præterea prouinciales, quibus inter vltimas deſperationis tenebras lux aliqua ſalutis & conſolationis cœlitus emicuerat, omnes promptiſsimo animo ſocias manus communemq́; operam publicis negocijs pollicentur, ſatius iudicantes pro patria, pro liberis, pro coniugibus, honeſta morte perfungi, quàm inter tantas tribulationes omni morte triſtiorem vitam agere. Inter hæc rediens Herimannus patruus Magni Ducis, & alij pleriq; ex Principibus deditícijs, quos, vt prædictum eſt, inconſulto Rege indnlgentia eorum, à quibus tenebantur deditione abſoluerat, inopinatum cunctis gaudium præſtiterunr, atq; omnem, ſi quis adhuc mentibus reſederar, ſcrupulum ademerunt. Tanta ſiquidem tamq́; inopinata rerum proſperitas euidens cunctis erat docnmentum reſpicientis eos miſericordiæ Dei. Igitur armata iuuentute Saxoniam peragrantes, caſtella quibus Rex præſidium impoſuerat, alia deditione, alia militari manu breui omnia receperunt. Eos qui intererant direptis ſpolijs incolumes dimiſerunt, accepto ab eis ſacramento, quod vlterius in Saxoniam hoſtiliter non venirent. Amicos Regis, omnes præterea quicunq́; communibus negocijs operam ſuam ſpondere noluiſſent, diſsipatis omnibus quæ habebant, procul Saxonia effugarunr, & directa eſt ſalus in manibus eorum ad recuperationem libertatis priſtinæ. Solus adhuc Otto Dux quondam Baioariæ, in caſtello Hartesburg reſidebat. Huic Rex per totam Saxoniam vices ſuas & publicarum rerum procurationem delegauerat, dato inſuper negocio, vt caſtellum in Hartesburg, & aliud in monte, qui dicitur Lapideus, qui proximus Goſlariæ imminet, ſumma ope extrueret. Ad hunc Legatos dirigunt mandantes, vt omiſſo opere quod ad euerſionem gentis ſuæ, immemor patriæ, immemor libertatis extruere aggreſſus ſit. Conſiliũ potius perqnirat ad ereptionem Principum, quibus ipſe vt ſe dederent vehementiſsimus auctor fuerit, iamdudum opinionem indubiam multorum mentibus inſediſſe. Quod idcirco deditionem cæteris tantopere ſuaſerit, vt eorum ſanguine Regis ſibi animum deplacaret, & communi exitio ſuam ipſe ſalutem mercaretur. Hoc nunc euidentibus indicijs elucere, cum illis in vltimas partes terrarum deportatis ipſe proditionis ſuæ mercedem à Rege totius Saxonię principatum acceperit, & regiæ crudelitatis carnifex, atq; omnium quæ ferociter Rex meditetur, ferocior adminiſter exiſtat. Bene igitur famæ & honori ſno cõſulat, ſi tantæ infamiæ macnlam claro aliquo erga patriam ſuam beneficio purgare conetur, & genti ſuæ patriam libertatemq́ue armis recuperare cupienti auxilio concurrat. Poſtremò ſi monitis vltro non aſſentiatur, ſe proculdubio vim adhibituros, & patriæ proditorem, communium caſtrorum deſertorem, vt dignus ſit, euerſis omnibus quæ eius ſint procul Saxonia expulſuros. Ad hæc ille obnixe eos per Deum obteſtabatur, vt mitius pacatiusq́; agerent, quæ pro communi commodo moliantur, ratione quàm temeritate melius procedere, ſe protinus miſſurum & Regi modis omnibus ſuarum, vt Principes deditione abſoluat, caſtella quæ metu rebellionis priſtinæ extruxerit diruat, genti Saxonũ libertatem, leges ac iura maiorum quæ per vim erepta toties armis repetiuerint reſtituat. Si conſilia acquieſcat, grauis atq; ancipitis belli neceſsitate ſine ſanguine liberatam eſſe Saxoniam. Sin autem, ſe nec indulti honoris amore, nec mortis metu, nec iuriſiurandi religione inhiberi poſſe, ne communem patriæ parentumq́; ſuorum cauſam vſq; ad extremum ſpiritum, quanta poſsit virtute defendat, iuuet, tueatur.

A Herimanno caſtella, quibus Rex Henricus præſidium impoſuerat liberantur.

Lapideus mons.

Quæ pro communi commodo agitur ratione melius quàm temeritate procedunt.

In hæc verba Legatos Saxonum dimiſit, ſtatimq́; ſuos ad Regem, ſicut pollicitus fuerat, deſtinauit, præſidio quoq; ab vtroq; monte quem occupauerat abducto, communem deinceps cnm Saxonibus ac ſocialem vitam agebat. Rex de his quæ acciderant in Saxonia graui nuncio accepto, comperto etiam quòd cæteri Principes collatis per crebra conuenticula conſilijs defectionem meditarentur, hinc ira, hinc ſollicitudine in diuerſa raptatus, cui primum morbo mederetur anxius ambigebat.

Sed quo ira impellebat inclinatior, ad oppugnandam Mettenſem vrbem exercitum admouere cogitabat, & ab Epiſcopo loci, quòd creditos cuſtodiæ ſuæ Principes ſe inconſulto dimiſiſſet, vindictam expetere. Sed contra reputans turbata republica, dubia fide Principum, exhauſto ſuperioribus bellis milite, extremæ dementiæ eſſe, arduum aliquid præcipitanter attemptare, impetum animi ab temeritate ad pacatiora cõſilia reuocauit. Miſsis igitur circumquaq; nuncijs omnes regni principes in Pentecoſten Vuormatiæ ſibi occurrere iuſsit, quid facto opus eſſet communi conſilio, vt prætendebat, deliberaturus.

Cõuentus principum Vuormatiæ.

Statuta die cæteris amplo ſatis numero occurrentibus nullus aderat ſupra dictorum Ducum, à quibus reipublicæ periculum timebatur, & quorum potiſsimum authoritate, ſi res tranquillæ eſſent, ſummam publicorum negotiorum diſponi oportuerat. Ita conuentus ille Principum caſſata voluntate Regis nullum habuit effectum.

Rex Henricus Moguntiæ ſynodum indicit, ſed pauci veniunt.

Iterum in natale ſancti Petri Apoſtoli Moguntiæ eos adeſſe addita iam edicto obnixa ſupplicatione præcepit. Sed ne tunc quidem quiſquam eorum vel ſupplicantem attendit, vel præcipientem, omnibus plane ad rebellionis ſtudium immobiliter obſtinatis. Ipſi qui conuenerant fœda ſimultate à ſe inuicem diſsidebant. Iam enim ſolutus carcere ſuo ſatanas non ſolum corporali, ſed & ſpirituali armatura oppugnabat pacem Eccleſiaſticam, & quorum corpora iugulabat, animas quoq; ne inæternum viuerent extinguere ſatagebat. Vto Epiſcopus Treuerenſis Roma nuper reuerſis communicare nolebat Epiſcopo Moguntino, Epiſcopo Colonienſi, & alijs quàm pluribus qui apud Regem præ cæteris aſsidui erant, & quorum Rex omnia faciebat conſilio, obtendens & eos & ipſum Regem excommunicatos eſſe à Romano pontifice: Sibi tamen, quod ipſum vix ſummis precibus extorſerit, indultã eſſe colloquendi tantum Regis licentiam, nulla præter hæc in cibo, in potu, in oratione, vel in cæteris omnibus cõmunione eius permiſſa. Huius authoritate animati complures alij, quorum & in Deum fides purior, & ad dignitatem reipublicæ ſententia potior paulatim ſe palatio ſubtrahebant, ne videlicet ſupra dictorum communione macularentur, & ad Regem, licet crebris iuſsionibus euocati, redire nolebant, ſatius iudicantes Regem quàm Deum offendere, corporis quàm animæ diſpendium incidere.

Reges quàm Deũ offendere ſatius eſt.

Illi econtra iraſci, fremere, inſanire, minas & conuitia in omnes paſsim iaculari. Iniuſtam & idcirco nihili æſtimandam eſſe Romani Pontificis ſententiam, qui ſe nec canonicè ad ſynodum euocatos, diſcuſſos, nec obiecti criminis iuxta ſcita Canonum conuictos vel confeſſos præcipiti furore potius quàm ratione excommunicaſſet. Epiſcopum Treuerenſem & cæteros qui cum eo ad euertendum ſtatum reipublicæ iam pridem conſpiraſſent, aliorſum intendere quàm loquerentur, nec tam Apoſtolicæ ſedi authoritatem deferre, quàm vt dignitatem regiam ſubruant, occaſionem quærere, & inueterata aduerſus Regem odia nouo religionis vocabulo palliare. Eum rectè honori ſuo proſpicere, ſi in hoſtes ſuos gladium, quem iuxta Apoſtoli vocem ad vindictam malorum acceperit, maturius diſtringat, & contemptis inanium occaſionum latibulis, manifeſtos regni inſidiatores pœna quam mereantur afficiat. Nec difficile fuit ingenium Regis per ſe atrox & implacabile in iram excitare. Sed cum videret ſub obtentu religionis Principes à ſe paulatim deficere, & deſtituto iam auxilijs imperio vanam eſſe comminationem, quæ vim facere nõ poſſet quibus comminaretur, ratus id quod tempus exigebat vtilitati magis quàm iracundiæ conſulendum, iterum atq; iterum auerſos Principum animos blandis legationibus mitigare tentabat.

Rex Henricus cum conſuratos à ſe deficere ſenſit, conatur conciliare principes.

Nec tamen quod dictu mirum ſit, tanta hac rerum aſperitate, tanta ingruentium periculorum molè euinci poterat, vt vnde potiſsimum hæc flamma inuidiæ & odij aduerſum eum exarſerat, Principes Saxoniæ deditione abſolueret. Quin imò conterritus recenti exemplo eorum, qui pleroſque ex ipſis ſe inconſulto dimiſerant, reſiduis qui adhuc in cuſtodia tenebantur, omnem adhiberi diligentiam iubebat ne elaberentur. Ideoque ſæpius his, quibus eos ſeruandos crediderat mandabat, vt memores beneficiorum ſuorum, memores iuriſiurandi quo ſibi fidem ſuam firmaſſent, traditos cuſtodiæ ſuæ intemerata fide, donec repoſcerentur ſeruarent, nec aliorum Principum fœdiſsimo corrumperentur exemplo, qui dimiſsis ſuo iniuſſu dediticijs, dum

priuatas

priuatas ſuas iniurias in Regem vlciſci vellent, cladem maximam & maculam multis ſeculis non abolendam reipublicæ intuliſſent. Et omnibus quidem infenſus, omnium vt videbatur ſanguinis auidus erat. Præcipuè tamen Epiſcopi Halberſtadenſis, quem tanquam totius Saxonicæ rebellionis principem, & omnium quæ ſecus acciderant fomitem atq; incentiuum inexorabili odio inſectabatur. Et niſi pontificalis nominis reuerentia, & fides Principum, quæ in deditione interceſſerat, obſtarent, vitam eius per omnes cruciatus extorſiſſet.

Epiſcopus Halberſtadenſis rebellationis Saxonicæ autor.

Huuc Ruperto Babenbergenſi Epiſcopo ſeruandum crediderat, velut præter cæteros familiares ſuos immitis ac ferocis ingenij virò, & erga ſe in aduerſis rebus ſpectatæ ſæpe fidei. Sed poſtquam inclinatis ad defectionem Principibus, iterum nouis rempublicam tempeſtatibus quati aſpexit, quamuis cuſtodis diligentiæ non diffideret, veritus tamen ne forte ſubrepente per hanc moram negligeutia aliquid in eo vis vel fraus hoſtilis operaretur, ad palatium eum euocauit, & ibi nunc inter camerarios ſuos, nunc inter cocos & coquinarum ſpurcitias indigniſsimo loco habitum ſub omni diligentia cuſtodiri fecit, dunec tam feralibus odijs competens exilium excogitaret. Erat ipſo tempore apud Regem ſoror eius, vxor Salomonis Regis Vngariorũ, quam maritus regno expulſus, dum in armis & procinctu eſſet, nuſquam tutius quàm apud fratrem manere iudicauerat, donec recuperato, ſi fieri poſſet, regno in iucunditate perfrui coniugio liceret. Cumq; poſt multum iam tempus ad maritũ in finibus Vngariæ commorautem redire pararet, Rex opportunam eam arbitratus, quæ crudelitatis huius munere fungeretur, rogauit eam, vt Epiſcopum Halberſtadenſem ſecum abduceret, atque in locum, ex quo nulla ei deinceps iu regnum Teuthonicum redeundi copia fieret, deportari faceret. Annuit illa petenti, & naui impoſitum cum hominibus ſuis præmiſit, ipſa paucis poſt diebus cum profectioni ſuæ neceſſaria ordinaſſet inſecutura præcedentem, habebat idem Epiſcopus militem quendam Vdalricum nomine, multis in Baioaria poſſeſsionibus prædiuitem, Regi quoq; apprimè charum & acceptum:

Epiſcopi Halberſtadenſis elegans hiſtoria.

Is vbi aduertit mala quæ Epiſcopo parabantur, motus miſeratione atq; ipſa humanorum rerum conſideratione, quòd tantus ac talis vir ingens columna & firmamentum reipublicæ, niſi Regis temeritas diuina atq; humana omnia confudiſſet, tam peſsimo nunc exemplo periturus foret, acceſsit ad eum paulò ante quàm nauigare inciperet, & quæ in eum Rex decreuiſſet per ordinem expoſuit, actum eſſe de ſalute eius, niſi propitia diuinitas, quæ ſola iam poſſet, periclitanti ſuccurreret. Edocet præterea poſſeſsiones ſuas, & caſtellum municiſsimum haud procul ab littoribus Danubij fluminis abeſſe, monetq́ue vt dum ad ea loca nauigans perueniſſet, rogaret ſæpius eos cum quibus nauigaret, quatenus applicarent & ſibi paululum in terram progrediendi facultatem facereut, obtenta vel refrigerandi vel alius cuiuſuis neceſsitatis occaſione, quæ modo tali artificio idoneæ patrocinaretur, ſe memorem fidei, qua ei obnoxius ſit, omnia quæ poſsit pro virili portione facturum, etſi quam ereptionis eius viam Deus oſtendat tentaturum. Fecit ille vt edoctus fuerat, atq; vbi ad prædicta loca propinquare cœpit, ſimulata mala valetudiue, quæ ſibi ex aſsidua nauigatione corpus effeciſſet inſolitum, & niſi maturè cõſuleretur extremam pernitiem allatura foret languenti.

Epiſcopus memor verborum militis.

Facile obtinuit apud nautas, qui pontificalis nominis intuitu magnam humanitatem ei præſtabant, vt quoties vellet applicarent, & ei egrediendi atque in terra prout libitum erat recreandi corporis copiam facerent. Longinqua regio, cuſtodum multitudo, debilitas languentis omnem metum, omnem fugæ, vel inſidiarum ſuſpicionem ademerant. Egrediebatur ſæpius & regrediebatur, circumſpiciens vndique, & omnia diligenti obtutu perluſtrans, nullum vſqnam promiſſæ ſalutis indicium, nulla ſpes elucebat. Forte beati Iohannis Baptiſtæ natiuitas occurrerat, & mane dum præter laberentur, conſpicatus contiguam littori Eccleſiam, rogauit vt appulſa naui ad celebranda tam ſacratiſsimo die miſſarum ſolemnia ad Eccleſiam procederent. Aſſentientibus illis ingreſſus Eccleſiam, ſalutarem Deo hoſtiam offerre ſacerdotalibus, vt ſolemue eſt, infulis indutus cœpit. Cui rei inteutis omnibus, ſupradictus Vdalricus rectè per exploratorũ diligentiã captata loci opportunitate, repeutè armata multitudine Eccleſiã circũdedit, ingreſſusq;

Vdalricus miles armata manu nautis Epiſcopum eripit.

ingreſſusque modeſtè interim diſsimulato, propter quod venerat, negotio, conſummationem ſacri miniſterij tacitus tranquillusque præſtolabatur. Quo expleto ſuos quantocyus ad nauim conuolare, & omnia quæ Epiſcopi ſunt efferre iubet. Ipſe fortiſsimorum iuuenum agmine ſtipatus, procedentem ab Eccleſia Epiſcopum ſalutat, oſculum porrigit, æquum quem euectioni eius optimum aptauerat ocyus conſcendere iubet. Stupentibus qui Epiſcopum adduxerant quid hoc rei eſſet, & poſt irritas ratiocinationes ad arma concurrentibus, iubet, vt ſi vitæ ac ſaluti ſuæ conſultum velint, quieti maneant, arma ponant, naues pacatis animis repetant, gratum habentes, quòd commiſsi in tantum pontificem piaculi pœnas non exigantur. Si verbis inanibus, ſi motibus incompoſitis, laceſſere pergant, facile gladios procacitati modum facturos, Epiſcopum Epiſcopalis miniſterij munia Eccleſiæ Halberſtadenſi, cui ordinatus ſit Epiſcopus, rectius præſtare quàm ipſis. Illi cũ numero & virtute impares eſſent, temerariũ arbitrati rem certamini cõmittere, triſti confectoq; animo ad naues redierunt. Epiſcopus in caſtellum quòd haud longè aberat conceſsit, ibique paucis diebus commoratus, donec abſumpta nouitate ſtudia conquieſcerent omnium, ſi qui forte rediturо inſidiabuntur. Tandem aſſumpto laico habitu, quo falleret occurſantes, in Saxoniam contendit, & deſperantibus iam reditum eius Saxonibus repente, tanquam ab inferis viuus emergens, reſtitutus eſt. Rex vbi geſtæ rei nuncium accepit, grauiter & iniquo nimis animo ferebat, tantos conatus ſuos in irritum ceſsiſſe, præreptum ſibi tantarum contumeliarum vindictam, redditum cum impunitate hoſtibus virum, in quo totius Saxonici belli ſumma & cardo verteretur. Nec dubitare poterat paulùlum iam ſopitos ignes Saxonici furoris hoc incentore ilico ſuſcitandos, & propediem in immenſum conflagraturos. Atq; eò infeſtius id acturum, quo ſe meminiſſet poſt deditionem nullam in Rege clementiam, nullam expertum fuiſſe humanitatem. Verebatur præterea, ne ſimili modo cæteri quoque elaberentur deditij, & ſibi tam inſignis victoriæ tam operoſæ deditionis fructus deperiret, aſſecutis eis ſe inuito libertatem. Omnia conſyderanti placuit tandem aliâ deinceps graſſari via, & Saxones quos extranei toties tentatos non vicerant, ſuis iam armis, ſuis parat expugnare viribus. Sapienti certe vſus conſilio, quoniam conſtet omne regnum nulla vi, nulla clade citius quàm domeſtica atque inteſtina ſimultate labefactatum corruere. Epiſcopum Magdaburgenſem, Epiſcopum Merſeburgenſem, Epiſcopum Miſenenſem, Magnum Ducem, Fridericum Palatinum Comitem, præterea omnes Saxoniæ & Thuringiæ Principes, qui adhuc in deditione tenebantur, ab exilio reuocari iubet, & clementer accerſitis ait, ſe cum iuxta palatinas leges extremo in eos ſupplicio animaduertere poſsit, & hoc iure faciat grauibus ſæpe ab eis contumelijs laceſsitus, tamen memorem generis eorum, memorem virtutis, quæ reipublicæ & honori eſſe poſsit & munimento, tam atrocis facti veniam dare, & quod amplius ſit, non aliud ab eis quærere redemptionis ſuæ precium, quàm vt ſibi deinceps in dubijs rebus fideles ac deuoti maneant, auxiliumque præſtent ad componendum regni ſtatum, & compeſcendos homines factioſos, eos potiſsimum qui gentem Saxonicam ſimplicem & malarum artium neſciam inteſtinis quotidie diſſenſionibus inquietent. Si id faciant, nec vlla vt prius leuitate fidem permutent, ſe primos in amicis habiturum, & cum ſe opportunitas præbuerit, beneficijs, prout regiam munificentiam deceat, honoraturum. Illi etſi eum hæc ficta loqui ſcirent, & neceſsitate magis quàm pietate genuinum animi rigorem laxaſſe, tamen impunitatis amore libenter amplexantur oblata, promittunt quicquid iubet, promiſſa repetito ſæpius ſacramento roborant, & accepto commeatu in ſua ſinguli cum gaudio reuertuntur. Rex, vt ſuprà dictum eſt, commonitus ab Ottone Duce quondam Baioariæ, vt turbatis rebus in Saxonia maturè conſuleret, mandauerat ei, vt ſibi certa die in Salefelt occurreret, quatenus communiter habita diſcuſsione, quid facto opus eſſet deliberarent. Poſtmodum verò fretus his, quos deditione abſoluerat, quòd eorum auxilio in Saxones qui ſe læſerant iram ſuam idoneè vlciſci poſſet, conſilium mutauit, & ſtatutâ die nuncios pro ſe in Salefelt Duci Ottoni miſit, qui ei dicerent, vt contractis quantaſcunque poſſet copijs ſibi in

Epiſcopus Halberſtadenſis laicum habitum aſſumit.

Epiſcopi hic numerati exilio reuocantur.

Henricus Dux mittit nuns os ad Ducem Ottonem, vt copias ſibi contrahat.

Marchia Miſinenſi concurreret, ſe per Boemiam ducto exercitu aduenturum, & fi-
lijs Geronis comitis, qui imperitam multitudinem malè auſpicato ad arma concitaſ-
ſent, ſi Deus vota proſperaret, redditurum quod mererentur. Principibus quoque Sa-
xoniæ & Thuringiæ, quos patriæ nuper remiſerat, eadem mandat, obſecrans vt præ-
ſtitæ ſibi indulgentiæ gratiam referentes, cunctos quos valeant ab hominum perdito-
rum ſocietate dehortentur, & ipſi ad ferenda publicis negotijs auxilia, deſignato die
& loco, armati inſtructíque præſto adſint. Ipſe vt inſtituerat, paucisſimos ſecum aſſu-
mens Teutonici exercitus milites, cæteris omnino quid moliretur ignorantibus, in
Boemiam contendit. Ibique iuncto ſibi Duce ac milite Boemico, repento pluſquam
tanto operi expediret fidens neſcio an negligens, in Marchiam Miſinenſem ſe infu-
dit, videlicet vana ſpe eluſus, quòd Ducis Ottonis induſtria & cæterorũ, quos benefi-
cio ſuo deuinctos ſibi gloriabatur, omnem rebus moram, omnem cõficiendo negotio
difficultatem ademptura foret. Sed Dux Otto ſciens genti Saxonum iuſtas eſſe cau-
ſas rebellionis, id multo iam tempore apud Regem crebris legationibus egerat, vt bel-
li ſeminarium irarumq; cauſas amoueret, leges ac iura ſua Saxonibus rata manere ſi-
neret, æquitate potius quàm armis tumultu intes compeſceret, & tantos labores, tan-
tum qui prælio fundendus eſſet ſanguinem lucratus, ſine difficultate in perpetuum

Dux Otto ſua ſapiẽtia & pietate multũ ſæpe lucratus eſt ſanguinem.

oppulentisſimæ gentis ſeruitio frueretur, hác Regis ac Tyranni eſſe diſtantiam, quod
hic vi atq; crudelitate obedientiam extorqueat ab inuitis, ille legibus ac more maio-
rum moderetur ſubiectis, præcipiatque facienda. Verùm ille homo in imperio natus
& nutritus, vt tantos natales, tantos proſapiæ faſces ac titulos decebat, in omnibus Re-
gium ſemper aduerſis animum gerebat, mori quàm vinci malebat. Inexpiabilis igno-
miniæ maculam putabat, impunè iniuriam accepiſſe. Et econtra ſummum decus &
vitæ præſenti comparandum æſtimabat, nihil quod ſecus accidiſſet inultum prætериſ-
ſe. Ad hoc homines ſibi aſciuerat talium rerum artifices, mediocri quidem loco na-
tos, ſed conſilio ac manu promptisſimos, qui ſecundum quòd Propheta dicit, loque-
bantur ei placentia, & diuinabant ei errores, & ægrotum animum, & per ſe affinem

Dux Henricus quales habuerit conſiliarios.

iracundiæ ac temeritati, adulationibus ſuis, tanquam ſuppoſita face, in omne quod li-
buerat inflammabant. Ideoque vt opera ſua magis illi foret neceſſaria, perpetuis rem-
publicam tempeſtatibus vexari quàm maximè ſatagebant. His peſsimis vſus conſul-
toribus, Principes regni recta ſuadentes plurimùm auerſabatur, nec eos ad conſilium
ſuum, niſi forte inexplicabilis neceſsitas incidiſſet, admittebat. Quin imò authorita-

Henricus Rex quibus vſus ſit hominibus.

tem eorum ſi copia fieret opprimi, ac penitus obliterari cupiebat, vt in omne quòd
animus ſuggeſsiſſet effrẽata libertate graſſanti nullus obſiſteret, nemo obloqueretur.
Igitur Dux Otto vehementer efferatus, quòd contra conſiliũ ſuũ Rex Saxoniam bello
rurſus impeteret, ait ad Epponẽ Citicenſem Epiſcopũ, qui ei, vt dictum eſt, in Salefelt
functus legatione Regis occurrerat, ſe Regi quod honori eius, quod cõmodo reipub-
licæ competeret ſuggeſsiſſe. Sed quoniá plus apud eum fidei ſit ineptis aſſentatoribus
quàm ſib, plus apud eũ fiduciæ ponatur in milite Boemico quàm in Teuthonici exer-
citus robore. Ad eũ pertinere, quem cœpta exitum ſortiantur, ſe nec rebus bene geſtis
gloriam, nec ſi aliter ceſſerint, ignominiam habiturũ. Præterea nulla iam ſacramenti,
quo ei fidẽ dixerit religione teneri, cũ recta & vtilia ſuadens non audiatur. Inſuper cõ-
tra leges Dei, contra decus imperij, contra ſalutem animæ ſuæ ad effundendũ ſangui-
nem innocentẽ gentili ritu arma ſumere iubeatur. Proinde omni periurio abſolutũ,

Henrici Ducis impietas.

libere deinceps cauſam gentis ſuæ, quæ iuſta ſit, quantũ valeat armis & opibus aſſer-
turum. Eadem proteſtabantur cæteri quoque Principes, tam Saxoniæ quàm Thu-
ringiæ. Qui etiam ſi cupidisſimè vellent, nullum petenti præſtare poſſent auxilium,
vnanimiter ſcilicet detrectantibus militibus eorum infauſtam contra patriam pa-
renteſque ſuos militiam. Iam enim non dubia fide, vacillantibus animis, vt prius
cum inter ſpem & metum fluctuarent, ſed vnanimi ſententia, obſtinata contentione
ad rebellandum conſpirauerant. Neque callidis Principum exhortationibus, vt an-
tea concitatum vulgus ad arma proſiluerant, ſed omnes ſimul prouinciales non
ductu auſpicioque Principum, ſed priuatis ſtudijs, priuatis impenſis, bellum gerere

Henri. regi prouinciales rebellare inſtituũt.

propoſue-

propoſuerāt, ſibi dimicare, ſibi ſi Deus annueret, vincere parati, nec aliud à quoquam militiæ ſuæ ſtipendium præſtolantes, quàm coniugum liberorumq́; ſuorum ſalutem, atq; vt à ceruicibus ſuis duriſsimæ ſeruitutis iugum excuterent. Ipſos deniq; Principes ſi obniti, ſi contra hiſcere tentarent, diſsipatis vel inceuſis omnibus quæ eorum eſſent, procul patrijs finibus expellere minabantur. Ad vltimum ea mente rem gerendam ſuſceperant, vt vel vincerent obſtinatè, vel morerentur. Vltima deſperatio ſic ſtudia inflammauerat, quoniam certa ſuperioribus annis documenta cœperant, nullam apud Regem victis eſſe ſpem veniæ, cùm ferocitatem pectoris eius, & inexorabile Saxonici nominis odium, nec voluntaria deditio Principum, nec tantus in Thuringia fuſus ſanguis, reſtinxiſſet. Igitur vbi per Saxoniam rumor percrebuit, quòd Rex

Rex Henricus Marchiam Miſenenſem oppugnat.

conterminam regni Saxonici Marchiam Miſeuenſem ferro & igne depopularetur, ad arma conclamant, multa millia hominum breui concurrunt, conſerendi certaminis intolerabili ferueut deſyderio, obuiam ire hoſtibus vnanimi alacritate contendūt. Sed quoniam accelerando itineri turba frequentior armis atq; alijs impedimentis implicita, parum pro vota ſatagere valebat, filij Geronis comitis aſſumptis ſecum VII. millibus expeditorum equitum, ſummo niſu, ardentiſsima citius conficiendi negotij auiditate, in occurſum properant. Quod ſi Regem conſequi, & ſic efferato milite, ſic feruentibus ſtudijs ſigna conferre contigiſſet, vt multorum ferebat opinio, tractum tot annis bellum Saxonicum facili compendio confectum fuiſſet, & Regem cunctumq́; eius comitatum, vel mors certiſsima, vel ignominia difficile abolenda occupaſſet. Nam præter exercitum Boemicum, qui nec ipſe vel armis, vel numero, vel virtute tanto negotio ſe parem præſtiterat, pauciſsimos ſecum habebat, quoniam ſuperuacaneum arbitratus fuerat, Teutonicis militibus tam longinquæ expeditionis laborem indicere, cùm ſperaret vt dictum eſt, induſtria Ottonis Ducis & aliorū, quos

Henricus Rex Ottoni, & alijs principibus quos deditione abſoluerat gratis, confidit.

deditione gratis abſoluerat, omnes Saxonum vires facile eneruandas, & copias ſibi maioribus etiam bellis ſufficientes ſtatuto die ac loco affuturas. Forte tum temporis Deo miſericorditer ſaluti Regis proſpiciente, fluuius Milda, qui vtrunque exercitum medius dirimebat, effuſis nuper imbribus vehementer intumuerat, atq; omnem tranſmeandi facultatem ademerat. Cuius Rex inundatione cōmodiſsimè pro ſe vſus, non expectata decreſcentium aquarum viciſsitudine, in Boemiam ſe recepit, maturatoq́; per Baioariam reditu, mœſtus ac pœnitens, quòd tantos labores in vacuum expendiſſet, Vuormatiam repedauit. Et quoniam digrediens Duci Boemico Marchiam Miſenenſem tam ſpectatę in arduis rebus fidei pręmium dederat, Ecbertus Marchio, cuius eadem Marchia erat, filius Patruelis Regis, puer longè adhuc infra militares annos, vbi primùm decreſcentibus aquis fluuius factus eſt tranſmeabilis, adiunctis ſibi Saxonibus Miſſeuen perrexit, omniaq́; caſtella, quibus Dux Boemicus præſidium impoſuerat, admota militari manu recepit, ſuosq́; milites, qui deinceps contra omnem hoſtium irruptionem indefeſsi excubarent impoſuit, mirantibus cunctis quod Regem nec ætatis nec propinquitatis reſpectus ab hac iniuria reuocaſſet.

Conuentus Epiſcoporū & principum in Vlma.

Interea Rudolphus Dux Sueuorum, Vuelf Dux Baioariorum, Bertholdus Dux Carentinorum, Adelbero Epiſcopus Vuirtzeburgenſis, Adelbertus Epiſcopus Vuormatienſis, & alij quos reipublicæ calamitas mouebat, in loco qui dicitur Vlma, conuentu habito, ſtatuerunt, vt omnes quicunque reipublicæ conſultum vellent XVII. Kalendas Nouembris Triburiam conuenirent, & varijs cladibus, quibus permultos iam annos pax Eccleſiaſtica turbabatur, tandem aliquando malorum pertæſi finem facerēt. Hoc Sueuiæ, hoc Baioariæ, hoc Saxoniæ, hoc Lotharingię, hoc Franciæ Teuthonicæ Principibus denunciarunt, vniuerſosq́; in commune per Deum obteſtabantur, vt omni excuſatione relegata, cuncta priuatæ rei ſollicitudine poſthabita, hanc ſinguli communibus commodis vel extremam operam dependerent. Qua expectatione ſuſpenſis atq; attonitis omnibus, Epiſcopus Moguntinus & alij quàm plures, qui

Epiſcopus Moguntinus partes Henrici regis tutatus eſt.

eatenus partes Regis vehementius tuebantur, ab eo defecerunt, & adiuncti ſupra dictis Principibus ad meliorandum regni ſtatum ardentiſsimo zelo exarſerunt. Miro etiam atque inopinato rerum ſucceſſu, vt quod moliebantur nullis iam retardaretur

impedimentis,

impedimentis,obſides,quibus nonnulli ex principibus ſuperiore anno fidem ſuam apud regem obligauerant,repente his,qui eos dederant ſunt reſtituti.Duos ducis Ottonis filios, alterum rex ipſe,alterum is, qui à rege eruandum ſuſceperat, inſcio rege, patri,nec opinanti remiſit. Filius Vtonis Marchionis,& filius Adelæ derelictæ Dedi Marchionis,ambo teneræ ætatis,& longè adhuc infra pubertatis annos pueruli,cum in munitione cuiuſdam Eberhardi miniſtri regis cuſtodirentur,magnum quoddam & poſteriorum memoria dignum nobiliſsimæ indolis documentum ediderunt.Iuſſerat rex eidem Eberhardo, vel propter tanti generis claritatem, vel propter ætatis infirmæ compaſsionem,vt eos indulgentiſsimè nutriret, & ne aut inerti ocio aut iugis cuſtodiæ tędio tabeſcerent,fineret eos interdum cum æqualibus ſuis ludicris puerilibus exerceri.Hoc ipſum parentes crebra cuſtodibus munuſcula deſtinantes flagitabant.Fecit ille vt petebatur,& modò intra munitionem, modò extra adhibitis cuſtodibus,prout libitum erat,ludere patiebatur,nihil ſiniſtrum in ætate ſimplici & fraudis neſcia ſuſpicatus:interdum etiam in nemus,quod munitioni contiguũ erat, venatum pergens,impoſitos equis,cuius rei vix dum ætas patiens erat,ſecum ire permittebat,vt oppreſſas mœrore ac tædio mentes hoc aduocamento recrearent. Cum hoc ſæpius faceret,conſuetudo fiduciam,fiducia cuſtodibus ſecuritatem pariebat,vt eis indulgentius indies diligentis cuſtodiæ frena laxarent,& abſumpta iam omni ſuſpitione,quicquid voluiſſent,etiam abſq; arbitris eos agere paterentur. Cœperunt igitur,vbicunq; tempus & locum ſecretiorem nacti fuerant,ſermones conſerere,patriæ parentumq; recordari, peregrinationis moleſtias deplorare,& vt pro ſalute ſua aliquid Deo auſpice conarentur, metuis ſe ſuaſionibus incitare. Quadam ergo die cum iuxta ſolitum prædictus Eberhardus ſecum aſſumptis eis venatum exiſſet,& ad inſectandam quæ caſu occurrerat feram, omnes, vt fieri aſſolet, inconditis clamoribus feruentiſsimis ſtudijs diſcurriſſent, pueruli vbi ſe ſolos aduerterunt, cuſtodem nullum,eos qui ſimul venatum proceſſerant,aliarum rerum immemores,ſoli quæ agebatur venationi intentiſsimos,quantis poſſunt viribus equis ſubdunt calcaria, per condenſa ſyluarum,per abrupta montium, per concaua vallium,periculi ſui,vel negligentes,vel contemptores dicto citius euolant. Nec in certum aliquem locum regionis ignari curſum dirigunt,ſed laxatis temeri habenis, quocunq; impetus equos ferebat,præcipites ruunt. Celeri curſu tranſmiſſo nemore ad Mœnum fluuium perueniunt, piſcatorem illic offendunt in ſcapha piſcatoria capturis piſcium incumbentem,euehi ſe Moguntiam petunt,clamides ſuas quibus veſtiebantur,quoniam aliud in promptu non erat,euectionis precium offerunt.Ille vel precio allectus,vel miſeratione periclitantium permotus, hoc enim ex trepidatione & cætero corporis geſtu facilè conijciebat,benignè in nauiculã ſuſcepit, & vt enſilibus, quæ in nauicula erant adopertos,ne ſcilicet ab inſequentibus agnoſcerentur, Moguntiã vt rogauerant euexit.Equi eorum tranſito amne in vlteriore ripa iuxta nauiculam mirum immodum moderato gradu decurrebant,ita vt cum eunte nauicula pariter irent, cũ ſubſiſtente pariter ſubſiſterent,Brutis pecoribus humanas ineſſe animas crederes. Vbi Moguntiam ventum eſt,receptis equis ſuis in domum quandam ripæ continguam clanculo ſe immergunt,dominumq; domus per Deum obteſtantur, ne eos cuiquam prodat,ſe archiepiſcopo Moguntino genere coniunctiſsimos eſſe,cui ſi incolumes intemerata fide reſtituat,tam ab ipſo quàm à cæteris parentibus ſuis,qui inter regni principes & opum ei dignitatis ſpeciali prærogatiua emineant, digna meritis præmia relaturus ſit. Nec multò poſt aderat Eberhardus,fremens & ſtridens dentibus præ doloris impatientia,compertoq; per veridicos indices, quo pueri diuertiſſent,ſumma vi ſummo conamine domum expugnare, foresq; infringere parabat, & niſi obſides regis maturè redderentur,ignem tectis iniecturam ſe minabatur.Concurrit ciuitas ad ſpectaculum,& facta eſt pro ſtudijs partium confuſa ac diſſona,aliud atq; aliud clamantium,turbarum vociferatio. Perlato ad epiſcopum Moguntinũ tumultuantis ciuitatis nuncio, miſit confeſtim cum armatis Conradum comitẽ de Caſtello, quod dicitur Luizelenburg,qui tum forte apud epiſcopum præſens erat.Qui veniens Eberhar-

Hiſtoria Vtonis & Dedi Marchionum filiorum.

Capti filij Vtonis & Dedi Marchionum in venatione aufugunt.

Eberhardus regis Heinrici miniſter quærit profugos.

ſtum improbe ſequientem atq; in omnes qui obſiſterent nunc vi, nunc comminatione graſſantẽ, ab oppugnatione ædiũ cũ contumelia repulit, ſuſceptosq; pueros epiſcopo præſentauit. Ille admodũ gratulatus, quod cauſam principũ, qui pro communi commodo arma ſumere meditabantur, hac etiã parte impedimentorũ liberaſſet, ſuis ſingulos parentibus cum omni diligentia, ne quis ſcilicet inſidiaretur abeũtibus remiſit.

Conuentus principum Sueuiæ & Saxoniæ in Triburia.

Statuta die iuxta condictum principes Sueuiæ & Saxoniæ Triburiam conuenerunt, ampliſsimo numero obſtinatis mentibus ad ſummouendum à negotijs regni regem Heinricum, & alium in quem communis electio conſenſiſſet creandum. Aderant vna legati Apoſtolicæ ſedis, Sigehardus Patriarcha Aquileienſis, & Altmannus Patauienſis epiſcopus. Vir Apoſtolicæ conuerſationis, & magnarum in Chriſto virtutum, cui Papa vices ſuas in diſpoſitione eccleſiaſticarum cauſarum delegauerat. Et laici nonnulli, qui magnis opibus relictis vltro ſe ad priuatam tenuemq; vitam propter Deum contulerant. Miſsi à Romano pontifice, vt palàm omnibus per Gallias conteſtarentur, iuſtis de cauſis excommunicatum eſſe regem Heinricum, & ad eligendum alium regem Apoſtolici conſenſus, & authoritatis ſuffragium pollicerentur.

Rex Heinricus excommunicatus.

Hi nec principi nec priuato cuiquam, qui regi Heinrico dicto vel facto aliquatenus poſt excommunicationem communicaſſet, communicare volebant, donec publicè profeſſus pœnitentiam per Altmannum Vicarium Romani Pontificis anathemate abſolueretur. Pari cautela eorum quoq; communionem vitabant, qui presbyteris coniugatis, vel eis qui eccleſiaſticas ordinationes precio comparauerant, in oratione communicaſſent. Per ſeptem itaq; continuos dies conſilia conferentes, quid facto opus eſſet, qua ratione periclitanti, & iam iam naufragium minitanti reipublicæ conſulendum foret perquirebant.

Regem Heinricum ab ipſa pueritia impium fuiſſe ſignificatur.

Replicabant ab tenero vt aiunt vngue omnem vitæ regis inſtitutionem, quibus probris, quibus flagitijs exiſtimationem ſuã decusq; Imperij vix tum adulta ętate maculaſſet, quas iniurias ſingulis, quas in commune omnibus, vbi primum pubertatis annos attigi irrogaſſet, quòd remotis à familiaritate ſua principibus, infimos homines, & nullis maioribus ortos, ſummis honoribus extuliſſet. Et cum eis noctes perinde ac dies in deliberationibus inſumens, vltimum, ſi poſſit, nobilitati exterminium machinaretur. Quòd barbaris gentibus vacatione data, in ſubditos ſibi populos dedita opera ferrum diſtrinxiſſet, & in eorum nece hoſtili crudelitate graſſeretur, regnum quod à parentibus ſuis pacatiſsimum, & bonis omnibus florentiſsimum accepit, quàm fœdum, quàm deſpiciabile, quàm inteſtinis cladibus infeſtum cruentumq; reddidiſſet.

Rex Heinricus victualia ſeruorũ eccleſia, conuertit in ſtipendia militum.

Eccleſias & monaſteria deſtructa, victualia ſeruorum Dei verſa eſſe in ſtipendia militum, ſtudium religionis & rerũ eccleſiaſticarum tranſiſſe ad arma militaria, & ad munitiones extruendas, non quibus vis & impetus barbarorum arceatur, ſed quibus patriæ tranquillitas eripiatur, & liberæ gentis ceruicibus duriſsimæ ſeruitutis iugum imponatur, nullam vſquam eſſe viduis & orphanis ſolatium, nullum oppreſsis & calumniã ſuſtinentibus refugium, non legibus reuerentiam, non moribus diſciplinã, non eccleſiam authoritatẽ ſuã, non reipublicæ manere dignitatem ſuam, ita vnius hominis temeritate ſacra & prophana, diuina & humana, fasq; nefasq; confuſa eſſe & implicita. Poinde tantarum calamitatum vnicum ac ſingulare (ſupereſſe remedium, vt quanto ocyus amoto eo alius rex crearetur, qui tandiu terminos ſuos euaganti licentiæ frena inijceret, & mundi vacillantis ruinam ſubiectis humeris ſuſtentaret. Rex Heinricus contractis in vnum ſuæ partis aſſertoribus in villa quæ dicitur Oppenheim ſe continebat, Rheni fluuio vtraq; caſtra dirimente, frequentesq; ad eos indies Legatos mittebat, pollieens omnium, quæ eos offenderant in reliquum emendationem, ſe veterum iniuriarum memoriam ſequentibus beneficijs, ſi vita comes foret, aboliturum, nihilq; deinceps circa rerum publicarum adminiſtrationem abſq; communi conſulto acturum.

Rex Heinricus promittit ſe in repub. ſine omnium conſenſu nihil acturum.

Poſtremò vltrò ſe iure ſuo cedere, eisq; gubernandi diſponendiq; pro ſuo arbitratu totius regni ius poteſtatemq; facere, dummodo æquo animo paterentur, ſola regij nominis, regijq; cultus rata ſibi manere inſignia, quæ ſemel legitime accepta, ſine ſumma omnium eorum ignominia amittere non poſſet, nec ſinerent regni Teuthonici ſplendorem omnibus retro

ſeculis

ſæculis intactũ incontaminatumq́; ſua ætate tam turpis exempli macula ſordeſcere. Quod ſi verba ſua difficilius admitterent magnificis promiſsionibus toties eluſi, paratum ſe quibus ſacramentis, quibus vellent obſidibus fidem facere, quod nulla vnquam dies, nulla rerum vel caſuum mutabilitas hanc ſuam in eos beneuolentiam corruptura foret. Ad hæc illi, nulla inquiunt, iam ſuperſunt argumenta, quibus toties recognita atq; ſpectata fides eius probari vltra vel obligari valeat, cum toties morum ſuorum emendationem coram oculis omnia cernentis Dei quàm ſanctè pollicitus, omnia quibus ſe obſtrinxerat vincula, vbi primum calamitas, quæ ad præſens vrgebat præterijt, tanquam aranearum telas ruperit, & ſemper ſeipſo deterior, curſum mali operis, ſicut equus impetu vadens in prælium, effrenata libertate repetiuerit. Neq; nos præcipiti temeritate ad hæc extrema experienda prorupimus, omnes vias, omnia prius conſilia pertentauimus, ſi qua ratione rigidum obſtinatumq́; in malis deſperati hominis ingenium emolliri poſsit. Sed inueteratus morbus atq; imis penitus iam inſidens viſceribus, nihil ſpei, nihil admittit remedij, omnem artem, omnem euincens induſtriam medicantium. Quin imò dum leuitati eius impenſius morem gerere ſtudemus, & cunctis quæ perperam molitur religionis obtentu muliebrem præbemus pacientiam, ſtatus reipublicæ euerſus eſt, tranquillitas eccleſiarum turbata, maieſtas Imperij ablata, authoritas principum euacuata, mores inuerſi, leges abolitæ, & ſecundum prophetæ elogium, maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit, poſtremò omnis iuſticiæ & pietatis religionis & honeſtatis diſciplina ſitu atq; incultu obſoleuit. Hæc quidem dum ſola vitæ temporalis detrimenta, dum ſolam famæ & exiſtimationis labem minitarentur, tametſi viris ferenda non eſſent, tulimus tamen, ne contra iuſiurandum quo tenebamur præcipitanter impudenterq́; venire videremur, & dum gloriæ noſtræ conſulere conaremur, animæ naufragium pateremur. Nunc verò cum ab eccleſiæ corpore propter flagitia ſua Apoſtolici anathematis mucrone præciſus ſit, cum ei communicare ſine communionis eccleſiaſticæ damno & fidei iactura non poſsimus, cum fidem noſtram multis apud eum ſacramentis implicitam Romanus Pontifex Apoſtolica authoritate explicuerit, extremæ profectò dementiæ eſſet, diuinitus oblatam ſalutis occaſionem non obuijs, vt dici ſolet, manibus excipere, & quod iamdiu præmeditatum ſit, vt agatur, tam opportuno tempore non agere, cum leges humanæ & eccleſiaſticæ ſinant, cum locus & tempus arrideant, cum deniq; omnia, quæ paci vel bello vſui eſſe ſolent, conficiendæ tanquam rei fauorem ſuum polliceantur. Quapropter contemptis inanium argumentorum cuniculis, quibus denuo in ceruices iugiloſq́; noſtros viam gladio ſuo affectat, immobiliter animo fixum tenemus, vt abſq; vlla dilatione virum nobis prouideamus, qui præcedit nos & prælietur bellum domini ad expugnandam & deſtruendam omnẽ cuiuſcunq; hominis altitudinem, eleuantem & extollentẽ ſe aduerſus iuſticiam & veritatem Dei, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ authoritatem. In hæc verba legatos regis dimiſerunt. Iterum alios atq; alios miſit, nullum ſupplicationis genus, quod impediendæ tantæ rei proficuum putaretur, prætermittens. Sed illi in eadem ſententia fixi obſtinatiq́; manebant. Iamq́; vtraq; ex parte ad magnum diſcrimen res ſpectare videbatur. Deniq; & hi regẽ alium ſibi protinus conſtituere, & tranſmiſſo Rheni fluuio, nauigium enim omne epiſcopus Moguntinus in eam ripam coegerat, proxima luce regi Heinrico arma inferre parabant, & ille inciſa ſpe dilationis impetrandæ, ſuos qui per proximas villas diſperſi erant, in vnum coire, atq; arma expedire iubeat, vt in vlteriorẽ ripam progreſſos, confeſtim prælio adoriretur. In hac tantarum expectatione rerum intentis ſollicitisq́; omnibus, ecce primo diluculo ſequentis diei, quæ vltimam cladem reipublicæ allatura timebatur, Sueui & Saxones Legatos ad regem miſerunt, qui ei dicerent, tametſi nec in bello, nec in pace vlla vnquam ei iuſticiæ vel legum cura fuerit, ſe tamen legibus cum eo agere velle, & cũ crimina quæ ei obijciantur omnibus conſtent luce clariora, ſe tamen rem integram Romani Pontificis cognitioni reſeruare, acturos ſe cum eo, vt in purificatione ſanctæ Mariæ Auguſtam occurrat, ibiq́; celeberrimo conuentu habito

Heinrici regis perfidia.

Principes concludunt alium regem eligendum, atq; Heinrico regi arma inferenda.

Conuentus principum in Augusta propter regem Heinricũ

habito principum totius regni, diſcuſsis vtrarumq; partinm allegationibus ipſe ſuo iudicio vel addicat vel abſoluat accuſatum, quod ſi ante diem anniuerſarium excommunicationis ſuæ ſuo præſertim vitio excommunicatione non abſoluatur, abſq; retractatione in perpetuum cauſa ceciderit, nec legibus deinceps regnum repetere poſsit, quod legibus vltra adminiſtrare annuam paſſus excommnnicationem non poſsit, ſi oblitam conditionem gratanter amplexetur, & Romano Pontifici per omnia ſubditum ſe dictoq; obtemperantem fore polliceatur, hinc ſe experimentum capturos, omnes quos ille excommunicauit ex templo à conuictu contuberniouq; ſuo amoueat, ipſe in vrbem Spirenſium dimiſſo exercitu ſecedat, ibiq; ſolo Verdunenſi epiſcopo, paucisq; miniſtris, quos tamen ſententia principum ab hac excommunicatione integros, incorruptosq; probauerit, contentus priuatam interim vitam agat, eccleſiam non ingrediens, nihil circa publica negotia ſuo iure diſponens, nullam regij apparatus pompam, nulla regiæ dignitatis inſignia ſibi iuxta ſolitum adhibens, vſq; ad ſydonicam cauſæ ſuæ examinationem. Pręterea ciuitatē Vuormatienſem, quam expulſo epiſcopo, diſsipato cœleſtis militiæ ſanctuario, arcem belli ſpeluncamq; latronum fecerat, abducto præſidio epiſcopo Vuormatienſi reſtituat. Datis inſuper ſacramentis & obſidibus, ne quid deinceps rebellionis vel inſidiarum ab ciuibus timere debeat. Porrò ſi quid horū præuaricetur, tum ſe omni culpa, omni iuriſiurandi religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato vlterius Romani Pontificis iudicio, quid reipublicę expediat cōmuni conſilio viſuros. Rex cuius omnis ſpes, omnesq; copiæ in artum coactæ fuerant, gratulatus admodū quod aliqua quantūuis fœda conditione vrgentem ad præſens calamitatē declinaſſet, promptiſsimè per omnia obedientiā pollicetur. Statimq; Colonienſem epiſcopū, Babenbergenſem epiſcopū, Straſburgenſem epiſcopum, Baſilienſem epiſcopū, Spirenſem epiſcopum, Loſannenſem epiſcopum, Citicenſem epiſcopum, Oſenbruggenſem epiſcopum, Vdalricū de Coſheim, Eberhardum, Hartmannum, cæterosq; excommnnicatos, quorum antehac opera conſilijsq; gratiſsimè vtebatur, omnes caſtris egredi iubet. Miſsis quoq; Vuormatiam nnncijs milites, quos illic præſidij cauſa conſtituerat, abſcedere, vrbemq; Epiſcopo patere præcipit. Dehinc cęteris qui ad anxilia ſibi ferenda frequentes conuenerant, ſingulis in ſua dimiſsis, ipſe iuxta condictum cum paucis Spiram contendit, ibiq; intra terminos & leges, quas principes præſcripſerant aliquanto tempore mediocriter vitam moresq; cohibebat. Sueui & Saxones poſtquam deditis Vuormatienſibus ſtatum ciuitatis Epiſcopo pacatiſsimum reddiderunt, læti ouantesq; patriam repetebant, confeſtimq; Legatos Romam deſtinarunt, qui Papam rei geſtæ ordinem edocerent, enixeq; flagitarent, vt ſedandis per Gallias tantis bellorum ciuilinm tempeſtatibus, ipſe ſtatuta die ſuam non dedignaretur præſtare præſentiam. Rex etiam certo ſciens omnem ſuam in eo verti ſalutem, ſi ante anniuerſarium diem excommunicatione abſolueretur, nec ſatis tutum ſuis rationibus exiſtimans, vt expectato intra Gallias Romani Pontificis aduentu, ſic infeſtò iudici, ſic obſtinatis accuſatoribus cauſam ſuam addiceret ventilandam, optimum factu ſibi iudicauit pro eo tum ſtatu rerum ſuarum, vt in Gallias proficiſcenti Romano Pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis abſolutionem quoquo poſſet modo impetrare conaretur, hac impetrata cæteram rebus difficnltatem facile adimendam, eum colloqui Principibus, & conferre conſilia, & fidem amicorum in aduerſis implorare, nulla deinceps vetaret religio. Paucis igitur ante natalem Domini diebus Spirenſi vrbe diſcedens cum vxore & filio paruulo iter aggreſſus eſt, nec quiſquam ex omnibus Teuthonicis vir ingenuus comitatus eſt regno excedentem, præter vnum & ipſum, nec genere nec opibus conſpicuum. Cumq; impenſis tam longi itineris egeret, multisq; ſupplicaret, quibus incolumi republica ſæpenumero profuerat, pauci admodum erant, qui vel veterum beneficiorum memoria, vel præſenti humanarum rerum ſpectaculo permoti, neceſsitatem eius aliquatenus releuarent. Eo miſeriarum & calamitatis ex ſumma gloria ſummisq; opibus repentè peruenerat. Similiter quoq; cæteri excommunicati obtinendæ citius abſolutionis ſtudio ardentiſsimè iter accelerabant

Rex Heinricus priuatam vitam agit.

Vuormatienſis epiſcopus expulſus in vrbem reſtituitur.

rabant

rabant in Italiam, nec tamen in ſocietatem itineris regem admittere principum, vel potius Romani Pontificis metu abſterriti patiebantur. Viſatq; inclementia hyemis hoc anno adeò iugis ſolitoq; aſperior inhorruerat, vt à feſtiuitate ſancti Martini Rhenus fluuius glaciali frigore conſtrictus, penè vſq; ad calendas Aprilis pedeſtri itineri tranſmeabilis maneret, & pleriſque in locis vineta exiccatis frigore racidibus omnino areſcerent.

Rhenus frigore conſtrictus ad calendas Aprilis.

1077. Dux Polonorum, qui permultos iam annos regibus Teuthonicis tributarius fuerat, cuiuſq; regnũ iam olim Teuthonicorũ virtute ſubactum, atq; in prouinciam redactum fuerat, repentè in ſuperbiam elatus, propterea quòd principes Teuthonicos cerneret, domeſticis ſeditionibus occupatos, nequaquam ad inferenda exteris gentibus arma vacare, Regiam dignitatem, regiumq; nomen ſibi vſurpauit, diadema impoſuit, atq; ipſo die natalis Domini à 15. epiſcopis in regem eſt conſecratus. Quæ breui poſt comperta, principes Teuthonicos, quibus reipub. dignitas curæ fuit, grauiter affecêre, ſibiq; inuicem ſucceſſebant, quod dum inteſtinis in ſe atq; in ſua viſcera odijs ſæuirent, & digladiarentur, potentiam opesq; barbarorum in tantum aluiſſent, vt iam tertio dux Boemicus regnum Teuthonicum ferro & igne populabundus peragraſſet, & nunc dux Polonorum in ignominiam regni Teuthonici contra leges ac iura maiorum regium nomen regiumq; diadema impudens affectaſſet.

Dux Polonorũ à 15. Epiſcopis in regem eſt conſecratus.

Rex Heinricus in Italiam proficiſcens, intra Burgundiam, in loco qui diciur Biſanzun natalem Domini celebrauit, ſatis magnificè pro ſua tum calamitate ſuſceptus & habitus ab auunculo matris ſuæ Vuilhelmo Comite, cuius in illis locis ampliſſimæ & florentiſſimæ opes erant. Ea porrò cauſa erat, vt relicto recto itinere in Burgundiam diuerteret, quod certo compererat duces Rudolphum, Vuelf, & Bertholdum, omnes vias, omnesq; aditus, qui ad Italiam mittunt, quos vulgato nomine Cluſas vocant, appoſitis cuſtodibus anticipaſſe, vt nulla illic ei copia tranſeundi fieret. Exacta ſolemnitate natalis Domini profectus inde, cum in locum qui Ciuis dicitur veniſſet, obuiam habuit ſocrum ſuam, filiumq; eius Amedeum nomine, quorum in illis regionibus & authoritas clariſſima, & poſſeſſiones ampliſſimæ, & nomen celeberrimum erat. Hi venientem honorificè ſuſceperunt. Tranſitum tamen per terminos ſuos aliàs ei concedere nolebant, niſi quinq; Italię epiſcopatus poſſeſſionibus ſuis contiguos eis redimendi itineris pretium traderet. Durum hoc nimis atq; intolerabile omnibus regis conſiliarijs viſum eſt. Sed cum ei ineuitabilis incumberet neceſſitas, quoquo poſſet pacto redimendi itineris, & illi nec iure propinquitatis, nec tantæ calamitatis miſeratione quicquam mouerentur, multò labore & tempore in hac deliberatione inſumpto, vix & ægrè tandem impetratum eſt, vt prouinciã quandam Burgundiæ bonis omnibus locupletiſſimam, concedendi tranſitus mercedem dignarentur accipere. Ita indignatio domini non ſolùm ſacramentis & frequentibus beneficijs ſibi obnoxios, ſed etiam amicos & genere propinquos ab eo auerterat. Difficulter aſſecuto tranſeundi licentiam, protinus alia ſucceſſit difficultas. Hyems erat aſperrima, & montes per quos tranſitus erat in immenſum porrecti, & penè nubibus cacumen ingerentes, ita mole niuiũ & glaciali frigore obriguerant, vt per lubicrum præcipitemq; deceſſum, nec equitis nec peditis greſſum ſine periculo admitterent. Sed dies anniuerſarius, quo rex in excommunicationem deuenerat, è vicino imminens, nullas accelerandi itineris moras patiebatur: Quia niſi ante eam diem anathemate abſolueretur, decretum nouerat communi principum ſententia, vt & cauſa in perpetuum cecidiſſet, & regnum ſine vllo deinceps reſtitutionis remedio amiſiſſet. Igitur quoſdam ex indigenis locorum peritos & præruptis alpium iugis aſſuetos mercede conduxit, qui comitatum eius per abruptum montem & moles niuium præcederent, & ſubſequentibus quaqua poſſent arte itineris aſperitatem leuigarent. His ductoribus cum in verticem montis magna cum difficultate euaſiſſent, nulla vlterius progrediendi copia erat, eo quod præceps montis latus, & vt dictum eſt glaciali frigore lubricum omnem penitus deceſſum negare videretur. Ibi viri periculum omne

Biſanzun.

Cluſa.

Ciuis.

Rex Heinricus genere propinquos ſibi auerterat.

Rex Heinricus per alpes magna cum difficultate proficiſcitur.

viribus euincere conantes, nunc manibus & pedibus reptando, nunc ductorum ſuorum humeris innitendo, interdum quoq; titubante per lubricum greſſu cadendo, & longius voluendo vix tandem aliquando cum graui ſalutis ſuæ periculo ad campeſtria peruenerunt. Reginam & alias, quæ in obſequio eius erant mulieres, boum corijs impoſitas duces itineris conductu præeuntes deorſum trahebant. Equorum alios per machinas quaſdam ſummittebant, alios colligatis pedibus trahebant, ex quibus multi dum traherentur mortui, plures debilitati, pauci admodum integri incolumesq; periculum euadere potuerunt. Poſtquam per Italiam fama percrebruit veniſſe regem, & ſuperatis aſperrimis rupibus iam intra Italiæ fines conſiſtere, certatim ad eum omnes Italiæ Epiſcopi & Comites confluebant, eumq; vt regia magnificentia dignum erat ſummo cum honore ſuſcipiebant, atq; intra paucos dies infinitæ multitudinis ad eum congregatus eſt exercitus. Erant enim iam ab exordio regni eius ſemper deſiderantes aduentum eius in Italiam, eo quòd regnum illud bellis, ſeditionibus & latrocinijs ac varijs priuatorum infeſtationibus, aſsiduè infeſtaretur, & omnia quæ præter leges & iura maiorum ab improbis hominibus præſomebantur, regiæ authoritatis cenſura corrigi ſperarent. Præterea quia fama vulgauerat ad depoonendum Papam ferocibus eum animis properare, admodum gratulabantur oblatam ſibi occaſionem eſſe, qua in eum qui ſe iam pridem ab eccleſiaſtica communione ſoſpenderat iniuriam ſuam idoneè vindicarent. Interea Papa rogatus per literas à principibus Teuthonicis, qui in Oppenheim conuenerant, vt in purificatione ſanctæ Mariæ ad diſcutiendam cauſam regis Auguſtæ occurreret, inuitis Romanis principibus, & propter incertum rei euentum, iter illud diſuadentibus Roma egreſſus eſt, & quantum poterat profectionem accelerans ſtatuto die præſto eſſe ſatagebat, ducatum ei præbente Mathilda, derelicta Dicis Lotharingorum Gozelonis, filia Bonifacij Marchionis & Beatricis comitiſſæ. Hæc viuente adhuc viro ſuo, quandam viduitatis ſpeciem longiſsimis ab eo ſpacijs excluſa prætendebat, cum nec ipſa maritum in Lotharingiam extra natale ſolũ ſequi vellet, & ille Ducatus quem in Lotharingia adminiſtrabat negotijs implicitus, vix poſt tertium vel quartum annum ſemel Marcham Italicam inuiſeret. Poſt cuius mortem Romani Pontificis lateri penè comes indiuidua adhærebat, eumq; miro colebat affectu. Cumq; magna pars Italiæ eius pareret imperio, & omnibus quæ prima mortales ducunt ſopra cæteros terræ illius principes abundaret, vbicunq; opera eius Papa indiguiſſet ocyus aderat, & tanquam patri vel domino ſedulum exhibebat officium. Vnde nec euadere potuit inceſti amoris ſuſpitionẽ, paſsim iactantibus regis fautoribus, & præcipuè clericis, quibus illicita & contra ſcita canonum contracta coniugia prohibebat, quod die ac nocte impudenter Papa in eius volutaretur amplexibus, & illa furtiuis Papę amoribus præoccupata, poſt amiſſum coniugem vltra ſecundas contrahere noptias detrectaret. Sed apud omnes ſanum aliquid ſapientes luce clarius conſtabat falſa eſſe quæ dicebantur. Nam & Papa tam eximiè tamq; Apoſtolicè vitam inſtituebat, vt nec minimam ſiniſtri rumoris maculam conuerſationis eius ſublimitas admitteret, & illa in vrbe celeberrima atq; in tanta obſequentium frequentia obſcœnum aliquid perpetrans latere nequaquam potuiſſent. Signa etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ frequentius fiebant, & zelus eius feruentiſsimus pro Deo & pro eccleſiaſticis legibus ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebant. Igitur Papa dum in Gallias properaret, ex inſperato audiens regem iam eſſe intra Italiam, hortante Mathilda in caſtellum quoddam munitiſsimum, quod Canuſium dicitur, diuertit, expectare volens, donec conſilium aduentus eius diligentius exploraret, vtrum ſcilicet veniam admiſsi poſtulare, an iniuriam excommunicationis ſuæ militari manu perſequi, plenus animorum adueniret. Diedericus epiſcopus Verdunenſis vir conſtantiſsimæ erga regem fidei, dum regem in Italiam proficiſcentem paulò poſt inſequi vellet, captus eſt ab Adelberto comite de Caſtello, quod dicitur Caleuuo, & ſpoliatus omnibus quas ſtudioſiſsimè conuexerat tam longi itineris impenſis. A quo diu habitus in cuſtodia, tandẽ dato quodcunq; exigebatur redemptionis ſuæ pretio, addito

Heinricus rex ab epiſcopis & comitis Italia honorificè excipitur.

Mathilda lateri Papa aßidet.

Canuſium.

Diedericus Epiſcopus Verdunenſis à comite Adelberto circa Caleuuam capitur.

additoetiam iureiurando,quòd iniuriæ huius nec ſpiritualem, nec corporalem vindictam aliquando expeteret,liber abire dimiſſus eſt. Rubertus quoq; Babenbergenſis Epiſcopus, dum in Italiam pergens per Baioariam iter ageret, captus eſt ab Vuelf duce Baioariorum. Qui ſublatis omnis quæ illius fuerant peculiaria, veſtes pontificales, & cæterum eccleſiaſticum ornatum, quem in theſauris eius reppetit, eccleſiæ Babenbergenſi cum omni integritate reconſignauit. Ipſum vero in caſtello munitiſsimo, à natale Domini vſq; ad feſtiuitatem ſancti Bartholomæi Apoſtoli, ſub diligenti cuſtodia tenuit, nec vllis amicorum eius precibus aut muneribus, vt dimitteret, euinci potuit. Cæteri Epiſcopi & laici, quos Papa excommunicauerat, quoſq; rex huius rei gratia à latere ſuo extrema neceſsitate cōpulſus amouerat, eluſis cuſtodibus, qui Cluſas obſidebant, in Italiam illæſi peruenerunt, repertoq; Papa in Canuſio, veniam præſumptæ rebellionis, atq; vt excommunicatione abſoluerentur, nudis pedibus, & laneis ad carnem induti ſuppliciter poſtulabant. Ille his qui veraciter peccatum ſuum agnoſcerent, & deflerent, non eſſe aiebat miſericordiam denegandam, ſed longam inobedientiam, & diu incretam peccati rubiginem diuturnioris pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere. Quapropter, ſi eos reuera facti pœniteret, æquo animo paterentur, quodcunq; ſanandis vulneribus eorum adhiberet eccleſiaſticæ correptionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ culpa, quæ aduerſus ſedem Apoſtolicam atrox & vehemens præſumpta fuiſſet, vel parua vel nulla videretur. Illis paratos ſe profitentibus ad omnia quæ impoſuiſſet, ſufferenda, Epiſcopos omnes à ſe inuicem ſeparatos præcepit ſingulis cellis ſolitarios includi, nec vllum cum aliquo habere colloquium. Ad veſperam autem cibi & potus mediocri menſura refici. Laicis quoq; pro ætatis vel virium conſyderatione congruentem ſingulis pœnitentiam indixit. Ita per aliquot dies examinatos tandem ad ſe vocauit, & leniter pro admiſsis obiurgatos, & ne deinceps ſimile quid admitterent commonitos excommunicatione abſoluit, abeuntibusq; id ante omnia repetens, iterum iterumq; pręcepit, ne rege Heinrico, donec ſedi Apoſtolicæ poſt factam iniuriam ſatisfeciſset, aliquatenus communicarent, aut ei ad euertendum ſtatum reipublicæ turbandamq; pacem eccleſiaſticam in aliquo operam ſuam accomodarent. Ad hoc tamen omnibus indifferenter eius permiſſo colloquio, vt ad pœnitentiam prouocaretur, & à curſu mali operis quo præceps rapi videbatur retraheretur. Interea rex Heinricus Mathildam Comitiſſam ad colloquium euocauit, eamq; precibus ac promiſsionibus oneratam ad Papam tranſmiſit, & cum ea ſocrum ſuam filiumq; eius, Azzonem etiam Marchionem, & abbatem Cluniacenſem, & alios nonnullos ex primis Italiæ principibus, quorum authoritatem magni apud eum momenti eſſe non ambigebat, obſecrans, vt excommunicatione abſolueretur, nec principibus Teuthonicis, qui ad accuſandum eum ſtimulo inuidiæ magis quàm zelo iuſtitiæ exarſiſſent, temere fides haberetur. Quorum Papa legatione audita, ait, incongruum valde eſſe, & ab eccleſiaſticis legibus omnino alienum, vt abſentibus accuſatoribus cauſa accuſati ventilarentur. Quin imò ſi innocentiæ ſuæ confideret, omni timoris ſcrupulo liberatus, ſtatuto die in Auguſtam, quo cæteri principes conuenire ſtatuiſſent, fiducialiter occurreret, ſe illic diſcuſsis vtrarũq; partium allegationibus, nec odio nec gratia ab iure ad iniuriam deuoluendum, ſed iuxta leges eccleſiaſticas quàm rectiſsimam poſsit de ſingulis ſententiam laturũ eſſe. Ad hæc illi reſponderunt, Regem illius nuſquam terrarum ſubterfugere iudicium, quem ſciat æquitatis & innocentiæ incorruptiſsimum vindicem & aduocatum fore. Sed è vicino iam vrgere diẽ anniuerſarium, quo excommunicatus fuiſſet, & Principes regni hac expectatione ſuſpenſos attentosq; anxię rei euentũ præſtolari, vt ſi ante hanc diem excõmunicatione non abſoluatur, deinceps iuxta Palatinas leges indignus regio honore habeatur, nec vltra pro aſſerenda innocentia ſua audientiã mereatur. Proinde obnixius petere, & hoc omni quo Papa iubeat ſatisfactionis genere paratum emereri, vt ſolo interim anathemate abſoluatur, & communionis eccleſiaſticæ gratiam recipiat, reſponſurus ex integro quacunq; die, quocunq; loco, Papa præcipiat, tanquã nihil hac conuentione actum ſit, omnibus, quæ accuſatores eius obieciſſent, cri-

Rubertus Babenbergenſis epiſcopus à Vuelf duce Baioariorum captus.

Canuſium.

Papa epiſcopos in cellas concluſit.

Mathildis Comitiſſa.

Conuentus principum in Auguſta.

ſent,criminibus,& iuxta ſententiam eius regnum vel retenturus ſi obiecta purgaſſet, vel æquo animo ſi cauſa cecidiſſet amiſſurus. Diu Papa reſtitit, veritus in rege iuuenilis animi inconſtantiam,& procliue quocunq; aſſentatores impuliſſent ingenium. Sed ſuperatus tandem importunitate perurgentium, & grauitate ſententiarum, ſi veraciter inquit, eum facti pœnitet, coronam & cætera regni inſignia in argumentum veræ & ex animo actæ pœnitudinis noſtræ poteſtatis dedat, & ſe poſt tam contumax admiſſum regio nomine,& honore deinceps indignum profiteatur. Durum nimis hoc viſum eſt legatis. Cumq; vehementer inſiſterent, vt ſententiam temperaret, nec calamum conquaſſatum iudicij auſteritate penitus contereret, vix & ægre tandem exoratus, annuit vt cominus veniret, & ſi veram proadmiſsis penitudinem gereret, culpam quam ſedi Apoſtolicæ contumeliam irrogando contraxerat, ſedis Apoſtolicæ decretis nunc obediendo expiaret. Venit ille vt iuſſum fuerat, & cum caſtellum illud triplici muro ſeptum eſſet, intra ſecundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu, ſuo depoſito cultu regio, nihil præferens regium, nihil oſtentans pompaticum, nudis pedibus, ieiunus mane vſq; ad veſperam perſtabat, Romani Pontificis ſententiam præſtolando. Hoc ſecundo, hoc tertio die fecit. Quarto demum die in conſpectum eius admiſſus, poſt multas hinc inde dictas ſententias, his poſtremo conditionibus excommunicatione abſolutus eſt, vt die & loco quemcunq; Papa deſignaſſet euocatis ad generale Concilium Teuthonicis principibus præſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderetur, reſponderet, ipſo Papa, ſi ita expedire videretur, cognitore cauſarum aſsidente, & ad eius ſententiam vel retineret regnum, ſi obiecta purgaſſet, vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus regio deinceps honore indignus iuxta eccleſiaſticas leges decerneretur, nullam ſiue retento ſiue amiſſo regno huius iniuriæ vindictam à quopiam hominum in perpetuum exacturus. Vſq; ad eam autē diem, qua cauſa eius legitimè diſcuſſa terminaretur, nulla regij cultus ornamenta, nulla regiæ dignitatis inſignia, ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem iuxta conſuetudinem ſuo iure ageret, nihil quod ratum fore oporteat decerneret: poſtremo præter regalium ſeruitiorum exactionem, quibus neceſſario ipſe & ſui ſuſtentandi eſſent, nihil regium, nihil publicum vſurparet, omnes etiam qui ei ſub iureiurando fidem dixiſſent, ab huius ſacramenti vinculo, & conſeruandæ erga eum fidei debito, apud Deum & apud homines interim liberi expeditiq; manerent, Rutbertum Babenbergenſem Epiſcopum, & Vdalricum de Cosheim, & cæteros quorum conſilijs ſe remq; publicam prodidiſſet, à ſua in perpetuum familiaritate amoueret. Quod ſi purgatis quæ obijcerentur potens confortatusq; in regno perſtitiſſet, ſubditus Romano Pontifici ſemper dictoq; obtemperaus foret, & ad corrigenda quæcunq; in regno eius contra eccleſiaſticas leges praua conſuetudine inoleuiſſent, conſentiens ei & pro virili portione cooperator exiſteret. Ad vltimum ſi quid horum præuaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expetita ſit, anathematis abſolutionem, quin imò iam pro conuicto confeſſoq; habendum eſſe, nec vltra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam impetraturum, principesq; regni omni deinceps quæſtione cuncta iuriſiurandi religione liberatos, regē alium in quem communis electio conſenſiſſet creaturos eſſe. Gratanter rex accepit conditiones, & ſeruaturum ſe omnia quàm ſanctiſsimis poterat aſſertionibus promittebat. Nec tamen promittenti temere fides habita eſt. Sed abbas Cluniacenſis, quoniam iurare monaſticæ religionis obtentu detrectabat, fidem ſuam coram oculis omnia cernentis Dei interpoſuit. Epiſcopus quoq; Citicenſis, & Epiſcopus Vercellenſis, & Azzo Marchio, & alij conuentionis eius Principes allatis ſanctorum reliquijs ſub iureiurando confirmauerunt factum eum eſſe quæ pollicebatur, nec aliqua rerum aſperitate vel caſuum variè ſuccendentium mutabilitate ab ſententia deducendum. Ita abſoluto eo excōmunicatione, Papa miſſarum ſolemnia celebrauit, confectaq; ſacra oblatione regē cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine ad altare euocauit, præferensq; manu corpus Dominicū, ego, inquit, iampridē à te tuisq; fautoribus literas accepi, quibus me inſimulabas ſedem Apoſtolicam per Symoniacā hæreſim occupaſſe, &

Rex Heinricus ab excommunicatione conditionaliter liberatur.

Rex Heinricus quorum conſilijs potiſsimum vſus ſit.

Enumeratio eorum qui fidem pro rege Heinrico interpoſuerunt.

ſe,& alijs quibuſdam tam ante epiſcopatum quàm poſt acceptum epiſcopatum criminibus vitam maculaſſe, quæ mihi ſecundum ſcita canonum omnem ad ſacros ordines acceſſum obſtruxerint. Et licet multorum idoneorum certe teſtium aſtipulatione crimen refellere queam, eorum ſcilicet, qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate inſtitutionem integerrime nouerunt, & eorũ, qui meæ ad epiſcopatum promotionis authores fuerunt, ego tamẽ ne humano potius quàm diuino niti videar teſtimonio, vt ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulũ de medio auferam, ecce corpus Dominicum quod ſumpturus ero in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, vt omnipotens Deus ſuo me hodie iudicio vel abſoluat obiecti criminis ſuſpitione ſi innocens ſum, vel ſubitanea interminat morte, ſi reus. Hæc & alia vt ſolemne eſt præfatus verba terribilia, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſsimum iudicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, partem Dominici corporis accepit & comedit. Qua liberrimè abſumpta, cnm populus in laudes Dei innocentiæ eius congratulatus, aliquandiu acclamaſſet, tandem impetrato ſilentio conuerſus ad regẽ fac ergo, inquit, fili, ſi placet, quod me facere vidiſti. Principes Teuthonici regni ſuis indies accuſationibus aures noſtras obtundunt, magnum tibi molem capitalium criminum impingentes, pro quibus non modò ab omni rerum publicarum adminiſtratione, ſed ab eccleſiaſtica etiam communione, & ab omnimoda vitæ ſæcularis conuerſatione vſq; ad extremum ſpiritum te ſuſpendi oportere exiſtimant. Petunt etiam magnopere diem & locum ſtatui audientiamq; præſtari canonicè diſcutiendis, quas aduerſum te afferant, accuſationibus. Et noſti optime humana plerunq; vacillare iudicia, & in publicis diſceptationibus nonnunquam falſo pro veris perſuaderi, dum pro diſertorum hominum ingenijs & dicendi copia & ſuauitate, falſitas verborum phaleris adornata libenter auditur, & veritas nullis eloquentiæ nixa adminiculis contemnitur. Cum ergo tibi benè conſultum cupiam, pro eo quod in calamitatibus tuis ſupplex Apoſtolicæ ſedis patrocinium expetiſti, fac quod moneo. Si te innocentem noſti, & exiſtimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falſis criminationibus impeti, libera compendioſè, & eccleſiam Dei ſcandalo, & teipſum longæ concertationis ambiguo, & ſume hanc reſiduam partem Dominici corporis, vt comprobata Deo teſte innocentia tua, obſtruatur omne os aduerſum te iniqua garrientium, & me deinceps cauſæ tuæ aduocato, & innocentiæ tuæ vehementiſsimo aſſertore principes tibi reconcilientur, regnum reſtituatur, omnes quibus iam diu reſpub. vexatur bellorum ciuilium tempeſtates in perpetuum ſopi. n ur, Ad hæc ille inopinata re attonitus æſtuare, tergiuerſari, conſilia cum ſuis familiaribus ſegregatus à multitudine conferre, & quid facto opus eſſet, qualiter tam horrendi examinis neceſsitatem euaderet, trepidus conſulere. Reſumpto demùm ſpiritu cauſari apud Papam cœpit de abſentia principum, qui ſibi in aduerſis fidem adhuc integram ſeruaſſent, quibus inconſultis & potiſsimum abſentibus accuſatoribus irritam fore, nec quicquam virium apud incredulos habituram eſſe, quamcunq; pro experienda innocentia ſua ſatisfactionem paucis qui aderant propoſuiſſet. Proinde ſedulò Papam orare, vt rem integram generali Concilio communiq; audientiæ differret, vt ibi congregatis accuſatoribus, & ſecundum leges eccleſiaſticas diſcuſsis, tam accuſationibus quàm accuſatorum perſonis, conditionibus quaſcunq; principes regni æquas iudicaſſent, obiecta refelleret. Haud grauatè Papa petenti acquieuit, expletoq; ſacro miniſterio regẽ ad prandium vocauit, benigniſsimeq; refectum, & de omnibus quæ eum obſeruare oporteret diligenter inſtructum, cum pace ad ſuos qui longius extra caſtellũ remanſerant, dimiſit. Epponem quoq; Citicenſem epiſcopum præmiſit ante eum, vt eos qui ei excommunicato priuſquàm anathemate abſolueretur indifferenter communicauerant vice ſua excommunicatione abſolueret, benignè præcauens ne quàm denuò receptæ communionis maculam contraheret. Qui dum veniſſet, & cauſam pro qua miſſus fuerat Italis expoſuiſſet, vehemens in eũ ira & indignatio coorta eſt. Fremere omnes & ſæuire verbis ac manibus cœperunt, Apoſtolicæ legationi irriſorijs exclamationibus obſtrepere, conuicia & maledicta, vtcunq; turpiſsima furor ſuggeſsiſſet, irrogare,

Papa ſumptione Eucharistiæ probat ſuam innocentiam.

Rex Heinricus cupit rem differre ad conuentũ principum.

Epiſcopus Citicenſis pro rege Heinrico cauſam dicere mittitur.

irrogare, ſe excommunicationem illius nihili æſtimare, quem ipſum omnes Italiæ epiſcopi iuſtis ex cauſis iam pridem excommunicaſſent, qui ſedem Apoſtolicam per Symoniacā hęreſim occupaſſet, homicidijs cruentaſſet, adulterijs alijsq; capitalibus criminibus polluiſſet, regem ſecus ac deceat egiſſe, crimenq; glorię ſuę intuliſſe nunquam abolendum, quod homini hæretico, & probris omnibus infamato maieſtatem regiam ſummiſerit, & quem iuſticiæ patronum legumq; eccleſiaſticarum vindicem ſibi paraſſent, is fœdiſsima ſubiectione ſua fidem planè catholicam, authoritatem eccleſiæ, dignitatem reipub. prodiderit, ſe in vltionem eius omnes quas potuerint Papæ in iurias irrogaſſe, & nunc quod dictu quoq; turpe ſit, ſe in medijs perturbationum fluctibus relictis ipſum ſibi conſuluiſſe, & cum hoſte publico priuata neceſsitudine in gratiam rediſſe. Hæc potiſsimum principes Italiæ iactando & paſsim per populum ferendo ingens regi odium breui conflauerant. Adulta poſtremò ſeditione vna omnium voluntas, vna ſeutentia erat, vt abdicato patre, qui vltro regni faſcibus indignū ſe effeciſſet, filium eius licet impubē adhuc, & regni negotijs immaturum, regem ſibi facerent, & cum eo Romam profecti Papam alium eligerent, per quem & ipſe protinus Imperator conſecraretur, & omnia Papæ huius apoſtatici geſta caſſarentur. Perlato ad regem tam moleſtæ conſpirationis nuncio, miſit properè quicquid apud ſe principum erat, vt quaqua ratione, quaqua poſſent induſtria efferatæ multitudinis animos mitigarent, ne moleſtè acciperent, aut in contumeliam ſuam factum reputarent, quod extrema neceſsitate compulſus communis commodi ratione feciſſet, nec Teuthonicis principibus, qui ſibi per calumniam regnum eripere dedita opera machinarentur, nec Romano pontifici, qui ad euertendum ſtatum ſanctæ eccleſiæ ſpirituali gladio circumquaq; fulguraret aliter ſatisfieri potuiſſe, quàm vt ante ſtatutam diem excommunicatione abſolueretur, nunc ſe omnibus anguſtijs, quibus vias eius concluſiſſent inimici liberatum, omnem deinceps curam induſtriamq; ad vindicandas ſuas & illorum iniurias tranſlaturum. Vix tandem compreſſo potius quàm extincto concitati tumultus incendio, plerią; ex principibus caſtris ſe per iram ſubtrahentes, iniuſsi in ſua rediere. Cęteri diſsimulata interim iracundia, redeuntem regem pacificè exceperunt, ſed neq; conſuetam ei reuerentiā deferebant, neq; tam ſumptuoſa, vt prius vtq; regiam magnificentiam decuerat ſeruitia ei exhibebant, ſed auerſis oculis infeſtis mentibus paſsim per omnes angulos de leuitate & ineptia eius muſsitabant, ſocordiamq; accuſabant, quòd tam diu expectatus, tam anxiè deſideratus, periclitantis Italiæ calamitatibus, nihil poſtremò ſpei, nihil præſidij, attuliſſet. Cumq; Italiam peragraret, vt his qui oppreſsi fuerant, calumniaue paciebantur, regio more iuſta faceret, nec in ciuitates eum recipiebant, nec cum faculis & fauſtis acclamationibus, vt prioribus regibus conſueuerant, obuiam ei procedebant, ſed foris in ſuburbanis locis caſtris poſitis commorari iubebatur, & illuc ei alimenta quibus exercitus ſuſtentaretur, & ipſa modica & vix neceſsitatem potius quàm regalium epularum ſclitūm ſplendorem copiamúe explentia, uec manifeſtæ defectionis immaturè argui poſſeut, miniſtrabant, appoſito ſingulis in locis præſidio, vt prædas fortè de agris vel villis agere volentes, armata manu coercerentur. Territus rex inſolita rerum facie, feroſq; pœnitens quod incognitæ gentis inexpertę prius fidei temerè ſe crediſſet, & Teuthonicis finibus excedendo hoſtem mutaſſet non euaſiſſet, graui ſollicitudine & metu perurgebatur, nec vllum vſquam effugium inueniebat, niſi in reconciliandis fortè, ſi qua ratione poſſet, quos offenderat Italorum animis. Ratus itaq; huius rei vnicum hoc eſſe præſidium, vt initum cum Romano Pontifice fœdus abrumperet, & inde reparandæ concordiæ initium faceret, vnde fuerat orta diſcordia. Vdalricum de Cosheim, & cæteros quos ille ſeueriſsimo anathemate à contubernio eius amouerat, in priſtinum gratiæ & familiaritatis ſuæ gradum reuocauit, & cum eis denuò de priuatis de publicis negotijs eadem qua conſueuerat ſingularitate ac priuilegio conſilio conferebat. Tum aſsiduè in conuentu principum criminabatur, & detrahebat Romano Pontifici, quòd ipſe omnem hanc, qui rempublicam concuſſiſſet, ventū turbinis, & commotionis ſæuiſsimè, procellā ſuis machinationibus concitaſſet,

Cōiuratio principum & epiſcoporum Italiæ.

Regi Heinrico in Italia nullus regalis honor exhibitur.

Rex Heinricus fœdus cum Romano Pontifici initum abrumpendum putat.

citaſſet,ipſe omnium quæ in eccleſia omni recenti memoria ſecus accidiſſent anthor incentorq; extitiſſet. Hortabaturq; omnes in commune, vt ſuo ductu ſuisq; auſpitijs tantarum ab eo iniuriarum vindictam expeterent. Dein conditiones omnes & vniuerſa eccleſiaſticarum legum vincula, quibus ille cum Apoſtolica authoritate in ſolutem obſtrinxerat contemptim, tanquam aranearum tela dirupit, abiectisq; omnibus timoris Dei habenis, in omne quod animus ſuggeſsiſſet effrenata libertate ferebatur. His paulatim rebus Italorum indignatio mitigari, furor deflagrare, ſtudia denuò in eum incaleſcere cœperunt, ita vt frequentior indies ad eum multitudo conflueret, ſumptus exercitui copioſiores miniſtrarent, & ad omne quod iuſsiſſet promptiſsimè iam manus operamq; ſuam pollicerentur. Erant tunc temporis apud eum ex Teuthonicis principio Liemarus Bremenſis archiepiſcopus, Eppo Citicienſis epiſcopus, Benno Oſenbruggenſis epiſcopus, Burchardus Loſannienſis epiſcopus, Burchardus Baſilienſis epiſcopus. Laici, Vdalricus, Eberhardus, Bertholdus, & alij penè omnes, quos in Oppenheim legati Apoſtolicæ ſedis à contubernio eius propter excommunicationem ſegregauerant, qui nunc poſt receptam communionē eum cum quoq; eccleſiæ reconciliatum comperiſſent vnanimiter ad eum confluxerunt, & ei deinceps peregrinationis eius indiuidui Comites adhærebant. Interea Moguntinus, Vuirzeburgenſis & Mettenſi epiſcopi, Rudolphus, Vuelf, Berdolfus duces & alij pleriq; ex principibus Teuthonicis, conuenientes tractare de vtilitatibus reipublicæ, ſtatuerunt, vt principes Saxoniæ, & omnes quibuſcunq; reſpublica curæ foret 3. idus Martij in Forcheim occurrerent, & communi conſilio, quid facto opus eſſet decernerent, præſertim cum per abſentiam regis tranquillis rebus tempus opportunum de liberationibus acconſultationibus nacti fuiſſent. Romano quoq; Pontifici ſcripſerunt, vt quoniam in purificatione ſanctæ Mariæ Auguſtam iuxta condictum dolo regis præuentus, occurrere non potuerat, ſaltem in Forcheim ſtatuta die præſto eſſe ſatageret, & ſedandis bellorum ciuilium tempeſtatibus, quibus iamdiu periclitaretur reſpublica, Apoſtolici moderaminis gubernaculū adhiberet. Ad huc ille in Canuſio & alijs circa firmiſsimis munitionibus ſe continebat, diſpoſitum habens, non prius Romam regredi, quàm confecto itinere, quod inſtituerat, ſi Deo propitio conatum ſequeretur effectus, pacem eccleſiæ Dei reddidiſſet. Igitur acceptis literis tametſi iampridem frequens ad eum fama detuliſſet, regem mutata mente hoſtiles aduerſum ſe ſpiritus gerere, & contemptis conditionibus, quibus excommunicatione abſolutus fuerat, animo fixum tenere, vt leges eccleſiaſticas manu militari debellaret. Miſit tamen vnum ex cardinalibus epiſcopis Romanæ eccleſiæ Gregorium nomine, & alios quos ei negotio idoneos arbitrabatur, qui ei dicerent tempus eſſe, vt promiſſa compleret, conuenturos in Forcheim 3. Idus Martij principes Teuthonici regni ad componendum, ſi Deus votis annuat, ſtatum reipub. Veniret ergo vt pollicitus ſit, & crimina quibus innocens, vt ipſe aſſerat, à calūniatoribus ſuis impetitus ſit ſe cognitore & iudice præſidente reſponderet. Multū rebus ſuis ſalutiq;, & apud Deum, & apud homines collaturos, ſi eccleſiam ſcandalis, rempublicam bellis ciuilibus, ſeipſum fœdiſsimæ exiſtimationis macula liberaret. Præſertim cum ea die diſcuſsis ſynodice, quæ aduerſum eum afferantur cauſis, vel recepturus eſſet regnū, vel ſine omni deinceps retractatione amiſſurus. Legatis mandata perferētibus, ille diſsimulatis mediocriter his quæ animo agitabat, reſpondit ſe poſt acceptum regnum hac primum vice Italiam intraſſe, & ideò multis nunc & magnis reipublicæ negotijs implicitum non poſſe tam citò infectis rebus prouincia excedere. Quia ſi id faciat, Italos quos longo tempore anxia aduentus ſui expectatione ſuſpendiſſet, grauiſsimè offendat. Præterea diem conuentui habendo ſtatutum è vicino imminere, ſeq; iam breuibus inducijs, tanta terrarum ſpacia nulla equorum celeritate poſſe tranſcurrere, etiamſi nullis extrinſecus retardetur impedimentis. In hæc verba Legatos dimiſit. Papa certior iam factus de immutatione animi eius, & cæteris rebus quas ad eum iam pridem fama detulerat, miſit protinus Bernardum abbatem de Maſsilia, virum eximiæ conuerſationis, & multarum in Chriſto virtutum. Item alium Bernardum Cardinalem

Accuſabatur Romanus Pontifex, quod omnis ſeditionis author ſit.

Conuentus principum in Forcheim.

Inductus principum Teuthonici regni.

Heinricus rex quare Italiam ingreſſus, & tā tarde excedat.

lem Diaconum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, vt principibus Teuthonici regni, qui vt ſupra dictũ eſt 3. Idus Martij Forcheim conuenturi erant, occurrerent, eosq́; per ordinem ea geſta erant docerent, ſe iuxta placitum dedita opera eniſum fuiſſe, vt die & loco ſtatuto communibus ſanctæ eccleſiæ vtilitatibus tractandis præſto eſſet. Sed domini Heinrici diligentia ita circumuentũ, ita omnes per quas tranſitus eſſe potuiſſet itinerum anguſtias præoccupatas, vt nec tutò in Germaniam progredi, nec tutò Romam regredi valeat. Proinde monere eos, vt ſuis interim rebus & regno Francorum quod diu iam vnius hominis puerili leuitate vexetur, quaqua poſsint ratione moderentur, donec ſi Deus velit, adempta itineris difficultate ipſe venire, & collatis in medium conſilijs, quid vtilitati, quid honeſtati omnium, quid paci eccleſiaſticæ expediat, ſecundum eccleſiaſticas leges decernere poſsit.

Nos more inertis poetæ extremo iam in opere langueſcentes, ingentisq́; materiæ mole ſuperati in longum ſatis, vt videtur protracto volumini hic tandem finem imponimus, vt ſicut fortè poſt nos ad deſcribendam reliquam partem huius hiſtoriæ manum mittere libuerit, ab electione Rudolphi regis congruum ſcribendi exordium faciat.

FINIS.

INDEX

INDEX MEMORABI- LIVM RERVM AC PERSONARVM, DE QVIBVS IN QVATVOR PRAECEDENTIBVS AVTORI- bus tractatur, ac mentio fit.

A.

Aron. 103.b.
Abbatia ſupra Ligerim combuſta eſt. 159.a.
Abbas Ciſtertienſis cũ reliquis Monachis quid fecerit. 133.a.
Abbatum & Monachorum concertatio. 210.a.
Abſimarus imperat. 95.b.
Accaron vrbs capta. 132.a.
Acephalorum Hæreſis oritur. 169 a.
Archiepiſcopus Moguntinus cum multitudine Alamannorum, & cum rege Hungariæ proficiſcitur in Palæſtinam contra Sarracenos. 166.a.
Adelgiſus in Corſicam fugit. 42 a.
Adelgiſi callidum ingenium. ibidem.
Adelgiſus Deſiderij filius. 28.a.
Adelbertus cum fratribus aduerſus Eberhardum & fratres eius proficiſcitur. 52. a.
Adelgiſus cum exercitu in Italiam proficiſcitur. 104.a.
Adunaldo Rex Britonum inuadit Peandam regem Merciorum. 89.a.
Adulo Rex. 31.a.
Adeodatus Papa. 29. a.
Ado, Rado, Dado fratres tria Cœnobia in Francia fundauerunt. 89.b.
Adelbertus Dux Lotharingorum à Godefrido occiditur. 17.b.
Adulphus Princeps Cacorum. 29. b.
Adrianus regnat. 15. b.
Adeſis. 88.b.
Adelbertus Bremenſis Epiſcopus. 188.a.
Adrianus Papa obyt. 30.b.
Adelheida Ottoni regi iungitur matrimonio. 55.b.
Adaloaldus. 87.b.
Agapitus Papa. 97.b. 112.a. 117.a.
Agato Papa. 93. a.
Agilulfus regnat. 85.a.
Agbertus Comes interfectus. 130.a.
Aigolandus in Vrbe Agenni oppugnanda quos adiutores habuerit. 3. b.
Aigolandus Hiſpaniam acquirit & interficit cuſtodes Caroli Magni. 2. b.
Aigolandus cauſa baptizandi venit ad Carolum. 5.a.
Aigolandus occiſus ab Arnoldo de Bellanda. 5.b.
Aldaricus naufragium patitur. 66.b.
Altumani ſe Baptiſmati Chriſtiano ſubijcit. 7. b.
Alexandri Papæ mors. 190.a.
Alexander Papa & Fridericus Romanus Imperator concordantur. 157.a.
Alexius iuuenis Imperator à fratre ſuo Andronico in mare demerſus eſt. 164.a.
Alexius prima nocte ſponſam relinquit. 65 a.
Alexander Papa ad Regem Siciliæ pergit. 149. a.
Almaricus Rex Hieruſalem euocatus. 149.b.
Alanus, & Vuidicheil valde diſſentiunt. 49.a.
Alexander Papa tertius obit. 162.a.
Alexander miſſus à Papa ad reformandam pacem inter Henricum regem Angliæ, & filium eius regem iuniorem. 155.b.
Alexander Papa, & Fridericus Imperator pacificantur. 157.a.
Alexandria Aegypti obſeſſa. 149.b.
Albuinus rex regnat. 82.b.
Alaricus in regem vngitur. 64.b.
Alaricus regnat. 75. b.
Alienora Anglorum Regina in Normanniam venit. 149 a.
Alienora filia regis Anglorum Henrici in Hiſpaniam ducta eſt, & Anfruſo deſponſata. 152.a.
Albuinus per inſidias coniugis interemptus. 19.a.
Albertus Damarturi comes obit. 166. b.
Almaricus interficitur. 78.b.
Amaricus Rex Hieroſolymitanus obit. 156.a.
Amalricus Rex Hieruſalem. 148.b.
Amalricus. 145.a.
Ambroſius ritum canendi Antiphonas primus introducit. 63.b.
Ambroſius obit. 65.a.
Ambroſius Aurelius prælium cum Saxonibus committit. 71.a.
Amaliſunda Regina ſtrangulatur. 79.b.
Ambroſius libros de ſpiritu ſancto ſcripſit. 62.b.
Annus calamitoſus. 130.b.
Annus peſtilentiſſimus. 130.a.
Antoninus Caracalla. 16.a.
Andegaua incenditur, & Paulus Comes vrbis perimitur. 75.a.
Annonis Colonienſis Epiſcopi ſomnium. 121.b.
Annon Epiſcopus conciliatur regi. 211.a.
Annõ Epiſcopus Colonienſis inſeruit monachis. ibid.
Annon Epiſcopus Colonienſis locum ſepulturæ deſignat. 212.a.
Animi regum inexplebiles & auidi. 39.a.
Angli orientales ad Chriſtum conuertuntur. 86.a.
Anaſtaſius fulmine à Deo percuſſus moritur. 78.a.
Anni ab initio mundi vſq; ad finẽ regni Iudaici. 168.b
Annoni Colonienſi Epiſcopo Henricus rex ferrum & ignem minatur. 211.a.
Anni ab Adam vſq; ad diluuium. 168.a.
Annonis Colonienſis Epiſcopi deſcriptio. 210.b.
Anni ab Adam vſq; ad Abraham. 168.b.
Anſelmus exul moritur. 129.b.

Anaſtaſius Papa. 64.b.
Annon Colonienſis Epiſcopus obit. 210.a. 137.b.
Andreas rex Vngarorum. 176.b.
Anno Archiepiſcopus Colonienſis obit. 127.b.
Anaſtaſius deponitur ab imperio. 90.a.
Antiochia à Sarracenis capta. 90.a.
Anshelmus obit. 134.b.
Africa ex manu Vuandalorum liberatur. 79.b.
Andegauis Ciuitas vacua reperitur. 42.b.
Angli humanis carnibus veſcuntur. 127.a.
Angli & Gothi ad fidem conuerſi. 19.b.
Antiochia obſeſſa. 131.a.
Anglorum Regis filius Regi Francorum Pariſijs à menſa fuit. 151.a.
Anaſtaſius Papa. 76.a.
Andohin regnat. 79.a.
Andronerpum obſeſſum. 126.a.
Antoninus pius regnat. 15.b.
Auſgard. 44.b.
Apollinaris Epiſcopus Leodinenſis conuerſus in Hareſin. 26.b.
Apoſtoli verba de pauperibus Matthai. 275.b.
Apoſtoli mandatum de coniugio. 201.a.
Aquarum maxima inundatio. 157.b.
Aquiſgranum obſeſſum. 132.b.
Aqua domos ſubuertit. 159.a.
Archiepiſcopus Bremenſis dæmonium eijcit. 179.b.
Arnolphus Rex contra Nortmannos potitur victoria. 49.b.
Arcadius & Honorius imperant. 94.a.
Arnulphus Lexouienſis Epiſcopus renunciauit Epiſcopatui. 162.a.
Armenii fidem Chriſtianam ſuſceperunt. 83.a.
Arbores pro munitione telorum vſurpata. 74.a.
Arbamarla caſtrum à Philippo rege Francorum obſeſſum eſt. 166.a.
Arnolphus Dux Longobardos inuadit. 50.b.
Arnulphus Imp. afflictus à minalis vermibus. 113.b.
Arnulphi proceres & optimates in vnam congregati. 51.b.
Arturus Rex. 75.a.
Arſenius ex ſenatore fit Monachus. 64.a.
Aripertb regnat. 91.a.
Arnoldus Imperator creatus. 171.a.
Arturus regnare incipit. 74.a.
Arnulphus Rex cum Zuendebaldo duca Mabarenſium prælio certat. 112.b.
Arnolphus Metenſis Epiſcopus. 20.b.
Arnolpho Duce dona ab Epiſcopis oblata ſunt. 50.a.
Arnolphus Rex Romam capit. 51.a.
Arnulphus à patruo ſuo Roberto periuiſitur. 127.a.
Aſſenberg obſeſſum. 193.b. 195.b.
Athalougus presbyter viſum recuperas. 99.b.
Athalaricus regnat. 78.b.
Atpertharith ab exilio reuocatus. 91.b.
Attila Italiam diruit. 72.a.
Athanaricus regnat. 62.b.
Attila à Thuriſmundo victus. 72.a.
Auguſtinus Epiſcop. 17.b.
Auxilijs humanis deficientibus auxilia diuina implorãda ſunt. 204.a.
Anaſtaſius regnat. 17.b.
Auguſtulus filius Oreſtis. 74.b.
Auitus Vienenſis Epiſcopus Galliam ab Arriana hareſi defendit. 76.a.
Auguſtinus Philoſophatur. 65.b.
Auſtraſiorum. 166.a.
Auari à fide deficiunt 31.b.
Aurelianus regnat. 16.a.
Auguſta omnibus theſauris ſpoliatur. 19.a.
Auguſtus regnare deſijt. 74.b.
Auſculphus de ſancto Hilario & Vuilhelmus Patric capti ſunt. 155.a.
Auari diuino conceſſione puniuntur. 6.a.
Auguſtinus moritur. 69.b.
Auguſtini Epiſcopi vaticinium de rege Scotorũ impletur. 87.a.
Auſpraudus regnat. 22.b.
Aiſtulfus regnat. 100.a.
Aetius patricius à Valentiniano occiditur. 17.b.
Aegidius Gallorum dux obijt. 75.a.

B.

BAbenbergenſis Epiſcopi excõmunicatio. 203.a.
Balduinus rex Hieroſolymitanus obit. 165.a.
Babenbergenſis Epiſco. accuſatur apud Papã. 202.b.
Balduinus ſecundus Rex Hieruſalem moritur. 135.a.
Balduinus Rex à Turcis ſuperatus. 134.a.
Baiamundus Dux Apuliæ. 133.b.
Baldericus Rex interfectus. 78.a.
Babenbergenſis Epiſcopus excommunicatur à Romano pontifice. 202.b.
Barcinona ciuitas Hiſpania capta eſt. 32.a.
Babenberg. Clerici honore monaſtico inuident. 202.a.
Balduinus Rex Hieroſolymitarum obit. 148.b.
Barbarorum ac Chriſtianorum pugna. 180.a. & b.
Baſina Regina relicto viro ſuo alium ducit. 73.b.
Bathaias Rex Bulgarorum. 93.b.
Baſilius Papa. 112.b.
Bardo Epiſcopus Moguntinus obit. 125.b.
Barum euerſum. 143.b.
Baſilio Caſarienſi Deus ad preces apparet. 62.b.
Barnabas Apoſtolus crematus. 75.b.
Bauari cum Hungaris congreſſi. 53.a.
Balduinus Rex Hieroſolymorũ à Sarracenis captus. 136.b.
Bardo Archiepiſcopus obitum ſuum prædicit. 174.a.
Becherel munitio Rolandi ab Henrico Rege obſeſſa & capta eſt. 150.b.
Beneuentum obſeſſum. 92.a.
Bellum Caroli in Deſyderium. 27.b.
Berengarius dux rex ab Italis eligitur. 47.b.
Benedictus Papa Romæ regnat. 18.b.
Beatus Amator famulus beatæ Mariæ. 152.b.
Bellum Hunnorum & Bulgarorum. 21.b.
Beda obitus. 169.b.
Bertha mater Caroli moritur. 29.a.
Berengarius Ludouicum oculis priuat. 52.a.
Benedictus iunior in clibanum ardentem proijcitur, ſed altero die illaſus exiuit. 80.a.

Beren-

Berengarius Italia expellitur. 52.b.
Bernhardus filius Pipini primo oculis poſt vita priuatur. 35.b.
Berengarius ſeuit in Italiam. 56.b.
Beatricem Imperator abducit. 175.a.
Bertrata regina ex captiuitate liberatur. 27.a.
Berengarius aſſerit Euchariſtiam non eſſe corpus & ſanguinem Chriſti. 125.b.
Benedictus Papa. 83.a.
Bellum implacabile inter Romanos & Sarracenos eritur. 89.a.
Berengarius exul moritur. 58.a.
Beatrix obuiam ſeſe Imperatori dat. 175.a.
Berengarius contra Ottonem. 57.a.
Benno Epiſcopus excecatur. 53.b.
Beati Amateru corpus in terra integrum compertum eſt. 152.b.
Berengarius capitur. 57.a.
Bellum Chriſtianorum cum Turcis. 131.b.
Bellum apud Tenechebray. 132.b.
Beneficijs ſatius quam maleficijs certare. 200.b.
Bel qui regnum Vngariorum inuaſerat moritur. 179.a.
Biorgus rex Alanorum extinguitur. 73.a.
Birit regnat. 93.b.
Bonifacius Papa claruit. 86.b.
Boëtius carceratur. 18.a.
Boſo Burgundiam occupare conatur. 44.b.
Bonifacius Papa. 67.b.
Bonifacius Epiſcopus Mogon. cum quibuſdam alijs in Friſia martyrizatur. 100.b.
Boëmia vaſtatur. 180.a.
Bonifacius Papa. 79.a.
Bonifacius à paganis interfectus. 26.a.
Boues plauſtrum in bello trahunt. 7.B
Bonifacius in Germania docuit. 97.a.
Brendinus. 85.a.
Briſaga obſeſſa. 117.a.
Britannia tota à Francis ſubiugata eſt. 31.b.
Brendanus. 82.a.
Brunichildis mors. 20.b.
Britannia regnum deuaſtatur. 63.b.
Britannia minor. 63.a.
Bruno, alias Leo Papa. 123.a.
Bruno Archepiſcopus Colonienſis moritur. 58.a.
Britto cancellarius factus eſt Epiſcopus Cornubia. 146.b.
Burchardus comes Stabuli. 33.a.
Burgundionum. 112.b.
Burgundiones baptizantur. 68.b.
Burgundiam mortui vbi ſepulti ſunt.
Burdinus pſeudo Papa. 135.b.
Burgundiacum bellum. 70.a.
Bulgarorum regnum 93.b.
Bulgarorum Rex Monachus fit. 40.a.
Buccellinus & Amingus duces interficiuntur. 81.b.
Bulgarorum rex ad Chriſtianiſmum cum ſuis conuertitur. 110.a.
Bulgari ad Chriſtianā fidem primum conuerſi. 40.a
Bulgarorum reges duo occiſi. 80.b.

C.

CArolus Galliciam à Sarracenis diuino auxilio liberat. 8.b.
Carolus Roma coronatur. 32.a.
Caroli Magni cingulum quo cingebatur octo palmus longum præter id quòd dependebat. 8.b.
Carolus & Ludouicus filij Imperatoris contra fratrem Lotharium bello inſurgunt. 103.b.
Carolomanus ex legitimo matrimonio non habuit liberos. 45.a.
Carolus pugnat contra VVeſtphalos. 29.a.
Caſtrum Valentiana. 122.a.
Carolus fortiſsimus bellator moritur. 23.b.
Caroli filius contra Godefridum Regem Danorum à patre mittitur. 33.b.
Caroli & Saracenorum bellum. 23.b.
Carcumbertus rex Anglorum moritur. 92.a.
Carolus aduerſus Zondibolch copias inſtaurat. 51.b.
Carolus imperator à regno repudiatur. 112.b.
Carolus Auguſtus. 180.a.
Calixtus Papa obit. 136.a.
Carolus è cuſtodia liberatur. 97.a.
Carolus mortui Rolandi corpus inuenit. 11.a.
Carolus filius Caroli contra Sclanos à patre mittitur. 32.b.
Carolus rex Francorum Robertum fratrem Ottonis in bello interficit. 115.a.
Carolus Caluus. 111.a.
Carolus creatur. 45.a.
Carolus in tres partes exercitum deus itit. 16.b.
Carolomanus moritur. 16.b.
Carolus comes Flandrenſis in templo orans interfectus eſt. 137.b.
Carolus vires Ottonis ferre non valet. 50.b.
Carolus filijs regnum diuidit. 105.b
Cathena S. Petri impoſita inſano, eum ſanitate reſtituit. 119.a.
Carolus in VVeſtarchiam venit. 23.b.
Carolomannus primogenitus Ludouici Imperatoris. 43.b.
Carolus Carolomannum filium ſuum oculis priuat. 41.b.
Carus cum filijs regnat. 16.b.
Carolus Magnus ad Aigolandum aduerſariū ſuum in habitu nuncij proficiſcitur. 3.b
Calina ciuitas terramotu concuſſa. 151.b.
Carolus Imp. à Iudæo necatus veneno. 44.a.
Carolus imp. & Henricus confœderantur. 115.b.
Capua obſidetur. 42.a.
Carolomannus rex obit. 44.b.
Canuſium. 219.b.
Caroli Magni & Aigolandi bellum in quo occiſa ſunt Chriſtianorum 40. millia. 3.a.
Caroli regnum diuiditur. 32.b.
Carlomanus Romæ monachum agit. 169.b.
Carolomannus à Coquo percuſſus. 25.b.
Carolus de regno eijcitur. 171.a.
Carolus Rex filius Lotharij Imp. moritur. 36.a.
Caroli bonorum diuiſio. 106.a.

Caius regnat annis quatuor. 14.b.
Carolus rex Francorum à comite Heriberto capitur. 115.b.
Carolus Romam venit. 31.b.
Carolus cum Saracenis pugnat. 180.a.
Carolus imperator vxorem repudiat. 112.b.
Carolo Magno equi auro & argento onuſti à Saracenis mittuntur. 9.a.
Carolus Magnus mortuus anno octingenteſimo & quarto decimo. 12.b.
Carolus contra Francos. 169.b.
Carcombertus primus in Anglia idola deorum deſtruxit. 90.a.
Carolus imperator moritur. 106.b.
Carolomannus & Pipinus filius eius ducunt exercitum contra Hunoldum Ducem Aquitaniæ. 25.a.
Carolomannus à Monachis carceratur. 25.b.
Carolomannus factus Monachus. ibid.a.
Carolus rex exercitum in Bauariam mouet. 29.b.
Carolomannus ab apro vulneratus moritur. 46.a.
Caroli Magni perelegans deſcriptio. 8.b.
Caroli Magni natiuitas. 169.b.
Carolus tertius moritur. 47.b.
Caroli lamentatio propter obitum Rolandi. 11.a.
Caſiodorus Romæ claret. 18.a.
Carolus imperator obit. 35.a.
Carlous rex Galliæ in cuſtodia moritur. 53.b.
Cadualatrus rex Britanuum obit. 94.b.
Carolus cum exercitu in Britanniam. 36.b.
Carolus Magnus quales in aula aluerit. 5.a.
Carolus triduanum ieiunium cum exercitu paſſus eſt. 30.a.
Caroli regis pietas. 104 b.
Carolus ad ſanctum Iacobum in Hiſpaniam proficiſcitur. 8.a.
Caroli expeditio in Auaros. 30 a.
Caroli lætitia propter obitum fratris. 43.b.
Carolus Magnus Aigolandum accuſat quod terram ſuum fraudulenter auerterit. 4.b.
Caroli obitus. 169.b.
Campania & Lucania à Ludouico imperatore obſidentur. 41.b.
Carolus contra Saxones in Gothia. 69.b.
Carolo mortuo regna diſsipata. 47.b.
Cacanus prin. Auarorum venit ad Carolum. 32.b.
Carlomannus rex moritur. 27.a.
Caſiodorus ſenator, poſt Monachus. 79.a.
Carolus poſt coronationem Roma egreſſus. 32.a.
Caroli Magni robur. 8.b.
Carolus Magnus habuit noctu circa lectum ſuum 120. cuſtodes. 5.a.
Carolus Magnus quid annuatim pauperis dederit. 12.b.
Carolus pauperibus diligenter procurauit veſtimenta, potum, cibum, ſuppeditauit. 5.b.
Carolus, Caroli filius à Albunio trucidatur. 41.b.
Carolomannus peruenit in montem Caſinum. 25.a.
Caroli regis mors Turpino demonſtratur. 12.b.
Carthago capta. 87.b.
Carolus Magnus contra Aigolandum cum triginta quatuor millibus militum in Hiſpaniam proficiſcitur. 4.a.
Carolus Rex Francorum in cuſtodia obit. 115.b.
Carolus concionem conuocat indicans cur Romam venerit. 31.b.
Caſarea regis Perſarum coniunx baptizatur. 20.b.
Celeſtinus papa. 68 a.
Certamen nouem horarum. 205.b.
Celeſtinus papa officio diſcedit. 140.a.
Chriſtiani cum Paganis pugnauerunt, & factus eſt ventus vehemens 158.a
Chintilau regnat. 92.a.
Chriſtiani à Normannis victi. 112.a.
Childebertus moritur. 20.a.
Chilpericus regnat. 82.b.
Chriſtophorus papa. 114.a.
Chrunnus imperat. 106.a.
Chriſtianorum 30. millia à Sarracenis pro inſidias interfecti ſunt. 9.a.
Chriſtus patitur. 14.b.
Chryſoſtomi corpus Romam fertur. 70.a.
Chriſtus in Aegyptum deportatur. 14.b.
Chriſtiani in Turcos. 131.a.
Chriſtianus Epiſcopus Moguntinus obit. 164.a.
Chriſtiani perſecutionem patiuntur. 70.b.
Chintaſindus. 96. a.
Chriſti effigies à Iudæis perfoſſa, ſanguinem ſudauit. 101 b.
Chriſtiani cum paganis pugnauerunt. 158.a.
Ciſtertienſis ordo incipit. 131.a.
Ciuitas Turonenſis combuſta eſt cum principali eccleſia. 149.b.
Cyclus annorum. 126.b.
Cluniacenſis ordo incipit. 114.b.
Clodoueus conſortem regni interficit. 18.a.
Cloanir & Lupus Regis capitis damnantur. 107.a.
Claues ciuitatis Hieroſolymitanæ Carolo miſſæ. 31.b.
Clades hominum. 87.b.
Clodoueus cum Alemannis bello congreditur. 76.b.
Clodoueus Rex moritur. 77.b.
Cleri contumacia, & verba ſedicioſa. 203. a.
Cleb regnat. 83.a.
Clodoueus rex Francorum obit. 92.a.
Clodomeris Lotharii regis frater Sigiſmundum inuadit. 78.a.
Clodoueus regnat. 90.b.19.a
Clodius Thuringiam inuadit. 68.b.
Clodoueus filius Hilderici regnat. 75.b.
Cloanir ab imperatore deficit. 106.b.
Clodius regnat. 68 a.
Clodius Aug. regnat. 16.a.
Clades iuxta fluuium Aroadi. 20.a.
Claudius regnat. 15.a.
Claudius Abbas induit arma Martis. 24.b.
Conuentus quorũdam circa Toloſam de Sacramento altaris male ſentientium. 158.b.

Conuentus

Conuentus principum in Auguſta propter Henricum regem. 218.a.
Conſtantius interfectus. 21.a.
Conuentus Tiburiæ. 47.a.
Conuentus inductus à rege Henrico omnibus Epiſcopis Normanniæ & Britanniæ. 153.b.
Conſpiratio in Epiſcopum Colonienſem. 198.b.
Conſtantinus Imperator moritur. 104.b.
Conuentus in Oppenheim conſtituitur. 195.a.
Conſtantinus matrem ſuam imperio priuat. 104.a.
Conon papa. 94.a.
Conradus rex Imp. factus. 173.a.
Conſilium contra hæreticos. 22.a.
Coniunctio omnium planetarum. 159.b.
Conrado regi aliquot primores regni rebellare conantur. 114.b.
Conuentus principum in Vuirzburg. 194.a.
Cothelo dux obit. 124.b.
Conſtantius Conſtantini nepos regnat. 21.a.
Conuentus principum in Gerſtungo. 194.a.
Coruus miræ magnitudinis in ſomnio apparet peregrino. 200.a.
Conſtantinopolitani per quatuor Menſes terræmotum patiuntur. 70.a.
Conradus Imp. Italiam inuadit. 124.b.
Conſtantinus regnat. 92.b.
Comes de S. Aegidio pacificatur cum rege Angliæ & de Tholoſſa homagium faciunt. 153.b.
Conſpiratio Ducum, Comitum, Nobilium & ignobilium. 130 b.
Comes tertius Flandrenſis cum vxore ſua profectus eſt Hieruſalem. 144.b.
Concilium Romæ Anno incarnat. 1180. cui interfuit ciuis Piſanus, nomine Burgundio, vir doctm. 162.b.
Conſtantinopolis per triennium obſeſſa. 23.a.
Concilium Vuormatiæ. 128.a.
Conuentus principum Vuormatiæ. 214.b.
Comitatus Montenſis oppugnatur. 122.b.
Conuentus principum Sueuiæ & Saxoniæ in Triburia. 217.b.
Conſtantinus regnat. 90.a.
Conſtantius cum fratre regnat. 20 b.
Concilia quinq; habita ſub Carolo. 35.a.
Coniuratio filij & Epiſcopi Moguntinenſis in Ottonem regem. 55 b.
Coſdroes. 80.a.
Conradi regis multitudo innumerabilis. 140.b.
Comes Robertus de Baſeuilla aduerſus Vuilhelmum cognatum ſuum armis pugnat. 148.b.
Cometa apparet. 54.a.
Conradus Imp. in Hungariam cum exercitu proficiſcitur. 173.a.
Conſtantinus Imperator Romam ſpoliauit. 93.a.
Corbienſis abbatis laus. 179.b.
Conſtantinus cum exercitu naufragium paſſus. 102.a.
Chriſtianorum conflictus cum Saracenis. 137.b.
Conradus rex moriens Regem deſignat Henricum filium Ottonis. 115.a.
Conſpiratio in regem Henricum. 116.a.
Conſtantia regina Anglorum obit. 147.a.
Conuentus in Cariſiago. 169.b.
Conuentus generalis Aquis conſtituitur. 35.a.
Concilium regis Anglorũ apud Vuinceſtrum. 143.b.
Colonienſis Epiſcopi capella ſpoliatur. 199.a.
Conuentus principum in Forchem. 222.a.
Cono Dux. 123.a.
Comes Flandrenſis tertius obit & ſucceſſit ei filius Philippus. 150.a.
Colonienſis mercatores ad Epiſcopum ſe conferunt. 199 b.
Conradus imperator obit. 173.a.
Conradus armata manu Gerhardum inuadit. 52.b.
Concilium Romæ celebratur. 136 a.
Conſtantinus Imperator miſit exercitum in Italiam ad oppugnandam eccleſiam Dei. 91.a.
Conſtans quare Tyrannus appelletur. 66.b.
Conuentus principum Moguntiæ. 194.a.
Conſtantius regnauit. 16.b.
Conſtantinus Papa. 96.a.
Conuentus Aquiſgrani. 37.a.
Concilium Francofurdianum. 30.b.
Conuentus regalis Moguntiæ. 129.a.
Conſtans Conſtantij ex Monacho Cæſar factus. 66.b.
Conſtantinus Imperator excæcatus. 31.a.
Conradus rex Britanniæ Monachus factus. 169.b.
Conuentum magnum habuit Otto Imp. Vuehmare. 172.a.
Conuentus Epiſcoporum Italiæ. 201.a.
Conuentus Epiſcoporum, Abbatum et Baronum totius Normanniæ. 147.b.
Conanus Rodanenſis comes. 145.b.
Colonienſis Epiſcopus contra vrbem. 199.b.
Conciliorum Epiſcoporum, & principum in Baſilica ſancti Dionyſij. 12.a.
Cunanus Dux Britanniæ moritur. 152.b.
Conuentus prope Moguntiam in Morona. 195 a.
Colonienſis Epiſcopus Monachum induit. 187.b.
Concilium generale quod Alexander tertius Papa Romæ habuit. 159.b.
Conuentus principum in Corbienſi Monaſterio. 192.b.
Conſtantinus filius Conſtan. regnat. 94.a.
Conuentus principum & Epiſcoporum in Vlma. 216.b.
Concilium Remenſe. 141.a.
Concilium Metis habitum. 37.a.
Coſdroe patrem Hormiſdam occidit. 84.b.
Conuerſio Pauli. 14.b.
Conradus Vltraiectenſis Epiſcopus interfectus. 131.a.
Conradus rex obit. 53.a.
Colonienſis Epiſcopus quatuor equis nocte aufugit. 199.a.
Colonienſium Epiſcopatus Hildolpho Goſlarienſium canonico datur. 213.a.
Conradus Moguntini Archiepiſcopi Camerarius in Epiſcopum electus eſt. 213.b.

Coniuratio principum & Epiſcoporum Italiæ. 221.b.
Conuentus Epiſcoporum Normanniæ. 147.a.
Colomenſi Epiſcopo bellum indictum. 200.b.
Conſtantinus filius Conſtantij regnat. 20.b.
Conuentus principum in Auguſta. 220 a.
Copia armatorum in Saxoniam mittitur. 204.b.
Conradus Dux à rege deficit. 55.b.
Conuentus Aquiſgrani. 107.a.
Conradus regnat. 144.b.
Cornotum ciuitas combuſta & monaſterium beati Petri. 158.b.
Cœnobium in monte Thabor à Turcis funditus euerſum. 134.a.
Cœnobium Sancti Benedicti inuadunt Longobardi 20.a.
Cœnobia, Sigeberg, Salfelt, Graſcaf, à Annone Epiſcopo exſtructa ſunt. 210.b.
Crucis inuentio. 17.a.
Creſcentius decollatur. 172.b.
Cumani lacus munitiones ſolo aquantur. 57.b.
Cunipert regnat. 94.a.
Cuno capitur. 126.b.
Cuno cognatus regis Dux factus. 155 b.

D.

Dagobertus iram patris timens Pariſios fugit. 88.b.
Dagoberti in comitem Aquitaniæ facinus. 20.b.
Dagobertus Monarchiam totius Imperij obtinuit. 21.a.
Dagobertus moritur. 22.a.
Damaſcus per triduum obſeſſa. 141.a.
Dagoberti crudelitas in Bulgaros. 21.b.
Damaſcus capta. 87.a.
Damaſus papa adulterij accuſatur. 62.b.
Damaſus papa. 125.a.
Damaſus papa. 62.a.
Damaſus papa instituit rogatu Hieronymi in canendis Pſalmis addere, Gloria Patri, &c. 52.a.
Danus rex inuadit Saxoniam. 193.b.
Dani ſuperantur. 16.a.
Dando papa. 115.a.
Decius regnat. 16.a.
Demetricus rex Ruzenuorum. 201 b.
Dæmon ſacrificanti coram altari apparet. 12.a.
Dens Gygantis inuentus. 66.b.
Deſiderius Epiſcopus lapidibus obruitur. 86.b.
Deſyderius regnat. 100.b.
Deusdedit Papa Romanus. 87.a.
Didericus Epiſcopus Vuerdunenſis à comite Adelberto circa Caleuam capitur. 219.b.
Didimus Alexandrinus à quinto ætatis anno cæcus inſignis Philoſophus. 62.a.
Dinsburg obſeſſum. 46.a.
Dietuuinus Leodrenſis Epiſcopus obit. 206.b.
Dies accipiendi obſides & colloquendi cum rege Henrico conſtituitur. 193.b.
Diocletianus cum Maximiano & Conſtantio & Galerio. 16.b.
Differentia in confligendo inter Hungaros & Britones. 48.b.
Diſſenſio in regno Henrici regis. 129 b.
Diſſenſio inter ducem Polonorum & Bohemorum. 187.b.
Diſſenſio inter papam & Francorum regem Ludouicum. 139.b.
Diſcordia inter regnum & Sacerdotium. 148.a.
Diſputatio de Deo & idolis 119.a.
Diſputatio Rolandi, & Ferracuti de paſſione & reſurrectione. 7.a.
Diſcordia inter Regem Philippum Francorum, & Philippum comitem Flandrenſem. 164.b.
Diſputatio Rolandi & Ferracuti De humanitate Dei. 7.a.
Diſputatio Caroli & Aigolandi de Deo & Mahumet. 5.a.
Diuiſio regni Ludouici Imp. 44.a.
Durandus Leodicenſium Epiſcopus. 123.a.
Domitianus regnat. 15.a.
Domeſticæ aues omnes factæ ſunt Syluaticæ. 129 b.
Dona à rege Perſarum miſſa Carolo. 33.a.
Druguntum caſtrum à Henrico iuniori & duobus comitibus obſeſſum eſt. 154.a.
Donatus Epiri Epiſcopus. 64.b.
Drogo Epiſcopus Metenſium. 107.a.

E.

Ealtbaldus Anglos ad idolatriam conuertit. 87.b.
Eberhardus & Giſelbertus occiduntur. 171.b.
Ebroinus Theodoricum inuadit. 93.b.
Ebrietas mater iurgiorum. 195.a.
Ebuboher. 89.a.
Eberhardus Saxo capitur. 45.a.
Eberhardus Dux ex carcere liberatur. 54.a.
Eberhardus dux à Vualtgario Friſone interficitur. 51.b.
Ebroinus interfectus. 94.b.
Eberhardus comes obit. 58.a.
Eclipſis Lunæ. 141.b.
Eccleſiæ quas Carolus Magnus conſtruxit. 2.b.
Ecclipſis Solis & Lunæ. 44.a.
Eccleſia Sancti Quintini Cœnobium Monachorum facta. 118.b.
Eccleſia in honorem beati Iacobi ædificata eſt. 202 a.
Ecclipſis Solis & Lunæ. 35.a.
Ecclipſis ſolis. 162.b.
Ecclipſis Solis. 21.b.
Eccleſia Baiocenſis combuſta eſt. 147.a.
Edgid Ottonis vxor obit. 55.a.
Edilrudis regina Anglorum tribus nupta viris vir-

gopor-

go permanſit. 93.b.
Edeſſa ciuitas Meſopotamiæ. 140.a.
Edrtab regnat. 94.a.
Egen cæcatus. 195 b.
Egfridus regnat. 92.b.
Egidora fluuius. 33.b.
Eldepatus regnat. 79.b.
Eleemoſinam mortui retinens punitur. 2.b.
Eleemoſinas pauperibus non eſſe denegandas. 86.a.
Elephas cuius nomen erat Ambulater Carolo à rege Perſico mittitur. 32.a.
Elenem ciuitas. 205 a.
Eldmandus Epiſcopus obit. 130.a.
Elsſans mortuum excitauit. 73.a.
Elutterius Epiſcopus. 80.a.
Eliſſa filia Caroli Mediolani baptizata. 28.b.
Elmiſius & Roſemunda Regina veneno perierunt. 19.a.
Enumeratio eorum qui pro rege Henrico, fidem interpoſuerunt. 220.b.
Engiltruda vxoris comitis Buſonis hiſtoria. 37.b.
Enumeratio quorundam Principum & Epiſcoporum, qui ab exilio reuocantur. 215.b.
Euricus rex Gallias occupare cœpit. 73.b.
Epiſcopi pacis cauſa ad Saxones mittuntur. 197.a.
Epiſcopus Moguntinus, & Epiſcop. Argentoratenſis ab Ottone rege clam aufugiunt. 54.b.
Epiſcopus Vuirtzburgenſis de Eccleſia pellitur. 52.a.
Epiſcopus de Trigel interfectus. 158.b.
Epiſcopi Hieroſolymam pergunt. 180.a.b.
Epiſcopus Babenbergenſis anathemate abſoluitur. 203.a.
Epiſcopus Citicenſis à Henrico rege mittitur ad Principes, vt cauſam pro ſe dicat. 221.a.
Epiſcopi Romam profecti moriuntur exules. 37.b.
Epiſcopi pacis cauſa miſſi honorifice excipiuntur. 197.a.
Epiſcopi à papa in cellas concluduntur. 220.a.
Erarо futura prædicantur. 80.a.
Erarius. 80.a.
Ermiuigildus à patre Leunigildo Rege exilio damnatur. 84.b.
Euuerhardus Metrophelita obit. 48.a.
Eudoxia vxor Arcadij Imperatoris. 65.b.
Eudonis tota terra ab Henrico Rege vaſtata & combuſta eſt. 150.b.
Euades imperat. 75.a.
Eugenius papa. 34 a.
Expeditio in Regem Danorum. 34.a.
Exercitus inauditus. 203.b.

F.

Fames & maxima mortalitas. 122.a.
Falconius Rex Scotiæ moritur cui ſucceſſit Vuilhelmus frater. 149 a.
Falconius Scotiæ Rex Henrico filio Regis Anglorum Homagium facit. 148.b.
Farra caſtrum. 138.b.
Faſtradanam Carolus ſibi coniungat. 29.a.
Fames grauiſſima. 55.a.
Fanuel. 143.a.
Faſtradana Regina obit. 30.b.
Feliciana hæreſis condemnata. 104.a.
Ferracuti & Rolandi diſputatio de trinitate. 6.b.
Ferracuti Gigantis deſcriptio. 6.a.
Feliciana Hæreſis condemnata. 30.b.
Ferracutus Gigas à Rolando interfectus. 7.b.
Ferracuti & Rolandi decertatio. 6.b.
Fœmina ingentis magnitudinis. 66.a.
Felix & Bonifacius Romanam regunt Eccleſiam. 18.a
Felix papa. 75.a.
Feliciana Hæreſis damnatur. 180.a
Figmentum literarum papalium. 26.a.
Filius mercatoris propter ſeditionem cæcatur. 200.a.
Flauius Racinſundus. 96.a.
Flauius Rex Theodelindam Garibaldi ducis Bauariorum filiam ducit. 19.b.
Flaui Longobardarum reges dicti. ibid.a.
Fortunatus Poëta. 18.b.
Fridericus Imp. cum exercitu ſubuenit Chriſtianis in Tyro. 165.a.
Friderici Imperatoris Romanorum filius ordinatur in regem Germaniæ. 164.b.
Francorum bellum in Saxones. 25.a.
Fridericus rex Alamannorum à Papa Adriano ſuſceptus eſt. 143.b.
Franco ſcolaſticus Leodicenſium. 125.a.
Fridericus Epiſcopus Moguntinus Briſacum ſe recipit. 55.b.
Fridericus Imperator Alamannorum, cum vxore, liberis, & magno exercitu profectus eſt in Italiam. 156.a.
Fridiſlariens bellum. 52.b.
Franco Epiſcopus Leodienſis. 114.a.
Franci ab Hungaris victi. 53.a.
Francorum principes ab Ottone deficiunt. 50.a.
Fridiſlarienſis baſilica protegunt. 27.b.
Francorum Imperium diuiditur. 35.b.
Francia vocabulum quod ſignificet. 12.b.
Francus quid ſit. ibid.b.
Francia diuiditur. 18.b.
Francorum & Saxonum bellum. 28.a.
Fulco Romanorum Archiepiſcopus interfectus. 113.b.
Fuſcanenſis Eccleſia combuſta. 151.b.
Fuldenſis abbas obmuteſcit. 204.b.
Furca contra Carolum rebellare incipit. 6.a.
Fuldenſes tres Monachi authores ſeditionis in carcerem precipiuntur. 178.b.
Fulco. 138 a.

Fuldenſium monachorum è Monaſterio eruptio. 178.b.

G.

GAuzbertus decollatur. 36.a.
Gaurarantes fœdus cum Romanis initum diſſoluit. 70 a.
Gauſridi Ducis Britanniæ laus. 159.a.
Gauſridus Dux Britanniæ filius regis Henrici vxorem repudiauit. 161.b.
Galli ſibi proprium regem eligunt. 47.b.
Gannalon per inſidias ſuas facit, quo minus Carolus Rolando ſubſidio venit. 13.a.
Gannalon inſidias Carolo Magno & Chriſtianis ſtruxit. 9.a.
Gauſridus Filius regis Anglorum Rhedomis redijt. 151.b.
Gannalon quatuor equis diſcerptus eſt. 11.b.
Gangericus Epiſcopus. 85.a.
Gallia à Nortmannis infeſtatur. 108.a.
Gadenenſum à Carolo obſeſſum. 42.b.
Gelaſius papa. 94.b.
Geliſmeus Vuandalorum rex capitur. 18.a.
Genus humanum trinariam diuiſum. 124.a.
Gebhardus Papa, qui poſtea Victor dictus. 174.b.
Gelaſius Papa. 65.b.
Gerardus Dux Moſellanorum moritur. 127.a.
Gelu magnum. 124.a.
Gerardus Dux Baioriæ interfectus. 105.a.
Geronis Comitis filiorum inopia & hiſtoria. 213.b.
Gildebertus fratrem Lotharium oppugnat. 80.b.
Gila Hugi ſoror Godefrido Normannorum regi elocata. 112.a.
Giſſa Godefridi vxor. 46.b.
Girid occiſus. 99.b.
Giſo & Albertus cum quatuor filijs occiduntur. 195.b.
Girardus, cognomento puella Caſtrenſis Epiſcopus. 165.a.
Girardus Epiſcopus obit. 164.a.
Giſfridus comes Andegauorum moritur. 142.a.
Gimaldus rex mortuus. 21.b.
Giſſebertus Degant obit. 144 a.
Gigas 40. fortium fortitudinem poßidens rebellat Carolo Magno. 6.a.
Golbodus. 123.a
Godefridus rex Danorum interemptus. 34.a.
Godefridus Rex Normanorum. 29.a.
Godefridus publice verberatus. 174.a.
Gozzilinus Epiſcopus Pariſienſis moritur. 47.a.
Godefridus interficitur. 46.b.
Gozzelonis Ducis laus. 208.b.
Gontanis obit. 85.b.
Gozzelo Dux populi animos lenire conatur. 209.a.
Goſlaria conuentus principum celebrant. 197.b.
Gozilo Dux Lotharingorum interfectus. 217.a
Godefridus Dux Lotharienſium moritur. 132.a.
Godefridus rex Anglorum obit. 126.b.
Goſlarienſium pecora abacta. 195.a.
Gordianus. 16.a.
Godebertus & Bertarit. 92.a.
Gripho in Saxoniam fugit. 25.b.
Græcorum regni finis. 168.b.
Gregorius Papa electus. 19.b.
Gregorius Papa ab Imperatore Henrico diſſentit. 127.b.
Germani ad fidem verſi. 23.a.
Gregorij Papæ pietas. 97.b.
Gripho occiſus. 26.a.
Græci à rege Guilhelmo Siciliæ ſuperati ſunt. 143.b.
Gregorius Papa Anno 1074. regnauit Eccleſiam. 127.b.
Guido imperator moritur. 50.b.
Guido Epiſcopus Belnacenſis. 127.a.
Gundericus à Dæmone corripitur. 68.a.
Gunthamundus regnat. 75.b.

H.

HAbdimelech. 94.b.
Habdalas Imperat. 100.b.
Habdalas obit. 103.a.
Hannimilinus frater regis Henrici. 148.b.
Hotto Epiſcopus Moguntinus obit. 172.a.
Haßia & Thuringia flumine diſtinguuntur. 196.a.
Hatlo Epiſcopus Moguntinus à Conrado rege ſollicitatur. 117.a.
Hatto Monachus Augienſis fit Epiſcopus Moguntinenſis. 117.b.
Habdalas Imperator. 106.b.
Hartesburg diruitur & funditus deletur. 198.a.
Harnac filius Attilæ Ardarico Regi Gepidarum bellum indicit. 72.b.
Harunich Nordanimborum in Angliam mille nauibus proceßit. 126.b.
Halberſtatenſis Epiſcopus rebellionis Saxonicæ autor. 215.a.
Hartesburgi diruti rumor ad principem defertur. 198.a.
Hartiburgenſis pax improbatur. 197.a.
Haldiſon rex Galliæ 31.a.
Halbeſtatenſis Epiſcopi hiſtoria. 215.a.
Halberſtatenſis Epiſcopus Laicum habitũ aſſumit. 215.b.
Haſta Chriſtianorum virent iuxta vrbem Sanctonicam. 3.b.
Henricus rex Aquiſgranum proficiſcitur. 188.b.
Henricus rex pacem cum comite Hugone Bigoth iniuit. 155.b.
Henricus imperator Sueuiam prouagatus Caſtella multa fregit. 128.a.
Henricus rex Foroiulianorum. 30.b.
Henricus imp. quo die natus eodem terræ datur. 175.a.
Herodes perijt anno incarnationis Domini ſexto. 14.b.

Helius Pertinax regnat. 15.b.
Herodes & coniuges & liberos interficit. 14.b.
Herſfeldenſes villæ ſpoliantur. 196.b.
Henricus dux apud Liburnam à ciuibus opprimitur. 31.b.
Heribertus Archiepiſcopus Colonienſis moritur. 123.a.
Henricus ſecundus rex Anglorum obit. 165.b.
Henricus imp. Saxonibus bellum intulit, & regem ipſorum cum multis interficit. 128.b.
Hemmingus Danorum Rex moritur. 34 b.
Henricus rex victualia ſeruorum Eccleſiæ conuertit in ſtipendia militum. 217.b.
Henrici regis perfidia. 218.a.
Heresburg reædificatur. 25.a.
Henricus rex Saxoniam cum quibuſdam familiaribus ducibus per arma inuadit. 192.a.
Henricus rex ſenior mittit exercitum in Britanniam, & obſidet turrem Redouenſem. 183.a.
Henricus rex profectus in Britanniam. 1504.
Henricus rex ad capiendum Rudolphum Fulgerium venit, ſed ipſe fuga elapſus eſt. 154.b.
Henrici regis fuga. 191.b.
Henricus tertius filius Henrici regis Anglorum. 163.b.
Herbertus Epiſcopus Abrincenſis obit. 147.a.
Heimenburg obſeſſum. 193.a.
Henricus rex genere propinquos à ſe auertit. 219.a.
Henricus Dux Brauorum prauum conſilium init contra Ottonem Imperatorem. 172.a.
Henricus rex fecit modelina & piſcatores Andegauis. 151.b.
Henricus filius regis Anglorum fecit homagium regi Francorum ſocero ſuo. 151.a.
Henricus rex Angliæ obit. 139.a.
Henricus rex ſenior moriens mandauit inueſtigari terras quas rex Henricus auus eius poſſidebat. 153.a.
Henricus filius Imp. regnat. 124.b.
Henricus Rex accipit caſtra Rodulphi de Dolis tanquam ſuum feudum. 157.b.
Henrico regi voluerunt rebellare Pictaui, Aquitani, & alij cum plures. 150.b.
Henricus rex profectus Vuaſcemam. 151.a.
Heraclius Aug. regnat. 20 b.
Henricus eligitur. 53 b.
Henricus Rex Angliæ & rex Franciæ in Vilcaſino de pace conuenerunt. 149.b.
Henricus rex aſſumptis filijs ſuis & congregatis Baronibus ſuis cum rege Francorum loquutus eſt de pace. 151.b.
Henricus imperator obit: 137.a.
Henrico duce quis adfuerit in electione regali. 143.a.
Henricus rex Anglorum ſenior & Gaufridus Dux Britannorum profecti ſunt in Normanniam ca- 157.b.
Henricus rex Comitis Mellenti munitiones in Normania cepit. 147.b.
Henrico regi Anglorum natus eſt tertius filius. 143.a
Henricus Auguſtenſis Epiſcopus obit. 179 b.
Henricus Imperatoris filius conſecratus in regem 174 b.
Heriſpoſius Rex Britannorum à ſuis interficitur. 39.b.
Henricus rex natalem Domini Biſaucij celebrat. 219.a.
Henricus rex iunior iratus à patre diſcedit, quia Anſculpum à famulatu ſuo amouerat. 154.a.
Henricus rex ſenior profectus in Normanniam 163 a.
Henrici regis impietas. 216.a.
Henricus rex principum Germaniæ animos ſollicitat, ne à ſe deficiant. 192 b.
Henricus imperator caruit libris. 122.a.
Henricus Rex & comes Bellenſis Theobaldus reconciliati ſunt. 145.b.
Henricus Imperator in Italiam ducit exercitum 175.a.
Henricus per inſidias occubuit. 47.a.
Herinmingardis Regina coniunx Lotharij imperatoris moritur. 35.b.
Henrico regi tres Duces auxilium denegauerunt. 208.b.
Henrici regis educatio & imperij gubernatio apud Epiſcopum. 179.a.
Henricus rex caſtrum Felgerarinum cepit. 149.b.
Henricus rex in Bohemiam duxit exercitum. 173.a.
Hæreſis Acephalorum abdicatur. 169.a.
Heribertus Colonienſis Archiepiſcopus obit. 173.n.
Henricus rex Anglorum locutus eſt cum Ludouico rege Francorum. 151.a.
Henricus filius Regis Henrici Angliæ coronatus. 151.b.
Henricus Henrici imperatoris filius ab Epiſcopo Colonienſi rapitur in inſula Sintberti. 177.a.
Henricus Imperator caſtrum Lauanismum inuadit. 122. a.
Henricus rex ab ipſa pueritia impius. 217.b.
Henricus rex venit ad pontem Viſonis. 152.b.
Henricus imp. & Robertus rex Francorum de ſtatu Eccleſiæ tractaturi apud Euaſum conuenerunt. 123 a.
Henricus rex ſecundus. 143.a.
Henricus rex montes Turingiæ & Saxoniæ caſtris munit. 189.a.
Henricus rex iunior cum vxore ſua Alienora venit ex Anglia: 153.b.
Henricus rex Bertoldo Carnotenſium Duci Ducatum auffert. 189.a.
Henricus rex Moguntiæ Synodum indixit, ſed pauci venerunt. 214.b.
Henrici Epiſcopus Vintonenſis obitus, & eius laus. 153.a.
Henricus rex Saxonicum bellum machinatur. 192.a.
Henricus rex armis non verbis pugnaturus contra Rudolphum. 194.b.
Henricus Imp. ſibi aſſociauit Matildam filiam Regis Anglorum. 134.b.

Henricus

Henricus Rex Anglorum & Raymundus comes Barcinorum amicitiæ fœdus inierunt. 145.b
Henricus rex omnes principes Goſlariam conuocat. 212.a
Henricus rex in Boemiā proficiſcitur, & per occulta Saxoniam inuadit. 217.b.
Henricus rex excommunicatur. 217.b.
Henrico regi in Italia nullus regalis honor exhibetur. 221.b.
Henricus rex à Baronibus Britanniæ ſacramento fidem roborari cupit. 154.b.
Henricus Rex repudiat filiam Ruſſorum Regis. 173.b
Henricus rex priuatam vitam agit. 218.b
Henricus rex à Papa Hildebrando Romam ad Synodum vocatur. 12.a.
Henricus rex Angliæ cum filijs pacificatur. 155.a.
Henricus rex locutus cum rege Francorum apud Ettam de coniugio contrahendo. 145.a
Henricus rex Angliæ, & Ludouicus Rex Franciæ pacem inierunt. 147.a.
Habdalan regnat. 94.a.
Henricus Eſſeſſa ex milite Monachus fit. 148.b.
Henricus Rex iunior natiuitatem celebrauit ad Bur iuxta Baioc. 153.b.
Henrici filij regis Anglorum mors. 167.b.
Henricus rex ab excommunicatione liberatur, ſed condicionaliter. 201.b.
Henricus rex Saxoniæ principes ad bellum ſollicitat. 220.b.
Henricus Dux Normannorum in Angliam proficiſcitur. 143.a.
Henricus rex egit cum rege Francorum de pace & ſeruitio Dei. 157.b.
Henricus rex capit caſtrum Rudolphi de Dolis. 151.
Henricus Dux obit. 55.a.
Heraclionas filius Heraclij regnat. 20.b.
Hegebertus frater Dagoberti moritur cum filio. 21.b.
Henrici regis auſteritas. 208.b.
Herculanus Epiſcopus martyrizatur. 81.a.
Henrico regi obſides dantur à Rege Vngariæ. 201.a.
Henricus rex electus ſuis militibus confidit. 204.b.
Henrico Imperatore moriente Cometes apparuit. 132.b.
Henricus Palatinus comes Lutbariorum vxorem ſuam interficit. 177.a.
Henricus Dux cum coniuratoribus caſtigatur. 54.b
Henricus comes Trecen. obit & ſuccedit ei Henricus filius eius. 161.b.
Henricus Rex Sclauis tributum impoſuit. 115.b.
Henrici regis liberalitas in pauperes. 150.a.
Henricus rex quales habuerit conſiliarios, & quibus vſus ſit hominibus. 216.a.
Heroldus Archiepiſcopus cacatur. 205.a.
Henricus rex veretur ſe ſupplicatione vinci non armis. 205.a.
Henricus rex apoſtolicæ ſedis legatis obuiam procedit. 200.a.
Henricus rex argento & auro à Rege Ruzenorum donatur. 206.b.
Hermandus Tyrannus. 130.a.
Helena Conſtantij concubina. 17.a.
Henricus rex Marchiā Miſnenſem oppugnat. 216.b.
Hilarius Papa Romæ claret. 73.a
Hildegardis Regina moritur. 29.a
Hilpericus Rex Francorum dolo coniugis ſuæ interficitur. 120.a.
Hildegardis Caroli vxor. 28.b.
Hildebrādus Papa ſeu Gregorius ſeptimus moritur. 129.a.
Hildolphus comes ſancti Egidij obit. 141.a.
Hieruſalem à Sarracenis capta. 89.b.
Hildebrandus Papa à Romanis Papatu abdicatur. 121.a.
Hieronymus Pſalterium correxit. 62.a.
Hirene imperatrix Auguſta ad Carolum imp. legatos miſit. 31.a.
Hilpericus Arithmeticā ſcripſit. 122.a.
Hildebertus regnat. 95.b.
Hiſpani & Franci in paſchate celebrando diſſentiunt. 82.a.
Hildebrandus Papa pontificatu exuitur. 212.b.
Hiſtoria memorabilis. 132.a.
Hieruſalem capta. 132.a.
Hilderius. 99.a.
Hilpericus vxorem in lecto ſtrangulat. 18.b.
Hildesheimenſis epiſcopus pacis cauſa ad regem Henricum mittitur. 207.b.
Hildericus. 92.b.
Hirene imperatrix. 103.b.
Hiſtoria cuiuſdam Hieroſolymis venientis. 121.b.
Hilperici filij. 18.b.
Hieronymus laboribus maceratus. 67.a.
Honorius regnat. 66.a.
Hormiſda Papa. 77.a.
Hormiſda regnat. 83.a.
Honorij regis tyrannis. 75.b.
Hoſpitius. 84.a.
Horiſmatus regnat 63.b.
Honorij Regis VVandalorum ſæuitia. 75.a.
Honoris. 66.a.
Hothmen regnat. 90.b.
Horologium miro artificio fabricatum. 33.a.
Hugo de Gornatio à Ioanne Rege Anglorum deficit. 167.a.
Huni cum Francis bellant. 85.b.
Hummundus regnat. 63.a.
Hungari totam Alemaniam deuaſtauerunt. 115.a.
Hungari à Saxonibus cæſi. 116.b.
Hungari in Alſatiam. 53.a.
Hugo Dux & Abbas obit. 112.a.
Hugo epiſcopus obit. 138.b.
Hungari ab Alemannis cæſi. 53.a.
Hungari tres regiones vaſtauerunt. 33.b.
Hugo Rotomagenſis Archiepiſcopus moritur, eiuſdem laus. 148.c.

Hugo

Hugo Canonicus Pariſienſis libellum ſcripſit de Sacramento. 139.b.
Hungari Galliam deuaſtant. 54.a.
Hugo Bigot Comes moritur, & ſucceſſit ei filius eius Rogerius. 157.a.
Hungariorum ſæuitia in Galliam. 56 a
Hungariorum reguli tres capti. 118.a.
Hugo regnat. 120.b.
Hungari ſeptuaginta ciuitates deuaſtant. 71.a.
Huzmannus Epiſcopus decollatur. 207.a.
Hugoni oculi eruuntur. 46 a.
Hugo rebellat Imperatori. 46.a.
Hungari ad fidem Chriſtianam conuertuntur. 122.b
Hungari in Pannoniam veniunt. 48.b.
Hugo cognomine Blācus Cardinalis Romanus. 212.b
Hungari in Alemanniam. 53.a.
Hunfredus de Bohim obit. 162.b.
Hundeus rex Normanorum baptizatur. 113 a.
Hungari à Scbythia egreſſi. 48.a.
Hybernia gens depopulatur. 94.a.
Hieronymus ſacræ ſcripturæ interpres. 17.a.
Hyems maxima. 159.a.
Hiſcens imperat Saracenis. 99.b.
Hyberna inſula ad Chriſtum conuertitur. 68.b.
Hyems acerrima in qua pauperes pro nimio frigore defecerunt. 130.b.

I.

Iacobus Apoſtolus Carolo Magno apparet, & eum ad liberandum Galliam hortatur, folio 1.b.
Iacobus frater domini lapidatur. 15.a.
Iacobus inter Apoſtolos poſt beatum Petrum præcipuus, & primo martyrio coronatus eſt. 8.a.
Iacobus Apoſtolus decollatur. 15.a.
Iacobus omnes Hiſpaniæ Galliciæ principes obtemperantes eſſe debent. 8.a.
Ibba comes contra Francos mittitur. 77.b.
Idolorum templa deſtruuntur. 64.a.
Ieiunium ab epiſcopis hominibus inſtituitur. 124.a.
Ignea acies viſa in cœlo cecidit. 102.a.
Ignis de cœlo cecidit. 91.a.
Ignis è Rheno. 172.b.
Imperium occidentale deuaſtatur. 71.b.
Imagines ſanctorum combuſtæ. 23.a.
Ingreſſus Principis Vuormatiam. 194.b.
Ingerrannus de Humeto filius Richardi obit, eum ſucceſſit filius eius. 160.b.
Ingelheim prope Moguntiam in Francia. 57.b.
Inguinaria peſtis. 19.b.
Infantibus biceps natus. 135.a.
Innocentius Papa capitur à Regero Siciliæ rege. 139.b.
Innocentius Papa præſidet Eccleſiæ. 65 a.
Ioannis Baptiſtæ caput Conſtantinopolim transfertur. 64.a.
Ioannes Chryſoſtomus epiſcopatu abdicatur & in exilium relegatur. 65.b.
Ioannes pſeudo Papa. 172.b.
Iocius Archiepiſcopus Turonorum pacificatus cum rege Anglorum. 150.a.
Ioannes Papa fœmina. 179.a.
Ioannes Papa Synodum conuocat. 118.b.
Ioannis Baptiſtæ oſſa cremantur. 64.a.
Ioannes comes Anceſis moritur & ſucceſſit ei filius eius Henricus. 152.a.
Ioannes Rex Anglorum pacem facit cum Philippo rege Francorum. 166.b
Iordanus Torſon obit, & ſucceſſit ei filius Rudolphus. 158.a.
Ioannes Papa à militibus captus. 116.a.
Ioannes Oxenefordiæ decanus Salesbergenſis factus eſt Epiſcopus Noruuicenſis. 156.b.
Ioas filius Belæ. 179.a.
Ioannes Papa. 94.a.
Ioannes Papa à Theodorico capitur atq; in carcere moritur. 18.a.
Ioas rex Vngariæ hoſti alimenta ſubripit. 201 a.
Ioannes Chryſoſtomus floret. 64.b.
Ioannes Apoſtoli paſſio. 15 b.
Ioannes rex Anglorum vxorem propter generis vicinitatem repudiat. 166.b.
Ioannes Papa. 96.a.
Ioannes capite ab Herodianis in carcere truncatur. 14.b.
Iohannes Euangeliſta in orientale parte, Iacobus frater eius in occidentali Verbum Dei annunciauit. 8.a.
Ioannes profugus Pontificatum iterum occupat. 57.b.
Ioannes Morinorum Epiſcopus obit. 138.a.
Ioanna Alienora Regina Angliæ filia naſcitur Andegaui. 149.a.
Ioannes Cartonenſis Epiſcopus obit. 163.b.
Itacbius & Vrſatius accuſatores Priſcilliani 63.a.
Italia bellū fama & peſtilentia conſumpta. 83.a.
Iuſtinianus regno priuatur atque in exilium mittitur. 22.a.
Iuſtinus iunior imperat. 82.b.
Iuſtinianus regno priuatur. 95.a.
Iuſtinianus iunior regnat. 18 a.
Iuſtinianus naribus detruncatur. 22.b.
Iulianus regnat. 17.a.
Iuſtinianus minor regnat. 22.a.
Ino fit Epiſcopus. 130.a.
Iulia bona. 147.b.
Iudæi Roma expelluntur. 15.a.
Iuſtinianus ſecundus regnat. 22.b.

K.

Kabates regnat. 78.b.

L.

Lambertus Epiſcopus Attrebatenſis moritur. 134.b.

Lambertus Epiſcopus occiditur. 22.b.
Laruatorum cum Carolo bellum. 7.b.
Landebellinus Confeſſor Chriſti. 91.a.
Lancea Chriſti. 116.a.
Lanfrancus Epiſcopus. 131.a.
Lapideus mons. 214.a.
Lampertus filius Guidonis moritur. 51.a.
Leo Papa obit ad cuius ſepulchrum multa miracula facta ſunt. 126.a.
Leander Epiſcopus Herminigildum Regem ad Chriſtianam fidem conuertit. 19.b.
Legati Romam ablegati ſunt. 198.a.
Letzo Dux Sclauorum occiditur. 32.b.
Leo & Tiberius occiduntur. 22.b.
Leodegarius captus. 93.b.
Leo imperat. 106.b.
Leodienſi Epiſcopo regina ſeruanda datur. 204.b.
Leo Papa lingua truncatur. 180.a.
Legati à Papa ad Henricum regem miſſi ſunt. 153.b.
Legati Imperatoris Alemannorũ ad Henricum Angliæ regem veniunt. 149.a.
Lemouicina regio diruitur. 101.a.
Leodium quibus plagis attritum. 134.b.
Leuuigildus cum fratre regnat. 83.a.
Leo Papa obit. 58.a.
Leo Papa. 69.b.
Lidulphus filius Ottonis moritur. 118.a.
Lypparis Inſula deuaſtatur. 108.a.
Licius Poeta. 64.a.
Liutprandus regnat. 96.b.
Liuthperth Rex Longobardorũ patri ſuccedit. 95.b.
Lindkardis coniunx obit. 31.b.
Lotharius moritur. 40.b.
Longobardi in montem Caſſinum irruunt, & omnia quæ in monaſterio ſancti Benedicti erant diripiunt. 85.b.
Leo Papa captus vna cum ſuis. 125.a.
Lotharius cum fratribus ſuis regnat. 77.b.
Lotharius infans adhuc regnat. 84.b.
Longobardi Rugilam regionem inuadunt. 75.a.
Longobardi ab Imperatore deficiunt. 58.a.
Lotharius ab Adriano Papa damnatur. 171.a.
Locuſtæ Galliam deuaſtant. 42.a.
Lotharius reconciliatur vxori Thietbergæ. 37.b.
Locuſtarum ordo militaris. 42.a.
Lotharius Romam proficiſcitur. 40.a.
Lotharij mortui regnum diuiditur. 41.a.
Lotharius Euchariſtiæ ſumptione probat ſuam innocentiam. 40.b.
Lotharius Thietbergam vxorem repudiat. 36.b.
Lotharingia vnde nomen ſumpſerit. 35.b.
Longobardi inuadunt vrbes Italiæ. 19.a.
Lotharius cum ſorore regnat. 117.b.
Lotharius Rex Francorum Lotharingiam inuadit. 120.a.
Lotharius nomine in Italia actu Berengarius regnat. 117.b.
Lotharius Monachalem vitam ingreditur. 180.b.
Lotharij exercitus quibus morbis affectus ſit. 39.b.
Longobardi oppugnauerunt exercitum Friderici Imperatoris Alemannorum. 156.b.
Loradis Rex Halapriæ obit, & ſuccedit ei filius ſuus. 156.a.
Lupus Vaſconum Dux. 27.a.
Ludouicus Imperator Italiæ Rex ex hac vita diſcedit. 42.b.
Luitolphus moritur in Italia. 171.b.
Ludouicus Balbus moritur. 44.a.
Ludouicus Imperator priuatur imperio. 35.b.
Ludouicus Rex decedit. 43.b.
Lupus homines deuorauit. 141.a.
Ludouicus filius Caroli coronatur. 35.a.
Ludouicus exercitũ contra Carolum Imperatorem ducit. 44.a.
Ludouicus Rex Francorum vxorem ſuam repudiat. 142.a.
Lupus à Carolo Magno captus. 102.a.
Ludouici obitus. 171.a.
Ludouicus Imperator moritur. 35.b.
Ludouicus regnat. 133.b.
Ludouicus Rex obit. 45.b.
Ludouici regis laus. 40.a.
Luitbaldus Dux occiſus. 53.a.
Ludouicus Romam venit ibique conuentum celebrat. 42.a.
Lugdunum captum. 117.b.
Lutherius Imperator obit. 139.a.
Ludouicus Balbus. 111.b.
Lotharius Rex caſu coſtas fregit duas. 41.b.
Ludouicus Rex Francorum obſedit caſtrum Vuernolium. 154.a.
Ludouicus Rex Francorum naues Græcorum incurrit. 141.b.
Ludouicus Rex Germaniæ obit. 114.b.
Ludouicus frater Carolomanni moritur. 45.b.
Ludouicus filius Caroli Hiſpaniam ingreſſus. 33.b.
Ludouicus Balbus Rex Francorum obit. 111.b.
Ludolphus Ottonis filius obit, & Moguntiæ ſepelitur. 56.a.
Luppus Rex Valentiæ. 148.a.
Lucius Papa Romanus decedit. 165.a.
Ludouicus Imperator à filijs depoſitus. 180.b.
Ludouicus Rex Franciæ & Henricus Rex Angliæ de pace agunt. 158.b.
Ludouicus Imperator Britanniam vaſtat. 180.b.
Luitberga vxor Thaſſilonis. 30.a.
Ludolphus filius Ottonis contra patrem bellum gerit. 117.b.
Ludouicus Rex à ſuis regno expellitur. 55.a.
Ludouicus Rex Francorum Pariſiis conuocat omnes Barones. 155.b.
Ludouicus Rex Franciæ, & Henricus Rex Angliæ conuenerunt, collocuturi de pace. 158.b.
Ludouici Imperatoris obitus. 180.b.
Ludouicus Rex Francorum obit, & ſuccedit filius eius Philippus. 161.a.
Ludmardus Epiſcopus Vercellenſis ab Hungaris trucidatur. 25.a.

Marec

M.

MAros Rex in poteſtate habuit totam Affricam, & Sarracenos qui ſunt in Hiſpania. 159.b.
Mauri ciuitatem in die Paſche depredantur. 33.b.
Marcus Aurelius. 16.a.
Mauritius Imperator cum filijs duobus à Phoca occiditur. 20.a.
Mauricius Aug. regnauit. 19.a.
Manuel Imperator Conſtantinopolitanus obit, & ſucceßit ei Alexius filius. 161.a.
Mathildis filia regis Henrici ducta eſt in Alemanniam ad ſponſum ſuũ Henricũ Ducẽ Saxoniæ. 150.b
Maria apparet fabro lignario in ſylua. 164.b.
Manuel Rex Græcorum nuncios ad ſe miſſos retinet. 140.b.
Matthæus comes Boloniæ ad auxiliũ regis Anglorum iturus, à comite Ioanne Pontini impeditur. 151.a.
Mathilda lateri Papæ aßidet. 219.b.
Maximus Taurienſis Epiſcopus. 67.a.
Marbuan. 94.a.
Maximus Aug. regnat. 16.a.
Mady imperat Sarracenis. 103.a.
Martyres ſub Traiano. 15.b.
Martinus obit. 64.b.
Manuel Imp. Conſtantinop. mittit ad regem Frācorum legatos ſuos. 158.b.
Martyres cruciantur. 17.b.
Martyres ſub Decio. 16.a.
Mahumet idolum. 2.a.
Manuel Imperator Conſtant. vindictam ſumit à Salimono Iconij. 159.a.
Mauricius Imp. cũ vxore & filijs interficitur. 86.a.
Maniaca paßione Pipinus laborauit. 36.a.
Mare terminos egreſſum. 139.a.
Martinus Papa. 116.b.
Marſirius à Rolando interfectus eſt. 9.b.
Magdeburg Otto Rex conſtruxit. 116.b.
Margarita vxor iunioris regis Henrici profecta in Normanniam. 153.a.
Maſſamuti Puteolis caſtrum ſpoliant. 142.b.
Marcus Antoninus Verus coronatur Romæ. 15.b.
Maximus Tyrannus à populo diſcerpitur. 72.a.
Manuel Imp. Conſtanti. dedit Ramerio filio Vuilhelmi Principis Montiſferrati filiam ſuam. 159.b.
Matthæus Comes Bolonenſis moritur. 154.b.
Martinus Epiſcopus. 17.a.
Margarita filia regis Francorum, vxor Henrici iunioris regis in Angliam tranſijt. 152.a. (153.b.
Margarita filia regis Franciæ vncta eſt in Reginam.
Maximus regnũ Britanniæ per tyrannidem inuadit. 62.b.
Marmorea ſtatura hiſtoria. 124.b.
Macedonia depopulatur. 17.b.
Mathildis cometiſſa. 220.a.
Mathildis mater Henrici regis obit. 150.a.
Maurus S. Benedicti diſcipulus. 80.b.
Marſirij anima à Dæmone ad inferos fertur. 11.a.
Martyrio aliquot coronantur. 66.a.
Merces mercatoris naui eijciuntur. 198.a.
Medardus moritur. 80.a. 82.a.
Megingaudus interficitur. 50.a.
Merouæus filius Helperici fit presbyter. 18.b.
Metenſum obſeſſum. 53.b.
Medardus Epiſcopus obit. 18.b.
Merouæus filius Clodij regnat. 71.a.
Metis obſidetur. 122.a.
Mediolanum obſeſſum. 146.a.
Michel & Theodora imperant. 108.b.
Mirebellum caſtrum captum. 144.a.
Milo monachus librum de ſobrietate ſcripſit. 111.b.
Michael Imp. 106.a.
Militum magna inedia. 208.a.
Militum cæſa viginti millia. 68.b.
Miro Rex Galliciæ moritur. 84.b.
Milo Archidiaconus Taruanenſis factus eſt Epiſcopus. 146.b.
Mogunti. Epiſcopus à Nortmannis occiditur. 49.b.
Monachi venditi. 33.a.
Moguntia obſeſſa Fridericus Epiſcopus captus. 117.b.
Monſtrum natum in Hiſpania ex muliere. 137.a.
Moſa fluuius. 134.b.
Mortalitas animalium. 34.b.
Moguntinus partes Henrici regis tutatus eſt. 216.b.
Moguntinus Epiſcopus ad conciliandum clerũ aduocatur. 203.a.
Monachi ſecerni debent à multitudine. 202.a.
Mosburgk caſtrum. 45.a.
Moguntinus, & Colonien. Archiepiſcopi in Corbeia mandato principis Henrici ſacuſaciunt. 195.b.
Moyſes regnat. 103.b.
Martinus Papa in exilio moritur. 21.a.
Monachi Tranſalpini in Galliã euocantur. 187.a. b.
Mons mugitum edidit. 82.a.
Moguntia obſidione liberatur. 56.a.
Monaſterium in Sarapté monte ædificatur. 25.a.
Monſtrum ex fœmina natum. 64.a.
Monachorum fœda ambitio. 210.a.
Mortalitas Cõſtantinopolis magna graſſata eſt. 80.b
Mortalitas hominum nimia. 99.b.
Moguntia Metropolis Franciæ. 56.a.
Moguntia obſeſſa. ibid.
Mulieribus nares & aures deciduntur. 22.a.
Muhamas regnat. 91.b.
Muhammad dominatur. 106.a.
Mulier feria quarta obit, & ſabbato reſurgit. 161.a.
Muruhan imperat. 99.b.

N.

NAnnentum vrbem Normanni inuadunt, atq; Spiritum in Templo trucidant. 199.a.
Natiuitas Chriſti. 14.b.
Natiuitas Philippi Ludouici regis Franco. filij. 149.a
Nanet 30. vino perierunt. 157.b.
Narſes. 81.a.
Nero. 15.a.
Nerua regnat. ibid.
Neſtorium Epheſina Synodus damnatur. 169.a.
Nicena Synodus. 17.a.

Nicaſis Epiſcopus cum ſorore Eutropia martyriza-
tur. 71.b.
Nicephorus. 55.a. 58.b. 105.a. 118.a.
Nicolaus Papa. 40.a. 109.a.
Nicetas Monachus cõtra Romanos ſcribit. 125.b. 126.
Nicephorus Rex à filio Ioanne occiſus. 119.b.
Nortmanni Prumiam Monaſterium inuadunt. 49.b
Normannorũ & Abroditarũ reges Chriſtiani facti.
Normanni cum Ludouico certant. 45.a. (116.a.
Normannorum caſa quinq; millia. 111.b.
Normannus Rex vincitur à Ludouico Imp. 180.b.
Normanni cum Danis aliquot prouincias ferro &
igne deuaſtant. 111.b.
Normannorum maxima clades in Gallos. 36.a.
Nortmanni perfidi. 49.a.
Nortmanni ad Sonum fluuium conſident. 46.a.
Nortmanni Pariſios ſecundo obſident. 48.b.
Nortmanni aliquot prouincias depopulantur. 39.b.
Nomina pugnatorũ qui fuerũt cum Carolo Magno.
Norbertus Epiſcopus obit. 138.b. (4.a.
Nortmanni Pariſios obſident. 46.b.
Nortmanni regnum Lotharij inuadunt. 49.a.
Numeneus Rex Britonum moritur. 36.b.

O.

OCtauianus Auguſtus moritur. 14.b.
Octauianus excommunicatur. 148.b.
Odo Rex Francorum obit. 113.a.
Odo primus abbas Cluniacenſis. 116.b.
Odelricus Dux Boemiæ ſuperatus. 124.b.
Oellus Comes apud Nantas cũ multis alijs Britan-
nis ſepelitur. 12.a.
Ogdilo Dux Baioariæ. 99.b.
Olympus quidam cœlitus comburitur. 77.a.
Olympius in Italiam mittitur, ad occidendum Mar-
tianum Papam. 91.b.
Oliuerij mors. 11.a.
Optimates regni propter diſcordiam Henrici Impe-
ratoris & Papæ conuenerunt. 135.b.
Oroſius Hiſtoriographus. 64.b.
Origo ſingularum gentium. 59. 60. 61.
Organa primum ex Græcia Pipino miſſa. 169.b.
Orobitæ Græci. 33.b.
Origenes Doctor moritur. 16.a.
Oſuualdus Rex Nordanimbrorum interfectus. 90.a.
Oſtrogothorum regnum penitus deletum. 81.a.
Otto Imperator Romam obſidet contra Benedictum
Epiſcopum. 57.b.
Otto ſecundus Imperator regnat. 119.b.
Otto Imperator creatur. 172.b.
Otto nepos Richardi frater Henrici Ducis Saxoniæ
Imperator eligitur. 166.a.
Ottonis Ducis pietas & ſapientia. 216.a.
Ottonis filius nomine Otto in regem vngitur. 56.b.
Otto Imperator prælium init cum Sarracenis. 172.b
Ottonis & Græcorum bellum. 120.b.
Ottonis laus. 118.a.
Otto Dux Saxonum obit. 53.a.
Otto Imperator veneno extinctus. 121.b.
Otto Imperator moritur. 120.b.
Otto tertius regnat. 120.b.
Otto rex Romam veniens honorifice excipitur. 56.b.
Otharius Rex. 19.b.
Otto Rex Galliæ moritur. 51.a.
Otto Rex ab Imperatore ad Natalem celebrandum
inuitatur. 58.b.
Otto Dux Lotharienſium obit. 117.a.
Otto Rex Berengarium pellit. 55.b.
Otto Rex imprimis hoſtes aggreditur. 205.b.
Otto Rex Romam proficiſcitur. 172.a.
Ottonis Imperatoris mors. 172.b.
Otto Rex puer. ibid.
Otto contra Creſcentium. 121.b.

P.

PAlæſtina bello premitur. 87.b.
Papa aſſumptione Eucharistiæ probat ſuam in-
nocentiam. 221.a.
Papa Dux Friſonum cum ſuis interfectus. 97.b.
Paſchalis Papa. 106.b. 132.a.
Pater oculos effodit filio. 40.b.
Paula obit. 65.b.
Patricius Comes occiſus dolo Pictauenſium, & ſuc-
ceßit ei filius Guilhelmus. 150.b.
Pauperes tredecim in aula Caroli Magni. 5.a.
Papia expugnatur. 180.a.
Paulini corpus inuentũ Treueris in Eccleſia. 127.a.
Papia rapta. 102.b.
Paulus Papa. 100.b.
Paulus & Barnabas aſcenderunt Hieruſalem. 15.a.
Pampiloniæ muri per ſemetipſos collabuntur. 2.a.
Paulus & Petrus paßi ſunt. 15.a.
Pax inter Francos & Danos. 34.b.
Panis conſecratus in carnem vertitur. 162.a.
Pariſij tertio obſidentur. 49.a.
Papia à Carolo oppugnatur. 27.b.
Paſchalis Papa obit. 135.a.
Patricius venditur. 64.a.
Particenſis Comitis terra vaſtata eſt. 151.a.
Papia obſeſſa. 26.b.
Paulus decollatur. 15.a.
Paſquitanus Rex ex hac vita diſcedit. 43.b.
Penes Imperatricem imperij cura. 175.a.
Petrus Romæ Epiſcopus. 15.a.
Petrus Apoſtolus venit Romam. 24.b.
Pertinax ciuis Britanniæ vrbis Monaſteriũ S. Bene-
dicti readificat. 22.b.
Peſtis maxima in exercitu Ottonis. 57.b.
Petrus crucifigitur. 15.a.
Perſici legati ad Carolum. 32.a.
Pergamenum vrbs rapta. 119.a.
Pelagiana Hæreſis. 65.a.
Petrus Rex Vngariorum cæcatur. 173.b.
Petrus frater Philippi Comitis Flandrẽſis obit. 157.a.
Peſtilentia magna. 56.a.
Pecunia in defenſionem terræ ſanctæ Chriſtianita-
tis deſignantur. 149.a.
Pelagius Papa. 83.b.
Peſtilentia bonum. 34.b.
Peſtis grauißima & duo Genij viſi ſunt. 21.b.

Philippus

Philippus Franc. Rex caſtrũ Radipontis capit. 167.a.
Philippus Auguſtus regnat. 22.b.
Philippus filius Roberti fratris regis Francorum Epiſcopatum ſuſcepit. 157.a.
Philippus filius regis Francorum, cum ſequenti die coronandus eſſet, priori die in venatione in ſylua aberrauit à cæteris. 159.a.
Philippus Baiocenſis moritur. 143.b.
Eiuſdem laus. ibid.
Philippus filius Ludouici regis Francorum coronatus eſt Remis. 160.a.
Philippi iunioris regis Francorum vxor conſecrata eſt in reginam. 160 b.
Pharamundus regnat. 67.b.
Philippus filius Henrici regis Franc. regnat. 126. a.
Philippus rex Francorum excommunicatus propter adulterium. 130.b.
Philippus rex Franc. & Richardus rex Anglorũ cohorte ſubueniunt Chriſtianis in Paleſtina. 165.b.
Philippus Comes Fland. capit caſtrum Ambuuare, & Comitem Vilhelmum in eo. 154.a.
Philippus primus Chriſtianus Cæſar regnat. 16.a.
Phocas à Romanis captus oculis priuatur. 114.a.
Philippus rex Francorum, & Iohannes rex Anglorum bello certant. 167.a.
Philianus in Hybernia Inſula. 85.a.
Philippicus Iuſtinianum iugulat. 96.b.
Philippus Ludouici regis Franciæ filius Sacramento obligat ſe ducturam filiam Balduini Comitis Flandrenſis. 160.b.
Philippus Comes Flandrenſis multis militibus profectus Hieruſalem. 151.a.
Pianda Merciorum rex in bello interfectus. 91.b.
Pipinus Caroli filius baptizatur. 28.b.
Pipinus filius Caroli moritur. 34.a.
Pipinus rex tertio Aquitaniam exercitu vaſtat. 26.b
Pilatus ſeipſum interficit. 15.a.
Pipinus rex in Aquitaniam redit. 27.a.
Pipino filius naſcitur. 26.b.
Pipinus moritur. 27.a.
Pipinus princeps obit. 96.b.
Pipinus rex Venetis bellum infert. 34.a.
Pyrrus Epiſcopus damnatur. 169.a.
Pipinus Aquitaniæ rex fit Monachus. 36.a.
Pipinus contra Saxones. 100.a.
Pipini obitus. 180.a.
Pipinus filius Caroli cum exercitu in Beneuentum mittitur. 31.b.
Piſces de cœlo delapſi. 121.a.
Pipinus rex Franciæ factus. 25.b.
Placidia mater Valentiniani. 67.b.
Plebis inſtabile ingenium. 207.b.
Plebs tumultuatur contra principes. 196.b.
Pœna quibus Chriſtiani à Saracenis affecti ſunt. 9.a
Pons ligneus Mogun. ſup Rhenũ igne cõſumitur. 12.b
Pontifices a Cæſaribus depoſiti. 17.a.
Poopo Vurtzburgenſis Epiſcopus obit. 56.a.
Pontificum perfidia in Imperatorem Ottonem. 57.a.
Pons mirifica arte factus. 30.b.
Pontes duo ſuper Albim inſtructi. ibid.
Pons apud Moguntiam incendio perijt. 106.a. 180.b.
Poppo Dux Turingorũ dignitatibus ſpoliatur. 50.a.
Poletus Rex Rugorum extinctus. 74.b.
Priuilegia Monachis data. 180.b.
Prumia Monaſteriũ à Normãnis comburitur. 45.b.
Priſcillianus Epiſcopus Hiſpaniæ in hæreſim prolabitur. 63.a.
Prælia cum paganis. 69.a.
Prouinciæ quædã à Ludouico Imper. deficiunt. 41.b.
Prenzlao. 173.b.
Prodigia apparent. 116.b.
Principum conuenticula. 177.a.
Probus Anglorum. 16.b.
Prodigia ante obitum Caroli Magni. 33.a.
Presbyter confeſſionem prodit. 130.a.
Prædeſtinatorum hæreſis. 67.a.
Præparatio ad pugnam. 169.b.
Principum adhortatio de rege creando. 20 b.
Puer in Baptiſmo locutus Amen. 21.b.
Puer Iudæus à patre in fornacem ardentem eiectus illæſus euadit. 81.b.
Pugna inter Abbatem & Epiſcopum pro loco dignitatis. 177.b.
Puer Chriſtianus à Iudæis ſuſpenſus. 140.b.

Q.

QVintius vrbis Romæ præfectus à Papa excommunicatur. 212.b.
Quilianus cum diſcipulis martyrizatur. 95.b.
Qui pro fide Chriſtiana pugnare vult et retrocedit dimiſſus punitur. 5.a.
Quintij bona diruuntur. 212.b.

R.

RAbbanus Abbas. 107.b.
Radulpus de Fulgerijs Caſtrum S. Iacobi & Caſtrum Tilioli exarſit. 154 b.
Raginfredus Comes Connubriæ obit. 56 b.
Raginardus Leodicenſium Epiſcopus. 123.b.
Ragadaiſus Scytha Italiam inuadit. 65.b.
Raſtitz princeps oculis priuatur. 36.a.
Ratboſus Tyrannus diuinitus percutitur. 23.a.
Reymundus princeps Antiochiæ. 141.b.
Recharedus Rex Vuiſigothorum. 85.a.
Reginerius & Lampertus filij longicolli pro comitatu patris certant. 119.b.
Repudium vxorum. 207.a.
Rhegino autor noſter abbatis munus cur à ſe depoſuit. 50.a.
Rogerius Malabranchia dolo capit vrbem Bitruntenſem, & in ea tyrannidem exercuit. 151.b.
Rex Otto coniuratos in gratiam recipit. 56.a.
Rex Otto liberare inſtituit captam filiam Rodolphi Regis. 55.a.
Rex Francorum municipium Normanniæ Cheſnebrut comburit. 151.a.
Remorum Epiſcopus interficitur. 52.a.
Reges quam Deum offendere ſatius eſt. 214.b.
Religio per quos floruerit anno milleſimo vigeſimo ſeptimo. 123.b.

Rerich emperium deſtructum. 33 b.
Remigius Remenſis naſcitur. 71.a.
Regis Anglorū,& regis Francorū pacificatio. 147.a.
Rex Ottarius moritur. 20.a.
Regis Henrici & Raymundi comitis certatio propter ciuitatem Tholoſam. 146.a.
Regina pragnans abducitur. 196.a.
Reginger Dux dæmone arreptus obit. ibid.
Regenger narrat quod ſit inſtinctus à Rege turbare conuentum Vuirtzeburgenſem armis. 194.a.
Rhenus frigore conſtrictus ad calendas Aprilis. 219.a.
Richardus filius Henrici regis Anglorum fecit homagium Francorum regi. 151.a.
Richardus de Humer caſtrū Gombore nomine Francici regis ſubijt. 148.b.
Richardus Epiſcopus Conſtantienſis moritur. 158.b.
Richardus rex Anglorū obit, cui ſucceßit frater eius Ioannes. 166.b.
Richardus Romæ ordinatur Epiſcopus. 115.a.
Richardus Archiepiſcop. Cantuarienſis habuit Concilium Londini. 156.b.
Richardus rex Anglorū armato manu Cyprū Inſulam inerat & dominum eius in ius ſuum redigit. 165.b.
Richarius in Friſonia Godefridū ducem occidit. 128 a
Richardus filius Comitis Glocceſtriæ obit. 156.b.
Riz Valenſium regulus. 148.b.
Rodolphus Comes filius Balduini interficitur. 35.b.
Roma de Papatu contenditur. 125.a.
Rodoaldus regnat. 90 b.
Ropertus contra Arnulphum patruelem Flandriam occupat. 127.a.
Robertus de Nouoburgo multa bona in pauperes & Eccleſias diſtribuit. 146.b.
Rolandi ſepultura & Epitaphium. 11.b.
Rolandi pietas probitas liberalitas & nobilitas, aliquot verſibus indicatur. 10.b.
Rolandus Saracenum alligatum ad arborem in ſylua reperit, eumq; liberat. 9.b. (7.a.9.b.
Rolandus probat filiū Dei ſine ſemine virili genitum.
Rolādi & Ferracuti diſputatio verſa in certamē. 7.b
Rolandi perſeuerantia. 10.b.
Rolandus probat Ferracuti perſonas diuinitatis. 6.b
Rolandi flatu in tubam, omnes venæ colli eius & nerui rupti ſunt. 10.a.
Rogerus Comes de clara obit, cui ſucceßit Vuilhelmus filius eius. 154.b.
Rolandus plena fidei conſtantia moritur. 10.b.
Rolandi gladius frangitur. ibid.
Rolandus decanus Abrincēſis electus in Epiſcop. 157.b
Rolandi confeßio in agone mortis. 10.a.
Rogerus rex Siciliæ obit. 142.b.
Rotgandus capite decollatur. 28.a.
Rolandienſis deſcriptio. 9.b.
Romana ſedes cœpit eſſe caput Eccleſiarum. 20.a.
Rogerius Epiſcopus Eboracenſis moritur. 162.b.
Robertus de Viereio obit, & ſucceßit ei filius ſuus Andreas. 155.a.
Roma Leoniana obſeſſa. 128 b.
Roſemunda veneno perit. 19.a.
Robertus de monte forti obit, ſucceßit ei Hugo filius eius. 158.b.
Robertus filius Hugonis regnat. 121.b.
Rogerius Abbas Becci moritur, & eiuſdem laus exprimitur. 160.a.
Rolandi precatio pro mortuis in bello. 10.b.
Rolando miſſa celebratur, & chori in cœlo cantantes auditi ſunt. 11.a.
Roma ab Henrico Imperatore obſeſſa. 129.a.
Robertus Comes de Leeceſtria & vxor eius cum Hugone de Nouo caſtello volentes turbare regnum Angliæ, omnes capti ſunt. 155.a.
Robertus de Botua. 142 b.
Romanus Papa. 113.b.
Rudolphus rex Burgundiorum & Arnolphus Dux Bauarorum obierunt. 54.a.
Rudolphus propria mucrone pectus reſoluit. 187.a.
Rudolphus filius Conradi prouinciam circa alpes occupat. 47.b.
Rubertus Babenbergenſis Epiſcopus à VVelf Duce Baioariorum captus. 220.a.
Rubertus Dux interfectus. 39.b.
Rugila rex Hunnorum. 69 a.
Ruſſorū reges duo fratres de regno cōtendunt. 127.b.
Rupertus Goſlarienſium propoſitus in Epiſcopus vnctus. 209.b.
Ruthardus Herfeldenſis abbas Epilepticus. 200.b.

S.

SAn. Vuilhelmus occiſus à Iudæis Pariſijs. 157.a.
Sanguis pluit. 148.b.
Sanctorum nomina. 188.b.
Saxones fidem Chriſtianam ſuſcipiunt. 169.a.
Satanas domos lapidibus impulſa. 109.b.
Salomon pacem cum Normannis facit. 43.a.
Saxoniæ bini principes interfecti. 205.b.
Salomon Britonum Dux eligitur. 39.b.
Saxoniæ principes à rege Hērico relegati ſunt. 213.a
Saxones maximā cladem à Francis patiuntur. 20.b.
Saxoniæ principum, ac Epiſcoporum præcipuorum, ac Thuringiæ, enarratio. 209.b.
Saracenorum ducenta millia peremptа. 95.b.
Sarracenorum octo millia interfecta ſunt, & rex Sibiliæ occiditur. 7.b.
Sarraceni libenter Carolo Magno ſeruiebant, ſed victa caritate. 9.a.
Sarracenorum quatuor millia interfecti. 11.b.
Saxones vndecimo pugnat vincunt. 29.b.
Saxones inuadunt Francos. 27.b.
Saxonia bello premitur. 206.a.
Saxonia inter Epiſcopos diuiditur. 180.a.
Sarraceni contra regem Caſtellæ. 166.a.
Saxonum & Sarracenorum conuentus. 28.b.
Saxones caſi à Francis ſexta defectione. ibid.
Saxones gens belliccoſiſſima. 29.a.
Saxones Chriſtiani facti. 28.a.
Saxonum rebellandi vnanimitas. 192.b.
Saxones in Franciam tranſlati. 106.b.
Saxonia Principum coniuratorum nomina. 191.a.
Saxoniæ principes ꝓprio periculo experiri ſtatuunt

cegis

regis Henrici clementiam. 209.b.
Sapientes nonnunquam delinquunt. 198.b.
Saxonibus bellum minatur. 203.b.
Saxonia à Carolo bello oppugnatur. 102.a.
Saraceni ſecundo Galliam inuadunt. 23.b.
Sanguinis maxima offuſio. 34.b.
Saxones tributarij facti. 26.b.
Saxonia principum coniuratio. 190.b.
Saxonia principum noui belli inſtauratio. 206.a.
Saxonum legati ad regem Henricũ mittuntur. 191.a
Sanguis Chriſti Mantua repertus. 32.b.
Sarraceni Siciliam inuadunt. 21.a.
Saxones armis infeſtantur. 190.a.b.
Saxones in Franciam tranſlati. 132.b.
Sanguis tota die largiſſimo vino fluit. 73.a.
Salomon rex Britonum interfecit. 42.b.
Saxonia ab Vngaris vaſtatur. 171.a.
Sarracenorum, & Romanorum pax. 93.a.
Sapientia mundi quid. 148.b.
Saracenorum ſeueritas. 97.b.
Sabinianus Papa. 86.a.
Saraceni Romanis tributum ſoluunt. 91.b.
Sabinus dominatur. 101.a.
Sanguis. 144.b.
Saracenorum occiduntur triginta millia. 93.a.
Saxones Thuringos inuadunt. 207.a.
Scotia rex pacificatus cum rege Angliæ. 156.a.
Scoti & Picti obſidione cinguntur. 74.b.
Sclaui vincuntur à Francis. 180.a.
Scytharum res geſta. 48.a.
S. Columbanus & Gallus veniũt in Burgundiã. 20.a
Scuta duo apparuerunt. 28.a.
Sergius Papa. 94.b.
Seuerus imperat. 73.a.
Sepultura aliorum magnorum virorum, qui in bello perierunt. 11.b.
Series creationis. 168.a.
Seuerus Pertinax. 15.b.
Sententia Aſtrologi cuiuſdam de plagis futuris. 159.b
Seuerinus Papa. 89.a.
Seuerus vitam ſancti Martini deſcripſit. 64.b.
Septem mortui fratres poſt annos 192. à morte aſſurgunt. 70.b.
Sibylla ciuitas capta. 144.a.
Sigebertus rex 12. monaſteria conſtruxit. 90.b.
Sigibertus Atanabildi filiam petit. 18.b.
Signum apparet in militibus Caroli Magni, qui in eo bello morituri erant. 6.a.
Siſinnius Papa. 96.a.
Simplicius Papa. 73.b.
Sigeberdus dolo interficitur. 18.b.
Sigefridus nepos Godefridi, & Anilo Herioldi nepos in bello perierunt. 34.b.
Signa plurima in cœlo. 71.a.
Siccitas magna. 123.a.
Sigiſmundus rex Burgundiæ filium ſuum Sigerium perimit. 78.a.
Sixtus Papa. 94.a.
Signum crucis in veſtimentis. 180.a.
Sigefridus Archiepiſcop. Mogũt. noctu aufugit. 128.a
Sigefridus Moguntinus Epiſcopus. 179.b.
Signum in cœlo apparet. 196.a.
Signa in Gallijs viſa. 80.b.
Siſebodus regnat. 87.a.
Simon Bulgarus ex Philoſopho Monachus, ex Monacho miles. 115.b.
Simeon ſanctitate claret. 72.b.
Sigebertus rex Auſtraſiorum moritur. 91.b.
Sicilia à Sarracenis oppreſſa. 92.b.
Sol tres dies ſtetit. 11.b.
Sommonobria vrbis nominis mutatio. 62.a.
Sonderoldus Epiſc. Moguntinus martyrizatur. 112.b.
Sol & Luna per ſex dies atro colore apparuerunt. 12.b. 34.b.
Stephanus Comes de Sanceore perfectus Hieruſalem. 152.b.
Stephanus & Conſtantius. 117.a.
Stella miræ magnitudinis. 72.b.
Stella ſereno cœlo apparet. 128.a.
Stephanus Abbas Cluniacenſis obit. 154.b.
Stilico cum filio Eucherico occiditur. 66.a.
Subdiaconus qui Papæ philtrum dare volebat à dæmone arripitur, & liberatur. 174.b.
Sueui ab Oſtrogothis bello ſuperantur. 72.b.
Synodus Caroli regis Vuormatiæ. 27.b.
Syrobis patruum ſuum occidit. 83.b.
Synodus Erfurdiæ. 54.a. 169.b. 171.b. 201.a.
Synodus Paterbrunnæ habita. 29.b.
Synodus vniuerſalis apud Niceam. 103.b.
Syluester Papa. 124.b.
Synodus in Ingelheym. 55.a.
Synodus inter Græcos & Romanos. 101.b.
Synodus habita in Duria. 28.a.
Symmachus interfectus. 18.a.
Synodus Moguntiæ habita. 207.a.
Synodus Romæ. 69.a. 97.b. 101.b. 102.b.
Synodus Aquileiæ. 95.b.
Synodus de Trinitate, & ſanctorum imaginibus habita. 27.a.
Synodus ſexta vniuerſalis. 93.b.
Symachi pontificis liberalitas in captiuos. 17.b.
Synodus quarta vniuerſalis. 71.a.
Synodus tertia vniuerſalis. 68.b.
Synodus Africæ Epiſcoporum. 75.b.
Synodus apud Triburias. 113.a.
Synodus Rauennæ. 58.b.
Synodus principum. 49.a.
Synodus Vuormatiæ. 27.a.
Synodus contra ſeculares. 50.b.
Synodus Græcorum pro adorandis imaginibus. 30.b.
Synodus habita circa Lippam. 29.a.
Synodus Saxoniæ. 28.b.
Synodus quinta vniuerſalis. 81.b.
Synodus Aquiſgrani. 123.a.
Synodus Conſtantini. 169.a.
Synodus Mantuæ. 127.a.
Synodus in Anglia. 93.a.
Synodus Bonnenſis. 54.b.
Syricius Papa. 63.a.
Symmachus Papa. 76.a.

Syluerius Papa. 79.b.
Symeon Syracuſus in monte Syna claret. 122.b.
Synodus totius Franciæ Rhemis. 121.a.
Synodus principibus à Moguntino Epiſcopo. 206.a.
Synodũ vniuerſalẽ Theodoſius Cõſtan. habuit. 63.a.
Synodus apud Duisburgenſes. 53.b.

T.

TAcitus Aug. 16.b.
Tandemon hæreticus. 136.a.
Tapu rex Hungarorum. 117.b.
Tardamus imperat. 103.a.
Terræmotus Viennia Eccleſi. & domos euertit. 73.b
Terræmotus, deinde vltio diuina ſecuta eſt. 107.a.
Terræmotus & mugitus magnus. 128.b.
Terræmotus per decem dies. 82.a.
Terræmotus vehemens. 32.a. 100.b. 121.b.
Terræmotus factus & ſignum in cœlo apparet. 89.a
Terra 7. diebus mugitum dedit. 66.a.
Terræmotus horribilis factus in feſto Apoſtolorum Petri & Pauli. 152.a.
Terræmotus & mortalitas ſecuta. 32.a.
Theudemer rex Oſtrogothorum obit. 74.a.
Theodoſius minor Archadij filius. 17.b.
Theodebertus Italiam bello aſsiduè agitat. 81.a.
Thintaſiudus regnat. 94.a.
Theodoſius imperare deſinit. 97.a.
Thaſsilo rex à Rom. põtifice anathematizatur. 29.b
Theobaldus Comes pauperum pater obit. 142.a.
Thraſco Dux Obotritarum interfectus. 34 a.
Thraſco Dux Obotritarũ Vuilzos depopulatur ibid.
Thaſsilo Dux contra Carolum regem. 103.a.
Theodatus. 79.b.
Thomas à Papa Alexandro canonizatus eſt, & natalis eius dies feſtalis dicitur. 152.b.
Thudus princeps Auarorum. 104.b.
Theobaldus Comes Carnotenſis Iudæos qui Bleſis habitabant exarſit. 153.a.
Theleſis imperat Bulgaris. 101.a.
Thelerigus imperat. 102.a.
Theodorus Papa. 89.b.
Theodericus adoleſcens Barbach regem Sarmatarum interficit. 73.b.
Theoniſtus Epiſcopus ab hæreticis expulſus. 68.a.
Theudegiſillus. 80.b.
Theodoſius Theſſalonicæ ciuium ſeptem millia fecit occidi. 63.b.
Theuda regnat. 78.b.
Theobaldus moritur. 125.a.
Theodoſius. 17.a 62.b. 63.a.
Thuringorũ & Saxonum de diuerſis rebus conſilia. 208.a.
Theodoſius Magiſter militum ordinatus. 62.a.
Thuriſmundus rex interficitur. 72.a.
Theodebertus filius Chilperici occiditur. 83.b.
Theobaldus Archiepiſcopus Cãtuarienſis obit. 147.b
Thuriſmodus regnat. 72.a.
Theodericus repudiatur à Francis. 92.a.
Theſaurus ex ſomnio Gontrani repertus. 19.b.
Thaſsilo Monachus factus. 30.a.
Theodobertus à fratre Theoderico interficitur. 20.b.
Tiberius regnat. 14.b.
Tiberius theſauros duos reperit. 19.a.
Tiburtius Conſtantinus Auguſtus regnat. 19.a.
Ticinenſis ciuitas tres annos obſeſſa. 19.a.
Titus regnat. 15.a.
Tiberius regnum Leonis inuadit. 22.a. 83.b.
Tiberis maxima inundatio. 23.a.
Thotyla rex Gothorum occiditur. 18.a.
Totila regnat. 80.a.
Tolletum captum. 129.b.
Traianus regnat. 15.b.
Treueris circa Moſellam à Francis & à Nortmannis depopulatur. 45.b. à Normannis capta. 74.b. incenſa. 112.a.
Traſamundus regnat. 76.b.
Turonis concilia Papæ. 148.b.
Tyberius theſauros inuenit. 83.b.
Tyrannus à Theodoſio excommunicatur. 63.b.

V.

VAlentinianus iunior Romæ Imperator ordinatur. 17.b.
Valentinianus cũ matre Placidia Romæ regnat. 68.a
Valentinianus cum fratre Valente. 17.a.
Valens cum quibuſdam alijs regnat. ibid.
Valentia capta. 67.a.
Valenſes latrocinijs graſſantur. 148.b.
Valentinus Papa. 107.b.
Vbant Vngarorum rex ad pactionem cogitur, decollatur. 173.b.
Vdo comes ex regno pellitur. 58.a.
Vdalricus Epiſcopus Auſpurgenſis obit. 120.a.
Veſpaſianus regnat. 15.a.
Vedaſtus Epiſcopus. 79.a.
Ventus turres & ædificia diruit. 139.a.
Ventus vehemens. 158.a.
Verona capta. 102.b.
Victor Papa, qui & Gebehardus. 126.a. 175.a.
Vigilius Papa. 79.b.
Virginum vndecim millium bellum. 71.b.
Viſio memoria digna. 175.a.
Vitalianus Papa. 92.a.
Vldaricus Epiſcopus Ludunenſis interfectus. 134.a.
Vltionis diuinæ exemplum. 209.a.
Vldaricus miles armata manu nautis Epiſcopũ eripit. 215.a.
Vokenrot & Spatenberg diruta ſunt. 197.b.
Vox in prælio audita eſt, fugite, fugite. 123.a.
Vrſacampi cœnobium. 138.a.
Vrſinarius in Flandria prædicauit. 128.b.
Vronis, & Dedi Marchionum filiorum hiſtoria. 217.a
Vxorati Sacerdotes ab officio pulſi. 127.b.

VV.

VValterus Epiſcopus Liconenſis factus eſt Archiepiſcopus Rothomagenſis. 164.b.
Vualamer rex interficitur. 73.a.
Vualamer regnat. 68.a.
Vualſia regna. 67.a.

Vualliarex obit. 69.b.
Vuandalis duce Crosco Galliam inuadunt. 66.a.
Vuandali Hiſpaniam occupant. ibid.
Vualdrata olim cōcubina in vxorem datur regi. 37.a
Vuesterfalt regio Daniæ. 35.a.
Vuilhelmus Bostar rex Anglorum. 200.a.
Vuilhelmi regis Sycilia filij Boamundi natiuitas. 163.a.
Vuilhelmus rex Sycilia Iohannam filiam regis Anglorum duxit in vxorem. 157.a.
Vuillibertus Epiſcopus Colonienſis. 41.a.
Vuicred regnat. 95.a.
Vuilhelmus Marchio reuerſus in Thuringiam. 177.a
Vuirzam Abrotitorū rex à Saxonibus occiſus. 30.b.
Vuitan rex Obotritarum interemptus. 104.b.
Vuilhelmus rex Saxoniæ captus à Baronibus Eboracenſibus. 155.b.
Vuirzburg à Saxonibus obſeſſum. 129.a.
Vuilhelmus rex Sycilia. 158.a.
Vuirtzburgi abbatia reſtauratur. 56.b.
Vuirra fluuius. 196.a.
Vuormatienſes iureiurando confirmant ſe ſumptus ad bellum daturos. 194.b.
Vuormatienſis Epiſcopus expulſus in vrbem reſtituitur. 218.b.
Vuortegirnus rex. 69.b.
Vuortegirnus cum Turrim fortiſsimam construere molitur terra omnia opera abſorbet. 70.b.

Z.

ZAcharias Papa. 99.a.
Zenon regnat. 17.b.
Zipsiuaus Dux Boemiæ ad Chriſtianam fidem conuerſus. 115.a.
Zoſimus Papa. 67.a.
Zundibolch Concilium habet. 51.b.
Zuendebaldus rex interfectus. 113.b.
Zundibolch rex Morauiæ. 50.b.

FINIS.

IMPRESSVM FRANCOFVRTI AD MOENVM, APVD GEORgium Coruinum, Sigiſmundum Feyrabend, & Hæredes VVigandi Galli.

M. D. LXVI.

Digitized by Google

Digitized by Google

11. F. 16.